VARIORUM
TOM. II

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

[1] *Fateor me, domina, ſæpe peccaſſe: nam & homo ſum, & adhuc juvenis: numquam tamen ante hunc diem uſque ad mortem deliqui.* [2] *Habes, inquam, confitentem reum. quicquid juſſeris, merui. proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In hæc facinora quære ſupplicium.* [3] *Sive occidere placet, ferro meo venio: ſive verberibus contenta es, curro nudus ad dominam.* [4] *Illud unum memento, non me, ſed* [5] *inſtrumenta peccaſſe.* [6] *Paratus miles arma non habui. quis hæc turbaverit, neſcio.* [7] *Forſitan animus anteceſſit corporis moram: forſitan, dum* [8] *omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumpſi. non invenio quod feci. Paralyſin tamen cavere jubes; tamquam major fieri poſſit, quæ abſtulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excuſationis meæ hæc eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris.* [9] *Vale.*

Dimiſſa

1. *Fateor me, domina, ſæpe peccaſſe*] Ariſtinæt. lib. 2 Ep. 13. Bongarſ. *Ge. Erhardus.*

2. *Habes confit. reum*] Ambroſ. l. 5 Epiſt. 28 ad Theod. *Quid mandas in abſentes indicium? Habes præſentem, habes confitentem reum.* Io. à Wouweren.

3. *Sive occidere placet, ferro meo venio*] Philoſtrat. Epiſt. πλεῖν κέλευσον, ἐμβαίνω· πληγὰς ὑπομεῖναι, καρτερῶ, ῥῖψαι τὴν ψυχὴν, οὐκ ὀκνῶ. (*Plus impera, amplector: plagas expectare, tolero, animam abjicere, non pigror*). Douſa F. ad Tibullum. *Erhard.*

4. *Illud unum*] Sic noſtri editi omnes. Tornæſius: al. *Id tantum.* cum his facit c. Tragur.

5. *inſtrumenta*] Arnob. *Ergóne Deûm mater genitalia-ſuſtulit flagitioſi operis inſtrumenta fœdique?* Fr. Pithœus.

6. *Paratus miles arma non habui*] Leg. potiùs, *peritus m. a. n. h.* Innominatus. Forſan, *parata m. a. n. h.* Io. Sambucus. *Miles*, Veneris nempe. Apul. lib. IX. *Commodùm prima ſtipendia Veneri militabant novi & nudi milites.* Arma pro inſtrumento virili uſurpantur. Sutrius Comicus: *Murrhinum mihi adfer, quò virilibus armis occurram fortiuſcula.* Gabbema. Catull.

Nam quamvis videar ſatìs paratus.

Ovid.

At deus obſcæna nimium quoque parte paratus. Priap.

Hæc mei te ventris arma laxabant.

Fr. Pithœus. Propert.

Oſculáque admota ſumere & arma manu. Wouweren.

7. *Forſitan animus anteceſſit corporis moram*] Tragur. c. *anteceſſerit.* Petr. Danielis: *corporis moram.* Infrà; *ætatiſque longæ moram.* ſuprà: *Ignis an fluctus, an mora conſumat corpus, nihil intereſt.* Erhardus: *Forſitan animus* &c. Tamquam Vulcani, quem Hyginus fabulatur ſperma, dum luctaretur cum Minerva, ejaculaſſe veramque voluptatem perdidiſſe, antequam omnia feciſſet. Hanc fabulam opinor reſpexit Petronius.

8. *omnia habere*] Nupta ſunt verba. *S. A. Gabbema.*

9. *Vale*] Habent quoque Frellon. & Lotich. ap. cæteros deſit, etiam co-

Dimiſſa cum ejuſmodi pollicitatione Chryſide, [1] curavi diligentius noxioſiſſimum corpus, [2] balneoque præterito, modica unctione uſus, mox cibis validioribus paſtus, id eſt, [3] bulbis, [4] cochlearumque ſine jure cervici-

dici Tragur. Quin in hoc quoque deſideres prius, *Vale ſi potes.*

1. *curavi* &c.] Cicero lib. 16, ad Tiron. *Curationes ejus non probo*, ſcil. medici. *noxioſum corpus*, quod ſuprà dixit *ægrum*, item *veneficio contactum*, & *damnatum*. Ge. Erhardus.

2. *balneoque prœterito*] An, *præcedente?* an verò, intermiſſo & neglectô? *Erhard. balneoque præteritô, modica unctione uſus ſum.* Verba hæc ſic interpretanda arbitror, ut intelligatur, oleô, vel unguine ad venerem ſuſcitandam appropriato, non quidem univerſum corporis ambitum (ſicut *Balneum* totum, *Inſeſſus* verò medium corpus ad umbilicum uſque comprehendit) neque latus corporis hoc vel illud, ſed perinæum: ſed interſtitium illud inter *anum* & *teſtes* duntaxat inunctum fuiſſe. Is enim locus cùm non amplus ſit, neque etiam amplam inunctionem poſtulat. *Io. Petr. Lotichius.*

3. *bulbis*] Plin. lib. xx, c. IX. *Per ſe triti nervorum contractionem* [*bulbi*] *medentur.* Ibid. *Ad ſudorem tuſi illinuntur nervis utiles. ideo & paralyticis dantur juxtà in pedibus.* Ibid. *Venerem maximè Megarici ſtimulant.* Heraclides Tarentinus: Βολϐὸς, καὶ κοχλίας, καὶ ὠὸν, καὶ τὰ ὅμοια, δοκεῖ σπέρματος εἶναι ποιητικὰ, διὰ τὸ ὁμοειδεῖς ἔχειν τὰς πρώτας φύσεις, καὶ τὰς αὐτὰς δυνάμεις τῷ σπέρματι (*Bulbus, cochlea, ovum, & ſimilia videntur ſemen gignere, quòd eadem cum hoc principia & facultates obtineant*). Schemata ipſorum apud Portam videre licet l. III Phytognom. c. XLIV. *S. A. Gabbema.*

4. *cochlearumque* &c.] Leg. *ſtruicibus*; voce Plautina. Vulgatam lectionem confirmat Athenæus lib. 3, de oſtreis, expeti cervices eorum oſtendit in cibis, & nominat τραχήλους πορφυρῶν, κηρύκων (*cervices purpurarum, cerycum*). Lipſius Epiſtolic. quæſtion. lib. 3, Epiſt. 2. *Cochleæ* ſunt τράχηλοι ſive purpuræ, conchylia. partes autem cerycis, aut purpuræ, aliuſve conchylii fuiſſe ad cibum expetitas ſcribit Heſychius, in Ταράπιναι. Caſaubonus Animad. in Athen. lib. III, c. x. Plin. lib. xxx, c. IX. *Cochleæ latæ potæ tollere dicuntur pedum, & articulorum dolores.* & lib. XXXIII, c. IV. *Terreſtrium carnes ſuffuſionibus propriè magiciſque artibus refutandis ſalutares produntur.* Erhardus. *cochlearum* i. purpurarum *cervices* propriè τράχηλοι ſive trachali. De horum eſu Athenæus lib. 3, c. 10. Ἑψόμενοι δὲ τὸ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ οἱ τράχηλοι τῶν πορφυρῶν, εὐθετῶσι πρὸς τὰς τῶν στομάχων διαθέσεις. *Per ſe elixæ purpurarum cervices conducunt ſtomacho infirmo & languenti.* Voſſius in de Orig. & Progr. Idololatr. lib. 4, c. 35. Sed audiamus hac de materia Medicum, Lotichium; Rectè præſcribitur victus è bulbis, cochleiſque, utpote quæ tum apprimè nutriunt, tum ex ſpecifica proprietate ſemen mirificè augent, tum flatus quoque cumulant, virgamque erigunt. &c. Farnabius in Martialis lib. 12 Ep. 34 ex Alex. ab Alex. auctor eſt, ex *bulbis* cum *nucleis pineis, eruca, pipere*, in nuptiali cœna ſponſo ferculum olim parari ſolitum. Apud Athenæum l. x in opere περὶ τοῦ καλοῦ (*De eo quod bonum, aut honeſtum. creda Dipnoſophiſtarum lib. 13, c. 6 velle*) certum quoddam cibi genus refertur, bulbîs & lenticulâ confectum, Græcis in deliciis erat, & βολϐοφακῆ dicebatur. De Cochleis idem ſentiunt auctores, atque ipſa experientia

vicibus, [1] hauſi parcius merum. hinc ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus, ſine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, [2] ne latus meum frater convelleret. Poſtero die, quum ſine offenſa corporis, animique conſurrexiſſem, in eundem platanona deſcendi, etiamſi [3] locum inauſpicatum timebam, cœpique inter arbores ducem itineris exſpectare Chryſidem. Nec diu ſpatiatus conſederam, ubi heſterno die fueram, quum illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me conſalutavit; † Quid eſt, inquit, faſtoſe, ecquid [4] bonam mentem habere cæpiſti? ‡ Illa de ſinu [5] licium protulit varii coloris filis intor-

† *Chryſis* ‡ *Polyanos.*

tia teſtis eſt: ut hoc etiam nunc temporis pueris in ore ſit, *cochlearum* comeſtione venerem proritari. Quò facit Iuſti Lipſii calculus, qui ad hæc verba Petronii &c. (prout paulò antè Erhardus retulit) Sic hodie etiam *revices cochlearum, oſtreorum, cancrocrumque*, apud delicatulos, rite præparatæ in uſu ſunt. Martialis de Anate lib. 13 Ep. 52. -- *anas - pectore tantùm Et cervice ſapit.* Veriſimile itaque eſt, eas *cochlearum cervices*, quas ſine juſculo uſurpavit Poliænus, *pipere*, aut pulvere quodam aromatico, convenienterque ſtimulante, conditas fuiſſe &c. Noſtrates aliquando *lacte dulci* cum *ſaccharo*, & *pipere albo* ad Venerem utuntur. &c. Addam ex Voſſio Idololatriæ lib. 4, c. 43. Plinius lib. 32, c. 2, *Concitant venerem cochlearum fluviatilium carnes ſale adſervatæ, & in potu ex vino datæ.*

1. *hauſi parcius merum*] Flacc. Argon. lib. 111. -- *lapſas*

Reſtituunt vires & parco corpora Bacchô. Sammon.

Languidus antiquo curatur penis Iacchô. S. A. Gabbema.

2. *ne latus meum frater convelleret*] Laſcivè. Ovid. lib. 1 de Arte.

Inſere te turbæ, leviterque admotus eunti,

Velle latus digitîs, & pede tange pedem.

Et in Priap. Tib. -- *uſque dum mihi*

Iocoſa Venus molle ruperit latus. Idem.

3. *locum inauſpicatum timeb.*] quaſi omen haberet. Ovid.

Ire per hanc noli, quiſquis es, omen habet. Fr. Pithœus.

4. *bonam mentem*] Aut planè me fallit augurium meum, aut ſcripſit Arbiter, *bonam mentam:* captato ex affinitate riſu. & pro materia *mentam* potiùs quàm *mentulam* debuit; tum etiam quia *bona* addidit, quod valet magnam. Vt *bonam partem*, aliáque dicimus. Ter. Eunuch. act. 1, ſcen. 2. *Anonymus MS.*

5. *licium protulit varii coloris filis intortum*] Ovid.

Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombô

Licia. --- Fr. Pithœus. Liciorum uſus ad magica nobilis poëtarum locîs. Virgil. Pharm. Ceiri. Nemeſian.

Hac eadem nobis, quæ verſicoloria fila

Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

Quanquam inguinum morbos ligaturîs curarint. Plin. lib. 28, c. 4. *Wouweren.* Leg. *v. coloris, filis intorti.* Ramirez. In veneficiis *licia* adhibebantur *diſcoloria*, non tantùm illigandi incan-

intortum, cervicemque vinxit meam. Mox [1] turbatum sputo pulverem [2] medio sustulit digito, frontemque repugnantis signat. hoc peracto carmine, [3] ter me jussit ex-

incantandique gratiâ, ut in Pharmaceutria; sed etiam solvendi & expiandi, ut hîc. *Turnebus. Licia*, quas alii auctores in hoc argumento *tænias* nominant, in magis olim sacris usurpabantur, erantque diversi coloris, quorum numerum non exprimit: cæterùm plurima aliquando miscebantur: ferè tamen pauciores, puta tria, aut etiam duo. *Casaub.* Clem. Alex. infinite: *ταινίαις ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμέναις (tæniis lana & purpurâ variegatis).* Et novena expressit Virg. in Ciri. *Scip. Gentil.* in Apul. Apol. Morbos venefici ligamentis sanabant. Mar. Victorinus in Cic. *Medici officium curare est, sed quia multi & incantatione, & ligamentis curant; curare, inquit, sed adpositè ad sanitatem.* Sed præcipuè morbos inguinum: quod & Plin. docet lib. XXVIII, c. IV. *Inguinibus medentur aliqui, licium telæ detractum alligantes novenis septenisque nodis, ad singulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina alligantes liciô.* Cornel. Celsus: *Imponendum licium ex viro est, aut amurca cocta cum eodem.* Hujus rei multi præterea meminerunt. Horat. Satyr. 8 lib. 1.

-- Herbas atque incantata lacertis
Vincula cum magno risuque jocoque videres.

Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cir. Adde Plinium de re Medica. lib. 2. c. 43. *Licia* hæc mediæ ætatis scriptores *ligaturas* vocabant: Gregorius Turonens. &c. *Ge. Erhardus.*

1. *turbatum sputo pulverem*] Plin. lib. XXVIII, c. XI, & IV. *Wouweren.* Sputum fronti illinebatur lustrale, infami digitô, & exspuebatur. Hæc & Persium illustrant. Satyr. 2 canentem,

Infami digitô & lustralibus antè salivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.

Turneb. Advers. lib. 26, cap. 6. *Erhardus.*

2. *medio sustulit digito*] Persio *infami.* is verò *medius.* neque aliæ res nisi probrosæ porrectione hujus digiti indicabantur. Vid. Dio Chrysostomus Oratione 33. Casaubon. in Sat. Pers. 2. *Erhard.*

3. *ter me jussit exspuere*] Sputum apud Veteres extra naturalem usum duplex, religiosum & contumeliosum. Illo utebantur in avertendis malis omnibus, ut hîc. At de sputo contumeliæ caussâ immisso, infrà Petron. Sed, *cui non dictus Hylas?* Gabbema. Plin. lib. 28, c. 4. *Torporem sedari quocunque membro in stupente, si quis in sinum expuat, aut si superior palpebra salivâ tangatur.* Vet. Interpr. in illud Iuven. *Conspuiturque sinus:* Propter fascinum, inquit, verborum, ter sibi in sinum spuunt, & videntur fascinum arcere. Scholiast. Theocr. *εἰώθασι αἱ γυναῖκες ποιεῖν ὡς μὴ βασκανθῶσιν, εἰς τὸν κόλπον ἐπιπτύειν τρὶς, τὸ νεμεσητὸν ἐκτρεπόμεναι.* hoc est: *Solent mulieres ne fascinentur id agere, ut ter in sinum exspuant, eo modo fascinum odiosum avertentes.* Anonymus. Tibull.

Ter cane, ter dictis despue carminibus.

Sanè latissimi usus hæc superstitio, *terna despuere deprecatione in omni medicina mos est*, ait Plin. Marcell. de medicam. *Varulis remedium* faciens &c. Nec tantùm ad fascinum arcendum, sed etiam omina expuere familiare, quo fortè allusit Senec. Consol. ad Mart. c. 9. *Quis non si admoneatur ut de suis cogitet, tanquam dirum omen respuat, & in capita inimicorum abire illa jubeat?* imò ad omnia quæque dira, horribilia aut aversanda, ut si rabiosum, si comitiali morbô correptum vidissent, Plin. lib. 28, c. IV. *Despuimus comitiales morbos, hoc est, contagia regerimus.* Plau-

exſpuere, [1] terque lapillos conjicere in ſinum, quos ipſa præcantatos purpura involverat, admotiſque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manuſque aniculæ [2] ingenti tumore repleverunt. At illa gaudio exſultans, † Vides, inquit, Chryſis mea, vides, quod [3] alis leporem excitavi? *

† Proſelenos.

[1] Dum

Plautus Capt. Sc. *Quo illum.* Io. à Wouweren.

1. *terque lapillos conjicere*] Lapidum in magicis uſus varius. Philoſtr. de vit. Apoll. Tyan. lib. VII. *ἀνήπτει δ᾽ ἡ τέχνη τοὺς ἐρῶντας μάλιστα. νοσοῦντες γὰρ εὐπαράγωγοι οὕτω νόσον ὡς καὶ γραϊδίοις ὑπὲρ αὐτῆς διαλέγεσθαι, θαυμαστὸν οἶμαι οὐδὲν πράττουσι προσιόντες τοῖς σοφισταῖς τούτοις, οἱ κέστον τε αὐτοῖς φέρειν δώσουσι, καὶ λίθους, τοὺς μὲν ἐκ τῆς γῆς ἀπορρήτων, τοὺς δὲ, ἐκ σελήνης τε καὶ ἀστέρων. Wouweren.* Hæc ita verba Wouweren corruptè, & corruptius Gabbema attulit. Principiô legendum *ἀνύττει* (non *ἀνήπτει*). Exſculpam quò tendant. *Afficit verò hæc ars maximè amantes, qui facilè morbum ſibi fingentes concinentibus aniculis, nihil magni præſtare videntur, ſi hujuſmodi impoſtores accedant, qui illis ceſtum ferendum, & reconditos lapides ex terræ latebris, ex luna & aſtris præbent.*

2. *ingenti tumore*] Tornæſius, omnes, uno ore, *i. motu.* Neſcio quid hoc mutandi ſtudium portendat. Quaſi verò interpretis eſſet in talibus quidquam ad delectationem moliri. Longè alio fine hæc caſtiſſimis viris, etiam S. Hieronymo lecta. Quidam Romanam nequitiam interpretando, ingenium ſuum mirificè produnt, nudata per ſe ipſo etiam operimento cutis & oſſibûs quaſi exuere ſtudentes. tales hîc deprehendas, cætera magnos viros, ſed in hoc egregiè lapſos. Non hæc ad titillationem ducenda, ſed compunctionem, contrariorum ob oculos poſitione (quamquam ipſe Petronius in aſſumptis variis nominibus aliud longè teſtetur, quàm joculô appareat), & ob nefanda Ethniciſmi ſcelera, ob quæ Deus ipſam linguam & Remp. ſubvertit. Magnique ſemper faciendus Arbiter, qui de talibus ſi quiſquam alius, nos non celavit. Non in illis ſenſi Erhardus, ſeu quod verum viri nomen Michaël Caſpar Lundorpius, qui tamen occaſionem videtur præbuiſſe, auctoritatem credo nunquam commodaſſet, huic textus perverſioni, ſeu quem is adducit Gruterus: *ingenti motu.* Leg. *inquieti motu.* Tibull.

Et inquietus inguina arrigat tumor.

Gruterus Suſpic. lib. 4, c. 12. *Erhardus. ingenti motu.* Non hôc dicitur quid manus repleverit, ſed unde, & quomodo proceſſerit. Cauſa, & adjunctum, pro effectu, ac ſubjecto: metonymicè, urbané.

3. *alis leporem excitavi*] Sic mei editi omnes. Gabbema: *Leporem exc.* Et hæc inter nupta numerantur. Tornæſ. *alis l. e.* v. c. MS. *aliis l. e.* Fr. Pithœus, *alis l. e.* Vet. Ex. *aliis.* Erhardus: vet. ex. *aliis.* Bene, dum quid melius. Iungermann. Et ſic eſt legendum. Macrobius lib. 6, c. 5. *Prædicant aurito parente me natum,* Afranii ait verſum eſſe, qui ita in prologo ex perſona Priapi. Quod itaque *aurito parente*, id eſt, lepore, genitum illum Divum prædicabant, non puto temerarium. Nam quid hic Petron. velit, facilè capitur & rectè aptatur illud Naſonis:

Credula ſi fueris, aliæ tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit.

 Pon-

[1] *Dum vivis, sperare licet: tu rustice custos*
Huc ades, & [2] nervis tente Priape fave.

* *

† *Nobilis [3] æstivas [4] platanus diffuderat umbras,*
Et circumtonsæ [5] trepidanti vertice pinus,

† *Polyænos.*

Et

Pontanus Not. in Macrob. lib. 6, c. 5. Iungermannus etiam corrigit, *quod saltu lep. exc.* quod minùs placet: & pro Pontani lectione stare videtur, quod Germani dicere solent de erecta mentula; *Er raget wie ein Hasenohr.* *Alis lep. excitare* (Glossario Petron. *mentulam erigere*), existimem dictum præter pernicitatem pedum alas quasi addidisse, & ex insano insaniorem fecisse. Vossius lib. 3 de O. & P. Idololatr. c. 66. Lepus animal libidinosissimum, imò subinde unum idemque init & initur: quia non pauci androgyni. Hanc rem Clem. Alexandr. pluribûs explicat in 2 Pædag. ubi, cur leporinâ à Mose sit interdictum, hasce adfert causas: quòd lepus omni coëat tempore, singulis concipiat mensibûs & superfœtet, nec uno contentus sit matrimonio, & lactens etiam concipiat: quibus fusiùs enarratîs, tandem subjungit. *A vehementibus ergo abstinere appetitionibus, mutuisque congressibus, & coitu, cum feminis prægnantibus, & initu alterno, & puerorum stupris, & adulteriis, & lasciva seminis profusione, hujus nos ænigmatis adhortata est prohibitio.* Et ad rem Plin. lib. 8, c. 55. *Lepus omnium prædæ nascens, solus præter dasypodem superfœtat, aliud educans, aliud in utero pilis vestitum, aliud implume, aliud inchoatum gerens pariter.*

1. *Dum vivis - Huc ades -*] Hi duo versus ap. Tornæs. non leguntur, nec in c. Tragur. Erhardus: Exstant hi duo versus in Priapejis, quos Petronio adscripsere Scalig. in Catalect. & Schopp. in Comment. ad Priap. qui tamen in eo fallitur, quòd existimavit in pervigilio Priapi, recitato fuisse.

2. *nervis tente Priape fave*] *Tentus* millies ille audiit, quidpe qui

Tormento, citharâque tensiorem

suum penem extollat. Carm. libero XXVI. Observa etiam *tendere esse* in obscœnis pro tentigine adfici & habere supinum tentus vel tensus. *Tensus ergo est*, ut Pater castissimus libidinantium ac lividinantium Scioppius ait, *qui tentigine rumpitur.* Hinc *tentigo* & *penitentia*, &c. inter impudica. *S. A. Gabbema.*

3. *Nobilis æst.*] Descriptio loci amœni. Scalig. in Catalect. *Ge. Erhardus.*

4. *platanus*] Porta lib. 11 Villæ, c. XXIV. Heresbach. lib. 11 R.R. Platanus arbor ad opacandum locum tantùm idonea est. Plin. lib. XII, c. I. unde ei nomen ἀπὸ τοῦ πλατύνειν (*à dilatando*). Dicitur Horatio *Cælebs*, & Vidua Martiali. Vmbra tamen admodum celebris fuit. Idcirco sub platanis, opacitate quidem earum mirificè adlectante, crebriter convivabantur Veteres. Vnde *Genialis* adpellata est Ovidio lib. x Met. & pluribus mirum in mòdum in delitiis habita. Macrobius refert lib. 11 Satyr. c. IX. *Q. Hortensium platanus suas vinô irrigare consuevisse.* Et, *Xerxem aliam in Lydia adamasse.* Ælianus lib. 11 de var. Hist. c. XIV. *Gonsalius.* Est platanus ea vi imbuta, ut venenata quæque arceat, ac serpentes longè abigat, adeò ut vespertilionibus hæc arbor adversetur, nec facilè sub ea nidulentur, ejusque umbram ferre sustineant. *Levin. Lemnius.*

5. *trepid. vert. pinus*] Sept. Sever.

Pinea brachia cùm trepidant. Fr. Pithœus. De Pinu, Porta lib. 11, c. x.

Paschal.

Et baccis redimita [1] Daphne, tremulæque [2] cupreſſus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo verſabat rore lapillos.
Dignus amore locus.teſtis [3] ſilveſter Iaſdon ,
Atque urbana [4] Progne : quæ circum gramina fuſæ ,
Et molles violas, cantu ſua rura colebant.

[5] Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus [6] aureum torum , [7] myrtoque florenti quietum verberabat. Itaque ut me vidit , paullulum erubuit, heſternæ ſcilicet injuriæ memor : deinde ut remotis omnibus ſecundum invitantem conſedi , ramum ſuper oculos meos poſuit , & quaſi pariete interjecto audacior facta : † Quid eſt , inquit,paralytice,ecquid hodie [8] totus veniſti ? ‡ Rogas inquam ego , potius quam tentas ? totoque corpore in am-

† *Circe.* ‡ *Polyanos.*

Paſchal. lib. VI Cor. cap. XXVII. Heresb. lib. II. *S. A. Gabbema.*

1. *Daphne*] Paſchal. lib. V Cor. c. 1, & ſeq. Mylius in horto Phil. p. 274. *S. A. Gabbema.*

2. *cupreſſus*] Porta lib. II, c. IX. *Idem.*

3. *ſilveſter Iaſdon*] Sic & c.Tragur. *hiaſdon.* Tornæſius : al. *aëdon.* Douſa ibi : c. M. *ſilveſtris hirundo.* Erhardus: Leg. *aëdon.* Α'ηδὲνα namque Græci luſciniam vocant , qua Græca dictione non abſtinuit & Virgilius Baptiſt. Pius Annotation. poſter. cap. 48.

4. *Progne*] *hirundo.* à Progne Terei R. uxore Philomelæ ſorore , deorum commiſeratione in hirundinem commutata. Ovid. 6. Metam.

5. *Premebat illa reſoluta marm. cervicibus*] al. *crinibus.* Leg. *premebat hilare ſoluta marmoreis clunibus a.t.* Lipſ. Antiq. lect. lib. 1, cap. 8. Non probo. *Reſoluta* eſt in lectulum projecta. *Erhardus.* Ovid.

Sentiat ex imis venerem reſoluta medullis
Fœmina. -- Douſa MS & Præcid.

6. *aureum torum*] Virg. *aurea Venus.* Io. à Wouweren.

7. *myrtoque*] Probus in Virgil. I Georg. *Myrtus eſt arbuſcula Veneris ſubjecta tutelæ.* Serv. in II Georg. (*Solido Paphiæ de robore myrtus*) *Paphiæ, Venereæ , à Papho inſula , in qua Venus colitur. Huic autem myrtus conſecrata eſt , vel quòd hæc arbor gaudet litoribûs , & Venus de mari dicitur procreata : vel quòd , ut Medicorum indicant libri , hæc arbor apta eſt mulierum neceſſitatibus plurimis.* Folia, inquit Lemnius, profert oleæ aut liguſtrô anguſtiora , ſaturati viroris , baccas nigras junipero affines , ſapore vinoſo , ex quibus, ut etiam ex molliſſimis ejus foliis oleum exprimitur: quo Heſter delibuta regi Aſſuero in matrimonium aſſumpta eſt.Hujus arbuſti ramis Hebræos adornaſſe ædes ſuas ac veſtibula in Encæniis , hoc eſt , ſolemnitate feſtorum , quæ celebrari ſolent , ob templum poſt Perſarum exilium inſtauratum : in *Scenopegiæ,* hoc eſt, tabernaculorum feſto à fingendis tabernaculis nomen ſortito , ſcriptura paſſim teſtatur. *Gabbema.*

8. *totus veniſti*] Apul. *Arctiſſimè namque complexatum me prorsùs , ſed totum recepit.* Fr. Pithœus.

1. *non*

amplexum ejus immiſſus [1] non precantis uſque ad ſatietatem oſculis fruor. *

Ipſa corporis pulcritudine me ad ſe vocante trahebat ad Venerem. jam pluribus [2] oſculis conliſa labra crepitabant. jam implicitæ manus omne genus amoris invenerant. [3] jam adligata mutuo ambitu corpora, [4] animarum quoque mixturam fecerant. * *

Manifeſtis matrona contumeliis verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque [5] cubicularios, & me jubet [6] catorogare. Nec contenta mulier tam gravi injuria

1. *non precantis*] Sic etiam c. Tragur. Tornæſius: fortè *comprecantis* pro *non p.* quæ etiam eſt ſententia Erhardi. MS. quidam ad oram edit. Schonwetter. *non precantis*, i. non dira mihi imprecantis ob heſternam impotentiam. Lipſius: Leg. *non pernegantis*. Gruterus: *non repugnantis*. ap. Erhard. *non precantis* i. non jam pellectus & precibûs q. invitatus ut heri, ſed ſuopte motu.

2. *oſculis conliſa labra crepitabant*] *Popyſmata* oſculorum intelligit Iuven. Sat. VI, 582. Vbi Scholiaſt. *Popyſma, oris preſſi ſonus, ut labiorum in ſe colliſorum ſtrepitus*. Eleganter Paul. Silentiarius in baſia tria puellarum, apud Nobiliſſ. D. Heinſium,

> Μακρὰ φιλεῖ Γαλάτεια καὶ ἔμψοφα, μαλθακὰ Δημώ,
> Δωρὶς δακνάζει· τίς πλέον ἐξέρετε. &c. Vertit Vir Nob.
> *Cum ſonitu Galatea dat oſcula longáque, Demo*
> *Mollia, cum morſu Doris. age eligite.* S. A. Gabbema.

3. *jam adligata mutuo ambitu corpora*] *Mutuum ambitum*, honeſtè vocat inſinuantium, ſe amantium tenaciſſimum complexum; unde Horat. *ambitioſam* puellam dicit habilem agilemque in circumplectendo peniſſimè pullo ſuo, Odar. lib. I.

> ——— *Nec Damalis novo*
> *Divelletur adulterô,*
> *Laſcivis ederîs ambitioſior.*

Ad eamdem formam Plauto *axitioſa mulier*, quæ ſatagit curioſè omnia, ab agendo dicitur. *Ian. Guilielmius.*

4. *animarum quoque mixturam fecerant*] Euſtathius: *Et totam mordebam oſculô, & totam exſugebam labrîs, & totam, ceu hedera adſtringit cupreſſum, amplexabar puellam, copulabar ipſi, & naturam ſeu animam quærebam communicare.* Phavorinus: τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσι οἱ τῷ στόματι ψαύοντες, συνάπτουσι τὰς ψυχάς; *quid enim aliud faciunt ora jungentes, quàm quòd animas conjungant?*

5. *cubicularios*] Qui ſint *cubicularii*, docet l. 103 D. de V. S. Græcè κοιτωνίτης; recentioribus *camerarii*. Bebelius de Abus. ling. Lat. *Ge. Erhardus.*

6. *catorogare*] Turneb. *catomô ligare.* forſan κάτω (*deorſum*) *rogare*. Tornæſius. *me jubet catorogare.* Id eſt fortaſſis, *me jubet catomîs cædi.* Scriptor paſſionis S. Viti: *Tunc iratus Valerianus juſſit infantem catomîs cædi.* Et in paſſione S. Afræ: *Catomîs te cædi jubeam.* Subſequitur enim, *verberibûs ſputîſque ejectus ſum.* Fr. Pithœus. *catomîs.* intelligunt de ſpatio inter ſcapulas. Wouweren: al. *catamolidiare.* Leg. *catamidiare*, h. e. ludi. Spart. in Hadriano. poſſemus vel alio modo ſanare hanc vomicam, ſed ſilere optimum. nam hujuſmodi deſperatiſſimis locis medelam conjecturîs quærere;

ria mea, convocat omnes [1] quasillarias, familiæque sordidissimam partem, ac [2] me conspui jubet. Oppono ego manus

rere, Andabatarum more digladiari arbitror. Salmasius: Vulgò legitur, *catorogare*. libri quidam ibi habent, *catamolidare*. omnino scribendum, *catomidiare*, vel *catomadiari*, quod idem est. hoc, κατωμαδίζεσθαι. quam correctionem indubitatè veram esse arguunt, quæ, sequuntur: *Oppono ego manus oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam quid meruissem, verberibus, sputisque extra januam ejectus sum*, en verbera & sputa. nam catomidiatus, hoc est, verberatus est à cubiculariis, & consputatus à quasillariis. Catomidiari non simpliciter est verberari, sed scapulis verberari, vel catomis. Dicitur à κατωμάδια voce Græca, quæ κατ' ὤμων significat verbum Latinum *Catomidiare*, hoc est scapulas verberare, pro catomadiare nam *a* in *i* mutant Latini in plerisque vocibus, quas ex Græco deflexerunt. τὸ κάτωμον, vel κάτωμα, pars est sub collo inter scapulas, quod Latini *interscapulum*, vel *interscaplium*, & *conscaplium* adpellant. hoc est, συνωμίαν. hic autem aliquis catomô aut catomis cædi dicitur, cui catomum aut catoma cæduntur, quemadmodum *capite cædi* ille dicitur, cui caput cæditur. Bourdelotius: *me jubet catorogare*. Saccatô rigare. Aliud meum flagitium, emendatio in textum recepta; quæ tamen tutorem habet Lucretium multis in locis. *saccatô* i. urinâ. Recensitis interpretum sententiis, ex veteris scripturæ vestigiis & rei circumstantiis putarim legendum *catamithiare* vel--*ri*, aut *catamitare*, seu *dare*, similive modo (à κατάμιθος), i. catamitum fieri, ut mollem & cinædum tractari, stuprô adfici; vel simpliciter *consuprare*: quod quidem pœnæ genus quàm maximè in eum congruere videbatur, qui *de thoro Circes sine voluptate surrexerat*:

(Femina cùm non sis, vir tamen esse nequis)

ut infrà claré exprimit Proselenos anus, quæ & ante illa verba ei exprobrat, *quòd ne quidem à puero* (cubiculario) in ædibus Circes *se vindicarit, sed mollis, debilis, lassus*, &c. *operam & sudorem perdiderit*. quæ ad hanc lectionem non incommodè traherentur. Diceretur verò *catamito à catamitus*, quemadmodum *veneror à Venus*, *dominor à domus*, & talia. rei ingratæ ingratum vocabulum quæsitum. Neque obstant *verbera* secuta; sic enim Polyænos: *Nec contenta tam gravi mea injuria*, &c. *verberibus* tandem, *sputisque extra januam ejectus sum*. Tortuosa vox, sed planè res respondet negotio præsenti. nec minùs horridum *catomidio* & unde hoc deducitur κατωμαδίζω: nominandi auctores erant, qui, quales his usi?

1. *quasillarias*] Hoc est, genus ancillularum omnium spurcissimum simul ac despicatissimum: quas *robustum* ad *codicem* detrusas, inibique herilibus pensis in perpetuum damnatas interpretabamur ex Plauto, Tibullo, Propertio, Ovidio, Iuvenali denique. Vnde & *Codicariarum* cognomentô insignitæ olim. *Dousa P. Quasillariæ* à quasillo, seu calatho dictæ sunt. Romæ olim, MUSA. QUASILL. VIX. ANN. XXX. CRATINUS. LANIPEND. DE. SUO. *Pignorius. Quasillariæ*, ancillæ quasillis affixæ. Tibullus: *pressumque quasillô scortum*. qualem ancillam intellexit & Iuvenal.

Horrida quale facit residens in codice pellex.

Scalig. ad Tibull. *Ge. Erhardus.*

2. *me conspui jubet*] Clemens lib. x Recogn. *Omnes exspuentes in faciem ejus, expulerunt eum de civitate, dicentes, tu eris reus mortis tuæ*. Senec. lib. III de

manus oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam, quid meruissem, verberibus, sputisque extra januam ejectus sum. [1] Ejicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quæritque, quis dominæ hilaritatem confuderit. * *

Itaque pensatis [2] vibicibus animosior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut tristior Giton. Quod solum igitur salvo pudore poteram confingere, languorem simulare cœpi, conditusque lectulo, totum ignem furoris [3] in eam converti, quæ mihi omnium malorum caussa fuerat.

[4] *Ter corripui* [5] *terribilem manu bipennem,*

Ter

III de Ira, c. XXXIIX. Ex hoc more in sacra historia Romani milites Servatorem, cùm omni genere ludibrii adficerent, conspuerunt. D. Marc. cap. XIV, & XV. *Gabbema.* Senec. *Cùm modò per populi levatus manus, & obrutus sputis per forum traheretur.* Muson. πληγῆναι, ἐμπτυσθῆναι ὡς τὸ χαλεπώτατον πληγή (*verberari, conspui, sævissimi ictus*). Fr. Pithœus.

1. *Ejicitur & Proselenos, Chrysis vapulat*, &c.] Ridiculè. Sed tamen ex ejus seculi consuetudine stolatis pariter ac togatis mulieribus recepta: quæ libidine indomita ad furorem usque prurientes, nihil pejùs metuebant sibi, quàm ne vir suus; vel adulter utique haud paullò virilior vidua pudicâque contentus nocte fundum familiarem colere negligens existeret. Ideóque quoties evenisset fortè, ut admissarius suus virum se esse quodammodo quasi oblitus videretur, reliquum erat, ut in servorum, ancillarumque insontium gregem herilis expeteret culpa: hoc est, ut *Caudicariæ* omnes cum librariis, ac ornatricibus, cæteráque familiæ pars multò sordidissima, piaculares ob alienam fierent ignaviam. Eleganter Iuven. Sat. 11, ibi: *Est operæpretium* &c. *Dousa P.*

2. *vibicibus*] Tornæs. *vicibus.* Erhardus: Leg. *vibicibus*, vel *viribus*. Putschius. illud magìs est.

3. *in eam*] *partem.* Et mox, *illa.* alibi, *illud.* Quæ præcisa provocabula videntur per *antonomasiam*, & *excellenter* de illa parte corporis dici, sine qua id dici, quod sumus, non possumus, atque adeò sine qua genus humanum periret. ita enim describit Huguitio; *Penis à penetro, quod est officium ejus circa juncturam humani generis.* Ge. Erhardus.

4. *Ter corripui*] Hippocrat. de Scythis in lib. De aëre, aquis, loc. *Fr. Pithœus.* *Ter corripui.* lusus Sotadicus. Scalig. in Catal. *Erhard.*

5. *terribilem bipennem*] Martial.

Drauci nata sui vocat bipennem.

Fr. Pithœus. *terrib.* Columella lib. x.

Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli

Terribilis membri. — Wouweren. *terr. b.* id est, mentulam. Schopp. in Priap. Carmin. 12. sed qui obscœna omnia cogitat, ipse obscœnus est. *Bipennem* appellat ferrum illud biceps, quo volebat partem illam abscindere, à forma sic dictam, quæ erat hujusmodi, [*hanc figuram hîc apponere supervacuum visum, quia vulgaris & facilè imaginabilis*] à qua & anceps securis

Ter [1] languidior coliculi tepente thyrso,
Ferrum timui, quod trepido male dabat usum.
Nec jam poteram, quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,
Confugerat in viscera [2] mille operta rugis.
[3] Ita non potui supplicio caput aperire:
[4] Sed furciferæ mortifero timore lusus,
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.

[5] Erectus igitur in cubitum, hac fere oratione contuma-

curis dicitur: Gazæ *δίστομος ἀξίνη*, Hesychio *πέλεκυς δίστομος*, & *ἀμφίστομος*. Formam expressit Simmias Rhodius, quem vide. *Ge. Erhardus.*

1. *languidior coliculi tepente thyrso*] Thyrsus enim coliculi ubi intepuit, fit languidior. Dissimile autem non illud Catullianum:

Languidior tenerâ cui pendens sicula beta.

Ch. Richard. Hinc *thyrsum* pro mentula. Schopp. Comment. in Anechom. Apul. Contingit Schoppio, quod hominibus nequam, qui semel tales, semper præsumuntur nequam, ut est in Regula Bonifacii Papæ in Decretalibus relatæ. *Erhardus.* Est aliud nequitiæ genus longè periculosius quàm cujus Schoppius accusatur. Quamquam nullus nego, ubi non de ipsis vocibus agitur, nuditatem nostram modesta circumlocutione vestiendam. Cæterùm in istis 2 versiculis *Ter languidior--usum* latet prosopopœia membri languentis. Et in prioris versus *bipennem* absque dubio amphibolia est. patet ex forma ancipitis securis, qua ad hanc rem usus erat. Virgil. 4 Georg.

Vre sata: & validam in vites molire bipennem.

2. *mille operta rugis*] Sic est quum languorem paritur. Contrà, illa quæ exprimitur devirginato in carmine.

Versibus obscœnis offendi desine: non est
Mentula subducti nostra supercilii.

Tenta quidpe perpetuò illa olim efficta est. Ideóque absque rugis, quæ in supercilio cogi atque subduci solent. *I. A. Gonsalius.*

3. *Ita non potui supplicio caput aperire*] Capite intecto incedebant Romani; ut suprà jam declaratum. *Caput aperire*, denudare omnino erat. unde Petron. jocum nequam petivit. Nam parti illi, de qua in præsentia queritur, & *caput* tributum. Illi autem aperiendo requiri videbatur tumor sat rigidus, *confugerat*, namque *in viscera mille Operta rugis*. Voluit igitur Polyænos joculariter nunc illam bipenne decollare. Græci dicunt, *κεφαλοτομεῖν (caput amputare)*, sive ut Phrynicus, *τραχηλοτομεῖν* (idem: *decollare*). Ei igitur supplicio necessariò caput denudari aut aperiri debebat; quod quum fieri nequisset, supplicii quoque executio pariter non potuit. res tota prorsus ridicularia. *Idem.*

4. *Sed furciferæ mortifero timore*] *Furcifera*, acutè. quidpe quæ egeat furcâ, qua sublevetur. nam

--languidior illa coliculi tepente thyrso,

Et,

Quam lentæ salices, lassóve papavera collo.

Illud autem *mortifero timore* mirificè explicat sup. *Mille jam mortibus frigida.* *Namq; illa metu frigidior rigente brumâ.* Et præ timore *frigidior hieme Gallica factus* suprà Encolpius. *Id.*

5. *Erectus igitur in cubitum*] Fulgent,

tumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum, deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res ſerias, fas eſt. Hoc de te merui, ut me in cœlo poſitum [1] ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, ſenectæque ultimæ mihi laſſitudinem imponeres? [2] ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Hæc ut iratus effudi,

[3] *Illa ſolo fixos oculos averſa tenebat:*
Nec magis incepto vultum ſermone movetur,
Quam lentæ ſalices, laſſove papavera collo.

Nec minus ego tam fœda objurgatione finita, pœnitentiam agere ſermonis mei cœpi, ſecretoque rubore perfundi, quod oblitus verecundiæ meæ, [4] cum ea parte corporis

gent. *Adſtiti propter ego erectus in cubitum veneratus verboſam viraginem.* Fr. Pithœus.

1. *ad inferos traheres*] Sic de *Lucifero*, hoc eſt, Aſſyriorum Rege, Iſaias Propheta, cap. 14, v. 12. *Qui ad cœlos uſque elatus eras, ad inferos deturbaberis.* Et Matth. 11, 23 de *Capernaum.* Dinamius item epiſt. ad Diſcipulum: *Deus nos invitat ad cœlum, quos Diabolus in infernum mergit.* Ge. Erhardus.

2. ROGO TE, MIHI APODIXIN *defunctoriam* REDDE] Vetus debitoris formula petentis à creditore ſoluti jam debiti profeſſionem, quam priſci Ictiapocham vocarunt. *Adodixis defunctoria* libellus eſt, quo oſtenditur ſcilicet, quempiam jam defunctum eſſe, vitæque debitô liberatum. Iocalariter etiam iſthæc Petronio nunc tranſlata. *Gonſalius.* Αποδεῖξαι eſt I.C. proteſtari: & ἀπολιτικὴ ἀπόδειξις, eſt ἀποχὴ ſeu cautio receptæ pecuniæ *Apodixis defunctoria*, libellus quo oſtendit quiſpiam ſe defunctum eſſe; quod eſt; profiteri defunctoriam. *Wouweren. apodixin def.* Remiſſionem ſenilis ætatis. *Apodixis* eſt *apocha, ſecuritas, oſtenſio, experimentum, poteſtas,* &c. Cujacius, Broſſæus, Huguitio. In vita B. Agnetis: *Ad filium meum voluiſti apodixin tuæ artis magicæ demonſtrare.* Auctor Mamotracti. *Erhardus.. Apodixis def.* Libellus, quo oſtendit quiſpiam ſe defunctum eſſe. hîc remiſſio ſenilis ætatis. *Gloſſ. Petron.*

3. *Illa ſolo fix.*] Suprà, *illa metu frig.* Arnob. *Priapum circumferentem res illas præliorum expeditione paratas.* Catull.

--- unde foret nervoſius illud.

Wouweren. *Illa ſ. f.* ex illo lib. 1 Æneid. *Diva ſolo fixos.* & illo lib. 6. *Illa ſolo fixos,* &c. *Nec magis,* &c.

Quam ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes.

Vltimus partim ex Eclog. 5 Virg. *Lenta ſalix quantum,* &c. partim Æneid. 9. *Laſſôve papavera collo.* Iungermannus. *Erhardus.*

4. *cum ea parte corporis*] Cœl. Aurel. Acutar. paſſ. l. 3. *Pati eas partes, quarum uſu congreſſus venerius celebratur.* Ovid. 11 de Arte amandi:

Invenient digiti quid agant in partibus illis,
In quibus occultè ſpicula tingit amor.

Arnob. lib. v. *Partem illam corporis, per quam ſexus fœmineus ſobolem ſolet prodere.* Io. à Wouweren.

1. *quam*

corporis verba contulerim, [1] quam ne ad cognitionem quidem admittere ſeverioris notæ homines ſolent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, mali feci, ſi dolorem meum naturali convitio exoneravi? aut quid eſt, quod in corpore humano ventri maledicere ſolemus, aut gulæ, capitique etiam quum ſæpius dolet? quid? [2] non & Vlyxes cum corde litigat ſuo? Et quidem Tragici oculos ſuos tamquam audientes caſtigant. Podagrici pedibus ſuis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt ſæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

[3] *Quid me conſtricta ſpectatis fronte Catones,*
Damnatiſque novæ [4] ſimplicitatis opus?
[5] *Sermonis puri non triſtis gratia ridet,*
Quodque facit populus, candida lingua refert:

[1] *Nam*

1. *quam ne ad cogn. quidem admittere ſ. n. h. ſ.*] Arnob. lib. v. *Propudioſa corporum monſtratur obſcœnitas, objectanturque partes illæ, quas pudor communis abſcondere: quas naturalis verecundiæ lex jubet: quas inter aures caſtas, ſine venia nefas, ac ſine honoribus appellare præfatis.* Wouweren. *cognitionem.* Leg. *ad cogitationem.* Similis locus apud Arnob. *Inſignire his partibus, quas enumerare, quas proſequi, probus audeat nemo, nec ſine ſummæ fœditatis horrore mentis imaginatione concipere.* Meurſius Crit. Arnob. lib. 3, c. 3. *Erhard. Ad cognitionem admittere* rectum putamus. al. *cogitationem.* Sed partes illæ pudendæ vocantur, quòd ea pudeat ſeverioris notæ homines *ad cognitionem*, ſive ad oculos admittere, &c. *Io. Bourdelotius.*

2. *non & Vlyxes cum corde litigat ſuo*] Ad lib. xx Hom. Odyſſ. reſpexit haud dubiè, ubi in corde agitat, quonam modo de Ancillis, procis ſe immiſcentibus ſupplicium ſumat. *S. A. Gabbema.*

3. *Quid me conſtricta* &c.] excuſatio laſcivioris materiæ. Scalig. in Catal. *Erhardus. conſtricta fronte.* Id eſt, adducta, ſeu contracta, & quaſi caperata fronte. Vſus eodem loquendi genere & Martial. lib. x:

Et numeras noſtros adſtricta fronte trientes.

Adde huc *adductus*, ex Cornelio Tacito, pro ſevero, tetricoque ac ſupercilioſo, cujuſque frons ſemper adeò matutina, id eſt, ſtriata, ſeu corrugata. *Ian. Douſa.*

4. *ſimplicitatis opus*] *Simplicitas* verborum eſt, cùm rem ſine ullis ambagibus & circumlocutione, ut eſt, ſimpliciter & naturaliter eloquimur. *Ge. Erhardus.*

5. *Sermonis puri*] Non temere apud alium reperias, *purum ſermonem*, pro *Latino.* Latina oratio nuda, & obſcœna, quæ nulla circuitione ſpurcas res prætextatis verbis loquatur. Sic Mart. *per quos in nulla pagina Latinè loqui licet*, hoc eſt, *ſuis nominibus adpellare. Palmerius.* Vid. & Sciopp. in Priap. Carm. 11. *Gabbema.*

[1] Nam quis concubitus, [2] Veneris quis gaudia nescit?
Quis vetat in tepido membra calere toro?
[3] Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Iussit, & hanc vitam dixit habere [4] Deos.

[5] Nihil est hominum inepta persuasione falsius, nec ficta severitate ineptius. Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide, ea nocte, qua te mihi Ascyltos subduxit, usque in injuriam vigilavit: an contentus fuit [6] vidua pudicaque nocte? [1] Te-

1. *Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit*] ita distinxit Scaliger, eumque secuti Dousa in Præcidan. & Sciopp. d. l. vulgò, *Concubitus Veneris, quis gaudia nesc.* Ge. Erhardus.

2. *Veneris gaudia*] Petron. suprà: *Pertrectavi gaudiô dispoliatum torum.* Iterum; *Vltimum hoc gaudium fatis properantibûs rape.* Ausonius:

-- ubi cassa libido
Fœmineos cœtus, & non sua bella lacessit,
Irrita vexato consumere gaudia lectô.

Erhardus. Lucret. l. 4.

Denique tum membris collatîs flore fruuntur
Ætatis, jam cùm præsensit gaudia corpus.

Catull. nupt. Manl. Cato Dir. & alii. *Io. a Wouwèren.*

3. *Ipse pater veri*] Ita & Carus noster Epicurum vocat. Videntur honoris causâ philosophi auctores suæ doctrinæ soliti adpellare patres; ut Academici Platonem, Epicurei Epicurum; Aristotelem Peripatetici. Nam & ita Cicer. lib. III de Nat. Deor. Vbi de Zenone. *Gifanius. Pater veri.* Lucret. de eod. *Tu pater & rerum inventor.* F. Pith. Cicer. lib. 4 Acad. *Epicurus, qui voluit subvenire erroribus, videtur conturbàre veri rationem.* Et lib. I de Finib. *insector ille veritatis.* Anonym. in Notis.

4. *Deos*] Sic & edit. Frellon. cæteræ, codexque Tragur. Tornæsius: alii, *telos.* quomodo & Wouwer. cum Rutg. Hermann. *telos* i. exitus, *Gloss. Petron.* finis. Fr. Pithœus: Varro περὶ αἱρέσεων (*de Sectis*). *Porrò indè ab unoquoque compito ternæ viæ oriuntur è quibus singulæ extimæ exitum ac telos habent proprium. A primo compito dextram viam munit Epicurus.* Rutg. Hermannides in Notis crit. Bourdelotii: *telos.* Non aliter quoque, inquit, editio Bourdelotiana, & in Commentario: Frustra diu pugnatum de veritate hujus lectionis, quam veram cum Scaligero præstamus. Præcipua Epicuri Philosophiæ capita, ἀλήθεια, τέλος (*veritas, finis*). Rectè igitur in arte *veri & habere telos*, ut patet ap. Senecam & Athenæum lib. 2. Vnde Ch. Richardus istos duos versus sic maluit legere:

Ipse pater veri, doctus Epicurus in arte,
Lusit, & hoc vitam dixit habere telos.

5. *Nihil est hominum inepta persuasione falsius* &c.] Hoc vult dicere adulescens, sibi vitio dari non oportere si liberiùs loquatur, contemptis aliorum, qui diversa sentiant, reprehensionibûs: nam & illos, qui liberiùs dicta ferre non possunt, falsis opinionibûs laborare, & sibi autem fictam gravitatem minimè convenire, &c. Sciopp. (seu Schopp.) Element. Philosoph. Stoic. moral. c. 132. *Erhardus.*

6. *vidua p. nocte*] Ovid.

Cur

[1] Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque juravit verbis, sibi ab Ascylto nullam vim factam: * *Utut res haberet, spem vultu simulavi*, [2] sitoque in limine genu, sic deprecatus sum numina versu:

> [3] *Nympharum, Bacchique comes, quem pulcra* [4] *Dione*
> *Divitibus sylvis numen dedit, inclita paret*

Cui

Cur ego tot viduas exegi frigida noctes. Fr. Pithœus. Catull.

Nam te non viduas jacere noctes. Ge. Erhardus.

1. *Tetigit puer oculos suos*] Amatorium, *per oculos*, jusjurandum, creberrimumque rerum eroticarum scriptoribus. *Gabbema. Tetigit*, &c. *conceptissimisque v. i. sibi nullam vim factam.* Nihil hoc mirum; quippe cupienti omnia Gitoni facta; neque quicquam adeò grave, vel præter animi sui sententiam passus. Sic suprà idem de Iove:

> *Et peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit.*

Festivè; atque ex opinione nostris etiamnum ICtis celebrata, qui, *Volenti nullam fieri injuriam*, serio nobis ac vero vultu asseverant. *Dousa P. Iuravit sibi ab A. n. vim f.* Suspicor hîc inserendos versus qui leguntur in Fragmentis: *Naufragus ejecta* &c. sed nihil adfirmo. *Dousa F.*

2. *sitoque*] *positoque* sic omnes, etiam c. Tragur. *positoque in limine genu.* sc. templi vel sacelli Priapi. *Erhardus.*

3. *Nympharum, Bacchique comes, quem pulcra Dione*, &c.] *Priapus* Veneris & Dionysii filius est. Scribunt Venerem Baccho ex Indica expeditione domum revertente, Lampsaci Hellesponti urbe gravidam decubuisse, & parere inibi, quodcunque esset decrevisse. Ad quam cùm Iuno officii, ut præ se ferebat, causâ, accessisset, uterum ejus venefica adtigisse dicitur manu, eóque factum, ut Venus puerum, cùm cætera informem, tum vel maximè ob virilis illius supellectilis commendatam bonitatem terribilem, enixa fuerit. Patriæ meminere Carm. lib. LV: LXXXVI. *Hellespontiacus* dicitur Virgil. lib. IV Georg. Petr. infr. *Lampsaci* cùm adulevisset. Lampsacenis mulieribus, scitus nimirum admissarius, ob non usitatam illam fascini sui luculentitatem gratissimus & intimus, tandem factus fuit. Hac ergo re Lampsaceni cives patriâ multandum mentulatum istum Priapum censuerunt. non impunè illud. Vxores enim suppliciis suis hoc à dîs impetrarunt, ut periculosus maritis suis pudendorum morbus invaderet, ad quem levandum xe oraculi Dodonæi sententia Priapô placato & in patriam postliminiô revocato usus erat. Reducitur ergo desideratus Lampsacenis mulieribus Priapus, & plausu ab illis maximo exceptus deorum tamdem numero inseritur. *Priapum* Ægyptii *Horum* vocabant. *Horus* ille pingebatur *Iuvenis alatus*, cum *disco ad pedes* adjacente, & *sceptro in dextra*, *mentulam reliquum corpus æquantem sinistrâ tenens.* Idem *Mutinus* Guilielmio videtur. non rectè, ut opinor. *Mutinus* enim aliud à Priapo numen, *publicum habens*, ut test. Festus, *Romæ sacellum*: Is *sedebat in sacello suo mentula arrectâ*, & *in sinum ejus, priusquam ad maritum deduceretur, nova nupta locari solebat*, ut ejus pudicitiam, prior Deus prælibasse videatur. Dicitur quoque *Phallus*, & *Ithyphallus* ac *Triphallus*. Columell. Tibull. Niceph. Callist. Eccl. hist. lib. XIV, cap. XLIV. *Phallus* veretrum seu mentulam notat. Herodotus *Phallophoros* in Bacchi sacris fuisse

 scribit,

Cui Lesbos, viridisque Thasos, quem Lydus adorat
[1] *Vestifluus, templumque tuis imponit* [2] *Hypœpis.*
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admovi dextram, sed inops, & rebus egenus
Adtritis, facinus non toto corpore feci.

[1] *Quis-*

scribit, h. e. qui statuas gerebant cubitum longas, cum veretris longis, reliquum penè corpus æquantibus. Talibus Phallis, ex vitro, ebore, auro, serico & panno lineo mulieres usas, & hodiéque uti ad explendam libidinem Gyraldus refert. *Hortis præficiebatur.* Et ideo *hortorum custos* dici solebat. Carm. lib.XXIII. Etiam *pomaria, vineas & agros tuebatur.* Carm. LXXII: XIV: LXXXVII Etiam *in nemore fuit*, sed is *rudis* admodum & *informis* de trunco nondum evulso factus. Carm. LXXXIV. In talibus locis statui solebat, ut ejus *adspectu fures & aves repellerentur.* Carmin. XXIX: & LXXIII. Effigies ejus alia apud Ægyptios, alia apud Latinos fuit. apud illos *cubitalis erat*, & *juvenilis* ut sup. de Horo. apud Latinos *commoda & justa*, ut Plaut. vocat, *statura*; eratque *Agricolæ barbato similis.* Carmin. LXIII: & LXXVI. *Ruber* quoque fuit & *nudus* Carm. ad lect. & XXV. & apud Tibull. *Dextrâ falcem salignam* Carm. V, *sinistrâ mentulam arrectam tenebat.* Carm. XXIV: XXII: V. & illam quidem *pedalem.* Carm. X: & XXVII. *In capite ejus ramus vel pertica* figebatur. Horat. lib. I Sat. VIII. *Asinus ligneus* adjungi illi solebat, ut ex Carm. LV odoratus sum. Græci *asinum Priapo immolabant.* alia etiam animalia ipsi immolabant, ut *porcum*, Carm. LXV. *hircum* & *capellam*, Carm. XXCVII. *In horto sacellum* ipsi statuebatur, in eoque *mensa seu ara.* Carm. XV. *Honores illi ab agricolis & villicis varii habebantur.* Ejus caput vere *corollâ rosea*, æstate *spicea*, auctumno *pampinea*, hieme *olivâ* donabatur, ut ex Carm. XXCV. & XXCVII videre est. Eidem *poma* offerebant: Carm. XV: XX: XLII. *libum* eidem, *lac* & *ordea tosta* offerebant, Carm.XXI. Carm.XXXIV. *puella quadam, quot viros una nocte experta fuerat, tot verpas salignas Priapo dedicat:* Carm.XXXVII. pro sanato fascino suo quidam tabellam votivam in Priapi sacello suspendit. Ejus denique mentulam coronis cingere solebant, Carm. XL, & L. Hæc breviter ex Scioppii elegantis, mehercle, rei Venereæ interpretis, commentis. *S. A. Gabbema.*

4. *Dione*] una ex Nymphis, Veneris mater.

1. *Vestifluus*] Sic & Frellon. Lotich. *Septifluus* Tornæsius, alii, codexque Tragur. Erhardus: Leg. *Vestifluus.* vestes enim Lydorum erant fluxæ, ut ex Herodoto constat. *Septifluus* autem *Nilo* convenit, non *Lydo.* Turneb. Adversar. lib. 26, c. 6. & tacito auctoris nomine Lindenbrog. Var. Lect. in Catalect.

2. *Hypœpis*] Est Lydiæ oppidulum *Hypœpa*, ut lib.XI Met. testatur Ovid. Alioqui etiam Dianæ sacer Hymnus est Hypœpus Theodoreto teste. *Iunius.* Gabbema. Fortè etiam leg. *suis imponit Hypœpis.* Iungermann. Nam *Hypœpa* Lydiæ Veneri & Priapo sacra, ut scribunt Stephanus & Strabo. *Erhardus.* De *Hypœpis* Ovid. Transformat. lib. 5.

Orta domo parva, parvis habitabat Hypœpis. Io. Bourdelotius.

1. *Quis-*

[1] *Quisquis peccat inops, minor est reus. Hac prece, quæso,*
Exonera mentem, culpæque ignosce minori.
Et [2] quandoque mihi fortunæ adriserit hora,
Non sine [3] honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
[4] *Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras*
Corniger, & querulæ fetus suis, hostia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, sollertique cura [5] deposito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, [6] atraque veste deformis; extraque vestibulum me injecta manu duxit *cuncta trementem.* * † Quæ [7] striges comederunt nervos tuos? aut quod [8] purgamentum nocte calcasti [9] in trivio,

† *Proselenos.*

1. *Quisquis peccat inops, minor est reus*] ita Virg. in Culic.
Dignus amor veniâ, gratum si Tartara nossent
Peccatum minus esse. — id est, quisquis in gratiam alicujus peccat, minor est res. Scalig. Comment. in Culic. *Erhardus.* minor est res. *Si* Tartara nossent.

2. *quandoque*] quandocunque, ut aliàs sæpe. *Io. Sambucus.*

3. *honore*] Honor pro sacrificio & libatione. Etiam pro quovis munere: Cicer. ad Tir. *Honor medicò habendus.* Ex Erhard.

4. *Sancte -- aras*] Hunc versum apud Tornæs. non legas, nec codice in Tragur.

5. *deposito meo caveo*] *Deponi* dicebantur olim ægri jam prorsus desperati: Aut etiam recens mortui, quando de sublimiori lectulo humi conlocabantur. Hinc patet *Depositum* aptè vocari membrum illud, de cujus valetudine jam propè desperaverat, quod ingenti laboraret paralysi. sive eò quòd jam illud membrum haberet demortuum, *depositum* haut incincinnè nuncuparet. *I. A. Gonsal.*

6. *atraque veste deformis*] De veste lugubri, vide Savaronem ad Sidonium: Lipsium lib. II Ann. Tacit. Ræavard. lib. conject. I, c. XX. *Ge. Erhardus.*

7. *striges*] Plin. lib. XI, c. XXIX: Ovid. Fast. VI. *S. A. Gabbema.*

8. *purgamentum*] Purgamenta quæ quidem καθάρματα adpellant, quibûs februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem, plerumque interdum & in mare: interdum in trivium: jaciebanturque ab aversis trans caput, ut in Pharmaceutria scriptum est: nec respiciebant, ne eorum aspectu malum traherent. ea autem secum sceleris & culpæ admissæ omne nefas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, si quis tangeret. itaque erant purgamenta ea omnibus invisa, ut ea vel pede calcasse nefarium haberetur, & inauspicatum, & mali alicujus præsagium. Hanc tamen superstitionem Cynici irridebant, qui ut apud Lucanum scriptum est sæpenumero ovis purgamentô vescebantur. *Adrian. Turnebus.*

9. *in trivio*] *Trivia*, τρίοδοι, loci in urbe dicuntur, in quo veteres cònjiciebant omnia inquinamenta: ipsáque

trivio, aut [1] cadaver? Nec à puero quidem te vindicaſti: ſed mollis, debilis, [2] laſſus, tamquam caballus in clivo, & operam, & ſudorem perdidiſti; nec contentus ipſe peccare, mihi deos iratos excitaſti, *ac pœnas mihi nullas dabis?* † Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recuſantem perduxit, impulitque ſuper lectum, & harundinem ab oſtio rapuit: iterumque nihil reſpondentem mulcavit. ac niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea, caputque [3] fregiſſet. Ingemui ego, utique propter [4] maſcarpionem, lacrumiſque ubertim manantibus, obſcuratum

† *Polyanos.*

que adeò domorum & urbium purgamenta. *Ge. Erhardus.*

1. *cadaver*] Omen ab Hebræis ad Græcos tranſlatum. Num. c. XLX, IX. *Qui tetigit cadaver hominis, & propter hoc ſeptem diebûs fuerit immundus: aſpergetur ex hac aqua die tertio & ſeptimo, & ſic mundabitur.* Gabbema. Ominoſum mortuum tangere, imò domum funeſtam ingredi, adeò ut mirum quàm formidârint buſta aut ſepulchra. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμ. καὶ οὔτε ἐπιβῆναι μνήματι, οὔτε ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν (*neque monumentum, neque mortuum accedere*). Gellius lib. x, c. xv. *Locum in quo buſtum eſt nunquam ingreditur: mortuum numquam attingit.* Apul. Apolog. *Omnia noctium occurſacula, omnia buſtorum formidamina, omnia ſepulcrorum terriculamenta.* Ammian. lib. 31. *Io. à Wouweren.*

2. *laſſus, tamquam caballus in clivo*] Eſt hoc παροιμιῶδες. quod proverbium aliter extulit Ovid. in 1 Remed.

Principiô clivi noſter anhelat equus.

Caſaubon. Comment. in Perſi. in prolog. *Erhardus.*

3. *fregiſſet. Ing.*] Gabbem. *fregiſſet. Nec ing.* Sed & p. 485 *fretus* pro *fœtus.* & p. 491 *fames edocuit* confuſo charactere.

4. *maſcarpionem*] Sambucus, v. c. Tornæſius, al. *maſturbatorem.* Vide tamen, addit Sambucus, num retineri poſſit vulgata lectio, *maſcarpionem.* quæ & c. eſt Tragur. Erhardus: *maſcarpionem.* al. *maſturbatorem.* Leg. *maſturbionem* vel *maſtuprationem.* Philoxenus Gloſſ. *Maſturbat, manuturbat,* δέφει, καὶ δέφεται, ἐστὶ δὲ ῥῆμα κοινόν (*penem pelle nudat, eſt enim verbum obſcœnum*). Aliud Gloſſar. *Maſtuprari,* δέφεσθαι. ut id dicat de calamitate Sicula. Iungermannus. Iac. Gaudenſis l. 3 Ær. aur. Poëtar. *Maſturbari, id eſt, virilia turpiter turbare.* Alexander poëta apud Bedam in Proverb. Poëtarum;

Monſtripare monſtro nihil eſt corruptius iſto.

Leg. *Manſtupra monſtro.* Voſſius: *Maſturbare,* vulgò dicunt; ac volunt eſſe à *manu,* & *turbo*: quomodo in Gloſſis Philoxeni legere eſt, *Maſturbat, manu turbat.,* δέφει καὶ δέφεται· ἐστὶ δὲ ῥῆμα κοινόν. Quo ſignificat eſſe *verbum dictu fœdum.* Sanè *maſturbare* Græci dicunt χειρουργεῖν, q. d. *manibûs operari,* quomodo & tranſtulit in Diogenis apophtegmate. Reprehendit Eraſmum Robortelius, quòd non verterit, *virilia ad ſeminis effuſionem tractare.* Sed idem quod Robortelius ſenſit; verùm, Græcorum exemplô, verecundiùs expreſſit. Videndum autem annon *manſtuprare* potiùs dici debeat. Sanè in vet. Onomaſtico *maſtuprari* exponitur δέφεσθαι. leviculo errore: ſolùm enim lineolam, primæ vocali

tum dextra caput super pulvinum inclinavi. Nec minus illa fletu confusa altera parte lectuli sedit, [1] ætatisque longæ moram tremulis vocibus cœpit accusare, donec intervenit sacerdos,&c,[2] † Quid vos, inquit,in cellam meam tamquam ante recens bustum venistis? [3] utique die feriarum,quo etiam lugentes rident? ‡ O,inquit, ô Enothea, hunc adulescentem quem vides, [4] malo astro natus

† *Enothea.* ‡ *Proselenos.*

vocali impositam neglexere. *Manstuprare* autem dicetur, q. *manu*, vel *manum stuprare*, Hoc nisi verum putarem, dicendum dicerem *mastrupare*, atque esse à *μαστροπεύω*, *prostituo ad impudicitiam.* Vti hoc est à *μαστρωπὸς*, quo significatur *leno* vel *lena.* Itaque *mastrupare* propriè esset, *sui ipsius lenonem esse, ac secum libidinosè agere.* Sed nimis multa ea de re, quam scelus esse ingens, etiam impurissimus Martialis agnoscit. Hæc Vossius. Quid si *mastuprare* à *mas* simul & *manu* ac *stupro?* Martialis l.XI Ep.XXIII in pædiconem masturbantem: --- *inguina saltem*

Parce fututrici sollicitare manu.

Levibus in pueris plus hæc quàm mentula peccat:

Et faciunt digiti, præcipitantque virum.

Indè tragus, &c.

1. *ætatisque longæ moram*] Seneca Troade:

Abrumpere ense lucis invisæ moras.

Val. Flaccus lib. 6.

Sæva quidem lucis miseris mora. ---

Idem Seneca eâdem Troad.

Vbi hanc anilis exspuam leti moram.

Zinzerling. Miscellor. Crit.l.3, c.14. *Ge. Erhardus.*

2. *Quid vos, inquit, in cellam meam tamquam ante recens bustum venistis*] *Culinam* his verbis circumscribere videtur, unde & *inquilini* etymon deductum. Ita enim *loca quædam sub Vrbe inopum funeribus destinata, ubi ferales, sive sepulcrales epulas comburi mos erat, antiquitus indigitata*, ex Festo, & Aggeno Vrbico docuit nos omnium doctissimus Ios. Scaliger. Quasi innuat Enothea, Encolpion, & Proselenon ex hac esuritorum nota esse, *quos cibum è flamma petere posse*, urbanè sanè cavillatur Terentius: hoc est (ut Catulli quoque interpretamentô in rem Petronii utamur) *in sepulcretis*, tuburcinandi causâ, quamvis *semiraso ustore* prohibente, *ipso carpere è rogo cœnam.* I. Dousa.

3. *utique die feriarum quo etiam lugentes rident*] Quæ verba codici debentur Pithœi. ap.Tornæs. & in Tragur. non leguntur. F.Pithœus: *die feriarum quo* &c. Non absimiliter Tacitus: *Vbi inter sacra & vota, quo tempore etiam profanis abstinere verbîs mos est, vincla & laqueos inducat.* Wouweren: *die fer.* Plut. περὶ εὐθυμίας. παίζων καὶ γελῶν, ὥσπερ ἐν ἑορτῇ τὸν βίον διετέλεσε (*de Tranquillitate. Ludens & ridens velut diem festum vitam transegit*). Erhardus: Val. Maximus lib.1, c. 1. exemplô ult. *Quantò nostræ civitatis Senatus venerabilior in Deos? qui post Cannensem cladem decrevit, ne matronæ ultra trigesimum diem luctus suos extenderent, uti ab his sacra Cereris peragi possent*, &c. Nec apud Romanos tantùm sive Ethnicos, sed etiam Iudæos. In Protevangelio Iacobi; ἤγγικεν ἡμέρα κυρίου, καὶ οὐκ ἔξεστί σοι πενθεῖν (*appropinquavit dies Dominicus, & non licet tibi tristari*). V. Historiam Iudith.

4. *malo astro natus*] Isidorus l. 10, c. 1. *Astrosus ab astro dictus, quasi malo sidere natus.* Wouweren. *m. a. n.* Id est, ut Plautus ait, *Diis iratis* (sive *inimicis*)

natus eſt:nam neque puero,neque puellæ [1] bona ſua vendere poteſt. Nunquam tu hominem tam infelicem vidiſti. [2] lorum in aqua, non inguina habet. Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro [3] ſine voluptate ſurrexit ? † His auditis Enothea, inter utrumque conſedit,motoque diutius capite;‡ Iſtum,inquit,morbum ſola ſum, quæ emendare ſcio. Et ne putetis perplexe agere, rogo ut adulеſcentulus mecum nocte dormiat, [4] niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu.

[5] *Quicquid in orbe vides, paret mihi; Florida tellus,*
Quum volo, ſpiſſatis areſcit languida ſuccis,
Quum volo fundit opes: Scopulique, atque horrida ſaxa
Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. [6] *Mihi flumina parent;*

† *Polyanos.* ‡ *Enothea.*

Hirca-

micis) omnibûs. Erhardus. Dicitur etiam quis *ſideratus.* Plaut. *ſideratus eſt moveri non poteſt.* De quo & ſuperiùs.

1. *bona ſua vendere*] Tibull.

Quid tenera tibi conjuge opus, tua ſi bona neſcis
Servare, an fruſtra clavis ineſt foribus?

Plaut. Caſin. *Vt ego hodie Caſinam deoſculabor, ut mihi bona multa faciam clam meam uxorem.* Fr. Pithœus.

2. *lorum in aqua*] Mart. lib. 1 Ep. 61: l. 7 Ep. 59: l. 10 Ep. 55. *Wouweren.* Martial.

--- madidoque ſimillima loro
Inguina. --- Et
Loro cùm ſimilis jacet remiſſus,

F. Pithœus.

3. *ſine voluptate ſurrexit*] Lamprid. Heliogab. *Mulieribûs uteretur & ipſe & amici cum jurejurando, quòd efficerent voluptatem.* Apul. *& libidinem incitantes, & voluptatem integrantes.* Idem.

4. *niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu*] Demetrius Apameus in lib. Signorum: *Tenſionem autem fuiſſe veretri nimiam, cum parvo dolore, ut cornu putaretur.* S. A. Gabbema.

5. *Quicquid in orbe*, &c.] Nullus ſcripſit (f. *Nullus non ſcr.*) de Magorum incantationibus, ut legenti veterum monumenta obvium eſt, idcirco heic exempla quà Græcorum quà Latinorum, non congero. *Gabbema. Quidquid* &c. Prorſus his gemina apud Tibull. lib. 1 Eleg. 2. *Quicquid in orbe vides.* ſaga mulier. Scalig. in Catal. Ejuſmodi veneficam, qualem hîc Petronius, effinxere etiam Tibullus, Lucianus, Martialis, Apuleius, Claudianus. Delrio ad Claudian. 1 in Ruffin. Raderus ad Martial. lib. 9 Epigr. 22. multis. Barth. ad Claudian. num. 162. *Ge. Erhardus.*

6. *Mihi flumina parent*] Apoll. Arg. lib. 3 de Maga:

Καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ (al. ἀφαρβελωδεινὰ) ῥέοντας,
Ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

(Et fluvios ſiſtit currentes more ſagittæ,
Quin ipſis via ſideribus lunæque negatur). Io. à Wouweren.

1. *Lunæ*

Hircanæque tygres, & jussi stare dracones.
Quid leviora loquor ? [1] Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis : Trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
Virgineis exstincta sacris : Phœbeia Circe
Carminibus magicis [2] socios mutavit Vlyxis :
Proteus esse solet, quicquid libet. his ego callens
Artibus [3] Idæo frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.

† Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentius cœpi. ‡ Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te : † detersisque curiose [4] manibus, inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit. Enothea [5] mensam veterem posuit in medio

† *Polyanos.* ‡ *Proselenos.* † *Polyanos.*

1. *Lunæ descendit imago Carm. d.m.*] Quod tum credebant fieri, cùm objectis umbris eam videbant deficere. Id cùm fieret, pulsabant æra, quod antidotum habuere contra artes sagarum. vide Rader. ad Martial. lib. 9, Epigr. 23. & Io. Seguinum in Excursu in Battologiam Quercetani de Alchymia, c. 8. *Erhardus.* Ovidius:
Et quamvis aliquis Themesæa removerit æra,
Numquam luna suis excutietur equis.
Seneca Hippol.
At nos sollicitis lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus, tu fueras labor.
Adi de sono æris tamquam re validissima contra talia Macrob. Saturn. 5, c. 19. *Io. à Wouweren.*

2. *socios mutavit Vlyxis*] Virgil.
Carminibus Circe socios mutavit Vlyssis. Fr. Pithœus.

3. *Idæo frutices in gurgite sistam*] Ita & Wouweren, reliqui, insimul c. Tragur. Sed Tornæsius, *I. latices* (al. *frutices.* ubi Dousa: sic & c. M.) *in g. s.* Id. Dousa in Præcid. *Idæo frut.*— Hoc modo editio (Stephani) Parisiensis. malim tamen cum Lugdunensi, *latices*, in *fruticum* locum reponere; tum *Ægæo* potiùs, quàm *Idæo* legere, ex conjectura. Wouweren: *Id. frut. in g. sistam.* Nemesianus:
- Cantant quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt scopuli, migrant sata, vellitur arbos.
Claud. lib. 1 in Ruff. Virgil. Æneid. Lucan. lib. 6: Manil. lib. 1.

4. *detersisque curiosè manibus*] Dictum juxta veterum religionem, quibus absque manuum ablutione, rem sacram auspicari, piaculum erat. Ideo pro foribus templorum marmorea vasa præfigere mos erat aquæ continendæ lustrali, qua priùs videlicet lavarent sacrificaturi. Eorum jam pridem vasculorum dederunt imagines Antiquarii. Tute vide Choulium. *I. A. Gonsalius.*

5. *mensam veterem posuit in medio altari*] Festus : *Mensæ in ædibus sacris ararum vicem obtinebant.* Festus iterum : *Anclabris mensa ministeriis divinis apta.*

 Ab

dio altari, quam vivis implevit carbonibus, & [1] camellam etiam vetuſtate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui derahentem ſecutus cum camella lignea fuerat, fumoſo parieti reddidit: mox [2] incincta quadrato pallio [3] cucumam ingentem foco adpoſuit, ſimulque [4] pannum [5] de carnario detulit furca, in quo faba

Ab *Anculare* quod Priſcis erat miniſtrare. Dyon. Halyc. l. 11 Ant. Rom. Ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην ἐν ἱεραῖς οἰκίαις δεῖπνα προκείμενα θεοῖς ἐν τραπέζαις ξυλίνοις ἀρχαϊκαῖς. *Ipſe certè ſpectavi in ſacris ædibus cœnas diis adpoſitas in* menſis ligneis *antiqui operis*, &c. primæ quidpe frugalitatis remanſerant ejuſcemodi reliquiæ. *Gabbema. menſam veterem.* ἐσχάραν (*foculum*). Tertull. *---feſtas extruet altè*

Ceſpitibûs menſas. --- Luſit Ovid. de Arte amand.

Tange manu menſam, tangunt quo more precantes.

Optimè Feſtus, quem vide. Prudent. contra Symmach.

Omnibus ante pedes poſita eſt ſua cuique vetuſta

Arula. --- Vocatur & *altarium.* Gloſſæ: *Altarium* ἐπιβωμός. Auſon. Ephem.

Foculumque vivi ceſpitis

Vanis relinquo altaribus.

Nam & *foci* ἐσχάραι, ut Gloſſæ exponunt. Ovid lib. 4 Metam.

---focos totidem de ceſpite ponit.

Stat. 4 Theb. *--- ara profunda*

Erigitur Cereri. --- Lutacius: *Tria ſunt in ſacrificiis loca, per quæ piationem facimus. Scrobiculo factô inferis, arîs terreſtribus ſacrificamus, cælitibus exſtructis focis.* Feſtus: *Altaria ab altitudine dicta ſunt, quòd antiqui diis ſuperis in ædificiis à terra exaltatis ſacra faciebant, diis terreſtribus in terra, diis infernalibus in effoſſa terra.* Sanè hoc veteres ſollicitè ſervaſſe ex Homero apparet. Heſiod. lib. 9: Lucian. Necromant. Apul. Mil. lib. 1. *Devotionibus ſepulchralibus in ſcrobem procuratîs.* l. 12 de Pag. ſacrif. C. Theod. *Redimita vittîs arbore, vel erecta effoßis ara ceſpitibûs.* Iuvenalis Satyrâ 12: Horat. Sat. lib. 1 Sat. 8. *Io. à Wouweren.*

1. *camellam*] Vas. mox: *Infra manus meas camellam vini poſuit.* Ovid. lib. v Faſt.

Dum licet, adpoſita veluti cratere camellâ

Lac niveum potes purpureamque ſapam.

Turnebus. *camella lignea.* Sacrificiis lignea vaſa adhibita vel hinc lucet, tum quòd Feſtus: *Patella vaſa picata ſacrificiis apta.* Frequens uſus vaſorum Samiorum in ſacris. Plaut. Capt. *at ea non tantùm operis figlini, ſed lignea.* Cic. ad Q. Fr. *Wouweren.*

2. *incincta quadrato pallio*] *Pallium quadratum* promiſcua veſtis fuit, hoc eſt, communis viris ac fœminis. Tertull. cap. 1 de Pall. Videtur & fœminarum *quadratum pallium* vocari olim etiam *palla*, aut hæc ſatìs ſimilis fuiſſe. Iſidor. lib. XIX, cap. XXV. *Palla, eſt* quadratum pallium *muliebris veſtis, deductum uſque ad veſtigia.* Habuit à Serv. lib. XI Æn. Incingi *quadratis palliîs*, aut pallis ſagas quondam ſolitas, quum ſacris ſuis vellent operari, paret & Horat. lib. 1 Sat. VIII. *I. A. Gonſalius.*

3. *cucumam*] Ahenum eſt aquæ calefaciundæ, unde Martialis; *cucumam fecit Itacilius.* Brouwerus ad Fortunatum lib. 6, poëm. 10. Ejus diminutivum *cucumion.* aliud *cucumula.* Ge. Erhardus.

4. *pannum*] Sacculum ex panno. *Erhardus.*

5. *de carnario detulit furca*] *Carnarium*

faba erat ad uſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula mille plagis delata. Vt ſolvit ergo licio pannum, [1] partem leguminis ſuper menſam effudit, juſſitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque ſordidiſſimis putaminibus veſtita curioſa manu ſegrego. At illa inertiam meam accuſans improba tollit, dentibuſque [2] folliculos perite ſpoliat, atque in terram veluti muſcarum imagines deſpuit. [3] Mirabile quidem paupertatis ingenium ſingularumque rerum quaſdam artes *fames edocuit.* *

[4] *Non Indum fulgebat ebur, quod inhæſerat auro,*
Nec jam calcato [5] radiabat marmore terra,
Muneribus deluſa ſuis: ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuæ nemus, & nova terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat [6] actu.

[1] *Hinc*

rium tabula erat cum pluribus uncinis, quibûs ſuccidiæ, ac quævis alia ad victum neceſſaria ſuſpendi conſueverant; parietique adfixa erat juxta focum in culina. Auctor Moreti:

Non illi ſuſpenſa focum carnaria. &c.

Varro lib. II R.R. c. IV. *I. A. Gonſalius.*

1. *partem leguminis ſuper menſam effundit*] Nam ad veneficia & ſortes adhibitæ olim *fabæ*. Cauſſam perſpicuam reddit Lucian. in Vit. auct. de Fabis diſſerens. *Primùm quidem planè genitales ſunt, & ſi fabam adhuc viridem exſuas videbis eam omnino virilibus ſimilem naturam habere: elixam autem ſi deponas, certis noctibûs ſanguinem feceris.* Idem.

2. *folliculos*] *Folliculus* fabæ eſt λέπυϱον: *ſiliqua*, eſt quæ fabas plures continet, Græcis λοβὸς: *vulvula*, eſt λέπος, cortex. *Ge. Erhardus.*

3. *Mirabile quidem paupertatis ingenium*] Plaut. Stich.

--- *Illa* [paupertas] *omnes artes perdocet.*

Apul. Apol. *Paupertas priſca apud ſecula omnium conditrix, omnium artium reparatrix.* mille talia apud Scriptores. Vide Dominici Nani Mirabellii Polyantheam, alios. Exſtant & libri *De bono paupertatis*, ad quorum mentionem Nicolaus Abbas Panormitanus in Gloſſ. jur. Canon. ita ἐπιφωνεῖ (*in fine exclamat:*) *A tali bono cuſtodi nos Domine.* Erhardus.

4. *Non Indum*, &c.] In tenuis fortunæ homines. Scalig. in Catal. *Indum ebur.* Sidon. Carm. 5.

Fert Indus ebur. --- Quintilianus Architremius in Cleopoli:

Inda ebore, argentô Sardinia. --

Savaro Notîs ad Sidonium. *Erhardus.* Horat. Carm. II.

Non ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar, &c.

I. Douſa.

5. *radiabat marmore terra*] Cic. in Paradox. c. 6. *Illi aurata tecta in villis; & ſola marmorea facienti,* &c. *Erhard.*

6. *actu*] Sambucus: vet. cod. *aſtu.* & Tornæſius: al. *aſtu.* quò facit Tragur. *haſta.* Conſimiliter Sambuc. & Tornæſ. de *falcato* ad ſecundi verſus *calcato.* Nam & Tragur. c. habet *falcato.* Erhardus.

[1] *Hinc mollis stillæ lacus, & de caudice lento*
Vimineæ lances, maculataque testa Lyæo :
[2] *At paries circa palea satiatus inani,*

For-

Erhardus : *actu.* hoc est, ut Poëtæ dicunt, ἀγῇ. ut, περιδινέος ἀγῆς (*verticosi actûs*) Scalig. in Catal. ad Moret. & post eum Lindenbrog. Var. lect. in Catal.

1. *Hinc mollis stillæ lacus*] Sic & Frellon. editio, Lotichius. Wouweren, R.Hermann. *H. molli stilla latus.* Tornæsius : *H. mollis Scyllæ* (al. *molli stilla.* Pith. *mollis tiliæ*) *latus.* Trag.c. *H.molli scille lacus.* Wouweren : *Hinc molli stilla latus.* Non libet meminisse quid alii dixere. restituo ex vestigiis veteris scripturæ: *Hinc mollis stillæ lacus.* Varro 4 de Ling. Lat. *Lacus, lacuna magna, ubi aqua contineri potest.* Glossæ : λάκκος *lacuna, lacus, cisterna.* hinc *laccarii* λακκόποιοι, qui in iisdem Gloss. *lacunarii.* Innuit Petr. prisca ætate non fossis inducta fuisse maria, nec tantis impensîs piscinas habuisse, sed contentos lacunâ. qualem stillæ confluvia fecerant. Incredibile quanta luxuriâ piscinas habuerint, quem luxum festivè increpat Seneca lib. 2 Controv. 1.

2. *At paries circà paleâ*, &c. *clavis numerabat agrestes*] Wouwer. reliqui, *At p. --clavus n. a.* Tornæsius : *Et p. -- clavus* (al. *clausos* [ubi Dousa, sic & c. M.], al. *avos*) *n. agrestes. Et. clavus.agrestes* etiam c.Tragur. Dousa MS. & in Præcid. *clavus num. agrestes.Clavos* procul dubio emendandum, distinguendumque hoc modo:

Fortuitoque luto clavos numerabat
agrestes.

Vt de *Clavis annalibus* loquatur, qui pangebantur, id est, figebantur in parietibus sacrarum Ædium, per annos singulos, ut per eos numerus colligeretur annorum. qua de re Festum, qui volet, adito, in dictione *Clavus annalis.* Adde ex Livii lib.VII. *Volsiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nursciæ Etruscæ Deæ, diligens talium monimentorum auctor Cincius adfirmat.* Wouweren : *clavus n. agrestis.* Si rectè advertas proba etiam hæc lectio. In V. C. *Clavis numer. agr.* Erhardus : Ex S. Pompeio didicimus *Clavos annales* dici, ex quib. numerus colligeretur annorum : *Clavis annalis,* inquit, *appellabatur, qui figebatur in parietibus ædium ; per annos singulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.* Petronius igitur barbari & inculti seculi mores describens, dicit clavîs annos numerari solitos, quos secuta ætas eleganter per Consules numeravit. Durantius Var. lect. lib. 1, c. 5. aut legend.

Fortuitòque lùto clavos numerabat
agrestes.

Nam in templis, &c. (ut paulò antè Dousa) Palmerius in Spicilegio. Salmasius : *At paries circà paleâ,* &c. Pro calce & arena multi utebantur luto subactô & paleîs mixtô in parietum structura. Ideo vicem luti bitumine fartos Babylonis muros tradit Herodotus. Palladius : *quibus copia suppetit macerias lutô & lapide excitant, plerique sine luto congesta in ordinem saxa componunt.* Petron :

Et paries circa palea satiatus inani
Fortuitoque luto clausos munibat agre-
stes.

Qui versus ita legendi & exponendi sunt. Quod enim de cespiticio pariete accipiunt, & de clavo annali, strenuè nugantur. Festi abbreviator: *Aceratum lutum, & paleis mixtum.* de hoc *luto* intelligit. Propriè autem locutus est Petronius, *parietem lutô satiatum & paleâ* dicendo, qui fartus erat lutô. Vitruv. lib. II, cap. VIII. Vtráque autem ex minutissimis sunt instruenda, & uti materia ex calce & arena crebriter parietes satiati, diu-

tiùs

Fortuitoque luto: clavis numerabat agrestis,
[1] *Et viridi junco gracilis pendebat harundo.*
Præterea [2] *quæ fumoso suspensa* [3] *tigillo,*
Conservabat opes humilis casa [4] *mitia sorba*
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et [5] *thymbræ veteres,* [6] *& passis uva racemis.*
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
[7] *Digna sacris Hecates, quam Musa loquentibus annis*

[1] *Battia-*

tiùs contineantur. Ita & lutô satiabantur.

1. *Et viridi junco gr. p. har.*] Prisca ætate tecta arundinea aut straminea. Seneca: *stipula aliisque silvestribus, operuere fastigium, & pluviis per devexa labentibus, hiemem transire securi. pendebat.* Idem Sen. Epist. 109. *Vt lacunaria penderent.* Io. à Wouweren.

2. *quæ* ---] Dousa emendat *quas.* additque, ut *mitia sorba,* & *veteres,* quæ mox sequuntur, *thymbras, uvamque non sine passis racemis, pariter inter odoratas coronas pendentia,* appositione decentissima appellet *opes tugurii istius paupertini:* quas ego sanè (si quidem optio utriusque eveniat mihi) adipatis Regum Epulis, omnique Persico apparatu recusem commutare:

Sat, ô, beatus unicis Camœnis.

3. *tigillo*] *Tigillum* sive tegillum significat transtillum, id est, longurium transuersum: unde lardum tumacula, succidias, alia id genus ad diuturnitatem usus in carnario salilita suspendimus. Tibullus pro adversariis aut perticis, quibus ex more pectinata villarum pergularumque culmina fulciri & suffundari solent. Ex Douza Schopp. in Miscellan. Apud Gulielm. legitur, *tegillo,* quem vide Verisimil. libro 2, cap. 5. *Ge. Erhardus.*

4. *mitia sorba*] Paschal. de Coron. c. 1 lib. III. *S. A. Gabbema.*

5. *thymbræ veteres*] *Thymbra,* conila, satureja. *Erhard.* cunila. *Dousa.* Plurima *thymbræ,* sive *satureia* mentio est apud Theophrastum, Dioscoridem, & Plin. Indè συμβροφαγεῖν de parcis ac frugalibus dictum proverbium, de quo Hesychius & Suidas, usurpatque Aristophanes in Nub. *Veteres,* aridæ interpretor. Nam Columella de eadem herba inquit, lib. 11, cap. ult. *Nam & viridis esui est jucunda, nec arida inutilis ad pulmentaria condienda. I. A. Gonsal.*

6. *& passis uva racemis*] *Vvæ pensiles* sunt. Plin. lib. XV, c. 1. *Durant aliæ uvæ per hiemem pensili concameratæ modô.* Plaut. Pœn.

Si quidem tu es mecum futurus pro
uva passa pensilis.

Varro lib. 1 R.R. c. LXIIX. *Pensilia, ut uvæ, sorba, ipsa ostendunt, quando ad usum oporteat promi.* Gabbema.

7. *Digna sacris Hecates*] Sic & Wouweren, cæteri, codexque Tragur. Tornæsius: *D. s. Hecale* (al. *Hecate*). *Hecale* legit & Hadr. Iunius, pariter I. Sambucus. Erhardus: *Hecates.* Leg. *Ecale: quam Musa.* de qua in Priap.

Æqualis tibi, quam domum revertens
Theseus repperit in rogo jacentem.

Scalig. in Catal. comment. ad Priap. A Petronio anus dicitur *digna sacris Hecates,* anus pauperrima & mendicissima, quòd cùm in trivio soleret adponi vilissima Hecatæ cœna, ut alecarum & mænarum, eam, ut est apud Aristophanem in Pluto, pauperes consuessent penè priusquam adposita esset. sic autem scribit Petronius,

Qualis

[1] *Battiadæ veteris mirando tradidit ævo.*

* *

[1] Dum

Qualis in Actæa quondam fuit hoſpita terra
Digna ſacris Hecates.
ſignificatur Hæc Hecale pauperrima, quæ hoſpitiô Theſeum recepit. *Turnebus* Adverſar. lib.26, cap.7. Veteres cœnam perparcam & impendiò frugalem, *Hecatæ cœnam* appellabant: quod apud inferos tenuiſſimo victu minimôque cibo eoque viliſſimo vivitur, juxta poëtarum Theologiam. Siquidem umbræ plebeiæ malvâ porrôque victitant. Hecatæ mænides ac triglidas piſces,apud nos contemptiſſimos, habent in deliciis, ut ſibi ſacros. Vnde & Athenis locum eſſe dictum *Triglam*, atque inibi ſimulacrum *Hecates Triglantinæ*. Verùm illud expendat eruditus lector, an proverbium accipi poſſit de cœna illa, quam ſingulis menſibus in triviis Hecatæ collocabant divites, diripiebant pauperes. cujus rei meminit etiam Ariſtophan. in Pluto, ubi videndus Interpres. Eraſmus in Chiliad. adag. *Cœna Hecates*, eſt τῆς ἑκάτης δεῖπνον, de qua ſupra dictum eſt. Eâ mendici vivebant. Indè Hecale mulier pauperrima dicitur digna ſacrîs Hecates ſive Hecatæ, quod cœna Hecatæ ſacra à pauperibus raperetur. Niſi ſi quis Hecalen dignam Hecates ſacerdotiô fuiſſe interpretetur. Turneb. Adverſar. lib.1, cap. 15. De frugali admodum tenuique apparatu effertur *Hecales cœna*: ab Hecale paupercula,cujus apud Ovid. fit mentio, & cujus egenam cœnam non aſpernatus fuiſſe Theſeus legitur, ut ſcribit Iulianus Cæſar ad Iamblichum philoſophum. Dicitur autem *Hecale* anus Theſeum tum invenili in ætate hoſpitiô ſolere excipere, proque illius ad pugnam profecturi ſoſpite reditu vota nuncupaſſe: in cujus beneficii memoriam Theſeus inſtituit poſtea *Hecaleſion* feſtum, quo *Iovi* ab illius nomine *Hecalo* dicto ſacrificabatur. Callimachus ſcribit in opere, quod ab anu inſcripſit *Hecalen*, habuiſſe illam φιλοξενίης ςέγος ἀκλήιςον, id eſt, hoſpitii lares cunctis patentes. Had. Iunius in Adag. Ἑςίᾳ θύουσιν, *Lari ſacrificant*, in tenaces dicitur, qui de ſuis nemini quicquam impartiunt: aut in convivas edaces, qui nihil de appoſitis epulis mittunt amicis, neque quicquam faciunt reliquum. Nam antiquis religioſum erat, ex iis quæ Laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huic diverſum adagium fingi poterit, τῇ Ἑκάτῃ θύειν, *Hecatæ ſacrum facere*. ſiquidem in hujus Deæ ſacris,ii qui cœnam inferebant, ipſi nihil indè guſtabant; neque quidquam auferebant propter tumultum & fumum, ut in Sympoſiac. Plutarch. Idem Iunius in Adag. *Cynicè vivere* quid ſit, ſuprà dictum eſt. *Cœna* quoque *Hecates* & ovîs luſtrationum, ut mendici, & ſepiis crudîs vivebant. *Hecale* mulier paupera,quod cœna Hecatæ à pauperibus diriperetur: de qua Ariſtophan. Plato, Lucianus in Dialog. Diogenis & Pollucis, item Charont. ac Menippi. De *Hecate* Plaut. Ciſtellar. & Ovidius. Gilb. Cognatus in Adag. *Cynicè vivere*. *Hecate* ergo Græcis eſt Ἑκάτη: unde Nicephoro in Syneſ. Ἑκατικὴ σφαῖρα (*Hecatica ſphæra*). *Hecaten* porrò, *Proſerpinam*, & *Dianam* idem numen fuiſſe Philologi tradunt. *Ge. Erhardus.*

1. *Battiadæ veteris mirando*] Leg. *Bat. vatis vivendo Battiades*, i. Callimachus, videtur de Aruſpicina ſcripſiſſe ſecundum Fulgent. lib. III Mythol. in tab. Orphei. quin & idem Fulgent. Battiadem in Paredris citat, in principio Expoſitionis Virgilianæ continentiæ. Hecaleſia ſcripſiſſe. refert

[1] Dum illa carnis etiam paululum delibat: &[2] coæquale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adjecerat, anumque suo pondere dejectam super foculum mittit. frangitur ergo cervix [3] cucumæ, ignemque modo convalescentem exstinguit. vexat cubitum ipsa stipite ardenti, faciemque totam excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus, anumque non sine risu meo [4] erexi: statimque ne res aliqua sacrificium mora-

fert Plut. Battiades verò à Batto nomen deflectit. *P. Daniel. Battiades*, est Callimachus. v. Plinium. *I. Sambucus. Battiadæ veteris.* Sic leg. puto, non *Bacchinæas veteres*, ut intelligatur poëma Callimachi, Batti filii, quod *Hecale* inscriptum erat. Turneb. Adversar. lib. 26, c. 7. Scalig. in Priap. *Battiades* etiam Callimachus dicitur Catullo Epig. 117. ut ibi notarunt Ant Parthenius & Pall. Fuscus. item Ovidio in Ibin, ut observavit Ach. Statius ad Catull. in fine. *Erhardus. Battiadæ.* Tornæsius: al. *Baccineas.* ita planissimè & c. Tragur. *mirando.* Sic omnes & Tragur. Tornæsius: al. *vivendo.* Erhardus: Leg. *vivendo.* Scalig. in Priap. Al. *mirandam* quo modo Dionys. Cato in Distich.

Nam miranda canunt, sed non credenda Poëtæ.

1. *Dum illa*] Apud Politian. legitur, *Tunc illa*, c. 30 Miscellan. Erhardus. Tragur. c. *Tum i.*

2. *coæquale*] Frellon. Lotich. *coæquali.*

3. *cucumæ*] Tornæsius, cæteri, *cucumulæ:* necnon ipse Gabbema in Notula sua ex Erhardo, *cucumulæ.* Tornæsius: al. *cucumæ.* quod & c. est Tragur. Erhardus: *cervix cucumulæ. Sic* Phædro *lagenæ collum*, l. 1. fab. 26. sic supr. Petron. *amphoræ vitreæ, quarum in cervicibus* &c. Rittershusius & Rigaltius ad Phædr. Legendum *cucumæ.* Politianus Miscellan. c. 30. & Calepinus in Dictionar. Est autem lebes & olla. Giphanius Observat. ling. Lat. Imò *cucumula* vasis genus est, quod *cucumella* in l. 1 § penult. D. ad l. Corn. de sicar. Cuiac. Observat. l. 10, c. 15. *Cucumella* vasculi genus, quod à forma cucumeris nomen suum invenit, ad eundem usum, ad quem & labra & crateres paratum. Connanus ad l. *si quando.* D. Si servit. vindicet. *Ge. Erhardus.*

4. *erexi: statimque ne res a. s. m. ad refic. i. in v. cucurrit. vix ad casæ hostiolum processerat, quum ecce*] Wouwer. reliqui, *cucurri. processeram* (his cum facit c. M. Dousæ). Frellon. insuper & *ostium* pro *hostiol.* Tornæsius: *erexi: itaque ad casæ ostiolum processi: statimque ne res aliqua s. m. a. r. i. i. v. cucurri: cum ecce.* Tragur. c. *erexi: Itaque ad c. hostiol. processi, & ecce.* Diversas lectiones, unde vera sententia, rei totius intellectus, & de Petronio exactum judicium pendet, Tornæsio potissimùm cum cod. MS. Tragur. coëunte, & alios unde sua hauserint, quo studio & successu paralyticum hactenus Petronium curârint, postliminiô q. mortis ac in aurem sciscitante, non facilè prætereo. paginâ tamen suprà 379, pro *sententia, ut tu Tryphæna neque --- querêris.* & p. 380, *sententia, ut tu Encolp. --- insequêris.* Tornæs. Wouwer. R. Herm. habent, *s. u. t. T. n. --- queraris.* & *s. ut tu E. --- insequaris.* quomodo & Lotich. nisi quod

moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. vix ad casæ hostiolum processerat, quum ecce tres anseres sacri, qui, ut puto, medio die solebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, [1] fœdeque, ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius [2] vincula calciamentorum resolvit, ac trahit: unus etiam dux ac magister sævitiæ, non dubitavit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi, cœpique pugnacissimum animal armata elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicavi.

[3] Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad cœlum fugisse [4] reor, sanieque fluentes
Harpyias, quum Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusaque regia cœli

[5] *Visa*

quòd pro *insequaris*, *insequeris*. Frellon. *sententia, neque --- quereris.* & *s. u. t. E. --- insequeris.* quod ibi notandum. Hîc verò textus nostri, *cucurrit. processerat.* omnino præstare videtur. ut patebit ex seqq. Nisi fortè defectus intercurrat, qui sententiam variet; quod ego vix sentio. Gonsalius: *ad refic. ignem in vic. cuc.* Vix absque igne ullum sacrum, nedum magicum peractum. Vnde nonnullis *ara*, quasi, *ardea* est, ab *ardendo*; vel quasi *ura* ab *urendo*.

1. *fœdeque*] Leg. *fœdôque* Iungermann. *Ge. Erhardus.*

2. *vincula calciamentorum resolvit*] *Vincula* hîc ligamina sunt, quæ calceos vinciunt, adstringuntque, *corrigiæ* Ciceroni lib. II de Divinat. dictæ, ubi earum *abruptio* inter omina adversa recensetur. *Retinacula*, ut puto, Apollinari carm. 11. Habuere enim Antiquorum nonnulla calceamenta, ut nostratia, hoc genus vincula; etiamque brachiola, quæ ansæ adpellabantur. *Gonsalius.* Hæc vincula Latinis *fasciæ.* In Historia S. Eugendi: *Constrictus ocreîs crura, fasciolisque plantas.* Festo *amenta, quibus vinciuntur solearum lora.* Genus hoc calcei *obstrigilus* est dictus veteri Glossographo MS. Savaro ad Sidon. lib. 8 Ep. 11. Ovidius: *Vincla dua demunt pedibus.* --- Latini etiam *corrigias* dixerunt, lora nimirum calciamentorum, Græcis *ἱμάντες*, de quibus ap. Matth. c. 3. *Erhardus.*

3. *Tales Herculea*, &c.] Est hoc ex sententia Pisandri Camirei, qui Stymphalidas horrendæ magnitudinis aves in Arcadia non interfectas ab Hercule, sed crotallorum sonitu fugatas tradidit; ut auctor est Pausanias lib. VIII. *Claud. Puteanus.*

4. *reor, sanieque fluentes - Phineo -*] Concinunt Frellon. & Lotich. *r. penéque f.* Wouwer. R. Herm. Tornæsius: *pæneque f.* al. *pœnasque luentes.* Tragur. c. *penneque fl.* Fr. Pithœus: Videtur leg. *pennaque fluentes Harpyas cum Peneo mad.* Similiter Dousa hîc MS. Lipsium I Antiq. c 8 *pennâque fl.*

poëtica

[1] *Visa suas moto transcurrere cardine metas.*

[2] Iam reliqui [3] revolutam, passimque per totum [4] effusam pavimentum conlegerant fabam, orbatique ut existimo, duce redierant in templum, quum ego præda simul atque hac vindicta gaudens, post lectum occisum anserem mitto, vulnusque cruris haud altum [5] aceto diluo. Deinde convitium verens, abeundi formavi consilium: [6] conlectoque cultu meo ire extra casam cœpi. [7] Nec dum libaveram cellulæ limen, quum animadverto Enotheam [8] cum testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veste, tamquam expectarem morantem, in aditu steti. Conlocavit illa ignem [9] cassis harundinibus conlectum, [10] ingestisque super pluribus lignis, excusare cœpit moram, quod amica se non dimisisset [11] tribus nisi potionibus è lege siccatis. † Quid

poëtica phrasi pro *volantes* legentem adducit. Pariter Erhardus. qui & de *Phineo* Barth. ad Claud. n. 2114 citat. Constat verò *Phineum* Arcadiæ regem, ob excæcatos filios, crudeliter ab *harpyis* mensam & cibos ejus turpissimè foedantibus vexatum. Sophocles, Flaccus, alii.

1. *Visa suas moto transcurrere cardine metas*] Hunc ap. alios non legas. neque in c. Tragur.

2. *Iam reliqui*] sc anseres. *Dousa.* unum è 3 occiderat.

3. *revolutam*] Leg. *resolutam*, quia suprà; *dentibúsque folliculos spoliat.* Iungermann. *Ge. Erhardus.*

4. *effusam fabam*] Intellige eversione mensæ, cui tripedi, forsan, unum pedem Polyænos extorserat. *I. Dousa.*

5. *aceto diluo*] Plin. lib. 8. *Fr. Pithœus.* Dioscorides lib. v de Mater. med. c. 21. *Acetum refrigerat, & adstringit, stomacho est utile, & appetentiam cibi excitat: erumpentem undecunque sanguinem potu, incessuve sistit: prodest alvi fluxionibus cum cibariis coctum: cruentis vulneribus idoneum est, ac inflammationes arcet; in succidis lanis aut spongiis impositum.* Io. Petr. Lotichius.

6. *conlectoque cultu meo*] *Ornatu & vestitu.* mox enim ait; *projectaque veste*, &c. *Erhardus.*

7. *Nec dum libaveram c. l.*] *Libare limen.* Legend. *superaveram.* Turneb. Adversar. lib. 26, c. 7. quem refellit Douza. *Libare limen* dixit, ut Apulejus *haurire portum*, & Aristoph. γεύεσθαι τῆς θύρας (*libare fores*). Wouwer. Emend. in Apul. *Erhard.*

8. *cum testo ignis pleno*] Ovid.
Hîc ignem curto fert rustica testô.
Fr Pithœus. *Testum* genere neutro. Solebant autem antiqui testâ ignem petere. Hinc Cornificius ad Herenn. lib. 4. *Hic de tanto patrimonio tam citò testam, qua sibi petat ignem, non reliquit.* Turneb. Advers. lib. 26, cap. 7. *Erh.*

9. *cassis harundinibus*] An *cassis*, pro *quassis*, id est, fractis? *Idem.*

10. *ingestisque super pluribus lignis*] Tmesis, pro, *superingestis.* Idem.

11. *tribus nisi potionibus è lege siccatis*]

‡ Quid porro tu, inquit, me abſente feciſti? aut ubi eſt faba? † Ego, qui putaveram me rem laude etiam dignam feciſſe, ordine illi totum prœlium expoſui; &, ne diutius triſtis eſſet, [1] jacturæ penſionem anſerem obtuli. quum protuli anſerem, anus ut vidit, tam magnum æque clamorem ſuſtulit, ut putares iterum anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque & novitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduiſſet, aut quare anſeris potius quam mei miſereretur. At illa [2] comploſis manibus, ‡ Scelerate, inquit, etiam loqueris? neſcis quam magnum flagitium admiſeris. [3] Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum. Itaque [4] ne te putes nihil egiſſe, ſi ma-

‡ *Enothea.* † *Polyænos.* ‡ *Enothea.*

Eubulus ex verſione Florentis Chriſtiani:

Nam terna tantùm temperari pocula
Catis jubeto: ſanitatis gratiâ
Primum hauriatur, alterum oblectaminis
Et amoris ergo, deinde ſomni tertium.
Vbi iſtud ebibêre, quis pectus ſapit,
Domum redibunt. ---

Idemque numerus Synodo Nannetenſi definitus eſt can. IV. neque quaternos potandos eſſe cyathos, Democritus Phyſicus volumen condidit; Plin. lib. XXVIII, c. VI. erantque antiquitus Magiſtratus, qui convivas, ne ſe nimio vinô proluerent, legis ſympoſiacæ admonerent, quos Plato de Rep. μνάμονας (q. *memores, admonitores, ſympoſiorum præfectos, modiperatores*) vocat, quodque bibendi modum, illa lege definitum imperarent, *Moduperatores.* Varro lib. XX Rer. Human. quique dicti ſunt ὀφθαλμοὶ, qnòd toti Argi & *oculei* eſſent in convivarum compotationes, quódque convivis ſpectatores adnotatoreſque imminerent. *Ioann. Savaro.* Legèm convivialem de tribus poculis Auguſtum diligenter obſervaſſe Suetonius, & Carolum Magnum ſcribit Emhardus. *Potio* pro potu, hoc eſt, id quod bibitur, *ein trunck.* Schorus de Phraſib. ling. Lat. Schopp. in Obſervat. ling. Lat. *Ge. Erhardus.*

1. *jacturæ penſionem anſ. obtuli*] *Penſionem*, pro *penſatione* poſuiſſe videtur. qua voce idem quoque uſurus poſtea: *Sequetur imperium, ſi promiſeris illi pro unius horæ faſtidio multorum bonorum penſationem.* I. Douſa.

2. *comploſis manibus*] Apul. *Suoſque caſus graviter ingemiſcens, depenſis pro prandio lacrymîs, vacuaſque manus complodens.* Fr. Pithœus. *Complodere manus* ſolent, quos ira poſſidet. Seneca de Ira lib. I, c. I. *Articulorum ſeipſos torquentium ſonitus, comploſæ ſæpius manus, & pulſata humus pedibûs.* Io. à Wouweren.

3. *Occidiſti Priapi delicias, anſerem, &c.*] Sacratos hinc Priapo anſeres ediſcimus, ipſius in templo diverſari, alique, eorum ſc. cura ſacerdoti commiſsâ. *Gonſ.* Suſpicari poſſit aliquis, improbius neſcio quid ſub matronalis ſcematis integumento occultari. nec aliò fortaſſe accommodandum, quàm quòd avis ejuſce lingua in cibo, vel potione certè adſumpta, fœminarum libidinen concitare, maximumque adeò pruriginis muliebris ſuſcitabulum eſſe credatur. *Douſa.*

4. *ne te putes nihil egiſſe*] *nihil*, pro, rem

ſi magiſtratus hoc ſcierint,ibis in crucem. Polluiſti ſanguine domicilium meum ante hunc diem inviolatum; feciſtique, ut me quiſquis voluerit inimicus ſacerdotio pellat.

† [1] *Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,*
Conſecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Quum gelidæ periere nives, & languidus Auſter
Non patitur, glaciem reſoluta vivere terra:
Gurgite ſic pleno facies manavit, & alto
Inſonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro anſere [2] ſtruthiocamelum reddam. Dum hæc, me ſtupente, in lectulo ſedet, anſeriſque fatum complorat, interim Proſelenos [3] cum impenſa ſacrificii venit, viſoque anſere occiſo, ſciſcitata cauſſam triſtitiæ, & ipſa flere vehementius cœpit, meique miſereri, tamquam patrem meum, non publicum anſerem occidiſſem. Itaque tædio fatigatus, Rogo, inquam, [4] expiare manus pretio

† *Polyanos.*

rem parvam & contemnendam. *Ge. Erhardus.*

1. *Hæc ait*] Horum verſuum iſthoc loci inſertio debetur I.Douſæ F.Erh. vult Goldaſto. ſecuti Frellon. & Lotichius.

2. *ſtruthiocamelum*] Struthiocamelus dicebatur, etiam, *Paſſer marinus*, & κατ' ἐξοχὴν *(per excellentiam)* *Afra* & *Pœna avis*, ut στρουθὸς Græcis ſimpliciter, & *Paſſer* Latinis. Vetus inſcriptio: ÆDILITATEM. LAUDABILITER. ADMINISTRAVIT ET. DIEM. FELICISSIMUM III. IDUS. JANUAR. NATALEM. DEI. PATRIS. NOSTRI VENATIONE. PASSERIS. DENIS. BESTIIS. &c. *Gonſal. ſtruthiocamelus* (στρουθιοκάμηλος) q. *paſſer-camelus*. Maxima avium, quæ tamen pennîs ad juvandum duntaxat curſum prædita, cætera volucris non eſt, nec à terra tollitur. V. Plin. 10, cap. 1.

3. *cum impenſa ſacrificii*] Arn.7. *Quid cum pultibus Deo ſit, quid cum libis, quid diverſis cum fartibus confectionis jure multiplici atque impenſarum varietate conditis?* Fr. Pithœus.

4. *expiare manus*] Piaculum eſt ſacrificium, quod fit liberandi ſuppliciô ejus causâ, qui facinus in ſe admiſit, in quo victima patitur. Cato de R. R. c. CXXXIX. *Porrò piaculo factô, ſic verba concipito: Si Deus, Si Dea, cujus, illud ſacrum eſt, uti tibi jus ſiet, porco piaculo facere, illiuſce ſacri coërcendi ergo.* Hoc facto propriè dicebatur ille, qui facinus admiſerat aut ipſum etiam facinus piari vel expiari, hoc eſt, piaculô ſolvi, pœnâ liberari. Quia in locum peccantis ſuccedebat hoſtia vel ſacrum, ideo etiam ſubjici dicebatur. Lex Numæ: *Si quis hominem libe-*

pretio licet, ſi vos provocaſſem, etiam ſi homicidium feciſſem? Ecce duos aureos pono, unde poſſitis & deos, & anſeres emere. Quos, ut vidit Enothea, † Ignoſce, inquit, adoleſcens ſollicita ſum tua cauſſa: amoris eſt hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc ſciat. Tu modo Deos roga, ut illi facto tuo ignoſcant.

‡ *Quiſquis habet [1] nummos, ſecura naviget aura,*
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
[2] *Vxorem ducat Danaen, ipſumque licebit*
[3] *Acriſium jubeat credere, quod Danaen.*
Carmina componat, declamet, concrepet, omneis
Et peragat cauſſas, ſitque Catone prior.
Iuriſconſultus, [4] PARET, NON PARET, *habeto,*
Atque

† *Enothea.* ‡ *Polyanos.*

liberum dolô ſciens morti duit, parricida eſto: ſi imprudens ſe dolo malo occiſit, pro capite occiſei agnateis ejus in concione arietem ſubjicito. Quo volebat, ſi quis imprudens hominem occidiſſet, pro capite occiſi agnatis ejus in concione arietem offerret: qui cæſus in locum imprudenter occidentis, quaſi luiturus ſubſtituebatur. *S. A. Gabbema.*

1. *Quiſquis habet nummos*] in avaritiam & pecuniæ ſtudium. Scalig. in Catalect. Ioannes Sariſberienſis Policrat. lib. 7, cap. 16. *Avaro nihil vile videtur aut ſordidum, & ſibilante populo ſeipſum conſolatur, imò & ſibi applaudit, ſimul ac nummos contemplatur in arca. Petronianum iſtud ingeſtum omnibus credas,* &c. *Erhardus.* Horat. lib. 2 Satyr.

--- omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanáque pulcris
Divitiis parent: quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapienſve etiam, & rex
Et quicquid volet -- Io. à Wouwer.

2. *Vxorem ducat Danaën*] Danaës corruptæ fabula ſive hiſtoria planè in proverbium erat apud veteres. Ejus ἐπιμύθιον (*adfabulatio, uſus fabulæ*) eſt, ut Pecuniæ, omnia facilia eſſe ſciamus. Τὰ γὰρ τοῖς ὅπλοις ἀδύνατα πειρηθῆναι τῷ χρυσῷ ῥᾴδιόν ἐστι καταπολεμῆσαι, τῷ ἀργυρίῳ δ' ὑποτάσσεται πάντα (*Quæ armis impervia, aurô facile vincuntur; pecuniæ enim parent omnia*). ut aït Diodor. Siculus. Et non ſua magìs ætate quàm noſtra Oraculi veridici vicem fuit:

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις.

(*Argentô dives ſi tu vis vincere pugna.* vel, *Spicula ſi tibi ſint ex argento bene vinces.*)

Barthius ad Clandian. n. 1411. *Ge. Erhardus.*

3. *Acriſium jubeat credere, quod Danaën*] Acriſium jubeat idem credere, quod Danaë credidit, ſc. ſe compreſſam à Iove fuiſſe: quod Acriſius (*pater Danaës*) noluit credere, ut patet ex Appollodor. lib. 2. Iungerman. *Idem.*

4. PARET, NON PARET] Veteres dicebant, *Si paret*, teſte Feſto, quod poſteriores, *Si apparet.* Fuit autem formula, *Si apparet, Titium dare oportere,* propria actionis in perſonam, ut notum ex Cic. *Obertus Giſanius.*

1. *Labe*

Atque esto quicquid Servius, & [1] Labeo.
[2] *Multa loquor: quidvis nummis præsentibus opta,*
Et veniet. clausum possidet arca Iovem.

Interea hæc satagens, [3] Infra manus meas camellam vini posuit, & quum digitos pariter extensos [4] porris apio-

1. *Labeo*] Petronius Arbiter Labeonem inter ICtos. ponit. Ait autem Tacitus *intra Præturam stetisse*, quod verum est: ejusque dignitatis gratiâ, scripsit librum *de Prætore urbano*. nam suam Spartam ornare voluit. Hic autem liber citatur. *l. xix de Verb. sign.* Ejus pater civilibus bellis Reip. partes sequutus, sibi violentas manus attulit, post factum testamentum & scrobe parata in tentorio. Appian. de bell. Civ. Erat Labeo de quo apud Petron. mentio, vir probus, & libertatis amans, etiam usque ad periculum, & pro ea contumax, quæ ICtorum virtus fuit singularis. Talis enim fuit M. Porcius Cato juris Romani consultissimus, *& incertum an propter Reip. amorem & libertatem magis presserit eum Nobilitas; an ille agitaverit Nobilitatem*; ut ait Livius, Certè P. Rutilius Senator Tribunos militares innocentia suâ Equitumque ambitionem retudit acriter. Et etiam magnanimiter, qui secundus à Catone in tuenda Reip. libertate. Caselius Aulus I. C. *doctus & sapiens, nec prece nec preciô compelli potuit, ut de his rebus, quas Triumviri statuerant, formulam ederet*, ait Valerius lib. VIII, c. 11. Quemadmodum & Servius Sulpitius, etiam alter Iurisconsultus, qui Cæsaris ausis viriliter restitit; & ejus exemplô Labeo. Nam cùm Senatus, adulatione summa, censeret excubandum pro foribus Augusti: *Ego* inquit *Labeo, excubitor fui nunquam, quia somnolentior.* Et cùm potestas fieret illi Senatum legendi ab Augusto, Lepidum legit, hostem Augusti. Interrogatusque num essent alii digniores, *suum*, inquit, *cuique judicium est.* Horatius poëta, qui uti capito, inter aulicos, & falsos fuit, *stultum Labeonem* nominabat, quòd oblatum Consulatum ab Augusto respuisset. Sat. III. Sed fuit sapiens insania. Nam aliud est virum bonum agere, aliud adulatorem: aliud Iurisconsultum, aliud mancipium togatum & aulicum. Nec solus respuit Consulatum, cùm alter coætaneus, & ut Labeo, etiam Iurisconsultus Q. Mutius idem fecerit *lib. II π̃ de Orig. juris.* Sextus etiam pater à D. Iulio oblatum latum clavum respuit. Senec. Epist. XCIIX. *Lud. Dorleans.*

2. *Multa loquor: quidvis - Et ven.*] Vincent.

Parva loquor, quodvis nummos præbentibus opto.

Et veniet. Vincent. *Eveniet*: & rectè. vide Henricum Stephanum in fragm. Comicorum Græcorum, qui versum Græcum adducit, à quo videtur Petronii Carmen desumptum. & tamen Henric. *Et veniet* male retinuit; cùm versus Græcus *Eveniet* legat. *P. Daniel. quidvis nummis præsentibus opta.* Theodoricus Abbas S. Trudonis apud Flaccium Illyric. in Catalogo. Test. Verit. -- *Fit nummis Præsul & Abbas.* Idem; *Quid non speremus, si nummos possideamus?* Vide Casp. Waseren de Antiq. nummis Hebræor. lib. 1, c. 2, & c. 12. *Ge. Erhardus.*

3. *infra*] Pro *intra*. Anonym. MS. ad edit. Schonwetter.

4. *porris apioque l.*] Hæc fors in lustrationibus quia contra venena faciunt, & per consequens contra veneficia. *I. P. Lotichius.*

apioque lustrasset, avellanas nuces [1] cum precatione mersit in vinum: & sive in summum redierant, sive subsederant, ex hoc conjecturam ducebat: [2] nec me fallebat, inanes scil., ac sine medulla ventosas nuces in summo humore consistere, graves autem & plenas integro fructu ad ima deferri. *Tum ad anserem adpellens sese* [3] recluso pectore extraxit fortissimum jecur, & inde mihi futura prædixit. Imo, nequod vestigium sceleris superesset, totum anserem laceratum verubus confixit, [4] epulasque etiam lautas, paullo ante, ut ipsa dicebat, perituro paravit.[5] Volabant inter hæc potiones meracæ.

*

Profert Enothea [6] scorteum fascinum, [7] quod ut oleo & mi-

1. *cum precat. mersit in vinum*] Lotichius hæc ad Catoptromantiam, aut Hydromantiam refert.

2. *nec me fallebat, inanes scil.* &c.] Quod hîc de *nucibus* Petronius, id ipsum de *ovorum* ingenio refert M. Varro in lib. Rei Rust. verbi gratiâ: *Ovum inane natat, plenum desidit.* Ian. Dousa.

3. *recluso pectore extraxit fortissimum jecur,* &c.] Virg. lib. IV Æneid.

--- Pecudemque reclusis
Pectoribus inhians spirantia consulit exta.

Signanter Ἡπατοσκοπίαν *(hariolationem ex inspectione jecoris)* protulit Arbiter, quæ princeps species *Haruspicinæ.* inquit apud Philostrat. l. VIII Apollonius: *Iecur, in quo vaticinii sedem esse, dicunt ejus artis periti.* Gonsal. Vidend. Iuven. Sat. V: Plin. lib. X, c. 22: Apul. Mil. 2: Cicero I de Divinat. *Wouweren.* Lucianus de Sacrific. *Erhardus.* Extispicii sive Aruspicinæ objectum potissimùm pecudum cor & *jecur*, quæ si sana reperissent bona, si lapidosa, macilenta, marcidáque, aut penitus nulla, pro pessimo habebant præsagio. P. de Albano cap. 22. *I. P. Lotichius.*

4. *epulasque etiam lautas*] Nam anseres olim in delitiis valde gulonibus fuere, eorum autem præcipuè jecinora. indicat Athenæus l. X, c. XXII: Mart. lib. XIII Epigr. LIIX. Alagabalus apud Lampridium insana prodigalitate *canes jecinoribûs anserum pavit*, ita, *ut psittacis atque fasianis leones.* I. A. Gonsalius.

5. *Volabant inter hæc potiones*] Macrob. dixit, *variantibus poculis.* Pontanus in Not. lib. 7, c. 1. *Ge. Erhardus.*

6. *scorteum fascinum*] i. Rubrum penem coriaceum ut Suidas exsertim tradit voce φαλλοί. Confecti & ex varia materia varios in usus olim *phalli* ex ligno, *ficu* potissimum qui *ficulnei* sæpius adpellati, ex *ebore*, ex *auro*, ex *serico*, & ex *lineo panno*, quibûs Lesbiæ tribades abutebantur. Item ex *vitro*, qui *phallovitroboli*, vel *phallovitrobeli* Capitolino, dicuntur. Erant videlicet *vitrea pocula*, in obscœnam pudendi figuram effigiata. Iuven. Sat. II.

--- Vitreo bibit ille Priapô.

Scholiast. *In Vitreum penem, quos adpellant Drillopotas.* Pocillatorum icunculas; manibûs illos Priapos extollentium, Pignorius opere de Serv. exhibuit. Obscœnitates etiam eas edebant.

& minuto pipere atque [1] urticæ trito circumdedit ſemine, paulatim cœpit inſerere ano meo. Hoc crudeliſſima anus ſpargit ſubinde humore femina mea. * [2] Naſturcii ſuccum cum abrotono miſcet, perfuſiſque inguinibus meis, viridis urticæ faſcem comprehendit, omniaque [3] infra umbilicum cœpit lenta manu cædere. *Vrticis uſtum, fuga ſubductum exæſtuans conſectatur.* * * Aniculæ, quamvis ſolutæ mero ac libidine eſſent, eandem viam tentant, & per aliquos vicos ſecutæ fugientem, Prehende furem, clamant. Evaſi tamen, omnibus digitis inter præcipitem decurſum cruentatis. * *

† Chryſis, quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis perſequi deſtinat.

* *

‡ [4] Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda ſimile? quid contra hanc Helene, quid Venus poſſet? Ipſe Paris [5] Dearum [6] lividinantium judex, ſi hanc in com-

† *Chryſis, aut de Chr.* ‡ *Polyænos.*

bant. nam *ſiligineos Priapos* habuere, Mart. lib. XIV Epigr. LXIX. Item placentæ fuere aliæ in muliebria inguina. Sed ohe! *I. A. Gonſalius.*

7. *quod ut oleo* &c.] Omnia hæc Venerem languentem inritant. *S. A. Gabbema.*

1. *urticæ trit.*] Ovid. 2 de Arte am.

Sunt qui præcipiant --- Sumere, --
Aut piper urticæ mordacis ſemine miſcent,
Tritáque in annoſo flava pyretra mero. Fr. Pithœus. Iuven. Satyr. XI.

Irritamentum Veneris languentis, & acres
Divitis urticæ. -- hinc Satyr. 2.
Hæc tetigit Gradive tuos urtica nepotes.

id eſt, hæc prurigo. *Io. à Wouweren.*

2. *Naſturcii ſuccum cum abrotono*] Dioſcorid. lib. 2, c. 185. *Cujusvis naſturtii ſemen calefacit, acre eſt, ac ſtomacho inimicum, alvum turbat, lumbricos pellit,* &c. *menſes ciet ac venerem ſtimulat.* Plinius ſcribit *abrotonum (vulgus ſylveſtrem cupreſſum vocat)* pulvino ſubditum venerem ſtimulare, imò eand. herbam contra quævis veneficia, quibûs coitus inhibeatur, efficaciſſimam eſſe, lib. 21, c. 22. *Io. Petr. Lotichius.*

3. *infra umbilicum*] Martialis:

Et prurit tamen uſque ad umbilicum.

Fr. Pithœus.

4. *Quid huic formæ habuit aut Ariadne aut Leda ſimile*] Similis huic locus alibi apud Nicetam Choniatem, qui jam non ſuccurrit. *I. Douſa F.*

5. *Dearum*] Iunonis, Palladis, & Veneris.

6. *lividinantium*] Ita & Frellon. *libidinantium*, Tornæſ. cæteri. Douſa vult *litigant.* aut *licitant.* Erhardus: *Dearum libidin.* Leg. *lividinantium*, ut ſit: dearum æmularum & livore laborantium. Gruter. Suſpicion. lib. 1, c. 12. *Libidinantium*, i. cauſam libidinis parariam (Pallade excepta) formæ agentium.

comparatione vidiſſet [1] tam petulantibus oculis, & Helenen huic donaſſet, & Deas. Saltem ſi permitteretur oſculum capere, ſi illud cœleſte ac divinum pectus amplecti, forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio, credo, ſopitæ. [2] Nec me contumeliæ laſſant. Quod verberatus ſum, neſcio: quod ejectus ſum, luſum puto; [3] modo redire in gratiam liceat.

* *

[4] Torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quaſi quandam imaginem. * * [5] *Sic pervicax*,

Non ſolum me numen, & implacabile fatum
Perſequitur; prius [6] Inachia Tirinthius ira
Exagitatus [7] onus cœli tulit: ante [8] profanam

Iuno-

1. *tam petulantibus oculis*] Alibi, *Oculorum quoque mollis petulantia.* Rutilius Lupus ex Lycurgo: *Cujus omnes corporis partes ad nequitiam, ſunt appoſitiſſimæ: oculi ad petulantem laſciviam.* Fr. Pithœus.

2. *Nec me contumeliæ laſſant. Quod verberatus ſum, neſcio: quod*] Sic diſtinguit Tornæſius. alii poſt *laſſant* (:), Gabbema ad ſummum (,) habet ſi non continuat. idque moneo propter ſuperius *catorogare. Quod verberatus ſum neſcio.* Ovid. 2 de Arte amandi:

Nec maledicta puta, nec verbera ferre puellæ
Turpe. -- Wouweren. Tibullus:
Vitro contemptus rogat, & peccaſſe fatetur
Læſus, & invitis ipſe redit pedibûs.

Idem:

Nil ego non patiar. numquam me injuria mutat.

Douſa F. ad Tibull. *Ge. Erhardus.*

3. *modo redire in gratiam liceat*] Vix dubito, quin & hîc interponendi ſint illi verſus è Fragmentis:

Candida ſidereis ardeſcunt lumina flammis.

Nam omnino, idem eos dicere cum eo quod Petronius hîc vult, manifeſtum eſt. *I. Douſa F.*

4. *Torum frequenti tractatione vex.*] Auſonius:

Defectos ſic fama viros, ubi caſſa libido
Fœmineos cœtus, & non ſua bella laceſſit,
Irrita vexato conſumere gaudia lectô.

Fr. Pithœus.

5. *Sic pervicax*] Hoc addititium, cæteri non habent.

6. *Inachia*] i. Iunonia. dicta Iuno Inachia, ab Inacho fluvio Argivæ regionis Iunoni ſacrato, ut tradit Pauſan. de eoque fusè Plut. εἰ γνήσιος (*ſi genuinus*) *de Fluminibus.* Ita Ἰναχὶς Ἥρη (*Inachia Iuno*) dicitur Nonno initiô lib. ult. Dionyſ. hoc eſt, *Argiva*, ut *Inachides mulieres*, & *Inachia fora.* &c. pro *Argivis* eidem uſurpantur. *I. A. Gonſalius.*

7. *onus cœli tulit*] Vndecima Herculis ærumna fuit Aurea mala ab Heſperiis reportare. Aſt quum præmonitus à Prometheo foret, ne ad Heſperidum hortos ipſe accederet, ſed ad ea accipienda Atlantem mitteret, neceſſe habuit Atlantis interea ſubire vices, eique in cœlo ſuſtinendo ſuccedere. *Idem.*

8. *profan. Iunonem Pelias ſenſit*] *profanam.* Tornæſius: al. *profanus.* Similiter

Iunonem Pelias sensit : [1] *Tulit inscius arma*
Laomedon : [2] *Gemini satiavit numinis iram*
Telephus : Et regnum Neptuni [3] *pavit Vlyxes.*
Me quoque per terras, per cani Nereos æquor
[4] *Hellespontiaci sequitur gravis ira Priapi.*

* * *

Quærere à Gitone meo cœpi , num aliquis me quæsisset. ‡ Nemo , inquit, hodie : sed hesterno die mulier quædam haud inculta januam intravit : quumque diu mecum esset locuta , & me accersito sermone lassasset , ultimo cœpit dicere, [5] te noxam meruisse , daturumque [6] serviles pœnas, si læsus in querela perseverasset. * *

† Nondum querelam finieram , quum Chrysis intervenit, [7] amplexuque effusissimo me invasit, & , ‡ Teneo te ,

‡ *Giton.* † *Polyænos.* ‡ *Chrysis.*

militer Erhardus: apud Scalig.in Catalect. legitur *prophanus*. Sed existimo *profanam* hîc valere *profanatam :* ut res sanctæ , sanctificatæ. vel *profanam* ob dirum odium quod in nonnullos exercuit, Æneam & similes. Gabbema : *Iunonem P. s.* Pelias Neptuni filius ex Tyrone , qui quum primùm adultus novercam matris occidit , superque ipsam Iunonis aram jugulavit. *Eam ob rem nullo unquam honore Iunonem adfecisse memoratur; atqui postea inter se discordiam exercere non desierunt.* inquit Apollod. lib. I.

1. *Tulit inscius arma Laomedon*] Fusè narrat Apollodorus lib. II. *S. A. Gabbema.*

2. *Gemini satiavit numinis iram Telephus*] *Gemini numinis.* Minervæ interpretor , quà Artium omnium, quà Bellorum Dea. *Gons.* videndus & hîc Apollod. lib. II. *Gabbema.*

3. *pavit Vlyxes*] Sic & Frellon. Lotichius. Tornæs. (cæteri) *cavit V.* Vbi Dousa : *pavit*. à pascendo nempe, quòd ut Plautus loquitur , piscibus in alto præbuerit pabulum naufragiîs sociorum. Gabbema : plenè Homerus.

4. *Hellespontiaci Priapi*] Servius in IV Georg. *Hic autem Priapus fuit de Lampsaco civitate Hellesponti,de qua pulsus propter virilis membri magnitudinem, pòst in deorum numerum receptus , meruit numen esse hortorum.* Gabbem.

5. *te noxam meruisse*] Olim jam dissertatum est de *Noxa* & *Noxia*. *Noxia* peccatum est , *Noxa* pœna peccati. Cornel. Fronto disertim : *Noxa pœna est,Noxia culpa.* Marius Servius: *Noxia est culpa , id est , peccatum , Noxa pœna.* Festus latiusculè. ita & hîc Petronius planè. Symmachus lib.I Ep. XLIX. *Id.*

6. *serviles pœnas*] plagas & verbera. Bongars. Not. in Iustin. lib. I. *Ge.Erhardus.*

7. *amplexu eff. - &, Teneo te*] Totidem propè verbîs Heliodor. προσδραμοῦσά τε τῷ Θεαγένει, τοῦ αὐχένος ἐξήρτητο, καὶ ἦ μήν, ἔχω σε Θεάγενες (*accurens ad Theagenem , & de collo ejus pendens , profectò , ait , teneo te Theagenes*).Apul.Mil.l.8. *Charitem non tenebis, non frueris nuptiis.* lib. 2. *Nequeunti tenere Fotidem.* Wouweren. Apul. Metam. 10. *Teneo te , inquit , teneo meum palumbulum, meum passerem.* Dousa F.

te, inquit, qualem ſperaveram : [1] tu deſiderium meum, tu voluptas mea, nunquam finies hunc ignem, [2] niſi ſanguine exſtinxeris.

* * *

† Vnus ex novitiis ſervulis ſubito adcucurrit, & mihi dominum iratiſſimum eſſe, adfirmavit, quod biduo jam officio defuiſſem; recte ergo me facturum, ſi excuſationem aliquam idoneam præparaſſem. Vix enim poſſe fieri, ut rabies iraſcentis ſine verbere conſidat. *

[3] Matrona inter primas honeſta, Philumene nomine, quæ multas ſæpe hereditates [4] officio ætatis extorſerat, tum anus & floris exſtincti, filium filiamque ingerebat [5] orbis ſenibus, & per hanc ſucceſſionem artem ſuam perſeverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & com-

† *Polyanos.*

1. *tu deſiderium, tu voluptas*] D. Hieron. ad Nepotianum: *Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delitias & lepores, & riſu dignas urbanitates, & cæteras ineptias amatorum, in comœdiis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur.* Io. à Wouweren.

2. *niſi ſanguine exſtinxeris*] Summa latet hîc nequitia. frequentiori namque coitu ſanguis emittitur, cujus manifeſtaria ex Medicorum filiis, didicique ex Avicenna. purus putuſque ſanguis ſemen eſt in teſticulis dealbatus, conſtatque planè in creberrimo coitu dealbari non poſſe. Quæ haud dubiò ſententia Iuvenal. eſt, Satyr. 1.

Partes quiſque ſuas ad menſuram inguinis heres
Accipiat, ſanè mercedem ſanguinis.

Gonſal. Voce *ſanguinis* in obſcœnis uſus eſt & Senec. Pater lib. 7. Controverſ. 5. *Quòd amicæ ſuæ ſanguinem miſit.* Et poſtibi; *Facit quod facere ſolet: pro amatore ſanguini ſuo non parcit.* Iuvenal. Satyr. 1.

Accipiat ſanè mercedem ſanguinis.

nempe ex medicorum doctrina, non Ariſtotelis. Nic. Faber Not. ad Senec. Controverſ. lib. 7 Contr. 5. An ſic capiendum & illud Plauti Bacchid. act. 3, ſcen. 1, ubi ait Lydus pædagogus de meretricibus:

Apage iſtas à me ſorores, quæ hominum ſorbent ſanguinem.

Et Curcul. act. 1, ſc. 2, in fin. de amica:

Quæ mihi miſero amanti ebibit ſanguinem.

ubi videatur Theocriti locus à Taubmanno annotatus. *Ge. Erhardus.*

3. *Matrona inter prim. honeſta, Philumene*] *honeſta* deleo. Sic Salluſt. & Apoll. *Anonym. MS.*

4. *officio ætatis extorſerat*] Ovidius:

At nuper bis flava Clide, ter candida Pitho,
Ter Libas officio continuata meô eſt.

Propertius: --- *experta puella*
Officium tota nocte valere meum.

Fr. Pithœus.

Innuit Philumenen ex illis fuiſſe,

--- *Qui teſtamenta merentur*
Noctibûs. --- S. A. Gabbema.

5. *orbis ſenibus*] Tres heredipetarum notæ quas captabant, locuples, orbus, ſenex. ut patet ap. Cic. Paradox. penult. *Io. Bourdelotius.*

1. *ſuos*

& commendare liberos [1] suos ejus prudentiæ, bonitatique credere se, & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere juvenes quotidie posset. Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, [2] quæ sola posset hereditas juvenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, simulavitque se in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, ut illi etiam ego puer viderer, non distulit puellam [3] invitare ad Pygiciaca sacra. Sed & podagricum se esse, [4] lumborumque solutorum omnibus dixerat, & si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam [5] pene tragœdiam evertere. Itaque, ut constaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut sederet supra [6] commendatam bonitatem, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret, positisque in pavimento manibus, dominum lumbis suis com-

1. *suos*] Provocabulum hoc aberat Manuscriptô: poteſtque etiam à libris nostris salva sententiæ integritate abesse. *I. Dousa.*

2. *quæ sola posset hereditas juvenibus dari*] Cic. Officior. I. *Optima hereditas à patribus traditur liberis omnique patrimoniô præstantior, gloria virtutis rerumque gestarum, cui dedecori esse nefas & vitium judicandum est.* Ge. Erhardus.

3. *invitare ad Pygiciaca sacra*] Tornæs. cæteri, *Pigiciaca s.* Id. Tornæsius: al. *Pygiaca.* Erhardus: Leg. *pygiaca sacra*, id est, coitum, quòd *pygarum* sive clunium usus in Venere sit permagnus. Schopp. in Priape. carm. 18. An leg. *pygisiaca*, à πυγίζειν? quod tamen propriè est cum averso coire. Wouweren: *Pigiciaca*, Πυγησιακά. & Bourdelotius: *Pygesiaca.* Laurenbergius: *Pygiciaca sacra* coitum vocat. Motus exigebant in re venerea & agitationem, ut illæ meritò damnarentur, quæ immobiles jacebant. Habet enim nescio quid mobilitas illa incentivum, efficitque viris Venerem concinniorem teste Lucret. lib. IV circa fin. Coitus, qui, ut hîc, à fœmina superstante peragitur, ab Apul. dicitur, *pendula venus*, lib. II Met. *Hæc dicens, inscensô grabatulô super me sensim residens, ac crebra subsiliens, lubricisque gestibûs mobilem spinam quatiens, pendulæ Veneris fructu me satiavit, usquè dum lassis animîs & marcidis artubûs defatigati simul ambo corruimus.*

4. *lumborumque solutorum*] Lumbi valentes & vegeti ad Venerem requiruntur. Hinc Eumolpus absterrebatur, quia podagricum se lumborumque solutorum dixerat omnibus. *Casp. Scioppius* seu *Schoppius.*

5. *pene*] Nomen, opinor. *Anonym. MS.*

6. *commendatam*] Dousa F. mavult *commodatam.*

1. *lento*

commoveret. Ille [1] lento parebat imperio, puellæque artificium pari motu remunerabat. [2] Quum ergo res ad effectum ſpectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut ſpiſſaret officium. Sic inter mercenarium amicamque poſitus ſenex, [3] veluti oſcillatione ludebat. Hoc ſemel iterumque ingenti riſu, etiam ſuo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque ne deſidia conſuetudinem perderem, dum frater ſororis ſuæ [4] automata [5] per cloſtellum miratur, acceſſi tentaturus an pateretur injuriam. Nec ſe rejiciebat à blanditiis doctiſſimus puer, ſed me numen inimicum ibi quoque invenit * . . *

Dii majores ſunt, qui me reſtituerunt in integrum. [6] Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere ſolet, ſuis

1. *lento*] Adverbialiter, pro *lenté.* Ge. Erhardus.

2. *Quum ergo res ad effectum ſpectaret*] i. Quum gaudia ſua toto corpore præſagiente, in eo jam Venus eſſet, ut hortum virginalem, & muliebria arva, aſpergine ſeminali conſitum iret Eumolpus. Per *effectum* plenam *voluptatis robuſtæ*, reique veneriæ conſummationem, honeſtiſſimi vocabuli ambage circumloquitur: *patratum* dico: Idque ex Iſidori definitione obſervatum mihi. *Douſa P.*

3. *veluti oſcillatione ludebat*] De *oſcillis* & ſuprá. vidend. Sex. Pompejus lib. 7, c. 16. *Anonym. in Notis.* Feſt. *Oſcillum Santra ait dici, quòd oſcillent, id eſt, inclinent, præcipiteſque in os ferantur. Oſcillantes, ait Cornificius, ab eo quòd os celare ſint ſoliti perſonîs, propter verecundiam, qui eo genere luſus utebantur.* Servius. *Fr. Pithœus.* Conſulatur Scalig. Caſtigat. in Feſtum, & Auſon. lectio. Pamelius in Tertull. de Pallio. Balbus Catholicô: *Oſcillum, quoddam genus ludi, ſc. cùm funis ſuſpenditur de trabe, in quo puer & puella ſedentes impelluntur huc illuc*, &c. *Erhardus.* hinc Tertull. de Pall. *oſcillum penduli impetus.* Græcis *αἰώρα*. Heſych. Hyginus Mytholog. cap. c. xxx. *Wouweren.* Nota jam res, *oſcillum* & *oſcillatio*, & quàm aptè dictum de ſene hinc indè ab amica mercenarioque motu reciprocante pulſo. Luſus originationem Hyginus Fab. cxxxi tradit, & iterum Aſtronom. in Arctophyl. paucis immutatîs. Phylargyrius potiſſimùm ad Oſcos trahit. Bulengerus latiùs in Theatro, & Mercurial. in Arte Gymnaſt. c. viiii lib. iii. *I. A. Gonſal.*

4. *automata*] *Automata* ſunt confixa aut confixiles machinæ, ut Apul. quæ ſua ſponte moventur: vel, ut Seneca, tabulata per ſe ſurgentia: Dioni *ἴκρια*. Petron. hunc motum puellæ *automata* indigitat, quia dum eam mercenarius *(Eumolpum)* commovendo ſublevat, *αὐτωμάτως* h. e. ſua ſponte & per ſe videtur ſurgere. *Io. à Wouweren.*

5. *per cloſtellum*] *Cloſtellum* diminutivum à *clauſtrum* (clauſura, fores) ead. formatione cum *ploſtellum*, *moſtellum*, *caſtellum*, *raſtellum*, à *plauſtrum*, &c. *Douſa MS.* & in Præcidan. Seneca lib. 7 de Benefic. c. 21. *per cloſtrum, qua ſe commiſſura laxaverat.* Anonym. in Notis.

6. *Mercur. qui animas ducere ac reducere*

ſuis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata præciderat, ut ſcias [1] me gratioſiorem eſſe quam Proteſilaum, aut quemquam alium antiquorum. Hæc locutus ſuſtuli tunicam, Eumolpoque me totum adprobavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu deorum beneficia [2] tractat.

* * *

† Socrates deorum, hominumque *judicio ſapientiſſimus* gloriari ſolebat, quod nunquam neque in tabernam conſpexerat, nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos ſuos crediderat. Adeo nihil eſt commodius, quam ſemper cum ſapientia loqui. Omnia, inquam, iſta vera ſunt: nec ulli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienum concupiſcunt. [3] Vnde plani autem, unde levatores viverent, niſi

† *Eumolpus f.*

ducere ſolet] Vnde Mercurium vocat Horatius, *Orci ſatellitem*, lib. 2 Od. 18. ut Græci ψυχοπομπὸν, cui reſpondet illud Apulejanum, *animarum vector*. idem enim eſt hîc *ducere* & *reducere*, idem *vehere* & *revehere*. Horatii verba ſunt: --- *Nec ſatelles Orci*
Callidum Promethea
--- revexit aurô captus.
Scipio Gentilis Append. Notar. ad Apul. num. 34. Ab hoc officio Mercurius fuit Πομπεὺς (*Mittens*) dictus. Virgil.
--- *Virgam capiens animas vocat orcô*
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.
Et hoc eſt, quod Arbiter ait, *ducere ac reducere*. Erhardus. Lucian. Deor. Dialog. *Alatus autem quoque eſt ac virgam quamdam adparavit, mirificam poteſtatem ac vim habentem, qua animas evocat, & deducit mortuos.* S. A. Gabbema.

1. *me gratioſiorem eſſe, quam Proteſilaum*] Quidpe jam nervos ſuos receperat Encolpius. Hocce ex Martial. unicè elucidandum, lib. 1 Epigr. XXXVI.
Tamquam conjugibus ſuis mariti
Non poſſunt ſine mentula placere.
Laodamiæ autem placuit adeò Proteſilaus, ut abſentivus quum eſſet, ab imaginis ejus cereæ complexibus ſibi non temperarit; nec quum mortuus, quin à Diis peteret, ut diem unum (Luciano auctore), vel tres horas (Hyginô) reviviſceret; ipſoque frui, ſibi liceret. *I. A. Gonſalius.*

2. *tractat*] Impudicè. *Gabbem.*

3. *Vnde plani autem, unde levatores, &c.*] Tornæſ. *lenatores*. ſed c. M. Douſæ *levatores* quod amplexæ editiones. I. Douſa filius ſeu junior: *Vnde lenatores viv.* Vetus poëta,
Græcule conſueta lenandi callidus arte.
Erhardus: De *planis* ſupr. *Levare* eſt rapere, abducere. Sidon. lib. VII Ep. 11. *Levat divitem conjugem pauper adamatus.* In legib. Gothorum lib. VIII, tit. V. *Si porci ad paſtum in glande ſuſcepti ante decimas datas furtô leventur.* Poſſit etiam legi *lavatores*, id eſt, fures. Acro in Horat. Ep XVII lib. 1. *Laverna dictas à lavando; nam fures lavatores dicuntur.* Savaro. Gloſſ. vet. *Levare, planare: & levatores, planatores* dicuntur. Sed & *levo* in bonam partem. Virgil. 2 Æneid.

-- *atque*

nisi aut locellos, aut sonantes ære [1] sacellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inescantur: sic [2] homines non caperentur spe, nisi aliquid morderent.

* * *

‡ Ex Africa navis, ut promiseras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores jam exhausti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire ad pœnitentiam suam. * *

† Omnes, qui in testamento meo legata habent, præter liberos meos, hac conditione percipient, quæ dedi, si corpus meum in partes conciderint, & adstante populo comederint. *Ne plus æquo exhorrescant*, [3] apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod [4] carnem suam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recusent, quæ jubeo, sed quibus animis devoveant spiritum meum, eisdem etiam corpus consumant. ‡ Excæcabat [5] ingens fama oculos, animosque miserorum.

Gorgias paratus erat exsequi. *

De stomachi tui recusatione non habeo, quod timeam. sequeretur imperium, si promiseris illi pro unius horæ fastidio multorum bonorum pensationem. Operi modo

‡ *Polyænos.* † *Eumolpus.* ‡ *Polyænos.*

-- atque arcta levari
Vincla jubet Priamus. -- Quid? si *levatores* à *levis* prima longâ pro glabro, unde *levigo*, quod tamen Apuleius usurpavit pro *levo*, 4 Metam. *sarcinâ levigatos*, i. exoneratos.

1. *sacellos*] *Sacellus* à *sacculus*, quemadmodum *locellus* à *loculus*. Dousa MS.

2. *homines non caperentur spe*] Suprà, *spe prædæ moratur in scopulo.* Seneca: *Et fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur.* Fr. Pithœus. *caperentur spe.* Tibull. lib. 2 Eleg. 6. *Io. à Wouweren.*

3. *apud quasdam gentes*, &c.] De *Hibernis* Strabo l. IV: de *Scotis* D. Hieronymus lib. I cont. Iovinianos. De *Padarum* gente Indica, Ioan. Boëmus de Mor. gent. lib. II, cap. VIII. De *Scythis*, ut *Massagetis*, *Issedonibus*, *Anthropophagis*, id. cap. IX: de *Galatis* lib. III, c. XXII: de *Tartaris* cap. X lib. II. *Ge. Erhardus.*

4. *carnem*] Propriè; nam teste Donato in Heaut. *caro* dicta est, eò quòd careat animâ, & *caro* propriè dicitur mortuorum. unde & *excarnificare* deductum, it. *carnifex* pro eo, qui carnes ex homine facit. *Dousa MS.* quæ & in Præcidan.

5. *ingens fama*] Inexspectatum nuncium, inauditáque novitas.

I. ce-

modo oculos, & finge te non humana viſcera, ſed [1] centies ſeſtertiûm comeſſe. Accedet huc, quod aliqua inveniemus [2] blandimenta, quibus ſaporem mutemus. Neque enim ulla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur averſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari conſilium, [3] Saguntini oppreſſi ab Hannibale, humanas edêre carnes: nec hereditatem exſpectabant. [4] Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quicquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantum ne eſurirent. Quum eſſet Numantia à Scipione capta, inventæ ſunt matres, quæ liberorum ſuorum tenerent [5] ſemeſa in ſinu corpora.

* *

[6] Maſſilienſes, quotiens peſtilentia laborabant, unus ſe ex

1. *centies ſeſtertiûm comeſſe*] Martial. *O quanta eſt gula centies comeſſe!* Fr. Pithœus.

2. *blandimenta*] condimenta, conditura*s*. *Ge. Erhardus.*

3. *Saguntini*] Senec. Contr. *Neceſſitas magnum humanæ imbecillitatis patrocinium eſt. Hæc excuſat Saguntinos, quòd patres occiderint.* Iuven. Satyr. 15, ejuſque interpres. *Wouweren.* Auguſt. lib. III, c. XX. *Primò fame contabuit: nam etiam ſuorum cadaveribus à nonnullis paſta perhibetur.* hinc *fames Saguntina.* Gabbema. *Saguntini.* Vide Andr. Schotti Not. in Auctorem de Vir. illuſtr. n. 42. *Erhardus.*

4. *Petavii*] Leg. *Petelini*, de quibus Frontinus lib. 4 Stratagem. cap. 5. Athen. Dipnoſophiſt. lib. 12. *P. Danielis.* *Petavii.* Putean. *Petilini.* Frontin. lib. 4, c. 5. Livius lib. 23. *Tornæſius.* De *Petilinis* Polib. lib. 7, Valerius Max. lib. 6. De *Petaviis* aut *Petauſis* neſcio quis. *F. Pithœus.* *Petavii.* Fortè legendum, *Patavonii*, ab urbe Petavonio Hiſpaniæ Tarraconenſis, teſte Antonino, Πεταύονιον Ptolemæo lib. II Geog. cap. VI. quos cum Saguntinis conjunxiſſe, valde veroſimile eſt, quum utrique Hiſpanici populi ſint: & animi virtute ac robore etiam pares. Haut infelicem etiam judico emendationem iſtam, quum *Petaviorum* ſedes nuſquam gentium compareant, niſi Plato conlocet in ſua Rep. aut in Vtopia Thomas Morus. *Petovium* autem oppidum, priſca marmora exhibent, apud Gruterum p. DC. VIII. V. vide & Ortelii Theſaurum voce *Petovio.* Eorum autem, qui *Petellini* ſcribunt, haut eſt parvi habenda emendatio. *I. A. Gonſalius.*

5. *ſemeſa in ſinu corpora*] Fusè Appianus in Hiſpanicis narrat Numantinorum ærumnas, rabioſamque famem. Signanter verò ad Arbitri inluſtrationem faciunt illa Valer. Maximi: *Quapropter capta jam urbe, complures inventi ſunt, artus & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo geſtantes.* S. A. Gabbema.

6. *Maſſilienſes, quoties peſtilentia laborabant*] Fragmentum hocce (Petronii nomine) citatur à Servio in l. III Æn. (ad illa verba, *Auri ſacra fames.*) Ait L. Placidus in X Theb. *Luſtrare civitatem humana hoſtiâ Gallicus mos eſt.*

nam

ſe ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſtea ornatus [1] verbenis & [2] veſtibus ſacris, [3] circumducebatur per totam civitatem cum exſecrationibus, ut in ipſum reciderent mala civitatis: [4] & ſic projiciebatur.

* * * *

* * *

* *

*

niam aliquis de elegantiſſimis pelliciebatur præmiis, ut ſe ad hoc venderet: qui anno toto publicis ſumptibûs alebatur puriori bus cibis; denique certo & ſolemni die per totam civitatem ductus ex urbe, extra pomeria ſaxis occidebatur à populo. Sicque Gallis in univerſum hoc attribuit Lactant. Placidus. *Ge. Erhardus.*

1. *verbenis*] Herba eſt verbena in luſtrationibus adhiberi ſolita, quapropter ab Apuleio, *luſtrago* vocatur. Hoc enim Luſtrale ſacrificium eſt, quod & *Amburbale*, & *Amburbium* dicebatur, quum urbes luſtrarentur. Ideo *verbena* Græcis olim nobili appellatione inſignita, quæ nempe erat ἱεροβοτάνη conjunctim, ſive divulsè, ἱερὰ βοτάνη, ut vocatur Dioſcoridi, hoc eſt, *herba ſacra.* I.A. Gonſalius.

2. *veſtibus ſacris*] Infulis. nam eæ & hoſtiarum & ſacerdotum. Feſt. Gloſſæ Iſid. *Infula, ſacerdotalis vitta.* in iiſdem: *Infulat, propitiat.* Emporius de loco communi: *Inſpiciendi ſunt perſonarum habitus, ut ſacerdotis vitta & infula.* hinc Senecæ Agam. *Sacratæ infulæ.* Florus lib. 4. *Quæ omnia velut infula in deſtinatam morti victimam congerebantur.* Sueton. Calig. c. 27. *Alterum qui ſe periturum pro ſalute ſua voverat, cunctantem pueris tradidit, verbenatum infulatumque, qui votum repoſcentes per vicos agerent quoad præcipitaretur ex aggere.* Io. à Wouweren.

3. *circumducebatur per totam civitatem*] Exſertim Apul. lib. III. *Tamdem pererratis plateis omnibûs, & in modum eorum, qui luſtralibus piamentîs minas portentorum hoſtiis circumforaneîs expiant, circumductus angulatim forum, ejuſque tribunal adſtituor.* S.A. Gabbem.

4. *& ſic projiciebatur*] Leg. puto, *proſiciebatur*, id eſt, ſacrificantur, & in partes diſſecabatur, à verbo *proſicior, proſiceris*, cujus activum eſt *proſicio, cis*, quod in *porricio, poſſicio, prolicio*, perperam & corruptè mutatum paſſim apud bonos auctores reperitur. Eſt autem verbum antiquum ſacrificantibus ſollemne, ut docet Macrob. lib. III Sat. c. 11. apud quem vulgò malè *porricio* legitur. Idem l. VII, c. XII. *P. Daniel.*

FRAG-

FRAGMENTA SUPERIORIS SATYRICI,

Quæ quibus in locis reponenda sint, [1] incertum est.

[2] *Candida sidereis ardescunt lumina flammis,*
Fundunt colla rosas, & [3] cedit crinibus aurum,
Mellea

1. *incertum est*] Titulus hic Gabbem. edit. cum Frellon. & Lotichii communis. Sciendum itaque plures dari scriptores Petronios præter nostrum *T. P. Arbitrum.* Est nimirum *P. Petronius Rhetor*, *Petronius Grammaticus*, *Petronius Afranus*, *Petronius Indicus*, *M. Petronius Venustianus*, *Petronius Antigenis Pisaurensis*, *C. Petronius Hilarus Pisaurensis*, *Petronius Apollodorus P. R.* & *Petronius Levita*, quorum singulorum fragmenta & epigrammata continet editio Frelloniana ac Lotichii. Cautô igitur opus, ne quod istorum est T. Petronio Arbitro affricetur. Et Claudius quidem Binetus in calce editionis Dousæ tum & MS. ad edit. Tornæs. x nobis annumerat Epigrammata singulis Petronii Arbitri nomine præfixo, quæ ex ecclesiæ Bellovacensis bibliotheca veteri Isidori Etymologico connexa accepisse profitetur, hac serie:

I. *Sicut sunt rerum naturæ*, &c. ut habebitur inferiús.

II. Psittacus:

Indica purpureo genuit me litore tellus,
Candidus accenso qua redit orbe dies.
Hic ego divinos inter generatus odores
Mutavi latio barbara verba sono.
Jam dimitte tuos Paan ô Delphice! cicnos,
Dignior hæc vox est quæ tua templa colat.

III. *Naufragus ejecta*, &c. ut infrá.

IV. *Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis.* & reliqua quæ supervacuum hîc adscribere.

V. Ad Deliam:

Si Phœbi soror es, mando tibi, Delia, caussam,
Scilicet ut fratri, quæ peto, verba feras,
Marmore Sicanio struxi tibi, Delphice, templum,
Et levibus calamis candida verba dedi.
Nunc si nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, unde petat?

VI. *Omnia quæ miseras* -- ut infrá.

VII. De columbarum nido in galea:

Militis in galea nidum fecere columbæ;
Adparet Marti quàm sit amica Venus.

IIX. *Iudæus licèt & porcinum* -- prout inferiús.

IX. In Cupidinem:

Lectô compositus vix prima silentia noctis
Carpebam, & somno lumina victa dabam:
Quum me sævus Amor prensum sursumque capillis
Excitat, & lacerum pervigilare jubet.
Tu famulus meus, inquit, ames quum mille puellas,
Solus, io, solus durè jacere potes?
Exsilio, & pedibus nudis, tunicâque soluta,
Omnia

Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaque admixtus sublimat pectora sanguis:
Ac totus [4] tibi servit honor, formaque Dearum

Fulges

Omne iter impedio, nullum iter expedit.
Nunc propero, nunc ire piget, rursumque redire
Pœnitet, & pudor est stare via mediâ.
Ecce tacent voces hominum, strepitusque viarum,
Et volucrum cantus, turbáque fida canum.
Solus ego ex cunctis paveo, somnumque, torumque,
Et sequor imperium, magne Cupido, tuum?

X. Ad Nealcen puerum:

Sit nox illa diu nobis dilecta, Nealce.
Quæ te prima meo pectore composuit.
Sit torus, & lecti genius, secretáque longa,
Queis tener in nostrum veneris arbitrium.
Ergo age duremus, quamvis adoleverit ætas,
Vtamurque annis, quos mora parva tenet.
Fas & jura sinunt veteres extendere amores:
Fac, citò quod cœptum est, non citò desinere.

Quæ complura apud Binetum sequuntur ait se in eod. quidem codice verùm absque Petronii titulo reperisse, quæ inter primum in ordine fragmentorum oculisque subjectum *Candida sidereis*: tum in fine Satyrici *Fœda est in coitu. Accusare & amare.* ac demum, *Delos jam stabili.* Sed & IV, V, VII, IX, & X præmissorum Frellon. edit. auctor Petronio Afranio, II verò Petronio Indico adscribit; quæ tamen Dousæ palato sic se adprobarunt, ut majorem melioremque partem Arbitro tribuerit, exceptô IV *Aurea mala* quod respuit. Attendendum igitur in seqq. quis auctor ullus an nullus laudetur laudarive & indagari possit. Triste verò fatum doctorum scriptorum, quòd sic nomina auctorum jam olim negligebantur, hodiéque à multis idem fiat, & quadrata commisceantur rotundis, ut nescias cui quid debeatur undéve fluxerit. Sic superiùs p. 188, 191 & 310 historiam fabri vitri ductilis à Iano Dousa primùm Satyrico absque titulo & præfatione ex Sarisberiense insertam credidi; sed jam penitiùs Præcidanea ipsius scrutatus, reperi capite Præcid. ultimo l. 3 historiam hanc quidem ex Crinito, Dione Cassio, Isidoro, & Sarisberiense adductam, attamen eam hoc loco quo hodie legitur à summo illo Viro insertam vix constat, id verò ex Præcidan. certissimum, ipsum pro Sarisberiensi *martiolo*, *marculum* legere jubere, quod in superioribus contra insertorem quisquis ille fuerit notandum.

2. *Candida*] Amatorium. *Claudius Binetus.* Encolpius ad Albutiam. *Frellon. editio in margine.* Tornæsius non habet.

3. *cedit crinibus aurum*] Magnum veterum studium in flavo capillitio. Auctor Lyrici, quod Cn. Gallo adscribunt:

Pande puella, pande capillulos
Flavos, lucentes ut aurum nitidum.

Statius 1 Achill.

-- Fulvôque nitet coma gratior auro.

Barthius ad Claudianum num. 2778. *Ge. Erhardus.*

4. *tibi servit honor*] Honor apud Poëtas pulcritudinem rerum significat. Martial. lib. VI Ep. LXXX, Horat. lib. II Carm. od. XI, Tibull. lib. I El. IX, alii. Et Sidonius Apollinaris prorsa etiam oratione sequutus poëtas lib. I Ep. II. Theodoricum Gothorum Regem depingens, ait: *Maximus in minimè rugosis genibus honor.* Etiam

Fulges, & Venerem cœlesti corpore vincis.
Argento stat facta manus, digitisque tenellis
Serica fila trahens precioso stamine ludis.
Planta decens modicos nescit calcare lapillos,
Et dura lædi scelus est vestigia terra,
Ipsa tuos quum ferre velis per lilia gressus,
Nulli sternuntur leviori pondere flores.
Guttura nunc aliæ magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu sola placere
Vel spoliata potes. Nulli laudabile totum,
In te cuncta probat, si quisquam cernere possit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliæ
Ad vocem tacuisse reor, quæ mella propagas
Dulcia, & in miseros telum jacularis amoris.
Cor grave vulnus alit, nullo sanabile ferro,
Sed tua labra meo sævum de corde dolorem
Depellant, morbumque animæ medicaminis hujus
Cura fuget, nec tanta putres violentia nervos
Dissecet, atque tuæ moriar pro crimine caussæ.
Sed si hoc grande putas, saltem concede precanti,
Ut jam defunctum niveis ambire lacertis
Digneris, vitamque mihi post fata reducas.

* * *

[1]ALBUTIA.

* * *

[1] *Mem-*

Etiam usurpatur mentione sacrificii, ex more veterum poëtarum, imprimis Virgilii, lib. I.

Haud equidem tali me dignor honore.

Vbi Serv. *honore* pro sacrificio. Hinc *honorarius tumulus*, quem veteres iis, quos amabant, excitare soliti sunt. Sueton. in Claud. c. I. Indè vetustæ marmorum inscriptiones *ob honorem* habent. Alciat. Parerg. lib. X, c. XII. Firmat Tac. sententiam his verbis II Annal. *Honorique patris princeps ipse cum legionibus decurrit.* S.A.Gabbema.

I. ALBUTIA] Paulò antè post verba textus, *quæ liberorum omnium tenerent semesa in sinu corpora.* interpositis 3 asteriscis inseruit Frellonianæ seu potiùs Schonwetter. editionis auctor, & Lotichius distinctis typis hæc: *Licet mulierum verbalibus undis, &c. Sola est Satyra; quæ modum imponit furentibus. Scilicet Petroniana subit Albutia: hac enim adlubente, & Plautina Saurea dominatus obdormit, & Sulpicillæ Ausonianæ loquacitas deperit, Sallustianaque Semproniæ, quamvis præsens sit,*

[1] *Memphitides puellæ,*
[2] *Sacris Deûm paratæ.*
[3] *Tinctus colore noctis*
[4] *Manu puer loquaci.*

* * * [1] *Ægy-*

sit, melos raucescit. Petr. Danielis in Notis: *Albutia.* Meminit *Albucillæ* multorum amoribûs famosæ Cornel. Tacitus lib. 5. quæ & ea forrasse fuerit, de qua Fulgentius lib 1 Mytholog. in præfatione scribit, Petronium Arbitrum carmine in eam amatorio lusisse. Dousa: *Plautinæ Saureæ.* Monendus lector in notabili illa Fulgentii Censura, Plautinum *Sauream*, ne vir esset, præpostere à Lutetiano Librario persuasum. Sic enim inibi: *Scilicet Petroniana subit Albutia: hac enim adlubente & Plautinæ Saureæ dominatus obdormit. Saurea* autem *Servus dotalis* in Asinaria apud Plautum, quem de communis dominæ sententia domino ipsi suo dominantem more suo concinnat Comicus. Vnde meritò Herculè *Dominatus* ejus à Fabio Planciade haut obscurè incessitur. Proinde è fœmina in marem, me vindice, denuo tandem transire ut possit *Dominator* iste *Atriensis Demæneti*, iterum dico omnibus, generis rationem ante omnia commutandam: ne, exemplô Petroniani Ascylti, à sexu ipse suo fugisse videatur scilicet. Cæterùm quæ hîc *Albutia* vocitata Petronio, eamdem cum Albucilla Taciti esse (nisi & illic fortè *Albutillam*, ὑποκορισικῶς [*deminutivè*] scribillandum) facilè adducor ut credam, ob has notas maxime, quibûs ipsam Historicus ille insignem magis, quàm honestam facit, ita scribens sexto Annali suô: *Dein multorum amoribûs famosa Albutilla, cui matrimonium cum Satrio Secundo conjurationis indice fuerat, defertur impietatis in Principem. connectebantur ut conscii & adulteri ejus, Gn. Domitius, Vibius Marsius, L. Arruntius,* &c. & quidem hoc ipso faciliùs," quòd Sallustianam Semproniam, ejusdem penè farinæ matronam, statim porrò ibidem subjungat Mythologicus ille scilicet.

1. *Memphitides puellæ*] Ex Terentiano Mauro de versibus extremô. *P. Daniel.* citantur nomine diserti Arbitri. *Wouweren.* Terentianus Maurus de Metris, cap. *Iambius dimetrus claudus qui fiat,* ubi Nicol. Brysæus in Annot. Marius Victorinus in Art. Grammat. lib. III de duob. Ionicis Sotadeo & Sotadico *Memphitides*, id est Ægyptiæ; suprà dixit, *pueris Alexandrinis.* Ge. Erhardus.

2. *Sacris Deûm paratæ*] emptæ. Ethnici superstitiosis suis sacris puellas musicas adhibebant. In Priap.

Cùm sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella parvô.

Morem alibi narrat & explicat Plautus. *Idem.*

3. *Tinctus calore noctis*] Isidor. lib. XIX, cap. XXIII. *Mauros habet tetra nox corporum.* Lindenb. Not. in Catalect. Winsbeckius in Paræncsi ad filium:

Swerzer dann ein Sur (Sierer),

id est, atrior Syrô vel Ægypto, de quo hîc Petronii versus capiendus Goldast. Animadvers. ad Winsbec. *Erhardus. Tinct. colore noctis.* Ægyptius tibicen, qui in deliciis. Iuvèn. Sat. XV. *ede virorum Saltatus nigro tibicine.* Apul. libro I Florid. de Indis: *in corpore colore est noctis.* Io. à Wouweren.

4. *Manu puer loquaci*] Eleganter de his loquacibus digitis Philostratus Icon. lib. I in Como. adeò ut etiam doceat quomodo digiti collocandi sint, ut consoni fiant. Verba ejus Καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις, ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, (&c. *superiùs adlata*

[1] *Ægyptias choreas.*

* * *

[2] Balneatricem. * * * [3] Pollice usque ad periculum roso.

* * *

[4] *Anus recocta vino*, *Tremen-*

lata & interpretata). Sidon. Apollon. lib. IX Ep. XIII.

Digiti quibus canentes
Pariter sonante lingua.

Qui tamen versus aliter explicari poterunt. Meminit quoque loquacium digitorum A. Cassiod. lib. IV Var. ep. LI. *His sunt additæ orcistrarum loquacissimæ manus, linguosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, quam Musa Polymnia reperisse narratur.* Sed addubito huc ne pertineat is locus, an de iis notis digitorum intelligendus potiùs, quibûs taciti distantes inter se loqui consueverant. de quo vidend. Isid. lib. I, c. XXV de Notis digitorum. Lindenbrog. Not. in Catal. Suetonius lib. 2. *Cum pueris minutis, quos facie & garrulitate amabiles undique conquirebant, præcipuè Mauros & Syros.* Casaubon. in Commentar. quem vide, & Barth. fusè differentem ad Claudian. num. 1359. Ammianus lib. 18. *Ad nocendum emittebat cubicularios jam adultos, ut inter ministeria vitæ secretioris gracilitate vocis semper puerilis & blandæ, apud Principis* (Constantii) *aures nimium patulas, existimationem viri fortis invidia gravi pulsarent.* Hujus gracilitatis caussâ, sectio. Hos autem pueros castratos fuisse, ejusdem Ammiani verba, quæ ibidem subsequuntur, satis evincunt: *Horum & similium tædiô juvat veterem laudare Domitianum, qui minaciter interdixerat, ne inter terminos jurisdictionis Romanæ castraret quisquam puerum, quod ni contigisset, quis eorum ferret examina, quorum paucitas difficilè toleratur?* Eos postea, mortuo Constantiô, Iulianus successor aulâ exegit. Socrates Histor. Tripart. lib. 6. interprete Epiphanio Scholastico: *Expulitque palatiô eunuchos, tonsores & cocos. Eunuchos quidem, quia ejus uxor obierat, post quam non duxit aliam.* Idem Ammianus lib. 22, de eodem Constantio: *Vxoribus & spadonum gracilentis vocibus & palatinis quibusdam nimium quantum addictus. Manu loquaci*, ut apud Salomon. Proverb. c. 6. *Annuit oculis, terit pede, digitô loquitur.* Erhardus. Cyprianus de Spect. *loqui digitis elaborat.* Io. à Wouweren.

1. *Ægyptias choreas*] Sic & Frellon. atque Lotichii. Tornæs. *Æ. choreutes.* & connectitur cùm præced. *loquaci.* Wouwer. & R. Herm. non habent. Al. *Ægyptius choreates*, al. *Ægyptius choraules.* Ægyptii enim choraulæ & crotalistriæ in pretio erant. Scalg. ad Propert. l. 4. Bernartius in Statii Sylvar. lib. 5 in fi. Savaro in Sidon. lib. I ep. 2. Cantabant enim optimè Aegyptii pueri. ideóque eos *loquaces delicias* vocat Statius. *Ge. Erhardus.*

2. *Balneatricem*] Ex Servio ad versum lib. XII Æneid. *Auctor ego audendi.* ubi tamen videntur desiderari Petronii verba. Consulendi libri MS. Memmii, Tilii, Loiselli & aliorum. *P. Daniel.* Servius in lib. XII Æneid. *Auctor ego aud. Nomina in tor, si à verbo non veniunt, communia sunt, ut hic & hæc Senator: hic & hæc balneator: licèt* Petronius *usurpaverit*, balneatricem *dicens.* Wouweren.

3. *Pollice usque ad periculum roso*] Vetus interpres Horatii Epod. V. *Canidia rodens pollicem. Habitum & modum expressit Canidiæ furentis.* Petron. *ut monstraret furentem*, pollice, *ait*, usque ad periculum roso. *Idem.*

4. *Anus recocta vino*] Ex Diomedis

Trementibus labellis.

* * *

[1] *Iuverunt segetes meum laborem.*

* * *

[2] *Triplici vides ut ortu*
[3] *Triviæ rotetur ignis,*
Volucrique Phœbus axe
Rapidum pererret orbem.

* * *

[4] *Non bene olet, qui bene semper olet.*

* * *

Ani-

dis l. III, (expresso nomine Arbitri). *Wouweren.* Sic *senex recoctus* Catull. Ep. LIV, dicitur cruda ac robusta senectute præditus. elegans locutio, orta ex fabula illa, qua Medea Æsonem ex sene iuvenem fecit. *S. A. Gabbema.*

1. *Iuverunt segetes meum laborem*] Et hunc versum videtur Terentianus indicare esse Petronii. *Daniel.* Terentianus Maurus de Metris, in VI tomo Hendecasyllaborum, & ibi Nicol. Brissæus in Annotat. Marius Victorinus Artis Grammat. lib. 4 fusissime. *Ge. Erhardus.*

2. *Triplici vides ut ortu*] Ex Terentiano Mauro (nomine P. Arbitri). Videtur eò adludere, quòd Lunaris motus periodus triplex sit, unde & lunaris mensis triplicis generis. dicitur enim aut περίπατος seu περίοδος σελήνης (*circuitus lunæ*) aut σύνοδος (*conjunctio*), aut φάσις (*lumen*). Dousa F.

3. *Triviæ*] Diana eadem est cum Hecáte, quæ in Triviis colebatur. Virgil.

Nocturnisque Hecate triviis ululata per agros.

Inquit Servius, *Consuetudo erat, ut per trivia & quadrivia ulularent, & flebile quiddam in honorem Dianæ canerent rustici ad reddendam Cereris imitationem, quæ raptam Proserpinam in triviis clamore requirebat.* Gabbema.

4. *Non bene olet*] Ex Hieronymo in Epist. ad Demetr. de Virginitate servanda. Qui versiculus apud Mart. etiam reperitur. lib. II, Ep. XII. Sed multa habent Martialis & Petronius inter se comunia; ut illud, *Ingeniosa gula est.* & de cœna Trimalchionis; cui apud Martial. lib. III Epigr. IV, Malchionis cœna planè respondet: adde Cœl. Rhodig. lib. VII, c. XXVII, *P. Daniel.* Hæc Hieronymi citatio doctissimi Pithœi conjecturam de ætate Arbitri nostri validissimè confirmat; ipsum nempe Martialis tempora antecessisse, imò planè eundem esse, quem inter paucos familiarium Neroni assumptum, tanquam *elegantiæ* ARBITRUM, testis est Tacitus. nam nisi ita esset, Martialem, non Petronium Pentametri istius auctorem laudasset Hieronymus. quemadmodum & Papinium (uti opinor) Fulgentius lib. I Mythol. in sequentis Hemistichii relatione, utrique Poëtæ communis:

Primus in orbe Deos fecit timor. --

si tamen Papinio, de Placidii Lutatii Statiani interpretis sententia (qui Hemistichium istud ab ipso Statio mutuatum Arbitrum vanissimè hariolatur) ætate posteriorem judicasset hunc nostrum, qua persuasione nihil absurdius utique, aut stolidius.

Dousa.

[1] Animam nostro amplexam in corpore

* * *

[2] *Qui, vultur jecor intimum pererrat,*
Et pectus trahit, intimasque fibras,
Non est, quem lepidi vocant poëtæ;
Sed [3] cordis mala livor atque luctus.

* * *

[1] Ad

Dousa. Non b. o. &c. Cicer. ad Attic. *Mulieres ideo bene olere, quia nihil olent.* ita sæpe ludunt, ut Varro: *Bellaria maximè mellita, quæ mellita non sunt.* Wouweren. D. Hieronymus ad Demetriadem de Virginit. servanda; *Cincinnatulos pueros & calamistratos & peregrini muris olentes pelliculas (de quibus illud Arbitri est,--- Non bene olet, qui bene semper olet) quasi quasdam pestes & venena pudicitiæ virgo devitet.* Ge. Erhardus.

1. *Animam nostro amplexam in corp.*] Priscianus lib. 8. *Similiter adminiculor, adulor,* &c. *amplector,* &c. Petron. *Animam nostro amplexam in pectore.* περιπλεχθεῖσαν. Lucillius: *Quin amplexetur qui velit, ego non sinam me amplectier. amplexetur,* περιπλεκέσθω. Erhardus.

2. *Qui vultur jecor-- Et p. -- Non est, quem l.*] olim, *Cui v. j.* Erhardus: Leg. *Qui vultur.* Dousa F. ad Tibull. Attius apud Cicer. 2 Tusc. & Servius in Eclog. 6 pro *vulture* habet *aquilam.* Marcilius in Epigr. 7 Martial. de Amphitheat. Ἀλληγορεῖ (*Adluditur*) Promethei vincti, cujus jecur aquila depascitur fabula. Animi graviora πάθη (*mala, affectus*) ut invidiam, iram, odium, & similia his, rectè dixeris feras seipsas vorantes. Casaubon. Animadvers. in Athenæ. lib. 1, c. 16. Lucretius lib. 3 ad rei Venereæ cupiditatem, animíque solicitudines hanc fabulam retorsit, cùm dicit:

Sed Tityus nobis hic est in amore jacentis
Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor,
Aut alia quavis scindunt torpedine curæ, &c.

Natalis Comes Mytholog. l. 6, c. 19. *Non est quem lepidi.* Leg. *Non est quem Tityum vocant poëtæ.* Palmer. in Spicileg. quod Dousæ P. sublegit. vel potiùs: *Non est quem Tityi voc. p.* ut livor & luxus vulturi adsimilentur, quo modo fere in Epigramm. Græco Antholog. 2.

Ὄρνεον ἠσθίομεν κεκλημένοι ἄθλιον ἄνδρες
Ἄλλων ὀρνίθων βρώματα γιγνόμενοι.
Καὶ τὸν μὲν Τιτυὸν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσιν,
Ἡμᾶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγυπιοί.

(*Sumpsimus ecce cibum miserum genus altivolantûm,*
Carnivoris avibus qui sumus ipse cibus:
Sub terra duo vulturii Tityum lacerantes,
Nos hic depascunt vulturii quatuor).

Dousa F. ad Tibull. cujus divinatio non displicet, licèt vulgatum sua quoque ratione probum. Pontanus Not. in Somn. Scip. Macrob. Gabbema: Vide de his quatuor versibus Barthium lib. XII Advers. c. 1. & est ex Fulgentio Mythol. l. II, in fab. de Prometheo (nomine Petronii Arbitri).

3. *cordis mala livor atque luctus*] Priores, *livor atque luxus.* Erhardus: Scribo, *livor atque luctus.* Pontanus Not. in Macrobii Somn. Scip. Tamen Henricus Longepressensis de Male fortunatis lib. 3.

Luxus

[1] Ad libidinis incitamentum, Myrrhinum ſe poculum bibiſſe. * * * [2] In aumarium memet conjeci. * * * Obtorto [3] valgiter labello. * * * Totus fere mundus [4] mimum videtur implere. * * * [5] Non duco contentionis

Luxus edax, livor macer, ardor cæcus habendi,
Vaſtat opes, mordet optima, corda cremat.

Gabbema: *cordis mala*, &c. Egregiè de his ita differit Salluſtius. *Animus impurus, Diis hominibuſque infeſtus, neque vigiliis neque quietibus ſedari poteſt. Ita conſcientia mentem excitam vocat.* Quintil. Decl. XII. *Quoties facta reputavi, flagella mente ſonant, ultrices video furias, & in quamcunque partem me converti, occurrunt umbræ meorum.* Sed nemo meliùs Chriſtianîs. D. Cyprian. Ep. II ad Donat: *Exigit pœnas etiam de potentiore ſublimitas, licèt ſatellitum manu ſeptus, & clauſum ac protectum latus numeroſo ſtipatore tueatur: Qui enim ſecuros non ſinit eſſe ſubjectos, neceſſe eſt non ſit ipſe ſecurus. Antè ipſos terret poteſtas ſua, quos facit eſſe terribiles. Arridet ut ſervus blanditur, blanditur ut fallat, allicit ut occidat, extollit ut deprimat, fœnore quodam nocendi. Quàm fuerit amplior ſumma dignitatu & honorum, tam majore exigitur uſura pœnarum.* D. Auguſtin. in Pſal. CLXII; Homil. XVII: in III l. Benef. Idem D. A. in Pſalm. C. perpluenti & ſquallenti fumo domui, qua in nemo libenter habitat, malam conſcient. confert.

1. *Ad libidinis incitamentum, Myrrhinum ſe poc. b.*] Leg. *myrinum*, id eſt, *murinum*, à *myro* (unguento) non à *myrrha*, cujus admixtione amareſceret, cùm fuerit delicata potio & ganeæ propria. Had. Iunius Animadverſ. lib. 5, cap. 19. *Erhardus.* Fulgent. lib. III in fabul. Myrrhæ & Adon. *Ideo Venerem amaſſe Adonin dicunt, quòd hoc genus pigmenti (de ſucco myrrhæ loquitur,) ſit valde fervidum. Vnde & Petronius Arbiter ad libidinis concitamentum, Myrrhinum ſe poculum bibiſſe refert. Nam & * Furius Comœdiarum ſcriptor inducit Glyconem meretricem dicentem, myrrhinum mihi adfers, quò virilibus armis occurſem fortiuſcula.* S. A. Gabbema.

2. *In aumarium*] P. Danielis legit *in aumatium*, &, inquit, ſic Fulgentius: quanquam in uno v. cod. manuſcripto legatur, *In naumatium.* an ναυμάχιον (*pœnam ſignificat in eum qui navalem militiam refugiſſet*)? in altero, *omacium.* Fortè, ναυμάτιον. unde ναυμαζαδέα, *aprica*, Arrianus l. 8. Erhardus: al. *aumatium.* Suſpicor *automatium* legendum, ut locus ſignificetur theatri, vel circi, ubi erant machinæ, quæ *automata* à Græcis vocantur, quæ ſponte moveri videntur, & miraculo ſunt. Turneb. Gabbema: Fragmentum hoc eſt apud Fulgent. (nomine Petronii) in expoſ. Serm. antiq. ad Chalcidium Grammat. & dicitur [*aumarium*] *locus ſecretus. Latrinam publicam* ait Laurenberg.

3. *valgiter*] Fulgent. (nomine Petronii). *Valgia* ſunt labellorum obtortiones in ſupinatione vel ſubatione: ſicut & Petronius ait, *obtorto valgiter labellô.* alii habent, *abroſa valgia labella.* aliàs, *abroſo valgiter lavello,* in impr. cod. quibuſdam. *Valgum* quid ſit, docet Feſtus. *P. Daniel.* Supr. *commovebat valgiter labra.* Fusè adhuc locum & doctè Nobiliſſimus Douſa pater c. XII Præcid. *Gabbema.*

4. *mimum videtur implere*] Sariſber. de Nug. cur. lib. III, cap. VIII. (nomine P. Arbitri). *Ge. Erhardus.*

5. *Non duco contentionis funem*] Cit. Sariſber. *Ducere contentionis funem*, eſt velitari, ſive altercari, jurgiáque cum aliquo

tionis funem, dum constet inter nos, quod fere totus mundus [1] exerceat histrionem.

* * *

[2] — *O maxima rerum,*
Et merito pietas homini tutissima virtus!

* * *

[3] — *Horrificoque infestant murmure tigres.*

* * *

[4] Nam comptum me vernales alucitæ molestabant. * * * [5] Postquam ferculum adlatum est. * * * Tot Regum [6] manubiæ penes fugitivum repertæ. * * * [7] Satis constat eos nisi inclinatos non solere transire [1] cry-

aliquo exercere super re quapiam controversa. Quo etiam Horatianum illud perlubenter traxerim:

Tortum digna sequi potiùs, quàm ducere funem. Dousa P.

1. *exercet histrionem*] Sarisber. lib. III, c. VIII. al. *histrioniam*, *Facere histrioniam* dixit Plautus, Amphit. prol. xc, & CLII: id est propriè, agere in scena fabulam, histrionem esse, & hoc quæstu se tueri. tralatè aliud agere, aliud sentire, aliud præ se ferre, aliud in animo habere: ut eleganter hîc Petronius. *S. A. Gabbema.*

2. *O maxima rerum*] Adducuntur hi versus & illustrantur à Vincentio Belvacensi Specul. Mor. lib. xx, cap. xx; & à Iacobo Magno Sophol. l. IV, c.x. (nomine Petronii). *Ge. Erhardus.*

3. *Horrificoque*] Citat Petronii Arbitri nomine Textor in Epithetis, voce *Murmur*. Idem,

4. *Nam comptum*] P. Daniel. *Nam centum vernales me allucitæ molestabant.* Fulgentius in Expositione Sermonum antiquorum, in verbo *Hallucinari*. vulgò, *centum venales*. in vet. cod. *centum venali me allucite molestabant.* in altero, *comptum me vernali alicite mol. Allucere, jactare. Alluminare, vanè somniare. Allucinatio, lucis alienatio. Allucinaria, vana somniaria. Allucitæ, somniatores.* Vide Papiam, ex quo hæc sumpsimus. Dousa P. Fulgent. in Expositione Sermon. antiq. *Nam centum-- allucitæ. Allucinari, dicitur vana somniare. tractum ab Allucitis, quos nos Conopas dicimus. Petronius: Nam centum me vernali allucita molestabant.* aut planè hallucinor ipse, aut aliter rescribendus hic locus, & fortasse interpolandus ad hoc exemplum:

Nam centum me vernæ hallucitæ molestabant.

5. *Postquam*] Fulgent. *Ferculum dicitur missus carnium: unde & Petron. Arbiter, Postquam ferculum adlatum.* Gabbema.

6. *manubiæ*] *Manubiæ* à *manu* etymon suum sortitæ; quasi *spolia* dicas furtim, aut per vim, hoc est, per latrocinia, seu rapinas quæsita: sed verò magnifica ea, atque opulenta, & proinde uti hinc discimus, basilica prorsus. neque aliter Cic. *Qui manubias sibi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit.* Dousa P. Citat fragmentum Fulgentius (nomine Petronii). *Gabbema.*

7. *Satis constat*] Ex Glossario S. Dionysii. *P. Daniel.*

 1. cry-

[1] cryptam Neapolitanam. * * * [2] Petauroque jubente modò superior. * * * [3] Adfer nobis alabastrum Cosmianum. * * * [4] Suppes. * * * [5] Tullia.

* * *

— *Ineluctabile fatum.*

* * *

— *Tremebunda supervolat hasta.*

* * *

[6] *Qui præesse cupit, prodesse recusat.*
Magnus in exemplo est, cui non suffecerat orbis.

* * *

— *Exciso defossa marmore petra*
Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requievit humo. —

* * *

Atque ut arancoli tenuem formavimus [7] *orsum.*

* * *

[8] *Mille saporatam medicatis frugibus offam.*

* * *

Non est forma satis; nec, quæ vult bella videri,

Debet

1. *cryptam Neapolitanam*] Vide Erasmum in Adag. Cœl. Rhodig. & Henricum Stephanum in Apol. ubi *Cryptam* explicat. *P. Daniel.* Senec. Epist. LVIII. *A ceromate non aptè excepit in crypta Neapolitana. Nihil illo carcere longius, nihil istis faucibûs obscurius, quæ nobis præstant, non ut per tenebras videamus, sed ut ipsas.* Io. à Wouweren.

2. *Petauroque*] Glossar. S. Dionys. *Petaurus, genus ludi.* Petron. &c. *P. Daniel.* Optimè interpretatur Manil. lib. V.

Corpora, quæ valido saliunt excussa petaurô,
Alternosque cient motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus casu suspenditur ille. Wouweren.

adi Mercurial. de arte Gymnast. lib. III, c. VIII. *S. A. Gabbema.*

3. *Adfer nobis*] Ambros. Calepinus in dictione *Cosmus, qui nobilis unguentarius Romæ fuit. hinc,* inquit, *Cosmianum unguentum, Petron.* &c. *Daniel.* Vide Rader. ad Martial. l. 14 Epigr. 100. *Ge. Erhardus.*

4. *Suppes*] *Glossar. Suppes, suppumpis, hoc est supinis pedibûs: Petron.* Wouweren.

5. *Tullia*] Citatur in vet. Glossario: *Tullia, media vel regia; Petronius.* Idem.

6. *Qui præesse cupit*] Sub nomine *Plauti* adducitur à Iacobo Magn. in Sophol. pag. 74. ubi restituendum videtur Petronius. *P. Daniel.*

7. *orsum*] initium. *P. Dan.*

8. *Mille saporatam*] Dionysius Halicarnasseus. *Idem.*

1. *Dicta,*

Debet vulgari more placere ſibi.
[1] *Dicta, ſales, luſus,* [2] *ſermonis gratia, riſus,*
Vincunt naturæ candidioris opus.
Condit enim formam, quidquid conſumitur artis,
Et, niſi velle ſubeſt, gratia tota perit.

* * *

[3] *Non ſatis eſt, quod nos mergis furioſa juventus:*
Tranſverſoſque rapit fama ſepulta probris?
Anne etiam famuli cognata fece ſepulti
In teſta [4] *merſas luxuriantur opes?*
Vilis ſervus habet regni bona: cellaque [5] *capti*
† *Deridet feſtram, Romuleamque caſam.*

Idcirco

1. *Dicta, ſales, luſus*] Hippolitus à Collibus in Harpocrate. Eleganter autem *ſales:* quibûs quæ caret, *inſulſa* appellatur. In Priap.
Inſulſiſſima quid puella rides?
Ge. Erhardus.

2. *ſermonis gratia*] Suprà in Satyric. de Circe: *Hæc ipſa cùm diceret tanta gratia conciliabat vocem loquentis,* &c. *Erhardus.*

3. *Non ſatis eſt quod nos mergis*] In luxum Romanorum, Scalig. in Catal. *Non* pro annon, numnon, μετ᾽ ἐρωτήματ@ (*interrogando*). Erhard.

4. *merſas*] L. *merſæ.*

5. *capti*] Pro, *captivi*, id eſt, ſervi, vel mancipii. *Idem.*

6. *Deridet feſtram Romuleamque caſam*] De Caſa Romuli egregiè Sillius Baſſus Declamator apud Senec. lib. I Controv. VI. *Inter hæc tam effuſa mœnia nihil eſt humili caſa nobilius. faſtigiatis ſuprà tectis auro purò fulgens prælucet Capitolium. Potes objurgare Romanos, quòd, quum humilitatem ſuam obſcurare poſſint, oſtendunt.* & alter apud eumdem lib. II, Contr. I Cœſtius Pius: *Colit etiamnum in Capitolio Caſam victor omnium gentium populus: cujus tantam felicitatem nemo miratur. Meritò potens eſt.* Meminit ejus caſæ Dionyſ. lib. I, Liv. lib. V; Valer. lib. II, c. de Diſcipl. milit. lib. etiam IV, c. IV: Vitruv. lib. II, c. I. Dio Coccejanus lib. XLIIX, & LIV. Ovid. in Faſtis. Eam continuò Romani reparabant, culmîs tamen ſemper & ſtramine. tum quòd nonnullum in eo perpetuitatis omen ſitum exiſtimarent; tum etiam ut oſtenderent tantam ac talem Vrbem è caſis & mapalibus enatam. Petronius *Romuleam caſam*, *cum Feſtra Capitolina* conjungit. Erat autem *Feſtra* (auctore Gniphone Grammatico apud Macrob. lib. III, c. XII, qui integro volumine de ea diſputavit) *oſtium minuſculum in ſacrario* Capitolii extremæ antiquitatis. quo vocabulo Ennium etiam uſum, refert antiquus Saturnaliorum ſcriptor: & Petronium alibi in Satyrico. Scioppius Veriſimil. II, cap. IIX. Quin antiquiores omnes, auctoritate Feſti, *feſtram* dicebant quam nos *feneſtram*, nequis inſolentem vocabuli novitatem nimis admiretur. conjungit autem *Feſtram Iovis* cum *Romuli caſâ* Petronius, quòd utráque in Capitolio, locis parum invicem disjunctis, eſſet. Situm caſæ ſi quæris, invenio eam Curiæ Kalabræ, Romuleo item operi, pœne contiguam fuiſſe. Adfirmat Macrob. lib. I Sat. culmîs hanc etiam & ſtramentîs obtectam fuiſſe

Idcirco virtus medio jacet obruta cœno :
Nequitiæ classes candida vela ferunt.

* * *

[1] *Primus in orbe Deos fecit timor : ardua cœlo*
Fulmina quum caderent, discussaque mœnia flammis,

Atque

fuisse testantur inprimis poëtæ ; Virgil. lib. VIII Æneid. Ovid. IV Fast. primum enim hoc fuit in Romanorum casis tegumentum : scandulæ dein successerunt, quibus contectam fuisse Romam, usque ad bellum Pyrrhi, id est, per trecentos septuaginta ferè annos, Cornel. Nepos auctor est apud Plinium lib. XVI, c. X. *Rycquius.* Habes & insigne testimonium Fastor. III. ubi Romuli patrem, Martem ipsum inquio, ita loquentem inducit Ovidius :

Quæ fuerit nostri si quæris Regia nati,
Aspice de canna straminibusque domum.

Item I.

Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva thorum.

Dousa P. Vitruv. *Item in Capitolio commonefacere potest, & significare mores vetustatis Romuli casa in arce sacrorum stramentis tecta.* Wouweren. Ant.Gnipho librum scripsit de *Festra*, &c. Itaque hoc dicit Petronius : *Festram* & quicquid antiquitas suum habuerit cum Gniphone, cum suis omnibus libris rideri. Palmerius in Spicileg. *Romul. casam.* Valer. Maximus libr. 2, cap. 8. ubi de disciplina Militari ; *Ortum è parvula Romuli casa totius terrarum orbis fecit columen.* Idem lib. 4, cap. 4 in fin. *Per Romuli casam, perque veteris Capitolii humilia tecta, & æternos Vestæ focos, fictilibus etiamnum vasis contentos juro.* Erhardus.

1. *Primus in orbe D.*] In Superstitionem. *Tornæsius* juxta Scaliger. in Catalect. *P. i. o. D. f. t.* Fulgent. (Petronii nomine) Mythol. lib. V, ubi habet V. C. in *urbe.* Habetur hoc hemistichium, & apud Statium lib. III Theb. ad quem versum ejus interpres Placidus scribit : *Negat deos ulla alia re celebrari, nisi timore mortalium, ut Lucanus ; quæ finxere, timent. & Petronius Arbiter istum secutus ; Primus in orbe Deos fecit timor.* Puto autem ex Fulgentii rivulo Lactantium sive Luctatium sumpsisse, non ex Petronii fonte, quem numquam fortasse viderat. Nam & illic Mintanorem Musicum citat iisdem omnino verbis atque Fulgentius, ut Luctatius *Petronium* post Statium fuisse affirmare non possit, sed potiùs coniecerit neotericum auctorem Petronium esse, quippe à Fulgentio citatum. Certè Lucanus & *Petronius* σύγχρονοι (*contemporanei*) fuerunt imperante Nerone : Statius longè post vixit, temporibus nimirum Domitiani. Itaque omnino fallitur Luctatius, qui Statiò facit posteriorem *Petronium*, cùm fieri potuerit, ut ille inferior tempore hunc secutus sit, & versum ab eo sumpserit : Lilius Gyraldus Dialog. 3 de Latinis poëtis de *Petronio* scribit, sed quo tempore vixerit, non habet compertum. *In Quintiliani*, ait, *enarrationibus literatores quidam eum ante Quintilianum floruisse suspicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statiô posteriorem*, &c. Sciendum, qui sint illi literatores, an veteres, an neoterici? deinde reprehendendus Gyraldus, qui non bene examinaverit Statii interpretem, quòd ex Fulgentio hæc sumpserit, uti dictum. *P. Daniel.* Ego hanc sententiam confirmaturus Epigrammate Iulii cujusdam, quod Romæ in Vaticana bibliotheca cum *Petronii*

Atque ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus
Lustrata dejectus humo, Lunæque senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disjunctus mensibus annus
[1] *Projecit vitium hoc: atque error jussit* [2] *inanis*
[3] *Agricolas primos Cereri dare messis honores:*
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demersus aqua: [4] *Pallasque cavernas*
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Iam sibi quisque Deos avido certamine fingit.

* * *

[5] *Nolo ego semper idem capiti suffundere* [6] *costum:*

[1] Nec

tronii fragmento adscriptum legi. Illud corruptum licèt & inelegans, & historicum tamen testimonium adscribam:

Petronî carmen divino pondere currit,
Quo juvenum mores arguit atque senum.
* *Quare ille praesa gaudet lasciva puella,*
At quoque delicias frigida sensit anus.
* *Nam * rbter diri scripsitque* Neronis *amictu*
Arbiter, *arbitriô dictus & ipse suo*

Vbi pro *amictu* quis non videt, vel cæcus, si modò aures & mentem habeat, legendum esse *amicus?* Cl. Binetus. *Primus in orbe Deos fecit timor.* In adversitatibus enim & timore Deum invocamus. unde istud Petronianum. & illud Gregorii: *Mala quæ hìc patimur; ad Deum nos ire compellunt.* juxta quod Psalmista: *Ad Dominum, cùm tribularer, clamavi.* Et contrà: *Impinguatus est dilectus meus, & recalcitravit.* Iodoc. Badius Ascensius Explanat. in Val. Max. lib. I, c. I. *Ge. Erhardus.*

1. *Projecit vitium hoc*] *Vt projectam libidinem, audaciam*, pro effusa & immodica: sic *projicere audaciam, lasciviam*, pro effundere. ergo *projicere vitium*, cujus jam modus nullus est. Palmer. in Spicileg. *G. Erhardus.*

2. *inanis*] Vanus, superstitiosus. *Erhardus.*

3. *Agricolas primos Cereri*] hinc *frugum parens* Senecæ dicitur in Herc. fur. eique fruges sacræ, tamquam inventrici. Delrio in Comment. n. 299. *Erhard.*

4. *Pallasque cavernas*] Sic reponunt nonnulli. alii legunt, *tabernas.* atqui tabernæ Bacchi, sanè vinariæ: cæteræ Mercurii. Cavernas virgo respuit, & si quæ virginales, illas Dianæ venatrici permittit. reddantur litterariæ Deæ *lucernæ*, quas illi tribuerat Petron. sed sensu ambiguo. Sic Arnob. vocat, *Minervam lucernarum moderatricem.* lib. IV. Delrio Comm. in Sen. Herc. fur. n. 299. *Idem.*

5. *Nolo ego semper idem*] De vitando fastidio. Scalig. Catalect. Huic simile est epigramma illud, quod sequitur, *Sic contra rerum*, &c. *Erhardus.* In hac ead. sententia & Dousa P. quoad citati posterioris Epigramm. 2 versus priores.

6. *costum*] *Costus* sive *costum* nardi species. at *nardi* unguentô perfusa capita

[1] *Nec toto stomachum conciliare mero.*
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipse dies ideo nos grato perluit haustu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

* * *

Vxor legitimus debet quasi census amari:
Nec censum vellem semper amare meum.

* * *

Invenias quod quisque velit. non omnibus unum est
Quod placet: hic spinas conligit, ille rosas.

* * *

Nam nihil est, quod non mortalibus adferat usum
Rebus in adversis, [2] *quæ jacuere, juvant.*
Sic rate demersa [3] *fulvum deponderat aurum,*
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Quum sonuere tubæ, jugulo stat divite ferrum,
Barbara [4] *contemptu prœlia pannus habet.*

* * *

[1] *Linque*

pita patet ex Psal. 23, & Matthæi Euang.c.26.Vide Barth.ad Claudian. n. 1103. *Ge. Erhardus.*

1. *Nec toto,* &c.] Probo Palmerii correctionem, *nec noto.* Sed quid est *conciliare?* nimirum contrarium Petronius dicere vult, stomachum fastidiô vult affici unius semper vini potu. Posset antiquam vocem *concipilare* amanti reconditiora excidisse. Nihil tamen mutem. Nam stomachus etiam commotionem ipsius fastidiumque ipsum sonare solet. Vltimum versum malè repetere *mutandi* verbum etiam adfirmem; nam & de noctis & diei successione loquitur, & repetitio illa Petroniana non est, cùm epigramma alioqui planè ejus genium spiret. Emacula, *Et pernoctatis hora recurrit equîs.* neque enim mutare Equos Solem ullibi scriptum, dictum aut pictum legitur. *Ga. Barthius.*

2. *quæ jacuere*] Id est, quæ despicatui, & quasi derelictui nobis, nulloque in honore aut pretio fuerant anteà, tunc quum eorum usu facilè carere poteramus. *Dousa P.*

3. *fulvum deponderat aurum*] Tornæs. *vulsam. d. aurem.* Anonym. MS. L. *fulvum d. aurum.* Dousa MS. Sic Petron. Carm. de bello Civili:

Siqua foret tellus fulvum quæ mitteret aurum,
Hostis erat. ---

4. *contemptu - pannus*] Tornæsius (qui leg. *contemnit*): al. *contemni. contemptu.* Nostra emendatio, quam alius (*Ian. Palmerius*) lectô MS. per fraudemne an contemptum dissimulato meo nomine sibi vendicavit. Caterùm quòd dixit Petronius, *pannum,* (quo pannuceam, hoc est, pannîs cento-

[1] *Linque tuas sedes, alienaque litora quære,*
O juvenis! major rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis: te noverit ultimus Ister,
Te Boreas gelidus, securáque regna Canopi,
Quique renascentem Phœbum, cernuntque cadentem.
Major in externas [2] Ithacus descendat arenas.

* * *

[3] *Nam citius flammas [4] mortales ore tenebunt,*
Quam secreta tegant: quidquid dimittis in aula,
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgasse fidem: simulatius exit

Proditi-

centonibusque obsitam ac sorditatam plebeculam designat) *barbara prælia habere contemtui*, id est, bellicorum tumultuum unicè securam degere, nec barbariem prælioaum curare, quasi nihil ad se attinentium; haud inscitè (meo quidem animô) applicare possis ad Hemistichii illius sententiam, quam habes in Carmine illo Belli Civilis longè omnium ingeniosissimo: -- *Inops audacia tuta est.* cujus nos hancce inibi ex Sallustio rationem reddidimus: *Quoniam egestas facilè habetur sine damno.* Cui illud quoque ab Aquinate Satyrico succenturies licebit:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Pannus igitur in Petronio, pro eo, cui deprehenso nihil præter pannum, id est, scissam ac sordidam tuniculam auferre possis. Quis enim ita immanis obsecro, aut barbarus, detrahere uti nudo vestimenta se postulet? In divite verò, atque opulenter viaticato ornatoque, ratio prorsus dispar; *in cujus jugulo ferrum stare*, hoc est, si cas in unius caput undique ac mucrones distringi:

Claróque & caro potiùs, quàm sanguine vili,
Noxia Bellonæ tela tepescieri.

intelligit Petronius noster. *I. Dousa.*

1. *Linque tuas sedes,* &c.] Exhortatio ad idoneè peregrinandum. Dousa: Suspicor hanc *Aperta* ipsius *dictionem* fuisse, hoc est, Responsum ex Tripode, & Apollinis persona ei datum scilicet, qui Delphicum oraculum consuluerat; tamquam Tiresiam Horatianus Vlysses, quibus artibûs atque undénam potissimùm opes ac divitias sibi parare vel corruere posset, hujuscemodi captiosæ quæstionis argutiolâ grassatus:

Nunc si nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, unde petat?

2. *Ithacus*] Vlysses. Huic *peregrinatio* prudentiam addidit. *Dousa MS.*

3. *Nam citius flammas,* &c.] De Aulicorum vanitate. Scalig. in Catal. vide Hippolytum à Collibus in Principe, cap. 10: Weitzium Not. ad Prudentii περὶ στεφ. hym. 2, v. 253. Quoad formulam dicendi, videtur ea esse quodammodo proverbialis. Cic. lib. II de Orat. *Dicere ajunt Ennium flammam à sapiente faciliùs ore in ardente opprimi, quàm bona dicta teneat.* Ennodius: *Faciliùs est ignem linguâ comprimere.* Symmachus: *Facilius est ardentes favillas ore comprimere.* Iuretus Miscellan. ad Symmach. lib. I Epist. 25. *Ge. Erhard.*

4. *mortales*] Mortiferos, lethales. Vide

Proditionis opus, famamque onerare laborat.
[1] *Sic commiſſa ferens avidus reſerare miniſter*
Fodit humum, Regiſque latentes prodidit aures;
Concepit nam terra ſonos, [2] *calamique loquentes*
[3] *Invenere Midam, qualem narraverat index.*

* * *

[4] *Fallunt nos oculi, vagique ſenſus*

Oppreſſa

Vide Goldaſti Notas ad Valerian. edit. Rover. *Erhardus.*

1. *Sic commiſſa ferens avidus reſerarem.*] Tornæſ. *S. c. f. a. ſervare* (Fulgent. *reſerare*) *m.* Douſa MS. *S. c. verens a. r. m.* ita eleganter Palmer. Sed hi 4 poſteriores ℣. probantur ex Fulgentio nomine Petr. Arbitri: P. Dan. & Wouwer. præcedentes 5 non item. Daniel: Fulgent. Mythol. lib. III in fab. de Apoll. & Marſia. Quos verſus mutuatus eſt Petronius ab Ovid. lib. II Metam. ubi dedecus ſtolidi indicis Midæ deſcribit:

Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit, & ut primùm pleno maturuit annô,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab auſtro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Porrò V. C. pro *ferens*, habet *verens*, & pro *miniſter*, *magiſter.*

2. *calamique loquentes*] Iuliano Anthol. lib. VII, in extrem. epigr. Μίδεοι κάλαμοι (*calami Midæ*). ubi Maximus in Scholiis; Fulgent. lib. 3 Mytholog. Brodæus in annot. ad Anthol. *Erhard.*

3. *Invenere Mid. qualem narraverat index*] Tornæſius: *Invenere fidem* (Fulgent. *Midam*), *qual. narraverat* (Fulg. *conceperat*) *index.* Anonym. MS. *Incinuere.* niſi malis, *Innuvere*, de quo Varro: quomodo Ennius, & Plautus. Douſa MS. *Incinuere Midam, qual. narr. i.* Palmer. Quæ ſcriptura ex notiſſima illa fabula de Mida rege fidem accipit; veritus enim in publicum efferre miniſter de auribus Midæ, tellurem ſubiit. & quæ porrò non neceſſe eſt repetere. Erhardus: *Invenere Midam.* Perſius: *Auriculas aſini quis non habet?* Ferunt nonnulli primùm à Poëta ſcriptum fuiſſe, *Auriculas aſini Mida Rex habet:* deinde metu Cæſaris ſcripturam mutaſſe, *quis non habet.* Petronius videtur in Neronem commodaſſe. Eraſmus in Adag. *Midas auriculas aſini.* *qualem narr. index.* Cujus verba par calamos emiſſa ſub terris hæc erant: *Midas rex aſini aures habet.* Luctat. Placid. in Ovid. lib. I Metam. argumento: *Refert quòd cùm deformitatem illam* (aurium aſininarum) *veſte celaret, ut famulus vidit, neque eloqui poſſet, ejuſdem Dei* (Apollinis) *mentem in aures haberet. cui rurſus obruta arenâ, arundines enatæ, agitatæque ventô deformitatem Midæ indicarent.*

4. *Fallunt nos oculi*] Sext. Empir. ἀντιτίθεμεν δὲ ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, &c. φαινόμενα μὲν φαινομένοις ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος πόῤῥωθεν μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος (*Opponimus vero aut apparentia apparentibus, aut cogitatilia cogitabilibus, &c. apparentia quidem apparentibus, quando dicimus quòd turris è longinquo videatur teres, cominus verò quadrata*). Fr. Pithœus. Sextus Empiricus in libro contra Mathematicos ſcribens ex opinione Epicuri: Οὕτως οὖν ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ στρογγύλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα

ἐ

Oppressa ratione mentiuntur.
Nam turris prope quæ quadrata surgit,
[1] *Adtritis procul* [2] *angulis rotatur.*
Hyblæum refugit satur liquorem,
[3] *Et naris casiam frequenter odit.*
Hoc illo magis, aut minus placere
Non posset, nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore [4] *sensus.*

* * *

ἢ τετράγωνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν ὅτι καὶ ἐπιφαίνεται μικρὸν αὐτῇ τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιουτόσχημον, ὄντως (fortè interponendum ἐστὶ) μικρὸν καὶ τοιουτόσχημον τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀποθραυομένων τῶν κατὰ τὰ εἴδωλα περάτων (*Sic verò non dixerim visum fallere, quando è longinqua distantia parvam refert turrim & rotundam, sed magìs ut rem deprehendit nunciare, quæ cùm adhuc exigua ipsi appareat tale est sensile exiguóque comparatum, refractis aëris latione extremitatibus juxta speciem*). Tertullian. de Anima c.XVII. *Item ut turris habitus eludat, intervalli conditio compellit in aperto, æqualitas enim circumfusi aëris pari luce vestiens angulos, obliterat lineas.* Similis ferè ratio, & à Lucretio redditur lib. V. Meminit verò hujus rei idem Empiricus Pyrrhon. Hypothes. lib. I, c. XIII. Notandum etiam *rotatur* poni, pro rotundatur. *Dousa F.* Isidor. lib. XV, c. V : Macrob. lib. VII, c. XIV. *Gabbema.* Lucret. lib. IV.

Quadratasque procul turres cùm cernimus urbis,
Propterea fit, uti videantur sæpe rotunda,
Angulus obtusus quia longè cernitur omnis.

Isidor. Orig. lib.15, c.2. *Turres quamvis quadratæ aut latæ construantur, procul tamen videntibus rotundæ existimantur, ideo quia omne cujusque anguli simulacrum per longum aëris spatium evanescit atque consumitur, & rotundum videtur.* Io. à Wouweren.

1. *Adtritis*] al. *Detritis.* Lucretio *obtusis.* Ge. Erhardus.

2. *angulis rotatur*] Pulchrè & apposítè Macrob. lib. 7, c. 14. *Cùm sit angulosa, rotunda existimatur, facit rationis negligentia,* Pontanus in Not. *Idem.*

3. *Et naris casiam*] Leg. *Et marcens cas.* Multo cibô & potione completi *marcere* dicuntur. Petron. suprà; *Et ancillæ super thorum marcentis* &c. Sidon. Ep. 9 lib. 2. *pectora marcida cibis.* Savaro in Not. *Erhardus. Naris* in casu nominandi, agnoscunt etiam barbarorum temporum Grammatici, Huguitio, Papias, Balbus Ianuensis, Britto, Calepinus, Melberus, &c. pro eo tamen *nar* legitur apud Alexand. de Villa Dei Gallum, qui regnum quondam inter barbaros Grammaticos in Scholis omnibus obtinebat, lib. I Doctrinal. & probant non solùm ejus commentatores Kempo Tessaliensis, Ioan. Synthen, Torrentinus Daventriensis, &c. Verùm etiam ipsi Latinitatis restauratores. Henrichmann. in tract. de Verb. Gramm. & Ioann. Brassicanus in Inst. Gramm. De in *ar* definent. *I. Weitzius.*

4. *sensus*] Hìc post *sensus* Tornæsius subjunxit epigramma illud Eumolpi de Insomniis superiùs p.368 Satyrico insertum. Vnde jam non miror etiam in MS. Tragur. desiderari, quòd inter fragmenta latuerit. Quid tamen de hoc aliisque Wouweren reliquerit, adferam in fine.

[1] *Iam nunc ardentes Auctumnus fregerat umbras,*
Atque hiemem tepidis spectabat Phœbus habenis:
Iam platanus jactare comas, jam cœperat uvas
Adnumerare suas desecto palmite vitis:
[2] *Ante oculos stabat quidquid promiserat annus.*

* * *

[3] *Sic & membra solent auras includere venis,*
Quæ penitus mersæ, quum rursus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec desinit ante
[4] *Frigidus strictis qui regnat in ossibus horror,*
Quam tepidus laxo manavit corpore [5] sudor.

* * *

[6] *Sic contra rerum naturæ munera nota*
Corvus maturis frugibus ova refert:
[7] *Sic format lingua fetum quum protulit ursa,*

Et

1. *Iam nunc ardentes Auctumnus*] Elegans descriptio Autumni. Autumni tempus dixit Varro in Quinq. *Autumnitatem. Cape,* inquit, *hanc caducam Liberi patris mollem dapem, frondem autumnitatis Bromii.* Sic quoque dixit Octavius apud Minutium. Apulejus vocat *mustulentum Autumnum* lib. II Miles. Quem Ovidius II de Arte pingit egregiè, vocatque *formosissimum anni tempus.* Non prætereo quod Tacitus de Germanis notat hîs verbîs: *Hiems, & ver, & æstas intellectum & vocabula habent: autumni perinde bona ac nomen ignorantur.* Quod non puto verum: imò apud eos nullum est Autumnô tempus amabilius. Quippe Sol antequam occupet nimbosum & frigidum cœlum, laborat multùm: ubi verò semel occupaverit, nubes discutit, regnatque toto Autumno siccitate magna & amœna nobilis, & notabilis; quod experientia docet. *Lud. Dorleans.*

2. *Ante oculos - annus*] Sic paulò pòst:

Grandine qui segetes & totum perdidit annum. Ge. Erhardus.

3. *Sic & membra solent*] Fortè Encolp. aut Eumolpus persuadere volens plenum & voluptabilem coitum, philosophari instititit. Videtur enim hoc de humani missione spermatis dicere. *Erhardus.*

4. *Frigidus*] V. N. in Catull. Ep. XLVII. *S. A. Gabbema.*

5. *sudor*] Dehinc ap. Tornæs. sequitur: *Hæc ait & tremulo deduxit vertice canos: -- ut* suprà p. 499.

6. *Sic contra - Corvus -*] Exstabant hi 2 priores versus. reliquum explevi ex meo vet. codice. *Cl. Binetus.* Fulgent. lib. I Mytholog. in fab. de Corvo: Petronius,

Sic contra r. n. m. n.
Corvus m. f. o. r.

Quod epigramma amplius posthac adscriptum est. *Io. à. Wouweren.*

7. *Sic format*] Ovid. lib. XV Met. vers. CCCLXXIX. de hac re ubertim Rittershus. ad Oppian. III Cyneg. & Hoëschell. ad Hor. Apoll. Operæ pretium est heic adtexere, quæ Cl. Fungerus in Observ. ad Horum Manuscript. quarum usum nobis concessit

sum-

Et piscis nullo junctus amore parit.
Sic Phœbeia chelys vinclo resoluta parentis
Lucinæ tepidis naribus ora fovet.
[1] *Sic sine concubitu textis apis excita ceris*
Fervet, & audaci milite castra replet.
Non uno [2] *contenta valet natura tenore,*
Sed permutatas gaudet habere vices.

* * *

[3] *Naufragus ejecta nudus rate, quærit eodem*
Percussum telo, [4] *cui sua fata legat.*
Grandine qui segetes & totum perdidit annum,

In

summus vir, Anchises ab Andla, tradit tom. III. Hominem initiò quidem informem natum, sed qui postea acceperit formam significaturi, prægnantem pingebant ursam. Hæc namque sanguinem primum condensatum atque concretum parit, quem fovendo lambendoque effingit & format. Plin. *fœtus rigentes apprimendo pectori fovent non alio incubitu, quam ova volucres.* Et paulò antè, *singulos,* (cum quinos ut plurimùm pariant) *carnem esse* dicit *informem, muribus paulò majorem, sine oculis & pilo. ungues tamen prominent, lambendoque paulatim figurant.* Hanc deformitatem attribuunt & alii authores recens nato fœtui. Arist. lib. VI Hist. anim. c. XXX. Plut. in lib. de Amore prol. Oppian. lib. III Cyneg. Solin. c. XXXIX. negantibus aliis, cùm venatores in dissectis ursis omnia catuli membra invenerunt: sed enim hæc veterum concordia ac opinio communis rejicienda haudquaquam, ne quid detrahatur etiam Ægyptiacæ authoritati. Etsi enim negari non queat habere singula sua membra natos catulos, (quid enim imperfectum edit natura?) attamen sciendum ita videri propter secundas, quæ ut crassæ admodum sunt, ita iis adeò involuti nascuntur catuli, ut non nisi lambendo & multa opera revellantur, & ad justam formam reducantur: Ita accipienda verba Plut. περὶ φιλοστοργίας, ἄμορφα ἢ ἀνάρθρα τίκτει (*De amor. prol. informes & malè articulatos parit*). Cùm id non dicat, quòd imperfectos, hoc est, non habentes naturalia membra catulos pariat, sed quòd agnosci primùm non queant. &c. huc usque eruditissimus *Fungerus.*

1. *Sic sine concubitu*] Hinc Prudent. III Cathem. *nexilis inscia connubii.* Virg. in Georg. lib. IV.

Quòd neque concubitu indulgent: nec corpora segnes
In Venerem solvunt, aut fœtus nixibus edunt. S. A. Gabbema.

2. *contenta valet Fortuna tenore*] Leg. *volat Fort. tenore*, hoc est, *more* illo & quasi ἤθει variandi. Sic *tenorem sensuum*, idem Petron. dicit. *morum tenorem* Sidonius. *aquæ tenorem* Dracuntius. Barthius ad Claudian. num. 1113. *Ge. Erhardus.*

3. *Naufragus ejecta*] N. *eversa.* Dousa P. Propertius lib. 2.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, pastor oves. Erhardus.

4. *cui sua fata legat*] narret, dicat. Servat hoc loco vim primigeniam, quam accepit à Græco λέγειν (*dicere*). Erhard.

 1. *Pu-*

In ſimili deflet triſtia fata ſinu.
Funera conciliant miſeros, orbique parentes
Conjungunt gemitus, & facit hora pares.
Nos quoque confuſis feriemus ſidera verbis;
Et fama eſt junctas fortius ire preces.

* * *

Omnia quæ miſeras poſſunt finire querelas,
In promptu voluit candidus eſſe Deus.
Vile olus, & duris hærentia mora rubetis
[1] *Pugnantis ſtomachi compoſuere famem.*
[2] *Flumine vicino ſtultus ſitit; & riget Euro,*
Quum calidus tepido conſonat igne rogus.
[3] *Lex armata ſedet circum fera limina nuptæ,*
Nil metuit licito fuſa puella toro.
Quod ſatiare poteſt, dives natura miniſtrat,
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

* * *

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
[4] *Et cœli ſummas advocet auriculas:*

Ni

1. *Pugnantis*] Leg. *Pungentis*. Douſa F.

2. *Flumine vicino*] Vetus generis humani mos, *potare flumina*. Senec. Epiſt. xxv lib. iv. *Panem & aquam natura deſiderat; nemo adhac pauper eſt; intra quæ quiſquis deſiderium ſuum claudit, cum ipſo Iove de felicitate contendat.* Menander apud Stobæum Serm. v; ſive Euripides, ut volunt Athenæus lib. iv, c. xxviii; A. Gell. lib. vii, c. xvi. Et de Pythagoricis Alexis in Tarentinis, apud Athenæum lib. iv, c. xxxix. Hinc Horat. lib. i Ep. xix, *aquæpotor*. Sidonio, *potor Moſellæ*. Peſcennius Niger apud Spartianum cap. vii. *Nilum habetis & vinum quæritis?* Lex Aquaria apud Frontinum: *Ne quis aquam eletato: ſi quis eletavit, H-S. decem millium multa eſto.* S.A.Gabbem.

3. *Lex armata*] Alcimus Avitus lib. iii, verſ. ccclxvii *legibûs armatas lites*, dixit. Prudent. l.ii in Symm. *Lex armata ſedet.* Conſtantinus Imperator in *l.xxxj C.ad Leg.Iul.de adult. inſurgere leges & armari jura gladio ultore* ſcripſit. Vide Iuretum ad Symm. p. lxxxvi. Iuſtinianus Imperator procem. Inſt. in princ. *Imperatoriam majeſtatem non ſolùm armîs decoratam; ſed etiam legibûs oportet eſſe armatam.* ubi notarunt interpretes *Balduinus*. Tiallingus ab Eiſſinga, Prædinius in Manuſcript. alii. *Gabbema.*

4. *Et cœli ſummas advocet auriculas*] Frellon. editio: *Et cilli.* F. Pithœus: *Et cœli.* Quid ſi legas, *Et Cilli ſummas advocet auriculas?* κίλλος, ὄνος (*aſinus*). Somniarunt enim Nationes caput aſininum Deum fuiſſe Iudæorum: quod refutant Ioſephus, Tertullianus. Erhardus: Notum eſt, Iudæos

dæos ab Appione Alexandrino, Molonéque, Tacito, & aliis notatos esse, quòd aureum asini caput in templi sacrario servarent atque adorarent: quoniam Mose duce (ut improbè asserunt) asinorum beneficiô aquas Iudæi invenerint. &c. Sed & Christianos Romani pariter Asinarios vocabant, figurîsque & picturis illudebant: quando infando etiam picturæ genere Deum nostrum sic depictum spectanti populo proposuerunt, ut is foret auribûs asininis, pede altero inungulatus, librum gestans, & togatus. Cui flagitio ut scelus adderent, tali titulo Christi, effigiem dedecorarunt: *Deus Christianorum ὀνοχηλὸς (asinina ungulâ)*. Pet. Crinitus de Honest. discipl. lib. 1, cap. 9. Wijbinga:

Et cœli summas advocet auriculas.

Quomodo hoc de Iudæis dici possit multi ambigunt. Vir summus Iosephus Scaliger in Elench. Trihær. cap. XXXI, ad quæstionem Serarii Iesuitæ de Cœlicolis respondet, *fuisse Iudæo-Christianos: addo* (sunt verba Scaligeri) *etiam Massalianos, ipsosque deductos ab iis Iudæis, quorum proseuchæ erant ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ* (in aëre & subdiali loco), *qui propriè Cœlicolæ dicebantur; & de quibus manifestò Iuvenalis intelligit,*

Nil præter nubes & cœli lumen adorant.

Petronius in nostris Catalectis:

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
Et cœli summas advocet auriculas.

An non satis clarè uterque poëta fuisse Iudæos dicit qui cœlum adorarent, & ejus aures advocarent? Qui cœlum adorant quid aliud quam Cœlicolæ? Ipsos Essenorum portionem fuisse superiùs à nobis demonstratum est. Et paullò pòst subjicit: *Illi*, Iudæi Cœlicolæ, *cum suis superstitionibus, & nomine Cœlicolarum, ac Massalianorum ad Christianismum conversi sunt. Quia fundebant preces in locis sub dio, ab eo Cœlicolæ Latinis dicti, à Iudæis Massaliani, qui erant Esseni, aut, ut diximus, hæresis ab Essenis profecta. nam Esseni ab Hellenistis ἱκέται vocabantur, quod sanè Iudaicè est Massaliani: neque aliter possunt dici. Isti igitur Cœlicolæ pseudo-Christiani sacro lavacrô tincti, iterum ad priscum Iudaismum deficiebant, & nomine tenus Christiani Cœlicolarum ritus retinebant.* Huc etiam pertinent, & ex eodem fonte, Essenorum nempe hæresi, derivarunt Veteres illi hæretici, quos Σαμψαίους, Sampsæos Epiphanius vocat Hæres. LIII; additque hanc nominis illius interpretationem: *Σαμψαῖοι γὰρ ἑρμηνεύονται ἡλιακοὶ*, quasi dicas *solares*: est enim hoc Hebræis שמשאי à voce שֶׁמֶשׁ schemesch, quæ *solem* significat. dictum supra Cœlicolas & Sampsæos hos, à tertia inter Iudæos secta, quæ est Essæorum sive Essenorum, originem trahere. Essæi enim illi, contra præceptum, quod Deus Iudæis dederat, ut sc. precantes occidentalem mundi plagam spectarent, faciem orientem versus convertebant. Præterea quoque magnus Scaliger ut Essenorum proprium recenset, *τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα ἱκετεύειν*, *solem orientem supplicare.* Cui contradicit Nobiliss. Salmasius in immortali opere exercitationum Plinianarum, asseritque eos solem quidem honorare, venerari, ad eum preces fundere, non tamen adorare. Litis decisio consistit in recta explicatione loci illius qui producitur ex Iosepho. verba ejus ita sonant: *πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον οὐδὲν φθέγγονται τῶν βεβήλων, πατρίους δέ τινας εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι.* i. e. *ante exortum solis nihil profani loquuntur, sed patrias quasdam ad ipsum preces celebrant, quasi supplicantes ut oriatur.* Quidquid sit. hoc tamen hinc liquere videtur hæresin *Cœlicolarum* & eorum quos *Sampsæos ἡλιακοὺς* Epiphanius vocat, esse τῶν Ἐσσηνῶν *ἀπόσπασμα (Essenorum revulsam partem)*, & ab iis originem ducere. præsertim cùm scimus Essenos hos *ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ* precari solitos, supplicantes se ad Orientem convertisse, solem ipsum si non adorasse, saltem honorasse, & sim. Adjiciamus conjecturam celeberrimi Drusii, quam pro-

ponit in lib. de tribus ſectis Iudæorum, dicens : *fortaſſe Cœlicolæ ſunt quos Benjamin in Itinerario* שאמיין *ſchamiin vocat, quorum Synagoga ipſius tempore adhuc erat in Meſraim urbe magna Ægypti. nam* שמים *Schamaim Hebrais eſt cœlum : unde adjectivum eſt* שמיי *cœleſtis vel Cœlicola, cujus pluralis* שאמיין *ſchamaiin Cœlicolæ.* Siquis ſuperioribûs non contentus eſt ; habeat denique & hanc conjecturam. Inter nationes, quia verus Iudæorum Deus ipſis erat ἄγνωστος, ignotus, ut patet ex Inſcriptione illa aræ apud Athenienſes tempore Apoſtoli Pauli, varia deliria, multæque nugæ de Iudæorum religione increbuerunt ; credebant eos caput aſininum colere, quod & ipſis Chriſtianis à gentibus objectum meminerunt illi ex Patribus, qui adverſus Nationes ſcripſerunt. Vide Tertull. Apol. c. xv. Imò & porcum eorum numen faciebant. quò etiam reſpicit Arbiter cùm in verſu præcedenti ait, *Iudæus licet* & *porcinum numen adoret.* Abſtinebant enim Iudæi ab hujus eſu ut animalis immundi. Lev. xi, vii. Vnde Iuven. Sat. xv.

> *Nec diſtare putant humana carne ſuillam.* Et Sat. vi.
>
> *Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.*

Inter ſiniſtras has de Iudæorum cultu opiniones etiam hæc maximè apud Gentes invaluit, qua cœlum pro numine habere credebantur. Strabo Geograph. lib. xvi. *Moſes docebat quomodo Ægyptii non rectè ſentirent, qui ferarum ac pecorum imagines tribuerent, nec Græci, qui Deos hominum figuris inſignirent : & quod id ſolum Deus eſſet, quod nos, terram ac mare contineret, quod cœlum & mundum & rerum omnium naturam appellamus.* Ad quod intelligendum, nota, varia apud Iudæos exſtare nomina, quibûs Deum deſignare ſoliti ſunt. quale השם *nomen illud*, מקום makóm, *Locus.* dicunt enim de homine שעשוי בדיוקנו של מקום *quod factus ſit ad imaginem loci.* id eſt, Dei. Dictum ita Deum putem, quia omnia continet, & omnia in eo ſubſiſtunt. His adde, quo frequenter Deum appellabant, quod & præcipuè huc facit, שמים *Schamaim*, Chaldæis שמיא *Schmaia*, Helleniſtis οὐρανός, *cœlum :* unde ægrotos viſitantes, precantur ipſis השמים ירחמו עליך *cœlum miſereatur tui*, i. e. Deus. ſimiliter loquuntur in adagio quodam, ubi de operibus hominum dicunt הכל לשם שמים *omnia propter cœlum*, q. d. omnia opera noſtra debere dirigi ad gloriam Dei. ſic & Chaldæis דחל שמיא eſt vir pius & religioſus. Eumdem quoque eſſe uſum vocis οὐρανοῦ apud Helleniſtas ſuprà notavi ; hinc in N. T. de Baptiſmo Iohannis dicitur, quòd non ſit ex hominibus, ſed ἐξ οὐρανοῦ, hoc eſt, Deo. Matth. xxi. opponitur enim non terræ ut loco inferiori, ſed hominibus ut creaturis. Sic quoque Chriſtus dominus noſter apud Lucam introducit loquentem peccatorem : ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανόν. Imò & per cœlum jurare ſolebant. Matth. v. tractat. Berachoth : השמים כן הוא *per Cœlum ita eſt.* unde manavit ritus ille elevationis manuum ad cœlum in jurejurando uſurpatus. Gen. xiv, verſ. xxii. Apoc. x, verſ. v. Ex hiſce prædictis proclives fuerunt gentes in hanc ſuſpicionem, eos nubes & Cœli lumen adorare, ut ait Lucanus, cœlique ſummas advocare *auriculas.* Præſertim cùm ex Iudæis Eſſæi precaturi Orientem, reliquis Iudæis ex mandato divino ad Occidentem ſeſe convertentibûs, cœli plagam, (quæ fortaſſe Arbitro dicitur ſumma ſive extrema cœli auricula) conſpiciebant ; ſolem, ut ſuprà, ſi non adorabant, ſaltem honorabant, proſeuchas eligebant ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ *in aëre & ſubdiali loco.* Hiſce autem ritibus & cœli ſoliſque obſervatione, non parvam nationibus ad hanc de ipſis opinionem πρόφασιν ac *anſam* dederunt. Binetus : *auriculas.* Vide tit. Iuris de Iud. & Cœlicolis.

I. *Ferro*

Ni tamen & [1] *ferro* [2] *succiderit inguinis oram,*

Et

1. *ferro*] Hoc quidem nullam in Arbitro difficultatem habet, attamen, quia plures ſunt, qui circumciſionem hanc cultro non ferreô, ſed lapideô peractam volunt, vindicandus nobis eſt hîc author, & genuinus mos aſſerendus. Illis qui ſecus ſentiunt, cauſſa erroris eſt locus malè interpretatus. Libri, qui dicitur Ioſuæ, capite V Deus præcepit Ioſuæ, ut faceret ſibi חַֽרְבוֹת צֻרִים quod illi vertunt, *cultros lapideos* vel *petrinos.* præterea etiam myſterium hac in re venatur magnus ille Scholaſticus Thomas Aquinas, dicitque cultro lapideô Meſſiam ſignificatum, accommodatque huic negotio verba Pauli, quæ exſtant I ad Cor. XV. III. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. *Petra autem erat Chriſtus.* Sed quid tandem eſt verba Scripturæ præter mentem & ſcopum dicentis adducere, ſi hoc non eſt? Verùm, ut redeamus ad rem, quamvis non negem צור rupem & petram deſignare, tamen etiam aciem & acumen hæc vox denotat, quod ex unico loco manifeſtum eſſe poteſt, Pſal. ſcil. LXXXIX, verſ. XLIV. ubi dicitur תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ i. e. *recedere facis*, hoc eſt, *retundis mucronem ſive aciem gladii ejus.* Vnde nihil nos cogit hîc per חרבות צרים intelligere cultros lapideos, cùm magìs genuina verſio eſt per cultros acierum, i. e. cultros acutos. Adſtipulatur huic verſioni noſtræ Chaldæus paraphraſtes, qui hoc loco habet אזמלין חריפין cultros ſive novaculas acutas. *Th. Wijbinga.*

2. *ſucciderit inguinis oram*] Hîs circumciſio deſcribitur, quam nemo ignorat Iudæis familiarem eſſe, & non ab Ægyptiis ad illos, ſed ab illis ad Ægyptios derivaſſe. Quippe cùm nihil unquam de circumciſione inaudiverant reliquæ gentes, Deus אל שדי patriarchæ Abrahamo & ſemini ejus hoc ſymbolum ac ſacramentum fœderis ſui tradidit, Geneſ. XVII, verſ. XV. *Hoc eſt fœdus meum, quod obſervabitis inter me & vos, & inter filios tuos poſt te, circumcidetur vobis omnis mas.* Vnde meritò Iuvenalis Sat. XIV de iis ait, *præputia ponunt:* & Horatio dicuntur *Apellæ.* Etiam ipſe hic Arbiter hoc ut proprium Iudæorum indicium recenſet, inducitque Gitona hæc loquentem: *circumcide nos ut Iudæi videamur.* Præterea ſi penitius geminum hunc ſcitiſſimi authoris verſiculum inſpiciamus; videtur ille nobis ob oculos ponere receptum tunc temporis apud Hebræos circumcidendi ritum. Hic conſiſtebat, primo in circumciſione κατ' ἐξοχὴν ſic dicta, Hebræis מילה *milach.* ſecundò in פריעה *priah.* i. e. *denudatione*, nempe glandis. Hiſce intermiſcebant ſcioli eorum Rabbini ritum tertium, quem מציצה *mezizah* appellant, quod interpretari licet *exſuctionem.* unde loquentes de toto circumciſionis hoc negotio dicunt: מלין פורעין ומוצצין hoc eſt, *circumcidunt, denudant, & exſugunt.* Primum enim המוהל ille qui circumciſioni præeſt, extremam inguinis cuticulam abſcindit, ſive, ut ait Arbiter, *ſuccidit inguinis oram.* hoc facto, ore (at quis non mirabitur hunc inficetum morem) mentulam arripit, ac ſanguinem exſugit, velut Horatii,

Non miſſura cutem niſi plena cruoris
hirudo.

Denique idem ille המוהל pollicibus ſuìs, unguibus probè ad illud armatîs, reliquam cuticulam, qua parte penem circumtegit, diſcarpit, ac retro convolvit, eo uſque ut glans penitus denudetur ac retegatur. hoc eſt quod Autor dicit, *Et niſi nudatum*, ſive ut Caſaubonus & quidem non malè, *nodatum ſolverit arte caput*, hoc ut diximus פריעה denudationem nominant Hebræi, de qua hoc axio-

Et nisi nodatum solverit arte caput,
[1] *Exemptus populo,* [2] *Grajam migrabit ad urbem,*
Et non [3] *jejuna sabbatha lege premet.*

Vna

ma Talmudicum. מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל id est. *Qui circumcidit & non denudat circumcisionem, perinde est ac si non circumcideret.* Th. Wijbinga.

1. *Exemptus populo*] Expressum est mandatum hac de re Gen. XVII. ubi voluit Deus non tantùm ex Hebræa stirpe prognatos, sed etiam alienigenas, pecuniâ emptos, & vernas circumcidi, additâ hac clausulâ: *Mas præputiatus qui non circumcidit carnem præputii sui, exscindetur anima ejus ex populo eo.* Vnde etiam proselyti illi, Hebræis dicti גרי צדק *hospites justitiæ.* ut jus civitatis adipiscerentur, judæorum more se circumcidi passi sunt. præterea etiam hoc tempore, destructo licet templô & eversâ politiâ, ad hanc suam circumcisionem, ut ad sacram anchoram Iudæi confugiunt, in hac ut sibi propria gloriantur, hanc retinent ut apertam ad cœlum ac felicitatem viam: specimen habe in his verbis: אינו שומע פה הגוים אלא של ישראל בזכות המילה i.e. *Non exaudit* (Deus) *os gentium, sed Israëlitarum propter circumcisionem.* Hanc ergo circumcisionem qui non recipit, eum rejiciunt, omnes gentes ut ערלים *præputiatos* & גוי נבל *gentem stultam* præ se contemnunt, & odio plus quam Vatinianô prosequuntur. Huc referendum illud Iuvenalis Satyr. XIV.

Non monstrare vias eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos. Wijbing.

2. *Graja urbe*] Neapolim significari opinor periphrasticè. Huic siquidem *Græcæ Vrbis* cognomentum peculiariter & quasi speciatim antiquitus tributum, de Varrone nostro Lipsio inquam, didicimus nuper. Vide quæ supra adnotata sunt. *Dousa P.*

3. *jejuna sabbatha lege premet*] Aut hîc Author per *sabbatha* intelligit ferias quaslibet septimas, aut, more loquendi tunc temporis usitato, ipsam septimanam, quomodo Pharisæus ille apud Lucam Euangelistam cap. XVIII de se prædicat: *νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, jejuno bis in sabbatho.* i. e. in septimana. Si prius, locutus hîc est non secundum rei veritatem, sed juxta arreptam Romanorum de Iudæis opinionem. unde etiam apud Suetonium in Augusto cap. LXXVI. *ne Iudæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter sabbathis jejunium servat, quàm ego hodie servavi.* dico hoc: non dictum ex rei veritate, quod satis novit, qui in Talmude & priscorum Rabbinorum scriptis versatus est. ubi videbit omnia potiùs contraria. singulis enim sabbathis corpus quàm concinne ornant, vestes sabbathicas i. e. magnificas, induunt, epulis non unis per integrum diem indulgent. Imò tantum abest ut sabbathô jejunarint, ut etiam nec pridie ejus nec postridie hoc admiserint. non pridie, quia illa dies erat *παρασκευὴ τοῦ σαββάτου*, qua omnia ad proximum sabbathum præparari solebant, nec postridie: non tantùm quòd ea dies postmodum facta est festum Christianorum, sed etiam & vel maximè שלא יצאו מעונג שבת לצום ne sabbathi lætitiam mœror exciperet jejuniorum. Quodsi autem quis per *sabbatha*, ut dixi, septimanam intelligat, ab Arbitri forsan mente, non tamen à rei veritate aberrabit. Varius enim in septimana jejuniorum ordo & numerus fuit in populo Iudaico, præsertim tamen & ordinariò, ut modò ex Pharisæo audivimus

mus

Vna est nobilitas argumentumque coloris
Ingenui, [1] timidas non habuisse manus.

* *

mus, iis bis in septimana vacabant. Dies his destinati erant secundus & quintus. Ratio ut & numerus horum dierum apud Rabbinos differunt. Author libri סופר R. Iuda dicit eos jejunare feria quintâ, & secundâ, quia quintâ Moses montem Sinai adscendit ad accipiendam legem, & secundâ ex eo descendit. Idem auctor plura alibi superaddit, dicitque: quater jejunant in hebdomade; feria secundâ, tertiâ, quartâ & quintâ: secundâ propter nautas & eos qui per mare navigant, tertiâ propter eos, qui iter faciunt per deserta, quartâ ait היו מתענין מפני האסכרה׃ i. e. jejunant propter האסכרה׃ quod est angina, συνάγχη, ne scil. ea infantes invaderet. quintâ propter gravidas & parturientes; feriâ autem primâ non jejunant, quia festum est Christianorum. Hæc ille. Alias horum dierum rationes adfert, Volumen jejunii: Statuerunt Magistri nostri, ut jejunium esset feria secundâ & quintâ propter tres res; videlicet propter destructum templum, propter legem conflagratam, & propter probrum nominis divini. *Th. Wybinga.*

1. *Ingenui, timidas,* &c.] Dorleans: *In mortem timidas* --. Apul. lib. VIII ait *hoc esse animam virilem perflare. Romana mors* dicitur. Quod Martialis ostendit lib. I Epig. LXXIX, quem corrigo:

Indignas premeret pestis cùm tabida fauces,
Inque ipsos vultus serperet atra lues;
Siccis ipse genis flentes hortatus amicos,
Decrevit Stygios Festus adire lacus:
Nec tamen obscuro pia polluit ora veneno,
Aut torsit lenta tristia fata fame;
Sanctam Romana *vitam sed morte peregit,*
Dimisitque animam nobiliore rogo:
Hanc mortem fatis magni præferre Catonis
Fama potest: hujus Cæsar amicus erat.

Dixit *nobiliore rogo*, Quamquam nemo nobilium, qui præ impotentia & impatientia sibi lethum ciet. Nam pati satius & gloriosius quàm sua manucadere. Qui desperat, Deum exasperat nec bonum credit. At qui patitur, patiendo clementiæ Dei innititur. Vtique injussus miles stationem non deserit; sic nec bonus vir vitam. Apud Paganos *vetant leges Iovis*, ait Poëta: apud Christianos *leges* CHRISTI. Puto gladium hunc fuisse pugionem. Cæterùm noto in usu tales mortes fuisse apud Romanos non modò, sed & apud Massilienses, quibus, qui Senatui sexcentorum caussas justas expetendæ mortis aperuisset, ei cicuta ex publico dabatur. *Cognitione*, inquit Valerius, *virili benevolentia temperata, quæ nec egredi vitâ patitur, & sapienter excedere cupienti, celerem fati viam præbet, ut vel adversa, vel prospera nimis usus fortunâ (utrâque enim finiendi spiritus via, illa ne perseveret, hæc ne destituat, rationem præbet) comprobato exitu terminetur.*

Suſpecta iſthæc & Petronii putantur.

T. PETRONII ARBITRI [1]EUSCIUS.

*   *   *

[2] Cerberus forenſis erat cauſidicus.

*   *   *

Fœda eſt in coitu & brevis voluptas,
Et tædet Veneris ſtatim peractæ.
Non ergo ut pecudes libidinoſæ,
Cæci protinus irruamus illuc:
Nam langueſcit amor, peritque flamma.
Sed ſic, ſic ſine fine feriati,
Et tecum jaceamus oſculantes;
Hic nullus labor eſt, ruborque nullus;
Hoc juvit, juvat, & diu juvabit;
Hoc non deficit, incipitque ſemper.

*   *   *

Accuſare, & amare tempore uno,
Ipſi vix fuit Herculi ferendum.

*   *   *

—— [3] *Et ſcuta latentia condunt.*

*   *   *

—— *Torva ſolum ſub fronte latebat.*

*   *   *

Delos,

1. Euscius] Apud Fulgentium in Expoſitione Virgilianæ continentiæ moral. ſecundum Philoſophos, legitur, *Petronius in Euſcio,* ubi aliàs in uno veteri cod. *Euſcion,* in altero *Euſtion.* fortè Εὐσκιῷ (Opaco, *umbroſo*). P. Daniel.

2. *Cerberus forenſis erat Cauſidicus*] Lucill. Anthol. II.

Οὐ δέχεται Μάρκον τὸν ῥήτορα νεκρὸν ὁ Πλούτων
Εἰπὼν, ἀρκείτω Κέρβερος ὧδε κύων.
(*Non recipit Marcum defunctum rhetora Pluto,*
Quid? dicit, mihi tu, Cerberus hic canis eſt).

Varro Atac. *latrant fora, claſſica turbant.* Tertull. de Pallio: *Iura non conturbo, cauſſas non elatro.* Hinc *canina facundia.* Appio & Prudentio, *caninum ſtudium.* Columellæ lib I *canina contentio.* Firmico lib. IV dicitur hoc *forenſe litigium.* Similia quædam habes apud Marcellinum lib. XXX. *Douſa F.* Vide Savaronem ad Sidon. lib. IV Ep. IV, & Ritterſhuſ. Ind. Symmachiano. *S. A. Gabbema.*

3. *Et ſcuta latentia*] Virgil. lib. III Æneid.

Delos, jam ſtabili revincta terra,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto levis hinc & inde vento
Ibat fluctibus inquieta ſummis.
Mox illam geminis Deus catenis
Hac alta Giaro ligavit, illac
Conſtanti Myconæ dedit tenendam.

* * *

[1] Catillata geris vadimonia publicum proſtibulum.

* * *

[2] *Dividias mentis conficit omnis* [3] *amor.*

* * *

Explicit. T. Petronius Arbiter.

Æneid. i. e, latè patentia. vide quæ notavit noſter S.G. Et mox: *ſub fronte latebat.* R. *latebant*, i. e latè patebant. *P. Daniel.*

1. *Catillata geris*] Fabius Planciades Fulgentius in expoſitione Sermonum antiquorum, in verbo *Catillare*, citat Propertium:

Catillata geris vadimonia publicum
proſtibulum.

Sic enim in omnibus excuſſis. Fortè pro *Propertius* ſubſtituetur Petronius non malè, ut & Scaligero viſum. nam Petronium & alibi in ſuis libris ſæpiſſime laudat. Quanquam in vet. cod. manuſcripto legitur, *Propertius.* Idem.

2. *Dividias mentis*] Sic apud eundem Fulgentium in verbo *Dividiæ* citatur Propertius; ubi etiam fortaſſe pro *Propertius* leg. *Petronius*, (quomodo idem Scaliger non malè judicavit) quòd altera quoque manu in Propertium commutatum eſſe facilè apparet. certè hi duo verſus Petronium redolere non nobis tantùm, ſed & aliis viris ſagaciſſimis videntur. Porrò apud Fulgentium legitur; *Dividias dixerunt triſtitiam.* In veteri lexico; *Dividia, diſcordia, bellona.* Et, *Dividioſus, qui per ſuam diſcordiam alios dividit.* Id.

3. *amor*] Gabbemianæ ſeu Gonſalii editionis veſtigia preſſiſſime ſecuti, libet ſubjungere quid de fragmentis hiſce in Wouwerianis editionibus exſtet, quod & repetit poſt priores titulos ſejunctim Frelloniana. Sic verò ibi, confirmatis quibuſdam præmiſsis, teſtimoniis veterum quòd Petronii, aut Petronii Arbitri: *Sed &c. hæc quoque viri doctiſsimi inter Petronii Arbitri reliquias retulerunt, quæ vel eorum fide ſuperioribus adjici patiamur; ſed meliora aliquantò & emendatiora: quamquam video in antiquis exemplaribus auctoris nomen pleriſque nullum præferri. Non eſt forma ſatis --. Non ſatis eſt quòd nos mergis --. Primus in orbe Deos fecit timor --. Nolo ego ſemper idem --. Uxor legitimus --. Invenias quod quiſque v. --. Nam nihil eſt --. Linque tuas ſedes --. Nam citius flammas --. Fallunt nos oculi --. Somnia quæ mentes ludunt volitantibus umbris Non --. Iam nunc ardentes Auctumnus --. Sic & membra ſolent --. Hæc ait & tremulo deduxit vertice canos, Conſecuitque --. Sic contra rerum --. Naufragus ejecta --. Omnia quæ miſeras --. Iudæus licet --. Candida ſidereis ardeſcunt --.* Tria inſuper referuntur (epigrammatia), quæ ut prioribus fere incertiora, ita hîc ne quidem tanguntur.

P. PE-

P. PETRONII RHETORIS DECLAMATIO

* * *

[1] QVid eſt judices, dolus? Nimirum ubi aliquid factum eſt quod legi dolet. Habetis dolum; accipite nunc malum.

PETRONII GRAMMATICI FRAGMENTA.

HOratius: *Quis te redonavit Quiritem diis patriis?* cujus nominativus eſt hic [2] *Quirites.*

* * *

Claſſica à calando, i. e. vocando, ſunt dicta.

PETRO-

1. *Quid eſt, Iudices, dolus*] Ex Iſidor. lib. 5 Etymol. c. 26, de Criminibus in lege conſtitutis: *Doloſus, inſidioſus vel malignus, ab eo quòd deludit: aliud enim agit, & aliud ſimulat. Petronius aliter exiſtimat dicens: Quid eſt, Iudices, dolus?* &c. Idem c. 27. *Dolus eſt mentis calliditas, ab eo quod deludat. Aliud enim agit,* &c. *P. Daniel. Quod l. dolet.* Itaque *dolus* à dolendo dictus eſt. videndus Savaro ad Sidon. lib. 5 Epiſt. 3. *Ge. Erhardus.*

2. *Quirites.* * *Claſſica*] *Quirit.* Sergius in Editionem II Donati: *Item Qirites dicit numero tantum plurali; ſed legimus apud Horatium, hunc * Quiritem. vetus nominativus hic Quiris. Item idem Horatius; Quis te redonavit Quiritem Diis patriis? cujus nominativus erit hic Quirites, ut dicit Petronius.* Hunc putant quidam Grammaticum, quem citat Sergius. quod & facilè crediderim, cùm inveniam in vet. libro *Petronium* citatum in explicatione vocabuli *Claſſicum*, ubi ſic habetur; *(Claſſica:) Claſſicum dicitur ex Vegetio de Re militari lib. II. quod buccinatores per cornu dent, quod inſigne videtur imperii, quia claſſicum canit Imperatore præſente, vel cùm in militem capitaliter animadvertitur: & claſſica, auctore Petronio, à calando, id eſt, vocando ſunt dicta.* P. Dan. *Quirites.* Diomedes lib. I. *Quirites: ſed Flaccus in Satyra Quiritem dixit.* Priſcianus lib. 4. *In TIS quoque inveniuntur denominativa, ſed antiquè prolata, penultimam naturâ vel poſitione longam habentia, ut Samnitis pro Samnis, ſic Laurentis quoque pro Laurens, Tiburtis pro Tiburs teſte Capro. Sic Quiritis pro Quiris, & Ceritis vel Ceretis pro Ceres, qui tamen nominativi non ſunt in uſu.* Auguſtinus in Arte; *Pluralia maſculini generis, manes, Quirites, cancelli.* Vetus Grammaticus, qui eſt membraneus in bibliotheca Goldaſti, in Artem ſecundam Donati: *Sunt alia pluralia tantùm maſculini generis, ut hi manes, hi Quirites.* Et paulò pòſt: *Quirites, qui & Romani. & Quirites dicti, quia Quirus dictus eſt Romulus, quòd ſemper haſtâ utebatur.* G. Erhardus.

[1] PETRONII AFRANII EPIGRAMMATA.

Ad Martiam.

AVrea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis,
Mittis & hirsutæ munera castaneæ.
Omnia grata mihi, sed si magis ipsa venires,
Ornares donum pulchra puella tuum.
Tu licet adportes stringentia mala palatum,
Tristia mandenti est melleus ore sapor.
At si dissimulas multum mihi chara venire,
Oscula cum pomis mitte, vorabo libens.

De Hesperie.

Hoc sibi lusit opus de stamine floricolore
Hesperies teneræ officiosa manus.
Et pulchro pulchras strophio producta papillas
Gaudet utrumque sui pectoris esse decus.

De eadem.

Hesperie lateri redimicula nectit eburno,
Facta suis manibus, pectore digna suo.
Iam veteres iras Venus & Tritonia [2] ponit:
Pectora nam Veneris Palladis ambit opus.

De eadem.

Intertexta rosa Tyrii sub tegmine fuci
Involvet quoties mobile zona latus:
Ambrosium gemino potabit ab ubere rorem,
Et vere roseo fiet odore rosa.

De

1. PETRONII AFRANII EPIGR.] Nimirum ne quid deesset, quod aliæ exhibent, succedunt omnia, quæ editio continet plenissima Frelloniana (non sic Schonwetteriana, cujus architectum Erhardum sentio fuisse, textu Petroniano post conceptas notas reviso & emendato, ut ex superioribus etiam judicare); pars heic: alia quæ veter. poëtarum Catalecta cluunt, quæ inter dux Priapus, post discerniculum; aliâ Tome.

2. *ponit*] al. *ponat*. Pith. Emend. in Epigramm. vett. *Ge, Erhardus.*

1. *præ-*

De Neptuno marmoreo aquas fundente.

Quàm melior Neptune tuo ſors iſta tridente ;
Poſt pelagus dulces heic tibi dantur aquæ.

De puteo excavato in montis jugo.

Hunc quis non credat ipſis dare Syrtibus amnes ,
Qui dedit ignotas viſere montis aquas ?

De Amphitheatro vicino mari.

Amphitheatrales mirantur rura triumphos ,
Et nemus inſignes cernit adeſſe feras.
Spectat arando novos agreſtis turba labores ,
Nautáque de pelago gaudia juxta videt.
Fecundus nil perdit ager, plus germina creſcunt ,
Dum metuunt omnes hîc ſua fata feræ.

Funambulus.

Stupea ſuppoſitis tenduntur vincula lignis ,
Quæ fido adſcendit docta juventa gradus :
Quæ ſuper aërius [1] prætendit crura viator ,
Vixque avibus facili tramite currit homo.
Brachia diſtendens greſſum per inane gubernat ;
Ne lapſa è gracili planta rudente cadat.
Dædalus adſtruitur terras mutaſſe volatu.
Et medium [2] pennis proſecuiſſe diem :
Præſenti exemplo firmatur fabula mendax,
Ecce hominis curſus funis & aura ferunt.

De cretata facie.

[3] *Dum ſumit cretam in faciem Sertoria, cretam*
Perdidit illa ſimul, perdidit & faciem.

De Narciſſo.

Invenit propriis Narciſſus frontibus ignes.
Et ſua deceptum torret imago virum.

De

1. *prætendit*] *protendit*. Pith. Emend. in Epigramm. vett. *G. E.*

2. *penn. proſecuiſſe*] Melius , *pinnis perſecuiſſe*. Pithœus d. l. *G. E.*

3. *Dum ſumit cretam in faciem*] al. lib. *Dum cretam ſumit faciem*. G. E.

1. *De*

De gallo gallinaceo.

Candida Phœbæo præfulgent ora rubore.
Crista riget radiis, ignea barba micat:
Alæ, colla, comæ, pectus, femur, ungula, cauda,
Præstanis lucent floridiora rosis:
Flammea sic rutilum distinguit pinna colorem,
Vt vibrare putes ignea membra faces?

[1] De cato.

Mordaces morsu solitus consumere mures,
Invisum & domibus perdere dente genus,
Catus in obscuro cepit pro sorice picam,
Multiloquumque vorax sorbuit ore caput.
Pœna tamen præsens prædonem plectit edacem,
Nam claudunt rabidam [2] cornea labra gulam.
Faucibus obsessis vitalis semita cessit,
Et satur escali vulnere captor obit.
Non habet exemplum volucris vindicta perenne?
Hostem pica suum mortua discruciat.

Vinum limphatum.

Infantem Nymphæ Bacchum, quo tempore ab igne
Prodiit, inventum sub cinere abluerant.
Ex illo Nymphis cum Baccho gratia multa est,
Sejunctus quod sit ignis, & urat adhuc.

Musarum elogia.

Clio secla retro memorat sermone soluto:
Euterpæ geminis loquitur cava tibia ventis:
Voce Thalia cluens soccis Dea Comica gaudet:
Melpomene reboans Tragicis fervescit iambis:
Aurea Terpsichoræ totam lyra personat æthram:

Fila

1. *De cato*] In vett. Epigrammat. à Pithœo editis, & Goldasti MSS. Codd. legitur, *De cato, qui comedens picam mortuus est*. G. E.

2. *cornea labra*] Rostrum picæ. Tibull. in Priap.
Senexve corvus, impigerve graculus
Sacrum feriret ore corneo caput.
Schopp. Comment. in Priape. Carmin. 83. *G. E.*

1. *pro-*

Fila premens digitis Erato, modulamina fingit :
Flectitur in faciles varioſque Polymnia motus.
Vraniæ numeris ſcrutatur munera mundi :
Calliope doctis dat laurea ſerta Poëtis.

In imbellem jactatorem.

Quum te Barbatæ referas de ſanguine cretum ,
Vt tibi cognatus ſit Varitinna ferox :
Cur tua femineo cæduntur pectora ſocco ,
Infamique manu barbula vulſa cadit ?
Deſine jam tibimet auctores fingere fortes ,
Vimque tuis membris ſtirpis ineſſe tuæ.
Illa ſed audaci mage ſit de ſtirpe creata ,
Audet quæ proprium ſternere calce virum.

De orbis diviſione inter Saturni filios.

Iuppiter aſtra, fretum Neptunus, tartara Pluto ,
Regna paterna tenent ; tres tria, quiſque ſuum.

De elephante.

Monſtrorum princeps elephas [1] *proboſcidis armis*
Horret mole nigra, dente micat niveo.
Sed vario fugienda malo quum bellua gliſcat ,
Eſt tamen ex certis mors pretioſa feræ.
Nam quæ conſpicimus montani roboris oſſa ,
Humanis veniunt uſibus apta ſuis.
Conſulibus ſceptrum, menſis decus, arma tabliſtris :
Diſcolor & tabulæ calculus inde datur.
Hæc eſt humanæ ſemper mutatio mortis ,
Fit moriens ludus qui fuit ante pavor.

De electione conjugii.

Moribus & vultu mulier quæratur habenda.
Horrida nam facies multo celatur ab auro.

Si

1. *proboſcidis a.*] Erh. *promoſcid. à.* Scribe ex v. c. *preboſcidis* , & poſt ſextum verſum interjice ex eodem codice hos duos ; *Conſulibus ſceptrum* , &c. Pith. Emend.in Epigramm.vett. Baldus Catholicô : *Proboſcida , vel promuſcida, roſtrum elephantis : quia illâ pabulum ori admovet : & videtur Græce declinari,ut hæc proboſcis, dis: vel promuſcis, dis. Proboſcis* & *promoſcis* promiſcuè dici docet Gul.Formerius Not. in Caſſiodori Var. *G. E.*

1. *puellas*

Si quis erit sponsus talem qui ducat avarus,
Ipse suam horrebit; feritas dissolvet amorem.
Illa calens veniet, dorsum dabit iste calenti,
Cogeturque suo suras submittere asello,
Concubitu turpi monstrum paritura biforme,
Quemque suum mulier timeat pertingere natum.
Discite formosas aurum superare [1] *puellas.*

M. PETRONII VENVSTIANI EPIGRAMMA.

Liberta & coniunx Petronia cara patrono
Thallusa hoc tumulo condita luce caret.
Quæ bis vicenos complerat lucibus annos
Erepta est subitò conjugis è gremio.
Hanc sic adsiduè deflet Petronius, ut jam
Deficiant oculos lumina cara suos.
Desine per terras, infernas tendere ad arces:
Fata animam dederant, fata eademque negant.

PETRONII ANTIGENIDIS PISAVRENSIS EPIGRAMMATA.

De literarum æternitate, ad Appiam.

HÆc urbem circa, stulti monimenta laboris,
Quasque vides moles, Appia, marmoreas
Pyramidasque ausas vicinum attingere cœlum,
Pyramidas, medio quas fugit umbra die:
Et Mausoléum misera solatia mortis,
Intulit æternum quo Cleopatra virum:
Concutiet, sternetque dies: quóque altius exstat

1. *puellas*] Reliqua P. Afranii huc spectantia jam p.513, 14 alia occasione adlata; Epigramma videlicet 5, 7, 9 & 10 in ordine. Vbi in decimi versu antep. pro *tenet* leg. *teret*. Pith.

Quodque opus, hoc illud carpet edetque magis.
Carmina sola carent fato, mortemque repellunt.
Carminibus vives semper, Homere, tuis.

De Achille.

Cauta quidem genitrix, noceant ne vulnere nato,
Confirmat Stygio fonte puerperium.
Sed quia fas nulli est humanam vincere sortem,
In membris tincti dant sibi fata locum.

De Telepho.

Telephus, excellens Alcidis pignus & Augæ.
Externæ sortis bella inopina tulit.
Nam Graji Trojam peterent cùm mille carinis,
Tangeret & classis litus adacta suum;
Occurrens Danais forti dum pugnat Achilli,
Syria pugnanti percutit hasta femur.
Pro cujus cura consultus dixit Apollo,
Hostica quòd salubrem cuspis haberet opem.
Mox precibus flexi Pelidæ robore sacro
Injecto membris pulvere plaga fuit.
Monstrant fata viri vario miracula casu:
Vnde datum est vulnus, contigit inde salus?

In Xerxem.

Perses magnus adest, totus comitatur euntem;
Orbis. quid dubitas, Græcia, ferre jugum?
Mundus jussa facit: Solem texêre sagittæ:
Calcatur pontus: fluctuat altus Athos.

Item.

Hîc, quem cernis, Athos, immissis pervius undis,
Flexibus obliquis circumeundus erat.
Accepit magno deductum Nerea fluctu,
Perque latus misit maxima bella suum.
Sub tanto subitæ sonuerunt pondere classes,
Cœruleus cana sub nive pontus erat.
Idem commisit longo duo litora ponte

Perses,

Perses, & fecit per mare miles iter.
Quale fuit regnum, mundo nova ponere jura?
Hoc terræ fiat: hac mare, dixit, eat.

C. PETRONII HILARI PISAVRENSIS EPIGRAMMA.

Dis manibus Petronii Antigenidis.

TV, pede qui stricto vadis per senta, viator
Siste rogo, titulumque meum ne spreveris oro.
Bis quinos annos, mensesque duos, duo' soles
In superis feci, tenerè nutritus, amatus:
Dogmata Pythagoræ sensi, studiumque sophorum
Et libros legi, legi pia carmina Homeri,
Sive quot Euclides abaco præscripta tulisset:
Delicias habui pariter lususque procaces.
Hæc Hilarus mihi contulerat pater ipse patronus.
Si non infelix contraria fata habuissem.
Nunc verò infernas sedes, Acherontis ad undas,
Tetraque Tartarei per sidera tendo profundi.
Effugi tumidam vitam. spes, forma valete.
Nil mihi vobiscum est; alios deludite quæso.
Hæc domus æterna est: hîc sum situs, hîc ero semper.

PETRONII APOLLODORI, PONTIFICIS ROMANI, EPIGRAMMA.

Μητέρι τῇ πάντων θνητῶν τε θεῶν τε γενέθλῃ,
Ἀττεῖθ' ὑψίστῳ καὶ συνιέντι τὸ πᾶν,
Τῷ πᾶσιν καίροις, θεμερώτερα πάντα θύοντε
Κριοβόλου τελετῆς ἤδε τι ταυροβόλου,
Μυστιπόλος τελετῶν τοῦτον συνθήκατο βωμὸν,
Δῶρον Ἀπόλλωνος θεῖον ἔχων ἐπίκλην.

Petronius Appollodorus, vir clariſſimus, Pontifex major, Quindecim vir ſacris faciundis, Pater ſacrorum Dei invicti, mithræ taurobolio criobolioque percepto, unà cum Rufa Voluſiana, Caji filia, conjuge, xvj Kalendas Iulias, Dominis noſtris Valentiniano & Valente Auguſtis tertiùm Conſulibûs, aram dicavit.

Hos verſus ſic tranſtulit Benedictus Hegius Spoletinus.

Cunctorum Cybelæ genitrici hominumque, Deûmque.
Excelſoque Atti, quem nihil orbe latet,
Qui facit ut pura celebremus mente quotannis,
Crioboli feſtos, Taurobolique dies.
Qui cognomen habet de munere Apollinis, aram
Sacrorum Antiſtes marmoream hanc ſtatuit.

PETRONII LEVITÆ EPIGRAMMA.

LEvitæ coniux Petronia, forma pudoris,
His mea diſcedêns ſedibus oſſa loco.
Parcite vos lacrymis dulces cum conjuge natæ,
Viventémque Deo credite flere nefas.

ALCIMI

De Virgilio & Homero.

Mœonio vati qui par aut proximus eſſet,
Conſultus Pæan riſit, & hæc cecinit.
Si potuit naſci quem tu ſequereris, Homere,
Naſcetur qui te poſſit, Homere, ſequi.

EVGENII V. C.

Occumbunt fixi jaculo, mucrone, ſagitta,
Ora, latus, jugulum, Scæva, Rufinus, Atis.
Brutus Atim perimit, Milo Scævam, Cotta Rufinum:
Græcus Atis, Medus Scæva, Rufinus, Arabs.

Iam vir Atis, sed Scæva puer, juvenisque Rufinus:
Dux Atis, armiger at Scæva, Rufinus eques,
Scæva nothus, generosus Atis, de plebe Rufinus,
Magnus eques, medius dux, famulusque minor.
Flavus Scæva, niger Atis, inter utrumque Rufinus,
Blandus Atis, patiens Scæva, Rufinus atrox,
Absque modo largus, lascivus, parcus, avarus
Laudis Atis, formæ Scæva, Rufinus opum.
Arcu Scæva bonus, Atis armis, jure Rufinus:
Voce Rufinus, Atis carmine, Scæva lyra:
Scæva pila, cursuque Rufinus, Atisque palæstra,
Ore Rufinus, Atis corpore, Scæva coma.

[1] DOMINI EVANTII V. C.
De Ambigenis.

Hæc sunt ambigenæ, quæ nuptu dispare constant.
Burdonem sonipes generat commixtus asellæ:
Mulus ab Arcadicis & equina matre creatus;
Tityrus ex ovibus oritur hircôque parente,
Musinonem capra ex vervegno semine ginit;
Apris atque sue setosus nascitur Ibris:
At lupus & catula formant coëundo lyciscam.

Q. CICERONIS
De mulierum levitate.

[2] *Crede ratem ventis, animum ne crede puellis,*
Namque est feminea tutior unda fide.
[3] *Femina nulla bona est:* [4] *&, si bona contigit ulla,*
Nescio quo fato res mala facta bona est.

PEN-

1. DOMINI EVANTII V. C. *De ambigenis*] V. C. DOMINI EVANTII. al EVGENII, *de ambigenis animantibus*. Pith. Emen. in Epigr. veterum. G. E.

2. *Crede ratem ventis*] Nescio an Cicero, certè quidam illi adscribunt, alii Eumolpo cuidam, cæteri vel Petronio, vel cuidam Porphyrio poëtæ Christiano; ego puto esse Petronii, qui Eumolpum dicentem introducat. Delrio Comm. in Hippol. Senec. v. 537.

3. *Femina nulla bona est*] Ne unam quidem reperiri mulierem probam adfirmat: & siqua fortè bona reperiatur, nescire se inquit, quo fato res mala potuerit fieri bona. Scip. Gentilis

PENTADII,

De vita beata.

Non eſt (falleris) hæc beata, non eſt,
Quòd vos creditis, vita, non eſt,
Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut teſtudineo jacere lecto,
Aut pluma latus abdidiſſe molli,
Aut auro bibere, & cubare cocco.
Regales dapibus gravare menſas,
Et quidquid Libyco ſecatur arvo,
Non una poſitum tenere cella:
1 *Sed nullos trepidum timere caſus,*
Nec vano populi favore tangi,
Et ſtricto nihil æſtuare ferro.
Hoc quiſquis poterit, licebit illi
Fortunam moveat loco ſuperbus.

EXPLICIVNT.

tilis append. Not. in Apul. n.93. G.E.

4. *&, ſi bona contigit ulla*] Douſa: *vel, ſi bona contigit ulli.*

1. *Sed nullos trepidum timere caſus*] Senec. de Beata vit. c. 5. *Poteſt beatus dici, qui nec cupit, nec timet.* Et Epiſt. 24. *Objurgat Epicurus non minùs eos, qui mortem concupiſcunt,* & quæ ibidem ſequuntur. Idem lib. 6 Quæſt. natur. c. 32. *Mori nec rogaveris, nec timueris.* Paris ejuſdemque ut rei, ita elegantiæ eſt Mart. epigramma:

Vitam quæ faciunt beatiorem,

cum hoc Pentadiano, quod legiſſe relegiſſéque juvabit. Raderus ad Martial. lib. 10 Epig. 43. G. E.

SVL-

[1] SVLPICIÆ SATYRICON CARMEN,

sive ecloga de edicto Domitiani, quo Philosophos Vrbe exegit.

MVsa, quibus numeris heroas & arma [2] frequentas,
Fabellam permitte mihi [3] detexere paucis.
Nam

1. SULPICIÆ SATYRICON] ex Iani Dousæ & I. P. Lotichii editionibus insertum, cum schediasmate seu commentariolo ejusd. I. Dousæ P. *Sulpicia.* Fuit & per hæc tempora *Sulpicia*, ex nobilissima Sulpiciorum familia, quæ nitida admodum & casta Poëmata scripsit. Virum habuit Calenum, cum quo annos XV amantissimè & conjunctissimè vixit. Mariti & uxoris meminit Sidonius Apollinaris, sic inquiens :

** Non quot Sulpiciæ jocos Thaliæ*
Scripsit blandiloquos suo Caleno.

Extat & elegans Martialis Epigramma (lib. 10, 35) maximum pudicitiæ & poëticæ hujus Sulpiciæ testimonium :

Omnes Sulpiciam legant puellæ,
Vni quæ cupiunt viro placere.
Omnes Sulpiciam legant mariti,
Vni quæ cupiunt placere nuptæ.
Non hæc Colchidos asserit furorem,
Diri prandia nec refert Thyestæ,
Scyllam, Byblida nec fuisse credit :
Sed castos docet & pios amores,
Lusus, delicias, facetiasque.
Cujus carmina qui bene æstimarit,
Nullam dixerit esse sanctiorem.
Tales Ægeriæ jocos fuisse
Vdo crediderim Numæ sub antro.
Hac condiscipula, vel hac magistra
Esses doctior & pudica Sappho :
Sed tecum pariter simulque visam,
Durus Sulpiciam Phaon amaret.
Frustra. Namque ea nec Tonantis uxor,
Non Bacchi, nec Apollinis puella,
Erepto sibi viveret Calenô.

Extat & Poëma Hexametris versibûs conscriptum, de Domitiani Cæsaris temporibus, quod huic ipsi Sulpiciæ adscriptum est, tametsi alicubi inemendatum adeò, ut dubitari possit. Hactenus L. Greg. Gyraldus de Lat. Poët. Dial. IV. cui & alterum quoque ejusdem Poëtæ Epigramma, (lib. 10, 38) Caleno Sulpiciæ marito inscriptum, adsuas licebit :

O molles tibi quindecim, Calene,
Quos cum Sulpicia tua jugales
Indulsit Deus, & peregit annos !
O nox omnis, & hora, quæ notata est
Caris littoris Indici lapillis.
O quæ prælia, quas utrinque pugnas
Felix lectulus & lucerna vidit
Nimbis ebria Nicerotianis !
Vixisti tribus, ô Calene, lustris.
Ætas hæc tibi tota computatur,
Et solos numeras dies mariti.
Ex illis tibi si diu rogatam
Lucem redderet Atropos, vel unam
Malles, quàm Pyliam quater senectam.

I. Cæs. Scaliger l. VI Poëtices, qui Hypercriticus inscribitur : A fœmina incipiendum est. Ajunt enim SULPICIAM fuisse temporibûs Domitiani. ejus Satyra falsò Ausonio attributa fuit : satis enim patet à fœmina factos versus, in quibus Musam cultricem appellat suam: quæque ait sese primam docuisse Romanas mulieres posse cum Græcis Poëtriis comparari:

 Primáque

Nam tibi secessi, tecum penetrale retractans
Consilium: quare nec carmine curro Phalæco,
Nec trimetro Iambo, nec qui pede fractus eodem
Fortiter irasci didicit duce Clazomenio.
Cætera quinetiam, quot denique millia lusi,
Primáque Romanas docui contendere Grajis,
Et salibus variare novis, constanter omitto:
[1] *Teque quibus princeps & facundissima, calles,*
Aggredior precibus descende clientis, & audi.
[2] *Dic mihi Calliope, quidnam pater ille deorum*

Cogi-

Primáque Romanas docui contendere Grajis.

In ea multum dexteritatis, ad Satyricam amarulentiam aspirantis. Numeri vero, ut in eo genere poëmatis, non contemnendi. Igitur ut tam laudabilis Heroinæ ratio habeatur; non ausim objicere ei judicii severitatem.

2. *frequentas*] Pro *concelebras*, proinde ut Carus loquitur, hoc est, celebres concinnas, reddisque honoratos ac insignes.

3. *detexere*] Eleganter sanè, pro *pertexere*, & ad exodium usque perducere; estque metaphora à tela, ad rei patrandæ consilium. Titinnius Fullonib. *Quæ inter decem annos nequisti unam togam detexere.* Adde à Comico nostro:

Neque exordiri primùm, unde occipias, habes,
Neque ad detexundam telam certos terminos.

1. *Teque quibus princeps, & facundissima calles, Aggredior*] Quid hoc sibi velle dicam, nescio. nihil enim ineptius, indigniusve adeò laudabili ac pererudita Sulpiciæ gentis Heroide: cujus existimationis rationem si pro personæ matronalis dignitate habere voluerimus, totam pæne prioris Hemistichii partem, retexamus necesse erit. Sed enim hoc absque auctoribus libris infirmum, neque adeò tutum satis: quos quidem ego suffragatores si haberem mihi, lubenter herculè reposuerim:

Teque tuosque praes quêis facundissima, colles
Aggredior ---. vel etiam, *calles.*

Anonym. MS. ad edit. Dousæ: Hanc emendationem probare non possum; recedit enim nimium quantum à literarum vestigio. *Callere principem,* pro *esse & dici*, duriusculum est, imò barbarum. Nonne leg. *Teque q. p. & facundissima cluvis. Cluvis* pro *cluis* geminato *v.* sic veteres scripsere, Ennius, Lucret. Plautus, alii. Vel scribe, *Teque q. p. e. f. collis.*

2. *Dic mihi Calliope, quidnam pater ille Deorum Cogitat? an terras, & patria secula mutat?*]

Mirum, nî ad aureum illud atque ex omni parte beatum Flavii patris, ac Titi Vespasiani filii seculum respexerit Poëtria nostra, cujus adeò memoria, imò sublati ex oculis desiderium potiùs recens etiam tum mortalium animis obversabatur, ac tantùm non impressum residebat: & quidem eò firmiùs, ac propiùs medullis, quò major Reipublicæ mutatio facta, Domitiani successoris insolentiâ maximè, terribilis cunctis & invisi. Meritò: quippe quem non solùm magnæ, sed & callidæ inopinatæque sævitiæ

Cogitat? an [1] *terras & patria secula mutat?*
Quasque dedit quondam, morientibus eripit artes?
[2] *Nosque jubet tacitos, etiam rationis egenos,*
Non aliter, primo quam quum surreximus ævo,
Glandibus, & puræ rursus procumbere lymphæ?
An reliquas terras conservat amicus, & urbes;
Sed genus Ausonium, Romulique exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? Duo sunt quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, & sapientia pacis.

[1] *Sed*

vitiæ Imperatorem fuisse, perhibet Suetonius. *Patria* ergo *secula* haud alia utique, quàm Saturnia illa omnium poëtarum præconiis celebrata.

1. *terras &*] Quid si? *ferro jam.*

2. *Nosque jubet tacitos, etiam rationis egenos*] Pro *etiam* scribo *& jam. Nosque* &c. *egenos.* Hoc est, inopes *bonæ mentis*, sive consilii, nec jam rationis ampliùs, vel judicii ullius sanioris compotes, veluti muta (hoc enim τὸ *tacitos* vult sibi) pecora sub jugum missa, vel (cum Flacco ut dicam)

Iniquæ mentis asellos auriculas demittentes,
Quum gravius dorsò subiere onus.

eâdem illa quam memoravi modò, tyrannica Domitiani dominatione oppressos, ac modò non redactos ad extremissimam rerum omnium penuriam ac desperationem. An hoc potiùs quærit Sulpicia, quod sequentia confirmant oppidò, utrúmne Iovi decretum sit, consentientibus Fatis, artium, doctrinarum, ac disciplinarum omnium universo mortalium generi oblivionem inducere aliquando; vitæque istius melioris præmia cultumque, Atticæ inquam Philosophiæ *Bonæque mentis* ac humanitatis studia, divinitus antea dilargita nobis, in perpetuum porrò dediscere jubere, ad primi illius ac rudis ævi infantiam & plùs quàm brutam stupiditatem revocatos? videlicet, ut omnis agriculturæ expertes, Cereri ac Libero renunciantes, ad glandes rursum ac Acheloja pocula post tot seculorum secula nescio quo postliminii jure versoriam denuo capiamus? an magìs necessitatem istam Fatalem nobis, hoc est, uni Italicæ genti solisque Romuli nepotibus interminatur Iuppiter, quos summis opibûs atque industriis, reliquarum etiam nationum, imò hostium salute maximè, exterminatos perditosque expetit, Capitolio ipsus suo iratus infestusque, ULTORIS scilicet, ne dicam PRÆDATORIS cognomine assumto sibi: CUSTODIS ac CONSERVATORIS deposito. ubi tamen [in sequentibus] legendum fortè:

Remulique exturbat alumnos.

Non uti in exemplari nostro visitur *Romulique.* repugnante numerorum ratione. Romulum enim & Remum identidem à poëtis confundi videmus, alterumque pro altero promiscuè nominari: interdum utrosque pariter conjungi simul, ut æquum est Fratres, & quidem germanos geminos, sicuti apud Catullum,

At vobis mala multa Dii Deæque,
Dent, opprobria Romuli Remique.

Propertius autem, *Regna Remi* pro urbe Roma posuit, cum ait:

Regnâve prima Remi aut muros Carthaginis alta.

 1. *Sed*

[1] *Sed virtus agitata domi, & socialibus armis,*
In freta Sicaniæ, & Carthaginis exiit arces,
Cæteraque imperia, & totum simul abstulit orbem,
Omnia bellorum terra quæsita, marique.
Deinde velut stadio victor qui solus Achæo
Languet, & immota secum virtute fatiscit:
Sic itidem Romana manus contendere postquam
Destitit, & pacem longis frænavit habenis,
Ipsa domi leges & Graja inventa retractans,
Omnia consilio, & molli ratione regebat.
Stabat in his, neque enim poterat constare sine ipsis,
Aut frustra uxori, mendaxque Diespiter olim,
Imperium Sine fine dedi, *dixisse probatur.*
[2] *Nunc igitur qui res Romanas imperat inter,*

* *Non*

1. *Sed virtus agitata domi, & socialibus armis*] Bene addit *socialibûs* ad externorum bellorum & Asiaticorum discrimen, quæ quidem non pro vera gloria aut Reipub. salute, sed pro præda scelerumque ac flagitiorum omnium impunitate suscepta videri poterant, jam indè à Sullanis temporibus maximè, quæ teterrima luxuriæ omnis ac nequitiæ fomenta victoribus subministrarunt. Quod verò ibidem subjungit protenus *Virtutem eam* seu fortitudinem Populi Romani, quam domi, ac socialium bellorum procellis acriter multúmque ac diu exercitam memoraverat modò, *in freta demum Sicaniæ & Carthaginis arces exiisse*, hoc est, desiisse, modumque in hostem pugnandi, & quasi pausam fecisse sibi, innuit à Romanis post Siciliam, *Longumque* ac *Magnum* illud Mediterraneum pelagus in Imperii unius dominationem redactum, Carthaginemque eversam, Punicæque æmulationis omnes reliquiarum reliquias extinctas: omni Gallia denique cis Rhenum atque inter Mare supra dictum atque Oceanum, nisi quæ à paludibus invia fuit, perdomita; sic quasi effœta parente (id quod in Catilina conqueritur Crispus) nihil præclarum postea aut memorabile quod esset, belli militiæque patratum. quippe quibus hostis nullus exercitor superesset jam ampliùs, in quo oppugnando vera & antiqua illa Romana virtus enitescere posset. ideóque deposita armorum curâ ad literarum studia, pacisque artes, ac sapientiæ præcepta in tempore devolutos animum tandem requieti adjecisse: atque ita optimè constitutam Rempub. in otio ac tranquillitate sustentasse facillimé. Cæterùm ordo turbatus versuum sic nobis concinnandus, legendumque videtur:

Roma caput --- ---
Sed virtus --- ---
(Cætera quæ -- orbem)
In freta Sicaniæ ---
Deinde velut stadio -- Achæo &c.
Ispsa domi leges --- ---
Omnia bellorum terra quæsita marique
Præmia consilio & molli rat. reg.
Stabat --- ---

2. *Nunc igitur, qui res Romanas imperat inter*] Mira Latinitatis ratio, & non

** Non trabe, ſed tergo prolapſus, & ingluvie albus,*
Et ſtudia, & ſapiens hominum nomenque genuſque
Omnia abire foras, atque urbe excedere juſſit.
[1] *Quid facimus? Grajos, hominumque reliquimus urbes,*
Ut Romana foret magis his inſtructa magiſtris:
[2] *Nunc Capitolino veluti turbante Camillo*
Enſibus & trutina Galli fugere relicta,
Sic noſtri palare ſenes dicuntur, & ipſi
Ut ferale ſuos onus exſtirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycuſque erravit in iſto
Scipio, qui [3] *Rhodio crevit formante magiſtro,*

Cætera

non noſtri ſtomachi, ægrè hanc ipſam concoquentis. quamobrem fuit tempus, quum *Res* iſtas *Romanas* ita interpolandas putarem:

Nunc igitur, qui Rex Romanos imperat inter,

ut invidioſè Domitiani pluſquam Regium dominatum ſugillet Poëtria noſtra: tum phraſim illam, *Imperat inter Romanos*, ſic dictam interpretemur, quomodo Propertii iſtud:

Ut regnem miſtas inter conviva puellas.

niſi ſi quis, *temperat*, reſcribi maluerit, quod etiam ſine ulla Præpoſitionis virtute, *Romanis* ipſis accuſandi caſu poſitis temperandis ſat eſſe poſſit. Sed verò, *inter* iſtud tantùm non cerebrum excutit nobis, & mirum, ni ratione poëtica retro cum τῷ *Rex* conſtruendum, ut ne id quidem Domitianô dignum habeat Sulpicia, quem vel legitimum Regem appellet, innuens puto, Principatum ejus brevî dilapſurum, id quod etiam Calliopen ſuam vaticinantem inducit poſtea, neque multò ſecus, quàm ſi cum Interregia poteſtate ſummæ rerum præfuiſſet modò, Imperiô exciſurum.

1. *Quid facimus? Grajos, hominumque reliquimus urbes*] Salſum ac Satyricum; quaſi verò non alia natio quàm Græca in hominum luſtro reponi digna, ſolique Achivi modò humanitatis laude cenſeri poſſint.

2. *Nunc Capitolino veluti turbante Camillo, Enſibus & trutina Galli fugere relictâ, Sic* &c.] Camillus enim Gallos in captivo auro pendendo deditos atque occupatos de improviſo adortus Româ pepulit. Proin, *turbante*, hoc loco abſolutè poſitum obſervabis: Sic Cælius ad M. Tullium: *M. Servilius, poſtquam ut cœperat, in rebus omnibus turbarat.* Sed clariùs aliquantò Plautus noſter Bacchid: *Turbat equus lepidè ligneus.* & paſſim alibi. Etiam, *Enſibus*, ſcripſi, ſpreta earum Editionum ſcripturâ, quæ *Lancibus* habent: ut reſpiciat ad illud ſcilicet, quod Roma captâ ab iiſdem Senonibus illis quos dixi, Brennus eorum Rex, dum aurum ex pacto adpenditur, de iniqua ponderum exactione querenti Ap. Claudio, adjecto ad pondera gladiô reſponderit; VÆ VICTIS! Vide Feſtum.

3. *Rhodio*] *Panætio* natione *Rhodio* philoſopho Stoico; à Suida qui 2 Panætios memorat *Minor* dictus. Vid. Cic. 1 Tuſcul. & in Lucull. Adhibe & Patercul. lib. 1. *Anonym. MS.* ad edit. Douſæ.

1. *Cate-*

[1] *Cætera & illa manus bello fecunda ſecundo,*
[2] *Quos inter priſci ſententia dia Catonis*
Scire adeo magni feciſſet, [3] *utrumne ſecundis,*
An magis adverſis ſtaret Romana propago.

Scilicet

1. *Cætera*] *que illa manus bello fecunda* (al. *facunda*) *ſecundo.* Bellum Punicum ſecundum intelligit, qua tempeſtate efflorescere maximè ac ſeſe extollere cœperunt Romana ingenia, juxta Veteris illam Poëtæ ſententiam:

Punico bello ſecundo Muſa pennato gradu
Intulit ſe bellicoſam Romuli in gentem feram.

2. *Quos inter priſci ſententia dia Catonis*] *Priſci* hîc non epithetum eſt, ſed cognomentum quo à Romanis inſignitus Cato. Auctor Plutarchus. eò dico, ne quis hoc ipſum ad Cenſorii illius ætatem falsò pertinere perſuadeat ſibi; neque aliter Horatii locus accipiendus libri iij Od. xxj.

Narratur & Priſci Catonis
Sæpe merô maduiſſe virtus.

ubi *Priſci Catonis virtutem* pro Catone ipſo ſumma virtute prædito poſitam, operæpretium eſt obſervare. Proinde & capitali litera utrobique ſcribendum. Sed & poſtremum Hexametri hujus Hemiſtichium quis ab Horatio eſſe non videt ita lib. 1 Satyr. 11 ſcriptitante:

Macte --- ---
Virtute eſto, inquit ſententia dia Catonis.

ad imitationem Lucilliani illius maximè:

Valere ſententia dia.

3. *Vtrumne — Scilicet adverſis* [Hoc eſt, facilè ſcias adverſis potiùs, quàm ſecundis conſiſtere Majeſtatem Imperii Romani. eſt enim *Scilicet*, ſcire licet. quomodo & *videlicet* apud Plautum, pro *Videre licet.* Neque quicquam hacce ſententia verius. unde & Naſica ille ad reprimendam nequitiam, ſervandoſque optimos illos, hoc eſt, antiquos mores (quibus *rem Romanam ſtare* potiſſimùm Ennio quoque perſuaſum fuerat jam olim) cujuſmodi ſcilicet in Pop. Romano inter ſecundum & poſtremum bellum Carthaginienſe maximè viguiſſe, non quidem amore juſtitiæ, ſed formidine infidæ pacis, cognitum nobis ex Fragmentis Salluſtianis: Naſica ille inquam Cordatus, quamvis Catone adverſante, ut metu vitia cohiberentur, Carthaginem nolebat everti. quòd ut, cum iis quæ ſequuntur, rectiùs etiam intelligatur, nonnulla argumento huic conſentanea ex Catonis ipſius Cenſoria pro Rhodienſibus oratione, apud Agellium lecta, huc oblata belliſſima occaſione tranſcribam. ſunt verò hæc ex v Originum ejuſdem libro à politiſſimo illo Atticarum Noctium auctore nobis quaſi per manus tradita: *Scio ſolere pleriſque hominibus rebus ſecundìs atque prolixìs atque proſperis animum excellentem atque ſuperbiam, atque ferocitatem augeſcere atque creſcere,* (ubi item notabis duarum linearum ſpatiô Conjunctionem *Atque* iteratam plùs minùs quinquies) *quod nunc mihi magna curæ eſt, quòd hæc res tam ſecundè proceſſerit, ne quid in conſulendo adverſi eveniat, quod noſtras ſecundas res confricet, neve hæc lætitia nimis luxurioſè eveniat. Adverſæ res ſe domant, & docent quid factô opus ſit. Secundæ res lætitiâ transvorſum trudere ſolent à rectè conſulendo atque intelligendo.* Et deinde poſtea:

Atque haud ſcio, an partim eorum fuerint, qui non noſtræ contumeliæ cauſâ id voluerunt evenire; ſed enim metuêre, ſi nemo eſſet homo quem vereremur, quicquid libêret, faceremus.

1. Con-

Scilicet adverſis. nam quum defendier armis
Suadet amor patriæ, & captiva penatibus uxor,
[1] *Convenit ut veſpis, quarum domus arce Monetæ,*
Turba tegens ſtrictis per lutea corpora telis. *
[2] *Aſt ubi apes ſecura redit, oblita favorum* *
Plebs, fraterque una ſomno moriuntur obeſo.
Romulidarum igitur longa & gravis exitium pax
[3] *Hæc fabella modo pauſam facit. optima poſthac*
Muſa, velim moneas, ſine qua mihi nulla voluptas
Vivere, uti quondam Lydus, dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint. vel denique quidvis
Vt Dea, quære aliud. [4] *tantum Romana Calenos,*
Mœnia, jucundos pariterque adverte Sabinos.
Hæc ego. tum paucis Dea me dignarier infit.
Pone metus æquos cultrix mea: ſumma tyranno
Hæc inſtant odia, & noſtro periturus honore eſt.
[5] *Nam laureta Numæ, fonteſque habitamus eoſdem,*

Et

1. *Convenit ut veſpis*] *Convenit* pendêre à *Penatibus* videtur, ut dicat Satyrica, *Penatibus*, hoc eſt, cultoribus Penatium & domorum Vrbis ſtatim, ubi quid adverſi coortum eſt, convenire inter ſe concorditer, unoque animo in hoſtem pergere, quamvis inimiciſſimis antea. Cæteroqui quónam, *Convenit* iſtud, aliò referri poſſit, non video.

2. *Aſt ubi apes -- Plebs fraterque --*] Quid eſt *frater?* neſcio equidem, *neque ego iſtud verbum emiſſim titivilitiô.* Itaque non dubito, quin *Plebs, Patreſque* ſcripſerit Sulpicia: apum ſitu marceſſentium Rempubl. concilia, duceſque ac vulgus, Senatui Populoque Rom. (quos quidem Plebis, ac Patrum nomine comprehendit;) jam murcido prorſus, incultuque proinde ac ſocordiâ torpeſcenti, aptiſſima utique ſimilitudine componens ac circumſcribens.

3. *Hæc fabella modò pauſam facit*] Malim potiùs:

Hoc fabella modo &c.

4. *tantum Romana Calenos Mœnia, jucundos pariterque adverte Sabinos*] Emendandum *Caleno*, item *averte Sabinos*, non *adverte.* unum enim hoc deprecatur Sulpicia, ne conjugi ſuo, (à quo tenerrimè amari ſeſe, certiſſimis experimentîs cognitum ac proviſum habebat) in tanta Reipublicæ perturbatione, Muſis ſcilicet, cum omni diſciplinarum cœtu, importuniſſima Tyrannici Edicti proſcriptione procul emigrantibûs, cariſſimo Caleno inquam Romæ porrò lubeat permanere, cæli Sabini deſiderium, atque Vrbanum illud Togatæ comitatis otium uxoriis complexibus præferenti.

5. *Nam Laureta*] Ex perſona Calliopes. Quò non inſcitè accommodare poteris illa Iuvenalis, ex Satyr. III de Vmbritio Româ itidem emigrante, & quidem iiſdem penè tempori-

Et comite Egeria ridemus inania cœpta.
[1] *Vive, vale. manet hunc pulchrum tua fama dolorem*
Musarum ſpondet chorus, & Romanus Apollo.

[2] *Flavia gens, quantum tibi tertius abſtulit heres:*
Pæne fuit tanti non habuiſſe duos.

poribûs de quibus apud Muſam ſuam tanta cum indignatione queritur Heroina hæc noſtra:

Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam:
Hic ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus, & delubra locantur
Iudæis, quorum cophinus, fenumque ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere juſſa eſt
Arbor, & ejectis mendicat ſilva Camœnis.
In vallem Ægeriæ deſcendimus, &c.

1. *Vive, vale: manet hunc pulchrum tua fama dolorem*] At concinnior exſtitura ſententia videtur, ſi, *ſua*, potiùs reſcribatur. addit poſtremò promiſſi ſui præſtationem:

Muſarum ſpondet chorus, & Romanus Apollo.

Propter Ædem Apollinis Palatini ſcilicet ac Bibliothecam inibi ab Auguſto jampridem conſecratam, qua de re plura Commentariolum noſtrum Horatianum, qui volet, conſulito.

2. *Flavia*] De eodem *Domitiano* referuntur & hi verſus à veteri Interprete Iuvenalis ut M. Valerii Martialis, quos, quia inter edita ejus Epigrammata non exſtant, adjicere viſum eſt.

FINIS.

INDEX

INDEX
Rerum & Verborum
IN
T. PETRONII SATYRICON,

Nudo numero textum, addito a, b columnam Commentarii 1, 2, currentibus (ut vocant) literis Fragmentum Traguriense indicantibus.

Adeo

Ambu-

B.

C.

Depel-

F.

Flavi-

G.

H.

Luna

N.

Pater

Præpo-

Q.

Sepul-

V.

Vitrea

Addenda in Indice.

Legenda pro excusis.

pag. lin.
2. } 20. } inter textum & Notas leg. *Encolpius.*
27. a. 12. Comicus.
111. b. 14. genuinum.
146. b. 10. βασιλεύς, βασιλίσκος -- *regulus).*
175. b. 23. *adsueta clauso et.*
177. b. 7. *ad caput.*
185. a. 9. isiciatam.
206. o. 3. *tibi bacca.*
216. b. 22. *creatum.*
245. b. 5. ad præpositum.
250. a. 23. novendiale: tum *M.*
252. a. 5. *Rivius.*
255. a. 3. 38. eund. abundat. tum ; Consului.
275. a. 13. *latratu.*
277. a. 23. 41. suffocare. πνιγ. ὑποθυμιᾶν.
278. a. 37. *priapiscotos.*
294. b. 2. hypogæa.
311. b. 24. *Monocromon.*
378. o. 6. *Troïus.*
382. a. 1. cottabi.
474. a. pen. recitatos.
513. a. 6. 7. Rhetor. Afranius;

F I N I S.

PRIAPEIA,

SIVE

DIVERSORVM

POETARVM

IN

PRIAPVM LVSVS.

Cum

Integris Iosephi Scaligeri, Gaſparis Scioppii, & Friderici Lindenbrogii, Commentariis; Aliorumque Notis.

Acceſſit Pervigilium Veneris, Cupido Cruci-affixus, & alia quæ verſa p. exhibet.

[1] DIVERSORVM POETARVM IN [2] PRIAPVM LVSVS.

Ad Lectorem.

[3] Carminis incompti [4] lusus lecture procaces,
Conveniens Latio [5] pone supercilium.
[6] Non Soror hoc habitat Phœbi, non Vesta sacello,
Nec quæ [7] de patrio vertice nata Dea est:
[8] Sed

1. Diversorum Poetarum] Scripserunt hujus argumenti poëmatia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ovidius, Petronius Arbiter, alii. Itaque ex eorum epigrammatis totus hic liber concinnatus est, & conflatus ab eo qui epigramma illud libro præposuit, *Carminis incompti*, &c. Et *Ludens hæc ego*, &c. Nam ne adscriberent hæc Partheniæ nostro, poterat eos monere os hominis probum, vita pudica, integri mores. Sanè Petronium hujusce argumenti & nominis quædam lusisse auctor Sidonius:

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis, Arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Quidam etiam ex Græcis libros singulares ejusdem materiæ scripsere. Inter quos maximi nominis Euphronius poëta. Strabo, quum de urbe Orneis scriberet, ait templum Priapi in ea fuisse, ἀφ᾽ ὧν, inquit, καὶ ὁ τὰ πελάπεια ποιήσας Εὐφρόνιος ὀρνεάτην καλεῖ τὸν θεόν. *Ioseph. Scaliger.* Vid. Politian. Miscell. c. LIX, Florid. Sabin Variar. adnot. c. VI, Pium annot. post. c. XLI; Barthium lib. XXIV Adv. c. VIII. *Gabbema.* Quòd autem Virgilio à quibusdam tribuantur, male id fieri existimo, & Iovem lapidem jurare ausim, nullum horum à Virgilio factum fuisse: quod & Doctis placere video. Mihi vero simile fit, in horto Mecænatis sacellum Priapo dicatum fuisse, & ex iis Poëtis, qui ad Mecænatem suum cottidie visebant, unumquemque versiculos aliquot jocosos in sacelli parietibus notasse, quod heic confirmari videtur Carm. I, XLI, & XLIV. Ad eorum imitationem, posteriores, Petronium, Martialem, alios multa lusisse crediderim, quo demum ab eo, qui carmen ad Lectorem præposuit, in unum libellum congesta sunt. Argumentum hujus libelli varium est: modò enim vel poëta, vel puella aliqua, vel viator vel villicus Priapum adloquitur. Interdum imò sæpius Priapus furibus masculini & fœmininini sexus stuprum suadet vel minatur; sortem suam miseretur, de tentigine sua, de furibus, de puellis lascivis super inguina Priapi de nocte molentibus conqueri, & alia plurima, quæ hìc recensere infinitum fit, & à lectore nullo negocio, intelligi facilè poterunt. *Gaspar Scioppius.*

2. In Priapum] Quis qualis hic fuerit, tradidit suprà in Satyrico p. 483, 84. *Gabbema* ex Scioppio.

 3. Car-

[8] Sed ruber hortorum cuſtos [9] membroſior æquo,
Qui tectum nullis veſtibus inguen habet.
Aut igitur tunicam parti prætende [10] tegendæ,
Aut quibus hanc oculis adſpicis, iſta lege.

C A R-

3. *Carminis incompti*] Hinc Auſon. accepit illud prooemium :

Carminis incompti tenuem lecture libellum.

Pone ſupercilium. Scaliger. *incompti.* Scripti nimirum,ut Carmin. ſeq. ait, non nimiùm laborioſè : & inornati nec exacti ſatis. *Comere* enim eſt *ornare.* Auſon.

Come ſerenatam duplici diademate frontem. Idem :

Tu quoque qui Latium lecto ſermone Terenti
Comis, & adſtricto percurris pulpita ſoccô. Ga. Scioppius.

4. *luſus*] *Ludere* dicitur in re, ad quam efficiendam & impetrandam non magno labore uſus eſt, ut Carm. ſeq. *Ludens ſcripſi.* & hoc in vulgus etiam notum eſt, nec pueri ignorant, niſi qui nondum ære lavantur. *Sciopp.*

5. *pone ſupercilium*] *Ponere ſupercilium*, ſive, ut Horatius fabulatur, *demere ſupercilio nubem*, eſt *frontem exporrigere*, nec auſtero vultu ſive matutina & Catoniana fronte jocos alterius ſuſcipere. triſtem enim animum præportare videntur, & ſeverum, quibus frons corrugata & ſupercilium conductum. Sic vetus Poëta in Catalectis à Ioſepho Scaligero Criticorum patre vulgatis :

Eſſe tibi videor demens, quòd carmina nolim
Scribere patricio digna ſuperciliô.

Senatoribus auſteritatem convenire ſcilicet. Cæterùm quo animo Latio convenire heic dicatur, nullus adhuc diſpicio, & aliorum eſto arbitrari. *Sciopp. Supercilium* notat gravitatem. Martial. lib. I Ep. IV. Valer. Maxim. lib. VI, c. III. *Horridum quoque C. Sulpitii Galli maritate ſupercilium.* S. A. Gabbema.

6. *Non ſoror*] Tres Deas commemorat, quibus virginitas perpes nullius gnara mariti; Dianam, Veſtam, Minervam. *Scioppius.*

7. *de patrio*] *De* pro *ex.* Sic Tibullus l. I El. I.

--- De facili compoſuitque luto.

Et infrà : *Quæ puto de quæſtu libera facta tuo eſt.* Propertius l. 2 El. 24.

Iam tibi de timidis iſte protervus erit.

id eſt, ex timidorum numero. Tertullianus (ut & hunc ad partem venire patiamur) de Præſcriptionibus : *Et ipſe* (inquit) *Chriſti traditor de Apoſtolis fuit.* ſic etiam Carm. 31.

Exire ut ipſa de tuo queas c. & 42.
De cera facili dat tibi poma deus.

Sciopp.

8. *Sed ruber*] Priapum rubrum dici primulùm, putabam, quòd verpâ eſſet & glande ex tentigine aſſidua nudata. Sed muto nunc, & probo Priapum rubrum integrum fuiſſe, infrà c. 25.

Qui quondam ruber & valens ſolebam
Fures cædere quamlibet valentes.

Et Tibullus :

Soles ſacrum revincte pampinô caput
Ruber ſedere rubente faſcino. Sciopp.

Ruber dicitur propter faſcinum rubrum. Catullus : *Sedet revinctus cum rubenti* &c. & alibi in Priapeis,

Rubro Priape furibus minare mutinô.

Horat. lib. I Sat. VIII.

Obſcœnoque ruber porrectus ab inguine palus. Frid, Lindenbrogius.

9. *membroſior æquo*] Infr. c. LXXIX faſcinoſum eumdem vocat, ob vaſorum luculentitatem. *Gabbema.* Lucret.

At qui obitum lamentetur miſer ampliùs æquô.

Horatius : *--- ubi pleniùs æquô*
Laudat. ---. Ga. Scioppius.

10. *tegendæ*] Cur hîc *pudendæ* malim,

CARMEN. I.

AD PRIAPVM.

LVdens hæc ego [1] teste te, Priape,
Horto carmina digna, [2] non libello,
Scripsi [3] non nimium laboriose.
Nec Musas tamen, ut solent Poëtæ,
Ad [4] non virgineum locum vocavi.

Nam

lim, occidit caussa. *Ga. Scioppius.*

1. *teste te*] id est, spectatore. *Testis* enim κατ' ἐξοχὴν dicitur oculatus, qui in re præsente adfuit. Nam, ut ait Plaut. Trucul. act. 2, sc. 6.

Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem.
Qui audiunt, audita dicunt. qui vident, planè sciunt.

Sic Seneca Thebaide, ubi loquitur Iocasta, bellum inter filios compositura:

--- fervidos juvenes anus
Tenebo, nullum teste me fiet nefas:
Aut si quod & me teste committi potest,
Non fiet unum. ---

Sic Plautus Pœnul. sc. 3 in f. act. 3. *testem esse*, pro *inspectare.*

--- evocemus huc Agorastoclem,
Vt ipse testis sit tibi certissimus.

Hoc ipsum interpretatur:

Vt tute inspectes aurum lenoni dari.

Sic infrà: *Magnis testibus ista res agetur.* Carm. 14. *Scioppius.*

2. *non libello*] Libellum hîc accipio pro taberna libraria, ad quam sermonem cædundorum gratiâ honestiores confluebant, sicut ad tonstrinas viliores. Vide Scaligerum ad versum illum Catulli:

Te quæsivimus in minore campo,
Te in circo, te in omnibus libellis.

Ait ergo, carmina sua, utpote rudia & nondum exacta, adde etiam lasciviuscula non tam in librarias officinas ad reliquorum erudita scripta, quàm in hortum, qui locus Veneri sacer & Priapo minorum gentium deo, amandanda. *Sciopp.*

3. *non nimium*] Ironiæ speciem habet. vult enim dicere, nullo sibi hæc labore Carmina constitisse. Sic Catull.

Cæsar, non cupio nimiùm tibi velle placere,
Nec scire utrum sis albus an ater homo.

Idem:

Salve nec nimio puella nasô.

Ita enim legendum ibi cum Scaligero Iovem lapidem jurare sum paratus, quicquid alii dicant non minimi hominis nasi, qui quod sibi vitii est, id puellæ etiam Catullianæ inesse volunt, eique de suo & ex abundanti liberalissimâ causa condonare. Sed assis eos non facio, & cum naso suo malam rem habere porrò jubeo. Satìs enim acceptum mihi atque persuasum est, puellam à naso non opipare, imò ne ad pauperiem quidem vitandam, instructam fuisse, quippe de qua alibi scribat:

Ista turpiculo puella nasô. Sic censeo.

Sic etiam Carm. 49.

Non nimium casti carmina plena joci.

Idem.

4. *Horto carmina -- scripsi -- Nec Musas -- Ad non virgineum locum vocavi*] *Hortis* præficiebatur Priapus. Vnde & *hortus non virgineus locus* dicitur, & horti vocabula paullò improbiora fiunt, propter ejus Deos tutelares,

Venerem

Nam [1] *ſenſus mihi* [2] *corque defuiſſet,*
Caſtas Pieridum chorum ſorores
Auſo ducere [3] *mentulam ad Priapi.*
[4] *Ergo quidquid id eſt, quod otioſus*
Templi parietibus tui [5] *notavi,*
In partem accipias bonam rogamus.

II. PRIAPVS.

[6] *OBſcure poteram tibi dicere,* [7] *da mihi, quod tu*
Des licet aſſidue, [8] *nil tamen inde perit.*

Da

Venerem, inquam, & Priapum. Hinc Carm. 4 hortus obſcœnum eſt, cùm dicit Priapus:

Quod meus hortus *habet ſumas impunè licebit,*
Si dederis nobis, quod tuus hortus habet.

Eadem nequitia *hortum* Plautus naturam muliebrem vocat, ut à Lipſio obſervatum eſt. Et ideo Priapus *hortorum* cuſtos. Carm. ad Lectorem:

Sed rubor hortorum *cuſtos membroſior æquô.*

Si quis provectus audaciæ ſcribere hodie non dubitet, *hortos locos eſſe non virgineos*, næ faxim pereat ille probè & pugnam cum virginibus noſtratibus cernat non bonam: quæ omnibus cæteris locis indelectatæ & nauſeantes ad ſolos hortos uſquè convolant, quippe in quibus non cruentos, non deformes Priapos, ſed verò formoſiſſimos & nihilô deteriùs mutoniatos juvenes reperire ſperant. *Ga. Scioppius.*

1. *ſenſus*] Sic Propert.

Hic primum vidit ſine ſenſu vivere amantem, Idem.

2. *corque defuiſſet*] id eſt, omni ratione orbatus, & modò non furioſus fuiſſem. Sic Auſonius:

Qui reminiſco putat ſe dicere poſſe Latinè,
Hic ubi CO ſcriptum eſt, faceret COR, ſi cor haberet.

Cor enim pro ſinceritate rationis & intellectu utuntur. Vt Furius Bibaculus: *En* cor *Zenodoti, en jecur Cratetis!* Propert. lib. 2 Eleg. 9 de eo, qui Amorem pinxit:

Idem non fruſtra ventoſas addidit alas,
Fecit & humano corde *volare deum.*

Id eſt, admodum cordatè finxit Cupidinem volare. *Id.*

3. *mentulam*] *Mentula*, virga virilis. Martin. in Lexic. Philol. deduci à *μηνυτὴς*, indicator, index, quòd ſit ſexus nota. niſi à Germanico *Mann*, vir, quaſi *Mannheyt*, ut opinatur Goropius. Ita & Germanis, *Mannligheyt*, & Græcis *ἀνδρεία*, & *ἀνδρεῖον μόριον*. *Io. Weitzius.*

4. *Ergo quicquid id eſt*] Sic Catull.

Quare habe tibi quicquid hoc libelli eſt. Scioppius.

5. *notavi*] *Notare* pro *inſcribere*: id verò non chartæ ſolùm, ſed animo quoque notandum. Haut abſimiliter Virg. Eclog. 5.

Imò hæc in viridi nuper quæ cortice fagi
Carmina deſcripſi, & modulans alterna notavi. Idem.

6. *Obſcure*] Eſt Ovidii hoc Epigramma, ut ex Seneca colligimus, qui illum verſiculum ex eo citat:

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

I. Scaliger.

7. *da mihi*] *Dare* in obſcœnis eſt, ut loquitur Petronius, *facere quod dictat*

Da mihi quod cupies [1] *frustra dare forsitan* [2] *olim,*
Cùm tenet [3] *obsessas* [4] *invida barba genas,*
Quodque Iovi dederat, [5] *qui raptus ab alite sacra,*
[6] *Miscet amatori pocula grata suo:*
Quod virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta [7] *loci.*
Simplicius multo est, da pædicare [8] *Latine*
Dicere, [9] *quid faciam?* [10] *crassa Minerva mea est.*

III. AD

ctat distenta libido. sive, ut idem ait, *plenum & voluptabilem coitum concedere.* Infrà Carm. 50.

Et nec dat mihi, nec negat daturam.

Ga. Scioppius.

8. *nil tamen inde perit*] Non si vel Marrucinus Asinius furtorum insignis ipsus in re præsenti adesset. *G. Scioppius.*

1. *frustra dare*] Præter vulgarem interpretationem τὸ *frustra* pro *gratìs* accipere possumus. quod ego tamen sciolo cuidam probare adhuc non potui. quin imò operam navasse sibi videbatur, si, quòd quem *frustra docuisse* dixeram, ea me re derideret. Sed quid mirum in homine, qui fontes linguæ Latinæ, id est, Plauti delicias non degustavit? Plautus ergo Menæch. audiatur. *Frustra*, inquit, *meretrix, me ductare non potes.* innuit, eum nisi à donis instructum ipsius quidem causâ fore exclusissimum. *Scioppius.*

2. *olim*] de futuro. Horat.

Non si malè nunc & olim *sic erit.*

Sciopp.

3. *obsessas*] Notandum *obsessæ genæ*, id est, hirsutæ. Nisi fortasse legendum sit, *obsertas* pro obsitas ab obserendo. Sicut Tibull. *Stipitem desertum in agris* dicit, id est, defixum, à deserendo, quod est, inserendo *obserere*, utitur Attius apud Nonium in Seges: *Quod beneficium haut in sterili segete te obsesse intelligis*, id est, *obsevisse.* Vbi *serere beneficium* dicit. *Idem.*

4. *invida*] Quòd illum lævorem invidere quasi pueris vel ephebis videatur. *Scioppius.* Malim *ninguida.* infrà: *canis cùm barba caput àlbicet capillis.* Fr. Lindenbrog.

5. *qui raptus*] Ganymedes puer ab aquila, sive Iove in aquilam converso in cœlum raptus, ut illi in deliciis & à poculis esset. *Scioppius.*

6. *Miscet amatori pocula*] *Miscere pocula*, est, *esse alicui à poculis*; sive fundum aut pocillatorem. *Sciopp.*

7. *loci*] Isthunc locum Murrhedius Rhetor loco inlustrat insignî apud Senec. Patr. lib. I Contr. II. *Novimus*, inquit, *istam maritorum abstinentiam, qui etiamsi primam Virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen locîs ludunt.* Est hæc Martial. sententia lib. II Ep. LXXIX.

Pædicare semel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E libero illud mutuatus est carmine. Sic & Quintus Serenus:

Obscœnos si ponè locos nova vulnera carpent.

pro fœmineo utero sæpius apud Lucret. est etiam *locus.* Gonsalius. Sensum ita quoque expressit Plaut. Casin.

Illa haud verbum fecit, & sepit veste id, qui estis.
Vbi illum saltum video obseptum, rogo, ut altero sinat ire. I. Scaliger.

8. *Latine*]. Legendum puto: *Latinô dicere*, id est, Latino sermone. Porrò Latinè loqui dicuntur etiam, qui

III. AD PRIAPVM.

Obscænis [2] rigido deo [3] tabellas
Ducens [4] ex Elephantidos libellis
Dat donum Lalage, rogatque tentes,
Si pictas opus edat ad figuras.

unamquamque rem libertate Stoica, ut testatur Cicero, non per ambages & circuitionem, sed suo nomine simpliciter appellare consueverunt. Martial.

Absolvis lepidos nimirum Auguste libellos,
Qui scis Romana simplicitate loqui.
Ga. Scioppius.

9. *quid faciam?*] Τί πάθω; ἄγροικος, καὶ ἄμουσός εἰμι. Aristoph. Ἄγροικός εἰμι τὴν σκάφην, σκάφην λέγω. Vnde jocus maximi Principis, Philippi Macedonis, Quum ii, qui prodiderant Olynthum Philippo, conquestum & expostulatum ad ipsum venissent, quod injuriose nimis vocarentur proditores ab aliis Macedonibus: οἱ Μακεδόνες, inquit, ἀμαθεῖς, καὶ ἄγροικοί εἰσι· τὴν σκάφην, σκάφην λέγουσι. *I. Scaliger.*

10. *crassa Minerva mea est*] Solent textoriis & similibus vocabulîs uti scriptores, si quando de contexenda oratione loquuntur. Vt, *deducere versus*, &c. Sic Cicer. *orationem crasso filô scriptam* ait, *Ga. Scioppius.*

1. *Obscænis*] Elephantis puella Græca *σχήματα συνουσιῶν varios coëundi modos* scripserat. Ex hujus ergo libris ductas picturas Lalage Priapi sacerdos suspendit, rogans, ut stuprare velit & tentare, an omnes istos pictos coëundi modos fideliter imitari possit. Hic sensus est carminis; aliud qui dicunt, campas loquuntur. *Sciopp.*

2. *rigido deo*] i. e. Priapo, ob adsiduam tentiginem sic etiam carm. 45.

Cum quendam rigidus deus videret.

Idem.

3. *tabellas*] Sic in veteri Epigrammate:

Inque modos omnes dulces imitata tabellas
Transeat, & lecto pendeat illa meo.

I. Scaliger.

4. *ex Elephantidos libellis*] Mart. lib. XLI Ep. XLIII.

Quales nec Didymæ sciunt puellæ,
Nec molles Elephantidos libelli,
Sunt illic Veneris novem figuræ.

Vbi novem illæ figuræ sunt, de quibus Philænis librum conscripsit. Infrà:

Tot figuras, quot Philænis enarrat.

Ex Elephantidos libellis Tiberius, qui libidinosissimus fuit, figuras depingi curavit, quibûs cubiculum instruxit: ne cui in opera edenda, ut Suetonius de eo loquitur, exemplar imparatæ scenæ deesset *Fr. Lindenbrog.*

5. *Si pictas*] id est, an possit opus edere ad figuras, seu, omnes istos coëundi modos exprimere. *Si* pro *an.* Propert. lib. 2 Eleg. 20.

Manè erat, & volui si sola quiesceret illa
Visere, at in lecto Cynthia sola fuit.

Sallust. Iugurth. de Vacca: *Simul tentandi gratiâ si paterentur.*

Terent. Eunuch.

Itque ad eum visum, si domi est.

Lib. 2 Eleg. 2.

Quærebam, sicca si posset piscis arenâ
Vivere? ---. Et in Iure nostro sæpius ut l. 3 § 1 D. de Collat. bon. l. 3 C. Commun. de legat. l. 10 C. de Adopt. l. 13 C. de Vsufr. leg. & aliàs sæpe. *Scioppius.*

IV. DE PRIAPO.

QVam puero legem fertur [1] dixisse Priapus,
Versibus hic infra scripta duobus erit:
[2] Quod meus hortus habet, sumas impune licebit;
Si dederis nobis quod tuus hortus habet.

V. PRIAPVS.

[3] QVod sim ligneus, ut vides, Priapus,
Et falx lignea, ligneusque penis;

[1] Pren-

1. *dixisse*] *Dicere legem alicui*, Livius & Ovidius. *Dicere* enim pro edicere & imperare usurpatur. Vegetius: *Multa sunt dicenda atque observanda pugnantibus.* Idem: *quocumque enim hæc ferri dixerit ductor.* Hinc *dicta ducum* pro *jussis*, teste Varrone. Furius:

Nomine quemque ciet, dictorum tempus adesse. Ga. Scioppius.

2. *Quod meus hortus*] Κῆπος pro obscœna mulierum parte apud Diogenem. quod & adnotat Victorius. Hîc verò pro puerili. Hesychius quoque: *κῆπος, τὸ ἐφήβειον γυναικεῖον.* & potest illud proverbiale huc adludere: *γλυκεῖ ὀπώρα, φύλακος ἐκλελοιπότος.* Aristophanes quoque *πεδίου* nomine:

--- --- νὴ δι' ὦ Βοιωτία
Καλόν γ' ἔχουσα τὸ πεδίον. λα. καὶ νὴ Δία
Κομψότατα τὴν βλαχῶνά γε παρατετιλμένα.

Vbi simul adlusum ad pulegium, quo abundabant Bœotii: & ad ipsos quoque Bœotios qui hortorum culturæ valde dediti erant. Euripides quoque Cyclope *λειμῶνα* vocat:

Ἵν' ἐστὶ τουτὶ τἄρθρον ἐξανιστάναι.
Μαστοῦ τε δραγμοὺς, καὶ παρεσκευασμένου
Ψαῦσαι χεροῖν λειμῶνος. --- Scaliger. Imitatum in Epigr: veteri:

Quod meus hortus habet gratanti suscipe mente:
Sic frueris lætus quod tuus hortus habet.

Quemadmodum hîc *hortus*, sic etiam apud Græcos *νάπος* usurpatur. Hesychius: *νάπος, γυναικὸς αἰδοῖον.* Latinè ad verbum *saltus*. Plaut. Casinâ:

--- Tegit veste id, &c. *Fr. Lindenbrog.*

3. *Quod sim*] *Quod* pro *quamvis*. Sic Ovid.

Illa quòd est virgo, quòd tela Cupidinis odit,
Multa dedit multis vulnera, multa dabit.

Ita etiam Plautus Asin. Aulul. & Milite usurpat, ut princeps docuit elegantissimus omnium Muretus in enarratione Epigramm. Catulli in Furium. Nec aliter Terentius Eunuch.

Quòd dicas mihi, iter hàc habui, alium quærebam, peristi.

Sic Propert. lib. 2 Eleg. 17.

Tu quoque quòd pleno fastus assumis amore
Credule, nulla diu femina pondus habet.

Idem lib. 3 Eleg. 1.

Quòd non Tanariis domus est mihi fulta columnis, &c.
At Musæ comites. Scioppius.

[1] Prendam te tamen, & [2] tenebo prensam:
[3] Totamque hanc [4] sine fraude, quantacunque est,
[5] Tormento citharaque [6] tensiorem,
Ad costam tibi septimam [7] recondam.

VI. PRIAPVS.

CVm loquor, una mihi peccatur litera, nam præ,
[8] Pæ, dico semper, [9] blæsaque lingua mea est.

VII.

1. *Prendam*] pro *prehendam* & apprehendam ac retinebo te. *Ga. Scioppius.*

2. *tenebo*] *Tenere* amatorium. puellam ad lubitum suum paratam habere:

Hanc tamen in nullos tenui malè languidus usus.

Tibull. lib. 1.

Sæpe aliam tenui, sed jam cùm gaudia adirem
Admonuit Dominæ deseruitque Venus. S. A. Gabbema.

3. *Totamque hanc*] Quam manu tenebat. *Scioppius.*

4. *sine fraude*] Pro *profectò*. Sciopp.

5. *Tormentho citharaquè*] *Tormentum*, est funis tensus, ut in Ergatarum suculis & aliis ejuscemodi. quin simpliciter funis. Nam *funem torquere*, est σχοῖνον πλέκειν. Propertius:

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocnô.

Tormentum itaque funis. Et rectè in Apuleio: *Capillus ipse, quem ipsi aperto mendaciô ad lenocinium decoris promissum dixere, vides quàm non sit amœnus, ac delicatus, horrore impexus atque impeditus, stuppeo tormento assimilis*, &c Neque quicquam mutandum. Sed pro eo, quod hodie legitur, *honore implexus*, lego, *horrore impexus*. & sanè verum est. *I. Scaliger.*

6. *tensiorem*] Observa, *tendere esse* in obscœnis pro tentigine adfici, & habere supinum *tentus* vel *tensus*, Vnde *mentula tenta* inf. (sic *distentare* etiam), Carm. 19, 33, & 75, quæ hîc tensa dicitur. Sic *tersa* & *terta* galea inf. Carm. 69 de Achill.

Ille Pelethroniam ---
--- citharâ tensior ipse sua.

Tensus ergo est, qui tentigine rumpitur. infr. Carm. 26 *tentum* vocat. de puella quæ Priapum orat:

Tenta ut ad exemplum sit sua turba dei. Scioppius.

7. *recondam*] *Condere* in hoc significatu admodum propriè accipitur. Sic Plaut. Trucul. ubi meretrix quæ se ex militis complexu gravidam repperisse ait:

Qui me interfecisti pene & vitâ & lumine,
Quique vim magnam doloris per voluptatem tuam
Condidisti in corpus etiam quo nunc, morbo misera sum.

Aliàs *recondere* accipitur etiam pro *effundere*. contrarium τῷ Condere. Propert. lib. 2 Eleg. 21.

Cùm subitò Triton ore recondit aquam.

Sic idem sub finem Eleg. 20 lib. eod.

Sic ego tam sancti custode recludor amoris.

id est, excludor à Cynthia, quæ amorem tam sanctè colit. Vide etiam Huberti Giphanii Iurisconsultorum nostra memoriâ facilè principis Indicem Lucret. in Reparcunt. *Sciopp.*

8. *Pæ, dico*] Dicturus *prædico*, semper balbutiens videlicet, soleo *pædico* dicere. *Pædicare* autem est puero hillas cædere, sive, constuprare. *Idem.*

9. *blæsa-*

VII. PRIAPVS.

MAtronæ procul hinc abite castæ:
Turpe est vos legere impudica verba.
[1] Non assis faciunt: [2] euntque recta:
Nimirum sapiunt, videntque magnam
Matronæ quoque mentulam [3] libenter.

VIII. PRIAPVS.

[4] CVr obscœna mihi [5] pars sit [6] sine veste, requiris.
Quæro, tegat nullus cur sua signa deus?
Fulmen habet [7] mundi dominus, tenet illud aperte:
Nec datur [8] æquoreo fuscina tecta deo.

Nec

9. *blæsaque*] Ovid. quoque *blæsam linguam* dixit. Cæterùm quòd quidam inter *blæsum* & *balbum* distinguere volunt, ne illi balbutiunt & frustra sunt. Quam enim hic *linguam blæsam* dicit, quæ sc. literam R pronunciare nequit, Cic. *balbam* vocat, de Oratore: Demosthenes ita balbus fuit, ut Rhetoricæ primam literam non posset dicere. *Ga. Scioppius.*

1. *non assis faciunt*] Catull.
Non assis facis obsitum, lupanar. iter.
Rumoresque senum severiorum
Omnes unius æstimemus assis.
Plaut. in Capt. *Neque ridiculos jam teruncii faciunt.* Sciopp. & Gabbema.

2. *euntque recta*] Id est, rectà accedunt, nec avertuntur matronæ istæ, ut pudicas decebat. *G. Scioppius.*

3. *libenter*] Cum appetitu, ut loquuntur, & voluptate. Cic. 2 de Finibus: *Et tamen non negat* libenter *unquam cœnasse Gallonicum: mentiretur enim.* Scioppius.

4. *Cur obsc.*] Puto esse Ovid. *I. Scaliger.* Hoc Carmen Ovidii est, & vel eo nomine diligenter legendum, quòd uno quasi obtutu omnium ferè Deorum arma nobis exponit. Ead. sunt. infr. C. 19. *Sciopp.*

5. *pars*] Suprà p. 466. Sic & *membrum.* inf. C. 29, & 48. *Idem.*

6. *sine veste*] *Esse sine veste*, id est, *nudum.* Contrà apud Propert. *esse in tunica*, id est, *tunicatum.* Id.

7. *mundi dominus*] Id est, *Iupiter.* Sic Horat.
Terrarum dominos evehit ad deos. Id.

8. *æquoreo deo*] id est, *Neptuno.* Porrò fuscina est tridens Neptuni, hoc est, telum trisulcum piscatorium, quod fundô natantia capiat. hôc etiam retiarii in gladiatoriis ludis utebantur. Iuvenal.
Vicerat hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi.
Sed de isto videnda Lipsii Saturnalia, quid Lipsii? imò Petri Fabri. Sed utrùm illius, an Fabri, quid ad me? Tam utitur bene, quàm sibi pararit Nostro Lipsius invidendus ævo, per quem non licet esse negligentem, ut in Taciti compilatione Chifletio & Mureto sese exhibuit. ne quid hîc de versibus Ennianis apud Agellium lib. 12, c. 4 dicam: quos cùm ope complurium veterum librorum feliciter emendasset Gifanius, & Mureto Romam misisset, hic, qui tum Mureto præ-

Nec Mavors illum [1] *per quem valet,* [2] *occulit ensem:*
Nec latet in tepido Palladis hasta sinu.
Num pudet auratas Phœbum portare sagittas?
Clamve solet pharetram ferre Diana suam?
Num tegit Alcides nodosæ [3] *robora clavæ?*
Sub tunica virgam num [4] *deus ales habet?*
Quis Bacchum gracili [5] *vestem prætendere* [6] *thyrso,*
Quis te [7] *celata cum face vidit Amor?*
[8] *Nec mihi sit crimen, quod mentula semper* [9] *aperta est:*
Hoc mihi si telum desit, inermis ero.

IX.

præsens erat & epistolam Gifanii legebat, totam deinde istorum verborum emendationem, mutatis tamen, ut fures solent, poculorum ansis, cum pulvisculo sibi abstulit. adeò apud istos homines unaquæque res

Res fisci est, ubicumque natat. — Sed odorati sunt postea fraudem hanc viri docti, editis nimirum Mureti epistolis. En Lector imitare sis egregiam istam ad laudem grassandi viam. *Ga. Scioppius.*

1. *per quem valet*] *Valere* est *esse robustum*, *viribus firmum*, unde *valens* etiam in Priapeiis pro robusto, quem volgò fortem poëticè magis, quam oratoriè vocare solent. *Valentiorem nactus adversarium.* Plaut. quem Lucret. viribus editiorem vocat. *G. Scioppius.*

2. *occulit*] *Occultat.* Vtitur Cicero, & Plautus, eleganter de mulieribus, quæ vitia corporis fucô occulunt. Mostellariâ. *Scioppius.*

3. *robora clavæ*] Id est, *ipsam clavam.* Sic Lucret. *Robur saxi* ponit pro ipso saxo lib. 1,

Conveniebat enim fruges quoque sæpe minutas
Robore cùm saxi franguntur, mittere signum,
Sanguinis. --- Et lib. 2.
Et validi silices ad duri robora ferri.

Vbi Lambinus, qui uno anno plùs auctoribus nocuit, quàm alii decenniô prodesse poterunt, putabat translationem esse ab inanimo ad aliud inanimum, cùm *robur* propriè de quercu dicatur. Acutè! quasi verò *robur* non potiùs de vi & duritia dicatur, sicut idem Lucret. *vim ignis*, seu *flammeam* vocat. Sed de acumine illius in Plautum dicendi locus erit. *Sciopp.*

4. *deus ales*] Mercurius, quî pinnatus pingebatur. *Idem.*

5. *vestem prætendere*] Sic suprà ad lectorem:

Aut igitur tunicam parti prætende tegendæ. Idem.

6. *thyrso*] *Thyrsus* hasta erat aculeata, hederis obtecta, quam in Orgiis, Bacchi sacris, quatiebant. *Id.*

7. *celata cum face*] Vide Lilium Gyraldum histor. Deorum syntagmate XIII, ubi ait Caunium Cupidinem vocatum ab æstu, qui fit ex amore; unde & illi ardentes faces adtribuebant antiqui. Tibull. l. 2 El. 1,

Sancte veni dapibus festis, sed pone sagittas,
Et procul ardentes hinc precor abde faces. Idem.

8. *Nec mihi sit crinem*] *Crimen esse alicui*, pro *vitio verti.* Sic Propert. lib. 2 Eleg. 19.

Iupiter adfectæ tandem miserere puellæ:
Tam formosa tuum mortua crimen erit.
Venit enim tempus, quo torridus æstuat aër,
Incipit & -- fervere terra &c.

Et

IX. PRIAPVS.

[1] INsulsissima quid puella rides?
Non me [2] Praxiteles, Scopasve fecit:
Nec sum Phidiaca manu [3] politus:
Sed lignum [4] rude villicus dolavit:
[5] Et dixit mihi, tu Priapus esto.
Spectas me tamen & subinde rides.

Nimi-

Et pòst Eleg. 21.

Qui videt, is peccat, qui non & viderit, ergo
Non cupiet? facti crimina lumen habet? Ga. Scioppius.

9. *aperta*] *Apertas* pro *nudo*, ut hîc & Carm. 13, 38, 51. *Scioppius.*

1. *Insulsissima*] Insulsus hîc pro eo, cui res quæpiam salsa & ridicula videtur, quæ tamen secus est. *Id.*

2. *Praxiteles*] Marmoris sculpendi insignis artifex. Scopas unus ex iis fuit, qui Mausoleum cælaverunt. Phidias in ebore scalpendo maximè claruit. *Scioppius.* Columella lib. x.

Non tibi Dædaliæ quærantur munera dextræ,
Nec Polycletea, nec Phragmonis, aut Ageladæ
Arte laboretur, sed truncum fortè dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli. Lindenbrogius. *Praxitel.* ætate Pompei vixit. Plin. lib. XXXIII, c. IX. ejus Venus maximè celebratur: Plin. lib. VII, cap. XXXVIII. *Scopas.* Plin. lib. XXXVI, c. V. *Phidias.* Plin. lib. XXXVI, c. V: Valer. Max. lib. III, c. VII. *S. A. Gabbema.*

3. *politus*] *Polire* est statuariorum verbum, quando imaginem exegerunt, ut homini jam omnibus partibus æmula sit. ait ergo Priapus, se perfunctoriè & tralatitia diligentia dolatum, ut ligno, quàm homini similior sit. *Scioppius.*

4. *rude*] *Rudis* quoque est statuariorum verbum, & idem est, quod non politus. Ovid.

Nondum exacta satìs, rudibusque simillima signis.

Vbi *signum* pro statua accipitur, quod & heic ἀντὶ τῦ *lignum* libens admodum receperim & legerim:

Sed signum rude villicus dolavit.

Imago ergo vel simulacrum non edolatum, *rude* vocatur vel impolitum. aliud *exactum.* Cicer. *Forma ingenii admodum impolita & planè rudis.* Idem lib. I de Oratore: *Vis enim, ut mihi sæpe dixisti, quoniam quæ pueris aut adolescentulis nobis ex commentariolis nostris inchoata atque rudia exciderunt, vix hac ætate digna & hoc usu, quem ex caussis, quas diximus, tot tantisque consecuti sumus, aliquid iisdem de rebus politius à nobis perfectiusque proferri,* &c. Vbi perfectum inchoato, politum rudi opponit. *Sciopp.*

5. *Et dixit mihi*] Sic apud Horat. lib. I Sat 8 Priapus:

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cùm faber incertus, scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse deum deus indè ego furum aviumque
Maxima formido. --- Scioppius. *Et dixit mihi t. P. e.* Indicat ita impolitè fabricatum fuisse, ut necessum habuerit dicere, *Tu Priapus esto.* alioquin in ea causa fuisse ut ignoraretur, Priapus ne esset, an putre & inutile lignum. Sic pictores rudi adhuc seculô,

Nimirum tibi salsa res videtur,
Adstans inguinibus [1] *columna nostris.*

X. PRIAPVS.

N*E* [2] *prensere cave: prenso nec fuste nocebo:*
Sæva nec incurva vulnera falce dabo.
Trajectus conto sic extendêre [3] *pedali:*
Vt culum rugas non habuisse putes.

XI. PRIAPVS.

[4] Q*Vædam serior Hectoris* [5] *parente,*
Cumææ soror, ut puto, [6] *Sibyllæ,*
[7] *Æqualis tibi, quam domum revertens*

Theseus

seculô, & cùm nondum magna ista ars ad tantam excellentiam pervenisset, picturis subscribebant, hic homo, hic asinus. Ælianus Variarum lib.x, cap. x. Ὅτε ὑπήρχετο ἡ γραφικὴ τέχνη, καὶ ἦν τρόπον τινὰ ἐν γάλαξι, καὶ ἐν σπαργάνοις, οὕτως ἄρα ἀτέχνως εἴκαζον τὰ ζῷα, ὥς τε ἐπιγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφέας, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος, τοῦτο δένδρον. *Fr. Lindenbrog.*

1. *columna*] Quam *columnam* dicat notum est; eamdem & *trabem* & *pyramidem* vocabant. *Pyramis* infr. c. LXIII. *Gabbema. Columna* pro *eo, quo viri sumus.* Catullus Ep. 28 trabem vocat:

O Memmi, bene me ac diu supinum
Tota ista trabe lentus irrumasti.

Horatius locô modò laudato palum vocat:

Obscenoque ruber porrectus ab inguine palus. Ga. Scioppius.

2. *prensere*] *prehendare* vel *deprehendare à me.* Quòd si enim apprehensus fueris, pœnas penitus dabis. nam hic contus sive hæc pertica ab inguine meo porrecta, -- ita extendet, ut nunquam antè rugosum fuisse credere possis. Carm. 5 suprà:

Prendam te tamen & tenebo prensam.

G. Scioppius.

3. *pedali*] Infrà Carm. 37. Martialis *sesquipedalem* amat dicere:

Mentula cui nondum sesquipedalis erat.

Scioppius.

4. *Quædam serior*] *senior.* Claudicat versus. Puto ita restituendum: *Quædam serior*, ὀψιαιτέρα. Quod sanè placet. Ita enim interpolatum inveni in manuscripto quodam, quanquam malæ notæ libro. & Tibull. ita locutus est:

Vidi ego jam juvenem, premeret quum serior ætas,
Mœrentem stultos præteriisse dies.

I. Scaliger.

5. *parente*] *Parens* pro *matre.* quamvis non ignorem Priamum Hectoris patrem cum Nestore collocari solere infrà Carmin. 57, & 77. hanc tamen cum tribus aniculis comparat, cum Hecuba, Sibylla, & Hecale. *Sciopp.*

6. *Sibyllæ*] Deiphobes: cujus ætas in proverbium abiit. *Idem.*

7. *Æqualis tibi*] *æquales* ergo sunt, qui eadem ætate sunt. *tibi.* Hecalem anum adloquitur pauperculam, quæ Theseum adhuc adolescentem hospitiô suscepit. Hujus paupertatem Callimachus integro librô celebravit. *Id.*

1. *rep-*

Theseus [1] repperit in rogo jacentem,
[2] *Infirmo solet huc gradu venire:*
Rugosasque manus ad astra tollens,
[3] *Ne desit sibi mentulam rogare.*
Hesterna quoque luce, dum precatur,
Dentem [4] de tribus exscreavit unum.
Tolle, inquam, procul, ac jube latere
Scissa sub tunica, [5] stolâque rufa,
Vt semper solet, [6] & timere lucem,

Qui

1. *repperit*] Malè & insulsissimè Musisque adeò invitis & plorantibûs magistelli nostri *repperit* scribunt, versui consulentes scilicet. At ego Lucumones istos atque hominum vix nomine dignos malam rem habere & in Arcadiam ad consortes suos auritos amandandos censeo, & literas fœdis ungulis suis tractare veto: nisi si discere tandem velint, Præpositiones RE & PRO modò longas, modò breves esse. quod idem de adverbiis in E & O quibusvis censeo. qua de re consulendi præstantissimi Giphanii Index Lucretianus, & Iosephi Scaligeri ad Propertium notæ. *Ga. Scioppius.*

2. *Infirmo gradu*] quem Plautus testudineum & succretum cribro pollinariò vocat. *G. Scioppius.*

3. *Ne desit sibi*] Solet huc venire, & sublatis ad cœlum manibus mentulam rogare, ne sibi deesse velit. *Scioppius.*

4. *de tribus unum*] Sic Propert. de Parca loquens. --- *de tribus una soror.* Sciopp.

5. *stolâque rufa*] Notâ vetulam rufa stolâ indutam fuisse. quod ille, qui regnum inter Criticos obtinere putat, &

Quem penes arbitrium est & vis & norma loquendi.

in suis Collectis (illud, Electis inquam) non innuit. Sed vero simile fit, Petrum Fabrum memoriæ nostræ Cujacium nihil etiam ista de re in scriniis suis latitans servasse. *Stola rufa* matronarum. Sic Propertius:

Seu qua est plebeio, sive est sandycis amictu.

Scioppius. *Stola* matronarum tunica propriè dicta, licèt apud Græcos, & barbaros pro communi veste, & maximè virili accipiatur. Cic. Philippicâ II. *Sumpsisti virilem togam, quam statim stolam reddidisti.* Eodem planè sensu ille apud Petron. *Quid ille alter, qui die togæ stolam tamquam togam sumpsit?* Ita enim locus ille legendus est. Sic Caligula Liviam *Vlyssem stolatum* appellabat. Hanc autem ad talos, ut loquitur Flaccus, demissam & institâ ad oram ornatam, docuit Turneb. lib. XXIX; & ex eo plures. Vbi duo insignia in cultu matronarum notat, vittas queîs crines ligabantur, & talarem tunicam adsutâ institâ cultam. Secus in libertinis, quæque viris morigerabantur. Tibull. El. VI.

--- --- *Quamvis non vitta ligatos*
Impediat crines, nec stola longa pedes.

De instita Horat.

Quarum subsuta talos tegat instita veste.

Vbi Acron: *Quia matronæ stola utuntur demissâ, usque ad imos pedes, cujus imam partem ambit instita subsuta,* &c. vide Ferrarium lib. III c. XVII de Re Vestiaria. *S. A. Gabbema.*

6. *& timere lucem*] Ita quidem emendavit Scaliger, cum antè legeretur: *& timere locum.* Ego sic legendum

Qui tanto patet indecens hiatu,
Barbato macer eminente naso,
Vt credas Epicuron oscitari.

XII. PRIAPVS.

[1] P*Ædicere puer, moneo:* [2] *futuere puella:*
Barbatum furem [3] *tertia pœna* [4] *manet.*

XIII.

dum putem: *& locum timere Qui,* &c. dic tuo denti, ut locum hunc, id est, gingivam ploxemi veteris, fugiat, nec inferi rursus velit. qui locus interea dum nasum resupinas tuum & elevas ac eminere facis, tanto hiatu turpiter patet, ut quis hominem pigerrimum, & Epicuri de grege porcum oscitari credat. *Ga. Scioppius.*

1. *Pædicere*] Sic Gabbem. editio. Scioppius: *Præcidêre.* Omnibus manum ab horto non abstinentibus pœnam interminatur, puero pædicationem, puellæ futuitionem, viro autem sive barbato, irrumationem. Vide etiam Carm. 21, & 75. *Pracidere. Cædere* & *præcidere* sunt in abominanda illa Venere virili. Sic etiam Carm. 14, & 25.

--- nemo præcisum sciet esse me.
Fures cædere quamlibet valentes.

Et Catull. — *rigida meâ cæcidi* sc. puerum.

2. *futuêre*] *Futuere* est in licita Venere, frequens Martiali; quamvis descendat à *fundo*, quod semen fundatur. Sic etiam *effutio* à fundo dicitur, vel potiùs ejus frequentativo *futo.* Inf. C. 25 *exfututus* est ad nauseam usque in palæstra illa versatus. *Ga. Sciopp.*

3. *tertia pœna*] Turpitudo, quæ per os peragitur, significatur, quod Galenus in exordio libri II Simpl. medic. *lesbiari* dixit, nimirum à Lesbiis, apud quos primùm obscœnitas illa exorta traditur, Quia verò in ore hæc exercetur immanitas, meritò, *capiti non parci*, dixit Lactantius lib VI, c. XXIII. infr. c. XXI.

Hic cunnum, caput hic, præbeat ille nates.

id est, os ad inrumationem, non autem caput falce aut securi amputandum. Elegant. Epigrammat. Sciptor:

Corve salutator, quare fellator haberis?
Cùm caput intrarit mentula nulla tuum?

Corvos enim ore coire, non sine errore, cujus nos & Aristoteles & Plinius admonent, fuit olim existimatum. Qui inrumanti parent, eamve ferunt obscœnitatem, *ore morigerari* dicuntur. Suet. in Tiber. *Magius. tertia pœna.* Scilicet oris stuprum: ita enim hoc vocat Arnobius lib. II. *Nihil pati renuentes ad oris stuprum paratæ.* Nec debet hic locus mutari, quod quidam nuper tentavit. Horatius *ore adlaborare* dixit Epod. VIII.

Minúsve languet fascinum,
Quod ut superbo provoces ab inguine,
Ore adlaborandum est tibi.

Sic apud Pausaniam, ut me monuit vir doctissimus, συναμωρεῖται sumitur. τὴν Ἀταλάντην συναμωρουμένην, quod tamen Aristophanes simpliciter pro virum pati usurpat, ἐν νεφέλαις, γυνὴ δὲ συναμωρουμένη χαίρει. *Fr. Lindenbrog.*

4. *manet*] Pœna me manet. Solemus etiam dicere, *manet mihi.* Catullus & Virgil.

Scelesta, bene? quæ tibi manet vita?
O mihi tam longè maneat pars ultima vitæ! Scioppius.

1. *Hui*

XIII. PRIAPVS.

[1] *HVc huc, quisquis es, in Dei salacis*
Diverti grave ne puta sacellum.
Et si nocte fuit puella tecum,
[2] *Hac re quod metuas adire, non est,*
[3] *Istuc Cœlitibus datur severis.*
[4] *Nos vappæ sumus, & pusilla culti*
Ruris numina: nos [5] *pudore pulso*
Stamus [6] *sub Iove* [7] *coleis apertis.*

Ergo

1. *Huc huc, quisquis es*] Arcendos Antiqui à Sacris putabant hesterna Venere inquinatos. Tibullus Eleg. 1 lib. 2.

Vos quoque abesse procul jubeo: discedite ab aris,
Queis tulit hesterna gaudia nocte Venus.

Hinc Lampridius in Alexandro: *Primùm usus vivendi eidem hic fuit: primùm si facultas esset*; id est, si cum uxore non cubuisset, matutinis horis in lario suo rem divinam faciebat. Ovid. lib. 3 Amor. Eleg. 6.

A tenera quisquam sic surgit manè puella,
Protinus ut castos posit adire deos?

Plura pete à magno illo Brissonio Formul. lib. 1, fol. 6 editione Francoford. Mercuriali Var. lect. lib. 2, cap. 15: & Sebast. Castalione Annotat. in 1 Reg. 21. *Scioppius.* Veteres concubitu abstinebant rem divinam facturi. quod Latinè dicebant *Purè habere*, ut Græce ἁγνεύειν, ἁγνῶς ἔχειν. Plaut. Asinariâ:

Si fortè purè velle habere dixerit,
Tot reddat spurcas, quot puras habuerit.

Deus Κηπουρὸς ait, ut ad suum sacellum divertant prætereuntes, non eis opus esse, puras noctes habuisse. *I. Scaliger.*

2. *Hac re*] pro ideo, ea de caussa. Valer. de Faliscis puer. *hac re Senatus censuit.* Varro: *Hac re medicos exquisitim convocabat, ut convalesceret.* Sic Brutus ad Atticum de Cicer. *An hoc ipsum ea re facit, quòd illi propter amplitudinem omnia jam deferenda putat?* Sic Valerius. *Hac re Senatus censuit.* Vide Giphanii Indicem Lucretianum in *Hac re.* Ga. Scioppius.

3. *Istuc Cœlitibus*] Apud me non ea puritate opus est, quæ in sacris majorum deorum requiritur. non opus est ut te vivo flumine ad me venturus priùs abluas. *G. Scioppius.*

4. *Nos vappæ*] *Vappas*, τοὺς ἀχρήστους ac homines nihili vocant Latini. Catull. *Satisne cùm isto vappa, frigora & famem tulisti?* Græci quoque ὀξίνην ad eam rem usurpant. Nam ὀξίνης *vappa.* Aristoph. Ἱππεῦσι:

Ἄνδρα μοχθηρὸν πολίτην, ὀξίνην,
ὑπέρβολον.

Vbi sanè nugatur interpres. *Scaliger.* Plin. lib. xiv, c. xx. & ibi Dalechamp. *S. A. Gabbema.*

5. *pudore pulso*] *Pellere pudorem*, quod Apulejus *devorare*, alius inf. carm. 28 ponere pudorem dicit:

Sed cùm tu posito deus pudore
Ostendas mihi coleos patentes. Sciopp

6. *sub Iove*] Id est, sub dio. Sic Horat.

--- *manet sub Iove frigido Venator.*

Idem.

7. *coleis apertis*] *Colei* sunt testiculi. Hinc Pomponius apud Nonium, *coleatam cuspidem* vocat id, quo viri sumus.

 mus.

Ergo quilibet huc licebit intret,
[1] *Nigra fornicis oblitus favilla.*

XIV. PRIAPVS.

[2] *COmmisso mihi non satis[3] modestas*
Quicunque attulerit manus agello:
Is me sentiet esse non spadonem.
Hic inter frutices[4] loco remoto
Dicat forsitan hæc sibi ipse:[5] nemo
Præcisum sciet esse me. sed errat:
[6] *Magnis testibus ista res agetur.*

XV. AD

mus. Sic infrà 48. *Coleos patentes.* Ga. Scioppius.

1. *Nigra fornicis*] Sic C. Cæsar *Bithynicus fornix, & stabulum Nicomedis,* dictus fuit. In fornice prostabant meretrices, ac usuram corporis & sui copiam faciebant. Horat. lib. 1 Sat. 11. quod jam satis ad Petron. adnotavimus. *S. A. Gabbema.*

2. *Commisso*] Quicumque ex agro meæ custodiæ & fidei concredito auferre volet, is à me stuprabitur, hîc post frutices. *Committere alicui,* id est, custodiæ ejus mandare. Vide carm. 52, in principio. *G. Scioppius.*

3. *modestas*] Nota *modestas manus*; quibus contrariæ sunt quas furaces sive malas & improbas vocant. *Scioppius.*

4. *loco remoto*] Sic Horat.

Seu tu in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis &c. *Sciopp.*

5. *nemo*] Noli cogitare, neminem impudicitiæ tuæ conscium adfore, eò quòd in remoto loco te stuprare velim. De *præcidendi* verbo vide commentarium ad 12 carmen. *Idem.*

6. *Magnis testibus*] Ambiguitas inest testibus: videtur dicere *testes*, id est spectatores. suprà ad carmen 1. cùm tamen revera coleos illos apertos & testiculos intelligendum sit. *Scioppius. Testis,* ὁ μάρτυς ex antiqua lingua Græca θέστωρ: & μάρτυρας θέ-ατ. τοὺς διδύμους verò (quos eleganter *pares* vocat Plinius) ita nominarunt, quòd & ipsi μάρτυρες τῆς ἀρρενότητος. Idcirco ambiguè lusit Plautus Amphitruone:

AL. *Mihi quoque assunt testes: qui illud, quod ego dicam, assentiant.*
AM. *Qui testes.* AL. *Testes.* AM. *quid testiculare?*

Nam, ut erat mos veterum, verbum formavit ex re, quam non intelligebat: ex teste, *Testiculari.* ut Aristophanes θεσμοφοριαζούσαις.

--- ἐχθὲς ἔφαγον κάρδαμα.
κτλ. τί καρδαμίζεις; ---

At dedita opera *testiculari* dixit pro eo, quod Græci ὀρχιπεδῆσαι. Aristophan.

Οὐκ ἔκυσας, οὐ περιεῖπας, οὐ προσηγάγου·
Οὐκ ὠρχιπέδησας. ---

Sicut & κλειτοριάζειν, dicebant à pudendo muliebri. quod Laberius ut ego puto, *puellitari* interpretatus est:

Quanam vos dementia suppolitores facit
Cum cano eugio puellitarier?

Nam Eugium (quod & Græcum ipsum quoque est, εὔδιαιον) est τὸ κλειτόριον. Vnde *colei Cliternini* Ciceroni. quia videntur adludere non ad Cliternum oppidum Italiæ, sed ad κλειτόριον. Nam sicut ab oppido Lanuvio,

XV. AD PRIAPVM.

[1] *Qualibus Hippomenes rapuit Schœneida pomis:*
Qualibus [2] Hesperidum nobilis hortus erat:
Qualia credibile est spatiantem rure paterno,
[3] Nausicaam pleno sæpe tulisse sinu:
Quale fuit malum, quod litera pinxit [4] Aconti,
Qua lecta, cupido pacta puella viro est:
[5] Taliacumque puer dominus florentis agelli
Imposuit mensæ nude Priape tuæ.

XVI.

nuvio, Lanuvinorum Coleorum familia erat: at non ita à Cliterno Cliternini. Quin & nomen familiæ Lanuvinos fuisse ex eo colligo, quod adversarius Terentii Lanuvinus nominabatur. Alii apud Donatum legunt, *Lavinius*. At *Lavinium*, & *Lanuvium*, idem. *I. Scaliger.*

1. *Qualibus Hippomanes*] *Atalanta* Schœnei filia procis suis cursus certamen ea lege proposuit, ut illi inermes currerent, ipsa cum telo insequeretur, & quem cursu adsequi posset, venabulô confoderet. *Hippomanes* ejus amore captus adsumptis tribus aureis malîs cum ea cursu certare non dubitavit. Cùm ergo currerent, ille rejectis post se extra viam malîs illam in colligendis istis occupatam facilè antevertit. *Scioppius.* Hujus etiam *Hippomanis* & *Atalantæ* fabula, perquam lepidè ab Ovid. lib. x, & à Servio in III Æneid. & à Sidon. Apollin. in Panegyr. ad Anthem. describitur. à Lutatio in VII supra Statii Thebaide duas fuisse Atalantas dicitur, alteram Arcadicam, alteram à Schœnejo nobilem cursu. Vide Gyraldum latè dissertantem Dial. xx. *S. A. Gabbema.*

2. *Hesperid. n. hortus*] *Hesperi*, qui frater fuit Atlantis, filiæ hortum habuerunt nemore aurifero pretiosum, à dracone pervigili servatum: quem cùm Hercules interfecisset, pomis aureîs potitus est. *Scioppius.* Diodor. l. v Biblioth. *Gabbem.*

3. *Nausicaam*] Vidend. Homer. *Gabbema. Nausicaa* filia fuit Alcinoi Phæacum regis, cujus horti & deliciæ in proverbium abiere. *Ga. Scioppius.*

4. *Aconti*] Profectus sacra ad Dianæ *Acontius*, quæ in Delo insula maris Ægei omnium Cycladum clarissima, ex frequenti virginum conventu celebrabantur, in amorem visæ Cydippes puellæ nobilis excaluit. Sed cùm illam ob generis imparitatem non auderet in suum amorem solicitare, novam commentus fraudem, in pulcerrimo pomo scripsit duos hosce versus:

Iuro tibi sanè per mystica sacra Dianæ
Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram.

Atque illud ad pedes puellæ projecit, quæ fraudis inscia, cùm imprudens legeret, visa est se uxorem Acontio pacisci. Nam quæ ante Deos in templo Deliæ Dianæ dicerentur, rata esse debere, lex erat. *Sabinus.*

5. *Taliacumque*] id est talia. τὸ cumque παρέλκει, ut apud Horat. *Vtcumque* pro *ut* sive *ubi*. Sic infrà Carm. 69. *Quicumque valentior esset*, pro, *qui, quinam.* Scioppius.

XVI. PRIAPVS.

QVid mecum tibi [1] circitor moleste?
Ad me quid prohibes venire furem?
Accedat sine: [2] laxior redibit.

XVII. PRIAPVS.

COmmoditas hæc est in nostro maxima pene,
Laxa quod esse mihi [3] femina nulla potest.

XVIII. AD PRIAPVM.

[4] ECquando Telethusa circulatrix
Quæ [5] clunem tunica tegente nulla

Extis

1. *circitor*] *Circitor* est custos, qui hortum frequenter obit, ne fures intrent. *Circare* est περιοδεύειν, *circuire*. Hinc Vegetius *circatores* vocat, qui vigilias circumeant, quos *rondier* hodie dicimus. Videndus eruditorum princeps Scaliger ad lib. 1 Tibull. & doctissimus deque literis nostris optime meritus Stevechius ad lib. 3 Vegetii, cap. 8. *Ga. Scioppius*.

2. *laxior redibit*] Perforatus, longè quàm accessit amplior. Vide Carmen 31, & 46. *Scioppius*.

3. *femina*] Quantumvis laxum fossatum habeat, naviter, ut ait Lucretius, expleam. *Idem*.

4. *Ecquando Thelethusa*] Papinianus noster Giphanius Indice Lucretiano in *Etquantus* multum disputat de significatione τῦ *Ecquis* & *Etquis*, & labitur tandem ut dicat *Ecquis* valere *numquis*. *Etquis* autem sonare, *quod quis*. Cui nos subscribentes hic *Etquando* legendum pro *quando* rectè opinor contendemus. *Scioppius*. Omnino videndus Gifanius in indice Lucretiano, in voce *Etquantus*; multa enim ibi corradit huc spectantia. *Gabbema*. *Thelethusa*. Hîc & in Mart. perperam scribitur *Theletusa*. Aut enim θαλέθουσα, aut τελέθουσα. Videtur autem idem auctor illius carminis fuisse:

Nota Suburranas inter Telethusa puellas, &c. *I. Scaliger*.

5. *clunem motat*] *Clunis* in singulari. Porrò clunes in Venere movere meretricum est. Lucret. fine 4.

Nam mulier prohibet se concipere atque repugnat,
Clunibus ipsa viri Venerem si læta retractet,
Atque exossato ciet omni pectore fluctus.

(id est, dum se mulier ita commovet & subinde incurvat, acsi nullam spinam aut in tergo *os* habeat.)

Ejicit enim recta sulci regione viâque
Vomerem, atque locis avertit seminis ictum.
Idque sua causâ consuerunt scorta moveri,
Ne complerentur crebrò gravidæque jacerent,
Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset.

Sic infrà Carm. 26.

Deliciæ populi, magno notissima circo
Quinctia, vibratas docta movere nates.

Et

[1] *Extis aptius, altiusque motat,*
[2] *Crissabit tibi* [3] *fluctuante lumbo?*
Sic ut non modò te Priape posset,
Privignum quoque sed movere Phædræ.

XIX. PRIAPVS.

[4] *FVlmina* [5] *sub Iove sunt: Neptuni* [6] *fuscina telum:*
[7] *Ense potens Mars est: hasta, Minerva, tua est.*
[1] *Sutili-*

Et hinc Petronius *pygiaca sacra* vocat coitum, nam *pygæ* clunes: *Non cessavit*, inquit, *puellam invitare ad pygiaca sacra.* Nævius apud Non. in Pilare: *Antequam pygæ pilant*, id est, antequam crines ibi crescere incipiant. *Ga. Scioppius.*

1. *Extis*] Hoc præter Sibyllam interpretari posse reor neminem. Fortassis legendum est, *Lectis*, & ita sensus erit apertus. Vide jam ad *Crissare*. *Sciopp.*

2. *Crissabit*] *Crissabit tibi*, id est, tibi subsidet seu succumbet. *Crissare* enim & *Cevere* apud Iuvenalem est, nates ita, ut dixi, movere. Iuven. Satyr. 6. *Medullinæ crissantis.* Interp. *Crissare* mulierum, *cevere* virorum est. Hinc cevetes molles & obsceni vocantur. Martialis pro *tremere* & *moveri* usurpavit de mentulâ:

Tam tremulùm prurit, tam blandùm
crissat, ut ipsum
Masturpratorem fecerit Hippolytum.

ait, partem tentam adeò tremere, ut quemvis etiam Hippolyto castiorem incitare possit, ut manibus ipse ad inguen admotis semen sibi eliciat. Hoc enim est Masturpari, q. d. manu stuprare. Erravit igitur amicus quidam noster, qui in suis ad Institutiones juris commentariis Mastuprationem quasi maris seu masculi stuprationem & pædicationem dictam censet. *Crissare alicui. puto heic intelligi inequitationem, coitus speciem: ut dicat, illam super virum positam & delicias libidinesque facientem, clunes altiùs elevare, quàm* intestina *ipsa, quæ heic* Exta *satis durè vocat, ut ita nates supra totum corpus sublatæ sint. quod mihi heic sub calamo nascitur, & ita meliùs de lumbo fluctuante intelligetur, qui non fluctuabunt, si illa subsidat.* Scioppius. *Crissare*, propriè prurire (pruritum movere). Verbum Tarentinum, κνισσᾶν, & κνιστᾶν. non à κνίσσα. Sed quod alii dicunt κνιζᾶν, ipsi κνιτλᾶν, vel κνισσᾶν. ut ἐπιχαριτλᾶν, ἀντὶ τοῦ ἐπιχαρίζεσθαι. κνισσᾶν *Crissare.* ν in r, ut μόνα, *mora.* Φονία, *Furia.* φονᾶν, *furere.* κνέφας, *Crepus, crepusculum:* κνίσπος, *Crispus*, ut λίσπος. Γνῶμα, *Groma.* γνωματικός, *Gromaticus.* I. Scalîger.

3. *fluctuante*] *Fluctuare* est crebrò movere & inquietare ad exemplum fluctuum. Arnob. lib. 2. *Et ad ultimum clunibus & coxendicibus sublevatis lumborum crispitudine fluctuaret.* Hinc *fluctuatim ire* est magnificè & contemnifice se inferre & facere ut pallium ad undarum instar fluctuet. Afranius: *Magnificè volo fluctuatim ire ad illum.* Sic Plaut. Epid. *Quis ille, suam qui undantem chlamydem quassando facit?* Scioppius.

4. *Fulmina*] Similia habes suprà Carmine 8, quod vide. *Sciopp.* Secutus Antholog. lib. IV ΕΙΣ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΘΕΑΙΝΩΝ ΑΓΑΛΜΑΤΑ κεφ. ιβ.

Τύμπανα καὶ θύρσον Βρομίου. ζηνὸς δὲ κεραυνὸν,
Ἀσπίδ' ἐνυαλίου καὶ κόρυν ἠύκομον,

[1] *Sutilibus Liber* [2] *committit prælia thyrsis:*
Fertur Apollinea missa sagitta manu.
[3] *Herculis armata est invicta dextera clava:*
At me [4] *terribilem mentula tenta facit.*

XX. AD PRIAPVM.

[5] *Copia me perdit: tu suffragare rogatus,*
Indicio nec me prode, Priape, tuo.
Hæc quæcunque [6] *tibi posui* [7] *vernacula poma,*
De [8] *sacra nulli dixeris esse via.*

XXI.

Φοίβου δ' αὖ τόξον φαρέτρην, ἄλλοις δὲ τρίαιναν,
Καὶ θνητῶν χειρῶν ἡρακλέους ῥόπαλον. Fr. Lindenbrog.

5. *sub Iove sunt*] observanda phrasis, *sub aliquo esse*, pro alicujus. *Ga. Scioppius.*

6. *fuscina*] Vide quæ dixi ad Carmen 8. *G. Scioppius.*

7. *Ense potens*] sic supra. *Mavors, per quem valet, ensem.* Scioppius.

1. *Sutilibus*] id est, consutis & connexis: hederâ enim thyrsi implicabantur. *Sciopp.*

2. *committit prælia*] Notandum: *gladiô committere prælium*, id est, *pugnare.* Idem.

3. *Herculis*] Quia Hercules semper cum clava pingebatur, interdum etiam cum clava, sagittis, & pelle leonina, ideo Tertull. una voce hæc omnia comprehendens *Scytalosagittipelligerum* eum vocat, librô de Pallio c. IV. *Adoratur à vobis qui erubescendus est, Scytalosagittipelliger ille, qui totam epitheti sui sortem, cum muliebri cultu compensavit.* Lindenbrog.

4. *terribilem*] Petron. *Ter corripui terribilem manu bipennem.* infr. c. LVI. *Quæ me terribilem facit videri*, S.A. Gabbema.

5. *Copia*] Adloquitur dominus Priapum suum. Sensus est subobscurus. Hoc tamen videtur dicere: Quia copiosum & divitem me feci sive simulavi, ferè ad paupertatem redigor, quia semper dare cogor. quando ergo ad te de facultatibus meis rogatum venient, hoc à te peto, ne paupertatem meam, cujus tu conscius, illis prodere velis. Idque ut facias facilius, en tibi à me poma: quæ etsi in Sacra via emerim, tu tamen dicas, esse in meis prædiis nata. *Scioppius.* Priapo queritur aliquis tot rogatores se pomorum sua caussâ pati; ut nec deo ipsi ponere ea audeat, nisi sub obtestatione silentii. Scribendum igitur puto: *Copia me perdit, tu suffragare, rogantum.* Commendat oblationem suam Priapo. Cæterùm omnis lepor in vocibus *Sacra via* est: Nam intelligit utique poma illa clanculum, quæ ut hîc de *sacra via*, ita à Petronio *Deorum* beneficia adpellantur; quæ perpetua materies jocorum in istis epigrammatis est. Ne igitur incivili fatigatione opus habeat, poëta rogat ne indicium faciat quæ poma ipsi obtulerit Priapus, velut antea copiâ petitorum penè enectus. *Ga. Barthius.*

6. *tibi posui*] *Ponere deo aliquid*, est ei *dicare.* sic infrà Carmine 29 de Quinctia. Et Propertius:

Has pono ante tuam tibi, Diva, Propertius ædem
Exuvias, tota nocte receptus amans.

Scioppius.

7. *vernacula poma*] Id est, *in fundo meo nata. Vernaculus* enim domesticum

XXI. PRIAPVS.

[1] *FEmina si [2] furtum facit mihi, virque, puerque:*
Hæc [3] cunnum, caput hic præbeat, ille nates.

XXII. PRIAPVS.

QVicunque hic violam, rosamve [4] carpet,
Furtivumve olus, aut [5] inempta poma:
[6] *Defectus pueroque feminaque,*
Hac tentigine, quam videtis in me,
[7] *Rumpatur precor [8] usque, mentulaque*
[9] *Nequidquam sibi [10] pulset umbilicum.*

XXIII.

cum notat & advenæ sive peregrino opponitur. Horatius *inempta* vocaret. *Ga. Scioppius.*

8. *sacra via*] In sacra enim via poma & similia leviora venibant. Ovid. ead. de re:

Dum bene dives ager, dum rami pondera nutant,
Adferat in calatho rustica dona puer.
Rure suburbano poteris tibi dicere missa,
Illa vel in sacra *sint licèt emta via.*

Scioppius. *Nulla via historicorum scriptis celebratior legitur.* Nomen traxit à fœdere inter Romulum & Tatium Reges ictum, quod nunquam sine prævio sacrificiorum apparatu, patet ex lib. II Halicarn. meminit Seneca, qui *viam sacram celeberrimum locum* appellat lib. de Consol. ad Marc. c. XVI. & ante illum Ascon. in orat. II in Verr. Totam autem velis intexit C. Cæsar, ut & forum Romanum, cui vicina fuerat. Plin. lib. XIX, c. I. ibique Iulius Dictator habitavit, ut liquet ex Sueton. in ejus Vita c. XLVI. Et quod miror omnes urbis topographos omisisse, *signa fœderis initi in ea extabant, tempore Servii Honoratii, regibus diverso itinere venientibus, Romulo à Palatio, Tatiô à Rostris*, ad vers. DCXLI lib. III. Celebre hîc & à multis rerum venalium emporium rusticis in urbem commeantibus, & fructus villicos conferentibûs. Varro de RR. c. II l. I. *Th. Dempsterus.*

1. *Femina*] Vide carmen 12, & notas: & infrà Carm. 75. *Scioppius.*

2. *furtum faciet*] Observandum, furtum facere alicui. *Sciopp.*

3. *cunnum*] stuprandum; *caput* inrumandum, *nates* pædicandas. *Idem.*

4. *carpet*] *Carpere* pro *decerpere:* verbum hortorum. unde ad oscula transfertur. *Id.*

5. *inempta poma*] Horat. Epod. 2. *Dapes inemtas adparet.* Virgil. 4. Georg.

--- *Seráque revertens*
Nocte domum, dapibus mensas onerabat inemtis.

Sed ibi *inemptus* est vernaculus, in fundo natus, heîc est idem quod furtivus, non ære paratus. *Idem.*

6. *Defectus*] precor ut tentigine rumpatur, & non habeat in quo evomat vim Lucillii seu genitale semen. *Defectus* est *destitutus*, *carens.* Id.

7. *Rumpatur*] Horat. lib. Sat. 2.

-- *tument tibi cùm inguina, num, si*
Ancilla aut verna est præsto puer, impetus in quem,
Continuò fiat, malis tentigine rumpi?

Sic etiam Carm. 33, & 25. *Id.*

8. *usque*] *Vsque* pro *diu* vel *semper.* alias

XXIII. PRIAPVS.

HIc me custodem fecundi villicus horti
Mandati curam jussit habere loci.
Fur habeas pœnam, licet indignere, [1] feramque
Propter olus, dicas, hoc ego, [2] propter olus?

XXIV. PRIAPVS.

[3] *HOc sceptrum, quod ab arbore [4] ut recisum est,*
Nulla jam poterit virere fronde:
Sceptrum, quod [5] pathicæ petunt puellæ:
Quod quidam cupiant tenere [6] Reges:
[7] *Cui dant oscula nobiles cinædi:*

[1] *Intra*

aliàs ferè παρέλκον videtur. *Scioppius.* Id. in Indice: *Vsque. particula hæc sæpe redundare in oratione videtur, & pro re nata varie interpretanda est. Vsus ejus exemplis ostendi poterit.* 22. c, 45, 50, 64, 77.

9. *Nequidquam*] *nequaquam.* id est, *frustra*, ita scribendum ex v. lib. *Ga. Scioppius.*

10. *pulset umbilicum*] Quod in tentigine fieri solere omnes norunt. *Scioppius.*

1. *feramque*] & *dicas*: Egóne ut hanc pœnam ob olus surreptum feram propè olus in gramine? Alterum *propter* est prope. Vult enim furem stuprare in gramine prope agrum ubi olera consita. Sed hæc conjectura tantùm est. *Idem.*

2. *propter olus*] Omnino mutuatum ex Leonida:

Ἀλλ' ὡς ἐντέταμαι, φῶρ, ἔμβλεπε. τοῦτο δ' ἐρωτᾷς,
Τῶν ὀλίγων λαχάνων εἵνεκα; τῶν ὀλίγων. I. Scaliger.

3. *Hoc sceptrum*] Constructio hæc est: hoc sceptrum, &c. ibit intra viscera furis. *Sceptrum* pro mentula poni nemo mirabitur, qui cogitabit mulieres omnes reginas esse, & hæ quidem sceptrô indigent. *Scioppius.* Festivissimè παρῳδιάζει ex Homero:

Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν. Virgilius:

Vt sceptrum hoc (dextrâ sceptrum nam fortè gerebat)
Nunquam fronde levi fundet virgulta, neque umbram,
Quum semel in silvas imo de stirpe recisum
Matre caret, posuitque comas, & brachia ferrô.

Sed & Val. quoque Flaccus idem imitatus est. quod tamen, ne in hac re nimius sim, non ponam. *Scaliger*, regnum adfectant feminæ, iccirco sceptrô indigent. *S. A. Gabb.*

4. *ut recisum*] *Vt* pro *postquam*, *simulac*, Scioppius.

5. *pathicæ*] *Pathicus*, qui patitur. infr. c. XI, c. XLVIII. *Sciopp.*

6. *Reges*] Perstringit libidinem regum & imperatorum, qui se aliis culcitas fecerunt, ut Cæsar Nicomedi, Cicero Crasso, alii aliis. *Idem.*

7. *Cui dant oscula*] sic infrà Carm. 44. *Oscula dat medio siqua puella mihi.* Idem.

1. *Intra*

[1] *Intra viſcera furis ibit uſque*
[2] *Ad pubem, capulumque coleorum.*

XXV. PRIAPVS.

[3] *Porro (nam quis erit modus Quirites ?)*
Aut præcidite ſeminale membrum,
[4] *Quod totis mihi noctibus fatigant*
Vicinæ ſine fine prurientes,
[5] *Vernis paſſeribus ſalaciores :*
Aut rumpar : nec habebitis Priapum.
Ipſi cernitis exſututus ut ſim,
[6] *Confectuſque, macerque palliduſque*
Qui quondam ruber, & valens ſolebam
Fures cædere quamlibet valentes.
[7] *Defecit latus, & periculoſam*
Cum tuſſi miſer exſpuo ſalivam.

XXVI.

1. *Intra viſcera*] *Viſcera* ſunt interiora omnia, ut jecur,cor,pulmo,præcordia, ilia, & reliqua, quæ pelle teguntur. Sic infra Carm. 66.

Intra viſcera habere concupiſcis.

Ga, Scioppius.

2. *Ad pubem capulumque*] id eſt, tota, quantacumque eſt, inibit uſque ad pudendos crines & teſticulos, de quibus vide ſuprà Carm. 13. quod & in gladio eſt capulum, id ſunt colei heic. *Scioppius.*

3, *Porrò*] quaſi dicat : quando nullum quidem malorum meorum finem modumque video, civium Romanorum opem implorandam eſſe exiſtimo. Qui enim auxilium populi implorabant, *Portò Quirites* clamabant,imitatus Plautus . . . ſc.1,v.220.

Cujus nunc es. S O. *tuus, nam pugnis uſu feciſti tuum.*

Porrò fidi Thebani *cives.* ME.*etiam clamas carnifex ?*

Sic enim locus ille ex v. l. legendus eſt. Plura vide apud Briſſonium in Formulis, C. Colerum Parerg. c.13; Turneb. in Adverſ. & meor. Veriſim. lib. 1, c. 16. *Idem.*

4. *Quod totis*] Intelligendum opinor de coitus genere, quod inequitatio dicitur. Sic Ovid. *Andromachen Hectoreo equô ſediſſe* dicit, id eſt, ſuper Hectorem jacuiſſe, & ſuper inguina ejus moluiſſe. *Scioppius.* Aut flagitioſa inequitatio mulierum, ut Mutuni Titinii apud Feſtum, & Arnobium : aut eſt id, quod alibi dicit :

Oſcula dat medio ſiqua puella viro.

I. Scaliger.

5. *Vernis paſſeribus*] Omnia verno tempore in Venerem ſunt proniora, maximè verò omnium paſſeres. Cùm Ingolſtadii agerem vidi è regione muſæi mei paſſerem coitum vicies repetentem, & indè adeò ad languorem datum, ut avolaturus in terram decideret. *Scioppius.*

6. *Confectuſque*] id eſt, *defeſſus.* Sic Virgil. XI Æneid.

Ducitur infelix avô confectus Aletes.

Lucill. *confectum doloribûs corpus* vocat. Et Cic. 2 de Off. *Ne me angoribus dedi,*

 quibûs

XXVI. AD PRIAPUM.

[1] DElicie populi [2] magno notissima circo
Quinctia vibratas docta movere nates:
[3] Cymbala cum crotalis, [4] pruriginis arma, Priapo
[5] Ponit, & [6] adducta tympana pulsa manu.

Pro

quibus essem confectus. Ga. Scioppius.

7. *Defecit latus*] Eadem laterum est ratio, quæ lumborum, de quibus Carm. 18. Tibull. infrà Carm. 83.

--- usque dum mihi
Venus jocosa molle ruperit latus.

Catull. ad Flavium:

Nam ni stupra, valet nihil tacere
Curvantem latera ex futura panda.

Quod ita interpretatur Scalig. nisi stuprum est, quod fateri non audes, nihil est cur taceas quid noctu facias, cùm exhaustæ vires & pandum latus id prodat. *Scioppius.*

1. *Deliciæ*] Sic Plaut. Pseud. *Phœnicum, tibi hæc ego loquor, deliciæ summatum virum.* Idem.

2. *magno notissima Circo*] De meretricibus in Amphitheatro prostantibus videndus Lipsius Elect. 1, cap. 13. Sic Virgil.

-- mediàque in valle theatri
Circus erat. --- Scioppius. Fusè Lipsius lib. 1 Electorum c. XI de more in scenam producendi scorta differtat. *S. A. Gabbema.*

3. *Cymbala cum crotalis*] Sic auctor Copæ:

Copa Syrisca caput Graja redimita mitellâ
Crispum sub crotalo (id est, ad sonum æneí crepitaculi) *docta movere latus. crotalis.* *Crotalum* perperam confundit cum Sistro vir doctus. Figurâ primum variabant omnino, hoc enim erat oblongum, manubriatum in ima sui parte, cancellarum trajectis virgulis, & ut uno verbo dicam, laminæ, & præterea nihil; Illud (si Eustathio Iliad. A, credimus) vas è testa, ligno aut ære, quod manibus tenebatur. videtur aut collisum, sonitum edidisse, ut indicat Plinius de margaritis loquens lib. IX, c. XXXV. Crotali crepitus onocrotalo avi nomen videtur imposuisse, quòd vocem forsan edat ciconiæ similem, quam & ipsam crotalistriam appellat Petronius, at Ægyptii crotalum, si Ioanni Sarisberiensi lib. VIII, c. XII fidem velimus habere, qui & addit: *Crotala quoque dici sonoras sphærulas, quæ quibusdam granis interpositis, pro quantitate sui speciei metalli, varios sonos edunt.* Laur. Pignorius.

4. *pruriginis arma*] Quia cantus iste & saltationes prurire faciunt & ad Venerem invitant, ut ex Copa apparet. *Arma* pro eo, quod vulgò, non rectè tamen, (ut in Indice dicetur) instrumenta dicimus. Armis in bello, crotalô in Veneris studio utimur. *Scioppius.* Idem in Indice: *Instrumentum* minùs rectè accipimus, pro *eo, cujus opera & subsidiô aliquid facimus.* Ciceroni idem est, quod *instructus, ornamentum & apparatus*, ut 2 de Finibus: *Quid tanto opus est* instrumentô *in optimis artibus comparandis, quid tanto concursu honestissimorum studiorum, tanto virtutum comitatu?*

5. *Ponit*] Id est, *dedicat.* Vide suprà ad Carm. 20. *Scioppius. consecrat.* V. quæ in Triumviros amorum adnotamus. *Gabbema.*

6. *adducta*] Nam tympanistæ alteram manum ad se reductam habent, dum tympana terunt. *Scioppius.*

1. tur-

Pro quibus, ut semper placeat spectantibus, orat,
Tentaque ad exemplum sit sua [1] turba Dei.

XXVII. PRIAPVS.

TV, qui non bene cogitas, & ægrè
[2] Carpendo tibi temperas ab horto:
[3] Pædicabere [4] fascino pedali.
Quod si tam gravis, & molesta pœna
Non profecerit: [5] altiora tangam.

XXVIII. AD PRIAPVM.

OBscænis [6] peream, Priape, si non
Vti me pudet, improbisque verbis:
Sed cum tu [7] posito deus pudore
Ostendas mihi [8] coleos patenteis,
Cum cunno mihi mentula est vocanda.

XXIX. AD PRIAPVM.

FAlce minax, & parte tui majore Priape:
[9] Ad fontem quæso, dic mihi [10] qua sit iter.

XXX.

1. *turba*] Amatores. *Ga. Scioppius.*

2. *Carpendo horto*] *Carpere hortum*, insolens est, pro *fruges ex horto.* Sic infrà Carm. 72. *Scioppius.*

3. *Pædicabere*] Cùm pædicationem significare vellent Ægyptii, geminas pingebant perdices, quæ cùm viduæ sunt, se invicem abutuntur. Plinius quoque promiscuè iniri fatetur. Forsan ideo libidinosissimus homo Heliogabalus, in pulvinaribus culcitrisque substerni sibi voluit perdicum plumas. De turpissima hac re multa veteres. *S. A. Gabbema.*

4. *fascino pedali*] Sic suprà Carm. 10 *conto pedali*, quod vide. *Fascinum* est pudendum. hinc *fascinosus*, infra Carm. 72. *Scioppius.*

5. *altiora tangam*] Irrumabo te. *Sciopp.*

6. *peream si non* &c.] Iurandi formula, qua plérique auctores utuntur. Item *Dispeream:*

Dispeream si non totis Deciane diebûs,
Et tecum totis noctibûs esse velim.

Martialis. Catullus:

--- Dispeream me nisi Lesbia amat.

Plura vide apud Brisson. 8 Formul. 28. *Idem.*

7. *posito pudore*] Suprà Carmine 13 dixit, *pudore pulso.* Idem.

8. *coleos patenteis*] Carm. 13. *his apertis stare.* Id.

9. *Ad fontem*] Solent advenæ, qui aquaturi eunt, sciscitari obvios de fonte. unde Cicero proverbialiter dicit, *Digitum ad fontem intendere.* pro eo quod est, δεικτικῶς, &, ut Æschylus loquitur δακτυλοδείκτως, & quasi manu ad aliquid ducere. Iccirco ita intelligendus insignis locus Iuven.

Nec monstrare vias eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.

Id

XXX. PRIAPVS.

Vade per has viteis, quarum si carpseris uvas,
[1] Quas aliter sumas hospes habebis aquas.

XXXI. PRIAPVS.

Donec proterva nil mihi manu carpes,
Licebit ipsa [2] sis pudicior Vesta:

[3] Sin,

Id est, Moses vetuit nisi sacra eadem colentes, hoc est, jus Iudaicum, ad mysteria illa admitti: ut qui eam doctrinam quærunt, excludantur, nisi eandem legem colant. Vnde adparet Grammaticos perperam ad fabulosum fontem Corn. Taciti hæc retulisse: quum sit proverbium, *quærere fontem.* Hîc verò non est proverbium, sed simplex sensus. Quur autem ignotus, & ignarus viarum à custode hortorum quærit viam ad fontem, quum ipse custos intra septa hortorum esset? Sciendum *Priapos*, & *Hermas*, vel Hermulas & *Marsyas* etiam in compitis, triviis & quadriviis poni solitos, cum virga in manu, quæ monstraret iter ad fontem. Et quantum ad Deos Viales, ut vocat Plautus, nihil intererat, Mercurii, an Priapi essent. Quin & Mercuriis, ipsis & Terminis vialibus veretra longa, & immania, ut Priapis, attribuebantur. Quod & ego Romæ in ædibus Cardinalis de Cæsiis vidi, & patet ex dicto Philosophi, qui in gulosum, & libidinosum adolescentem tempestivè lusit, quod similis esset τοῖς ἑρμαῖς, qui nihil nisi caput & penem haberet. Ergo Priapi, seu Hermæ Dii viales, qui & digitum intendebant ad fontem. In numismate argenteo ab una parte Mercurius petasatus, ab altera viator cum pedo, & cane insculptus est. Quare hic Priapus, quem interrogat viator, non magis est custos vitium, quàm viarum, vel potiùs utrorumque. *I. Scaliger.*

10. *qua*] hîc transitum notat. Malè tamen, & pessimo exemplô Gifanius Indice Lucretiano τοῦ *Qua* pro *ubi* universo Latio interdicit, ædilitias sc. edictiones habens sine populi suffragio. *Ga. Scioppius.*

1. *Quas aliter sumas*] Minatur illi τὴν στόματος μόλυνσιν. Quare opus ei lotione ad os. Iccirco Martial.

Qua tibi parte opus est, Gallia, sumis aquam.

Nam & illa quoque τὸ στόμα ἐμολύνετο, καὶ ἐλεσβίαζε. Igitur, aliter sumes aquam, quàm institueras. Nam quæ tibi ad bibendum, ea ad eluendum os opus erit. Non ignoro quomodo alii interpretati sint. Ego sanè ita simpliciter malo. *Scaliger.* V. Mercurial. lib. VI Var. lect. c. VI. G. Canter. lib. I Nov. lect. c. X. *Gabbema. Quas aliter sumas.* Tu quidem aquam petis potui: sed si uvam decerpseris, ego te irrumabo, ut ob aliam causam, quàm institueras, aquâ opus habeas, ad os sc. à me impudicatum, eluendum. *Aliter* pro, *alia de causa.* Sciopp.

2. *sis pudicior Vesta*] *Pudica matrona*, quæ maritô contenta est. At hîc *pudica*, quæ omnino virum ignorat. Plautus:

Tam à me pudica est, quàm si soror siet.

Et *signatam virginem* in eum sensum dixit Lucillius, illæsam, inviolatam. Terentius dixit *integram à viro.* Cui respondet contrarium, *imminuta virgo.* *Imminuere virginem* διαπαρθενεύειν. Apulejus: *Coràm virginem imminu-*

[1] *Sin, hæc mei te ventris arma laxabunt ,*
[2] *Exire ut ipſa de tuo queas culo.*

XXXII. PRIAPVS.

[3] *UVis aridior puella paſſis ,*
[4] *Buxo pallidior,* [5] *novaque cera ,*
[6] *Collatas ſibi quæ, ſuiſque membris*
Formicas facit altiles videri :
[7] *Cujus viſcera non aperta Tuſcus*

Per

minuiſſet parata conſtantiâ. & Plautus *imminuere pudorem.* I. Scaliger.

1. *Sin*] Eleganter hæc particula ſic ſeparatim ponitur , pro *ſi non, ſi minus.* Cic. x ad Att. Ep.VI. *Si vir eſſe volet , præclara συνῳδία : Sin autem ; erimus nos , qui ſolemus.* Et lib. XVI ad Att. *Verumtamen ſi pares æquè inter ſe , quieſcendum. ſin ; latiùs manabit, & quidem ad nos,deinde communiter.*Ga.Scioppius.

2. *Exire ut ipſa* &c.] Ita laxum reddam ut ipſa indè exire poſſis. *De* pro *ex* & ſuprà Carm. ad Lector. item Carm. 40, 42, 69. *Culo. cunno.* Iupiter diique cæteri facinus maximum cluent feciſſe, quòd Pelopi humerum eburneum pro carneo reſtituerint. nugas maximas fuiſſe reor , præ ut ego nunc ſequiori ſexui , mulieribus inquam , id reſtituo , quo ſunt, quod ſunt ; *cunnum* videlicet , quo nunc ſæcula aliquot *culô* contentæ caruerunt. Antè enim nullo ſenſu hîc *culo* legebatur , etiam in Scaligeri editione. Equidem magnas & modò non ingentes à feminis gratias hac mea tam comi opera iniviſſe confido. *G. Scioppius.*

3. *Vvis aridior*] Simile ferè epigramma eſt apud Catullum , in quo Furii ejuſque parentum maciem deſcribit. Inter alia :

Atqui corpora ſicciora cornu,
Aut ſi quid magis aridum eſt, habetis
Sole, frigore, & eſuritione.
A te ſudor abeſt, abeſt ſaliva,
Mucuſque & mala pituita naſi, &c.

Scioppius. Etiam Græci hominem exſuctum ἀσταφίδα vocant. Lucillius *paſſos ſenes* dixit, Perſius *apricos.* Scalig.

4. *Buxo pallidior*] Etiam Græci τοὺς ὠχροὺς πυξίνους vocant. *Scalig.*

5. *novaque cera*] Sic infrà Carm.51.

Magiſque cerâ luteum nova prunum.

Scioppius.

6. *Collatas ſibi* &c.] tam tenuis eſt, ut ſi cum formicis conferatur , illæ pinguiores videantur. *Altilis* enim , teſte Nonio , eſt *pinguis* ab alendo. *Sciopp.*

7. *Cujus viſcera*] Ejus inteſtina *non aperta*, id eſt, adhuc in ventre concluſa inſpici poſſunt. *Scioppius.* A Plauto accepit :

Quin exta inſpicere in Sole etiam vivo licet.
Ita is pellucet, quaſi laterna Pœnica.

Aperta viſcera intelligit , quum apertus eſt venter. Nam alioqui rimari exta , hoc eſt θυοσκοπεῖν vocabant *fiſſiculare,* à fiſſo jecoris : ut à miſſo *miſſiculare.* Apulejus de Dæmonio Socratis : *vel ſomniis confirmandis, vel extis fiſſiculandis.* Martianus : *fiſſiculatis extorum proſiciis.* Idem alibi : *Hæc aruſpiciô exta fiſſiculant admonentia quædam.* Dolendum autem in utroque ſcriptore falsò *phyſiculare* ſcriptum eſſe , tanquam παρὰ τὴν φύσιν eſſet. Porrò *fiſſiculare* Græci vocarunt καρδιουλκεῖν : & καρδιουλκίαν *fiſſiculationem.*

Per pellem poterit videre [1] *haruſpex.*
Quæ ſucco caret, [2] *atque petra pumex,*
Nemo viderit hanc [3] *ut exſpuentem :*
Quam pro ſanguine pulverem, ſcobemque
In venis medici putant habere :
Ad me nocte ſolet venire : & affert
Pallorem, maciemque [4] *larvialem.*
[5] *Ductor ferreus inſularis, æque*
Laternæ videor [6] *fricare cornu.*

XXXIII.

nem. Videndum tamen, an *phyſiculare* ſit ἀπὸ τοῦ φυσικεύεσθαι. Nam aruſpicina rimans exta idem facit, quod ἡ ἀνατομικὴ, & medicina quæ pertinet ad φυσικήν. *I. Scaliger.*

1. *Tuſcus haruſpex*] *Haruſpices* dicti, ut ait Donatus, ab *harugis*, id eſt, hoſtiis inſpiciendis ex Hetruria primùm Romam acciti. *Ga. Scioppius.*

2. *atque petra p.*] I. Scaliger : *ut putriſque pumex. Putrem pumicem* dici rectè non ignoro. ſed τὸ *que* nihil quàm tibicen eſt ad fulturam verſus. Veteres editiones, ad quas ſemper confugio, habent *atque putris pumex.* lego :

Quæ ſucco caret, atque petra pumex.

Etiam ita vulgò vocamus. Quin & petras ipſas, & tophos, *pumices* vocabant, ut patet ex lectione Poëtarum, qui antra ſubinde deſcribunt *tophô laqueata, ac pumice vivo.* Vt autem dicimus eleganter, *amo te atque fratrem germanum :* ſic hîc,

Quæ ſuccô caret, atque petra pumex.

Eſt autem petita ὑπερβολὴ ex eodem Plauto :

Pumex non æquè eſt aridus, atque hic eſt ſenex.

Scioppius : *Atque*, pro *ſicut.* obſervatione dignum.

3. *ut*] Conſtrue : *ut nemo viderit hanc exſp.* Scioppius.

4. *larvialem*] Scaliger : *larvalem.* Lego cum doctiſſimo Turnebo *larvialem.* Eſt enim ἐπένθεσις Poëtica, ut apud Ennium :

Hoſtem qui feriet, mihi erit Carthaginienſis.

Nam analogia, & uſus poſtulat *Carthaginenſis.* Quare errat Priſcianus, & qui eum ſecuti, qui ſemper *Carthaginienſem*, non *Carthaginenſem* ex illo Ennii verſu dicendum eſſe colligunt. Scioppius : *Larvialem*, qualem maciem larvæ ſeu animæ defunctorum habere ſolent.

5. *Ductor ferreus i.*] *Ducere* ἐλαύνειν. *Inſularis* quia in *inſulis* multa metalla, ad quas deportabantur damnati ad opus in metallis faciendum. Igitur χαλκοῦργός τις videor mihi *ferrum ducere :* aut tanquam *laternæ fricare cornu.* Eſt autem Eclipſis in utroque verſu. Nam *ductor ferreus*, intellige, videor mihi fricare ferrum. &, *laternæ* videor fricare cornu, ſubaudi laternarius, aut laternæ opifex, videor mihi fricare laternæ cornu. *Scaliger.*

6. *fricare cornu*] Corneæ laternæ & hodie ſunt & priſcis fuerunt in uſu. Plaut. Aulul. *Quis Vulcanum in cornu concluſum gerit?* Fiebant etiam ex veſicis. Mart. Apophoretîs, lemmate *Laterna ex Veſica* LXII. Lindenbrog. Plin. lib. XVI. *Vrorum cornibus barbari Septemtrionales potant. apud nos in laminas ſecta tranſlucent, atque etiam lumen incluſum latiùs fundunt.* S. A. Gabbem.

XXXIII. PRIAPVS.

NAjadas antiqui, Dryadasque habuere Priapi:
Et, quo tenta Dei [1] vena subiret, erat.
Nunc adeo nihil est, adeo mea plena libido;
Vt Nymphas omneis interiisse putem.
Turpe quidem factu: sed ne tentigine rumpar,
Falce manu posita fiet amica [2] manus.

XXXIV. AD PRIAPVM.

CVm sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella parvo.
Communis satis omnibus futura;
Quæ quot nocte viros [3] peregit una,
Tot [4] verpas tibi dedicat salignas.

XXXV. PRIAPVS.

PÆdicabere fur semel: sed idem
Si prensus fueris bis, irrumabo.
Quod si tertia furta molieris:
Vt pœnam patiare & hanc, & illam,
Pædicaberis, irrumaberisque.

XXXVI. PRIAPVS.

NOtas habemus quisque corporis formas.
[5] Phœbus comosus: [6] Hercules lacertosus:

Trahit-

1. *vena*] pudendum. *Sciopp.* ἡ ψωλή. Persius:
Quum morosa vago singultiet inguine vena.
Et in Epigrammate:
— ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆλε
Φῶρ ἴθι, μὴ κλαύσῃς τὴν φλέβα δεξάμενος. I. Scaliger.
2. *manus*] Mastuprationem innuit. *Ga. Scioppius.*
3. *peregit*] Martialis:
Et qua te faciet prima puella virum.
Scaliger. *Peragere virum* est experiri. Ennodius:
Ludit in ancipiti constans fallacia sexu
Femina cùm patitur, peragit cùm turpia vir est. Scioppius.
4. *verpas*] Vide Lipsium lib. 2 Antiq. lect. *Sciopp.*
5. *Phœbus comosus*] Qui comam pascit. *Phœbo* enim semper intonsi sunt capilli. *Scioppius.* V. N. In Petronium:

Phœbo

Trahitque Bacchus virginis tener formam :
Minerva flavo lumine est : Venus pæto :
[1] *Frontem cruentos Arcadas vides Faunos :*
Habet decenteis nuncius deûm plantas :
[2] *Tutela Lemni* [3] *dispares movet gressus ,*
Intonsa semper Æsculapio barba est .
Nemo est feroci pectorosior Marte :

Quod

Phœbô pulcrior & sorore Phœbi. S. A. Gabbema.

6. *Hercules lacertosus*] Philost. Icon. II in Antheo. *Idem.*

1. *Frontem cruentos*] Scaliger : *Fr. comatos.* In veteribus editionibus : *Frontem crinitos.* Sed neque versus constat, neque Fauni criniti pingebantur : neque hîc frons pro parte ; sed pro tota facie: τὸ πρόσωπον. Lego:

Frontem cruentos Arcadas vides Faunos.

Id est, rubentes ; ut, *mora cruenta.* Nam quòd rubenti facie pingeretur Pan , apertè docet Servius. Virgilius quoque , sed βουκολικῶς allusit :

Pan Deus Arcadiæ venit , quem vidimus ipsi
Sanguineis ebuli baccîs , miniôque rubentem.

Porrò , ut dixi, Fauni, & Sileni nunquam criniti pingebantur , sed Ἀναφαλαντίαι καὶ σιλπνοί: quare non distinxisset Bacchi formam à Satyris, & Faunis, si verum erat Faunos, & Bacchum comosos esse ? Sed Fauni semper calvi. Quocirca Panes , Silvani , Satyri semper pingebantur manum obtendentes fronti pro umbraculo ad arcendum calorem solis. quod non facerent si comati essent. Glossarius Hesychii id testatur his verbîs : ὑπόσκοπον χεῖρα. Αἰσχύλος. ὥσπερ οἱ ἀποσκοποῦντες. οὕτω κελεύει σχηματίσαι τὴν χεῖρα , ὥσπερ τοὺς πᾶνας ποιοῦσι , σχῆμα δέ ἐστιν ὀρχηστικὸν ὁ σκῶψ. Vbi Hesychius non ἀποσκοποῦντα ἀπὸ τοῦ σκωπὸς deducit , sed innuit τὸ σχῆμα , quod vocabatur σκῶψ , fieri manibus fronti obtentîs : vel , manus fronti obtendere, id dici σκῶπα. Iccirco pro σκοπὸ bene in Hesychio correximus σκῶψ. Sic alibi : σκαπλωμάτων. σχῆμα τῆς χειρὸς πρὸς τὸ μέτωπον πτερυγίσεως , ὥσπερ ἀποσκοπούντων. Quod & Aristoteles indicat, loquens περὶ τοῦ σκωπός. Silius de Pane :

Obtendensque manum , Solem infervescere fronti
Arcet, & umbrato perlustrat pascua visu.

Indè lux affertur Plinio , qui ait Antiphillum pictorem celebratum nobilissimo Satyro cum pelle Pantherina , quem ἀποσκοποῦντα appellant , id est, manu fronti apponentem. Lindenbrog : *At fronte crinita.* Eleganter hæc ut omnia emendat D. Scaliger. Posset tamen etiam legi : *At fronte cornuta Arcad.* Cornuti enim Satyri , nihilque hominum habent nisi faciem , dicit M. Capella. Quare autem cornuti pingantur , docet Fulgent. Mythol. lib. III. *Ideo Satyri caprinis cornibûs depinguntur , quia nunquam novere saturari libidine.* Scioppius : Hujus loci restitutio Scaligero debetur. Antè legebatur :

At fronte crinita ---.

2. *Tutela Lemni*] id est , *Vulcanus. Tutela* pro *tutore.* Sic infrà Carm. 73. *Pomarii tutela diligens* dicitur *Priapus.* Ga. Scioppius.

3. *dispares movet gressus*] Eleganter, pro *claudicat.* Scioppius.

1. *memo-*

Quod si quis inter hæc locus mihi restat,
Deus Priapo mentulatior non est.

XXXVII. VOTI SOLVTIO.

CVr pictum [1] memori sit in tabella
Membrum quæritis, unde procreamur.
Cum penis mihi forte læsus esset,
Chirurgique manum miser timerem:
[2] *Diis me legitimis, nimisque magnis,*
Vt Phœbo, [3] puta, filioque Phœbi
[4] *Curatum dare mentulam verebar.*
Huic dixi, fer opem, Priape, parti,
[5] *Cujus tu, pater, ipse par videris,*
Qua salva sine sectione facta,

Pone-

1. *memori tabella*] Quemadmodum naufragi vestes, cum quibus evaserunt in templo Neptuni, aut alterius Dei marini ex pariete suspendere consueverunt ad voti solutionem, atque adeò in his votivis tabulis depictos naufragorum casus & pericula, ut habet Cic. lib. III de Nat. Deor. Horat. lib. II Serm. Satyr. I. Et ibidem Acro ac Porphyr. Sic qui è morbo convaluerant, è tholo sacrarum ædium suspendebant *pictas tabellas*, continentes curationis genus. V. Brisson. de Form. lib. I. Hic proponitur *tabella*, in qua mentula depicta cum eisdem carminibus in Priapi sacello visebatur. V. N. in Tibull. *Gabbema. memori tabella.* Vnde & monumenta dicuntur, quod nos rerum vetustarum admoneant & recordari faciant. *Ga. Scioppius.*

2. *DIs me legitimis*] τὸ me παρέλκει sive supervacaneum & redundans, ut & *tu*, *se*. 37. c. Sallust. *Omnes homines, qui sese student præstare cæteris.* Plaut. Asin. *Atque ego id facere me studeo.* Idem: *quod velis modo, id velim me scire.* Idem: *Volt placere sese amicæ, volt mihi.* Mostell. *Illud volo dici, id scire me expeto.* Ibid. *Si te accipere cupias, numquam sinam.* Milit. *Quos videre exoptabam me maximè.* Terent. *Si quisquam est, qui placere se studeat bonis.* Scioppius. *Dii legitimi* dicebantur, ad quos propriè cura rei alicujus pertinere videbatur; ut ad Æsculapium sanitatis restitutio: Neptunum naufragia, &c. fortassis etiam ita dicti quod legibûs in urbem recepti essent. *Sciopp.*

3. *puta*] posteriore brevi. Quæ res suspicari me facit, Imperativos primæ conjugationis non minùs corripi, quàm omnes secundæ. *Idem.*

4. *Curatum dare*] *Medico quid curatum dare.* phrasis observatione non indigna. *Id.*

5. *Cujus tu--par*] *Par*, συγγενής. Ennius:

Corpore Tartarino prognata paluda Virago,
Quoi par imber, & ignis spiritus, & gravi' terra. Sidonius:
Hellespontiaco parem Priapo.

Græcanicum est. Nam illi dicunt alicui rei συγγενῆ esse, cui maximè quis adhæret. Sic in Aristophanis Equitibus, δικαστοὶ συγγενεῖς τριωβόλου, quòd trioboli valde studiosi essent. *I. Scalig.*

 1. leva-

Ponetur tibi picta, quam [1] levaris,
Compar, consimilisque, concolorque.
Promisit fore : [2] mentulamque movit
Pro nutu deus, & rogata fecit.

XXXIIX. PRIAPVS.

SImpliciter tibi me, quodcunque est, dicere oportet :
[3] Natura est quoniam semper aperta mihi.
Pædicare volo : tu vis decerpere poma.
Quod peto, si dederis : quod petis, accipies.

XXXIX. PRIAPVS.

FOrma Mercurius potest placere :
Forma conspiciendus est Apollo,
Formosus quoque pingitur Lyæus :
Formosissimus omnium est Cupido.
Me pulcra fateor carere forma :
Verum mentula luculenta nostra est :
Hanc mavult sibi, quam Deos priores,
Si qua est non fatui puella cunni.

XL. AD PRIAPVM.

NOta Suburanas inter [4] Telethusa puellas,
Quæ puto [5] de quæstu libera facta suo est :

Cingit

1. *levaris*] Sanaveris. *Ga.Scioppius.*

2. *mentulamque movit*] Ridiculum. Sicut Jupiter rogatus superciliis annuere solet, ita Priapum mentulâ annuisse volt. *Scioppius.*

3. *Natura*] *Natura* pro pudendo. ut Græcis φύσις. Sic in illo Mimi : *Hircus vetulus* naturam *capreis ligurit.* Sic Cic. III de Nat. Deor. *Cujus obscœniùs excitata* natura *traditur, quòd aspectu Proserpinæ commotus sit.* loquitur de Mercurio. Conf. Carmen 8. *Idem.*

4. *Telethusa*] Adparet Telethusam hanc, de qua & sup. Carm. XVIII, libertinam meretricem fuisse, quæ cùm in regione Suburana, ubi meretricum fornices, & diversoria erant, amplum corpore quæstum fecisset, argentumque pro capite numerasset, penem seu caudam Priapi corona inauratâ donavit. ut infr. ex Carm. L discimus :

Totam cum paribus Priape nostris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Idem.

5. *de quæstu libera facta*] Plaut. Pers. IV, IV, CIV. *Libera eris actutum si crebra cades.*

Cingit inaurata penem tibi [1] *sancte corona:*
Hunc pathicæ summi Numinis instar habent.

XLI. PRIAPVS.

QVisquis venerit huc, poëta fiat,
Et versus mihi dedicet jocosos.
Qui non fecerit: [2] *inter eruditos*
Ficosissimus ambulet poëtas.

XLII. AD PRIAPVM.

[3] *LÆtus Aristagoras natis bene villicus uvis*
[4] *De cera facta dat tibi poma Deus,*

At

cades. Nam *cadere* inter verba Romana: quod si crebriusculè facerent, summulam pecuniæ corradebant, qua se in libertatem (sæpè hoc apud Comicos habetur) vindicabant. Eodem modo apud quasdam gentes virgines liberæ dotem sibi comparabant. Sextus Empyricus Pyth. Hypot. lib. III, quem vide. Plautus id Thuscis adtribuit. Cistell. II, III, XX.

--- *Tusco modô.*

Tute tibi indignè dotem quæras corpore. Augus. de Civitat. Dei lib. IV, cap. X etiam Phœnicibus: *Phœnices donum dabant de prostitutione filiarum, antequam jungerent eas viris.* Lindenbrog. Hoc de Cypriis narrat Iustinus lib. XXII. *Mos*, inquit, *erat Cypriis virgines ante nuptias statutis diebûs dotalem pecuniam quæsituras in quæstum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri soluturas.* credo quòd ex instituto Veneris, quæ ut Lactantius ex sacra historia refert, autor meretriciæ vitæ fuit, docuitque Cyprias fœminas quæstum vulgato corpore facere. Armeniis similem ferè morem fuisse, narrat Strabo. Idem scribit Herodotus de Lydis: qui Babylonicos plebeios refert, cùm rei familiaris angustiâ premuntur, solitos quæstus gratiâ filias suas populo prostituere. Prostituendi fœminas vulgò etiam fuit mos Augilarum in Africa, nocte qua nuberent. Herodotus, Solinus, Mela. Sicæ in eadem terra templo Veneris matronæ dotem quærebant vulgato corpore. Valerius Locrenses, Iustinus scribit bellô pressos vovisse suas se filias festô Veneris prostituturos, si victores forent. *L. Vives.*

1. *sancte*] Sic & Cupido infrà Carm. 83. *Ga. Scioppius.*

2. *inter eruditos Ficosiss.*] *Ficosus* est plenus ulceribûs, quæ *fici* dicuntur. *Scioppius.* In hoc epigrammate *eruditus* nequam vocabulum est: nam quid alioquin *erudito* & *ficoso* commune? Eruditus itaque valet nequitiis subactum, unoque verbo spathalocinædum. Sic Martialis meretricem non ineptam vocat *doctam*, quam deinde nolit habere ipse, quippe solœcismis Veneris adsuetior. Ita *rudem* pro rustica suam dicit Priapus Carm. IX, & alibi. *Ga. Barthius.*

3. *Lætus*] Aristagoras villicus pomum cereum Priapo offert. *Scioppius.*

4. *De cera facta*] Lego, *de cera facili.* Vt Tibullus:

--- de

At tu [1] *ſacrati contentus imagine pomi,*
Fac veros fructus [2] *ille, Priape, ferat.*

XLIII. PRIAPVS.

NOlite omnia, quæ loquor, putare,
[3] *Per luſum mihi, per jocumque dici.*
Deprenſos ego ter, quaterque fures
Omnes ne dubitetis, irrumabo.

XLIV. PRIAPVS.

[4] *VElle quid hanc dicas, quamvis ſim ligneus, haſtam:*
Oſcula dat medio ſiqua puella mihi?
Augure non opus eſt: in me, mihi credite, dixit,
Vtetur veris uſibus [5] *haſta rudis.*

XLV.

— de facili compoſuitque luto. I. Scaliger.

1. *ſacrati*] *Sacratus* pro *ſacro* & *dedicato*. Ga. Scioppius.

2. *ille*] Ariſtagoras. *Scioppius.*

3. *Per luſum mihi per j. d.*] Catull. *Reddens mutua per jocum atq; vinum.* Sic etenim Veteres loquebantur. Sueton. in Veſpaſ. *per ludum jocumque.* Et in Nerone Claudio: *Fallere ac furari jus erat per jocum.* Belgæ dicerent *Door boert.* S. A. Gabbema.

4. *Velle*] Ita Carmen hoc elegans, quod ante obſcurum erat, primus interpunxi. hoc primum; deinde legendum cenſeo: *Velle quid hanc dicat*, ut ſit ſenſus. Non opus eſt augure ad divinandum, quid (id eſt, ob quid, quamobrem) hanc ſe haſtam velle dicat puella, quæ me in medio mei oſculatur. Cur non opus eſt augure? quia ipſe, modò mihi fidem arbitremini, idipſum exponam. Dixit ergò puella: *Hæc rudis haſta in me veris uſibûs utetur*, & me inibit. Hîc ſenſus eſt epigrammatis. *Sciopp.*

5. *haſta*] *Haſtam* poſuit pro obſcœna parte corporis. ſic Auſon. in Cent. Nupt.

Intorquet ſummis adnixus viribûs haſtam.

Nam cùm legiſſet apud Virgilium id de Pandaro dici, qui Turnum oppugnabat, ad nugas nuptiales tranſtulit. Tale eſt etſi paullò immutatum, in eadem tamen re, illud Diogenis apud Laërtium. Is enim, cùm videret formoſum puerum negligentiùs dormientem, eodem ſenſu, quo Auſonius, Ἐπέγειραι, ἔφη.

Μή τίς σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

At illud apud Homerum Iliados θ΄ Diomedes fugienti Vlyſſi dicit: niſi quod in eo eſt φεύγοντι. Tale denique eſt urbaniſſimum illud Veſpaſiani, qui, cùm vidiſſet quendam procero corpore, ac immane faſcini pondus trahentem, exclamavit:

— μακρὰ βιβάς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

Nam quod Homerus Ἰλιάδος η΄ de Ajacis cum Hectore congreſſuri haſta dixerat, id jucundiſſimus Imperator ad eam corporis partem tranſtulit, quæ honeſtè nominari nequit. *Ian. Rutgerſius.*

1. Cum

XLV. PRIAPVS.

[1] CVm quendam rigidus Deus videret
[2] Ferventi caput uſtulare ferro,
Vt [3] Mauræ ſimilis foret puellæ:
Heus, inquit, tibi dicimus cinæde,
Vras te licet uſque, torqueaſque:
Num tandem [4] prior eſt puella, quæſo,
Quam ſunt, mentula quos habet, [5] capilli?

XLVI. PRIAPVS.

O non candidior puella Mauro,
O ſed [6] mollior omnibus cinædis,
Pygmæo brevior gruem timenti,
Vrſis aſperior, piloſiorque,
Medis laxior, Indiciſque [7] braccis,
[8] Mandes hic licet, ut lubenter ires.

1. *Cum*] Iuvenis crines ſuos in capite torquebat, ut Mauritanæ puellæ ſimilis eſſet. Hunc Priapus increpat, puellam totam non tanti eſſe, ut propter eam vel capillus pudendorum, non dico capitis, mutetur. Hic ſenſus eſt. *Ga. Scioppius.*

2. *Ferventi caput*] *Fervens ferrum*, calamiſtrum, quod, ut inquit Varro, calfaciebatur in cinere, quo torqueretur capillus. Arnob. *Nec ii formis erubeſcerent Calamiſtrîs maſculorum vibrare cæſariem. Formis calamiſtrîs*, ut hic, *ferventî ferro.* Nam veteribus *Formus, Calidus*: & *formucapes*, quæ poſtea *forcipes*. quod forma, id eſt calida caperent: *αἱ πυράγραι. I. Scaliger.*

3. *Mauræ*] Hinc videmus Mauros, ut etiamnum Æthiopes, criſpos fuiſſe. *Scioppius.*

4. *prior*] Eleganter poſuit pro *melior*, ut Græci πρότερος. Hom. Οδ. τ. ὅδ' ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων. Scioppius. *Prior*. i. melior. Horat.

Et, niſi cœna prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, aſſumam. -- S.A.Gabbem.

5. *capilli*] *Capillus* pro pilo. Perſius:
--- *& poſitis bicolor membrana capillis.*
A. Gell. lib. XII, c. I. *Nam ſi ovium lacte hœdi aut caprarum agni alerentur, conſtat ferme in his lanam duriorem, in illis gigni capillum teneriorem.* Scioppius.

6. *mollior cinædis*] Catull.
Cinæde Thalle mollior, cuniculi capillô,
Vel anſeris medullulâ, vel imula oricillâ.
Infr. Carm. 64.
Quidam mollior anſeris medullâ.
Sciopp.

7. *braccis*] *Bracca ſeu bracha* veſtimenti laxi genus, pudenda maximè tegens, Medis, Indis, & Scythis uſitatum. *Idem.*

8. *Mandes hic, &c*] Sic Gabbema. Scioppius: *Mantes hic licet, ut libenter ires.* Etiamſi hic *manes*, tamen utinam hinc abires. vel optarem tamen ut ultro & libenter abires. *Vt* εὐκτικόν. Catull.

Nam quamvis videar [1] *ſatis paratus,*
[2] *Erucarum opus eſt decem* [3] *maniplis,*
[4] *Foſſas inguinis ut teram,* [5] *dolemque*
Cunni vermiculos [6] *ſcaturienteis.*

XLVII. PRIAPVS.

QVicumque veſtrum qui venitis ad Cœnam,
[7] *Libare nullos ſuſtinet mihi verſus:*
Illius uxor, aut amica, rivalem
Laſciviendo [8] *languidum, precor, reddat,*
Et ipſe longa nocte dormiat ſolus,
[9] *Libidinoſis incitatus erucis.*

XLVIII.

Iupiter, ut ſicelicum omne genus pereat. Ita enim locus ille legendus cum Scaligero, quantumvis reclamante Giphanio, qui *genus ſicelicum* Latinè dici poſſe non putat. de quo ille viderit. Scaliger: *Manes hic l.* Leg. *Mandes his licet, ut lubenter ires.* hoc ſenſu: Si iſtis Statoribus, & Circitoribus, qui latus meum tuentur, ut fures arceant, mandare vis te lubenter ituram, ſi illis conſtituere, & condicere vis, per me quidem eis clunem ſubmittas licet. Nam mihi non ſatis virium ſuppetit ad explendam libidinem tuam. *Mantes*, quod hic comminiſcitur Alciatus, nequaquam mihi placet: neque illa expoſitio, *ut lubenter ires.* pro, *me lubente ires.* Non enim ita Latinè loqui conſuevimus. Et ſanè infeliciter ferè omnia emendare conatus eſt Alciatus.

1. *ſatis paratus*] Ita accipiendum, ut in Propertio:

Nec te decipiat, quòd ſit ſatis illa parata. I. Scaliger.

2. *Erucarum*] Non fruſtra accipiendum de *erucis*, non ſolùm propter vim herbæ, quod notiſſimum eſt; ſed quia ipſa herba ei Deo dicata erat, & propter eum ſerebatur. Columell.

Et quæ frugifero ſeritur vicina Priapo,
Excitet ut Veneri tardos eruca *maritos.*

Scaliger. Auctor Moreti:

-- *Venerem revocans* eruca *morantem.*

Dicitur *eruca*, quòd beſtiolas omnes corpori innaſcentes erodat. *Ga. Scioppius.*

3. *Maniplus*] tantum herbæ, quantum manu teneo. 46, & Ανεχομ. *G. Scioppius.*

4. *Foſſas inguinis*] Muliebris ſynonyma hîc, & 21, 28, &c, 60; tum inferiùs Ανεχομηδύω Apulel. *Scioppius.*

5. *dolemque*] *Dolare* pro *nocere alicui.* Propert.

--- *adſiduo me dolat aura gelu.*

hîc *dolare vermiculos* eſt *necare.* Sciopp.

6. *ſcaturienteis*] *Scaturire* non modò de aquis ſed etiam de herbis, cæteriſque ſua ſponte ubertim naſcentibus dicitur. *Idem.*

7. *Libare verſus*] Hoc propter cœnam dicit, in qua diis vinum *libatur*: ſibi *vinum* (L. *verſus*) expetit. *Id.*

8. *languidum*] *Languidum reddere* in coitu quid ſit, interpretatione non eget. Sic Plaut. Pſeud. *Leno minatur puellæ, ſe illam, ut in pergulam deferatur, curaturum, ut ibi uſque ad languorem.* Idem.

9. *Libidinoſis - erucis*] *Libid.* activè, quæ *libidinoſum* faciunt, ut ſuprà Carmin. 46. *erucis.* Quando in cœna comederat *erucas.* Id.

I. Per

XLVIII. PRIAPVS.

QVod partem madidam mei videtis,
[1] Per quam significor Priapus esse :
Non ros est, mihi crede, nec pruina :
[2] Sed quod sponte sua solet remitti,
Cum mens est pathicæ memor puellæ.

XLIX. PRIAPVS.

TV quicunque vides [3] circa tectoria nostra
Non nimium casti carmina plena joci :
Versibus obscænis offendi desine : non est
Mentula [4] subducti nostra supercilii.

L. AD PRIAPVM.

QVædam, [5] si placet hoc tibi, Priape,
Ficosissima me puella ludit :

Et

1. *Per quam significor*] Et Varro ita loquitur :

Per id, quod discernitur, homo mas, an femina sit.

Ita Plaut. Casinâ :

Illa haud verbum facit, & sepit veste id, qui estis.

Loquitur enim mulieri servus, & de muliere. *I. Scaliger.*

2. *Sed quod sponte*] *Sponte sua* : Hesychius, αὐτομάτην, σπέρμα ἀνδρός. Arnob. lib. VI. *Tunc sancta, & ferventia numina vim vomuisse*; Lucillii. Vbi *vim* αὐτομάτην illam intelligit : quum voluit exprimere ad verbum Græcorum θόρον.. Nam etiam θόρος est vis, & indè θουρὸς violentus. Et Nonnus Dionysiacus ita αὐτομάτην illam disertim describit :

Οὐ τόσον ἱμείρων ἐπεμήνατο κυπρογενείῃ,
Ἣν ποθέων ἀκίχητα γονὴν ἔσπειρεν ἀρούρῃ,
Θερμὸν ἀκοντίζων αὐτόσσυτον ἀφρὸν ἐρώτων.

Lingua Africana, semen humanum in terram profusum, cujusmodi fuit Volcani ἀκρασία, dum colluctatur cum Minerva renitente, *bilbis*, aut *bilbil* vocabatur, ut scribit Sex. Pompeius. Quod sanè, qui sciunt Syriacè, intelligunt *bilbul* esse : hoc est, fœditatem, & confusionem. *Scalig.*

3. *circa tectoria*] *Tectorium* κονίαμα. Nam parietibus templorum Priapi, quicunque intrabant, pro symbola quisque carbone Epigramma exorabat, ut etiam denotatur illîs :

Ergo quicquid id est, quod ociosus
Templi parietibus tuis notavi.

Tectorium ergo τοῖχος κεκονιαμένος. Scaliger.

4. *subducti supercilii*] Propert. eodem modo lib. 2 Eleg. 8.

Nunc volo subducto gravior procedere vultu. Ga. Scioppius.

5. *si placet*] Sic Catull. de puero:

--- hunc ego, si placet Dionæ,
Pro telo rigida meâ cecidi. Scioppius.

1. *cum*

Et non dat mihi, nec negat daturam :
Causasque invenit usque differendi.
Quæ si contigerit fruenda nobis :
Totam [1] *cum paribus, Priape, nostris*
[2] *Cingemus tibi mentulam coronis.*

LI. PRIAPVS.

QVid hoc negoti est, quave suspicer causa
Venire in hortum plurimos meum fures,
Cum quisquis in nos incidit, luat pœnas ;
Et usque curvos excavetur ad lumbos ?
[3] *Non ficus hic est præferenda vicinæ,*
[4] *Vvæque, quales flava legit Arete :*
Non mala truncis [5] *asserenda Picenis.*
Pyrumve, tanto quod [6] *periculo captes ;*
Magisque [7] *cera luteum nova prunum,*
Sorbumve ventres lubricos [8] *moraturum.*
Præsigne rami nec mei ferunt morum.
Nucemve longam, quam vocant [9] *avellanam,*

Amygda-

1. *cum paribus*] σὺν ἡλικιώτεσι, æqualibus. *Ga. Scioppius.*

2. *Cingemus*] Vid. Lips. lib. III Ant. lect. *S. A. Gabbema.*

3. *Non ficus hic*] Mirum est fures in hunc hortum potiùs quàm in vicinos venire : cum tamen hujus horti arbores & fructus vicinîs non sint præstantiores. Non est heic melior ficus, quàm in vicinia, non sunt hîc meliores uvæ, non sunt meliora pyra, &c. Sed verisimile est, eos non propter fructus huc venire, sed amore pœnæ potiùs, ut sc. à me perforentur. *G. Scioppius.*

4. *Vvas legit Arete*] Sic Varro lib. 5 de ling. Lat. *Vinum legere*, sicut *poma legere.* infrà Carm. 68. *Arete.* quales uvas Alcinoi uxor ex suis hortis decerpere solita est. *Scioppius.*

5. *asserenda*] sive *inserenda.* Prius etiam apud Catonem reperitur. A *sero*, quando pro *semino* sive *planto* accipitur, fit *insero*, quod modò est *planto*, Virgil.

Insere nunc Melibœe pyros, pone ordine vites.

aliquando pro, *insitionem facio*, quod fit, cùm scisso truncô surculus fœcundæ arboris in sterili inseritur. *Picenum* porrò Italiæ regio est fertilissima. *Sciopp.*

6. *periculo*] Ad eum modum Catullus : -- *quandoquidem meos amores*
Cum longa voluisti amare pœna. Scalig. *Periculô*, pædicationis sc. *Sciopp.*

7. *cera*] Sic suprà Carm. 32. *Buxô pallidior novâque cera.* Idem.

8. *moraturum*] *Morari ventrem lubricum*, seu *alvum conducere* & *adstringere.* Id.

9. *avellanam*] Avellanarum duo genera,

Amygdalumve flore [1] *purpureo fulgens.*
[2] *Non brassicarum fero gulosior caules,*
Betasve, quantas hortus educat nullus,
Crescensve semper in suum caput porrum:
Nec [3] *seminosas ad cucurbitas quenquam,*
Ad ocymumve cucumeresve humi fusos,
Venire credo, [4] *sessilesve lactucas.*
Nec ut salaces nocte tollat erucas,
Mentamque olentem, cum salubribus rutis:
Acresque cæpas, [5] *alliumque fibratum.*
Quæ cuncta nostro [6] *ut ambiamus in septo.*
Non pauciora proximi ferunt horti,
Quibus relictis, in [7] *mihi laboratum*

Locum

genera, alterum rotundum, alterum longum. Auctores Geoponicôn commentarii. Theophrastus de avellana: γένη δὲ δύο ἀμφοῖν. αἱ μὲν γὰρ στρογγύλον, αἱ δὲ προμακρον φέρουσι τὸ κάρυον. Sed suspecta est mihi lectio, propter veteres editiones, quarum pars habent, *quæ vocatur alva.* pars -- *quæ vocatur Alana.* An legendum *Albana*, ut eadem sit cum *Albensi* apud Plinium? Sanè in veteribus Glossis legi: *Albanæ, nuces Prænestinæ.* An --*quæ vocatur & calva? calvam nucem*, *βασιλικὸν κάρυον*, aliàs ποντικὸν interpretatur vetus Glossarius noster. ea lectio mihi penitus respuenda non videtur. *Scaliger. Albana.* id est, *Albensis* seu *Prænestina.* secuti heic sumus emendationem Scaligeri. *Scioppius.* De ipsis quoque sic Macrob. lib. II Sat. c. 14. *Nux hæc avellana, seu Prænestina, quæ est eadem, ex arbore est, quæ dicitur corylos.* S. A. Gabbema.

1. *purpureo*] Hic fit συνίζησις. ut

— villo spectabilis aureo.

Amygdalum flore purpureo. ἀμύγδαλον πορφυρανθές. I. Scaliger.

2. *Non brassicarum*] Scaliger: *Non brassicæ fero.* Vetus edit.

Non brassicarum fero gulosior caules. Eho meliorem in præsentia comminisci non possum.

3. *seminosas*] Semine abundantes. *Ga. Scioppius.*

4. *sessilesve lactucas*] *Sessilis lactuca*, sic dicta quòd in altum non surgat, nec in caulem crescat, sed in latitudinem potiùs, & in plano se spargat. Ita *sessilis obba* quæ planum ac latum habet fundum quo in solo sistit, nec pediculum habet quo statui possit. Sedentem lactucam dixit Iuvenal. τὴν χαμαίζηλον:

— Lactuca sedens, & sectile porrum.

Martial. *sessilem:*

Vtrumque porrum, sessilesque lactucas,

Cl. Salmasius.

5. *alliumque fibratum*] Ita Scaliger in Moreto:

At primùm leviter digitis tellure refossa,
Quatuor educit cum spissis allia fibris.

Scioppius.

6. *ut ambiamus*] Ita Scaliger, quæ quanquam omnia in nostro sæpto ambiantur, in nostro horto inclusa sint, tamen ea nec à cæteris hortis absunt. *Sciopp.*

7. *mihi laboratum*] In hortum, qui mihi factus & cultus est. *Idem.*

Locum venitis, [1] improbiſſimi fures.
Nimirum [2] apertam convolatis ad pœnam :
Et vos hoc ipſum, quod minamur, invitat.

LII. PRIAPVS.

HEus tu, non bene qui manum rapacem
Mandato mihi contines ab horto :
Iam primum [3] ſtator hic libidinoſus
Alternis ineundo & exeundo
[4] *Porta te faciet patentiorem.*
Accedunt duo, [5] qui latus tuentur,

Pulchre

1. *improbiſſimi*] *Improbus* perpetuum furis epitheton. unde Carm. 83. *Improbus* abſolutè pro *fure* dicitur. *Ga. Scioppius.*

2. *apertam*] Quia Priapo natura eſt ſemper aperta. *Idem.*

3. *ſtator*] Quem ſuprà *circitorem* nominavit. *Statores* propriè ſunt carcerum, aut ædium cuſtodes. Nam *ſtare* eſt verbum ejus rei. Manil. lib. v.

— immitis veniet pœnæque miniſter,
Carceris & duri cuſtos, quo ſtante ſuperbæ
Proſtratæ jaceant miſerorum in limine matres.

Ergo optiones & mancipes carceris deſignat, qui & ultimis temporibûs *commentarienſes* dicebantur. Hîc verò tantùm ſunt cuſtodes, quos, ut & admonui, ſuprà *circitores* vocaverat. Quod ſequitur : *Accedent duo, qui latus tuentur*, nihil aliud quàm *latrones* eo deſignantur : qui priùs *laterones*, quòd latus tegerent. Hi & *ſtatores* quoque ipſi ſunt. Petronius: *Quædam enim fœminæ ſordibûs calent : nec libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint aut* ſtatores *altiùs cinctos.* I. Scaliger.

4. *Porta te faciet patentiorem*] Etiam *portam* inter obſcœna vocabula fuiſſe conſtat. Catullus : *--- patente* porta
Percurrent raphanique mugileſque.
Quò pertinet & illud :
Portam ingredi nefas quà exieris.

Sic etiam apud Græcos θύρα uſurpatur, unde Bacchus Διθύραμβος vocatus, παρὰ τὸ δὶς θύραζε βαίνειν. Ita malo interpretari, quàm ab antro διθύρῳ, in quo eum enutritum fabulantur, cujus etiam opinionis Scholiaſtes Apollonii eſt lib. IV. διὰ τοῦτο διθύραμβος ὁ διόνυσος ἐκλήθη, διὰ τὸ δύο θύρας ἔχειν τὸ ἄντρον. *Fr. Lindenbrog.*

5. *qui latus tuentur*] Latrones deſignat, qui priùs *laterones*, quòd latus tegerent. Varro lib. IV de L. L. *Latrones dicti ab latere, qui circum latera habebant ferrum, qui poſtea à ſtipatione ſtipatores appellabant.* Gloſſarium, *ſtipator*, σωματοφύλαξ. Apuleius de Mundo : *Ante fores viri fortes, ſtipatoreſque regalium laterum.* Rectè verò Varro dicit latrones indè dici, quòd ad latera habebant ferrum : ea namque de cauſa δορυφόροι Græcè vocantur. Heſych. δορυφόρος, ὁπλοφόρος ὑπασπιστής, ἢ φύλαξ τῶν τυράννων καὶ πρόσωπον. Gloſſarium, δορυφόρος *ſtipator*, *ſatelles.* Vltimis autem temporibûs dicti *ſcribones*, Agathias lib. III. εἷς δέ γε ἦν τοὺς τῶν ἀμφὶ τὰ βασίλεια δορυφόρων, οὓς δὴ σκρίβωνας ὀνομάζουσιν. Suidas tamen non ipſos ſatellites ſcribones vocatos ſcribit, ſed τῶν σωματοφυλάκων ὑπερφερομένους. *Scribones* etiam vocatos, qui antea

Depu-

Pulchre [1] *penſilibus peculiati.*
Qui cùm te malè foderint jacentem ,
2 *Ad partem veniet ſalax aſellus ,*
Nihilo deterius [3] *mutoniatus.*
Quare, qui ſapiet, [4] *malum cavebit ,*
5 *Cum tantum hic ſciet eſſe mentularum.*

LIII. AD PRIAPVM.

6 *Contentus modico Bacchus ſolet eſſe racemo :*
Cum capiant alti vix ſua muſta [7] *lacus.*
Magnaque fecundis cum meſſibus area deſit ,
In Cereris crines una corona [8] *datur.*

Tu

Deputati , refert Leo Imperator in Excerptis, quæ accepta debemus V. C. Bon. Vulcanio: Δεπυτάτοι δὲ προσηγορεύοντο τὸ παλαιὸν, οἱ νῦν λεγόμενοι σκρίβονες, οἵ τινες παρακολουθοῦντες τῇ παρατάξει, τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματιζομένους ἀναλαμβάνονται ὡς ἰατροὶ καὶ περιποιοῦντες. Adeò ut non unum eorum officium fuerit. *Fr. Lindenbrog.*

1. *penſilibus peculiati*] Plaut. Pſeud. Sc. Malus :

Mea hæc habeo omnia, meo peculiô
emta.
B A. *nempe quod fœminæ ſuſtinent.*

Et Perſâ Sc. *Satin hæc : Atque ob iſtam rem ego aliquî te peculiabo.* id eſt, *te ſtuprabo.* Scioppius. Dicebant & *Res.* Arnobius lib v. *Artificii curas tum rebus adhibuiſſe perituris :* id eſt genitalibus. In eodem : *Oriculam imperaviſſe captivæ, ut intelligeret, & cognoſceret, quid ſibi res vellent,* Loquitur de illis veretris, quæ in foco à Tanaquile, aut Tanaquilis ancilla inventa fuerant. Idem in verſione Orphei Carmin.

Objecitq; oculis formatas inguinibus res.

Etiam in Gallia vulgò ita loquimur, honeſtè rem fœdam circumloquentes. *I. Scaliger.*

2. *Ad partem veniet*] *Venire ad partem :* obſervandum. *G. Scioppius.*

3. *mutoniatus*] *Muto, onis.* & habet primam ancipitem. heic enim brevis, apud Horat. longa :

Quod ſi mutonis *verbis mala tanta videntis.* Scioppius.

4. *malum cavebit*] *Cavere malo* & *malum.* prius apud Plautum frequentiùs, & Petronium. *Idem.*

5. *Cum tantum*] A Catullo mutuatum :

Quum tantum ſciet eſſe baſiorum.

S. A. Gabbema.

6. *Contentus modico*] Etiamſi vinum uberrimè provenit, tamen Baccho racemus tantùm offerri ſolet, & quamvis adeò ſit fœcunda meſſis, ut granaria & areæ ferè deſint, tamen Cereri ſpiceam tantùm coronam imponere ſolent; quare & tu, Priape, paucis pomîs contentus eſſe debebis. *Scioppius,*

7. *lacus*] Vas, in quo uva calcatur, ac muſtum defluit. Plin. *Guſtare de lacu muſtum.* Tibull.

Nec ſpes deſtituat, ſed frugum ſemper acervos
Præbeat, & pleno pinguia muſta lacu.

Columella, *lacus vinarios* vocat. *Sciopp.*

8. *datur*] *Dare coronam in crines.* obſervandum. Horat. Carm. ſeculari :

Fertilis frugum pecoriſque tellus
Spicea donet Cererem coronâ. Idem.

I, E, D.

Tu quoque Dive minor majorum exempla ſecutus,
Quamvis pauca damus, conſule poma boni.

LIV. PRIAPVS.

[1] *E, D, ſi ſcribas, temonemque inſuper addas:*
Qui medium vult D ſcindere, pictus erit.

LV. PRIAPVS.

CRedere quis poſſet, falcem quoque, turpe fateri,
De digitis fures ſurripuiſſe meis?
Nec movet amiſſi tam me jactura, pudorque,
Quam præbent juſtos [2] *altera tela metus.*
Quæ ſi perdidero patria multabor, & olim
Ille tuus civis, Lampſace, [3] *Gallus erit.*

LVI. PRIAPVS.

DErides quoque fur, & [4] *impudicum*
Oſtendis digitum mihi minanti,

Eheu

1. E,D, *ſi ſcribas*] Hoc dicit: Si ſcribas E D & temonem in medio addas hoc modo: E-D, tum mentula erit quodammodo depicta, quæ te medium ſcindere volt, ſive quæ te ſtuprare volt. Ambiguitas eſt in D. in pronunciatione ſc. *Te* enim intelligit. *Ga. Scioppius.*

2. *altera tela*] Verendæ partis, in viris ſynonyma, & epitheta: *mentula* c. 1, 50, 52, &c. *membrum*, præf. c. 8, c. 25, 69. *pars tegenda*, præfat. *tenta*, 2 c. 19. *penis*, 5, 37. *pars obſcœna*, 8. c. *telum*, 8, 55. *columna, trabs*, 9. c. *palus*, 9. c. *contus pedalis*, 10. c. *faſcinum*, 80. c. 84. *faſcinum pedale*, 27. c. *coleata cuſpis*, 14. c. *ſceptrum*, 24. c. *ſeminale membrum*, 25. *ventris arma.* 31. *vena tenta*, 33. c. *membrum unde procreamur*, 37. *haſta*, 63. *pars mei per quam ſignificor Priapus eſſe*, 48. *anguis*, 84. c. *thyrſus*, Ανεχομ. *penſilia*, 52. *peculium*, 52. c. *muto*, 52. c. *libidinoſo tenta pyramis nervô*, 63. *nota virilis*, 66. c. *nervus*, 82, 84. *mutinus*, 73. *verpa*, 34. *inguen*, præfat. *Taurus. caſtaurus quæ pars caditur in caſtratione. Cujus in indomito conſtantior inguine alvus, quàm nova collibus arbor inhæret.* Hor. Epod. 12. *Venas inflavit tetra libido. Hor. l. 1 Sat. 2. Inguina tument. tentigo, glans, penis.* G. Scioppius.

3. *Gallus*] i. *inteſtabilis*. Mart. lib. 1 Ep. XXXIV.

Gallo turpius eſt nihil Priapô. Scioppius.

4. *impudicum*] Id eſt, *medium*, qui & infamis. Plaut. Pſeud. Sc. Malus & nequam:

In hunc intende digitum, hic leno eſt.

Id eſt, medio digito porrectô lenonem deride. *Scioppius.* Sed cur *medius digitus infamis* eſſet cauſſam hanc quidam afferunt; quòd Iudæi eo delapſa inteſtina reconderent. ſunt qui dicant à verrendo podice; nam cùm hæmorrhoïdes ferè Iudæi patiantur, podicem

Eheu me miserum [1] quod ista lignum est,
Quæ me terribilem [2] facit videri.
Mandabo domino tamen salaci,
Vt pro me velit irrumare fures.

LVII. PRIAPVS.

[3] *Cornix, & [4] caries, [5] vetusque bustum,*
[6] Turba & putrida facta seculorum,
Quæ forsan potuisset esse nutrix
Tithoni, Priamique, Nestorisque,
[7] *Illis ni pueris anus fuisset.*
Ne desit sibi, me rogat, fututor.
Quid si nunc roget, ut puella fiat?
Si nummos tamen hæc habet, puella est.

LIIX. PRIAPVS.

Qvicunque fur [8] fefellerit fidem nostram,
[9] Effeminato marceat procul culo.
Quæque hæc proterva carpserit manu poma
[10] *Puella, nullum inveniat fututorem.*

LIX.

dicem sanguine scatentem verrere hoc soleant digito, unde & ab ipsis aliquando verpus dicitur, Iudæi ipsi verpi eadem caussâ, ast falsum hoc. sed potiùs à versa pelle; sicuti quoque & apellæ & recutiti eadem caussâ nuncupantur. Alii *medium digitum* ideo infamem appellant, quòd subductis altrinsecus duobus digitîs & ipso protenso, verpæ, id est, mentulæ formam imitari videmur. *Lil. Greg. Gyraldus.*

1. *quod*] sic distinxi. *Quòd* pro *quamvis*; suprà Carm. 5. Etiamsi mea mentula lignea est, & ideo te inire non potest, tamen domino mandabo &c. *Ga. Scioppius.*

2. *facit videri*] Suprà Carm. 32.
Formicas facit altiles videri. Scioppius.

3. *Cornix*] Anus cornice annosior, quæ, &c. rogat me. *Sciopp.*

4. *caries*] *Caries*, ut ait Nonius, est vetustas vel putrilago. Hîc pro anu cariosa. Sic Turpill.
Viden' ut osculatur cariem? num illum hæc pudet? Afran.
Nemo illa vivit carie cariosior.
Idem.

5. *vetusque bustum*] Ita etiam Græci τυμβογέροντας. *I. Scaliger.*

6. *Turba seculorum*] pro *annorum multitudine.* Scioppius.

7. *Illis ni pueris*] Cùm illi pueri adhuc essent, jam tum hæc anus erat, ita ut ætate eos nutrire non posset: absque hoc fuisset, mammam fortassis illis dedisset. *Sciopp.*

8. *fefellerit fidem*] Me non advertente aliquid surripuerit. *Idem.*

9. *Effeminato*] Id est, *impudico, muliebria patiente.* Id.

10. *Puella, n. inveniat*] Lego: *Puella*

nulli

LIX. PRIAPVS.

PRædictum tibi ne negare poſſis,
Si fur veneris [1] impudicus ibis.

LX. AD PRIAPVM.

SI quot habes verſus, tot haberes poma, Priape:
Eſſes antiquo ditior [2] Alcinoo.

LXI. AD PRIAPVM.

[3] *QVid fruſtra [4] quereris, colone, mecum,*
Quod quondam bene fructuoſa malus,
Auctumnis ſterilis duobus adſtem?
Non me prægravat, ut putas, ſenectus,
Nec ſum grandine verberata dura,
Nec gemmas modo germine exeunteis
Seri [5] frigoris uſtulavit aura,
Nec venti, pluviæve, ſiccitaſve,
Quod de ſe quererer, [6] malum dederunt:
Non ſturnus mihi, graculuſve raptor,
Aut cornix anus, aut [7] aquoſus anſer,

Aut

nulli veneat [*fututorum*]. Ne quæſtum faciat apud ullum. Ne ſtupró lucrum mereat. Ovidius:

Stat meretrix certo cuivis mercabilis ære.

Potes & legere:

Puella nullum invenerit, &c.

Sed prior lectio magìs arridet. *Scalig. invenerit.* Sic legimus cum Scaligero. *Ga. Scioppius.*

1. *impudicus*] *Impudicatus*, qui muliebria patitur. *Scioppius. flagitatus.* Apulejus: *nudatum, ſupinatumque in ventrem execrandis uredinibûs flagitabant.* I. Scaliger.

2. *Alcinoo*] Cujus horti proverbiô celebrantur. *G. Scioppius.*

3. *Quid*] Elegans Carmen hoc Priapejum non eſt, ſicut & proximè ſequens. *Scioppius.*

4. *quereris mecum*] *Queri cum aliquo,* pro *expoſtulare.* Sciopp.

5. *frigoris uſtulavit*] Virgil. 1 Georg.

--- Boreæ penetrabile frigus adurat.

Idem.

6. *malum dederunt*] *Dare malum* pro *necare* Id.

7. *aquoſus anſer*] *Aquoſus*, φίλυδρος. ut *mulieroſus* φιλογύναιος, γυναιμανής. *vinoſus*, οἰνόφλυξ. Ovidius de Thetide:

--- per numina matris aquoſæ.

Alioqui *aquoſus*, eſt ὑδατώδης. Mirum autem hoc Epigramma, quod Priapeium non eſt, huc alieno loco immiſſum eſſe; ut & illud:

Securi dormite canes. Cuſtodiat hortum, &c.

Nam

Aut corvus nocuit siticulosus :
Sed quod carmina pessimi poëtæ
[1] *Ramis sustineo* [2] *laboriosis.*

LXII. PRIAPVS.

Securi dormite canes, custodiet hortum
Cum sibi dilecta Seirius [3] *Erigone.*

LXIII. PRIAPVS.

Parum est, amici, [4] *fixerim quod hic sedem,*
[5] *Agente terra* [6] *per Caniculam rimas,*
Siticulosam sustinens diu æstatem.
[7] *Parum, quod imi perfluunt sinus imbres :*
Et in capillos grandines cadunt nostros :
[8] *Rigetque dura barba juncta* [9] *crystallo.*
Parum, quòd [10] *acta sub laboribus luce,*
[11] *Parem diebus* [12] *pervigil traho noctem.*

Huc

Nam tametsi est κηπουρικὸν, tamen non κηπουροῦ θεοῦ, hoc est πριάπου. *I. Scaliger.*

1. *Ramis*] Carmina ramîs & cortice notabantur. *Ga. Scioppius.*

2. *laboriosis*] Ἐνεργητικῶς pro *laborantibus.* Sciopp.

3. *Erigone*] *Erigone* Icarii filia, quæ ex dolore paternæ necis, quem rustici temulenti occiderant, se ipsa suspendit, deorumque miseratione in cœlum tralata Virginis nomen obtinuit. Indè Erigoneius canis est stella, unde Caniculares dicuntur: sive Sirius. nam fabulantur hanc caniculam Erigones fuisse: quæ cum Icarium occisum esse, & Erigonen suspendiô periisse videret: contabuerit: ob quam pietatem eam cum Erigone Iupiter in cœlum transtulerit. *Scioppius.* Vid. Hygin. Fab. cxxx: & Astron. lib. II. *S. A. Gabbema.*

4. *fixerim sedem*] *Figere sedem alicubi* & apud Iuvenalem. *Sicoppius.*

5. *Agente*] *Agere rimas* est *hiscere.* utitur & Ovid. *Sciopp.*

6. *per Caniculam*] Eleganter, pro *in diebus canicularib.*

Cùm gravis exustos æstus hiulcat agros,

ut ait Catull. *Id.*

7. *Parum quod imi p. s. i.*] Anastrophe: *P. q. imos p. s. i.* Scaliger: *Parum quod imi.* Repono ex antiquitus excusis :

Parumve, quod superfluunt sinus imbres.

Scioppius : *superfluunt.* Imbres fluunt super sinum.

8. *Rigetque*] Id est, *hiberno tempore congelata est.* Scioppius.

9. *crystallo*] *Crystallus* pro *glacie.* Idem.

10. *acta sub*] Elegans elegantissimi hujus epigrammatis phrasis : *agere lucem sub laboribus*, id est, *diem labore frangere*, ut loquitur Horat. *Id.*

11. *Parem diebus*] Nox pares diurnis mihi molestias creat. *Trahere noctem.*

Huc adde, [1] *quod me terribilem deum fuſte*
Manus [2] *ſine arte ruſticæ dolaverunt,*
Interque cunctos vilius deos numen
Cucurbitarum ligneus vocor cuſtos.
Accedit iſtis impudentiæ ſignum,
Libidinoſo tenta pyramis nervo:
Ad hanc puella (penè nomen adjeci)
Solet venire cum ſuo fututore:
[3] *Quæ ut tot figuris, quot Philænis enarrat,*
Non inventis, pruriginoſa diſcedit.

LXIV. PRIAPVS.

QVidam mollior anſeris medulla,
Furatum venit huc amore pœnæ.
Furetur licet [4] *uſque non videbo.*

LXV.

ctem. Propert. dicit *ducere.* Ga. Scioppius.

12. *pervigil*] Amat hocce numen *operoſis* & *pervigilibus* noctibûs, ut cum Apuleio loquar, creberrimè coli. Itidem etiam Venus & Amor. Illa proinde *Noctuvigila* Plauto; *Noctiluca* Nævio antiquiſſimo poëtæ; φιλοπάννυχος, *pervigilium cupiens* Orpheo. & ejus palæſtram Caſinæ Plautinæ Prologographus vocavit *excubias.* Iſti etiam, *Amori* inquam ea propter *vigilandi vis* tribuitur ab Apuleo lib. de Deo Socratis: *Quorum è numero Somnus atque Amor, diverſam inter ſe vim poßident: Amor vigilandi, Somnus ſoporandi.* Hinc jam & C. Plinii Epigrammati dies oritur:

Huc mihi vos largo ſpumantia pocula vinô,
Vt calefactus Amor pervigilare velit.

Alioquin largius merum ſomnum conciliat. Hinc & *noctes* Amoris ac Veneris ἀπλῶς *pervigiles* vocatæ. Apul. lib. 11 fab. Mileſ. *Vt nocte pervigili & oleô lucerna, & vinô calix abundet.* I. A. Gonſalius.

1. *quod me terribilem*] Puto priùs fuiſſe, *fuſte terribilem.* Corrigo igitur, *--fuſte de rudi vilem.* hoc eſt,

αὐτόξυλον τέχνημα φαυλουργοῦ χερός,

jambico ſenariô. *I. Scaliger.*

2. *ſine arte*] Columella lib. 10 vocat fortè dolatum:

--- Sed truncum fortè dolatum
Arboris antiquæ n. v. I.

Sic infrà Carm. 86 Catullus:

Parata namque crux ſine arte mentula.

Scioppius.

3. *Quæ ut tot figuris, quot Philænis*] *Figuris, picturis,* in quibus varia coëundi genera continentur. Tales ſcripſere Philænis, Elephantis ſuprà Carm. 3; & Cyrene, quæ eam ob rem δωδεκαμήχανος dicta eſt. Ait ergo Priapus puellam iſtam, niſi omnes iſtos modos cum ſuo fututore experiatur, adhuc pruriginoſam diſcedere. *Scioppius.* *Philænis.* Scripſit hæc libros περὶ ποικίλων σχημάτων ἀφροδισίων. ſicut & Elephantis, & Cyrene, quæ δωδεκαμήχανος dicta fuit. item Aſtyanaſſa quædam, ut ait Heſychius. De Philænidis libris Athenæus l. VIII. *Scaliger.*

4. *uſque, non videbo*] *uſque.* Vis hujus

LXV. AD PRIAPVM.

[1] *HIc tibi, qui* [2] *rostro crescentia lilia mersit,*
Cæditur è tepida [3] *victima porcus hara.*
Ne tamen exanimum facias pecus omne, Priape:
Horti sit facies janua clausa tui.

LXVI. PRIAPVS.

TV quæ, ne videas [4] *notam virilem,*
Hinc averteris, ut decet pudicam:
Nimirum, nisi quod times videre,
Intra viscera habere concupiscis.

LXVII. PRIAPVS.

PEnelopes primam DIdonis *prima sequatur,*
Et primam CAni *syllaba prima* REmi,
[5] *Quodque fit ex illis, mihi tu deprensus in horto*
Fur dabis: [6] *hac pœna culpa luenda tua est.*

LXVIII.

jus particulæ tam crebrò repetitæ & ferè redundantis hæc videtur, *quamdiu videbitur, dum voles.* Sic suprà: *Vras te licèt usquè torqueasque. non videbo.* simulabo me non videre. *Ga. Scioppius.*

1. *Hic*] *Porcus* in hortum invaserat & lilia devoraverat, ob quam noxam Priapo immolatur: cui tamen mandatur, ut posthac fores claudat, ne si irrumpant pecudes & horto noceant, statim omnes occidendæ & immolandæ sint. *G. Scioppius.*

2. *rostro*] *Rostrô mergere* est *devorare.* ita enim interpretari malo. Etsi ne illud quidem rejiciendum, *porcum rostrô* protrivisse lilia. *Scioppius.*

3. *victima porcus*] Ideo & puellæ, quæ Priapi sacra videlicet curarent, nonnunquam *suillis* pellibûs præcingebantur, uti palàm videre est in Marmore sacrificii Priapi, quod Boissardus vulgavit. *S. A. Gabbema.*

4. *notam virilem*] Apulejus *notaculam* dixisset, unde sc. agnosceretur. *Sciopp. Notaculam natalium* Apulejus vocat. *signa & indicia quibûs natales probantur.* Vnde ego verissimè quodam in carmine virtutem vetustorum *natalium notaculam* vocavi. *Idem in Indice.*

5. *Quodque fit ex i.*] *pædicare* scilicet. quod verbum ex istis quatuor verborum syllabis efficitur. *Scioppius.* Ita Ausonius:

> Λαΐς, Ἔρως, & Ἴτυς, Χείρων, & Ἔρως, Ἴτυς alter
> *Nomina si scribis prima elementa adime:*
> *Vt facias verbum quod tu facis, Eune magister,*
> *Dicere me Latium non decet opprobrium.*

Vt facias verbum, sc. λεῖχε, quod *lingit* significat. *Gabbema.*

6. *hac pœna culp. l. t. e.*] *Pœna* hîc

 ἀντὶ

LXVIII. PRIAPVS.

[1] RVſticus indoctè ſi quid dixiſſe videbor,
Da veniam: [2] libros non lego, poma lego.
Sed rudis hic dominum toties audire legentem
[3] Inſtiti, Homeriacas edidicique [4] notas.
[5] Pſoleon ille vocat, quod nos Pſoloenta vocamus:
Id

ἀντὶ λύτρων, ποινή. unde ἄποινα: ſic in Ciri:

Et dictam Veneri votorum avertere pœnam.

Λύτρα veteres Latini vocabant *luſtra.* Nam Tragœdiam Ἕκτορος λύτρα quum verteret Ennius, inſcripſit, *Ectoris luſtra.* Ita enim habent omnes Nonii Marcelli tam ſcripti, quàm antiquitus excuſi codices. Ergo λύτρα, *luſtra.* & ſanè ratio eſt apud Varronem, qui ait *luſtrum* dictum à luendo: & propriè *luſtrum*, quod pendebatur quinto qnôque anno. *luſtrum* à luendo: ut à fluendo *fluſtrum*, ἡ θαλάσσης μαλακία. *&* *fruſtrum* à frio, & *tranſtrum* à transeo, *monſtrum* à moneo, *roſtrum* à rodo, *ploſtrum* à plodenda terra; &c. *I. Scaliger.*

1. *Ruſticus*] Eſt qui rem quamque ſuo adpellat nomine, nec circuitione utitur. Sic Ariſtophanes:

Ἀγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγω.

Ruſticus ſum, ſcapham ſcapham voco.

Sciopp. *Ruſticum* vocant Veteres τὸν ἀφυῆ. Martialis:

-- ſi neſcis, Ruſtice, redde pilam. Scalig. Suſpicatur Magnus Scaliger eſſe hoc Ovidii Epigramma; cujus conjecturâ fretus Scioppius planè hoc adfirmat. *S. A. Gabbema.*

2. *libros non lego, poma lego*] *Legere poma*, non aliud eſt quàm facere illud quod Propertius cum ſua Cynthia, Catullus cum Lesbia ſolent. illud docet Servius ad hoc Virgilii:

Ipſe ego cana legam tenera lanugine malum.

Studiosè enim, iis verbîs poëtam rem obſcœnam verecundè velaſſe, quam Theocritus expreſſerit liberiús. Sic apud Catullum, *legere olera*, apud Ciceronem, *legere nuces.* Quæ omnia ſumpta ab hortis ſunt, & ideo tralata ad rem voluptatum, quod antiqui (*ut jam adnotatum eſt*) partes illas inverecundas *hortum* vocarent aut *ſaltum.* Lipſius. *Gabbema. poma lego.* nimis argutatur Lipſius, dum rem hîc turpiculam & parum ſeveram innui putat. *Ga. Scioppius.*

3. *Inſtiti*] id eſt, *conatus ſum.* Catull.

Inſtitit & ferri frangere duritiem.

Et Afranius:

Incirco hæc agere tecum ſecretò inſtiti.

Scioppius. Græcum eſt. Ariſtophanes, ὅσοι τὸ πρᾶγμα τοῦτ' ἐνεστήσαντο. Dicitur & in alium ſenſum, ut *inſtare merces.* Nonius Atellanâ:

Inſtat mercaturam, credo rem faciat. frugi eſt homo.

Indè *Inſtitores.* Nec longè ab hac mente Virgilius:

Parte alia Marti currumque, rotaſque volantes
Inſtabant. --- Scaliger.

4. *notas*] *Nota* pro *vocabulo.* Hinc *notare:* Lucret.

Cum ligna atque ignes diſtincta voce notemus. Idem:

-- Nam cur hic poſſet cuncta notare
Vocibûs. ---
Pro vario ſenſu varias res voce notaret.

Scioppius.

5. *Pſoleon*] Nam ψωλεὸς, & ψωλὸς verpus. & ψωλὴ verpa. παρὰ τὸ ψᾶν. Cui αἰδοῖον ἀποψώμενον, καὶ ἰσχα-

Id quod nos culum, [1] *culeon ille vocat.*
[2] *Smerdaleos certe nisi res non munda vocatur,*
Et pædiconum [3] *mentula smerdalea est.*

LXIX. PRIAPVS.

[4] *QVid? nisi Tænario placuisset Troica cunno*
Mentula, quod caneret, non habuisset opus.
Mentula [5] *Tantalidæ bene si non nota fuisset,*
Nil, senior Chryses quod quereretur, erat.
[6] *Hæc eadem socium tenera spoliavit amica,*
Quæque erat Æacidæ, maluit esse suam.
[7] *Ille Pelethroniam cecinit miserabile carmen*
Ad citharam, cithara, tensior ipse sua.

Nobilis

ἐσκολυμμένον. Invenio & δρυλλὸν vocari. *I. Scaliger.*

1. *culeon*] Κουλεὸς vagina. Et sanè pars illa in nobis, quæ honestè nominari non potest, & quæ hîc intelligitur, indè dicta est. Et videtur Plautus alludere in Pseudolo:

Conveniebatne in vaginam tuam machæra militis? Scaliger.

2. *Smerdaleos*] σμερδαλέος dictum censeo παρὰ τὸ σμέρδειν. Quod idem est cum ἀμέρδειν, & μέρδειν. Itaque plus erit σμερδαλέος, quàm φοβερὸς, quum tamen cathedræ Grammaticorum ferè omnes φοβερὸν tantùm interpretentur. Non obscurum, quid ipse velit. Vt autem suis, bovis, muris stercus *sucerda, bucerda, mucerda*: sic hominis priùs *homerda* dicta fuit. Porrò rotundiora stercora vulgò *struntos* vocamus. Idque in peroptimo Glossario inveni Latinè dictum, *struntos*, σπέλεθος. Quod verbum in idiotismo Gallico & Teutonico remansit. *Scaliger.* Pædiconum *mentula* horribilis est & *smerdalea*, nisi quis dicat *smerdaleum* esse turpem & immundum, & non significare terribilem. *Ga. Scioppius.*

3. *mentula smerdalea est*] In Epigrammate veteri:

Non mihi laudanturque manus; hæ namque rapaces:
Et non laudatur mentula, merdacea est. Scaliger.

4. *Quid? nisi Tænario*] Carmen hoc cum superiore cohærere debet: pergit enim exsequi de *Homero*: cujus scripta dicit omnia propter *mentulam* suscepta esse. *Tænario.* nisi Helenæ placuisset Paris. *Tænarus* promontorium est Laconiæ. *G. Scioppius.*

5. *Tantalidæ*] Agamemnonis, qui Chrysei sacerdotis filiam bellô captam secum habuit. *Scioppius.*

6. *Hæc eadem*] sc. Agamemnonis, Briseidem à socio suo Achille abduxit. *Sciopp.*

7. *Ille Pelethroniam - Ad cithar.*] *Pelethronium* oppidum est Thessaliæ, & Achilles fuit Thessalus. Ἰλιάδ. ι narrat Homerus legatos offendisse Achillem oblectantem sē *citharâ* & præteritorum virorum res præclarè gestas decantantem. *Idem Sciopp.* *Ad citharam.* Apul. l. VI Mil. *Gratiæ spargebant balsama: Musæ voce canora personabant. Apollo cantavit ad citharam: Venus suavi Musicæ suppari gressu formosa saltavit: scena ibi sic concinnata, ut Musæ quidem chorum canerent, tibias inflaret*

Nobilis hinc nata nempe [1] incipit Ilias ira:
Principium sacri carminis illa fuit.
Altera materia est [2] error fallentis Vlyssei,
Si verum quæras, hunc quoque movit amor.
Hinc legitur radix [3] de qua flos aureus exit:
Quem cum [4] moly vocat, mentula moly fuit.
Hinc legimus Circen, Atlantiademque Calypso
Grandia Dulichii [5] jussa tulisse viri.

Hujus

Satyrus, & *Paniscus ad fistulam diceret. Ad citharam canere*, est modulos citharæ voce exprimere suppari. *S. A. Gabbema.*

1. *incipit Ilias ira*] Quia Homeri *Ilias* incipit:

Iram dic mihi dea Pelida Achillis.

Hactenus de *Iliade*: nunc de *Odyssea*, quam quoque propter *mentulam* scriptam ait. *Scioppius. Inc. Il. i.* Notus versus Homeri:

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος.

Atque hæc erat prima fabula, quam in scholis antiquitus discebant; Theodoretus sermone de Fide: τούτων δέ γε οἱ πλεῖστοι μετ', οὐδὲ τὴν μῆνιν ἴσασι τὴν ἀχιλλέως. ἐξ ἧς ἀρχεσθαι τῶν ἐλλογίμων μαθημάτων εἴωθε τὰ μειράκια. Ideo etiam lepidè in Epigrammate veteri, Antholog. lib. I, c. XVII.

ΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥΣ.

Ἀρχὴ γραμματικῆς πεντάστιχός ἐστι κατάρα·

Πρῶτος μῆνιν ἔχει. — Fr. Lindenbrog.

2. *error fallentis*] *Fallentis*, δολομήτεω. Nisi mavis *palantis*. πλανωμένου, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη. *Scaliger. Fallens*, pro *versuto*, *versipelle*, *duplice*. Ga. Scioppius.

3. *de qua flos aureus exit*] Poterat dixisse lacteus cum Homero:

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,

Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί.

Sed *aureum* dixit *florem*, quomodo χρυσῆ ἀφροδίτη dicitur. & non aliter *purpureum*, & *aureum* poëtæ usurpant pro pulcro. ut *nix purpurea* Albinovano, & *cycni purpurei* Horatio. *I. Scaliger.*

4. *moly*] Radix quam à Mercurio accepit Vlysses, ut contra Circes venena tutior esset. *Scioppius.* Ovidii locus est XIV Met. qui sic habet:

Pacifer huic florem dederat Cyllenius almum, (alii *album*)
Moly vocant superi, nigra radice retentum, vel *tenetur*.

deceptus ab Homer. X *Vlyx.* fingente à Mercurio Vlyxem hoc herbæ genere adversus Circæ veneficia defensum. Latinè dicam:

--- Devulsam è terra porrigit herbam, medicinam

Homerus habet, sed herba locum gerebat medicinæ:

Mercurius, simul & naturam me docet hujus:
Radix nigra huic, sed lactis flos concolor erit,
Moly vocant superi. -- Olim plerique suspicati sunt hac herba congressum cum muliere indicari: mox enim Vlyssem Circe amavit, & lectô accepit, ut fabulantur Homer. & Ovid. & ex ea sustulisse liberos, Hesiod. canit, Theog. & Tzetzes Hist. XVI chil. XV. *Laudatissima herbarum est hæc herba Homero, quam vocari à Diis putat Moly, & inventionem ejus Mercurio adsignat, contraque veneficia demonstrat*, &c. vide Plin. lib. XXV, c. IV; Bisciolam lib. XVI tom. II Hor. subsec. c. III: & Gyraldum Dial. XIV. *Gabbema.*

5. *jussa tulisse*] *Vasa tul.* sic libenter legi-

Hujus & [1] Alcinoi mirata est filia membrum
Frondenti ramo [2] vix potuisse tegi.
Ad vetulam tamen ille suam properabat, & omnis
[3] Mens erat in cunno Penelopeja tuo.
Quæ sic casta manes, ut jam convivia visas:
Vtque fututorum sit tua plena domus.
E quibus ut scires [4] quicunque valentior esset:
Hæc es ad [5] arrectos verba locuta procos:
Nemo meo melius [6] nervum tendebat Vlysse:
[7] Sive illi laterum, seu fuit artis opus.
Qui quoniam periit, modo vos intendite, qualem
Esse virum sciero, [8] vir sit ut ille meus.
Hac ego Penelope potui tibi lege placere:
Illo sed nondum tempore [9] factus eram.

LXX. PRIAPVS.

[10] *CVm fici tibi suavitas subibit,*
Et jam porrigere huc manum libebit:

[1] Ad

legimus cum Lipsio, antè legebatur *jussa. vasa* pro *virilibus*. Plaut. *Facio quod mœchi non solent, salva vasa domum refero*, &c. Mœchis enim deprehensis cauda demetebatur. Et ita legendum apud Lampridium, si bene memini, de Imperatore, qui conquiri sibi jusserit bene vasatos, non, ut Petr. Crinitus volebat, nasatos. *Ga. Scioppius.*

1. *Alcinoi filia*] Nausicaa, de qua suprà Carm. 15. *G. Scioppius.*

2. *vix potuisse tegi*] Homer. Odyss. Z. *Scioppius.*

3. *Mens er. in*] Sic dicimus de properante. Plaut. Pers. *mens est in navi*, id est, *propero ad navem*. Schiopp.

4. *quicunque valentior*] *Quicumque* pro *quinam*. not. *Idem.*

5. *arrectos*] Auson. in Cent. *Tollit se arrectum* (de genitali). vel pro attento ponitur: Terent. *Arrige aures Pamphile*. Id.

6. *nervum*] Ambiguitas. vel pro *arcu*, vel pro *nervo in virilibus*, de quo suprà Carm. 63. *Scioppius*. Ludit haut invenustè in ambigua *nervorum* acceptione, nam sæpe pro parte illa corporis, qua homines sumus, nervus accipitur. Fors quia, ut tradit ipsus Hippocrates, Φλέβες, καὶ νεῦρα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος τείνουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον. *Ex toto corpore venæ*, & nervi *in pudendum procedunt*. Arbiter; *dictô citiùs* nervi *paruerunt imperio*. & alibi sæpè. *I. A. Gonsalius.*

7. *Sive illi laterum*] *Laterum* usus in Venere. Carm. 26. *Scioppius.*

8. *vir sit ut ille meus*] Vt quemcumque ego videam virum esse, & nervum bene tendere posse, ille meus sit. *Vir* pro *marito*. Sciopp.

9. *factus e.*] Nondum dolatus eram. *Idem.*

10. *Cum fici tibi*] Siquando delectaberis vesci *ficubus*. Latini indifferenter

1 *Ad me respice, fur & æstimato,*
Quot pondo tibi mentula 2 *est cacanda.*

LXXI. PRIAPVS.

ILlusit mihi pauper inquilinus,
Qui 3 *libum dederat,* 4 *molamque fusam,*
Quare 5 *partibus additis in ignem*
Sacro protinus hinc abit peracto.
Vicini canis huc subinde venit,
6 *Nidorem puto* 7 *prosecuta fumi:*
Quæ libamine mentulæ comeso,
Tota nocte mihi litat rigendo.
At vos amplius hoc loco cavete
Quidquam ponere, ne famelicorum
Ad me turba velit canum venire:
Ne dum me colitis meumque numen,
Custodes habeatis irrumatos.

LXXII.

ter *ficus* & *fici* pro fructu dicunt; quamvis Martialis distinguat. *Ga. Scioppius.*

1. *Ad me respice fur*] Sic & Græcanicus Priapus in Epigrammate:

Ἀλλ' ὡς συντέτμημαι φῶρ ἔμβλεπε. — I. Scaliger.

2. *est cacanda*] Observa, æstima, quot pondo mentula tibi *est* c. pro *sit.* hoc apud Plaut. *Nunc cujus jussu venio & quamobrem venerim dicam.* & alios multum, apud nos rarum: Indicat. nimirum pro Subjunctivo. *cac.* Quot librarum sit mea mentula, quam tu in te recipies, & emittes alternîs, ut eam quasi *cacare* videaris. Plura addere piget pudetque. *Sciopp.*

3. *libum dederat*] *Dare* sacrorum verbum est. Cato: *Cereri exta & vinum dato.* Martial.

Dat populus, dat gratus eques, dat thura Senatus. Idem.

4. *molamque fusam*] Expressit οὐλοχύτας. quæ sunt ordea tosta. Quòd autem *mola* ordeum significet, docet Varro: *Grunnit lepido lacte satur, molâ mactatus porcus. Molâ mactatus,* est auctus ordeô. hoc est κριθιῶν. *I. Scalig.*

5. *partibus*] *Partes* vocat in libo, quæ propriè in victum *prosecta,* & *prosiciæ* dicerentur. *Scaliger. Partes,* prosecta vel prosicia. Ovid. 6. Fastor.

Sic ubi libavit prosecta calentibus aris.

Vide Brisson. lib. 1 Formul. fol. 24. *Scioppius.*

6. *Nidorem*] *Nidor* κνίσσα, Homerus & alii. Sic semper Theodoretus adversus Græcos, ut lib. VII. σφόδρα γὰρ αὐτοὺς χαίρειν οἱ ποιηταὶ φασι τῇ λοιβῇ καὶ τῇ κνίσῃ. Retinuit vocem Græcam Arnob. lib. VII. *Pascitur que de cnissis quas evomunt ardentia exta.* Fr. Lindenbrog.

7. *canis prosecuta - litat rigendo*] Nota: *canis hæc.* de masculo. unde istud? quia ait eam *rigere,* quod sine mentula fieri non potest. *litat.* Observa, *litare* pro *sacrificare.* quod non temerè alibi

LXXII. PRIAPVS.

SI commissa meæ carpes pomaria [1] *curæ:*
Dulcia quid doleam perdere, doctus eris.

LXXIII. AD PRIAPVM.

[2] *POmarii tutela diligens, rubro*
Priape furibus minare mutino.

LXXIV. PRIAPVS.

QVod movear non est: quia si furaberis ipse
[3] *Grandia mala, tibi μακρὰ βραχεῖα dabo.*

LXXV.

alibi apud auctores reperias. Vide Brisson. l. 1 Formul. f. 28. *Ga.Sciopp.*

1. *curæ: Dulcia quid*] Scioppius: *curæ Dulcia: quid.* Tunc ego te pædicabo, ut ita perdiscas, quàm acerbum hoc mihi accidat & ægrè faciat, quòd tu omnia mihi dulcia ex horto subducis.

2. *Pomarii tutela mutino*] Scaliger: *Tutelam pomarii.* Hæc verba nihili esse, neque ullum in eis versuum ordinem apparere, etiam mediocriter docto patet. Quare ita digerantur:

Pomarii tutela diligens, rubro
Priape furibus minare mutino.

Mutinum enim secundam producere contrà, quàm hujus ætatis literatores putarunt, probatur ex his Lucillii versibus:

Nam quid mœtino, subjectòque est opu' signo,
Vt lurcaretur lardum, & carnaria fartim
Patrum conficeret? -- *Mutinum* enim in Lucillio, seu *Mœtinum*, est σφραγὶς, vel φυλακτήριον. Nam pudenda pro amuletis suspendi è collo pueris, auctor Varro. Ex Lucillio verò cognoscimus etiam signis notam veretri apponi, velut προβασκάνιον quoddam. In veteri Glossario legitur *Mutonium*, προβασκάνιον, ὡς λουκίλλιος. ut manifestè appareat eum in animo hunc locum Lucillii habuisse. In Lucillio tamen non est *Mutonium*, sed *Mutinum.* Gabbema: De pudendis pro amuletis collô suspendi solitis *vide Pignorium in exposit. Mensæ Isiacæ, p.* XVII. Scioppius: *Tutela*, pro *tutore*, suprà Carm. 36. *mutino. Mutinus* deus, unus priaporum, in cujus sinum nova nupta, locabatur, &c. Hinc nostrum peculium *mutinus*, vel *muto* dicitur. Vide Ian. Gulielmium Verisim. lib. 1. cap. 23.

3. *Grandia mala-βραχεῖα*] Sic Gabbema in textu. in nota: *mala dabo βραχέα.* & subjungit, Ita leg. censeo: & per *grandia* poma, hortensia illa intellego: per *βραχέα*, ista minuta, de quibus Ep. XV. qualia Catullo teste fuerunt quæ puellæ parnici Zonam solverunt. Eaque se daturum furi minetur Priapus. Nam quòd alii, *Mala dare*, prima brevi intellegunt, quasi dixerit, malè tibi faciam; ariolantur. Neque usquam Deus hortorum viris aut puellis malum cruciatum interminari solet, sed quiddam libidinosum, & pœnam non pœnam. Lusisse in eodem Plaut. videtur Amphitruone:

Enimverò prægnanti oportet & malum
& malum *dari,*
Vt ſit quod abrodat ſi animo malè eſſe
occœperit.

Ambiguè enim Soſia vel *malum* Punicum intellexit, quod in prægnantium malacia expeti ſolere Plinius prodidit; vel illud *malum* quod cæteroqui fœminarum faſtidiis paullò efficaciùs mederi ſolet. Quale fuit quod apud Virgilium laſciva Galathea, apud Theocritum Cleariſta ſibi voluerunt, cùm paſtorem malô peterent. Ex quo Græcis Proverbii locô *μηλοβεῖν*, id eſt *ad Venerem allicere.* Scholiaſtes Ariſtophanis: *μηλοβολεῖν ἔλεγον τὸ εἰς ἀφροδίσια δελεάζειν. ἐπεὶ καὶ τὸ μῆλον Ἀφροδίτης ἐστὶν ἱερόν. Lipſius.* Scaliger: Hoc epigramma ego ſanè non intelligo. Nam quòd nonnulli legendum cenſent, *μακρὰ βραχεῖα dabo:* quis mediocriter Græcè doctus *βραχεῖα* pro *βραχέα* probet? Itaque potiùs legendum erat *Μακρὰ dabo βραχέα.* verùm eſto: at quomodo *grandis* opponitur *τῷ βραχεῖ*? Nam ſanè *Grande* hic conſtituit argutiam Epigrammatis, quæcunque illa eſt. Quare non ſolet Deus ſalax interminari furibus hoc modo: quos potiùs libidine aliqua, quàm malo cruciatu accipere ſolet. Itaque aliud neſcio quid hîc potiùs innuitur. Sane *grandia* poma Ruſtici vocabant *τὰ εὐαυξῆ*, ut Virgilius *grandes fruges*, hoc eſt, *εὐαλδεῖς* Æſchylo, & *ἁδρὸν σῖτον.* Contrà *vegrandes meſſes:* quæ, ut inquit Ovidius, malè creverunt. Ruſticus apud Plautum Caſinâ manifeſtò docet, quid ſit *grande.*

-- profectò hercle non fuit
Quicquam olerum: niſi quicquid erat, calamitas
Profectò attigerat nunquam: ita quicquid erat, grande erat,

Ergo *grandia mala, τὰ εὐαυξῆ.* ut contrà *macra γλισχρά.* Indè ergo captanda fuit argutia. Sed quid dicam, neſcio. Nam quid oppones *grandi*, niſi *vegrande*, & *macrum*? In multis veteribus editionibus diſertim excuſum eſt, *braccica macra.* An ita genus agreſtium malorum ridiculè vocatum eſt *braccium* à braccis Gallorum: ſub quibus neſcio quid *αἰσχρὸν* ſubintelligatur? An legendum *Bacchica macra dabo?* Nam *mala Bacchi*, vel *μῆλα διονύσου* videntur eſſe genus minutorum malorum: fortaſſis quas nos vulgò in Aquitania *Avarcas* dicimus. Ea in amoribus tantum valere putabant, ut iis concubitum pellicere poſſe ſperarent, & coronæ ex illis ſtatuæ Bacchi imponebantur. Philetas:

μῆλα φέρων κόλποισι, τά οἵ ποτε Κύπρις ἔλουσα
δῶρα Διωνύσου δῶκεν ἀπὸ κροτάφων.

Et Theocritus: *μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι Διονύσοιο φυλάσσων.* Et quum ſcribat Arnobius Nanam Nympham mala tenentem in manibus concepiſſe: videntur fuiſſe Bacchi mala hæc. De qua re puto accipiendum illum verſiculum ex Annalibus Attii poëtæ:

Mala manu retinens gravida concepit in alvo.

Citant Nonius, & Priſcianus. Quin etiam malorum nomine aliquid *αἰσχρὸν* ſubintelligi apud Veteres ſolitum, auctor Servius in illud,

Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala.

Hic igitur ſtuprum interminatur cinædo Deus hortorum. quia ſub illorum malorum nomine, ut retuli, tale quid intelligeretur. Multa dixi, nihil tamen dixi. Quare verbum non ampliùs addam. Scioppius:

Grandia mala, tibi bracchica mala dabo. Ita carmen hoc legendum puto interim dum doctioribus de ejus lectione convenerit. Qui verſus variè legitur. quidam legunt *μακρὰ βραχεῖα dabo.* quidam *mala βραχεῖα dabo.* In quibuſdam veteribus eſt, *braccica mala*, quæ minuta mala ſunt, ut ſit ſenſus: ſi tu mala Dionyſiaca auferre voles, ego tibi non parva (qualia ſunt Dionyſiaca) ſed verò grandia mala dabo. *Mala* pro *teſticulis.*

LXXV. PRIAPVS.

OBliquis [1] pathicæ quid me ſpectatis ocellis?
Non ſtat in inguinibus mentula tenta meis.
Quæ tamen exanimis nunc eſt, & inutile lignum:
[2] Vtilis hæc, aram ſi dederitis, erit.

LXXVI. PRIAPVS.

[3] PEr medios ibit pueros, mediaſque puellas
Mentula: barbatis non niſi ſumma petet.

LXXVII. AD PRIAPVM.

[4] DOdona eſt tibi Iupiter ſacrata,
[5] Iunoni Samos, & Mycena Diti;
Vndæ Tænaros æquoriſque Regi.
Pallas Cecropias tuetur arces:
[6] Delphos Pythius orbis umbilicum:

Creten

1. *pathicæ*] *Pathicus*, qui ſubſidit in rebus Veneris. 24. cap. 40, 48. *Ga. Scioppius.*

2. *Vtilis hæc, aram*] Scioppius: *Vtilis hæc aræ.* Ita lego, quia ex altera lectione bonum ſenſum eruere nequivi. Vtilis erit, ſi eam in aram uſtulandam dabitis. Sed nec hoc mihi ſatisfacit.

3. *Per med.*] Scioppii in edit. hoc cum præcedente cohæret.

4. *Dodona* &c.] Sidonius Apollinaris in docto Panegyrico ad Priſcum Valerianum:

Non divos ſpecialibus faventes
Agris, urbibus, inſuliſque canto:
Saturnum Latio, Iovemque Cretæ,
Iunonemque Samo, Rhodóque Solem,
Ænnæ Perſephonem, Minervam Hymeto,
Vulcanum Lypare, Papho Dionem,
Argis Preſcea, Lampſaco Priapum,
Thebis Euchion, Ilióque Veſtam,
Thimbræ Delion, Arcaden Lyceo,
Martem Thracibus, & Scythis Dianam,
Quos fecere deos dicata templa.
Thus, ſal, far, mola, vel ſuperfluarum
Conſecratio ceremoniarum. Fr. Lind.

5. *Iunoni Samos, & Mycena Diti*] Lego, *Iunoni S. & Mycena: Diti*
Vndæ Tænaros, æquoriſque Regi.
Statius Thebaid. lib. 1.
Et Samon & veteres armis excinde Mycenas. Vbi commentator: *Samos & Mycena atque Sparta Græciæ civitates Iunoni ſacratæ ſunt.* Tænarum verò Plutoni dicatum, quis neſcit? Apul. Mileſ. v. 1. *Quare Tænarum inibi ſpiraculum Ditis.* Lindenbr.

6. *Delphos*] Commenti ſunt antiqui, Iovem cùm vellet medium atque umbilicum terræ invenire, alteram aquilam ab oriente, alteram ab occaſu pari velocitate emiſiſſe, juſſiſſéque illas rectà & è regione convolare. Illæ ergo cum in *Delphos* denique conveniſſent, umbilicum terræ

 Delphos

Creten Delia, Cynthiosque colleis:
Faunus Mœnalon, Arcadumque silvas.
Est [1] *tutela Rhodos beata Solis:*
Gades Herculis, humidumque [2] *Tibur:*
Cyllene [3] *celeri Deo nivosa:*
Tardo gratior æstuosa Lemnos.
[4] *Ennææ Cererem nurus* [5] *frequentant:*
[6] *Raptam* [7] *Cyzicos ostreosa Divam:*
Formosam Venerem Cnidos, Paphosque.
Mortales tibi Lampsacum dicarunt.

LXXIIX. PRIAPVS.

[8] *QVod sim jam senior, meumque canis*
Cum barba caput albicet capillis:
Deprensos ego [9] *perforare possum*
Tithonum, Priamumque, Nestoremque.
[10] *Immanem stomachum mihi videtis,*

Qui

Delphos esse Iovem docuerunt, teste Plutarcho, & Claudiano. *Ga. Scioppius.*

1. *tutela Rhodos*] *Tutela* pro eo, qui est sub tutela. quod observatione dignum. *G. Scioppius.*

2. *Tibur*] *Curve te in Herculeum deportant esseda Tibur.* Propert. *Scioppius.*

3. *celeri Deo*] *Celer deus* est Mercurius: tardus est Volcanus, quem Catullus tardipedem vocat. *Sciopp.*

4. *Ennææ*] *Enna* civitas in Sicilia. ubi Cereris templum. *Idem Scioppius.* Stephanus de Vrbibus, *Εννα, πόλις σικελίας, κτίσμα συρακουσίων, μετὰ τὸ ἔτι συρακουσῶν. ὁ πολίτης ἐνναῖος, καὶ ἐνναία.* Semper apud Iul. Firmicum *Henna* legitur, non *Enna*: & malè apud Sidonium *Ænna*, per *Æ*. Fr. Lindenbrog.

5. *frequentant*] *Frequentare Deum* pro *colere*. *Sic* infrà Carm. 15 ait Priapus:

Vere rosa, auctumno pomis, æstate frequenter Spicis. — Sciopp.

6. *Raptam*] Proserpinam à Plutone. *Idem.*

7. *Cyzicos*] V. Dial. XIX Lil. Gyraldi. *S. A. Gabbema.*

8. *Quod sim*] *Quod* pro *quamvis.* Scioppius.

9. *perforare possum*] *Perforare* id est, *pædicare.* Plaut. *inforare* dicit Curcul. scen. 1 act. 3.

Licetne inforare, si incomitiare non licet. Scioppius *perforare, τὸ περαίνειν.* Nam flagitiosum verbum fuisse docemur ex Plauto: *Me quidem hercle non inforabis.* Tarentini, & Syracusani, ut alibi annotavimus, hoc *μυλλεῖν* vocabant, hoc est *suere.* Vnde *mullare, τὸ κασσύειν.* & *mullei,* calcei. *I. Scaliger.*

10. *Immanem*] Vos, qui sæpem condensatis, ne fures intrare possint, immanem stomachum mihi facitis, id est, indignari & irasci me facitis. *Scioppius.*

1. *Hoc*

Qui densam facitis subinde sepem,
Et fures prohibetis huc adire.
[1] *Hoc est lædere, dum juvatis; hoc est*
Non admittere ad aucupem volucres.
Obstructa est via: nec licet [2] jacenti
[3] *Iactura natis expiare culpam.*
Ergo qui prius usque & [4] usque & usque
Furum [5] scindere podices solebam,
Per noctes aliquot, diesque cesso:
Pœnas do quoque, quod satis, superque est,
[6] *In semenque abeo, [7] salaxque quondam*
Non vitam perago. quis hoc putaret,
[8] *Vt lusu citharœdus abstineret?*
At vos ne peream situ senili,
Quæso desinite esse diligentes,
Neve [9] imponite fibulam Priapo.

LXXIX.

1. *Hoc est lædere dum juvatis*] Ovidius Tristium lib. 1.
Tantùm ne noceas, dum vis prodesse, memento. Fr. Lindenbrog.

2. *jacenti*] Non licet furi furari, & propter furtum humi procumbere & pœnas luere impudicatis natibûs. *Ga. Scioppius.*

3. *Iacturâ natis*] Hunc ego versum, tamquam proverbialem de pueris, qui in scholis virgis cæduntur, frequentare soleo. Non multum abhorret phrasis Palmerii: *Hæc mihi res in ludo nates abstulisset.* Scioppius.

4. *usque & usque*] Id est *continuè*, sine refrigeratione & protelo quasi. *Sciopp.*

5. *scindere*] Obscœnum, pro impudicare, sup. c. LIV.
Qui medium D volt scindere, pictus erit.
Virg. in Catal. in Lucium quemdam:
Videbo habentem præter ignavos nihil
Fratres, & iratum Iovem,
Scissumque ventrem, & herniosi patrui
Pedes inediâ turgidos. Idem.

6. *In semenque abeo*] semen sponte mihi fluit. *Idem.*

7. *salaxque q. N. v. p.*] Græcismus est. hoc est: non perago esse salax. Aristophanes *σφηξίν. σοι ἐκβαλέσθαι φησὶν ἐπαρθείς.* hoc est, *φησὶν οὐ πάλεως ἐπαρθῆναι.* Ergo salax quondam non vitam *perago*, est, *πάλαι διὰ παντὸς λαγνευόμενος οὐ νῦν διατελῶ. ὁ πάλαι πάνυ συνουσιαστικὸς, οὐ διὰ παντὸς τοῦτο ποιῶν τελευτῶ.* Et ita Persius:
Varro regustatum digitô terebrare falillum.
Contentus perages. — I. Scaliger.

8. *Vt lusu*] Proverb. ut ego non facerem, quod mei erat officii, fures, scil. perforare. Simile proverbium est illud Catulli:
Ipsa olera olla legit.
quasi ab oleribus legendis dicta sit. *Scioppius.* Videtur proverbium fuisse. *Abstinerem* autem melius, quam *abstineret.* Elegantius enim, si in se transferat proverbium. *Scaliger.*

9. *imponite fibulam*] Proverb. *Fibula*

LXXIX. PRIAPVS.

At dii, deæque dentibus tuis escas
Negent amicas cunnilinge vicine,
Per quem puella fortis ante,[2] *nec mendax,*
Et quæ solebat impigro celer passu

Ad

res duas conjugare solet. Eandem phrasin reperi apud Tertullianum de Monog. *Cur non potuerit post Apostolos idem spiritus superveniens ad deducendam disciplinam in omnem veritatem per gradus temporum supremam jam fibulam carni imponere.* Ergo proverbialiter dictum, est, de eo, quod veluti dissolutum adstringitur. cui contrarium est *laxare fibulam.* Idem de Corona militis. *Caussatio ejusmodi, ut etiam voluntariis delictis fibulam laxet.* id est, fenestram quasi aperiat & ansam det delictis. Sic Seneca referente Lactantio lib. I, c. XVI. *Quid ergo est quare apud poëtas salacissimus Iupiter desierit liberos tollere? Vtrùm sexagenarius factus est, & illi lex Papia fibulam imposuit? An impetravit jus trium liberorum?* Dicit ergo Priapus villicos, quando hortum adeò condensis sæpibûs mœniunt, fibulam sibi imponere, id est, viam ad stuprandos fures obstruere. *Scioppius.* Vt hoc addam. Cytharœdos moris erat infibulari, tum quæstus tum vocis gratiâ. Infibulandi rationem monstravit Corn. Celsus lib. VII, c. XXV. qui hoc quidem sæpius inter supervacua, quam inter necessaria esse testatus est. cujusmodi erat quod insectatur Plin. lib. XXXIII, c. XII. *adhibitas argenteas fibulas mancipiis ad transitum virilitatis.* Iuvenal. Satyr. VI.

-- nullius fibula durat Vocem vendentis Prætoribus. -- Vetus Glossator; *fibulam dicit circellos, quod Tragœdi sive Comœdi in pene habent.* Circelli hi aptiores fuere fibulis. & Menavinus refert lib. II, c. XI religiosos quosdam Turcarum, quos illi *Calender* vocant, hujusmodi annulis ferreis seu cuprinis, addo etiam argenteis, infibulare sese, ad aucupandam apud populares suos opinionem sanctitatis. Et fibulas, quæ apud Veget. lib. II, c. XV, & XXXI leguntur in Veterinaria, circellorum speciem præ se tulisse, multa faciunt ut credam. Nostræ sanè (Musicorum dico) thecam adnexam quandoque habuere, quæ nudorum virilia includeret. Martial. lib. XI Ep. LXXVI, lib. VII Ep. LXXXI. cujus vicem aliquando etiam supplevit aluta. idem l. VII & Ep. XXXIV. De vestiaria fibula hæc Prudentius Hym. Iejunant.

Rex ipse Coos æstuantem murices
Lanam revulsa dissipabat fibulâ.

Quem imitatus est Alcimus Avitus lib. IV, c. XII. revellebatur autem acus quæ vocabatur, & meminit Trebellius. Pollio. Claud. *fibulas argenteas inauratas duas. Fibulam auream cum acu cuprea unam.* de eadem fibula Chrysologus Serm. 91. qui Iohannem Baptistam vocat legis & gratiæ fibulam, *quæ diploidem summi sacerdotis sancto patri jungebat in pectore.* Harum apud Cæsares is numerus fuit, ut inter palatina ministeria legatur alicubi Præpositus A FIBLIS. *L. Pignorius.*

1. *At dii*] Indignatur quòd vicinus *Landacen* ita laxam reddiderat, ut ægrè jam præ hiatu & voragine incedat, & ita Priapum non invisere cogatur. *Ga. Scioppius.*

2. *nec mendax*] Quæ & poterat Priapi ruentis in Venerem tolerare pondus, & si promisisset, sedulò præstabat. *Idem.*

1. *Labda-*

Ad nos venire : nunc misella [1] *Labdace*
Vix posse jurat [2] *ambulare præ fossis.*

LXXX. AD PRIAPVM.

Priape, quod sis [3] *fascino gravis tento,*
Quod exprobravit hic tibi suo versu
Poeta noster : erubescere hoc noli.
Non es Poeta [4] *fascinosior nostro.*

LXXXI. AD PRIAPVM.

[5] *At non longa satis non stat bene mentula crassa,*
Et quam [6] *si tractes, crescere posse putes.*

Me

1. *Labdace*] Scaliger: *Landace* L. *Labd.* De industria finxit nomen de ea, quæ λεσβιάζει, hoc est, μολύνει τὸ στόμα. Dictum à Labda litera, quæ prima est in λείχειν, vel λεσβιάζειν. Quia Lesbii ea infamiâ flagrarunt. Auson. quoque allusit :

Cui ipse linguam quum dedit suam,
Labda est.

Hujuscemodi quoque detestandæ libidinis homines *Labdas* vocat Varro Margopolî περὶ ἀρχῆς :

Depsistis, dicite Labdæ ?
Victos contemnite vivi :
Anticipate, atque addite calcar.
Stultos contemnite docti.

Vt Lesbii, ita Campani quoque malè de hac re audiebant. Auson.

Et quam Nolanis capitalis luxus inussit.

Iccirco Horatii locus ita exponendus:

Campanum in morbum, in faciem permulta locutus.

Id veteres Latini vocabant, *offendere buccam.* Varro Marcipore : *Deinde mittit virile veretrum in frumen : offendit buccam Volumnio.* hoc est, μολύνει τὸ στόμα. *Illudere ori* dixit Sueton. *Gabbema :* V. Mercurial. lib. IV Var. lect. c. XIII. & Not. in Petron.

2. *ambulare præ fossis*] Vt suprà :

Fossas inguinis ut teram. ---

& in Iambo :

Voret profunda fossa lubricum caput.

laxam significat. & Iuvenalis :

Inter Socraticos notissima fossa Cinædos.

τὴν λακκόπρωκτον expressit. Nam λάκκος fossa. Pluraliter dixit *fossas :* quod, ut loquitur Ausonius, per utramque cavernam moleretur. Lysias orator : ἀντιόπη πόρνη ἡ ἀμφοῖν ταῖς ὀπαῖς τῇ μίξει χρωμένη. Sed quod Ausonius addidit, non contentam duabus illis fossîs, etiam ore abusam, hoc mordaciter ἐν τῷ κατὰ νεαίρας objicitur: ἀπὸ τριῶν ὀπῶν ἐργάζεται τὴν ἐργασίαν. At de viro, qui, ut Heliogabalo dixit Lampridius, libidinem per omnia cava corporis exceptaret, dictum apud Ciceronem : *Si tu & adversus, & aversus impudicus es.* Quod de Agathocle Siculo jactatum fuit. hoc enim voluit, quisquis in eum dixit : πάντων τῶν βουλομένων τοῖς ὄπισθεν, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν γενόμενος. *Scaliger. fossis.* Nimis argutatur Scaliger, qui puellam per utramque cavernam moli solitam putat, eò quòd *fossis*, non fossa dicat. Sed hoc nauci non est, suprà etiam 46 *fossas inguinis* pro muliebri dicit; nisi fortassis culum quoque inguen dici Scaliger probaverit. *Scioppius.*

3. *fascino*] Veretro virili. *Sciopp.*

4. *fascinosior*] *Sarcinosior.* Idem.

5. *At*

Me miserum [1] cupidas fallit mensura puellas,
Non habet hæc aliud mentula majus eo.
Vtilior Tydeûs, qui si quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore parvus erat.
Sed potuit damno nobis novitasque, pudorque
Esse : repellendus sæpius iste mihi.

LXXXII. AD PRIAPVM.

[2] *DVm vivis, sperare decet : tu rustice custos*
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

LXXXIII. AD PRIAPVM.

[3] *VIllicus ærari quondam, nunc cultor agelli,*
Hæc tibi Perspectus templa, Priape, dico.

Pro

5. *At non*] In hoc epigr. neque caput, neque pes apparet, quibusque coagmentandis Oedipi conjectore opus sit, qui Sphyngi interpres fuit. mihi hoc liquet, fragmenta diversorum esse, vel certè multa desiderari. *Scioppius*. *At non longa*. Antiquæ editiones meliùs : *Vt non longa satis bene, non stat m. c.* Cui persimile Erycii poëtæ in Epigrammate ad Priapum :

ὡς βαρὺ τοῦτο πέπηγε, καὶ σοῦ τετυλωμένον ὅπλον &c. *I. Scaliger.*

6. *si tractes*] *Tractare*, pro contrectare. & docet Dousa in Præcid. ad Petr. rem istam crescere & grandire, si tractatrix accedat. *Gabbema*. *Tractare membrum*, pro *contrectare*. sic Plaut. Asin. *papillam pertractare.* Petron. *Improba manu tractare :* Martial. *percurrit agili corpus arte tractatrix.* intelligit ministram, quæ manu membra leviter fricabat. Senec. *quid ni ego feliciorem putem Mutium, qui sic tentavit ignem, quàm si manum illam tractari præstitisset.* Ga. Scioppius.

1. *cupidas fallit m.*] Hoc est, præ nimia cupidine non vident partis meæ mensuram, satis alioqui grandem. *Gabbema*. *mensura*. Accedunt me, quem putant adeò luculenta vasa habere : sed ipsis tamen non satìs grandia sunt. *Scioppius*.

2. *Dum vivis*] Non dubito quin ex Satyrico Petronii Menippeo hoc epigramma acceptum fuerit. Nam alia ad hujus intelligentiam opus sunt, quæ, ut verisimile est, in prosa sua tractabat Petronius. *Scaliger*. Quod & adprobat Gonsalius in Comment. ad Petron. quem vide. *Gabbema*. Putat Scaliger esse ex Satyrico Petronii: cùm alia ad hujus intelligentiam requirantur, quæ ipse fortassis in prosa tractaverit. Ego putem in pervigilio Priapi, de quo Quartilla. *Et vobis dormire in mentem est, cùm sciatis Priapi genio pervigilium deberi ?* &c. recitatum fuisse. *Scioppius*. Id verò negavit Erhardus suprà in Satyrico.

3. *Villicus*] Quidam nomine *Perspectus*, qui ærarii dominici primùm custos, hoc est dispensator, postea rusticationi operam dabat, hoc epigramma fecit Priapo. Quod nomine Tibulli in antiquis Tibulli codicibus inveniri, & alii in editionibus suis

ad-

Pro quibus [1] *officiis si fas est sancte paciscor,*
Assiduus custos ruris ut esse velis:
[2] *Improbus ut si quis nostrum violarit agellum:*
[3] *Hunc tu; sed taceo. scis puto, quod sequitur.*

LXXXIV. Albii Tibulli de inertia inguinis AD PRIAPVM.

[4] *QVid hoc novi est? quid ira nuntiat Deûm?*
[5] *Silente nocte candidus mihi puer*

Tepen-

admonuerunt, & nos inter opera Tibulliana in optima scheda reperimus. Dicunt tamen nonnulli repertum in agro Patavino, literis vetustate penè consumptis. Quod tamen non impedit, quin Tibulli esse possit. Primus versus diversè concipitur in editionibus. nam aliæ,

Ærari quondam custos, nunc cultor agelli. aliæ,

Rusticus ærarii quondam, nunc rusticus horti. aliæ,

Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli.

Et hæc ultima vera lectio. *Villicus* enim est custos. Iuvenalis:

Pegasus attonitæ positus modò villicus urbi. I. Scaliger. *Villicum* veteres non de solo villæ præfecto usurparunt, sed quemvis præpositum aut procuratorem, dispensatoremque ita vocarunt. Tibullus ærarii præfectum villicum dixit, hoc epigrammate: *Villicus ærarii*, &c. In antiquis lapidibus villicus alimentorum, est qui alibi dicitur procurator alimentorum. VILL. AB. ALIM. Id est, villicus ab alimentis. Salmas. in Æl. Lampr. *S. A. Gabbema.*

1. *officiis si fas e. sancte*] Observa, *officium* dici quando Deo ædem sistimus, aliàs ferè *honores* vocare solemus. *si fas est.* Construe vel hoc modo. *Si fas est* te sanctum vocitari. vel sic: *si* modò *fas est* hominem cum Deo pacisci. vel ita: *si* modò *fas est* me id pacisci, cui jure debeas. *Sancte,* vide suprà ad Carm. 40. *G. Scioppius.*

2. *Improbus*] vide suprà ad finem Carm. 51. *Scioppius.*

3. *Hunc tu*] subaudi, *perfores.* Sciopp.

4. *Quid hoc novi est?*] In veteribus excusis Tibulli nomine editur hoc politissimum poëmatium: itemque in veteri membrana Tibulliana, quæ penes Cujacium erat. Totumque ex puris jambis constat; & sanè multùm spirat illam venustatem, quæ hodie percipitur in Elegiis illius suavissimi poëtæ. Quod ne cui mirum videatur, Tibullum Priapeja conscripsisse, jam puto satis confirmari superiore Epigramm. Sed & clariùs Martial.

Quam qui compositos metrò Tibulli
In Stellæ recitat domo libellos. Scalig.

Intelligit ex hoc Epigrammate (Martial. sc.) Scaliger lascivi carminis fuisse auctorem Tibullum, quod ambigo, & ἀνέχον). *Ramirez.* Epigramma hoc, nisi Tibullo à doctis passim adsignatum viderem, suspicionem commovere poterat mihi, à Veronensi illo anteambulone ejus potiùs, quàm à poëta Romano hoc nostro lusum fuisse. Ita & lepores in eo & sales numerique omnes Catulliani, haud adumbrati herculè, verùm ad vivum expressi penitus graphicéque elucent. Quid multis? pura puta Latina omnia, & quasi in melle sita, de verbis loquor. Etenim re ipsa nihil turpius, nihil flagitiosius. *Dousa P.*

5. *Silen-*

Tepente cum jaceret abditus ſinu,
Venus fuit quieta, nec viriliter
Iners ſenile penis extulit caput.
[1] *Placet Priape? qui ſub arboris coma*
Soles ſacrum [2] *revincte pampino caput*
[3] *Ruber ſedere cum rubente faſcino.*

[1] *At*

5. *Silente nocte*] Virgil.
--- *Tacitæ per amica ſilentia lunæ.*
Catull.
Aut quum ſidera multa cùm tacet nox.
Vnde etiam Conticinium dicitur. *Ga. Scioppius.*

1. *Placet Priape?* &c.] Credo eſſe querimoniam poetæ cum Priapo, de inſolito ſiculæ ſuæ languore, vel potiùs (cum Petronio dicam) nervorum paralyſi jocosè expoſtulantis. quaſi diceret: Quantum mutatus ab illo Hectore, qui corona pampineâ caput redimitus, ruberque & valens cum indomito ac rubente faſcino ſub arborum umbris ſedere continenter es ſolitus! hoccine, ô Priape, placet vel æquum videtur tibi, ut, quo propitio adeò uſquè adhuc, atque ex libidine ipſius mea uſus ſum ſemper, nunc, quum vel maximè uſus erat, partem mei, hoc eſt, rem communem indigniſſimè, alieniſſimoque tempore mollis, debilis, fractus repente deſereres, ac deſtitueres, quaſi caballus in clivo? Hoc de re merui, inquam, ut in primis ætatis fretis juvenanti, ſenectæ, & extremæ laſſitudinem imponeres mihi? *Douſa P. Placet Priape.* q. d. Itane tandem Priape agier mecum oportuit? ſup. Car. 50.
Quædam, ſi placet hoc tibi, Priape,
Ficoſiſſima me puella ludit.
Vtebantur autem hac loquendi formula, ut docet Muretus, cùm in manifeſto peccato aliquem prehenderant, ita ut ne ipſe quidem factum ſuum defendere poſſe videbatur. Sic Thais Terentiana deprehenſum Chæream leviter objurgat: *Satin hoc tibi placet?* Vtitur eadem & Cicero ad Atticum. *ſub arboris coma.* Accipio de pertica, quæ in capite Priapo ponebatur. *Sciopp. Placet Priape?* Itane Priape? Elegans loquendi modus: ut in illa expoſtulatione, *Placet hoc ergo? & leges diligentiſſimæ pudoris cuſtodes decumas uxoribus dari, quanta meretricibus, jubent?* Græcis eſt, ἀληθὲς· Ariſtophanes, ἀληθὲς ὦ πίτερπε; Martialis:
Hoc Labulle verum eſt? I. Scaliger.

2. *revincte*] Ita non raròveteres loquuntur. Tibull. ad Bacchum:
Huc venias hodierne, tibi dum thuris honores,
Libáque Mopſopio dulcia melle feram.
hodiernus enim dicendum erat. Albinovanus in Epicedio Mecænatis:
Impiger Alcide, multo defuncte labore
Te memorant curas ſic poſuiſſe tuas.
Nam dicendum erat *defunctum.* Plautus Curculione:
Haud malè meditate malè locutus es.
Theocritus: ὄλβιε κῶρε γένοιο.-- Debuit enim ὄλβιος. Perſius:
Stemmate quod Tuſco ramum milleſime ducis,
Cenſoremque tuum vel quod trabeate ſalutas. Auſonius:
Diſtinctas interne vias mirere domorum.
hoc eſt, *internus.* Propertius: *Sic mihi te referas levis.* Nam *levem* dicere debuit. *Scaliger.*

3. *Ruber*, &c.] Petronius dixit, *ſcorteum faſcinum*, id eſt, rubrum penem coriaceum, ut Suidas exſertim tradit voce φαλλοί. Indubiè eum in modum

[1] *At ô Tripalle ſæpe floribus novis*
Tuas [2] *ſine arte deligavimus comas:*
[3] *Abegimuſque voce ſæpe, cum tibi*
Senexve corvus, impigerve graculus
Sacrum feriret [4] *ore corneo caput.*
Vale Priape: debeo tibi nihil.

Vale

modum effictum membrum illud, ut ſic ad veritatem utcunque accederet. Nec aliter Priapi ſimulacra figurari conſueviſſe, indicio eſſe poteſt toties repetita ejus mentio. Catullus:

Sedet revinctus cum rubenti faſcino.

ſuprà:

Rubro Priape furibus minare mutinô.

Confecti & ex varia materie varios in uſus olim Phalli ex ligno, *ficu* potiſſimùm, *&c.* ut ſuprà ad Petronium *I. A. Gonſalius.*

1. *At ô Tripalle*] Scaliger: *At ô Priape.* In illa optima ſcheda liquidò exaratum erat: *At ô Tripalle.* hoc eſt, τρίφαλλε. Nam τρίφαλλος, & ἰθύφαλλος, cognomina Priapi. Quin & *Triphallus* περὶ ἀῤῥενότητος inſcripta fuit Menippea Varronis. de generatione ſcilicet. licèt aliter vir doctiſſimus interpretatus ſit. Ergo, *At ô Triphalle* reponendum eſt. In veteri Gloſſario: *Trepallos,* πρίαπος. Scioppius: Priapus revera tantùm hortorum Deus. *Phallus* quoque & *Ithyphallus* ac *Triphallus* dicitur. *ruber*, hîc & Præfat. *hortorum cuſtos*, præfat. & c. 23: *membroſior æquô*, præfat. c. *rigidus deus*, 3 c. 45: *ligneus*, 5: *ſalax deus*, 13: *nudus*, 14: *ſanctus*, 40, 83: *Ithyphallus*, c... *ligneus cuſtos*, 63: *Triphallus*, 84: *rari nemoris cuſtos.* 85. Tibullus:

At ô Triphalle ſæpe floribus novis
Tuas ſine arte deligavimus comas.

Nicephorus Calliſtus Eccleſiaſt. hiſt. lib. 14, c. 48. *Phalli verò & Ithyphalli, & obſcœnitatis omnis domicilia apud illos quem non merentur riſum? Quid Pan ipſe & Priapus, qui præter naturam informi membro cum magna gratia colitur. Phallus* autem veretrum notat. Herodotus Phallophoros in Bacchi ſacris fuiſſe ſcribit, hoc eſt, qui ſtatuas gerebant cubitum longas cum veretris longis reliquum pæne corpus æquantibus. Phallis ex vitro, ebore, auro, ſerico & panno lineo mulieres uſas, & hodiéque uti ad explendam libidinem, vel navem, ut ait Petronius, ſuam onerandam, Gyraldus refert. Quod enim idem Gyrald. *Faſcinum* & *Mutonem* pro *Priapo* dictum exiſtimat, fugit eum ratio, ut ex utriuſque Synonymis & epithetis patet; adde c. 55.

2. *ſine arte*] Id eſt, *diligenter.* 63, 87. Ga. Scioppius.

3. *Abegimuſque*] Ille Horatianus Priapus, ſi ſciens fallit, imprecatur ſibi hæc: --- *merdiſque coinquiner albis Corvorum.* --- Iccirco μηνίσκος imponebantur ſtatuis, ne ab avibus conſpurcarentur. Ariſtophanes avibûs:

Ἢν δὲ μὴ κρίνητε, χαλκεύεσθε μηνίσκους φορεῖν
Ὥσπερ ἀνδριάντες. ὡς ὑμῶν ὃς ἂν μὴ μήνην ἔχοι,
Ὅταν ἔχητε χλανίδα λευκήν, τότε μάλισθ' οὕτω δίκην
Δώσεθ' ἡμῖν πᾶσι τοῖς ὄρνισι κατατιλώμενοι.

Hi μηνίσκοι adhuc, hodiéque in templis Chriſtianorum imponuntur capitibus ſtatuarum. Cujus tamen rei cauſſam ignorantes pictores, dùm putant honoris cauſâ imponi debere, non ſolùm non omnibus ſtatuis imponunt: ſed & imaginibus pictis adhibuerunt: quæ tamen illis opus non habent, ut ſtatuæ. *I. Scaliger.*

4. *ore corneo*] Harum avium roſtra

cornea

Vale nefande [1] deſtitutor inguinum,
[2] *Iacebis inter arva [3] pallidus ſitu,*
Caniſve ſævus uſque [4] minget, aut tibi
Aper fricabit oblitum latus luto.
Sceleſte penis, [5] ô cui meum malum

Gravi,

cornea vocantur. Petron. de pica à fele devorata:

Nam claudunt rabidam cornea labra gulam.

Corneum os, cornea labra, *pro* roſtro. G. Scioppius.

1. *deſtitutor*] Quibus tu non faves, ut infrà Carm. 81, *quæ tu deſtituis & deſeris.* G. Scioppius.

2. *Iacebis inter arva*] In Græcia projectis ſimulacris ita conſultabant, ut ea ſcillis herbis impeterent. Theocritus Thalyſiis:

Κἠ μὲν ταῦθ' ἔρδοις ὦ πὰν φίλε· μή τι τυ παῖδες
Ἀρκαδικοὶ σκίλλαισιν ὑπὸ πλευράς τε, καὶ ὤμως
Τανίκα μαστίσδοιεν, ὅτε κρέα τυτθὰ παρείη.

Ita enim ſolebant exigere καθάρματα, καὶ φαρμακοὺς. Hipponax:

Βάλλοντες ἐν χειμῶνι, καὶ ῥαπίζοντες
Κράδῃσι, καὶ σκίλλαισιν, ὥσπε φαρμακόν.

Scaliger. Scioppius ad antegreſſa, *Abegimuſque voce:* Hodieque imaginibus μηνίσκους imponunt, quibus tamen ab avibus & pluviis nihil periculi eſt. In Græcia projectis ſimulacris ita inſultabant, ut ea ſcillîs herbis peterent, & immingerent inſuper. Vnde Priapus ille Horotianus lib. 1 Sat. 8.

Mentior at ſi quid, merdis caput inquiner albîs
Corvorum, atque in me veniat mictum atque cacatum
Iulius & fragilis Pedatia, furque Voranus.

3. *pallidus ſitu*] *Situ*, negligentia, incuria. *Scioppius.* Scaliger: *ſquallidus ſitu.* In membrana, --*pallidus ſitu.* Nam etiam *pallor* pro ſquallore, vel carie. Lucillius:

---*pallor, tineæ omnia cadunt.*

4. *minget*] In quibuſdam ſchedis mediæ vetuſtatis, quas nobis amicus noſter P. Pithœus commodavit, quæque habebant hoc ſolum Epigramma exaratum, ita legebatur iſte, & alter verſiculus:

Caniſve ſævus uſque imminget, aut tibi
Fricabit oblitum latus aper lutoſus.

Ex quibus depravatis hanc lectionem eruimus:

Caniſve ſævus uſque minget, aut tibi
Aper fricabit oblitum latus luto.

Sed in alia longè melioris notæ ſcheda aliter concepta erat lectio:

Caniſque ſavas uſque ligneo tibi
Lutoſus affricabit oblitum latus.

Non magni negotii erit illa corrigere:

Caniſque ſæva, ſuſque ligneo tibi, &c.

Horatianus ille Priapus ſibi imprecatur:

---*in me veniat mictum atq; cacatum*
Quidquid corvorum eſt.---

Et apud Ariſtophanem de ſtatua Lyci Herois, judiciorum præſidis loquitur φιλόδικος quidam: κ' οὐ μήποτε (οὐ παρὰ τὰς κάννας οὐρήσω ὁμηδ' ἀποπαρδῶ. In contemptum immingebant in ſtatuas vel deorum, vel magnatum. Iuvenal.

Effigiemque Deæ longis ſiphonibûs implent. Item:

Cujus ad effigiem tantùm non meiere fas eſt.

Vbi *tantùm non* eſt μονουχί. *Scaliger.*

5. *ô cui meum malum Gr.*, &c.] In ſcheda Pithœi noſtri:

--- *ô meum malum grav.*
Licet querare. ---

Theocritus:

Ἔξω

Gravi, piaque lege noxiam lues!
Licet querare: nec tibi tener puer
Patebit ullus: ingemente qui toro
Iuvante verset arte mobilem natem.
Puella nec jocosa te levi manu
Fovebit, apprimetve [1] lubricum femur.
[2] *Bidens amica Romuli senis memor*
Paratur: inter atra cujus inguina,
[3] *Vagaque pelle, [4] tectus inguinum gelu*
[5] *Araneosus obsidet fores situs.*
Tibi hæc paratur: ut tuum ter, & quater

Voret

Ἔξω ἀπώχεο θᾶσσον ἐμὸν κακὸν, ὅτυ ἀρέσκω.

Sed in illa altera optima scheda interjiciebatur versiculus, qui & in quibusdam excusis reperitur:

Gravi, piaque lege noxiam lues.

Noxiam & *noxam* idem esse vult Servius in Virgilium. Et annotandum, quod hodie in Gallia jurgium vocatur *noise*, id à *noxia* detortum esse: quod aliquando notat jurgium, ac dissidium. Petronius: *in mediam noxam perfertur.* Ausonius:

Sæpe in conjugiis fit noxia, si nimia est dos. I.Scaliger.

1. *lubricum f.*] Scaliger: *lucidum femur.* In iisdem schedis P. Pithœi:

--- *lubricum femur.*

hoc est λεῖον. Martialis:

Dum puer es, redeas: dum vultus lubricus. --- Horatius:

Et vultus nimiùm lubricus aspici.

Idem.

2. *Bidens amica*] Talem tibi amicam paro, quæ duos tantùm dentes habet, quæ Romuli vivi meminerit. *Scioppius. Bidentem amicam* vocitat, non quæ duos (id quod de ovibus dici solet) annos haberet modò, sed quæ binos non ampliùs dentes in mortariolis, hoc est, in exarmatis ploxemi veteris gingivis superstites retinuisset sibi. *Dousa P.*

3. *Vagaque pelle*] Scaliger: *Vacuaque pelle.* Lego, *Vagaque pelle.* Persius:

Quum morosa vagáque singultiet, &c.

Error indè natus, quòd illi imperiti librarii scripserant, *vagaque puelle.* In altera peroptima membrana præcedebat hunc versiculus iste:

--- *Latet jacente pantice abditus specu,* &c.

Ego nullo labore lego:

Latet jacente pantice abditus specus.

De *panticibus* vide quid in Catalectis annotavimus. A *pantice*, vulgò ventrem vocamus *panciam.* Nisi sit à pane, quasi *paniciam:* quod facilè credo.

4. *tectus inguinum g.*] In optima membrana —*tectus annuo gelu.* Persistit in metaphora. ut de locis Septentrionalibus, aut montibus editissimis dicimus eos annua nive damnatos esse. Vt sanè horum versuum lepor, & elegantia, satis commendari à me non possit. *Scaliger.*

5. *Araneosus*] Festivè quoque ejus barathri *fores araneosum situm obsidere* cavillatur, quo loquendi genere usus & Catullus, ubi inquit:

Vel pene languido senis, situque araneoso.

Eódem referri etiam poterit non incommodè Martialis illud:

Et aranearum cassibus pares mammas.

Dousa P.

 1. *aut*

Voret profunda fossa lubricum caput
Licebit æger, [1] *aut languentior cubes,*
Tereris usque, donec ah miser, miser
Triplexque, quadruplexque compleas specum.
Superbia ista proderit nihil: simul
Vagum sonante merseris caput l[...]to.
Quid est iners pigetne lentitudinis?
Licebit hoc inultus auferas semel.
Sed ille cum redibit aureus puer:
[2] *Simul sonanti senseris iter pede:*
Repente [3] *nervos excitet libidine*
Et inquietus inguina arrigat tumor:
[4] *Neque incitare cesset, usque dum mihi*
Venus jocosa molle [5] *ruperit latus.*

PRIA-

1. *aut languentior*] Legeram olim jamdudum, *æger, angue lentior.* quam conjecturam meam gaudeo confirmari manu scripta lectione, quæ extat in scheda illa optima. *Lentus* flexibilis, ut *lentum vimen*, & *lentare remum* Virgilio, κάμπτειν. *lenta membra.* γναμπτοῖς μελέεσσι. & pulchrè *angue lentiorem.* Talis enim anguis gradiens. & priùs Aristophanes accepit ὄφιν pro pudendo remisso [ac liquefacto, *Sciopp.*] in Concionatricibus:

Ἐκπέσοι σου τὸ τρῆμα
Τό, τ' ἐπίκλιντρον ἀποβάλλοις
Βουλομένη σποδεῖσθαι.
Κἀπὶ τῆς κλίνης ὄφιν εὕροις.

Nam nisi ἀλληγορικῶς accipias, refrixerit omnis lepos hujus sententiæ. *Scalig. angue lentior.* Respondet Græca versio, ἔκτονος τ' ὄφις.

2. *simul*] pro *simulac.* Cic, Cæsar, Horat. hîc bis. *G. Sciopp.*

3. *nervos excitet*] *Nervos* ἀρχαϊκῶς, pro *nervus* recto casu. *Excitet* verò παθητικῶς. ut Varro, *mutat mare.* & Catullus,

--- *tantum abhorret, ac mutat.*

non *nutat*, ut in vulgatis. Item Gellius lib. 2, cap. 23. *quantum stupere, ac frigere, quantumque mutare à Menandro Cæcilius visus est.* At editiones hodiernæ perperam habent *nutare.* Hic verò *nervus excitet,* est στύοιτο. At membrana illa fidelissima habebat: *Rigente nervus excubet lubidine.* quæ vera est lectio. in excubiis sit. Sic vulgò Galli, *soit aux aguets.* Non potuit elegantiùs dici. *I. Scalig.*

4. *Neque incitare cesset*] Scioppius: *Nec i.c.* Et iste tumor semper me incitet, usque dum membra voluptatis mea vi labefacta liquescant.

5. *ruperit latus*] *Rumpitur latus* cùm ampliùs operari non possumus, nec muliebria conserere arva. Vide suprà ad Carm. 25. *Sciopp.*

PRIAPEIVM

Albii Tibulli Equitis Romani,

Totidem Iambis puris Græce.

1 Ἔα τί χρῆμα; τί χρέος θεόσσυτον;
Ἐμοὶ μετοὶ ἄρτι παρεῖται παιδικῶν κόρος
Ἀωρὶ νυκτὸς ἀγκάς ἀμφεθάλπετο·
Φάλητος ἦν μὲν ἔργον οὐδέν. οὐδ' ἅμα
Ἄκικυς ἀντάειρε σύντονον κάρα.
Ἀληθὲς ὦ πρίηφ' ὃς ἐν δρυὸς σκιᾷ
Ἐρυθρὸς ἐξέρυθρον εὐτρεπὴς πέος
Κάθῃ, πυκαστὸς ἀμπελοστεφὲς κάρα;
Τρίφαλλε, σοὶ δὲ πῇ μὲν ἀνθέμῳ φόβῃ
Ἔδησα δυσκτένιστα βοτρύχων πλέκη.
Τόδ' αὖ σοβῶν ἔκυρον, εἴτε σοι πάλαι
Τρόχις κολοιὸς, εἴτε πέμπελος κόραξ
Κάρα κόλαπτε χείλεσ' ἀγκυλοστόμοις.
Ἄπερρε, καὶ γὰρ οὐδὲν εὖ πεπόνθαμεν.
Ἄπερρ', ἄπερρέ μοι τὰ τοῦ πέους περιθές.
Χαμαιρριφὴς δὲ, δυσπινής τε κείσεαι.
Κύων δ' ὀπισθουρὸς, ἠὲ βορβόρου
Ἐθὰς καθυβριεῖ σε σῦς ὀρεινόμος.
Ἄπις ἄπιστε φάλλ' ἐμὸς μέγας φθόρος,
Κακῶ, σάφ' ἴσθι, πίσεαι νόμῳ δίκην.
Κλάοις ἄν. οὐ δέ σοι φίλου κόρου ποτὲ
Χάρις γένοιτ' ἄν, ὃς λυγισμὸν εὖ μάλα
Στρέφοιτο λυσίπυγον ἐμμαλέστατα.
Σὲ δ' οὔτε χερσὶν οὐ φιλόστοργος κόρη
Τεθάλψετ' οὐδὲ χρῶτα συμπλακήσεται.
Χαμαιτύπη δὲ νωδὸς, ἡ παλαιγενὴς
Πάρεστ', ἐφ' ἧς γε δυατέρους διασφαγὸς
Παλιστρόφοις ἑλικτὰ ῥυτίδων χιδαις
Ἀραχνίων πέφλιδε τριπτυχῶν ῥάκη.
Ἰδοῦ πάρεστιν ὥς σε τελέσκις μάλα
Ἄβυσσον αὖ βέρεθρον ἐγκάπτῃ κάρα.
Καρηβαρὴς γένοι' ἄν, ἔκτονός τ' ὄφις.
Ἀτὰρ παλιντριβὴς γε φεῦ τάλαν τάλαν
Ἐπιστεφὲς τέταρτα πλημμυρεῖς κύτος.
Ὑπέρφερον δ' ἂν οὐκ ὄναιο λήματος
Τότ' οὖν, ἐς ἰλὺν ἢ ἀχανὲς βύθος πεσών.
Τί δ'; οὐ φρένας σ' ἔφικε τῆς ἀθυμίας;
Τοὐνῦν ἀθῷα μου καταπερίξεο.
Ὅταν δὲ κεῖνος ὧδε παῖς ἀφίξεται,
Ψόφος δέ σ' ὦτ' ἀπαρτίου ποδὸς βαλεῖ,
Στύοιτ' ἂν ὀρθόπρεμνος ὄρχεων τόνος,
Τά, τ' ἄρθρα τυμπανισμὸς ἐμμανοῦς σπόρου,
Λάβοι ἂν ἀσφάδαστος ὥστε μὴ καμεῖν,
Πελνή σε τέρμα λοισθίῳ δάμνη κόπῳ.

LXXXV. M. Valerii Martialis AD PRIAPVM.

2 *Non horti, neque palmitis beati, &c.*
Sed 3 rari nemoris Priape custos,

Ex

1. Ἔα τί] Hæc Græca expressa sunt ex priore editione, quæ correcta est ex scheda Pithœi nostri. Quod quàm difficile, & arduum sit, neminem puto scire, nisi eum, qui scit primùm, quid sit jambis puris scribere; deinde, qui Græcè Latina reddere. dico Latina. Nam non omnium est Latinè loqui. *I. Scaliger.*

2. *Non horti*] Priapi non solùm in hortis, sed & in vineis silvisque. *Scioppius.* Cujus editioni hoc Carmen huc translatum debetur; Gabbem. non habet.

3. *rari*] In quo non densæ, sed raræ arbores. *G. Sciopp.*

Ex quo natus es,[1] *& potes renaſci;*
Furaces moneo manus repellas.
Et ſilvam domini focis reſerves.
Si defecerit hæc, & ipſe lignum es.

LXXXVI. PRIAPVS.

Vere roſa, autumno pomis,[2] *æſtate frequentor*
Spicis: una mihi eſt[3] *horrida peſtis hiems.*
Nam frigus metuo, & vereor ne ligneus ignem
[4] *Hac Deus ignaris præbeat agricolis.*

LXXXVII. C. Valerii Catulli PRIAPVS.

[5] *Ego hæc ego arte fabricata ruſtica,*
Ego arida, ô viator, ecce populus
Agellulum hunc,[6] *ſiniſtra, tute quem vides,*
Herique villulam, hortulumque pauperis
[7] *Tuor,*[8] *malaſque furis arceo manus.*

1. *& potes renaſci*] Ergo hic Priapus truncus eſt non exſtirpatus. *Ga. Scioppius.*

2. *æſtate frequentor Spicis*] Priapo quoque, ut Cereri, corona è ſpicis imponebatur. Quare & Columella quando de eruca loquitur, eum *frugiferum* nominat:

Et quæ frugifero ſeritur vicina Priapo.

Scioppius.

3. *horrida peſtis*] Qui purè Latinè locuti ſunt *peſtem* non dicunt morbum illum, ſed *peſtilentiam*. *Peſtis* enim nihil eſt aliud, quàm *pernicies* & *exitium*, Virgil. 3 Georg.

Inachiæ Iuno peſtem meditata juvencæ.

Et 9 Æneid.

Sed non augurio potuit depellere peſtem.

Mortem & exitium, 10 Æneid.

--- Quid peſtem evadere belli
Iuvit & Argolicos medium fugiſſe per ignes.

Peſtem etiam pro *pœna* accipit 6 Æneid. *--- nec funditus omnes*
Corporeæ excedunt peſtes.

ait enim cor exerceri pœnis. *Sciopp.*

4. *Hac*] ſcil. *hieme*, ne ab agricolis igni tradar. *Idem.*

5. *Ego hæc*] Carmen hoc elegantiſſimè princeps nob. interpretatus eſt Romani decus eloquii Muretus, cujus quoque, non noſtra, verba hîc referre jam indè à principio profitemur. *Scioppius.* Catulli eſſe, hoc itemque ſequens poëmatium & doctiſſimi jam viri admonuerunt, & mihi non invito perſuadent. Cujus eò elegantia major eſt, quò difficilius fuit eam in jambis puris conſequi poſſe, totidem Iambis puris. *Scalig.*

6. *ſiniſtra*] E regione agelli ad ſiniſtram ſita. *Sciopp.*

7. *Tuor*] antiquè pro *tueor*. Feſt. Lucret. lib. 1.

[1] *Mihi corolla picta Vere ponitur:*
Mihi rubens arista sole fervido:
Mihi virente dulcis uva pampino:
Mihique glauca duro oliva frigore;
Meis capella [2] delicata pascuis
In urbem [3] adulta lacte portat ubera:
Meisque pinguis agnus [4] ex ovilibus
[5] *Gravem domum remittit ære dexteram,*
[6] *Tenerque, matre mugiente, vaccula*
Deûm profundit ante templa sanguinem.

Proin

Nec calidos æstus tuimur. --- Idem lib. IIII. --- *dilutáque contra*
Cùm tuimur misceri absinthia, tangit amaror.

Quem versum idem repetit lib. VI, ubi de lapide magnete loquitur. Turpill. Ped. *Tamen oculi longa intercapedine cupidè appetunt intui.* Pomponius Maccis geminis: *Incepi contui conspicio coleatam cuspidem.* Plaut. Asinar. *Ego illud argentum tam paratum scio esse filio, quàm me hunc scipionem contui.* Ibid. *Atque ipsum hercle adeò contuor.* S. A. Gabbema.

8. *malasq; manus*] Malæ manus furtificæ dicuntur. Tibull.
Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis,
Et modò nata mala vellere poma manu? Ga. Scioppius.

1. *Mihi corolla picta*] ist est multicolor, veluti constans è pluribus floribus. Hujus ferme generis est illud, quod supr. refertur Carm. XIIX, & Carm. L. Hunc morem Augustinus describit lib. VII, c. XXI de Civit. Dei. *In oppido Lavinio* unus Libero totus mensis tribuebatur, cujus diebûs omnes verbis flagitiosissimis utebantur, donec illud unum membrum, per forum transvectum esset; atque in loco suo quiesceret. cui membro inhonesto matrem familias honestissimam palàm *coronam necesse erat imponere.* Et paulò pòst: *Iam quòd in Liberi sacris honesta matrona pudenda virilia coronabat spectante multitudine.* Hanc ipsam infrà vocat *coronationem virilium pudendorum.* Carol. Paschalius.

2. *delicata*] *Capella.* Sic Catullus:
Puella tenellulo delicatior hœdò.
Scioppius.

3. *adulta*] Distenta. *Sciopp.*

4. *ex ovilib.*] Virgil. *ab ovilibus imbuet agnus.* Idem.

5. *Gravem domum*] Sic Virgil. Ecl. I.
Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat. Scioppius. Vlpianus tit. de Verb. Sign. *etiam aureos nummos æs dicimus.* Primùm enim, ut ibidem tradit Alciatus, pecunia ære cudi cœpta est. Indè factum; ut cujuscunque metalli pecunia nomine æris significaretur. Sanè & Græci χαλκὸν, id est, æs, pro quacunque pecunia accipiunt: unde ἀχαλκεῖ apud Lucillium Epigrammat. lib. II.
Ἑρμοδότε, τόδε δόγμα τὸ πάνσοφον, εἴ τις ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι πεινήτω, θεὶς τὸ χιτωνάριον.
Hermodoti hoc dogma est, quisquis miser indiget ære,
Philosophi assumat pallia, dives erit.
Gabbema.

6. *Tenerque*] Veteribus nomina, quæ *er* syllabâ finiuntur, maximam partem communia fuerunt, non ea tamen, quæ generibûs variari non

 possunt,

Proin viator hunc Deum vereberis,
[1] *Manumque sorsum habebis* [2] *hoc tibi expedit.*
[3] *Parata namque crux, sine arte mentula.*
Velim pol, inquis : [4] *at pol ecce, villicus*
Venit ; valente cui revulsa [5] *brachio*
Fit ista mentula apta clava dexteræ.

C. Valerii Catulli
PRIAPEIVM,

Totidem Iambis puris Græce redditum.

Ἐγὼ τέχνημα φαυλοτέκτονος χερὸς,
Ἐγὼ δὲ φιτρὸς ἀζαλὴς, ὁδοιπόρε,
Ἰδοὺ τὸ γύλιον ποιῶ' ἐξ ἀριστερᾶς,
Ἔπαυλιν ἀνδρὸς, ὄρχατόν τ' ἐπισκοπῶ
Πένητος, ἐκ δὲ φωρὸς ἁρπαγὰς τρέπω.
Ἐμοὶ

possiunt, *uber*, *celer*, & similia, sed alia quoque. Pauperem fœminam dicimus, cùm tamen pauperam cum Terentio dicere liceat. Cato 2 Orig. *Itaque res uber fuit antequam vastassent regiones* : Nævius de bello Punico,

Fames acer augescit hostibus. Ennius :
Æstatem auctumnus sequitur, post acer hiems hunc.

at utrobique *acris* dici poterat. pueram nonnumquam dicebant. Livius Odyssеâ,

Mea puera quid verbi ex tuo ore profluit ?

At puerum tamen utroque genere efferebant. Nævius :

Prima incedit Cereris Proserpina puer.

Ga. Scioppius.

1. *Manumque sorsum habebis*] Scioppius: *M. seorsùm h.* Continebis, ne quid præripias. In *seorsum* est synæresis, qualis illa Virg.

Vna eademque via sanguisque animusque sequuntur.

Et Propertius :

Eosdem habuit secum quibus est elata capillos. *Sorsum*, pro seorsum hic accipiunt. Pet. Victorius Var. Lect. lib. XXV, c. XII ; Scaliger in versione Græca, qui legit *sursum* : fures enim in sinu demissas habent manus, seu potiùs furtificam lævam. *Dousa F.*

2. *hoc tibit expedit*] Attici dicunt : καὶ γὰρ ἄξιον. Vnde Euripides Telephô, ἄξιον γὰρ ἐλθεῖν. Quod in legationibus semper apponi, & concludi solebat. Sallust. in Iugurthino: *censere eos ab armis discedere. ita seque illisque dignum esse.* Vt in principiis edictorum dicebant, *Bonum factu' est.* I. Scaliger.

3. *Parata namque crux sine arte*] *Parata.* jam mea mentula, tamquam crucis supplicium te manet. *Sine arte.* Vid. ad Carm. 63. *Sciopp.* Secuti sumus lectionem Mureti nostri : *crux sine arte.* Proinde Græcè est redditum ἀσκέπαρνον. Ita enim vocant Græci non quidem quod omnino sine ascia factum est, sed rude, & impolitum. Columellæ *truncus, fortè dolatus*, αὐτουργὸς, αὐτοσχεδιαστός. Scaliger:

4. *at pol*] Repetitio ejusdem verbi valde irrisioni conveniens est. Est autem jocus elegans, sed obscœnus ; cùm enim diceret viator, se nihil metuere, aut appetere etiam, usitatum illud supplicium, illudens Deus, longè alio eum, quàm putabat, modo acceptum iri respondet. *Ant. Muretus.*

5. *Brachium*] *valens.* Lucretius *brachia* dicit *validis excepta lacertis.* Sciopp.

1. *Hunc*

Ἐμοὶ μὲν ἦρ᾽ ἄρηρεν ἄνθεμος πλόκος,
Ἐμοὶ δὲ πυρσόφλοιος ἄσταχυς θέρει,
Ὀπωρινῷ τε λαρὸς ἀμπέλου βότρυς,
Κακῷ τε χείματ᾽ ὠμὸν ὄμφακος
στέφος.
Χίμαιρ᾽ ἐμοῖσιν ἴξαλος νομεύμασι
Πόλιν δ᾽ ἀμολγὰς οὔθατ᾽ εὐγλαγῆ
φέρει.
Ἐμῶν ἀπ᾽ ἀμνὸς εὐθαλὴς ἐπαύλεων
Δόμονδε βελθυκέρματον χέρ᾽ εἰσφέρει.
Τέρεινα πόρτις αἰνομήτορος βοὸς
Χέει πρόναος αἱματοσφαγὲς λίθος
Θεοῖσι. Τόνδε τὸν θεὸν σέβου ξένε,
Χέρας δὲ χωρὶς ἴσχε. σοὶ τόδ᾽ ἀσφαλές.
Ἕτοιμος ἀσκέπαρνον αἰκία πέος.
Λέγοις, θέλοιμ᾽ ἂν ἀλλ᾽ ἰδοὺ προσέρχεται
Ἀγροῖκος οὗτος. ὤγ᾽ ἀποσπάδες τόδε
Πέος τυλωτὸν ὅπλον ἐμπρέπει χερί.

LXXXVIII. Ejusdem PRIAPVS.

1 *HVnc ego juvenes locum, villulamque palustrem,*
Tectam vimine junceo, caricisque maniplis,
Quercus arida, rustica conformata securi,
Nunc tuor: magis, & magis ut beata quotannis.
Hujus nam domini colunt me, deumque salutant.
Pauperis tugurii pater, filiusque coloni.
Alter assidua colens diligentia, ut herba
Dumosa, asperaque à meo sit remota sacello:
Alter parva ferens manu semper munera larga.
Florido mihi ponitur picta vere corolla
2 *Primitu, & tenera virens spica mollis arista:*

Lutea

1. *Hunc ego*] Carminis genus hoc à Censorino Priapejum, Diomede Angelicum vocatum, cujus talis dimensio:

- υ | - υ υ | - υ υ | - υ | - υ υ | - -
- - | | - υ - | - - | | - υ

Neque heic spicilegium post Muretum relictum nobis est, tum & Carest, non minùs facile, quàm elegans men ei quidem qui superiora legerit. *Scioppius*, Hoc quoque Ithyphallicum Catulli esse placet doctis hominibus, tum propter styli adfinitatem, tum quòd eum tali Carmine lusisse auctor & Maurus Terentianus, Ithyphallicum quoque metrum a magistris Prjapejum vocari idem Grammaticus docet nos. quemadmodum & φαλλικὰ ᾄσματα (nam differunt ab Ithyphallicis). Priapo quoque canebantur. Scholiast. Aristophan. ᾄσματα λέγεται φαλλικὰ τὰ ἐπὶ τῷ φαλλῷ ᾀδόμενα μέλη· ἔστι δὲ εἰς διόνυσον, ἢ εἰς ἄλλα ἱερὸν. lege: ἢ ἄλλοτε εἰς πέλαπον. *Scaliger. ego.* Putabatur hic deus quibus in agris statueretur, colereturque eis fœcunditatem adferre. *Priapum* Orpheus deorum antiquissimum dicit esse: videturque eundem cum sole ac Baccho facere. Dictus autem πέληπος vel quasi βελήπυος, id est clamosus, propter clamores, qui in Bacchi sacris excitabatur, vel quasi περιέμβολος τὸ σπέρμα, ut adnotat interpres Theocriti. *Ant. Muretus.*

2. *Primitu*] Vel *primitus* antiquum adverbium, pro *primùm*, quale est a-

 pud

Luteæ violæ mihi, luteumque papaver,
Pallenteſque cucurbitæ, & ſuaveolentia mala,
Vva pampinea rubens educata ſub umbra.
Sanguine hanc etiam mihi ([1] ſed tacebitis) aram
Barbatus linit hirculus, cornipeſque capella,
[2] *Pro queis omnia honoribus hæc neceſſe Priapo*
Præſtare, & domini hortulum vineamque tueri
Quare hinc, ô pueri, malas abſtinete rapinas.
[3] *Vicinus prope dives eſt, negligenſque Priapus*
Inde ſumite. ſemita hæc deinde vos feret ipſa.

Ejuſdem AD PRIAPVM.

HVnc lucum tibi dedico conſecroque, Priape,
Qua domus tua Lampſaci eſt, quaque ſylva Priape
Nam te præcipue in ſuis urbibus colit ora
Helleſpontia, cæteris oſtreoſior oris.

pud Plautum *ſimitu* pro *ſimul.* Scioppius. *primitu.* Pro *primò.* Lucill. Sat. lib. v.

Vt cùm primitiis ficus propola recentes
Protulit, ingenti pretiô dat primitu' paucas.

Varro lib. I de Re Ruſt. c. XXXI. *Igitur in vitiario primitus cùm exit vitis,* tota reſecari ſolet. & cap. XLVIII. Sic *ſimitu* pro ſimul apud Plautum. *S. A. Gabbema.*

1. *ſed tacebitis*] Quia legibûs XII Tabb. ſacra facere peregrinis diis, niſi qui publicè adſciti eſſent, non licebat. *Ga. Scioppius.*

2. *Pro queîs honoribus*] *Honor* verbum eſt ſacrorum: quo ſenſu *officium* ſuprà accîpiendum.

Pro quibus officiis, ſi fas eſt, Sancte, paciſcor. Virgilius:

Non ſine honore tuum patiar decus, ibit ad aras
Hircus, ſancte, tuas, pecoris pater ibit ad aras. Sciopp.

3. *Vicinus*] Indicat pueris agrum vicinum, unde commodiùs eripere aliquid poſſint, quòd & dominum divitem habeat, & negligentem Priapum. *Id.*

PRIAPEIORVM

FINIS.

VETE-

VETERVM QVORVNDAM POETARVM

ERRONES VENERII.

Qui cum præmiſſis Priapeis V. P. Catalecta conficiunt, juxta edit. Lugdun. Frellonianam.

PERVIGILIVM VENERIS,

Q. CATVLLI VRBICARII exiſtimatum.

DESIDERIVS ERASMVS ROTERODAMVS.

In Adagiis, Chiliadis I, cent. ult.

AMYCLAS PERDIDIT SILENTIVM.

INnuit adagium Virgilius Æneidos lib. x cùm ait, ---- *tacitis regnavit Amyclis*. Et ibi apud Servium Lucilius, *Mihi neceſſe eſt loqui: nam ſcio Amyclas tacendo periiſſe*. Silius Italicus, ---- *Quaſque evertêre ſilentia Amyclæ*. Meminit & Catullus, niſi fallit inſcriptio, Carminis DE VERE, quod nuper nobis Aldus Manutius noſter exhibuit, in antiquiſſima quadam Galliæ bibliotheca repertum,

Sic Amyclas, dum tacebant, perdidit ſilentium.

LILIVS GREGORIVS GIRALDVS

Hiſtor. Poëtar. lib. x.

ALdum Manutium memini dicere ſe Catulli poëma habere quod VER inſcribitur. Idem & Eraſmus fatetur: necdum tamen mihi videre contigit.

IOSEPHVS SCALIGER IVL. CÆS. F.

Caſtigationibûs in Catullum.

ID tantùm dicam: Vrbicarium & Mimographum poëtam huic noſtro cognominem fuiſſe; cujus meminit Juvenalis. Et fortaſſe is fuit auctor Carminis DE VERE, ex quo hoc citat Eraſmus: *Sic Amyclas*, &c.

IVSTVS

IVSTVS LIPSIVS

Elect. lib. I, c. V.

DUcti elegantiâ carminis, quidam Catullum Veronensem censuerunt: alii, in queîs Scaliger, Catullum Urbicarium poëtam, nominatum Juvenali: ---- *clamosum ageret cum phasma Catulli.* Neuter potest. nisi me fallit ratio temporum, quam subduxi non vanis conjecturîs. Natum enim comperior hoc carmen in imperio Augusti. Argumentô horum versuum:

Vnde Rhamnes & Quirites, proque prole posterum
Romoli, patrem crearet & nepotem Cæsarem.

Dico ampliùs post Virgilium vixit hic scriptor. &c. Sanè quisquis scriptor, non ambigo quin genitum hoc carmen extrema sub tempora Augusti. Ita Catulli illius germani non erit: quia ætate relinquitur: non illius minuti Urbicarii; quia anteit.

De Iudicio CASP. BARTHII,

PETRI SCRIVERII *judicium.*

QUod Caspar Barthius lib. XVI, c. VI; & lib. XLIV, c. VI *Pervigilium* SENECÆ tribuat, mihi prorsus ridiculum videtur. Fides sit penes auctorem. Exemplar vetus, siquidem extet, videre equidem velim, & omnes sinus excutere. Testatur de universo hoc Carmine, se scriptum exemplar habere, ubi SENECÆ adscribitur expressé. Hæc ille uno loco: altero, hæsitantior de eodem Poëmatio loquitur. *Auctor Pervigilii Veneris*, inquit, *nec Catullus, nec Vrbicarius: fortè* SENECÆ.

GEORGIVS ERHARDVS.

P Catullo Urbicario tribuit Scaliger ad Catullum. Primus edidit Petrus Pithœus. Notîs illustrarunt idem Pithœus, Justus Lipsius in Elect. & Ianus Dousa F.

CLAVDIVS SALMASIVS

ad Solinum, pag. 277.

AUctor Pervigilii Veneris, quem Catullum esse nullo judicio volunt eruditi, cùm sit mediæ ætatis, & Solino supparis;

Tum cruore de superno, spumeo Portus globo, &c.

[1] PERVIGILIVM VENERIS, Trochaico Metro:

SVNT VERO VERSVS XXII.

[*Hunc Titulum præfert MS.* C. Cl. Salmaſii]

Cras Amet, qui nunquam Amavit; quique Amavit, cras Amet.

Ver novum, ver jam canorum, [2] *vere natus Orbis eſt.*
Vere concordant amores, vere [3] *nubunt alites,*
Et nemus comam reſolvit de maritis imbribus.
Cras amorum copulatrix [4] *inter umbras arborum*
Implicat

1. Pervigilium] Non mecum, non cum eruditiſſimo Cl. Salmaſio ſentit, qui hoc poëmatium Catullo Veronenſi, vel etiam Vrbicario tribuit; aut ab alio ſcriptum putat, quàm ab eo qui ævo Solini, aut poſteriore tempore vixit: adſtipulantibus ipſis membranîs, ex quibus editum; & ratione ſtili, qui optimus & certiſſimus index, ſuffragante. Poëta quiſquis eſt, ſeu Luxurius, ſeu Florus neſcio quis, inæqualis & quibuſdam locîs pæne talis, quales eſſe Cicero Cordubenſes poëtas ait, pingue quiddam ſonantes ac peregrinum. Equidem non ſatìs poſſum mirari ſummum virum Iuſtum Lipſium, aliàs prudentiſſimum & ſagaciſſimum, carmen hoc non ſolùm *elegans* vocare, *ſed quantivis pretii, molle, tenerum* V. C. P. Pythœo potiùs accedam, qui fragmenta hæc ſanè antiqua, ſive Catulli, ſive alterius ſit, medicorum pueris commendat, deſumpta ex vetuſtiſſimo & fidei multæ exemplari, in quo non longo intervallô præcedat Epithalamium Q. Valerii Catulli: cujus eſſe, vel Senecæ denique (quod Caſpari Barthio, aut neſcio cui librario in mentem venit) ſi exiſtimem:

Πτωχὸς μὲν φρένας εἰμὶ, νόου δέ μοι οὐκ ἔνι κόκκος.

Cæterùm viderint docti, quomodo explicaturi ſint, quòd librarius codicis Salmaſiani viginti tantùm duos verſus adnumeret huic poëmati. Si verſum intercalarem hunc,

Cras amet, qui nunquam amavit; quique amavit, cras amet.

vicies & bis iteratum intelligit, potior pars hujus carminis periit. Aut dicendum eſt, aliquoties omiſſum iſtum intercalarem, cùm tantùm hîc, undecies repetatur. Quid ſi pro XXII, ſcribendum ſit XCII; & Auctor, ſive librarius potiùs, voluerit indicare toto hoc Carmine tot verſus contineri. Hoc verum eſt, ſi unum ſupernumerarium excipias, in capite extra ordinem reliquorum poſitum:

Cras amet, &c.

Sic ut initium Poëmatis fuerit,

Ver novum, ver jam canorum, &c.

Vnde Magno Eraſmo, Aldo Manutio, & Lilio Giraldo perſuaſum inſcriptum fuiſſe, Carmen de vere. quem errorem etiam alii poſt errarunt. Lipſio nullum dubium eſt, quin principiô Carminis multa deſint, & poſt verſum decimum, aut undecimum,

Fecit

Implicat casas virentes [5] *de flagello myrteo.*
Cras [6] *Dione jura dicit* [7] *fulta sublimi throno.*

Cras

Fecit undantem Dionem de maritis imbribus.

deesse censet minimum senos aut septenos versus: quod appareat, inquit, versu intercalari præproperè posito. Pythœus ad vers. XIX. *In pudorem florulentæ*, &c. annotavit non abs re hæc & alia quædam in hoc Carmine confusâ, nec suo locô posita videri. Mihi prorsus idem videtur, & non pauca desiderari in hoc poëmate. Non tamen id colligo ex versu intercalari præproperè, quod censet vir clarissimus, posito. Nam non semper versus intercalaris interjicitur aut subjicitur versibus pari numerô, sed diversô, pro re nata. Interdum post duos, tres, quatuor, & quinque: interdum post plures. Quod cum alibi, tum ex Virgilii Ecloga octava, & Catulli Epithalamiis liquet. *P. Scriverius. Pervigilium.* Vetus Glossarium: *Pervigilium*, Παννυχισμὸς, καὶ ὁ διὰ νυκτὸς ἀγρυπνία, *Pervigilatio*, Παννυχὶς. *Pervigilat*, Παννυχίζει. & alterum: Παννυχὶς, *hoc excubium, pervigilium.* Debebatur Veneri, quam Plautus facetè *Noctuvigilam* appellavit, triduanum; ut est inf. vers. XLI. Vide Ian. Guiljelmium in Curcul. Plauti c. III. *I. Weitzius.*

2. *vere natus orbis est*] Orbem vere natum fuisse vult. quod hausit è Virgilio, Georg. lib. II, vers. CCCXXXVI. *Salmasius.* Panegyrist. ad Maximianum: *Divinus ille vestræ Majestatis ortus ipso, quo illuxit, auspicio Veris illustrior, augustiore fulgens luminis claritate, quàm cùm origine mundi nascentis animavit.* Et statim: *O felix beatumque Ver novo partu! ô tempus, quo meritò omnia nata esse credantur.* Vide inibi alios quoque: & plura de controversia: *Num in Vere mundus creatus*, apud Rodolph. Hospinianum de origine Festorum Iudæorum & Ethnicorum, pag. 5. Eliam Cüchlerum in problemate, *Verêne an Autumnô Mundus sit conditus*; Scaligerum de Emendatione temporum; Bernardum Casellium de Mundi creatione. *Weitzius.* Pulcerrimam verni temporis descriptionem ex anthologia Græca exhibet in Comm. ad lib. I Halieut. Oppian. Conr. Rittershusius. Et nonne probabile est, ait Lipsius, amœnissimo, & maximè vegetabili tempore, cuncta cœpisse? cùm & animantes pleræque fœtificant, & aliæ naturæ partes concipiunt aut parturiunt, εὐλόγως dicamus, & ipsam totam pepperisse. At sunt tamen qui fortiter obnuant, Hebræorum auctoritate confisi, quibus principium anni in Autumno fuit: Ergo & Mundi. Extat Hadriani Iunii V. C. erudita disceptatio cum sacrifico quodam, *Quo anni tempore conditus sit mundus.* Animadvers. lib. III, c. VIII. *P. Scriverius.*

3. *nubunt alites*] Συνουσιάζουσιν, ἢ ἀφροδισιάζουσι. Ioh. Isaacus Pontanus in Macrob. lib. VII, c. XVI legit, *pubent*, hoc est vernant. Dracontius in Hexaëmero, vers. CXLIV.

Pennigerum vernare nemus vapor urget in usus
Pignoris. --- S. A. Gabbema.

4. *Inter umbras arborum*] Mater enim amorum circumfusa umbræ nebulâ oberrare solet. Favetque furtis Veneris umbra: pavidos alioquin amatores confirmat, & velo suô involvit. *Io. à Wouweren.*

5. *de flagello*] Onomast. *Flagella*, βλαστοὶ. Isidor. lib. XVII, c. V. *Summitates vitium & fruticum, flagella nuncupantur, eò quòd flatu agitentur.* & ib. c. VI. Dracont. V, LV. *Vitis verberat* &c. *Gabbema.*

6. *Dione*] Mater Veneris. Hîc pro ipsa Venere. Natal. Comes lib. IV, c. XIII. Phornut. de nat. Deor. pag. CLXII.

Cras amet, &c.
Tunc cruore de ſuperno, [1] *ſpumeo Pontus globo,*
[2] *Cœrulas inter catervas, inter &* [3] *bipedes equos,*
[4] *Fecit undantem Dionem* [5] *de maritis imbribus.*
Cras amet; &c.
Ipſa gemmis [6] *purpurantem pingit annum floribus.*

[1] *Ipſa*

CLXII. Et quoties *Dione* pro Venere? Scaliger in Sen. Med. v. DCLXI. *I. Weitzius.*

7. *fulta ſublimi throno*] Hinc ποικιλόθρονον vocat Ἀφροδίτην Sappho. quamvis id vel de variegata & florida Veneris veſte accipi poſſit, argumentô illius Homerici Iliad. x. ἐν δὲ θρόνα ποικίλ' ἔπασσε: vel de variis pharmacis, quæ mortalibus propinat Venus, *curis hominum gaudia miſcens*, ut Catullus loquitur. Nam cum πολύθρονος dicatur multa habens θρόνα ſeu pharmaca, ejuſdem vocabuli vim ad ποικιλόθρονον etiam extendi poſſe ratio ſuadet. *Douſa F.*

1. *ſpumeo Pontus globo*] Sic Gabbema in textu. in exegeſi, *ſ. ponti è globo.* ſubjungens: Venus ex mari concepta dicitur, quoniam ex humectâ natura conſurgit coëundi aviditas. Hinc & *ſalax* dictus homo Venerius & libidinoſus, à ſalo. Sanè Venus Ἀφροδίτη dicta, quòd è maris ſpuma ſit nata, juxta Heſiodum. Et rationem aſſignat Ioach. Camerarius ſenior Ὑπον. decur. I, c. IV. Ariſtoteles tamen lib. II de Generat. animal. ita vocatam Venerem tradit, quòd ſeminis natura ſit ἀφρώδης, id eſt, ſpumoſa. Vide Notas ad Dracont. v. CCLXXVI; & ad Muſæum verſ. CC.XLIX: *& uberiores notas in Pervigil.* Aliam tamen ab iſtis rationem aſſignat ὁ θαυμάσιος, Heinſius, qui in Ariſtarcho ſeu Exercit. ſacrar. cap. I Ἀφροδίτην dictam aſſerit, quòd Luciferum aut Venerem ſtellam, maris undâ, ut poëta loquitur, perfuſam manè ſalutaret. Vnde & *Frutinal* Romanis, ut & *Fruti*, quæ eſt ipſa Aphrodite. *Weitzius.*

2. *Cœrulas inter catervas*] Nereides. Hippol. Senec. *Cœrulus grex Nereidum.* S. A. Gabbema.

3. *bipedes equos*] An ita appellat, quia pectoribûs tenus molles eriguntur in auras? ut loquitur de Tauro Ovidius XV Met. v. DXII; Virg. IV Georg. v. CCCLXXXIX. de Proteo,

--- magnum qui piſcibus æquor,
Et juncto bipedum curru metitur equorum.

Turnebo lib. XXVI, c. XXIII, *Neptunii equi*, hippocampi, qui priores pedes habent, poſterioribûs carent, ſed pontum legunt & natant. Stat. I Achilleid.

Ponè natant, delentque pedum veſtigia caudâ. Weitzius.

4. *Fecit*] *Fecit*, pro creavit. Sic infrà de Roſa, *Facta de cruore.* Idiotiſmus illius ævi. Sic apud Scholiaſt. Iuvenalis, *ſi tres liberos fecerit*, pro procreaverit. *Cl. Salmaſius.*

5. *de maritis imbribus*] *Maritos imbres* appellat Spumam & Cruorem, ſanè quàm eleganter. *I. Lipſius.*

6. *purpurantem pingit annum*] Apud Apulejum lib. VI in Nupt. Cupidinis & Pſyches, *Horæ*, dicuntur, *roſis & cæteris floribûs purpurare omnia.* Et lib. X. Quòd Ver in ipſo ortu jam gemmulis floridis depingeret, & jam purpureo nitore prata veſtiret. *Ver* autem *pictor mundi* non temere cuidam veterum appellatur: tanquam de Apelle, aut acupictore Phrygione ſermo eſſet, qui colorum varietate multijuga ſuam illuſtrant & diſtinguunt picturam. *Weitzius.*

I. *Ipſa*

[1] *Ipsa surgentes papillas de Favonî spiritu*

Vrget

1. *Ipsa surgentes*, &c.] Dicit auctor, *rosas*, surgentes de Favonii spiritu Venerem ursisse maritis suis imbribûs, in hunc aut illum usum. *Papillæ* sunt rosarum alabastri, & prima germina. de quibus ubertim infrà. Nullum mihi dubium pro *notos*, *nudos* legendum. Vt nudos Penates dicat hiberno tempore destitutos floribûs ac coronis; redimendosque vernis & novis. *Rosarum* usus in cubiculis averruncandæ vertigini. Plinius Natur. Hist. lib. xx, c. xiv. *Ad recreandos defectos animô dignior è pulegio corona Varroni, quàm è rosis, cubiculis nostris pronuntiata est.* De corona rosacea discumbentium & potantium, pleni poëtarum libri, Martialis & veterum epigrammatum Anthologia. Idem magnus auctor lib. xxi, c. iii, postquam meminisset *coronæ rosaceæ*, subdit: *Et jam tum coronæ Deorum honos erant, & Larium publicorum, privatorumque; ac sepulcrorum & Manium: summaque auctoritas pactili coronæ. Sutiles aliorum sacris invenimus, & sollennes cœnis. Transiere deinde ad Rosaria*, &c. Vide eundem capite sequenti, quod est de rosarum coronis. *Rosa nascitur & germinat inclusa granoso cortice, quo intumescente, & in virides alabastros fastigiato, paulatim rubescens dehiscit ac sese pandit, in calycis medio sui stantes complexa luteos apices. Vsus ejus in coronis propè nimius est.* Plinianos hos *alabastros* noster auctor designat per *surgentes papillas*. nam *surgentes*, omnimodis retinendum, i. e. nascentes, germinantes, crescentes. sic *surgere messem* Maro 1 Georg. & optimi quique auctores i. e. crescere. De *papillis* neminem morari debet. B. Hieronymus Epist. xxvi ad Pammachium, Consol. super obitu Paulinæ uxoris: *Quis parturientem rosam, & papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis, & tota rubentium foliorum pandatur ambitio, immaturè demessum, æquis oculis marcessere videat?* Quem Plinius *alabastrum* dicit *papillatum corymbum* vir sanctus. Etsi corymbus racemi species sit, hederaceo similis: hic tamen corymbum vocat rosæ nondum apertæ fastigiatum mucronem. Vetus Epigramma ex Codice Salmasii: De Rosis.

O quales ego manè Rosas procedere vidi!
Nascebantur adhuc: neque erat par omnibus ætas.
Prima papillatos ducebat nata corymbos;
Altera puniceos apices umbone levabat;
Tertia non totum calathi patefecerat orbem;
Quarta simul nituit mutato tegmine floris,
Dum levat una caput, dumque explicat altera nodum,
Huic dum virgineus pudor exsinuatur amictu.
Ne pereant, lege manè rosam; citò virgo senescit.

Ex eodem codice & hoc, & quidem nomine Flori.

Venerunt aliquando Rosæ, proh, Veris amœni
Ingenium! una dies ostendit spicula florum,
Altera pyramidas, nodo majore tumentes;
Tertia jam calathos: totum lux quarta peregit
Floris opus. Pereunt hodie, nisi manè legantur.

Auctores ii cum Hieronymo & Ausonio Rosam in vasculum explicitam, *calathum* vocant, à similitudine. quæ mox foliis in ambitum læte lateque expansis, imminere prænuntiat casum suum, ostentans brevis ævi florem. Lusit & hoc argumento Ausonius, in Rosas. *Papilla* igitur alabastrus, rosæ calyx nondum dehiscens & patens, convolutis foliorum paniculis connivens. Epigrammata superiora *nodum* vocant: & Germani hodieque, tam superiores quam inferio-

[1] *Vrget in notos penates.* [2] *ipsa roris lucidi,*
Noctis aura quem relinquit, spargit humentes aquas:
[3] *Lacrymæ micant trementes* [4] *de caduco pondere;*
Gutta præceps orbe parvo sustinet casus suos;
[5] *In pudorem florulentæ prodiderunt purpuræ.*
[6] *Humor ille, quem serenis astra rorant noctibus,*
[7] *Mane virgines papillas solvit humenti* [8] *peplo.*

Ipsa

feriores, *Rosenknofflin*, & *Rosenknopken.* P. Scriverius.

1. *Vrget*] Propellit, effundit in folia. Hoc Maro *trudere* dixit II Georg.
Sed trudit gemmas & frondes explicat omnes. De avibus vernantibus Dracontius paulò antè; *vapor urget in usus Pignoris.* Idem.

2. *ipsa roris lucidi,* &c.] Ex eo rore, inquit, quem noctis aura relinquit spargit aquas. Sæpe sanè noctis aura omnem humorem roremque exugit & exsorbet, præcipuè si sit vehementior. Vbi minima est aura nocturna, tum solet esse manè maxima roris copia. *Cl. Salmasius.*

3. *Lacrymæ*] Pulcrâ tralatione *roris guttas* nuncupat lacrumas. apud Achill. Tatium lib. VI. *τὸ τῶν δακρύων πιαίνεσθαι, τὸ δὲ μέλαν πορφύρεσθαι, καὶ εἶναι ὅμοιον, τὸ μὲν ἴῳ, τὸ δὲ ναρκίσσῳ.* Sicut versa vice *ros* pro *lacrimis* poni amat. *I. Weitzius.*

4. *de caduco pondere*] Nihil crebrius hac loquutione apud hunc Auctorem. Lacrimæ roris emicant trementes de *pondere caduco*; pondere ipso, dum cadunt, trementes emicant. Sic *surgentes papillas de favonii spiritu* suprà dixit. Et infrà multîs locîs præpositionem *De* sic usurpat. *Salmasius.*

5. *In pudorem* &c.] Suspicabar,
In pudorem floris Ennæ prodierunt purpuræ.
Natas vult jubente Venere rosas purpureas & ardentissimi ruboris (Milesias vocant.) quæ rosas Ennenses confunderent, & colore vincerent. *Campus Ennensis in floribus semper, & in omni vernus die*, ut ait Solinus. Meminitque Cicero VI in Verrem. Et utroque prior Aristoteles. Propter campum illum est demersum foramen, quà Ditem patrem ad raptus Liberæ seu Proserpinæ exeuntem fama lucem hausisse, eodem Solino auctore. *Scriverius.* Elegans porrò metaphora, *pudorem* pro *rubore dicere.* Sic veteri *pudoricolor*, pro *rubicundo.* Salmasius. Vetus ille poëta est Nævius, sive Lævius, de quo Gellius lib. XIX, c. VII. *Scriverius.*

6. *Humor ille*, &c.] Aut Fulgentium imitatus est auctor noster, aut Fulgentius hunc locum ob oculos habuit, cum lib. I Mythol. scripserit;
Ferte gradum properantes
De virectis collium;
Vbi guttas florulentæ
Manè rorat purpuræ
Humor algens, quem serenis
Astra sudant noctibûs. S. A. Gabbema.

7. *Mane virgines papillas*] Imperitè interpretantur, nondum compressas & maritas. Nullæ aliæ & hîc papillæ, quàm quas suprà descripsimus: rosarum nempe, non *strophio luctantes* Catullo in Argonauticis. *Scriver.*

8. *peplo*] Lutatius in lib. X Thebaid. Statii: *Peplum est vestis candida, aureis clavîs picta, sine manicis, quod simulacris fiebat. Sed hoc peplum primùm ab Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibûs faciebant, & inter triennium numinibus offerebant.* Inter tunicas recensetur & peplus, ut apud Xenophontem; quamquam apud hunc obser-

 vavimus

Ipsa jussit, [1] mane ut udæ virgines nubant Rosæ.
[2] Facta Cypris de cruore [3] deque Amoris osculis,

Deque

vavimus etiam viris congruere peplum. Nam Armenium scidisse peplos scribit: ni dicamus, barbaros vestibus plerumque fœmineis gaudere. Vide Rhodiginum lib. XVI, c. X; & lib. XIV, c. XIIX fusè de Peplo dissertantem. *S. A. Gabbema.*

1. *mane ut udæ virgines nubant rosæ*] Rectissimé. Venus jussit, ait poëta, ut mane virgines tegant se ornentque udis ab humore noctis & quasi ebriis rosis. Nec fallet lectorem *nubendi* hîc verbum, prisca significatione, velandi. *I. Lipsius.*

2. *Facta Cypris*, &c.] Loquitur Auctor de Rosa: *Cypris* est genitivus. Inflexio Latina, *Hæc Cypris, hujus Cypris.* Non vult hoc loco *Cyprin*, aut Venerem factam creatamve ex sanguine; sed *rosam*, ex Veneris cruore ortam, aut purpuratam. Sed dices: Idipsum signanter correctione Lipsianâ exprimi, *Fusa aprino de cruore.* Quæ lectio ab Historia, vel à Fabula. Nam Rosas à sanguine Adonis, quem aper occiderat, traxisse ruborem vulgò volunt. Bion, Ovidius, & alii. *Aprinus* adjectivum ab *aper* secundum analogiam quidem dici oportet, ut à *caper* vel *capra* dicitur *caprinus*. *Aprugnum* tamen video ab antiquis usurpari, conspirantibus MSS. Codicibus vetustissimis. Plautus Persa & Pœnulô habet *aprugnum callum*. Plinius lib. IIX, c. LI. *Iam Catonis Censoris orationes aprugnum exprobrant callum: in tres tamen partes diviso, media ponebatur, lumbus aprugnus appellatâ.* Æl. Lamprid. in Heliogab. *sumina aprugna.* Quamquam (quid dissimulem?) Salmasius ad Hist. August. Script. observat. in Spartiani Vero, & in vita Getæ, *aprunam* frequentiùs scriptum in libris M.SS. quam vulgus *aprugnam*. Demus itaque dici *aprinum:* malè nihilominus ineptéque καὶ ἀχνογλόγως dicetur *aprinus cruor*, Adonis, quem aper occiderat cruor. Imò hîc cruor potiùs dicendus erat Adoneus; si locus esset fabulæ, qua Rosas à sanguine Adonis colorem ttaxisse putant. Bion epitaph. Adonis, Ovid. X Met. alii. De Rosa Luxurius, sive quis alius illorum temporum poëta, in Codice MSS. Salmasii:

Aut hoc risit Amor, aut hoc de pectine traxit
Purpureis Aurora comis; aut sentibus hasit
Cypris, & hic spinis insedit sanguis acutis.

Ejusdem auctoris esse Epigraphe ostendit, cujus superiùs illud Carmen, quod incipit, *O quales ego manè rosas!* Eidem quoque sequens attribuitur: DE ROSIS.

Hortus erat Veneris roseis circumdatus herbis,
Gratus ager dominæ: quem, qui vidisset, amaret.
Dum Puer hîc passim properat decerpere flores,
Et velare comas, spina libavit acutâ
Marmoreos digitos: mox ut dolor adtigit artus,
Sanguineamque manum, finxit sua lumina guttâ
Proruit ad Matrem frendens, defertque querelas:
Vnde Rosæ, Mater, cœperunt esse nocentes?
Vnde tui flores pungunt latitantibus armis?
Bella gerunt mecum. Floris color & cruor idem.

Quomodo Rosa alba, purpurea & rubra facta sit disce ex Aphthonii Progymnasmatis, c. IV: & Constantino Cæsare de R. R. l. XI, c. XVIII. *Adonide occiso*, ajunt, *Venerem nudis pedibûs ingressam esse silvam, ibique spinis compunctam emisisse cruorem. Inde Rosam, quæ*

Deque gemmis, deque flammis, deque solis purpuris
[1] *Cras ruborem, qui latebat veste tectus ignea,*
Unico, marita, nodo non pudebit [2] *solvere.*
Cras amet, &c.
Ipsa Nymfas Diva luco jussit ire myrteo.
It puer comes puellis. Nec tamen credi potest,
Esse Amorem feriatum, si sagittas [3] *vexerit.*
Ite Nymfæ, posuit arma. feriatus est Amor.
Iussus est inermis ire, nudus ire jussus est;
[4] *Neu quid arcu, neu sagitta,* [5] *neu quid igne læderet.*

[1] *Sed*

quæ priùs esset alba, aspergine contactam cœpisse rubere Ex Veneris vulnere itaque hunc ruborem contraxere. Vide Miscellanea Politiani c. XI; Brodæi lib. VII, c. VII: & c. X. Alii aliter originem Rosæ narrant. Auson. in Cupid. Cruci affixo;

Quædam, ignoscentum specie, ludibria tantùm
Sola volunt: stilus ut tenuis sub acumine puncti
Eliciat tenerum, de quo Rosa nata, cruorem.

Et paulò infrà:

--- Roseo Venus aurea sertô
Mœrentem pulsat puerum, & graviora paventem.
Olli purpuream multato corpore rorem
Sutilis expressit crebrò Rosa verbere; quæ jam
Tincta priùs, traxit rutilum magìs ignea fucum.

Ex Rosa Alabandica Pliniana, albicantibus foliis, (quæ vulgò Provincialis) factam vult Milesiam; cujus purpura satura, & ardentissimi coloris. De qua Plinius. Nostrâ vernacula linguâ hanc *bruyne roode Roose.* alteram illam *Provensche Roose* appellamus. *I. Scriverius.*

3. *deque Amoris osculis*] Legebat Ioh. Meursius, *deque Adonis osculis.* S. A. Gabbema.

1. *Cras ruborem,*&c.] De Rosis quæ præcesserunt omnia sunt intelligenda, quas Venus è virginibus maritas fieri voluisse dicit. Hoc est ex clausis ac tectis, ut erant in calycibus suis, aperiri & expandi. Hic Rosam ipsam alloquitur. Cras, inquit, ô marita, quæ antea virgo fueras non pudebit te ruborem, qui veste ignea calycis tectus latebat, unico nodô solvere, & in apertum prodere. *Cl. Salmasius.*

2. *solvere*] Alludit ad ritum Nuptialem. V. N. in Catull. Epithal. *Gabbema.*

3. *vexerit*] Idiotismus illius ævi, quo vixit auctor Pervigilii. *Vehere* pro *ferre* & *gestare.* Qui manu aliquid gestabat, etiam illud vehere tum dicebatur. Exempla hujus loquutionis apud Ammian. Marcellinum crebra. Nunc unum atque alterum succurrit. lib. XVI. *Anteriorem chlamydis partem utraque manu vehens, intrinsecus structuram omnem, ut amictus adornaverat principalis.* l. XVIII. *Quinquagenarias longioresque materias vexere cervicibus ingravatè.* Salmasius.

4. *Neu quid arcu*] Duplicem arcum Amori tribuebant: quorum uno tristitiæ tela, altero lætitiæ ejacularetur. Sed & tela duplicia, pro numero arcuum. Illa *plumbea*, quæ fugabant amorem in amata, erantque apta tristitiæ arcui: altera *aurata*, amorem incuterent amanti. Ovid. lib. I Met. vers. CCCCLXVI. Origenes ait; *pharetrâ significari cor, telis cogitationes, arcu os &*

 labella;

[1] *Sed tamen Nymfæ cavete, quod Cupido pulcer est:*
[2] *Totus est inermis idem, quando nudus est Amor.*
Cras amet, &c.
Compari Venus pudore mittit ad te virgines:
Vna res est, quam rogamus: Cede Virgo Delia;
Vt nemus sit incruentum de ferinis stragibus.
Ipsa vellet te rogare, si pudicam flecteret.
Ipsa vellet ut venires, si deceret virginem:
[3] *Iam tribus choros videres feriatis noctibus,*
[4] *Congreges inter catervas, ire per saltus tuos;*
Floreas inter coronas, myrteas inter casas.
[5] *Nec Ceres, nec Bacchus absunt, nec poëtarum deus.*

De

labella, quæ habent aliquam cum arcu similitudinem, adeóque ipsa verba & orationem, quibus omnibus dominatur amor. S. A. Gabbema.

5. *neu quid igne læderet*] Apulejus lib. IV. *Cupido nominatur puer pennatus, & satìs temerarius, flammis & sagittis armatus.* Isidor. lib. IIX, c. XI. *Cupidinem vocatum ferunt propter amorem. Est enim Dæmon fornicationis. Qui ideo alatus pingitur; quia nihil amantibûs levius, nihil mutabilius invenitur. Puer pingitur, quia stultus & irrationabilis amor. Sagittam & facem tenere fingitur. Sagittam, quia amor cor vulnerat. Facem, quia inflammat.* Gabbema.

1. *Sed tamen Nymfæ*, &c.] Iussus est Amor ire nudus & inermis; nolite tamen, inquit, Nymphæ fidere, quòd Cupido cùm nudus sit, etiam pulcer vobis videatur; totus est etiam armatus, cùm est nudus. Imò pulcritudo ipsius nudi, pro armis illi potest esse. *Cl. Salmasius.*

2. *Totus est inermis*, &c.] Hominem *in armis, sub armis*, armatum vocabant. Ennius: *Ter me sub armis malim vitam cernere.* Id ėst, *malim armatam me vitam cernere.* Virgil.

--- sed circum castella sub armis.

Pro, *armatus circumsidet castella.* Idem:

--- ludunt belli simulacra sub armis.

Pro, *armati ludunt.* Sic *in armis* etiam pro eodem. In Pervigilio Veneris: *Totus est in armis idem, quando nudus est Amor.* Sic Manilio Centaurus *in arcu*, qui arcum gestat, arcu armatus. Sic *in hastis* pro *hastati.* Ennius:

--- levesque sequuntur in hastis. &c.

Salmas. ad Hist. Aug. pag. CCC XXIII. *Gabbema.*

3. *Iam tribus choros*, &c.] Est & Pervigilii triduani exemplum apud Livium XIII. sed hoc Veneris in sylva, aut nemore, ante diem nuptiarum. *P. Pythœus.*

4. *Congreges*] Gloss. ὁμόφυλος, *tribulis, congrex, gentilis.* Auson. Epig. ad Paul. *--- & congrege volgo,*

Angustas fervere vias. ---

& Idyll. XI. *--- ut idem*

Congrege ter trino per ter tria dissolvatur.

Leg. Scalig. Auson. lib. I, c. XVII. *Segrex* extat apud Prudent. XII Cathem. v. XXVIII: & Hamart. v. LXV. *Gabbema.*

5. *Nec Ceres, nec Bacchus*] D. Hieronym. tom. III lib. II. advers. Iovinian. *Esus carnium & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est. Vnde Comicus: Sine Cerere & Libero friget Venus.* Idem.

I. per-

De tenente tota nox eſt [1] *perviglanda canticis.*
Regnet in ſilvis Dione : tu recede Delia.
Cras amet, &c.
Iuſſit Hybleis tribunal ſtare Diva floribus.
Præſes ipſa jura dicet, [2] *adſidebunt Gratiæ.*
Hybla totos funde flores quantus Ennæ campus eſt,
Hybla florum ſubde meſſem quotquot annus attulit.
[3] *Ruris hîc erunt puellæ,* [4] *vel puellæ montium,*
Quæque ſilvas, quæque lucos, quæque fontes incolunt :
Iuſſit omnes adſidere pueri Mater alitis.
Iuſſit & nudo puellas nil Amori credere.
Cras amet, &c.
Ex recentibus virentes ducat umbras floribus.
[5] *Cras erit quo primus Æther copulavit nuptias.*
Vt pater totis crearet vernus annum nubibus,
[6] *In ſinum maritus imber fluxit almæ conjugis ;*

Vnde

1. *perviglanda*] Noſter Codex habet *perviclanda*. Quod quis non ſentit eſſe ſcriptum pro *perviglanda ?* Cum βίγλας & βιγλάτωρας dixit recens Græcia, palàm eſt eam è Latino vocabula mutuatam, quæ *viglare* tum dixit, & *viglas* pro *vigiliis*, & *viglatores* pro *vigilibus*. Indè ergo & *perviglare* pro *pervigilare*. Idem liber ſcriptum habet, *De tinente*. Ex quo fecimus, *De tenente*. id eſt, uno tenore. *Cl. Salmaſius.*

2. *adſidebunt Gratiæ*] Scribit Phornutus, aſſidentes Venerem ſibi habere Gratias, & Suadelam & Mercurium. Venus Gratiarum chorô ſtipatur, & toto Cupidinum populô comitatur, apud Apul. lib. II, VI, & X. *S. A. Gabbema.*

3. *Ruris hîc erunt puellæ*] Nympharum aliæ creditæ ſunt cœleſtes, aliæ terreſtres, aliæ fluviales, aliæ marinæ, aliæ ſtagnorum præſides : ſecundum Mneſimachum Phaſelitem. Terreſtrium aliæ ſilvis præerant, ut *Dryades :* aliæ montibus, ut *Oreades*, aut *Oreſtiades :* aliæ ſingulis arboribus, ut *Hamadryades:* aliæ paſcuis & floribus, ut *Napææ :* Fluviorum præſides *Najades* dicebantur. ſtagnorum, *Limniades:* Marinæ, *Nereides*. Natal. Com. lib. V, c. XII. *Gabbema.*

4. *vel puellæ montium*] *Vel* pro *&*. Exempla convaſavit Salmaſius in Not. ad Capitol. pag. XC : ad Lamprid. p. CLXXXIV: & ad Capitol. CCLX. *Idem.*

5. *Cras erit*, &c. Cras, inquit, erit dies quo primus Æther copulavit nuptias, & ut pater totum annum creavit, id eſt, totius anni fœcunditatem, per vernas nubes auſpicatus eſt. Ex Virg. habet, (Georg. II, v. CCCXXIV.)

Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt.
Tum pater omnipotens fecundis imbribûs Æther
Conjugis in gremium lætæ deſcendit. ---

Sic *Patrem Ætherem* dixit, ut Virgilius. Nec hîc aliud ſuſpicandum eſt. *Annum* pro anni fœcunditate dixit ; ut Græci ἔτος, dum ajunt ἔτος plus facere quam ἄρουραν. Ἔτος ποιεῖ οὐκ ἄρουρα. *Salmaſius.*

6. *In ſinum maritus imber*] Arnob. lib. V.

Vnde fetus mixtus omnes aleret magno corpore.
Ipſa venas atque mentem permeante ſpiritu
Intus occultis gubernat procreatis viribus,
Perque cœlum, perque terras, perque pontum ſubditum
Pervium ſui tenorem ſeminali tramite
Inbuit, juſſitque mundum noſſe naſcendi vias.
Cras amet, &c.
Ipſa Trojanos nepotes in Latinos tranſtulit,
Ipſa [1] *Laurentem puellam conjugem nato dedit;*
[2] *Moxque Marti* [3] *de ſacello dat pudicam virginem,*
Romulumque; cum Sabinis ipſa fecit nuptias;
[4] *Vnde Ramnes &* [5] *Quirites. perque prolem poſteram*
Romuli Mater creavit & nepotem Cæſarem.
Cras amet, &c.
Rura fecundat voluptas, rura Venerem ſentiunt.
Ipſe Amor puer Dionæ [6] *rure natus dicitur.*
Hunc ager, cùm parturiret ipſa, ſuſcepit ſinu:
Ipſa florum delicatis educavit oſculis.
Cras amet, &c.
[7] *Ecce, jam ſuper geniſtas explicant tauri latus.*

Quiſque

lib. v. *Vos Iovis & Cereris coitum imbrem dicitis, dictum telluris in gremium lapſum.* Item: *Iovis & Cereris nominibus tellus & labens pluvia nuncupatur.* S. A. Gabbema.

1. *Laurentem puellam*] Laviniam, Latini regis, qui Laurenti regnabat, filiam. *Conjugem nato*, i. Æneæ. *Gabbema.*

2. *Moxque Marti*, &c.] Dionyſius nominat *Iliam Veſtalem*. Liv. lib. I *Rheam Silviam.* Gabbem.

3. *de ſacello*] *De* pro *ex*. Vide Adamum Dürrerum de Part. Lat. ling. in *De*. Gabb.

4. *Vnde Ramnes & Quirites*] Cùm in manuſcripto exemplari extet, *unde ſamnes & quirites*: nullo negotio feceris, *Vnde ſanguis, & Quirites. Sanguis* pro genere & ſtirpe. Maro I Æneid.

An Phœbi ſoror, an Nympharum ſanguinis una.

Et initiô l. II. -- *quo ſanguine cretus*. Vbi Servius: *quibus ſit parentibus natus*. Denique VII, --- *tu ſanguinis ultimus auctor*. P. Scriverius.

5. *Quirites*] Cives. In funeris indictivi formula: OLLUS. QUIRIS LETO. DATUS. *Gabbema.*

6. *rure*] Pro *ruri*. Vide Auſon. Popmam lib. I de Vſu antiq. locut. c. IX. *Idem.*

7. *Ecce, jam ſuper geniſtas*, &c.] Gabbem. *E. j. ſ. geneſtas* * *explicat taonii latus. ſuper geneſtas.* Clariſſ. Zehnerus in Nomenclatore idem ait eſſe, quod *ſpartum* & *ſpartium*, Germanicè *Pfrimmen*. Adi Plin lib. XXI, c, XII: & lib. XXIV, cap. IX. *Weitzius.* nos dicimus *Brem.* Gabb, *explicant agni latus.* Vetus ſcriptum

Quisque tutus, quo tenetur, conjugali fœdere.
Subter umbras cum maritis, ecce, balantum greges.
Et canoras non tacere Diva jussit alites.
Iam [1] loquaces ore rauco stagna cygni perstrepunt:
Adsonat Terei puella subter umbram populi;
Vt putes motus amoris ore dici musico,
Et neges queri sororem [2] de marito barbaro.
Illa cantat: nos tacemus. Quando ver venit meum?
Quando faciam ut Chelidon, ut tacere desinam?
Perdidi Musam tacendo: nec me Phœbus respicit.
[3] *Sic Amyclas, cùm tacerent, perdidit silentium.*
Cras amet, &c.

[4] FLORIDI DE QVALITATE VITÆ.

I.

BACCHE *vitium repertor [5] plenus adsis vitibus,*
Effluas dulcem liquorem comparandum nectari,

Condi-

ptum habet, *taonii*, pro *tauri*. Nam scriptum erat, *Taori*. *N*. & *R*. etiam sæpe permutantur. *Genista* frutex est, quem incubitu suo premere agnus & hœdus haud in proclivi possit. Legendum igitur:

Ecce jam super genistas explicant tauri latus. Cl. Salmasius.

1. *loquaces ore rauco Cygni*] E Virgil. II Æneid. v. CCCCLVIII. Dionys. Afer. εἴαρος ὥρῃ cygnis tribuit λιγυρὴν ὄπα. Quod Bergomensis adducens, Chron. IV, pag. LV, a, ait: *in Pactoli ripis, veris tempore, cygnos aves tanta cum modulatione cantare ut nihil jucundius possit audiri*. Indè Callimach. eos nuncupat, μουσάων ὄρνιθας ἀοιδοτάτους πετεεινῶν. Musicam cygnus scire creditur. Pausan. in Attic. ἔστι δὲ κύκνῳ τῷ ὄρνιθι μουσικῆς δόξα. Fr. Luisinus Parerg. lib. III, c. XIII. *I. Weitzius*.

2. *de marito barbaro*] Tereo. qui & Ovid. lib. VI Met. *Barbarus* indigitatur. *S. A. Gabbema*.

3. *Sic Amyclas*] Erasm. in Adag. *Amyclas perdidit silentium*. Serv. ad X Æn. Parrhasius Claud. de Rapt. Proserp. lib. I. Rader. ad Mart. lib. XIII, CX. Dalech. ad Plin. lib. III, c. V. *Idem*.

4. FLORIDI DE QUALITATE VITÆ] Hos etiam in schedis suis repperit Pythœus, ediditque aliquanto meliores in Collectione Epigr. veterum: non conjunctos & continuata serie, sed variis locis sparsos. Primum fragmentum, sive Floridum, legitur Epigr. pag. IV; Secundum, pag. CXCI, adscripto nomine FLORIDI: Tertium; p. II: Quartum; pag. CXCI: Quintum pag. XXIII:

 Sextum

Conditumque fac vetustum, ne malignis venulis
Asperum ducat saporem versus usum in alterum.

I I.

Omnis mulier intra pectus celat virus pestilens.
Dulce de labris loquuntur, corde vivunt noxio.

I I I.

Sic Apollo, deinde Liber, sic videtur ignifer.
Ambo sunt flammis creati, prosatique ex ignibus.
Ambo de comis calorem vite & radio conferunt:
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

I V.

Quando ponebam novellas arbores mali & pyri,
Cortici summæ notavi nomen ardoris mei:
Nulla fit exinde finis vel quies cupidinis.
Crescit arbor, gliscit ardor, ramus implet literas.

V.

Qui mali sunt, non fuere matris ab alvo mali:
Sed malos faciunt malorum falsa contubernia.

V I. *Sper-*

Sextum pag. XXII sub nomine itidem FIORIDI: Septimum pag. XXIII: Octavum pag. CLVI. In Indiculo tamen Auctorum nullum *Floridum* agnoscit. Hoc ordine quo excusi sunt, leguntur in vetustissimo exemplari, quod mecum humanissimè Cl. Salmasius communicavit. Eodemque ordine editi sunt in Catalectis veterum poëtarum, ad calcem Petronii, ex editione Mamerti Patissonii: addito FLORIDI nomine. Membranæ, quibûs utimur, FLORI nomen asserunt: atque etiam insigniunt titulô, *De qualitate vitæ.* Quis hic sit FLORUS nescitur. Dubitari autem non potest, quin hic idem sit Florus poëta, cujus Epigramma ἀνέκδοτον de Rosis, unà cum a iis legi non indignis, ad Pervigilium edidimus, fide earumdem membranarum. De alio poëta cognomine, qui sub imperio Hadriani vixit, cujusque meminit Spartianus, differit præstantissimus Salmasius: putatque eundem illum Florum esse, cujus elegantissimum Historiæ Romanæ breviarium habemus. Hic noster Florus fortasse an Pervigilii auctor, & posthac illud ejus nomine indigitandum. Aut Luxurius, cujus multa Epigrammata poëmatiáque in eodem Codice MS. qui, ut indè constat, Carthagine scripsit, floruitque sub Trasimundo Vandalorum rege. *P. Scriverius.*

5. *plenus adsis vitibus*] Scribendum fortasse, *plenis adsis utribus.* Vinum utribus commissum, quis nescit? Anonymus commentator in Germanici Aratæa Phœnomena ad Canem: *Icarius à Libero hospitiô receptus est. qui ei munere utrem plenum vino tribuit, jussitque ut in reliquas terras propagaret.* Cave tamen quicquam temere mutes. Membranæ *vitibus* retinent. *P. Scriverius.*

I. *mille*

V I.

Sperne mores transmarinos, [1] *mille habent offucias.*
Cive Romano per orbem nemo vivit rectius.
Quippe malim unum Catonem, quam trecentos Socrates.

V I I.

Tam malum est habere nummos, non habere quam malum est.
Tam malum est audere semper, quam malum est semper pudor.
Tam malum est tacere multum, quam malum est multum loqui.
Tam malum est foris amica, quam malum est uxor domi.
Nemo non hæc vera dicit, nemo non contra facit.

V I I I.

Consules fiunt quotannis, & novi Proconsules:
Solus aut Rex, aut Poëta non quotannis nascitur.

VALERII ÆDITVI.

Dicere cum conor curam tibi, Pamphila, cordis;
Quid mi abs te quæram, verba labris abeunt:
Per pectus miserum manat subitò mihi sudor.
Si taceo, subidus, duplo ideo pereo.

EIVSDEM.

Quid faculam præfers, Phileros, qua nil opu' nobis?
Ibimus; hoc lucet pectore flamma satis.
Istam nam potis est vis sæva extinguere venti,
Aut imber cœlo candidu' præcipitans:
At contra hunc ignem Veneris, nisi si Venus ipsa,
Nulla est, quæ possit vis alia opprimere.

1. *mille habent offucias*] Gabbem. hîc, *m.h. effugia*, in textu, *m.h. offugia*. P. Pithœus: Emenda, *offucias*. Id est, ut Sextus Pompeius interpretatur, fallacias. A. Gellius Noctium Atticarum l. XIV, c. I de Chaldæis: *Sed id præstigiatorum atque offuciarum genus commentos esse homines æruscatores.* Plaut. Capt.

Ita mihi stolido sursum vorsum os sublevere offuciis.

Idem Mostell.

Neque cerussam, neque melinum, neque ullam aliam offuciam.

P. Scriverius: Vel hi numeri, quos adscripsi, indicant esse Excerpta, atque alicujus Florilegi opus: qui Flores suos *Florida* appellavit. Lucretius:

Floriferis ut apes è saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem decerpimus aurea dicta, P. Scriverius.

PORTII LICINI.

Custodes ovium, teneræque propaginis agnum,
Quæritis ignem? ite huc, quæritis? ignis homo est.
Si digito attigero, incendam sylvam simul omnem,
Omne pecus flamma est, omnia quæ video.

Q. CATVLLI.

Constiteram exorientem auroram fortè salutans,
Cùm subitò à læva Roscius exoritur.
Pace mihi liceat, cœlestes, dicere vestra:
Mortalis visu' est pulchrior esse deo.

EIVSDEM.

Aufugit mi animus, credo, ut solet, ad Theotimum
Devenit. sic est: perfugium illud habet.
Quòd si non interdixem, ne illum fugitivum
Mitteret ad se intrò, sed magis ejiceret?
Ibimu' quæsitum. verùm ne ipsi teneamur.
Formido, quid ago? da Venu' consilium.

C. CÆS. OCTAVIANI AVGVSTI.

Quod futuit Glaphyren Antonius, hanc mihi pœnam
Fulvia constituit, se quoque uti futuam.
Fulviam ego ut futuam? quid, si me Manius oret,
Pædicem, faciam? non puto, si sapiam.
Aut futue, aut pugnemus, ait. quid, si mihi vita
Charior est ipsa mentula? Signa canant.

C. MOECENATIS CILNII.

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxa:
Tuber adstrue gibberum.
Lubricos quate dentes,
Vita dum superest, bene est.

Hanc

Hanc mihi, vel acuta
Si ſedam cruce, ſuſtine. *
Dum dubitat natura marem, faceretne puellam,
Factus es, ô pulcher, penè puella puer.

GALLIENI IMP. EPITHALAMIVM.

Ite, agite, ô juvenes : pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos; non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ.
Ludite, ſed vigiles nolite extinguere lychnos:
Omnia nocte vident, nil cras meminêre lucernæ.

L. POMPONII.

Ridiculu'ſt quem te Caſcam tua dicit amica.
Fili * *potoni ſeſquiſenex puerum.*
Dic illam puſam. ſic fiet, Mutua muli.
Nam vere es puſus tu, tua amica ſenex.

IN C. CÆSAREM.

Vrbani, ſervate uxores, mœchum calvum adducimus.
Aurum in Gallia effutuiſti. hinc ſumpſiſti mutuum.

IN EVNDEM.

Gallias Cæſar ſubegit, Nicomedes Cæſarem.
Ecce Cæſar nunc triumphat, qui ſubegit Gallias;
Nicomedes non triumphat, qui ſubegit Cæſarem.

ASINII GALLI.

Qui caput ad lævam deicit, gloſſemata vobis
Præcipit. os nullum: vel potiùs pugilis. *
Semicapri quicunque ſubis ſacraria Fauni,
Hæc lege Romana verba notata manu.
Herſilus hic jaceo, mecum Marulla quieſcit,
Quæ ſoror, & genitrix, & mihi ſponſa fuit.
Vera negas, frontemque trahens ænigmata Sphingos

Credis :

Credis: sunt Pythio vera magis tripode.
Me pater ex nata genuit, mihi jungitur illa:
Sic soror, & conjux, sic fuit illa parens.

CVPIDO.

Sol calet igne meo, flagrat Neptunus in undis,
Pensa dedi Alcidæ, Bacchum servire coëgi,
Quamvis liber erat. * *

*

Cur Otho mentito sit, quæritis, exul honore?
Vxoris mœchus cœperat esse suæ.

P. VIRGILII MARONIS.

Silicet, hoc sine fraude, Vari dulcissime, dicam:
Dispeream, nisi me perdidit iste potus.
Sin autem præcepta vetant me dicere, sanè
Non dicam: sed me perdidit iste puer.

*

De qua Tucca tibi venit, sed sæpe videre
Non licet, occulitur lumine Clausa viri.
De qua sæpe tibi, non venit adhuc mihi. namque
Si occulitur, longè est, tangere quod nequeas.
Venerit aut tibi, sed jam jam mihi nuntius iste
Quid prodest? illi dicito quæ rediit.
* *Socer beate, nec tibi, nec alteri,*
Generque Noctuine, putidum caput.
Tuque nunc puella tali, heu tuo
Stupore pressa rus abibit? hei mihi
Vt illi versus usquequaque pertinet!
Gener, socerque perdidistis omnia.

*

Superbe Noctuine putidum caput
Datur tibi puella, quam petis, datur:
Datur superbe Noctuine quam petis.
Sed ô superbe Noctuine, non vides
Duas habere filias Atilium;

Duas,

Duas, & hanc, & alteram dari tibi;
Adeste nunc, adeste, ducit ut decet,
Superbus ecce Noctuinus Hirneam.

*

Iacere me, quòd alta non possim, putas,
Vt antè vectari freta:
Nec ferre durum frigus, aut æstum pati,
Neque arma victoris sequi:
Valent, valent mihi ira, & antiquus furor,
Et lingua, qua adsim adsim tibi,
Hei prostitutæ turpe contubernium
Sororis, ô quid me incitas?
Quid impudice & improbande Cæsari
Si furta dicantur tua,
Et helluato sera patrimonio
In fratre parsimonia:
Vel acta puero cum viris convivia,
Vdæque per somnum nates,
Et inscio repente clamatum super
Thalassio, Thalassio.
Quid palluisti, fœmina, an joci dolent?
An facta cognoscis tua?
Non me vocabis pulchra per Cotyttia
Ad feriatos fascinos:
Nec dein movere lumbos in crocotulam
Prensis videbo altaribus
Flavum prope Tibrim & olentes nauticum
Vocare: ubi adpulsæ rates.
Stant in vadis cœno retentæ sordido,
Macrâque luctantes aqua.
Neque in culinam & uncta compitalia
Dapesque ducis sordidas:
Quibus repletus ut salivosis aquis
Obesam ad uxorem redis,
Et æstuantes nocte solvis pantices,
Orisque lambis suaviis.

Nunc

Nunc lœde, nunc lacesse, si quidquam vales,
En nomen adscribo tuum.
Cinæde Luci, en, te reliquerunt opes,
Faméque genuini crepant.
Videbo habentem præter ignavos nihil
Fratres, & iratum Iovem,
Scissumque ventrem, & herniosi patrui
Pedes inedia turgidos.

*

Copa Syrisca caput Graja redimita mitella,
Crispum sub crotalo docta movere latus;
Ebria famosâ saltat lasciva taberna,
Ad cubitum raucos excutiens calamos.
Quid juvat æstivo defessum pulvere abesse?
Quàm potiùs bibulo decubuisse toro?
Sunt cupæ & calices, cyathi, rosa, tibia, chordæ,
Et trichila umbrosis frigida arundinibus,
Est & Mænalio quæ garrit dulce sub antro
Rustica pastoris fistula in ore sonans.
Est & vappa cado nuper diffusa picato:
Et strepitans rauco murmure rivus aquæ.
Sunt etiam violæ croceo de flore corollæ,
Sertáque purpurea lutea mista rosa:
Et quæ virgineo libata Achelois in amne,
Lilia vimineis attulit in calathis.
Sunt & caseoli, quos juncea fiscina siccat:
Sunt auctumnali cerea pruna die,
Castaneæque nucesque & suave rubentia mala:
Est hic munda Ceres, est Amor, est Bromius.
Sunt & mora cruenta, & lentis uva racemis:
Est pendens junco cœruleus cucumis:
Est tuguris custos armatus falce saligna:
Sed non & vasto est inguine terribilis.
Huc Alibida veni: fessus jam sudat asellus.
Parce illi: vestrum delicium est asinus,
Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadæ:

Nunc etiam in gelida ſede lacerta latet.
Si ſapis, æſtivo recubans te prolue vitro,
Seu vis cryſtallo ferre novos calices.
Hîc age, pampinea feſſus requieſce ſub umbra,
Et gravidum roſeo necte caput ſtrophio,
Formoſius teneræ decerpes ora puellæ:
Ah! pereat cui ſunt priſca ſupercilia.
Quid cineri ingrato ſervas bene olentia ſerta?
Anne coronato vis lapide iſta tegi?
Pone merum & talos. pereat, qui craſtina curat.
Mors aurem vellens, vivite, ait, venio.

C. PLINII.

Huc mihi vos largo ſpumantia pocula vino,
Vt calefactus Amor pervigilare velit.
Ardenti Baccho ſuccenditur ignis Amoris:
Nam ſunt unanimi Bacchus Amorque dii.

EIVSDEM.

Quum libros Galli legerem, quibus ille parenti
Auſus de Cicerone dare eſt palmamque, decuſque,
Laſcivum inveni luſum Ciceronis, & illo
Spectandum genio, quo ſeria condiit, & quo
Humanis ſalibus multo, varioque lepôre
Magnorum oſtendit mentes gaudere virorum.
Nam queritur, quòd fraude mala fruſtratus amantem
Paucula cœnato ſibi debita ſavia Tiro
Tempore nocturno ſubtraxerit. His lego lectis.
Cur poſthac, inquam, noſtros celamus amores,
Nullumque in medium timidi damus? atque fatemur
Tironiſque dolos, Tironis noſce fugaces
Delicias, & furta novas addentia flammas?

INCERTI EX PLATONE.

Dum ſemihulco ſavio
Meum puellum ſavior,

Dulcem-

Dulcemque florem ſpiritus
Duco ex aperto tramite:
Anima tunc ægra & ſaucia
Cucurrit ad labia mihi,
Rictumque in oris pervium.
Et labra pueri mollia
Rimata itineri tranſitus
Vt tranſiliret nititur.
Tum ſi moræ quid pluſculæ
Fuiſſet in coitu oſculi,
Amoris igni percita
Tranſiſſet, & me linqueret:
Et mira prorſum res foret,
Vt ad me fierem mortuus,
Ad puerum ut intus viverem.

[1] RVFINI V. C.

[2] PASIPHAÆ FABVLA EX OMNIBVS METRIS HORATIANIS.

FILIA *Solis*
Æſtuat igne novo,
Et per prata juvencum,
Mentem perdita, quæritat.
Non illam thalami pudor arcet,
Non Regalis honos, non magni cura mariti.
Optat in formam bovis
Convertier vultus ſuos;
Et [3] Prœtidas dicit beatas:

[1] *Ioque*

1. RUFINI V. C.] Hanc inſcriptionem habet doct. Gold. in ſua Petronii editione cap. 2. D. I. B.

2. PASIPHAÆ FABULA] Primus edidit Cruquius hoc poëmatium: & eodem anno iterata editione *dias in luminis oras miſit* Cl. Binetus; Ianus Douſa exinde ſuis Præcidaneis ex ſua correctione & utriuſq; exemplaris conlatione addidit. *S. A. Gabbema.*

3. *Prœtidas*] Servius in Eclog. VI. *Prœtides,*

[1] *Ioque laudat, non quod Isis alta est,*
Sed quod juvenca cornua in frontem levat.
Si quando miseræ copia suppetit
Brachiis ambit fera colla tauri,
Floresque vernos cornibus illigat;
Oraque jungere quærit ori.
Audaces animos efficiunt tela Cupidinis:
Illicitisque gaudet
Corpus [2] *includi stabulis, se faciens juvencam.*
Et amoris pudibundi malesuadis
Obsequitur votis, & procreat (heu nefas!) [3] *bimembrem;*
Cecropides juvenis quem perculit fractum manu;
Filo resolvens Gnossiæ tristia tecta domus.

[1] L. APV-

Prætides, Prœti & Stenobœæ, sive Antiopæ secundum Homerum filiæ fuerunt; Lysippe, Ipponoë, Cyrianassa. Hæ se cùm prætulissent Iunoni in pulcritudine. vel ut quidam volunt, cùm essent antistites, ausæ sunt vesti ejus aurum detractum in usum suum convertere; illa irata hunc furorem earum immisit mentibus, ut putantes se vaccas in saltus abirent, & plerunque mugirent, & timerent aratra; quas Melampus Amythaonis filius pacta mercede ut Cyrianassam uxorem cum parte regni acciperet, placata Iunone, infecto fonte, ubi solitæ erant bibere, purgavit, & in pristinum sensum reduxit. *S. A. Gabbema.*

1. *Ioque laudat, non quod Isis alta est*] Sensus est: *Pasiphaë ejus felicitatem* non cessat prædicare ac magnificare præ sua, laudibúsque in cœlum vehere assiduè; non eo quidem nomine, quòd primaria Ægypti Dea, ac quasi Præsestrix, novo præterea Isidis cognomentô insignis cluens; verùm potiùs, quòd vaccina formâ, lacteoque candore notabilis cornua superbè ac gloriosè elata atque in frontem subrecta gerere conspiciatur. *Dousa P.*

2. *includi stabulis*] Nota prodigiosæ quidem; sed antiquæ fidei Historia, qua abiegnæ bovis Dædali artificis simulacro fallaciter inclusa, ac bovillo integumentô velata, indomita hæc Minois uxor ductori Regii armenti inforandam se præbuit, ex cujus compressu gravida facta non hominem, sed Minotaurum in gremium curtucæ mariti profuderit denique. Τῷ *stabulis*, verò etiam ambiguitas nonnulla subesse videri possit. & fortasse ad penitiorem *stabulorum* significationem allusum, unde & *prostibula*, & *prostibulæ* derivatæ, quasi *pro stabulis prostantes* ad capturas emerendas exigundasque à prætereuntibus. *Idem.*

3. *bimembrem*] Eleganter *bimembrem*, hoc est, biformem, seu bicorporem vocat portentosum Pasiphaës partum: quem cum ingeniosissimo poëtarum Ovidio,

Semibovemque virum, semivirumque bovem,

rite possumus interpretari. *Gabbema.*

[1] L. APVLEII
ANEXOMENOΣ
Ex Menandro.

[2] *AMare liceat, si potiri non licet.*
Fruantur alii: [3] non moror, non sum invidus.
Nam sese excruciat qui beatis invidet.
Quos [4] Venus amavit, facit amoris compotes:
Nobis Cupido velle dat, posse abnegat.
Olli purpurea [5] delibantes oscula

[6] Clemente

1. L. Apuleii] Lepidissimum hoc Poëmatium primus publici juris fecit Cl. Binetus: aut fortè prior P. Pithœus inter Errones Venerios. Postea Dousa P. Præcidaneis suis in Petron. inseruit, ac Notîs inlustravit. Colvius quoque & Wouwerius Apuleio adjecerunt. Non cum illis facit Cl. Scriverius, qui totum hoc poëmatium suppostititium, aut saltem infimæ vetustatis censet. Atque ita quidem, ut qui aliter sentiat, nihil sentiat. *S. A. Gabbema.*

2. *Amare liceat*] Sic Terent. Eunuch. Act. 4, sc. 2. *Si illud* (tangere) *non licet, saltem hoc* (videre) *licebit: certè extrema lineâ amare haud nihil est.* Ga. Scioppius.

3. *non moror*] Phrasis observanda; qua utimur, cùm quid quasi respuere & contemnere, vel certè non magnopere desiderare velle videmur. Exemplîs res fiet clarior. Plaut. Milit. act. 3, sc. 1.

Sed iidem homines nunquam dicunt, quamquam appositum est ampliter,
Iube illud denuo tolli, hanc patinam remove, pernam nihil moror, id est, non delector pernâ.

Idem. Epidic. act. 3, sc. 2. *Nihil moror vetera & volgata verba Peratim ductitare, at ego follitim ductitabo.*
Et Rud. act. 3, sc. ult.

LA. salve. PL. nihil salutem moror. opta ocyùs,
Rapi te obtorto collô mavis an trahi?

G. Scioppius.

4. *Venus amavit*] Observ. *Di nos amant*, quando nobis favent & rogata faciunt. Sic Plaut. Stichô sc. 3.

Hercules te amabit prandiô, cenâ? tibi (Ehem annuisti?) nemo meliores dabit.

Sic enim locum illum distinguendum censeo, aperto sensu, q. d. ille parasitus, qui se pro cena vendere volt: Hoc de plano tibi promittere possum, quòd, si cenâ me emas tibi, edatiorem nemo parasitum, quàm tu, sit habiturus in pollucto Herculis (quod ex decima bonorum Herculi offertur, ut amet nos, & bono atque amplo auctet perpetuò lucrô) ad quod suam inibi voracitatem ostentaturi, imò inania mentis explementa quæritantes potiùs, gregatim convolare parasiti solent. Vnde & Herculem suam Curculio parasitus nutricem vocat. Sic locum obscurum illuminari posse putavi: de quo tamen Lambinus ne gry quidem, ut in omnibus ferè solet paullò difficilioribus, cætera satìs verbosus & ineptus, ut aliàs cum dîs volentibus ostendemus. *Scioppius.*

5. *delibantes oscula*] Catullus:

Oscula

[1] *Clemente morſu roſea labella vellicent,*
Malas [2] *adorent ore &* [3] *ingenuas genas,*

Et

Oſcula mordenti ſemper decerpere noſtro. Libare enim flores dicimus, & ſimilia. Lucret. lib. 3.

Quod ſimulatque hominem leti ſecura quies eſt
Indepta atque animi natura animæque receſſit,
Nil ibi libatum de toto corpore cernas

id eſt, *ademptum.* Et lib. 5.

Illa ipſa intervalla nihil de corpore libant. Idem lib. 3.

Res animi parem delibat tempore in ullo. Ibidem:

Nec prorſum vitam ducendo demimus hilum
Tempore de mortis, nec delibare valemus. Et lib. 6. --- *Sol*
Humoris parvam delibet ab æquore partem.

Cicer. 1 de Orat. *Libandus eſt etiam ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepos, quo tamquam ſale perſpergatur omnis oratio.* Sic enim ibi legendum, ubi v. l. habent *liberandus.* Ga. Scioppius.

1. *Clemente morſu* &c.] Suſpenſis dentibûs ut loquitur Lucret. Mordere labella ſolere amantes didici ego ex auctoribus. Lucret. l. 4 de amantibus:

Quid petiere, premunt artè, faciuntque dolorem
Corporis, & dentes inlidunt ſæpe labellis,
Oſculáque adfigunt. ---- Et Horat.
--- *Sive puer furens*
Impreſſit memorem dente labris notam.

Plaut. Pſeudol.

Iocus, ludus, ſermo, ſuavis ſaviatio,
Compreſſiones artæ amantum comparum,
Teneris labellis molles morſiunculæ,
Papillarum horridularum oppreſſiunculæ. Catullus:
Quem baſiabis? quoi labella mordebis?

Sic Flora meretrix Pompeium, qui cum ſolita fuerat, ita commendabat, quòd non niſi bene morſa ab eo diſcedere potuiſſet, teſte Plutarcho. *Id. Sciopp: Cl. morſu.* Agnoſcit pòſt hunc verſum teſte Savarone ad Sidonium, Cl. Bineti MS. ſchedium hunc verſiculum:

Libido quum laſcivo inſtinctu ſuſcitet
Sinuare ad Veneris curſum femina, &c.

Ità reſtitui, ac diſtinxi, niſi me animi mens fallit ἀδόξως. Neque verò eſt, quòd quenquam novitas ejus loquutionis offendat:

Suſcitet ſinuare femina ad Veneris curſum:

qui modò in tractatione poëtarum ingenii aciem ac nervos ſubactos habeat probè: pro *incitet, ſeu ſolicitet ſinuare,* hoc eſt, ad lunanda implexu ſinuoſo, & quaſi pectinatim conſerenda, atque *flexipedum hederarum in morem* contortiplicanda inter ſe femora, ſive adeò *femina,* amantes ut ſolent. quod *congenuare*, vel etiam *congenulare*, caſca dictitabat Latinitas. *Douſa P. Sinuent ad Veneris curſum,* &c. legit Binetus. Pithœana editio habet lectionem illam, quam expreſſimus. Colvio placet,

Libido cum laſciva inſtricta ſuſcitet
Sinuare ad Veneris artem femina.

Cùm pectora glutino Veneris artè adhærent & cùm laſciva libido inſtricta femina, id eſt, colligata, compedita; ad Veneris artem ſuſcitat ſinuare. de verbo *inſtringendi* conſule notas ejus ad lib. VIII Metam. *S. A. Gabbema.*

2. *adorent ore*] Fortaſſis legendum *adorent ori*, pro *admovere*, ſicut *illatebrare ſe in latebras.* *Adorare* dicitur oſculans, qui manum ori admovet. Vide Lipſ. Elect. 2, c. 6. *Sciopp.*

3. *ingenuas genas*] Non fucatas, nulla arte paratas. Sic Propert. l. 1 Eleg. 4.

Hæc ſed forma mei pars eſt extrema furoris,
Sunt majora quibûs, Baſſe, perire juvat.

 Inge-

Et pupularum nitidas geminas gemmulas.
Quin & quum tenera membra molli lectulo
Compectorata adhærent Veneris glutino,
Libido quum lascivo instinctu [1] *suscitet*
[2] *Sinuare ad Veneris usum femina, feminæ*
Inter gannitus, & [3] *subantis voculas,*

Car-

Ingenuus color, & nullis decus artibus, &c.

Sic enim legendum ibi vel quinquegenario sacramentô contendere sum paratus, pro eo, quod vulgò, & in Scaligeri editione habetur, *& multis decus.* Ait se Cynthiam non tam quòd pulchra, quàm quòd nativa & non fucata figurâ prædita sit, amare. Sic retro Eleg. 2 *naturæ decus mercato cultui* opponit. Reprimere heic me nequeo, quin locum alium Propertii nequicquam à Scaligero & Lipsio mutatum defendam. Is est lib. 1 Eleg. 8.

Nunc mihi summa licet contingere sidera plantis,
Sive dies.seu nox venerit,illa mea est.

Illud *plantis contingere sidera* Lipsio & Scaligero Latiô interdicendum videtur. at ego Tribunus pro eo intercedo & vim fieri veto. Felicem se prædicat Propertius, quòd Cynthiâ potitus sit. q. d. jam deus mihi factus videor & in cœlum relatus, ubi, ait Catullus, *nocte premunt stellas vestigia divûm.* Plantis contingit terram, qui ambulat. Tanti autem venustatem suam facere amatores solent, ut eam immortalitati adæquent. Propert.lib. 2 Eleg. 11.

Quanta ego præterita conlegi gaudia nocte.
Immortalis ero, si altera talis erit.

Et Eleg. 12.

Si dabit hæc multas, fiam immortalis in illis:
Nocte una quivis vel deus esse potest.

Terent. Andr. ubi Pamphilus Glyceriô potitus: *nam mihi, inquit, immortalitas parata est,* &c. *Ga. Scioppius.*

1. *suscitet*] Sic *incitare.* Porrò *suscitat* pro *suscitatur. Vt mutare* pro *mutari.* Livius: *Mores quidem populi Romani quantum mutaverint, vel hic dies argumento erit.* Sallust. *Mortis metu mutabant sicut rei libuerat.* Sic *augere* pro *augeri.* Sallust. *Ignoscendo populi Romani magnitudinem auxisse*; histor. lib. 1. Sic *pallium rugat.* Plaut. *vestibulum pulverat.* & Agellius, *maculantia verba*, id est, *sordida*, & plurima alia, quæ ingeniosissimus Ianus Palmerius in Spicilegiis suis collegit. Intelligo tamen, fuisse, qui sic mallet: *Libido cum lascivia ignem intus suscitat.* Malim ego: *Libido cum lasciviam ignem intus suscitat*, sicut suprà:

Repente nervus excitet libidinem. G. Scioppius.

2. *Sinuare ad V. usum*] Sciopp. *S. a. V. cursum.* Femora incurvent ad decurrendum amoris spatium. *Sinuare* est *inflectere* Virgil.3 Georg. de equorum institutione:

At tribus exactis ubi quarta accesserit æstas,
Carpere mox gyrum incipiat, gradibúsque sonare
Compositis; sinuetque alterna volumina crurum.

Plin. *lunam in orbem sinuatam* dicit. *Arcum sinuare* apud Ovid. est *intendere. Veneris cursum. cursus* heic est ipse actus Venereus & patratus. Sic Lucret. lib. 4.

Non facit ex animo sæpe & communia quærens
Gaudia solicitat spatium decurrere amoris. Scioppius.

3. *subantis voculas*] *Subare* quid sit docet Festus in Suillum. *Sues,*inquit, *immun-*

Carpant papillas, [1] atque amplexus intiment,
[2] *Arentque sulcos molli in [3] arvo Venerio,*
[4] *Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis:*

[5] *Dent*

immundissimi sunt ex omni mansueto pecore & ardentissima libidinis: ita uti opprobrium mulieribus indè tractum sit, cùm subare & surire dicuntur. Horat. Epod. 22. *---jamque subando*
Tenta cubilia tectáque rumpit.
Ad quæ verba veteres commentarii: *Subari* propriè dicuntur sues, quando libidinantur, hic autem *subando*, id est, *supra virum se agitando:* hinc propter libidinem ad alia animalia, atque etiam mulieres tractum est. Lucret. lib. 4.
--- ipsa quod illorum subat, ardet abundans
Natura, & Venerem salientum læta retractat.
Ita eum locum legendum censeo: & naturam pro eo, quo fœminæ sunt, interpretor. *Ga. Scioppius.*

1. *atque amplexus intiment*] Noviter dictum, at rationabiliter tamen. estque *oscula* (uti apud Ovid. meum est) *linguis luctantia*
Valgiter obtortis altè insinuare labellis: & (quod Plautus perhibet) *proserpentem bestiam facere, duplicem ut habeas linguam.* Dousa P.

2. *Arentque*] Sciopp. *Iterentque sulcos.* Ne non Criticum putares Dousam, pro *Iterare* nobis *Arare* substituit. Os hominis! quasi verò *iterare* minùs Latinum sit, nonne te in corde volutasse, *iterandi* vocabulum rusticum esse, quod Columella aliter, *altero sulco serere*, dixerit? Et hoc est quod Ausonius Centone habet:
Itque reditque viam totiens. ---
& suprà Carm. 52.
Alternis ineundo & exeundo, &c.
sulcos. Allegoricè loquitur. *Sulcus* est id, quo mulieres sunt: quo viri *vomer.* Lucret. 4.
Eicit enim recta sulci regione viaque
Vomerem. ---

3. *arvo*] Lucret. lib. 4. *arvum* pro *cunno* accipit.
Atque in eo est Venus, ut muliebria conserat arva.
Virgil. 3 Georg. *genitale arvum* vocat. loquitur de equabus.
Hoc faciunt, nimio ne luxu obtusior usus
Sit genitali arvo, & sulcos oblimet inertes,
Sed rapiat sitiens Venerem interiúsque recondat. Sciopp.

4. *Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis*] Latinè ac signatè oppidò, si modò eorum hominum acumini credendum, qui à *thyrso* isto non Bacchico; sed Ithyphallico vernaculum nostrum, quod hodie fœminis præcipuè ad quemvis subitum casum, puta si pedem offenderint, aut testum fortè manibûs prolapsum confregerint, temere ac muliebriter proclamantibus vulgò iu ore esse consuevit. haud quidem iis Togatis dico, aut vili de plebe modò; sed verò his Stolatis etiam,
Quêisque tegit medios instita longa pedes:
hoc est, de summo Matronis loco ac ordinis primarii, multò in speciem honestissimis. Neque id adeò mirandum, quùm *thyrsus* nihil aliud, quàm *scapum*, sive *caulem* in morem columnæ supinatum ac subrectum Latinis hominibus significet. *Dousa P.*
Thyrsumque pangant. Thyrsum, id est, *mentulam*, quam contum quoque vocant, defigant in horto amoris, id est, in cunno seu natura muliebri. Petron. *remissam mentulam, coliculi thyrsô languidiorem dicit.* Sed quid ille *thyrsus* sit, planius explicavit Dousa, qui hac una in re operari consuetus est. Ait ergo esse scapum seu caulem in morem columnæ supinatum ac subrectum, qui mulieribus ad subitum

 tum

[1] *Dent crebros ictus, connivente lumine*
[2] *Repedante cursu, Venere & anima fessula,*
Ejaculent tepidum rorem niveis [3] *laticibus.*
Hæc illi faciant queîs Venus non invidet,
At nobis [4] *casso saltem delectamine*
Amare liceat, si potiri non licet.

[1] IACO-

tum casum, ut si pedem offendant, in ore esse solet. Nulla hercle circuitione, Dousa, uteris? *Scioppius.* Verbum illud, cujus mentionem fecit Nob. Dousa præcipuè in usu est matronis Vltrajectinis; nec puto in alio tractu Bataviæ seu alius regionis Belgii frequentius exaudiri, quàm in urbe illa, quam *Coloniam Antoninam* vocitant illi, qui prima ab origine Belgarum monumenta æternitati consecrarunt, *Gabb. pangant.* Sed neque minor proprietas in verbo *pangant*, prò *figant* posito: qua ratione & *plantæ*, & *talcolæ pangi, vel depangi* dicuntur, quum inhumantur, hoc est, defiguntur in terram. Vnde & Strategus ille poetarum Mantuanus noster: *Pange ordine vites.* Vide Festum. De *Hortulo* verò *Cupidinis* metaphoricè ad rem voluptatum translato, quod eodem addit Apulejus, posteaquam Venerei arvi arationi *vim illam Lucillianam*, id est, satum genitalem ritè atque ordine subjecisset, consulendus Lipsius lib. III Antiq. Lect. *Dousa P.*

1. *Dent crebros*, &c.] Leg. seu emend.

Dum crebros ictus combibente lumine,
Trepida in decursu Venere & anima fessula, &c.

Combibere porrò ictus lumine, tralatiò omnium elegantissima. Sic, *amorem bibere*, Virgilius. *ignem totis ossibûs*, *imò medullis bibere, aut vorare*, Ovidius, Papinius, & cæteri omnes, quicquid est poëtarum. Apulejus hîc igitur, *Putres in Venerem, fractosque ac verè patrantes* oculos denotare volens, eorum exprimit habitum, *qui validis Veneris compagibûs hærentes sollicitant spatium decurrere amoris*. hoc est, quum res ad effectum jam spectat, Poëtæ Sulmonensi haud ignarum. Sic enim ille II de Arte:

Aspicies oculos tremulo fulgore micantes,
Vt sol in liquida sæpe refulget aqua.

Dousa P. *Dent crebros ictus connivente l.* In effectu seu patratu, quando muliebre arvum seminatur, oculos nictare ajunt & tremere, hancque ob rem oculos postremos in homine formari. Persius:

Oculos in fine patrantes, seu, ut quidam legunt, *trementes*. G. Sciopp.

2. *Repedante cursu*] Sic restituit hunc locum Cl. Scriverius. Cùm vulgò esset; *crepidante cursu.* Binetus emendabat, *trepidante cursu.* & sic Pythœus edidit. Sed Dousa: *Trepida in decursu Venere & anima fessula.* Colvius divinabat, *Trepidante fluctu Venere.* Notum, unde Venus nata: quid per *fluctum* item hîc intelligi possit, non etiam eget explicatione ulla. *S. A. Gabbema.*

3. *Laticibus*] *Latex* dicitur quivis humor, heic semen virile. *Scioppius.*

4. *casso*] *Inani.* Sic nescio quis veterum *cassam terriculam* vocat inanes minas & sine viribus iram. *Sciopp.*

[1]IACOBVS DVRANTIVS
Contradicit
APVLEIANIS VERSIBVS.

NEfas amare, ſi Potiri non licet:
Quid ſolus eſt amor? niſi votum impotens,
Nolens voluntas, ardor expers ignium.
Ejuſque pœna cui negatum jam frui?
Qui amat, fruatur: hoc Venus, hoc vult Amor.
Cupido poſſe cui negat, velle abnegat.
Res illa amore conſtat & potentiâ:
Et velle crux eſt, ni ſimul vires ſient:
Et poſſe crux eſt; ni voluntas urgeat.
Olli ergo ament qui in lectulo cum virgine
Molli cubantes, membra teneris implicant
Nodis calentia, & procaci palmula
Omnia pererrant proximæ Veneris loca,
Et comprimentes oſculo dulci labra,
Et hinc & inde commeante cingula,
Et hinc & inde fluctuante Cypride,
Animis utrinque dulce colludentibus,
Saliente utrinque corde crebris pulſibus,
Vnoque bina poſſidente pectora
Æſtu, & tenaci conligati glutino,
Amplexibuſque arctis adhærentes, levi
Vulnere puellæ molle laxant cingulum,
Oculis patrantibus, & cadente ſpiritu
In vaſa Veneris vim vomentis fervidam;
Alvum rigantes imbre lacteo, ſopor
Donec propinquus languidos demulceat
Artus, ſepultas ſuſcitans rurſum faces.
Exeſte Galli, vel quibus vim ſuſtulit

1. IACOBVS DVRANTIVS] Adducente Gabbema. *Niſi*, *Venus* ultima longâ, in ſeqq. ipſi viderint.

 Impos

Impos senectus: quêis potiri non licet,
Nec amare fas est, noscere nec ritus sacros;
Ac nec videre, quæ imperat nobis Amor,
Dum floret ætas, dum inquies nostras calor
Vrit medullas, & Venus Venerem jubet.

L. APVLEII.

Florea serta meum mel, & hæc tibi carmina dono:
Carmina dono tibi, serta tuo genio.
Carmina, uti Critiæ lux hæc optata creatur,
Quæ bis septeno vere tibi remeat.
Serta autem, ut læto tibi tempore tempora vernent:
Ætatis florem floribus ut decores.
Tu mihi da contrà pro verno flore tuum ver,
Vt nostra exsuperes munera muneribus.
Pro implexis sertis, complexum corpore redde,
Próque rosis, oris suavia purpurei.
Quòd si animum inspires, dona jam carmina: nostra
Cedent victa tuo dulciloquo calamo.

EIVSDEM.

Et Critias mea delicia, & sol alme Carine,
Par in amore meo vita tibi remanet.
Ne metuas ne me ignis & ignis torreat, ut vult,
Hasce duas flammas dum patiar, potiar.
Hoc modò sim vobis unus sibi quisque quod ipse,
Hoc mihi vos eritis quod duo sunt oculi.

*

Iam libet ad lusus, lasciváque furta reverti;
Ludere, Musa, juvat, Musa severa, vale.
Nunc mihi narretur tumidis Arethusa capillis:
Nunc adstricta comas, nunc resoluta comas.
Et modò nocturno pulsans mea limina signo,
Intrepidos tenebris ponere docta pedes.
Nunc collo molles circùm diffusa lacertos,
Et flectat niveum semisupina latus.

Inque

Inque modos omnes dulces imitata tabellas
Transeat, & lecto pendeat illa meo.
Nec pudeat quicquam: ſed me quoque nequior ipſa
Exſultet toto non requieta toro.
Non deerit Priamum qui defleat, Hectora narret.
Ludere, Muſa, juvat; Muſa ſevera vale. *

*

Eſſe tibi videor demens, quòd carmina nolim
Scribere Patricio digna ſupercilio.
Quòd Telamoniaden non æquo judice victum
Prætercam, & pugnas, Pentheſilea, tuas:
Quòd non aut magni ſcribam primordia mundi,
Aut Pelopis currus, aut Diomedis equos:
Aut ut Achilleis infelix Troja lacertis
Quaſſata, Hectoreo vulnere conciderit.
Vos mare tentetis: vos detis lintea ventis:
Me vehat in tutos parva carina lacus.

*

Inſanus vobis videor, nec deprecor ipſe
Quo minùs hoc videar. Cur tamen hoc videor,
Dicite nunc. Quòd ſemper amas, quòd ſemper amaſti.
Hic furor? hic, ſuperi, ſit mihi perpetuus.

*

Quædam me, ſi credis, amat; ſed diſſilit, ardet;
Non ſic, non leviter: ſed perit & moritur.
Dum fugiet, gratis quædam ſimul atque rogabit,
Oſtendam quam non ſemper amatus amem.

*

Iuratum tibi me cogis promittere, Galla,
Ne narrem. jura rurſus & ipſa mihi,
Ne cui tu dicas. Nimiùm eſt lex dura: remittam,
Præterquam ſi vis dicere, Galla, viro.

PETRONII AFRANII.
Ad Deliam.

Neſcio quo ſtimulante malo pia fœdera rupi,
Non capiunt vires crimina tanta meæ.

Institit, & stimulis ardentibus impulit actum,
Sive fuit Fatum, seu fuit ille Deus.
Arguimus quid vana deos? vis, Delia verum?
Qui tibi me dederat, idem & ademit Amor.

*

Sic me custodi Cosconia; neve ligata,
Vincula sint nimium, neve soluta nimis.
Effugiam laxata nimis, nimis aspera rumpam.
Sed neutrum faciam, commoda si fueris.

*

Semper mundicias, semper, Basilisca, decores,
Semper compositas arte decente comas:
Et comptos semper cultus, unguentáque semper,
Omnia sollicita compta videre manu,
Non amo. neglectim mihi se quæ comit amica,
Se det, & ornatus simplicitate valet.
Vincula ne cures capitis discussa soluti,
Nec ceram in faciem: mel habet illa suum.
Fingere se semper, non est confidere amori,
Quid, quòd sæpe decor, cum prohibetur, adest?

*

Ante dies multos nisi te, Basilisca, rogavi,
Et nisi præmonui, te dare posse negas.
Vt subitò crevere, solent ex tempore multæ,
Quàm scriptæ, melius cedere deliciæ.

*

Cur differs, mea lux, rogata semper?
Cur longam petis advocationem?
Primum hoc artificis scelus puellæ est.
Deinde est difficile est laboriosum
In tentigine tam diu morari.
Nihil est præterea puella, nihil est.
** Deprensa mel.*

*

Fœda est in coitu & brevis voluptas,
Et tædet Veneris statim peractæ.

No

Non ergo ut pecudes libidinosæ
Cæci protinus irruamus illuc:
Nam languescit amor, peritque flamma,
Sed sic, sic sine fine feriati,
Et tecum jaceamus osculantes.
Hic nullus labor est, ruborque nullus,
Hoc juvit, juvat, & diu juvabit;
Hoc non deficit, incipitque semper.

*

Quid sævis Sybari? domiti modò terga juvenci
Quid premis, & tenerum currere cogis equum?
Dum stupet ac novus est, & adhuc non novit amorem.
Parce: premendus erit, cùm veteranus erit.

*

O sacros vultus Baccho, vel Apolline dignos,
Quos vir, quos tuto femina nulla videt!
O digitos, quales pueri vel virginis esse,
Vel potiùs credas virginis esse deæ!
Felix, siqua tuum conrodit femina collum:
Felix quæ labris livida labra facit.
Quæque puella tuo cum pectore pectora ponit,
Et linguam tenero lassat in ore suam.

*

Ejusdem Ad Deliam.

Garrula quid totis resonas mihi noctibus auris?
Nescio quem dicis nunc meminisse mei.
Hic quis sit, quæris? resonant tibi noctibus aures,
Et resonant totis? Delia te loquitur.
Non dubiè loquitur me Delia: mollior aura
Venit, & exili murmure dulce fremit.
Delia non aliter secreta silentia noctis
Submissa, ac tenui rumpere voce solet.
Non aliter teneris collum complexa lacertis
Auribus admotis condita verba dare,
Agnovi, veræ venit mihi vocis imago,

Blandior

Blandior arguta tinnit in aure ſonus.
Ne ceſſate, precor, longos geſtare ſuſurros:
Dum loquor hæc, jam vos obticuiſſe queror.

*

Accuſare & amare tempore uno,
Ipſi vix fuit Herculi ferendum.

INCERTI.

Formoſa es, fateor: dives generoſa, venuſta.
Confitear, ſi vis, omnia, redde vicem.
Nempe parum caſta es: nempe es deprenſa. negabis?
Res venit ad lites, rurſus & illa negem.
Dic potiùs: ſed nempe ſemel: ſed nempe puella:
Et cùm deprenſa, quid niſi frater erat?
Frater erat. nihil eſt. fecit quod Iuppiter. illud
Sed quod non fecit Iuppiter, hoc facitis.

PETRONII AFRANII.

Ad quandam virifugam.

Pulchrior & nivei cùm ſit tibi forma coloris,
Cuncta pudicitiæ jura tenere cupis.
Mirandum eſt quali naturam lege gubernes,
Moribus ut Pallas, corpore Cypris eas.
Te neque conjugii libet excepiſſe levamen,
Sæpius exoptans nolle videre mares.
Hæc tamen eſt animo quamvis exoſa voluptas,
Nunquid non mulier, cùm paris, eſſe potes?

*

EIVSDEM AD IVLIAM.

Me nive candenti petiit modò Iulia. rebar
Igne carere nivem, nix tamen ignis erat.
Quid nive frigidius? noſtrum tamen urere pectus
Nix potuit manibus, Iulia, miſſa tuis.
Quis locus inſidiis dabitur mihi tutus amoris,
Frigore concreta ſi latet ignis aqua?

Iulia

Iulia, ſola potes noſtras exſtinguere flammas,
Non nive, non glacie, ſed potes igne pari.

ALCIMI.

[1] *O blandos oculos & inficetos,*
Et quadam propria nota loquaces:
Illic & Venus, & leves amores,
Atque ipſa in medio ſedet voluptas.

EIVSDEM ALCIMI.

Lux mea Puniceum miſit mihi Lesbia malum,
Iam ſurdent animo cætera poma meo.
Sordent velleribus hirſuta Sidonia canis,
Sordent hirſutæ munera caſtaneæ.
Nolo nuces, Amarylli, tuas, nec cerea pruna.
Ruſticus hæc Corydon munera magna putet.
Horreo ſanguineo malè mora rubentia ſucco,
Heu grave funeſti crimen amoris habent!
Miſit dente levi paulùm libata placentæ
Munera, de labris dulcia mella ſuis.
Neſcio quid plus melle ſapit, quod contigit ipſa
Spirans Cecropium dulcis odore thymum.

*

*Indoctus teneram ſuſcepit * calculo pubem,*
Quam cogat primus diſcere literulas.
Sed cùm diſcipulos nullo terrore coërcet,
Et ferulis culpas tollere ceſſat iners:
Projectis pueri tabulis Floralia ludunt.
Iam nomen ludi rite magiſter habes.

CLAVDII CLAVDIANI V.C.

Marcus amans puerum, natum mentitur amare,
Vultque pater dici, neſcius eſſe pater.

1. *O blandos oculos & inficetos*] al. *inſacetos*. Leg. *inquietos*, ut habent vett. codd. Eſt quod ſuprà Petronius dixit, *oculorum quoque mobilis petulantia.* I S. Pontanus Analect. lib. 1, c. 12. G.E.

Et

Et pietate nefas, & amorem velat amore,
Se pietas umbram criminis esse dolet.
Nate, dies audit: nox & torus audit, Amice:
Et pro temporibus nomina mutat amor.
Stulte, quid ignaro non dicit Cinthia fratri?
Ne credas noctis digna latere diem.
Qui pater est, huic filius est: à lumine primo
Filius, à thalamis incipit esse pater.

*

Formosissima Laï feminarum,
Dum noctis precium tuæ requiro,
Magnum continuò petis talentum.
Tanti non emo, Laï, pœnitere.

PETRONII AFRANII.
Ad Deliam.

Te vigilans oculis, animo te nocte requiro,
Victa jacent solo cùm mea membra toro.
Vidi ego me tecum falsa sub imagine somni:
Somnia tu vinces, si mihi vera venis.

*

Caballina furens amanda nulli,
Excussis modò calcibus fremebat:
Quæ quamvis facie micet rubenti,
Et vibret Parium nitens colorem:
Hirsutis tamen est petenda mullis,
Quæ possint pariles citare junctas.

*

Græcule, consueta lenandi callidus arte,
Cœpisti adductor conjugis esse tuæ.
Et quem fortè procax penitus conroserat uxor,
Consueras patria præcipitare domo.
Sed prætensa astu, delusit retia quidam,
Teque tuis miserum depulit è laribus.
Solus vera probas jucundi verba poëtæ:
Cùm jugulas hircum, factus es ipse caper.

*

Quid prodest Martis te vel de nomine dictum,
Pruriat infami cùm tibi clune Venus?
Fors fuerat potius Cypridos ut nomen haberet,
Et natura daret Martia membra tibi.
Nunc utroque carens ignoti fabula sexus;
Femina cùm non sis, vir tamen esse nequis.

DE GALATHEA IN VASE.

Fulget, & in patinis ludit pulcherrima Naïs
Prandentum inflammans ora decore suo:
Congrua non tardus diffundat jura minister,
Vt lateat positis tecta libido cibis.

*

Ludere sueta vadis privato Nympha natatu
Exornat mensas membra venusta movens:
Cosme, has nolo dapes: vacuum mihi pone boletar.
Quod placet aspiciam, renuo quod saturat.

*

Praxitelis Venerem lapidosa per oscula multi
Stuprarunt. quin sub marmore viva fuit.
At mirum hos gelido è saxo prodisse calores:
Mirare exustos lampade Solis agros.

*

Mitte, aquila, hunc puerum. mitte, inquam, si sapis: inquam,
Aut tibi per medium missile corpus agam.
Non mittis? sed non moveor stridoribus ullis,
Quid gemis? At culpæ est. ingemis? auctor Amor.
Mirus Amor si credibilis volucrisque hominisque:
Sed quantum, oro, homini convenit & volucri?
Et si remigio alarum rostrôque superba es,
O aquila, ast omni est alite major homo.
Naturam accusa, quæ corpus pectore dispar:
At qui dat dispar corpore pectus Amor.
Quicquid formosum est, penetrat, trahit, arripit ad se.
Nempe est de Veneris sanguine natus Amor.

Quæ-

*

Quænam hæc forma? dei. Cur verſa eſt? fulgura lucis
Divinæ non fert debilis hæc acies.
Quid verò exiſtit tanquam uno è corpore corpus?
Hic Amor eſt. Si Amor eſt, cur videt? at Iovis eſt.
Cur ita complicitis alis? nunquam evolat. At cur
In ſe convertit tela? ſui ille amor eſt.
Cur ferro ſine tela gerit? quia vulneris expers
Ille eſt: at veſter vulnerat & cruciat.

*

Sic tua ſit, quamcunque tuam vis eſſe puellam:
Sic quamcunque voles, mutuus ignis edat:
Sic nunquam dulci careant tua pectora flamma,
Et ſic læſuro ſemper amore vacent.

*

Vince mero curas, & quicquid fortè remordet
Comprime: deque animo nubila pelle tuo.
Nox curam ſi prendit, alit. malè creditur illi
Cura, niſi à multo marcida facta mero.

*

Balnea, vina, Venus corrumpunt corpora noſtra,
Et vitam faciunt balnea, vina, Venus.

*

Sanguine ſi noſtro, noſtra ſi morte liceret
Pallentes Orco, proh dolor! eripere:
Et ſi quæ patimur crudeli funere fata,
Hoc ſaltem nobis munere grata forent:
* *Tæderet quantos cœli convexa tueri;*
Quantæ ſævirent in ſua corda manus?
Et tu, quæ fuerim ſi noſſes, candide lector,
Nunc animam quoque tu purpuream vomeres,
Vivere quo rurſus poſſem, & ſupereſſe daretur,
Iungere & innumeras nexa per ora animas.

*

Hîc jacet exutis Dionyſia flebilis annis,
Extremum tenui quæ pede rupit iter.

Cujus

Cujus in octava lascivia surgere messe
Cœperat, & dulces fingere nequitias.
Quòd si longa tuæ mansissent tempora vitæ,
Doctior in terris nulla puella foret.

*

Verna puer, puer ô mi verna, quis, ah ! quis ab aura
In tenebras rapuit : perditus ah ! morerer,
Ni tecum assiduè loquerer, ni sæpe jocando
Fallerer, hinc te cùm continuò aspicio.
Semper ero tecum, & si me sopor occupet, umbram,
Te umbra petam. ergo unquam ne metue abs te abeam.

*

Formâ atque illecebris Veneri vix æmula livor
Saxo delicias invidus occuluit :
Artificis pietate iterum rediviva placebam,
Ni me vidisset Cypria marmoream.

*

Si fructus proprio subdit de germine tellus,
Si reparat sparsis debita seminibus ;
Nascentur tumulo formæ, nova messis, honores,
Et lepor, & suavis gramina nequitiæ.

*

Injice, si pietas usquam est, suspiria, & imple
Mecum hospes lacrymis marmoris hoc vacuum.
Nam formæ exemplum periit cùm obiit mea Lyde,
Quam periêre homines, vel periêre dii.

*

Lydia bella puella, candida,
* *Quæ bene superas lac & lilium.*
Albamque simul rosam rubidam,
Aut expolitum ebur Indicum,
Pande puella, pande capillulos
* *Flavos, lucentes ut aurum nitidum*
Pande puella collum candidum,
Productum bene candidis humeris.
Pande puella stellatos oculos,
Flexáque supèr nigra cilia.

Pande puella genas roſeas,
Perfuſas rubro purpuræ Tyriæ.
Porrige labra, labra corallina,
Da columbatim mitia baſia:
Sugis amentis partem animi:
Cor mihi penetrant hæc tua baſia.
Quid mihi ſugis vivum ſanguinem?
*Conde papillas, conde * gemipomas,*
Compreſſo lacte quæ modò pullulant.
Sinus expenſa profert cinnama:
Vndique ſurgunt ex te deliciæ.
Conde papillas, quæ me ſauciant
Candore, & luxu nivei pectoris.
Sæva non cernis quod ego langueo?
Sic me deſtituis jam ſemimortuum?

Licinii Calvi in Cn. Pompejum.

Magnus, quem metuunt omnes, digito caput uno
Scalpit. quid credas hunc ſibi velle? virum.

REGIANI DE BAIIS.

Ante bonam Venerem gelidæ per litora Baiæ,
Illa natare lacus cum lampade juſſit Amorem:
Dum natat, algentes cecidit ſcintilla per undas:
Hinc vapor uſſit aquas: quicunque natavit, amavit.

PETRONII AFRANII.
De ſigillo Cupidinis aquas fundentis.

Igne ſalutifero Veneris puer omnia flammans
Pro facibus proprias arte miniſtrat aquas.

SENTII AVGVRINI.

Canto carmina verſibus minutis
His, olim quibus & meus Catullus,
Et Calvus, vetereſque, ſed quid ad me,

* Vnus

** Vnus Plinius est mihi, priores?*
Mavult versiculos foro relicto:
Et quærit quod amet, juvatque amare,
Ille Plinius, ille. quid? Catones.
I nunc, qui sapias, amare noli.

*

Parce precor virgo toties mihi culta videri,
Meque tuum forma perdere parce tua.
Parce supervacuo cultu componere membra:
Augeri studio tam bona forma nequit:
Ne tibi sit tanto caput & coma pexa labore,
Et caput hoc bellum est, & coma mixta placet.
Ne stringant rutilos tibi serica vincla capillos,
Cùm vincant rutilæ serica vincla comæ.
Nec tibi multiplicem crines revocentur in orbem,
Inculti crines absque labore placent.
Aurea nec video cur flamea vertice portes:
Aurea nam nudo vertice tota nites.
Vtráque fert auris aurum, fert utraque gemmas,
Vtraque nuda novis anteferenda rosis.
Ora facis vitreo tibi splendidiora nitore,
Cùm tantum ora vitro spendidiora geras.
Incendunt niveum lunata monilia collum,
Nec collum simplex dedecuisse potest.
Contegis occulta candentes veste papillas,
Candida cum nolit veste papilla tegi.
Ne toga fluxa volet, reprimit tibi fascia corpus:
Sat corpus veneror, sit toga fluxa licèt.
Dic, teretes digitos quare annulus & lapis ambit,
Cùm teretes digiti dent pretium lapidi?
Ornatu nullo potes exornatior esse,
Et tantùm ornaris in mea damna nimis.
Ne te plus æquo species externa perornet,
Cùm sis plus æquo pulchra decore tuo.
Non ego sum pro quo te componendo labores,
Nec qui te talem non, nisi cogar, amem.

Pronus amo: non ſum tenero qui pugnet amori,
Nec qui te roſeam vellet amare deam.
Cùm radiis certare Iovis tua lumina poſſent,
Et poſſent radiis vincere ſigna Iovis.
Sole nihil toto meliùs ſplendeſcit in orbe,
Sole tamen meliùs ſpendidiúſque nites.
Sunt tibi colla quidem nive candidiora recenti,
Sed nive, quæ nullo marcida Sole jacet.
Conveniunt tepido tua frons & pectora lacti,
Sed lacti ſaturæ quod poſuêre capræ.
Cedit odora tibi vernantis gloria Sylvæ,
Nec tibi quod riguus præferat hortus habet.
Nulla colorati ſpecies tibi proxima prati
Nec cùm floruerit par tibi campus erit.
Alba liguſtra tuæ nequeunt accedere laudi,
Fixaque ceſpitibus lilia laude premis.
Nulla tuos poſſunt æquare roſaria vultus,
Cùm nec adhuc ſpinis ſit roſa vulſa tuis.
Gratia, quam violæ maturo flore merentur,
Si quod contulerit ſe tibi, vilis erit.
Non Helenæ mater, nec par tibi filia Ledæ:
Quamvis hæc Paridem moverit, illa Iovem.
Compulit illa Iovem cygni latuiſſe ſub alis,
Compulit illa Phrygas ſæva ſub arma duces.
Leda per albentes humeros fluitante capillo
Dum legit Argivæ florea ſerta deæ,
Erranti ſuper aſtra Iovi de nube ſuprema
Cognita, plumalem de Iove fecit avem.
Tuque puellarum dum ludis in agmine princeps.
Inter virgineos lucida ſtella choros,
Si magno conſpecta Iovi de nube fuiſſes,
Depoſuiſſe deum non puduiſſet eum.
Aſt Helenæ facies & opima potentia formæ
Dardanio Paridi per mare præda fuit.
Græcia conjurat repetendam mille carinis,
Iurata hanc ratibus Græcia mille petit.

Te tam conſpicuam Phrygius ſi prædo videret,
Et te vel ratibus, vel rapuiſſet equo.
Annis tracta decem ſunt Troïca bella : ſed uno,
Si pro te fierent, menſe peracta forent,
Virgine Ledæa me judice dignior eſſes,
Pro qua Trojanas flamma cremaret opes,
Tu poteras Priamo validiſſima cauſa fuiſſe,
Nulla ut cura foret regna perire ſua.
*Si ſuccincta togam * riſu pharetrata Dianæ*
Venatrix toto crine ſoluta fores :
Si Dryadum comitata choro, ſi nuda lacertos
Arcu fulmineos inſequereris apros :
Te quicumque deus ſylvoſa per antra vagantem
Conſpiceret, veram crederet eſſe deam.
De pretio formæ cùm tres certamen ineſſent,
Electuſque Paris arbiter eſſet eis :
Præfecit Venerem Paridis cenſura duabus,
Deque tribus victæ ſuccubuêre duæ.
Cum tribus ad Paridem ſi quarta probanda venires,
De tribus à Paridi quarta probata fores.
Pomáque ſi formæ potiori danda fuere,
Hæc potiùs formæ danda fuere tuæ.
Ferrea corda gerit, tua quem cœleſtis imago,
Vel tam purpureæ non tetigere genæ.
Robore, vel ſcopulo genitum convincere poſſim,
Quem tam ſollennis forma monere nequit.

*

In cratere meo Tethys eſt conjuncta Lyæo,
Et dea mixta deo ; ſed dea major eo.

*

Blanditur puero Satyrus, vultuque, manuque,
Nolentis ſimilis retrahit ora puer.
Quem non commoveant, quamvis de marmore ? fundit
Penè preces Satyrus, penè puer lacrymas.

*

Me mihi ſurripuit contraria flamma ſororum,

Pulchra Theis oculis, ore nigella Melas.
Ore Melas, oculiſque Theis, placuere, ſubinde:
Pulchra Theis oculis, ore nigella Melas.
Sed dum nigra Melas ridet ſine voce ſororem,
Deſpectam Theidis forma facitque Melam;
Me mihi reſtituit contraria flamma ſororum:
Pulchra Theis oculis, ore nigella Melas.

FINIS

Variorum veterum erronum Venereorum, & CATALECTORVM.

AVSONII
Viri Conſularis
CENTO NVPTIALIS,
Virgilianis verſibus in alium ſenſum detortîs.

AVSONIVS PAVLO S.

PERLEGE hoc etiam, ſi operæ eſt, frivolum & nullius pretii opuſculum: quod nec labor excudit, nec cura limavit: ſine ingenii acumine, & moræ maturitate. CENTONEM vocant, qui primi hac concinnatione luſerunt. Solæ memoriæ negotium, ſparſa conligere, & integrare lacerata: quod ridere magis, quam laudare poſſis. Pro quo, [1] ſi per Sigillaria in auctione veniret, [2] neque Afranius

1. *ſi per Sigillaria in auctione veniret*] *Sigillaria* à ſigillis, hoc eſt, parvis ſignis dicta feſta memorat idem Auſonius in Edyllio de Feriis Romanis. *Sigillaria* etiam locus fuit Romæ. Gellius lib v, c. IV. *Apud Sigillaria fortè in libraria ego & Iulius Paulus poëta, vir memoria noſtrâ doctiſſimus, conſederamus.* Vinetus. Idem Gellius lib. II, c. III. *Gabbema.*

2. *neque Afranius* nauci *daret*] Afranius poëta comicus. *Nauci*, putamen nucis & rem nihili ſignificat, ut docet Eraſmus in Adagiis, ex Feſto Pompejo: unde quidam in Comœdia Afranii *Nauci* proprio nomine dictus

nius *nauci* daret, [1] nec *cicum* ſuum Plautus offerret. Piget enim Virgiliani carminis dignitatem tam joculari dehoneſtaſſe materia. Sed quid facerem? juſſum erat. [2] quodque eſt POTENTISSIMVM IMPERANDI GENVS, rogabat, qui jubere poterat, Imperator Valentinianus, Vir meo judicio eruditus: qui Nuptias quondam ejuſmodi ludo deſcripſerat, aptis equidem verſibus, & compoſitione feſtiva, experiri deinde volens, quantum noſtra contentione præcelleret, ſimile nos de eodem concinnare præcepit. Quam ſcrupuloſum hoc mihi fuerit, intellige. Neque anteferri volebam, neque poſthaberi: quum aliorum quoque judicio detegenda eſſet adulatio inepta, ſi cederem: inſolentia, ſi, ut æmulus, eminerem. Suſcepi igitur ſimilis recuſanti: feliciterque & obnoxius gratiam tenui: nec victor offendi. Hoc, die uno, & addita lucubratione, properatum, [3] modo inter liturarios meos cum reperiſſem: tanta mihi candoris tui, & amoris fiducia eſt, ut ſeveritati

dictus, qui nihili eſſet. *Vinetus.*

1. *nec* cicum *ſuum Plautus offerret*] Exſtat Rud. II, VII, XXII. *Ciccum non interduim.* οὐδὲν διάφορον ποιοῦμαι. Idem alibi; *pluma non intereſt.* Scaliger in conjectaneis. I. Gulielmius: *nihil interdare*, ſuſque deque facere, καὶ ἀδιαφορεῖν. ſic idem Plautus: *ciccum, floccum non interdare*, in eadem ſignificatione uſurpat, Capt. III, V: & Trin. IV, II. &c. Etiam Lipſius Epiſt. Quæſt. lib. I, c. II docet, *ciccum* eſſe leve quiddam, ut *hilum.* Gloſſæ: *Ciccum*, ῥοᾶς ὑμὴν, *membrana tenuis, quæ eſt in malo Punico cellularum diſcrimen*, ut Varro ait. Heſychius: κίκκος διαχώρησις. Gloſſarium H. Stephani: *ciccum* γρὺ κίκκος. quod Græci, οὐδὲ γρὺ, Latini *nec ciccum*: & κίκκος eadem notione apud Græcos. Timon Syllographus:

> Πτωχὸς μὲν φρένας εἰμὶ, νόου δέ μοι
> οὐκ ἔνι κίκκος.
>
> *Exſenſum mihi pectus, & haud hilum*
> *mihi mentis.* Gabbema.

2. *quodque eſt* POTENTISSIMVM] Macrob. lib. II Saturn. de Cæſare & Laberio; *poteſtas non ſolùm ſi invitet, ſed etiam ſi ſupplicet, cogit.* Idem.

3. *modo inter liturarios meos cum reperiſſem*] Eadem ſignificatione *liturarii* in epiſtolæ nonæ Auſonii titulo: *Hoc inchoatum, neque impletum, ſic de liturariis ſcriptum.* quod vocabulum, neſcio, quàm ſit antiquum; ſed eas chartas ſignificat, in quibus primum ſcribimus, quidquid ſit orationis quod componimus, à multis lituris, quibûs ea in re uti ſolemus; quemadmodum in extremo carmine ad Theodoſium idem meminit Auſonius:

> *Ne ferat indignum vatem, centumque*
> *lituras,*
> *Mutandas ſemper deteriore nota.*

Vinet.

tati tuæ nec ridenda ſubtraherem. Accipe igitur opuſculum de inconnexis continuum, de diverſis unum, de ſeriis ludicrum, de alieno noſtrum: ne in ſacris & fabulis, [1] aut Thyonianum mireris, aut Virbium. illum de Dionyſio, hunc de Hippolyto reformatum. Et ſi pateris, ut doceam docendus ipſe, CENTO quid ſit, abſolvam. *Variis de locis, ſenſibuſque diverſis, quædam carminis ſtructura ſolidatur: in unum verſum ut coëant, aut cæſi duo, aut unus & ſequens*

1. *aut Thyonianum mireris, aut Virbium*] Hippolytum ab Inferis & morte ad vitam redintegratum, *Virbium* fuiſſe appellatum, dixit in Præfatione in Griphum. Narratur autem hæc fabula de Hippolyto Ovidio lib. XV, Euripidi, Senecæque in tragœdia Hippolyto, Hygino, Servio, & aliis. Cujus hæc ſumma eſt: Theſeus Athenienſium rex, patres habuit deum Neptunum, & Athenarum regem Ægeum, at matrem Æthram. Illi filius fuit Hippolytus ex uxore Hippolyta, ſive, ut alibi legitur, Antiopa. Qua mortua, Phædram Minois regis Cretæ inſulæ filiam duxit Theſeus. Hæc privignum ſuum egregia formâ juvenem, amore capta, marito abſente, de ſtupro interpellavit. Hippolytus, qui cunctarum alioqui mulierum commercium averſabatur, tantum ſcelus exhorruit. Quem contemptum Phædra impatientiùs ferens, literas ad Theſeum dedit, quibûs ab Hippolyto ſe per vim ſtupratam mentiebatur: & ſuſpendiô ſe necavit. Theſeus litteris conjugis credidit: & quum non facilè poſſet ipſe de filiô pœnas ſumere, patrem Neptunum rogavit, ut Hippolytum puniret. Neptunus itaque è mari phocam, vitulum marinum, immanem, emiſit: cujus forma & horribili mugitu, equi, quibus junctis Hippolytus ſecundum mare vehebatur, territi, dominum ſuum diſtraxerunt. Diana autem quum Hippolytum propter caſtitatem unice carum haberet, eum in vitam per Æſculapium fratris filium Apollinis revocavit: indéque Latini pro Hippolyto *Virbium*, quaſi *Biſvirum* vocaverunt. Quod ad Dionyſium ſive Bacchum attinet (de cujus nominibus Epigramm. XXVIII, & XXIX.) hic etiam *Thyoneus*, id eſt, Θυωνεὺς, cognominatur Horatio, Ovidio (IV. *Metam.*) & aliis Latinis æquè atque Græcis poëtis; ſed quòd idem etiam *Thyonianus* pro *Thyoneo* ſit nuncupatus, hoc verò nomen apud ſolum Auſonium legere memini, & Catullum in Epigrammate ad ſuum puerum, ſi quidem ibi rectè *Thyonianus* legit Lil. Gyraldus VIII Syntagmate de Diis:

Migrate: hic merus eſt Thyonianus.

Vbi meus liber habet, *Thyonieus*; Sed nec Phornutus, qui Dionyſium à Gigantibus diſcerptum, & ab Rhea reſtitutum fuiſſe meminit, novum nomen in altera vita accepiſſe refert. *Vinetus*. Apud Catullum veteres Interpretes Palladius Fuſcus, Antonius Palladius, & alii retinent *Thyonianum*, & accipiunt meri vini liquorem Bacchium. Mureto eſt *Thyonianus* nomen Liberi patris, à Thyone matre ipſius, quæ & Semele dicitur. Bacchus fertur, Iove patre concedente, matrem Semelen ab inferis eduxiſſe, & immortalitate donatam; *Thyonem* à ſacris, quæ illi attribuit, denominaſſe. nam Θύω, ſacra facio dicitur. indè ipſe Liber ex materno nomine *Thyoneus* appellatus eſt, ut ſcribit Diodorus. *Scriverius*.

1. *Nam*

quens cum medio. [1] *Nam duos junctim locare, ineptum est : & tres una serie, meræ nugæ. Diffunditur autem per cæsuras omnes quas recipit versus Heroicus, convenire ut possit, aut penthemimeris cum reliquo anapæsto : aut trochaicè cum posteriore segmento : aut septem semipedes cum anapæstico chorico : aut post dactylum atque semipedem, quicquid restat hexametro.* [2] *Simile ut dicas ludicro, quod Græci*

1. *Nam duos junctim locare ineptum est*] Quod tamen aliquot locis fecisse videris, mi Ausoni. ut in Cœna nuptiali :

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Et in Epithalamio :

Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulcra faciat te prole parentem.

Et in Ingressu in cubiculum :

Succidimus. non lingua valet. non corpora nota
Sufficiunt vires, nec vox aut verba sequuntur. S. A. Gabbema.

2. *Simile ut dicas ludicro, quod Græci στομάχιον voc.*] Scriverius : *S. u. d. l. q. G. ostomation v.* De ludicro ὀστομαχίων, quæ officula sunt, noli dubitare quin verè divinarim. Legendum apud Ausonium : *Simile ut dicas ludicro quod Græci ὀστομάχιον vocavere. Ossicla ea sunt :* perperam hodie *oscilla* ibi legas, & στομάχιον. Nec moror Glossas, quæ στομάχιον etiam scribunt, nempe pro ὀστομάχιον. Sic σχίεια κόμματα vocant quæ sunt ἰσχίεια. Et *schiadicos* puto reperiri apud Marcianum Capellam pro *ischiadicis*. Indè *schiaticam* vocamus hodie hunc morbum sive dolorem, pro ἰσχιαδικῇ. ὀστῶδες est officulare : indè ὀστόμαχα & ὀστομάχια. Hæc in scheda Cl. Salmasius. Magnus Felix Ennodius, Episcopus Ticinensis, in Epigrammatis, DE STOMATICO EBURNEO.

Sollicitata levi marcescunt corda virorum
Tormentô. fas est ludere virginibus.
Frangunt Marmaricis elephas quod misit ab arvis,
Per micas sparsum mox solidatur opus.
De Pœno teneræ discunt cum fraude jocari.
* *Nam ridere necis munere, fœmineum est.*
Angusta norunt res mille includere capsâ :
Omne ebur hoc, mulier, pectoris arca tui est.

Quo Epigrammate hoc Ludicri genus graphicè, & pleniùs quàm ab Ausonio, describitur. Primùm ostendit officula hæc eburnea fuisse, quæ frustillatim sparsa, in unum coagmentarentur, mille formas & simulacra, quod & Ausonius monet, variegatâ concinnatione repræsentantia. Deinde videtur Antistes Ticinensis, non sine aliquo morsu & sale in sequiorem sexum, innuere hoc Ludicrum Pœnis deberi, atque ex Africa in Europam translatum. Si quidem me, vulgatas editiones castigantem, audias in quibus legitur, *De pœna teneræ*, & mendosiùs, *De pœna temere.* Quod si emendandum ita, ut dixi, non sit : tentabunt alii meliùs, & exponent quid hìc & sequenti pentametrô, sive auctor sive librarii velint, quod equidem cum ignarissimis scio. Quis autem ignorat, *Punicam fidem* proverbiis nobilitatam? quæ *Pœna fides* Ausonio Ep. XII. De fluxa mulierum fide, nihil attinet dicere. Porrò, apparet ex hoc loco, officula hæc capsulâ condi solita, ad res

Græci στομάχιον vocavere. Oscilla ea sunt. ad summam quatuordecim figuras Geometricas habent. [1] *Sunt enim æquilatera : vel triquetra : extentis lineis : aut rectis angulis, vel obliquis : isoscele, vel isopleura : ortho-*

mille, ut ait Ennodius, indidem promenda, cùm animi relaxandi caussâ puellæ hac arte vellent ludere. Doctissimus Sirmondus in Notis suis ad illum auctorem, interpretatur *Stomatio eburno*, Oscillo. & Glossarii locum adhibet: putatque eódem spectare larvam argenteam Petronii Arbitri, cujus catenatio mobilis diversas figuras exprimebat. Qui cùm hunc errorem cum Scaligero, quem sequitur, communem habeat, refutatione aliâ non indiget. Hæc scripseram, cùm iteratò de hoc ludicro cum eodem amico nostro loquutus accepi ab illo locum Atilii Fortunatiani, qui de Metris scripsit, & locum quidem emendatiorem quàm in editionibus; cap. de Hendecasyllabo Phalæcio: *Nam si loculus ille Archimedius quatuordecim eboreas lamellas* (ecce totidem agnoscit Ausonius) *quarum anguli varii sunt, in quadrata forma inclusas habet, componentibus nobis aliter atque aliter, modò galeam, modò sicam, aliàs columnam, aliàs navem figurat, & innumerabiles efficit species: solebatque nobis pueris hic loculus ad confirmandam memoriam plurimùm prodesse; quantò majorem potest nobis afferre voluptatem, quantóque pleniorem utilitatem carmina inter manus habentibus Metrorum varia tractatio, cùm subinde apud poëtas ea quæ fallunt imperitos metra inserta numeris & intermixta carminibus deprehendemus?* Quadrata illa *forma*, in qua inclusæ lamellæ angulis variis, ipse loculus est. *capsam* vocat Ennodius.

1. *Sunt enim æquilatera: vel triquetra extentis lineis, aut rectis angulis vel obliquis.* Ἰσοσκελῆ ipsi vel ἰσόπλευρα vocant, ὀρθογώνια quoque & σκαληνά.] Sic habet locus hic in cunctis nostris codicibus itaque plena videtur oratio. ut nec deesse quicquam, nec redundare videatur. Cæterùm hæc mihi non minùs sunt obscura, quàm illa alia, quæ suo Gripho Ternarii inseruit Ausonius, Geometrica. Ibi appellavit Triangulum. *Æquilatus:* ψ. I.

Per trinas species trigonorum linea currit,
Æquilatus, vel crure pari, vel in omnibus impar.

Id quod Græci dicunt ἰσόπλευρον, cujus omnia latera sunt inter se æqualia: hîc *Æquilatus* dicit, quod latera tantùm duo habet æqualia: & ἰσοσκελὲς Græci vocant. Quæ namque subjicit Græca, *ἰσοσκελῆ ipsi vel ἰσόπλευρα*, &c. an non iis exposita voluit, quæ præmiserat Latina? Ita Triquetrum ἰσόπλευρον accipit. Sed quis nostrûm eam Triquetri significationem unquam esse credidit? Quod ad me attinet, Triquetrum, Triangulum, Τρίγωνον idem valere, semper autumavi: & Siciliam Britanniamque esse *triquetras* dictas *à triangula specie*, ut inquit Plinius tertiô Naturalis historiæ, cap. VIII. non quòd earum latera forent inter se æqualia; ut certè non sunt. Illud *extentis lineis*, pro rectis lineis accipio. Euclides enim quæ in primo Elemento definit triangula, hæc εὐθύγραμμα vocat, hoc est, rectilinea, ut nostri homines jam pridem dicere cœperunt: sed quæ in sphæra fiunt triangula, ut quum inter se secantes coluros Æquinoctialis circulus medios secat, hæc rectilinea non sunt: & quod sequitur, *aut rectis angulis*, hoc interpretatio verbi Græci ὀρθογώνιον, quod rectangulum vulgò dicimus. Sed quod subjungitur, *vel obliquis*, id quî conveniat cum scalenis? Angulorum alii recti appellantur, alii non recti, sive, ut hîc dicuntur, obliqui. Recti anguli, quos & *normales* nuncupavit Quinctilianus in extremo libro XI sunt,

orthogonia quoque vel scalena.[1] *Harum vertibularum variis coagmentis simulantur species mille formarum, Elephantus bellua: aut aper bestia: anser volans: &*[2] *mirmillo in armis subsidens: venator, & latrans canis: quin*[3] *& turris:*[4] *& cantharus: & alia hujusmodi innumerabilium figurarum: quæ alius alio scientius*[5] *variegant. Sed peritorum concinnatio, miraculum est: imperitorum junctura, ridiculum.* Quo prædicto, scies: quod ego posteriorem imitatus sum. Hoc ergo Centonis opusculum, ut ille ludus, tractatur

sunt, quos præstat, qui Græcis *γνώμων*, Latinis Norma vocatur. Obliqui verò, qui rectis illis vel majores sunt, vel minores: quos obtusos & acutos nominant. Σκαληνὸν autem triangulum Euclidi, quod tria habet æqualia latera; non, quod rectos habeat vel obliquos angulos; recipitque triangulum scalenum cuncta genera angulorum. Et triangulum illud Pythagoricum Vitruvio descriptum lib. IX scalenum est, & tamen idem etiam orthogonium & rectangulum triangulum. *Vinetus.*

1. *Harum vertibularum*] Sic Gabbem. in textu, & recentissima edit. I. Tollii. in nota Gabbema: *H. verticularum. Verticulas* quum dixit Lucilius vetus poëta articulos intelligi voluit, Festus: quidquid hoc loco sint.

2. *mirmillo*] Iuvenalis Sat. VIII.

> --- *Nec mirmillonis in armis*
> *Nec clypeô Gracchum pugnantem aut falce supina*
> *Nec galeâ faciem abscondit.* ---

Ait Commentator: *Mirmillo armaturæ Gallicæ nomen ex pisce inditum, cujus imago in galea fingitur.* Vnde discimus armaturam hanc & nomen quoque Gallicum esse, ex pisce videlicet inditum. Quis autem iste piscis? Gillius hoc fortè dicet, qui ait homines etiam idiotas apud Gallos piscem quempiam *mormyron* sive *mormilon* nuncupare. Et addit difficulter à piscatoribus eundem capi, quòd se fundo cœnóque immergat, & capi ferè ob id verriculô. Adeo ut de *mirmillorum* jam etymo ampliùs aut disputandum aut ambigendum vix censeam. *Mirmillones* enim uti ex loco etiam Iuvenalis allato patet, sese vel abscondere, vel, ut ait Ausonius, *in armis subsidere* solebant, quo vel inferrent vel averterent ictus. Idque & Ammianus indicat lib. XVI. Seque in modum *mirmillonis operiens hostium latera perforabat.* Vnde etiam Mirmilloni compositus Retiarius dicere solitus, cùm se vel inclinaret mirmillo, vel exire studeret ictum: *Te non peto, piscem peto.* Quæ omnia sententiæ nostræ convenientissima sunt. Nam *retiarius* altera manu, in modum piscatoris *mormulon* capturientis, reticulum tenebat. *Mirmillo* verò, qui *mormuli* piscis imaginem in galea prætulerit, in modum ejusdem pisciculi, modò se humi demittebat, modò operiebat ut vel inferret plagas vel evitaret Retiarii insidias. *Pontanus.*

3. *& turris*] Etiam *turturis* pro *turris* scriptum invenit Mariangelus: & possunt antiqui *turturis* pro *turtur* dixisse, quemadmodum *vulturis* pro *vultur* & in versu Ennii apud Priscianum lib VI.

> *Vulturis in silvis miserum mandebat homonem.* Vinetus.

4. *& cantharus*] Quid hîc *cantharus* sive *κάνθαρος*, vas, an piscis, an scarabæus insecti genus? *Idem.*

5. *variegant*] Hoc verbum pro *variare & variè exornare*, nescio quàm vetus sit: quo utuntur primi Bibliorum interpretes. *Id.*

1. *pro-*

ctatur : pari modo, ſenſus diverſi ut congruant : adoptiva quæ ſunt, ut cognata videantur : aliena ne interluceant : accerſita ne vim redarguant : denſa ne ſupra modum protuberent : hiulca ne pateant. Quæ ſi omnia ita tibi videbuntur, ut præceptum eſt, dices me compoſuiſſe Centonem. Et quia ſub Imperatore meo tum merui : [1] procedere mihi inter frequentes ſtipendium jubebis. Sin aliter, [2] ære dirutum facies : ut cumulo carminis in fiſcum ſuum redacto, redeant verſus unde venerunt. Vale.

AVSONII
CENTO NVPTIALIS.

A. 5. [3] ACCIPITE *hæc animis, lætaſque advertite mentes,*
A. 11. *Ambo animis, ambo inſignes præſtantibus armis;*
B. 7. *Ambo florentes,* † *genus inſuperabile bello.* A. 4.
A. 6. [4] *Tuque prior,* † *nam te majoribus ire per altum* A. 3.

A. 3. *Auſpiciis*

1. *procedere ſtipendium*] Livius lib. XXV. *Tribuni plebis ad populum ferrent, ut qui minores ſeptem & decem annis, ſacramentô dixiſſent, iis perinde ſtipendia procederent, ac ſi ſeptem & viginti annorum, aut majores milites facti eſſent.* Idem lib. V. *placere autem omnibus iis, voluntariam extra ordinem profeſſis militiam, æra procedere. & equiti certus numerus æris eſt adſignatus.* Gabbema.

2. *ære dirutum facies*] Quos *quaſſatos* nunc dicimus, antiqui *ære dirutos* vocabant. Feſtus: *ære dirutum,* inquit, *militem dicebant, cui ſtipendium ignominiæ cauſsâ non eſt datum, quod æs diruebatur in fiſcum non in militis ſacculum.* Hoc verbo Cicero facetiſſimè in Verrem uſus eſt Act. ſexta: *Dii faciunt ut rei militaris, ut belli mentionem facere audeas. Cognoſcentur enim omnia iſtius æra illa vetera, ut non ſolùm in imperio, verùm etiam in ſtipendiis qualis fuerit intelligatis. Renovabitur prima illa militia cùm iſte è foro abduci non (ut ipſe prædicat) perduci ſolebat. Aleatoris Placentini caſtra commemorabuntur, in quibus cùm frequens fuiſſet, tamen ære dirutus eſt.* Id eſt, quamvis non eſſet emanſor, ſed frequens in caſtris aleatoriis, tamen ære dirutus eſt, id eſt, ſtipendia perdidit, alea ſcilicet omnia abſumente. Idem in Antonian. XIII. *Fraudator creditorum Trebellius, homo dirutus diruptuſque Quintus Cælius, id eſt, tum Sermioſus, tum diſſipato patrimoniô expeculiatus atque omni ære exhauſtus.* Luſit enim Cicero per paronomaſiam dirupti. Siquidem *ære diruti milites* æra non merebant, & quaſi ſine ære erant. Tales enim ſunt quibus nihîl reliqui eſſe dicimus, id eſt, quibus ad manticam res rediiſſe vulgari Proverbiô dicitur. *Budæus.*

3. ACCIPITE *hæc animis*] Ad Valentinianum & Valentem fratres, Cæſares. *Gabbem.*

4. *Tuque prior*] ô Valentiniane. *Idem.*

1. *Tuque*

A. 3. *Auspiciis manifesta fides.* † *quo justior alter* A. I.
A. I. *Nec pietate fuit, nec bello major & armis.*
A. 4. [1] *Tuque puerque tuus,* † *magnæ spes altera Romæ,* A. 12.
A. 8. *Flos veterum virtusque virum,* † *mea maxima cura,* A. I.
A. 12. [2] *Nomine avum referens, animo manibusque parentem.*
A. 6. [3] *Non injussa cano.* † *sua cuique exorsa laborem* A. 10.
Fortunamque ferent. † *mihi jussa capessere fas est.* A. I.

COENA NVPTIALIS.

A. 5. *EXspectata dies aderat* † *dignisque hymenæis* A. 11.
A. 6. *Matres atque viri,* † *juvenesque ante ora parentum* G. 4.
A. I. *Conveniunt: stratoque super discumbitur ostro.*
Dant famuli manibus lymphas, † *onerantque canistris* A. 8.
Dona laboratæ Cereris: † *pinguisque ferinæ* A. I.
A. 8. *Viscera tosta ferunt.* † *series longissima rerum.* A. I.
A. 8. *Alituum pecudumque genus,* † *capreæque sequaces* G. I.
Non absunt illis, † *nec oves hœdique petulci,* G. 4.
G. 3. *Et genus æquoreum,* † *damæ, cervique fugaces.* G. 3.
A. 11. *Ante oculos, interque manus sunt* † *mitia poma.* B. I.
A. 8. *Postquam exempta fames, & amor compressus edendi:*
A. I. *Crateras magnos statuunt,* † *Bacchumque ministrant.* A. 8.
A. 2. *Sacra canunt,* † *plaudunt choreas, & carmina dicunt:* A. 6.
A. 6. *Nec non Threïcius longa cum veste sacerdos*
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.
A. 9. *At parte ex alia,* † *biforem dat tibia cantum,* A. 10.
A. 4. *Omnibus una quies operum;* † *cunctique relictis* A. 8.
Consurgunt mensis. † *per limina læta frequentes* A. I.
A. 9. *Discurrunt, variantque vices* † *populusque patresque,* A. 9.

O. 11. *Ma-*

1. *Tuque puerque tuus mea maxima cura*] Gratianus, filius tuus: quem mihi in disciplinam tradidisti. *Gabbema.*

2. *Nomine avum referens*] Avus Gratiani Augusti, Gratianus. *Idem.*

3. *Non injussa cano*] Iusserat Imperator Valentinianus: quod suprà dixit in Epistola ad *Paulum.* Vinetus. Qui *Paulinus* Achilli Statio ad Catullum, & Lilio Gyraldo III Historiæ Poëtarum. *Scriver.*

I. PA-

A. 11. *Matronæ, pueri.* † *vocemque per ampla volutant* A. 1.
Atria. dependent lychni laquearibus aureis.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSÆ.

A. 4. *TAndem progreditur* † *Veneris justissima cura,* A. 10.
A. 7. *Iam matura viro, jam plenis nubilis annis:*
A. 1. *Virginis os habitumque gerens,* † *cui plurimus ignem* A. 12.
Subjecit rubor: & calefacta per ossa cucurrit,
A. 7. *Intentos volvens oculos:* † *uritque videndo.* G. 3.
A. 7. *Illam omnis tectis, agrisque effusa juventus,*
Turbaque miratur matrum. † *vestigia primi* A. 5.
Alba pedis. † *dederatque comam diffundere ventis.* A. 1.
A. 3. *Fert picturatas auri sub tegmine vestes,*
A. 1. *Ornatus Argivæ Helenæ.* † *qualisque videri* A. 2.
A. 2. *Cœlicolis, & quanta solet* † *Venus aurea contra:* A. 10.
A. 6. *Talis erat species.* † *talem se læta ferebat* A. 1.
A. 2. *Ad soceros;* † *solioque alte subnixa resedit.* A. 1.

DESCRIPTIO EGREDIENTIS SPONSI.

A. 9. *AT parte ex alia* † *foribus sese intulit altis* A. 11.
A. 9. *Ora puer prima signans intonsa juventa,*
Pictus acu chlamidem auratam, † *quam plurima circum* A. 5.
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit:
A. 10. *Et tunicam molli mater quam neverat auro.*
A. 1. *Os humerosque deo similis,* † *lumenque juventæ* A. 2.
A. 8. *Qualis ubi Oceani perfusus lucifer unda*
Extulit os sacrum cœlo: † *sic ora ferebat,* A. 3.
Sic oculos. † *cursuque amens ad limina tendit.* A. 2.
A. 2. *Illum turbat amor, figitque in virgine vultus.*
A. 1. *Oscula libavit,* † *dextramque amplexus inhæsit.* A. 8.

OBLATIO MVNERVM.

A. 5. INcedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Dona ferunt, † pallam signis auroque rigentem; A. 1.
A. 11. Munera portantes, aurique eborisque talenta,
Et sellam † & pictum croceo velamen acantho. A. 1.
A. 1. Ingens argentum mensis : † colloque monile A. 1.
Baccatum, & duplicem gemmis auroque coronam.
A. 5. Olli serva datur † geminique sub ubere nati. A. 5.
A. 10. Quattuor hic juvenes, totidem † innuptæque puellæ : A. 2.
A. 5. Omnibus in morem tonsa est coma. † pectore summo A. 5.
Flexilis obtorti per collum it circulus auri.

EPITHALAMIVM VTRIQVE.

A. 12. TVm studio effusæ matres † ad limina ducunt. A. 10.
G. 4. At chorus æqualis, † pueri innuptæque puellæ, A. 2.
G. 2. Versibus incomptis ludunt, & carmina dicunt : A. 6.
B. 8. O digno conjuncta viro, † gratissima conjunx, A. 10.
A. 1. Sis felix, † primos Lucinæ experta labores, G. 4.
G. 4. Et Mater, cape Mæonii carchesia Bacchi.
B. 8. Sparge marite nuces. † cinge hæc altaria vitta, B. 8.
A. 8. Flos veterum virtusque virûm; tibi ducitur uxor; B. 8.
A. 1. Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulcra faciat te prole parentem.
A. 9. Fortunati ambo. † si quid pia numina possunt, A. 4.
A. 3. Vivite felices, † dixerunt. currite fusis B. 4.
Concordes stabili fatorum numine Parcæ.

INGRESSVS IN CVBICVLVM.

G. 4. POstquam est in thalami pendentia pumice tecta
Perventum : † licito tandem sermone fruuntur. A. 8.
A. 8. Congressi jungunt dextras : † stratisque reponunt. A. 4.
A. 1. At Cytherea novas artes, † & pronuba Iuno A. 4.
A. 11. Sollicitat : suadetque ignota lacessere bella.

A. 1. Ille

A. 1. *Ille ubi complexu † molli fovet : atque repente* A. 8.
Accepit solitam flammam, † lectumque jugalem : A. 4.
A. 6. *O virgo, nova mi facies, † gratissima conjunx :* A. 10.
A. 6. *Venisti tandem, † mea sola & sera voluptas.* A. 8.
A. 2. *O dulcis conjunx. non hæc sine numine divûm*
A. 12. *Proveniunt. † placitone etiam pugnabis amori ?* A. 4.
A. 4. *Talia dicentem jamdudum aversa tuetur :*
A. 12. *Cunctaturque metu : telumque instare tremiscit,*
A. 1. *Spemque metumque inter. † funditque has ore loquelas:* A. 5.
A. 10. *Per te, per, qui te talem genuere, parentes,*
B. 2. *O formose puer, † noctem non amplius unam* A. 1.
A. 9. *Hanc te oro, solare inopem, † & miserere precantis.* A. 10.
A. 12. *Succidimus. non lingua valet, non corpore notæ*
Sufficiunt vires. nec vox, aut verba sequuntur.
A. 9. *Ille autem, Caussas nequicquam nectis inanes :*
A. 12. *Præcipitatque moras omnes, † solvitque pudorem.* A. 4.

[1] PARECBASIS.

HActenus castis auribus audiendum mysterium nuptiale, ambitu & circumitione velavi. Verum quoniam fescenninos amat celebritas nuptialis: verborumque petulantiam notus vetere instituto ludus admittit : cætera quoque cubiculi & lectuli operta prodentur, ab eodem auctore collecta : ut bis erubescamus, qui & Virgilium faciamus impudentem. Vos, si placet, hîc jam legendi modum ponite; cætera curiosis relinquite.

[2] IMMINVTIO.

A. 11. *POstquam congressi † sola sub nocte per umbram,* A. 6.
G. 3. *Et mentem Venus ipsa dedit, † nova prœlia tentant.* A. 3.

A. 10. *Tol-*

1. PARECBASIS] Παρέκβασις, *egressus*, vel *egressio* Quinctiliano l. IV. Παρέκβασις *est*, inquit, *alienæ rei, sed ad utilitatem causæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio.* Gabbema.

2. IMMINVTIO] *Imminuere* est deminuere, seu diminuere. *Imminutio*, deminutio. seu diminutio. *Imminue-*

A. 10. *Tollit se arrectum.* † *conantem plurima frustra,* A. 9.
A. 10. *Occupat os, faciemque,* † *pedem pede fervidus urget.* A. 12.
A. 7. *Perfidus alta petens,* † *ramum qui veste latebat* A. 6.
B. 10. *Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem,*
A. 12. *Nudato capite,* † *& pedibus per mutua nexis,* A. 7.
A. 3. *Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum,*
A. 10. *Eripit à femore, & trepidanti fervidus instat.*
A. 1. *Est in secessu,* † *tenuis quo semita ducit,* A. 11.
A. 8. *Ignea rima micans* † *exhalat opaca mephitim.* A. 7.
A. 6. *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.*
A. 7. *Hic specus horrendum,* † *talis sese halitus atris* A. 6.
A. 6. *Faucibus effundens nares contingit odore.* A. 9.
A. 11. *Huc juvenis nota fertur regione viarum:*
A. 5. *Et super incumbens* † *nodis & cortice crudo,* A. 9.
A. 9. *Intorquet summis adnixus viribus hastam.*
A. 11. *Hæsit, virgineumque alte bibit acta cruorem.*
A. 2. *Insonuere cavæ gemitumque dedere cavernæ.*
A. 11. *Illa manu moriens telum trahit. ossa sed inter*
G. 3. *Altius ad vivum persedit* † *vulnere mucro:* A. 11.
A. 4. *Ter sese attollens, cubitoque innixa levavit:*
Ter revoluta toro est. † *manet imperterritus ille.* A. 10.
A. 3. 5. *Nec mora, nec requies:* † *clavumque affixus & hærens* A. 5.
Nusquam amittebat, oculósque sub astra tenebat.
A. 6. *Itque reditque viam totiens,* † *uteròque recusso* A. 2.
A. 9. *Transadigit costas,* † *& pectine pulsat eburno.* A. 6.
A. 5. *Iamque ferè spatio extremo, fessique sub ipsam*
Finem adventabant. † *tum creber anhelitus artus,* A. 5.
Aridáque ora quatit: sudor effluit undique rivis.
A. 11. *Labitur exanguis:* † *destillat ab inguine virus.* G. 3.

Sed

minuere autem *pudicitiam* in primo Plautinæ Cistellariæ actu:

-- *Sed tu, an unquam cum quiquã viro*
Consuevisti? SIL. *Nisi quidem cum*
Alcesimarcho nemine:
Neque pudicitiam meam mihi alius
imminuit quisquam.

Pro *auferre* dictum videtur. Vnde Hadr. Turnebus scripsit Adversariorum III, c. XIX. Ausonium hîc *Imminutionem* usurpasse, pro primo congressu cum uxore, quòd tum virginitas imminuatur. *Elias Vinetus.*

1. *Qui*

Sed cum legeris,adesto mihi adversus eos. [1] *Qui*,ut Iuvenalis ait ,

Curios simulant, & Bacchanalia vivunt :

ne forte mores meos spectent de carmine.

Lasciva est nobis pagina, vita proba :

[2] Vt Plinius dicit. Meminerint autem , quidpe eruditi , probatissimo viro Plinio in poëmatis lasciviam , in moribus constitisse censuram : [3] prurire opusculum Sulpitiæ , nec frontem caperare : [4] esse Apulejum in vita Philosophum, in epigrammatis amatorem , in præceptis omnibus extare severitatem , in epistolis ad Cærelliam subesse petulantiam : [5] Platonis Symposion [6] composita in

1. *Qui Curios simulant*] Marcus Curius homo optimus & continentissimus , qui de Sabinis , Samnitibus , Lucanis triumphavit , & Pyrrhum Epirotarum regem Italiâ expulit. Cui cùm Samnites legati aurum multum obtulissent , recusavit , dicens : malle se aurum habentibus imperare,quàm aurum habere. *Lubinus.*

2. *Vt Plinius dicit*] Quem Plinio attribuit Ausonius versiculum , hunc Valerii Martialis invenies lib. I Ep. V. sive memoriâ lapsus sit Ausonius , quod hic non puto ; sive ab amico fuerat Martialis mutuatus. Sed vide caput XVIII lib. XIII Noctium Atticarum A. Gellii. Cajus autem Plinius, cujus extant Epistolarum libri IX , & Panegyricus Trajano Augusto dictus, Carmina etiam edidisse se multis locis commeminit : ut Ep. IV lib. VII. quæ post Ausonium intercidisse possunt. Horum petulantiam lasciviamque excusat lib. IV Epist. XIV: & lib. V Epist. III. *Vinetus.*

3. *prurire opusculum Sulpitii*] Lascivum & libidinosum esse. Sulpicios duos celebrat poëtas Lilius Gregorius in libris de Poëtis : quorum carmina ad nos non pervenerunt. In Gratiarum actione pro Consulatu memoravit Ausonius alium Sulpicium. *Vinetus.* Nos *Sulpiciæ* excudi jussimus , ut poëtriam innuat , cujus Martialis meminit : cujusque Satyra extat, & apud Iuvenalis interpretem, obscœni, ut videtur, operis fragmentum :

Ne me cadurcis destitutam fasciis
Nudam Caleno concubantem proferat.

Scriverius.

4. *esse Apulejum*] Hic est L. Apulejus Madaurensis , philosophus Platonicus. cùjus extat *Asinus aureus*, & alia pauca ex multis , quæ scripserat. interciderunt inter alia , ista ejus Amatoria , quorum ipse meminit in Apologia. *Gabbema.*

5. *Platonis Symposion*] Vnus ex Platonis Dialogis , *Συμπόσιον*, vel *de Amore.* Ausonius Epigr. CXXXVI convertit Græca Platonis, quæ apud Diogenem Laërtium in vita Platonis , & Apulejum in Apologia , & Anthologiæ lib. III.

Ἀστὴρ, πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν ἑῷος.
Νῦν δὲ θανὼν λάμπεις ἕσπερος ἐν φθιμένοις.

Vinetus. Ἀστὴρ , Stella. (hoc fuit nomen puero, quem amavit insignis ille vir) & in Stellam sic Ausonius :

Stella prius superis fulgebas Lucifer : at nunc

ra in ephebos [1] epyllia continere. [2] Nam quid Anniani fescenninos? [3] quid antiquissimi poëtæ Lævii Erotopægni-

Extinctus, cassis lumine Vesper eris.

Platonis nulla carmina extant, nisi *amoris Elegia.* Nam cætera omnia (credo, quòd tam lepida non erant,) igni deussit: Apulejus Apolog. ferè initiô. ubi & hunc puerum *Astera* vocat; aliáque Epigrammata amatoria Platonis recenset. quæ vide. *Scriverius.*

6. *composita in ephebos edyllia*] *Ephebus*, ἔφηβος, *Ephebia*, prima pars adolescentiæ & extrema pueritiæ, ait Donatus in Andriam. *Gabbema.*

1. *epyllia*] Aliter, *edyllia.* Præfatione in Gryphum: *Primùm, ejusmodi epyllia, nisi vel obscura sint, nihil profutura.* Ita ibi libri membranei. Vulgò, *edyllia.* Quid *Edyllium*, diximus in primum Ausonii edyllium. Ἐπύλλιον diminutivum & ipsum, ab ἔπος, quod versum & carmen significat. *Vinetus.*

2. *Nam quid Anniani fescenninos*] *Fescennini versus*, inquit Festus, *qui canebantur in nuptiis.* Nominati & suprà fuerunt in Parecbasi *Fescennini.* Interciderunt autem isti Fescennini Anniani. qui poëta fuit æqualis A. Gellii, ut cognosces ex lib. IX, & XX noct. Attic. *Vinet.* De eo, quem & prænomine *Titi* insignit, sic Gyraldus in Historia Poëtarum, Dial. IV. *Ab Ausonio Gallo facta est mentio Anniani, fuit verò poëta comis & perurbanus. A. Gellio amicus. de quo & sic lib. XX Noct. Attic.* Annianus, *inquit*, poëta in fundo suo, quem in agro Phalisco possidebat, agitare erat solitus vindemiam hilarè atque amœniter. ad eos dies me & quosdam familiares vocat. *Hæc ille. Citatur & à Grammaticis. Fescennini versus* unicâ *n* scribit Festus, *ex urbe Fescenina* (alias *Fescenia.*) *allati: sive ideo dicti, quia Fascinum putabantur arcere.* Vbi Lipsius festivè, *acuere.* Scriverius.

3. *quid antiquissimi poëtæ Lævii Ἐρωτοπαιγνίων libros loquar*] V. Cl. Hadrianus Iunius Animadversorum lib. VI, c. XIII monuit ante annos LXXX, legendum hoc loco Ἐρωτοπαιγνίων, ex Prisciano & Sosipatro Grammaticis. Idemque mendum sustulit ex codicibus Gellianis, lib. II, cap. XXIV. *Lævium*, non *Livium Andronicum*, quod illi existimant, scriptorem esse Erotopægniorum, probat inlustris Scaliger Ausoniarum Lectionum lib. II, c. XXVII. In fine (inquit) Centonis in ea epistola, qua excusat licentiam carminis, mentio fit *Livii* vetustissimi poëtæ, sed perperam legitur *Livius*, quum sit Lævius. Nam *Livius Andronicus* est primus ille, qui fabulam Romæ docuit. *Lævius* est is, qui poëma Iö scripsit: Item Erotopægnia. quæ lascivissima poëmatia fuisse, indicat cùm titulus, tum etiam Ausonius ipse. Sed molles ex illis adferuntur (ex VI *Erotopægnion* à Prisciano) versiculi isti, de coronâ plectili;

Andromacha per ludum manu
Lascivulâ, ac tenellulâ,
Capiti meo trepidans, lubens
Insolita plexit munera.

Apud Gellium in veteribus codicibus non *Nævio* adtribuitur Alcestis, sed *Lævio*: qui est iste, de quo jam loquimur. Quid, quod Apulejus in Apologia *Lalium* vocat? ut videatur propiùs accedere ad *Lævium.* Itaque alius est *Livius Andronicus*, qui Odysseam vertit, fabulas multas docuit: alius *Lævius*, qui Erotopægnia, & Iö composuit. Nam semper ita scriptum apud Gellium invenio. Quòd si & hic quoque *Livius* vocatur: alius tamen est ab Andronico. neque obstat, quod ab Ausonio *antiquissimus* vocatur. Apud Macrobium quoque *Nævius* falsò pro *Lævius* citatur in his versibus:

pægniων libros loquar ? ¹ Quid Evenum, quem Menander

Hac quà Sol vagus igneas habenas
Immittit propiùs, jugatque terræ.

Eſt enim idem noſter *Lævius*. Hæc ibi. Apud Feſtum verò, v. *Redivia* *Lævius* non *Livius* legendum. Sæpe citatur *Livius* & *Nævius*, cùm ſit *Lævius*, qui ſcripſit Erotopægnia. Item poëma Iö, ex quo eſt iſte Scazon:

Scabra in legendo, rediviosave offendent.

Nam ex eodem poëmate de Iö ſcribit:

Seſeque in alta maria præcipitem miſit
Inops, & ægra ſanitatis Herois.

De Fragmentis Livii Andronici, vide caſtigationes in Sextum Pompeium. ipſumque Feſtum v. *Adfatim.* v. *Corniſcarum*, v. *Inſeque*, v. *Nefrendes*, v. *Nequinont*, & v. *Vacerra.* At in v. *Petrarum*, non *Livius*, ſed *Lævius in Centauris* legitur in ſchedis. Vide præterea v. *Anclare*, v. *Dacrimas*, v. *Demum*, v. *Duſmoſo*, v. *Gnaricavit*, v. *Noëgum*, v. *ommentant*, v. *Ocrim*, v. *Procitum*, v. *Profanum*, v. *Quamde*, v. *Quinquertio*, v. *Sollo*, v. *Stirpem*, v. *Struices*, v. *Surregit*, v. *Topper.* De ipſo Livio Andronico, v. *Scribas*. Erotopægniôn libri, qui laudantur à variis Grammaticis illius *Livii* non ſunt, ſed *Lævii*. Quòd autem memoriæ prodit vir doctiſſimus, hanc inſcriptionem æmulatos poſtero tempore Nævium & Pacuvium: fallitur. Vtrumque auctorem Erotopægniôn citat quidem Nonius Marcellus; ſed mendosè ſcriptum eſt in uno loco, & in altero lacuna eſt. De quo aliàs. Confunduntur ſæpe *Lævius*, *Nævius*, *Novius*, apud Grammaticos. qui legendi cum judicio. Apud Priſcianum ad teſtimonium citatur *Nævius* II Iliados.

Fecundo penetrat penitus, thalamôque potitur.

Vbi *Lævius* potiùs legendum putat eruditiſſimus & accuratiſſimus, vir Gerardus Ioannes Voſſius, tertio de Analogia, c. xxxv. Quem vide etiam eodem libro, cap. xxiv. ubi de Nunnio ſive Ninnio Craſſo agit, qui Iliada Homeri vertit. & tecum ſtatue, an non & hoc Priſciani loco pro *Nævius* ſcribendum ſit *Ninnius*. Scriverius.

1. *Quid Evenum*] idem Medicus & Philologus ille eximius, medicinam huic loco facere aggreſſus, vulnus præter opinionem inflixit, legendo *Evemerum*. Is etenim, inquit, ſcriptor Meſſenius patriâ, libidines obſcœnas, ſpurcoſque Deorum amores carmine evulgavit, ab Ennio poſtea in Latinam linguam converſus. Vnde ſic quoque apud Sext. Pompeium legendum eſt. SVS MINERVAM, *in proverbio eſt, ubi quis id docet alterum, cujus ipſe inſcius eſt. Quam rem in medio (quod ajunt) poſitam Varro & Euemerus* (non, *Eumerus*) *ineptis μύθοις involvere maluerunt, quàm ſimpliciter referre.* Hæc ille. Q. Ennii fragmenta aliquot ex Evemeri Sacra hiſtoria, ipſiuſque Evemeri reliquias, collegit nobiliſſimus Hieronymus Columna, Italus, politiorum literarum, fideique ac diligentiæ præclarus. qui conſulatur. De Eueno poëta Lilius in hiſtoria Poëtarum, Dialog. III. *Fuit Evenus*, inquit, *elegiarum poëta, ejus Philiſti magiſter qui ſecundum præcepta artis Oratoriæ hiſtorias conſcripſit. Hujus certè Eveni verſus citat Ariſtoteles, cùm de conſuetudine agit, quam aliam quaſi naturam eſſe exiſtimat. Extant in Gnidiam Venerem duo ejus epigrammata, item alia in Myronis vaccam. Duos tamen Eveni nomine fuiſſe reperio apud Suidam & Val. Harpocrationem, & ambos quidem Elegiographos. Id quod Harpocration comprobat ex Eratoſthenis in Chronographiis auctoritate, eoſdem ait fuiſſe ex Paro inſula. Meminit & eorum alterius divus Plato: etſi in vulgatis codicibus inverſè atque præpoſterè, aliquando legitur. Meminit & Max. Tyrius in quodam*

der ſapientem vocavit? Quid ipſum Menandrum? quid Comicos omnes? quibus ſevera vita eſt,& læta materia. Quid etiam [1] Partheniam dictum cauſa pudoris? qui [2] octavo Æneidos, quum deſcriberet coitum Veneris atque Vulcani, [3] γλισχροσεμνίαν decenter immiſcuit. Quid in tertio Georgicorum de ſummiſſis in gregem maritis? nonne obſcænam ſignificationem honeſta verborum tranſlatione velavit? Et ſi quid in noſtro joco aliquorum hominum ſeveritas veſtita condemnat: de Virgilio accerſitum ſciat. Igitur cui hic ludus noſter non placet, ne legerit. aut cum legerit, obliviſcatur. aut non oblitus, ignoſcat. etenim fabula de nuptiis eſt; & velit, nolit, [4] aliter hæc ſacra non conſtant.

CVPI-

quodam ſermone de Socrate loquens, quem ait ab Eveno poëticam comparaſſe. Eſt & apud Auſonium in quadam epiſtola hujus poëtæ nomen perperam, ut puto, ſcriptum. Ita enim legendum exiſtimatur, Quid Evenum, quem Menander ſapientem vocavit? *Citatur & Evenus ab Artemidoro lib.* I Ὀνειροκριτικῶν, *in Amatoriis ad Eunomium*, &c. *Scriverius.*

1. *Partheniam dictum cauſa pudoris*] Παρθένος, virgo, puella. Vide Virgilii vitam per Donatum. Hinc ἁγνὸν, id eſt, caſtum, appellat, puto, Virgilium Græcus poëta in epitaphio Didonis; ipſo fine:

Πιερίδες τί μοι ἁγνὸν ἐφωπλίσσατε Μάρωνα;
Τοῖα καθ' ἡμετέρης ψεύσατο σωφροσύνης.

Armaſti caſtum cur in me Muſa Maronem?
Hac damno noſtræ ficta pudicitiæ.

Idem.

2. *octavo Æneidos*] Ejus ſunt verſ.

Optatos dedit amplexus, placidumque petivit,
Conjugis infuſus gremio, per membra ſoporem.

A. Gellius lib. IX, cap. X. *Gabbema.*

3. *γλισχροσεμνίαν*] Γλίσχρος lubricus, laſcivus, σεμνός, pudicus, gravis, honeſtus. Mariangelus tamen αἰσχροσεμνίαν mavult, id eſt, turpem pudicitiam. *Vinetus.*

4. *aliter hæc ſacra non conſtant*] Hoc adagio licebit uti, ſi quando fatebimur culpam! ſed quæ rei locoque conveniat; Eraſmus Adagiô LXXXVIII Centuriæ IV Chiliadis II. *Gabbem.*

CVPIDO CRVCI-AFFIXVS.

AVSONIVS GREGORIO FILIO SALVTEM.

[1] AN nunquam vidisti nebulam pictam in pariete? Vidisti utique, & meministi. [2] Treviris quippe in triclinio Æoli fucata est pictura hæc: *Cupidinem*

1. AN *nunquam vidisti nebulam pictam in pariete*] Repone quod in MSS. codd. repperit Mariangelus Accursius: *En unquam vidistin*, &c. Qui modus percontandi vel Terentio per est familiaris: ne Maronem, cujus studiosissimus Vir Consularis, aliosque in testimonium citem. Hallucinantur autem mirifice qui hic tabulam pictam malunt ex Plauti Menæchmis Act. I, Sc. II; & Terentii Eunucho Act. III, Scen. V. cujus lectionis ne minimum vestigium in membranis quibus usus Mariangelus. Quid? quod reclamet ipse Ausonius, qui pictæ nebulæ alio item loco meminerit: epistolâ ad Symmachum: *hoc me velut aureæ bracteæ fucus, aut picta nebula non longius quàm dum videtur oblectat*: denique hic *Aëris campos* depictos ait, & marcentes *nebuloso lumine* flores, aliáque ejusmodi. *Scriverius*.

2. *Treviris in triclinio Æoli fucata est pictura*] Tilianus codex, & Parisiensis liber Iodoci Badii apud Vinetum, *in triclinio Zoili*. Melius & probabilius; cùm Æolus infrequentius nomen sit, quàm *Zoilus*. Quare ex veterum codicum fide scripturam hanc non gravatè admiserim. Dominus illarum ædium Treviris, in quibus Triclinium illud quod exhibebat eam picturam, fuerit non Æolus aliquis, à ventorum rege denominatus, sed Zoilus. ZOILI nomen proprium bis terve occurrit in antiquis Inscriptionibus. Apianus olim exhibuit hanc repertam Comi: D. M. C. MESSENI. ZOILI. COLLEG. DENDROPH. COMENSIUM. Anno unde sexcentesimo & millesimô Tibure effossum marmor, cui inscriptus crocodilus: & hæc Epigraphe: DIS. MAN. ÆL. ZOILUS. HIC SITUS. EST. VIXIT. ANN. LII. A Gutenstenio Gruterus pag. ıɔcccc, 9. Apud quem etiam illa superior Inscriptio, pag. CCCCXXXVIII, 2. Et pag. CCCI, 2. ex veteris tabulæ fragmento. ANTISTIUS. ZOILLUS. Id est, ZOILUS, nam L superfluè geminatur: ut in QUERELLA pag. CCCCLXXX, V. VELLII pag. DCLXXII, I. OLLIM, pag. DCXC, 5. pro *Querela*, *velit*, *olim*. Sic etiam ubi in veteri Romano Martyrologio, Adone, & Vsuardo, XXIV Maji, legitur: *In Istria natalis SS. Zoelli*, &c. margini Vsuardi adscriptum est, *Zoili*. Aliàs item Zoilus inter Sanctos. Ado in Martyrologio, XXVII Iunii. *Cordubæ in Hispaniis natalis SS. Zoili & aliorum*: Eadem eodem die Vsuardus. Martyrologium Romanum non celebrat Cordubensem Martyrem; sed alium XXIV Novembris; *Romæ*, inquit, *Chrysogoni Martyris, & Zoili*. Vsuardus *Zoilum* præterit Ado pluribus

pluribûs agit de Chryſogono, & *Zoilum* Chryſogoni *abſciſſum caput corpori ejus compaginaſſe* (verba Adonis ſunt) memoriæ prodit. Quin etiam *Zoilus* Grammaticus, unus ex Dipnoſophiſtis apud Athenæum. Vt nihil hîc dicam de nobiliſſimo *Zoilo*, qui ὁμηρομάστιγος cognomen meruit. cujus audax, ſed parum felix mordacitas proverbio locum fecit, ut vulgò *Zoili* vocentur nobilium auctorum obtrectatores & caſtigatores : vel Plinio teſte in operis ardui præfatione. Ad quem quoque alludit meus Hiſpanus in Epigrammatis lib. IV Epigr. LXXVII:

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic *Zoilus* Amphipolites fuit. Scripſit varia: & inter ea, Grammatica quædam contra Homerum. Vide Suidam, & Ælianum Variar. lib. XI, c. X. Ex *Zoili* cujuſdam ſcriptis multa Plinius in librum XII Nat. Hiſtor. transtulit: & apud eundem lib. XIII Zoili Macedonis ſcripta citantur. Hic iſte Amphipolitanus creditur: Amphipolis enim urbs Macedoniæ. *Zoilus de Figuris* citatur à Phœbammone Sophiſta de Figuris, referente Bibliothecâ Geſneriana Tiguri aucta. Alios atque alios poſſem recitare, ex Vitruvio & Clemente Alexandrino, & aliis. Et pluria ſunt Martialis in Zoilum epigrammata. Sed de Zoilis plus ſatis: ne & ipſe Zoilos irritem. Abunde liquet ſcribendum eſſe apud Auſonium *Zoili*, pro *Æoli*. Niſi quis malit, *Treviris in triclinio Solii*. ut Palatii triclinium intelligat: quamquam impropriè & minùs uſitatè *Solium* pro *Palatio* dici poſſit. Ipſe Auſonius tamen alio loco ſic accepiſſe videtur:

Armipotens dudum celebrari Gallia geſtit,
Treviricæque urbis ſolium, quæ proxima Reno,
Pacis ut in mediæ gremio, ſecura quieſcit.

De Claris urbibus III. D. Ambroſius lib. V Epiſt. XXVII. *Cùm perveniſſem Treveros, poſtridie proceſſi ad Palatium.* Treverorum urbem Mela & Ptolomæus Auguſtam nominant. Data Treveris pluria Auguſtorum Reſcripta; Conſtantini, Iuliani, Valentiniani, Valentis, Gratiani, Valentiniani Iunioris, Theodoſii, Arcadii. Et Ammianus Marcellinus lib. XV. *Treveros domicilium Principum clarum* ait. Vide eundem lib. XXVII, XXIX, & XXX. Vidi etiam, qui *in triclinii tholo* legendum conjecerat : quam conjecturam vix ægrè ferant, qui balnearum quidem tholos meminerint, non tricliniorum; ut quæ alio modo fuerint camerata. Ammianus lib. XXVIII. *Tholos introierint balnearum.* Atqui apud Martial. hoc Epigramm. lib. II, LIX.

MICA vocor. quid ſim, cernis. Cœnatio parva;
Ex me Cæſareum proſpicis, ecce, tholum.
Frange thoros : pete vina : roſas cape : tingere nardô :
Ipſe jubet mortis te meminiſſe Deus.

Accipiunt eruditiſſimi viri non Auguſti Mauſoleum, non Capitolium, non Flaviæ gentis templum, vel ædes Cæſaris, cum vulgo interpretum, ſed tholum interiorem ipſius *Micæ*, à quo pendebat cranium, quod convivas mortis admoneret, ut eò largiùs indulgentiúſque viverent. (Vide Scaligeri lib. II Auſon. lect. cap. XXVI.) Vetus Gloſſarium: Θόλος, *teſtudo*. Suidas: Θόλος, οἶκος περιφερής. καὶ τῷ πρυτάνεις ἑστιῶντο, &c. Philander ad quartum Vitruvii hæc adnotavit: *Tholus eſt ædificii camera, quæ altius creſcens rotunda formâ in faſtigiatum cacumen deſinit, à quo* Πάνθεον θολοειδὲς *ſcripſit Dion lib. liij. Re enim vera Pantheum eſt hemiſphæriô tectum, hoc eſt, circulata camerâ, inque medio hæmiſphærio lumen ad circinum factum. Aliàs eſt teſtudinis umbilicus, id eſt, velut ſcutum in medio tecto, quo trabes omnes conveniunt, ubi dona ſuſpendebantur, auctore Servio IX Æneid.* Quamquam poſſit nimis laxum videri &

nem cruci affigunt mulieres amatrices, non hæ de noſtro ſeculo, quæ ſponte peccant: ſed illæ Heroicæ, quæ ſibi ignoſcunt & plectunt deum. quarum partem [1] in Lugentibus campis Maro noſter enumerat. Hanc ego imaginem ſpecie & argumento miratus ſum: deinde mirandi ſtuporem tranſtuli ad ineptiam poëtandi. Mihi præter lemma, nihil placet. Sed commendo tibi errorem meum. [2] Nævos noſtros & cicatrices amamus: nec ſoli noſtro vitio peccaſſe contenti, affectamus ut amentur. Verum quid ego [3] huic Eclogæ ſtudioſe patrocinor? certus ſum, quodcunque meum ſcieris, amabis: quod magis ſpero, quam ut laudes. [4] Vale.

AVSONII
CVPIDO CRVCI-AFFIXVS.

[5] *A*ERIS *in campis, memorat quos Muſa Maronis,*
[6] *Myrteus amentes ubi lucus opacat amantes,*

Orgia

vagum de magna urbe loquentem referre in Triclinii *tholo* hoc aut illud pictum haberi. De villa aliqua tolerabilius ſit. Sine dubio itaque indicare voluit Auſonius Palatium Treverenſe: aut alicujus ædes in quibus illud Triclinium. Eum *Zoilum* appellant veteres codices, non *Æolum*. Atque ita repone. *Scriverius.*

1. *in Lugentibus campis*] Virgilius lib. VI divini operis:

Nec procul hinc partem fuſi monſtrantur in omnem
Lugentes campi. Sic illos nomine dicunt.
Hic quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, & myrtea circùm
Silva tegit. curæ non ipſa in morte relinquunt. Gabbema.

2. *Nævos noſtros & cicatrices amamus*] Hoc adagio ſignificatur, turpitudinem noſtram, vitia, ineptias noſtras nobis placere. *Nevum* autem, non *nævum* ſcripſit, puto, Eraſmus in proverbio, *E nevo cognoſcere.* Idem.

3. *huic Eclogæ patrocinor*] Defendo hanc meam eclogam. Eſt *ecloga* Græcum ἐκλογή. quod exponit electionem vetus Gloſſarium: ſed quæ poëmata Theocriti εἰδύλλια, βουκολικά-que vulgo inſcribuntur, ac Virgilii Bucolica, hæc antiqui Grammatici *Eclogas* quoque vocant, veluti Servius in tertium, ſeptimum, nonum, eorum Virgilii carminum. *Eclogas* etiam Porphyrio vetus Horatii commentator, Horatii nuncupat *Epiſtolas* & *Satyras*, in epiſtolam ſeptimam libri primi, & in Satyram tertiam, quintam, ultimam ſecundi Sermonum: ac Auſonius *Odas* in præfatione Griphi. Hinc *Eclogarium* in titulo Dodecaſtichi de diebus ſeptimanæ. *Vinetus.*

4. *Vale*] Addunt quidam libri, *ac dilige parentem.* Cæterum de Hoc Auſonii filio Gregorio, quem Georgium Iodoci Badii exemplaria nuncupant, legere licebit, carm. Parentalium IX. *Gabbem.*

5. AERIS *in campis*] Virgil. lib. VI fine;

— Sic

Orgia ducebant Heroides: & ſua quæque,
Vt quondam occiderant, leti argumenta gerebant,
Errantes ſilva in magna, & [1] ſub luce maligna,
Inter arundineaſque comas, gravidumque papaver,
Et tacitos ſine labe lacus, ſine murmure rivos.
Quorum per ripas nebuloſo lumine marcent
Fleti olim regum & puerorum nomina flores,
[2] Mirator Narciſſus, & [3] Oebalides Hyacinthus,

Et

--- Sic tota paßim regione vagantur.
Aëris in campis latis, atque omnia luſtrant.

An quòd inanis tota illa plaga ſit, corporibûs carens, animaſque & umbras aërias eorum vice habeat, & aëre vacuo diffuſa ſit & obſeſſa? aërem enim inane appellari, non eſt inuſitatum. Quin inanitas de mari etiam dicitur. Plin. lib. VI, c. I. *Non fuerat ſatìs Oceano ambiſſe terras, & partem earum aucta inanitate abſtuliſſe.* Nam malè *immanitate* ſcribitur. An verò quòd in ditione ſint Ditis, regiones atræ & caliginoſæ, id eſt, aëriæ? poëtæ autem Græci ἠερόεντα quoque κέλευθα, id eſt, vias aërias appellant, quæ ad Orcum ferunt. *Turnebus.*

6. *Myrteus -- lucus*] *Sylva myrtea* Virgil. lib. VI. Eſt *myrtus* arbor ſacra Veneri. Virgil. in Meliboeo:

Populus Alcidæ gratißima, vitis Iaccho,
Formoſæ myrtus Veneri, ſua laurea Phœbo.

Hîc autem eſt, quæ παρίσωσις appellatur Euſtathio, πάρισον ὁμοιοτέλευτον Rutilio, Quinctiliano, Aquilæ. Sunt enim πάρισα, ſive ὁμοιοτέλευτα, vel ὁμοιοκατάληκτα *campis* & *Maronis*, *amentes* & *amantes*: qualia reperies multa paſſim. Cæterùm priores etiam poëtæ eadem figurâ libenter uſi reperiuntur. Homerus in prima Odyſſeæ rhapſodia:

Ἐκ γὰρ Ὀρέσταο τίσις ἔσσεται Ἀτρεΐδαο.

Virgilius Eclog. II.

Dixit Damœtas, invidit ſtultus Amyntas. Ovid. I Faſtor.

Ora vides Hecates in tres vergentia partes. Vinetus.

1. *ſub luce maligna*] Virgil. lib. VI, verſ. CCLXX.

Ibant obſcuri ſola ſub nocte per umbras,
Perque domos Ditis vacuas & inania regna.
Quale per incertam lunam ſub luce maligna
Eſt iter in ſylvis, ubi cœlum condidit umbrâ
Iuppiter, & rebus nox abſtulit atra colorem.

Luce maligna; ubi Servius, *Obſcura. Nam malignum eſt propriè anguſtum: ut, adituſque maligni, id eſt, minores, obſcuri. Sanè ſciendum Lunæ licet minoris, commemoratione, oſtendere eum fuiſſe illic aliquid lucis. Nam aliter omnia, quæ dicturus eſt, videre non poterant.* Gabbema.

2. *Mirator Narciſſus*] Auſonius Epigr. XCV de Narciſſo ſui ipſius amore capto:

Si cuperes alium, poſſes, Narciſſe potiri:
Nunc tibi amoris adeſt copia, fructus abeſt.

De eodem Epigr. XCVI.

Quid non ex hujus forma pateretur amator,
Ipſe ſuam qui ſic deperit effigiem?

De inſano Narciſſi amore, atque in florem ſui nominis transformatione, legendus Ovid. III Metamorph. *Idem.*

3. *Oebalides Hyacinthus*, &c.] Oebali filius, Regis Laconiæ, quæ & *Oebalia*,

 ab

Et Crocus auricomans, & murice pictus Adonis,
[1] *Et tragico scriptus gemitu Salaminius Æas.*
Omnia, quæ lacrymis & amoribus anxia mœstis
Exercent memores, obita jam morte, dolores,
Rursus in amissum revocant Heroidas ævum.
[2] *Fulmineos Semele decepta puerpera partus*
*Deflet, & ambustas * latera per inania cunas*

Venti-

ab illo apud Virgilium, & *Oebaliæ* hinc Amyclæ in epistolæ vicesimæ-quinctæ versu vicesimo-sexto. Hyacinthus autem Phœbi Apollinis amores in versu sexagesimo-nono Technopægnii, mutatur in florem libro decimô Metamorphoseon Ovidii, & *Crocus* quartô. *Adonidis* verò cruor eodem decimo, & *Ajacis* [s. *Æantis*] tertiô decimo. *Vinetus.*

1. *Et tragico scriptus gemitu*] αἲ αἲ, id est, heu heu, gementis, querentis, dolentis vox : quales in quibusvis Tragœdiis frequentes, non solùm in illis de Ajace. Qui autem Latinis Ajax, Græcis Αἴας τῦ Αἴαντος, unde hic *Æas* : quod nomen ex tragica illa voce αἲ αἲ geminata factum videtur : quem Hyacintho flori (in eum puer Hyacinthus primus, deinde Ajacis cruor conversus fuit) inscripsit Apollo, dicente Ovidio :

Non satis hoc Phœbo est. is enim fuit auctor honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscripsit : & αἲ αἲ
Flos habet inscriptum : funestáque litera ducta est.

Inter Heroum Epitaphia est Ajacis tertium. *Salamis* autem est insula maris interni, patria Ajacis : unde *Salaminius.* Idem.

2. *Fulmineos Semele decepta puerpera partus Deflet, & ambustas * latera per inania cunas,*&c.] Legendum omnino:

Deflet, & ambustis laterum per inania cunis
Ventilat ignavum simulati fulminis ignem.

Tò *fulminis* Mariangelus Accursius observavit in MSC. cod. cùm legeretur antea *fulguris.* Quod temere fortassis non irrepsit . sed genuinum ipsius Poëtæ est. Non enim nocentissimum fulmen Semele immissum, sed mitius quoddam & secundum : referente Ovidio in hac Fabula Metamorph. lib.III. * *Latera per inania.* Vinetus inter alia ad hunc locum, *vereor , inquit , ut ne hîc latera pro alio aliquo verbo sit suppositum.* Editiones quædam interjecerunt *hæc : latera hæc per inania.* Quæ nullam sanè bonam sententiam efficere monuerunt viri docti, leguntque :

--- ambustas lacerans per inania cunas.

Per inania, interpretantur *Aëris in campis.* Ad quæ Claudii Salmasii hanc Notam in schedis meis inveni : Lacerare inquit , potiùs quàm redintegrare locum mihi videntur qui *lacerans* legunt. Nescio etiam quid sit *ventilare fulminis ignem.* An fulmen ut ignis vulgaris potest ventilari ? sed nec *ventilare* heic accipiendum pro ventulum facere , & flabellô ignem excitare. *Ventilare* est in altum jactare , ut faciunt qui *ventilare arma* dicuntur Quintiliano : & *ventilare æstivum aurum digitis sudantibûs* Iuvenali. Nunc te judicem appello , an non meliùs sic restitui possit :

Deflet , & ambustas latè per inania cunas
Ventilat ignavo simulati fulminis igne.

Ventilat latè per inania cunas ambustas simulati fulminis ignavo igne. Hæc ille. Festiva admodum videtur acerrimi

Ventilat ignavum simulati fulminis ignem.
Irrita dona querens, sexu gavisa virili,
[1] *Mœret in antiquam Cænis revocata figuram.*
Vulnera siccat adhuc [2] *Procris, Cephalique cruentam*
Diligit & percussa manum. [3] *Fert fumida testæ*
Lumina Sestiaca præceps de turre puella.
[4] *Et de nimboso saltum Leucate minatur*

Mascula

acerrimi Boxhornii nostri conjectura, sub manu nata:

Deflet, & ambustas iterum per inania cunas
Ventilat ignavo simulati fulminis igne.

Iterum, nempe in pictura. *Scriverius.*

1. *Mœret in antiquam Cænis revocata figuram*] *Cænis* compressa ab Neptuno, sexus mutationem impetravit. ac *Cæneus* adpellata est. Qui tamdem pro Lapithis adversus Centauros decernens, cùm invulnerabilis stupri compensatione factus foret, arboreis oppressus trabibûs, in avem commutatus dicitur. Scribit Ovidius lib. XII Met. Sunt qui eum dicant post mortem pristinæ formæ redditum. Vt Virgilius in VI (quem sequutus hic noster est:)

--- Et juvenis quondam, nunc fœmina Cæneus,
Rursus & in veterem fatô revoluta figuram.

Accursius.

2. *Procris*] Hanc in frutetis latentem pro fera Cephalus maritus interfecit. V. Ovid. Hygin. Serv. in VI Æn. *Gabbema.*

3. *Fert fumida testæ Lumina*, &c.] Notat Mariangelus quosdam legisse, *fert fumida testem L.* Hoc est, conscium Herus ac Leandri amorum *lucernam*. Λύχνον adpellat Musæus. Ignoscat amicus mihi Belga alti vir ingenii, si ferre non possum, *fumida tæda lumina.* Testa figulinam *lucernam* significat. Virgil. in Georgicis:

Nec nocturna quidem carpentes pensa puellæ
Nescivere hyemem, testa cùm ardente viderent.
Scintillare oleum. --- ---

Avienus in Prognosticis Aratæis:

Et si nocturnis ardentibus undique testis
Concrescant fumi, si flammeus emicet ignis
Effluus. --- *Arato* λύχνοι.

Prudentius Cathemerinôn v Hymnô, ad incensum cerei Paschalis, sive, ad incensum lucernæ:

--- --- seu cava testula
Succum linteolo sugerit ebriô:
Seu pinus piceam fert alimoniam.

Lampades & testæ ejusmodi figulinæ extant innumeræ apud Antiquarios: quotidiéque effodiuntur. Possum ego aliquot ostendere; longè plures in supellectile Romana Neomagi in Batavia & alibi erutas, accuratissimus Ioannes Smetius. Et non ita pridem DE LVCERNIS VETERVM doctissimum Commentarium edidit Clariss. Fortunius Licetus. Sustine itaque emendandi pruriginem. *Scriver.*

4. *Et de nimboso*, &c.] Menander de eadem:

--- --- τὴν ὑπέρκομπον
Θηρῶσαι Φάων', οἰστρῶντι πόθῳ
Ῥίψαι πέτρας ἀπὸ τηλεφανοῦς.
Ἀλλὰ κατ' εὐχὴν σὴν δέσποτ' ἄναξ.

Ita enim legendum apud Strabonem, & distinguendum. *Masculam* vocat, quia, cùm femina esset, præcipitem se dedit ex illo saltu, ex quo tantùm solebant viri sese impatientiâ amoris jaculari. Nam propterea dicebatur locus

Mascula Lesbiacis Sappho peritura sagittis.

' Har-cus ille ἅλμα τῶν ἐρώντων, non ἅλμα τῶν ἐρωσῶν. unde *saltus viriles* vocat Statius. Horatius & Ausonius noster vocant eam *masculam.* nam sanè doctissimus Turnebus id non videtur satis assecutus esse. Primus omnium, ut ait Strabo, Cephalus ex ea petra sese præcipitavit, cùm Ptaolan impatienter amaret. Sed concedant mihi lectores paulùm ex Auson.castigat. respirem, & quædam de Leucade petra, & de saltu illo dicam, nunquam antehac audita, ex auctore nondum in vulgus edito, Ptolomæo filio Hephæstionis ἐκ τῆς εἰς πολυμάθειαν καινῆς ἱστορίας. Apud illum igitur quæritur, cur apud Bacchyliden Silenus dixerit, *Leucada à Leuco Vlyßi filio cognominatam fuisse: qui Zacynthô erat, & ab Antipho interfectus fuit.* Eum igitur Leucatæ Apollinis templum condidisse. Ibi petram esse vicinam Leucadem, à qua qui saltu se mitterent, amoris insaniâ liberari. Caussam hanc ex media historia assignat: Venerem scilicet post mortem Adonidis sedulò eum ubique terrarum perquisivisse: tandem eum Argis Cypri in æde Apollinis Erithii invenisse. Et cùm impotentiam amoris sui Apollini patefecisset, ab ipso ad Leucadem petram deductam jussu Apollinis sese è specula deorsum misisse. quo facto, morbô amoris defunctam fuisse. Cùm caussam rei quæreret: Apollinem respondisse: sese crebrò observasse, Iovem, quoties Iunonem impotenter deperiret, ibi solitum sedere, & vi mali levari. Sed & Artemisiam illam, post viri Mausoli mortem, contemptam à Dardano-Abydeno, quem non patienter ardebat, dormienti adolescenti oculos effodisse. Cùm tamen ne hac quidem injuria morbus remitteret, remedium à petra quæsivisse. Sed frustra fuit. Nam ex eo saltu periit: ibíque sepulta fuit. Similiter & Hippomedontem Epidamnium propter amorem pueri nescio cujus sese ex eadem petra jecisse, sed nihilominus ipsum periisse. Refert & de Nicostrato Comico, eo saltu levatum amore Tettigideæ Myrinensis. Addit Maceten Buthrotium Λευκοπέτραν vulgò cognominatum fuisse, quòd quater eum saltum expertus esset: & quater hoc remedio amore caruisset. Innumeros præterea idem expertos. In his senem Bulagoran Phanogoriten, cùm amasset Diodorum tibicinem. Rhodopen etiam Emissenam, quæ geminos fratres ex satellitio Antiochi regis amabat, cùm vicissim ejus ab illis nulla ratio haberetur, animi impotem sese jecisse, & animam edidisse. Adolescentibus nomina erant Antiphonti, & Cyro. Charinus verò Iamborum poëta amavit Eroten Regis Eupatoris à poculis. Et cum fabulæ de saltu Leucadis fidem haberet, sese præcipitem misit: & crure fracto doloris cruciatibûs periit. Ac inter efflandum animam hos lepidissimos ac elegantissimos Iambos in medium jecit.

> Ἔῤῥοις πλανῆτι, καὶ κακὴ πέτρη Λευκάς·
> Χαρῖνον σὺ σὺ τὴν ἰαμβικὴν μοῦσαν
> Κατηθάλωσας ἐλπίδος κενοῖς μύθοις.
> Τοιαῦτ' Ἔρωτος Εὐπάτωρ ἐρασθείη.

Quin & Nereum quendam Catinensem ex amore Atticæ nomine mulieris Athenis natæ sese præcipitasse. & non solùm amore solutum fuisse: sed etiam vivum incidisse in rete jaculum, in quo simul cum risco auri pleno in terram extractus fuit. Cùm eo nomine piscatori, qui se extraxerat, litem intenderet, aurum illud ad se pertinere: casu enim sibi obvenisse: noctu ab Apolline monitum ab incepto

cepto

[1] *Harmoniæ cultus* [2] *Eriphyle mœsta recusat,*
Infelix nato, nec fortunata marito.
Tota quoque aëriæ [3] *Minoïa fabula Cretæ,*
Picturarum instar tenui sub imagine vibrat.
Pasiphaë nivei sequitur vestigia tauri.
[4] *Licia fert glomerata manu deserta Ariadne.*
Respicit abjectas desperans Phædra tabellas.
Hæc laqueum gerit: hæc vacuæ simulacra coronæ.

Dædaliæ

cepto destitisse. An non satis haberet, quòd citra vitæ periculum à morbo amoris liber esset? quare, si saperet, de alieno auro litem ne moveret. &c. *Scaliger.*

1. *Harmoniæ*] *Harmonia* hæc, & *Hermonie*, Martis & Veneris filia ex adulterio. *Cultus*, i.e. segmenta & monile: quod eodem fuisse fato fortunâque cum equo Sejano, & auro Tolosano, memoriæ proditum est. Quisquis enim illud habuit, posseditque novo ac miserando exitiô ipse cum sua familia periit. Tale namque Veneris maritus Vulcanus

-- *Vt prisca fides, Mavortia longa*
Furta dolens, capto postquam nihil obstat amori
Pœna, nec ultrices castigavere catenæ,
Harmonies dotale decus, sub luce jugali
Struxerat. --- ---

Ejus itaque fatum, quæ prima illud collo induit, prima probavit ipsa Harmonia in serpentem cum viro Cadmo mutata: mox Semele, Iocasta, & aliæ. Vide Stat. poëtam secundo Theb. Athenæum lib. VI; Rhodiginum lib. XII, c. XIII. *Vinetus.*

2. *Eriphyle mœsta*] Dixit Virgilius lib. VI. *Mœstamque Eriphylen.* & narrat Lactantius ad jam allegatum Papinii locum eam ultimò usam hoc ornatu. Vid. Hygin. c. LXXIII: Athen. lib. VI, c. IV. Pausan. in Arcadicis. Fabula sic habet. Amphiaraus vates sciebat, si ad bellum Thebanum proficisceretur, se illic periturum. occultavit itaque se conscia Eriphyle uxore. Adrastus autem rex Argivorum, quum generum Polynicen (de quo & fratre est Epigramma CXXX) in eo negotio adjuvare vellet, acceptum ab eo monile illud, sorori Eriphylæ obtulit, ut indicaret maritum, quod lubens illa accepit, &, ut ait Sulpitius Lupercus in Elegia de avaritia, *latebras viri patefecit sui*, Proficiscens ergo ille ad id bellum, filio suo Alcmæoni mandavit, ut, post suam mortem supplicium de matre sumeret: quod fecit ille sedulò. *Gabbema.*

3. *Minoïa fabula*] Quæ ad Minoëm regem Cretæ insulæ aëriæ & altæ, pertinet: ut quæ sit de Pasiphaë uxore, & filiabus Ariadne & Phædra. *Vinet.*

4. *Licia*] fila. Andrageo filii mortem Minos ulturus, bellum intulit Atheniensibus, & vicit. Victis hanc statuit pœnam, ut unoquoque anno septenos liberos suos Minotauro edendos mitterent. Theseus Atheniensis patriæ vicem dolens, in Cretam venit: cujus amore capta Ariadne Minois filia, docuit, quomodo *cæca regens filô vestigia*, labyrinthum ingressus, Minotaurum interficeret. Quod quum esset factum, Ariadne ejusque sorore Phædra raptis, victor Athenas rediit. Ariadnen tamen in Naxo, quæ & Dia, insula, dormientem reliquit: unde est illa apud Ovidium Ariadnes ad Theseum epistola. Fabulam narrant Hyginus, & Serv. in VI. Æneid. *Idem.*

I. Lao-

Dædaliæ pudet hanc latebras subiisse juvencæ.
Præreptas queritur per inania gaudia noctes
[1] *Laodamia duas, vivi functique mariti.*
Parte truces alia, strictis mucronibus omnes,
Et [2] *Thisbe, &* [3] *Canace, &* [4] *Sidonis horret Eliza.*
Conjugis hæc, hæc patris, & hæc gerit hospitis ensem.
Errat & ipsa, olim qualis per [5] *Latmia saxa*
Endymioneos solita affectare sopores,
Cum face, & astrigero diademate Luna bicornis.
Centum aliæ veterum recolentes vulnera amorum,
Dulcibus, & mœstis refovent tormenta querelis.
Quas inter medias, furvæ caliginis umbram
Dispulit inconsultus Amor stridentibus alis.
Agnovere omnes Puerum: memorique recursu
Communem sensere reum. quamquam humida circum
Nubila, & [6] *auratis fulgentia cingula bullis,*
Et pharetram, & rutilæ fuscarent lampadis ignem:

Agno-

1. *Laodamia duas noctes*] *Laodamia* Acasti Thessaliæ regis filia. *duas noctes.* Scilicet unam vivi mariti Protesilai, quando cum aliis ille Græcis in Phrygiam navigavit, ubi omnium primus est interfectus, sicut habet ejus epitaphium inter Heroica XII. & alteram functi, mortuique viri, quando Laodamia quum audivisset ipsum periisse, petiit à diis, ut diem unum (sic scribit Lucianus in Dialogis mortuorum) vel tres horas (ita Hyginus) revivisceret, quò videre & colloqui sibi liceret; quod impetravit. reliqua, & quo pacto ipsa se combusserit, ex Hygino cognosces. *Idem.* V. quæ ad Catull. adnotamus. *Gabbema.*

2. *Thisbe*] Vid. Ovid. lib. IV Metamorph. *Gabbem.*

3. *Canace*] Fuit hæc Æoli ventorum regis filia. quæ misso à patre gladiô se interfecit, quum ex suis & fratris nefandis amoribus concubituque natus puer esset. Hyginus. Canaces litteræ Macareo apud Ovidium. *Idem.*

4. *Sidonis horret Elisa*] *Elisa* Dido gladio incubuit. De qua præter Ausonii Epigr. CXI, & ἀδέσποτον Anthologiæ lib. IV, Virgil. in Æneid. *Id.*

5. *Latmia saxa*] *Latmus*, mons Cariæ Ciceroni in Tusculana prima, Endymionis à Luna, ut ferunt, quondam adamati fabulâ nobilis. Nam illic à Luna consopitum Endymionem putant, ut dormientem oscularetur. Meminit Lucianus fabulæ cùm alibi, tum in Dialogo quodam Veneris & Lunæ. Erasmus in Proverbio *Endymionis somnus,* Hyginus, Fulgentius, Scholia vetusta in IV Argonauticôn Apollonii, & Ausonius ipse rursus in Ephemeride. *Vinetus.*

6. *auratis fulgentia singula bullis*] Ita scripsimus ex editione Leodogari à Quercu, qui poëma hoc inter flor. Epigramm. edidit, & ex sententia Pet. Scriverii, qui hoc modo locum hunc reponendum censebat. *Gabbem.*

1. *Eligitur*

Agnoſcunt tamen : & vanum vibrare vigorem
Occipiunt : hoſtemque unum ſua non loca nactum,
Quum pigros ageret denſa ſub nocte volatus,
Facta nube premunt trepidantem & caſſa parantem
Suffugia, in cœtum mediæ traxere catervæ.
[1] *Eligitur mœſto Myrtus notiſſima luco,*
Invidioſa deûm pœnis. [2] *cruciaverat illic*
Spreta olim memorem Veneris Proſerpina Adonim.
Hujus in excelſo ſuſpenſum ſtipite Amorem,
Devinctum poſt terga manus, ſubſtrictaque plantis
Vincula mœrentem, nullo moderamine pœnæ
Afficiunt. Reus eſt ſine crimine judice nullo
Accuſatus Amor. [3] *ſe quiſque abſolvere geſtit :*

Trans-

1. *Eligitur mœſto Myrtus notiſſima luco*] Duplex genus crucium ſtatuo, *Simplex*, & *compactum*. Illud voco, *cùm in uno ſimplicique ligno fit affixio, aut infixio*. Quæ Crux, meo judiciô, prima fuit, & in aliam ſpeciem à rudi hac ventum. Nam aliàs ad arborem ſive ſtipitem alligabant figebantve hominem : ut in *Cupidine crucifixo* Auſonii, quem arboris ſtipite appenſum, non manibûs expanſis, ſed à tergo devinctis ; pedibûſque non clavîs, ſed funibus ſubſtrictis deſcribit, *Eligitur*, &c. *Lipſius.*

2. *cruciaverat illic Spreta olim, memorem Veneris, Proſerpina Adonim*] Auſonius fabellam aſpicit, quæ eſt iſta. Venus jam olim puerum hunc deamaverat, & ut ſola frueretur, clam depoſuerat apud Proſerpinam. Sed hæc mox in eadem flamma : ac repetenti Veneri negat dare. Lis eſt, itur ad Iovem. Ille rem ſic componit, ut Adonis, quod ad uſum, in tres anni partes ſecaretur. Primâ, ut Adonis Adonidis eſſet : ſecundâ, ut Veneris : tertiâ Proſerpinæ. Acquieverunt. Sed enim Adonis pronior in Venerem, ſuum quoque trientem illi tribuit. Hæc Appollodorus lib. III Biblioth. Ergo illud eſt, quod Proſerpina nunc cruce vindicat. Theocritus & ipſe huc aſpexit Eidyll. XV. *Vide Lipſium de Cruce.* Gabbema.

3. *ſe quiſque abſolvere geſtit :*
Transferat ut proprias aliena in crimina culpas]
Hæc eſt vetuſti exemplaris ſcriptura, teſte Mariangelo. Mihi ſincerior videtur altera lectio :
--- ſe quiſquis abſolvere geſtit,
Transfert & proprias aliena in crimina culpas.
Porrò particula *quiſque*, non commutanda videtur in *quæque* : licèt ad *Heroïdas* hoc genere referri poſſe, non appareat. Cùm enim in Monoſyllabis (*Technopægnii* verſus CXII) particulam *Quis* dixerit genere neutro,
Quis fluitat pelagô. quod non natat in fluvio? pix.
Affirmaverim potiùs talia eo modo poſuiſſe eum, ut à Vetuſtioribus poni conſuevit. Ennius : *Quis tu es mulier?* Terentius in Eunucho, *Illarum neque quiſquam te novit.* Et Donatus ait, *Quiſquam* multis probari exemplîs etiam fœminino genere Veteres protuliſſe. Ita ut in numeris & generibus

Transferat ut proprias aliena in crimina culpas.
Cunctæ exprobrantes tolerari insignia leti
Expediunt. hæc arma putant. hæc ultio dulcis.
Vt quo quæque perit, studeat punire dolorem.
Hæc laqueum tenet, hæc speciem mucronis inanem
Ingerit. illa cavos amnes, rupemque fragosam,
Insanique metum pelagi, & sine fluctibus æquor.
Nonnullæ flammas quatiunt, trepidoque minantur
Stridentes nullo igne faces. [1] *rescindit adultum*
Myrrha uterum lacrymis uventibus: inque paventem
Gemmea fletiferi jaculatur succina trunci.

Quædam

ribus hæc Prænomina infinita sint. Priscianus quoque ac Nonius ajunt, *Quis* & *Quisquam* communis esse generis; âuthoritate Veterum, ut apud Græcos. Ex ICtorum etiam sententia de Verborum significatione, *verbum hoc*, Si quis, *tam masculos, quam fœminas complectitur. Accursius.* Gabbema.

1. *rescindit adultum Myrrha uterum lacrymis uventibus:* &c.] Ita Gabbem. editio. Scriverius: Iamdudum est quòd scripseram, *lacrimis lucentibûs*; ad myrrham ipsam & gemmea succina respiciens. Et nunc animadverto in hunc Ausonii locum verba isthæc annotasse Mariangelum in Diatribis suis. Sunt, inquit, codices qui servant, *lacrimis vigentibûs*, contra syllabæ rationem: sed scribendum fortasse, *lacrimis lucentibûs.* Ecce conspirantem habeo doctissimum virum. Nuper verò tentabam ex vestigiis scriptæ lectionis, *lacrimis urgentibûs.* Myrrha arbor abundantiâ & copia myrrhæ & lacrimarum adultum & distentum uterum rumpit, sudatque myrrham. Ovid. Met. lib.x, fab.ix.

Cùm tandem terrâ requievit fessa Sabæâ,
Vixque uteri portabat onus. & post aliquot versus.
Iamque gravem crescens uterum præcinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat.
Non tulit illa moram: venientique obvia lignô
Subsedit, mersitque suos in cortice vultus.
Quæ quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lacrimis, stillataque cortice myrrha
Nomen herile tenet, nulloque tacebitur ævo. &c.
Dat gemitus arbor. lacrimisque cadentibûs humet.

Legit apud Ausonium Cl. Salmasius, *lacrimis ingentibûs.* & in epistola sua ad me hoc eruditum scholion attexit: Filius medici non potuit ignorare duo esse myrrhæ genera, unum *ἁδρόβωλον*, alterum *μικρόβωλον.* Illud glebîs ingentibus: hoc minoribus, cujus meminit Dioscorides. At Myrrha hîc quæ lacrimas suas in lapidem congelatas, quæ succina gemmea hîc vocat Ausonius, in Cupidinem erat jaculatura, grandioribus guttîs præoptavit sudare, ut plus mali nempe facerent Cupidini, quàm si parvas & *μικροβώλους* jaculata esset. Ideo certè uterum laxavit grandioribus lacrimîs *τοῖς ἁδροβώλοις*, quia hîs vice saxorum

Quædam ignoscentum specie, ludibria tantum
Sola volunt: stilus ut tenuis sub acumine puncti
Eliciat tenerum, de quo Rosa nata, cruorem.
Aut pubi admoveant petulantia lumina lychni.
Ipsa etiam simili genitrix obnoxia culpæ
Alma Venus, tantos penetrat secura tumultus.
Nec circumvento properans suffragia nato
Terrorem ingeminat, stimulisque accendit amaris
Ancipites furias: natique in crimina confert
Dedecus ipsa suum: quod vincula cæca mariti,
[1] *Deprenso Mavorte, tulit: quod pube pudenda*
[2] *Hellespontiaci ridetur forma Priapi.*
Quod crudelis [3] *Eryx, quod* [4] *semivir Hermaphroditus.*

Nec

rum impetere parabat Cupidinem. Hæc ille. *Scriverius.*

1. *Deprenso Mavorte, tulit*] In Gripho Ternario, verf. XXVII.

--- Ter clara instantis Eoi
Signa canis servus deprenso Marte satelles.

Martis cum Venere dormientis fabulam narrat Lucianus in Somnio seu Gallo; Quidam quondam fuit Marti deo belli in deliciis adolescens formosus Ἀλεκτρύων. Sic gallum gallinaceum vocant Græci. Mars quotiens ad Venerem deam Vulcani conjugem noctu veniebat, quia timebat Solem, ne se deprehenderet cum eâ, & Vulcano nunciaret, Alectryonem secum adducebat. eum foris ad ostium jubebat observare, quum Sol emergeret. Cæterùm quadam nocte somnus Alectryonem oppressit, nec adventantem Solem sensit, qui Martem cum Venere deprehendit. Rem Vulcano statim renuntiavit; qui accurrit continuò, retibûs adulteros implicuit; & sic vinctos, cæteris Diis ad id spectaculum convocatis, ostendit;

--- --- qui risere, diuque
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo,

ut scribit Ovid. IV Met. verf. CLXXXIX. Suo itaque satelliti & excubitori Mars graviter ob istum veternum iratus, ex homine fecit avem cum galea & crista sua, cæterisque quibus tum excubabat armis. Ex eoque *Martiales aves*, miseri scilicet illius Alectryonis genus, avito periculô & pœna sapientes, vigilantiores fuerunt, diligentioresque ad Solis adventum diis omnibus hominibusque prænunciandum diu antè quàm exoriatur. *Vinetus.*

2. *Hellespontiaci*] V. N. in Petron. *Gabbema.*

3. *Eryx*] Veneris & Butæ filius. quod jam alibi adnotatum. *Idem.*

4. *semivir Hermaphroditus*] Epigr. LXVIII de iis quæ sexum mutarint:

Vidit Semivirum fons Salmacis Hermaphroditum.

Semimarem dixerat Ovidius, tantùm non mollem & enervem, sed etiam qui utrumque gereret sexum. Fuit hic Mercurii & Veneris filius:

Cujus erat facies, in qua materque paterque
Cognosci posset. nomen quoque traxit ab illis.

Nam Ἑρμῆς Mercurius, Ἀφροδίτη Venus Græcis nominatur. Ovid. IV.

 Meta-

Nec satis in verbis. roseo Venus aurea serto
Mœrentem pulsat puerum, & graviora paventem.
Olli purpureum multato corpore rorem
Sutilis expressit crebro Rosa verbere: quæ jam,
Tincta prius, [1] *traxit rutilum magis ignea fucum.*
Inde truces cecidere minæ: vindictaque major
Crimine visa suo Venerem factura nocentem.
Ipsæ intercedunt Heroides, & sua quæque
Funera crudeli malunt adscribere fato.
Tum grates pia Mater agit. cessisse dolentes,
Et condonatas Puero dimittere culpas.
Talia nocturnis olim simulacra figuris
Exercent trepidam casso terrore quietem.
Quæ postquam multa perpessus nocte Cupido,
Effugit. pulsa tandem caligine somni
Evolat ad superos, [2] *portaque evadit eburnæ.*

Ejusdem ROSÆ.

VER *erat: & blando morientia frigora morsu*
Spirabat croceo mane revecta dies.
Strictior Eoos præcesserat aura jugales,
Æstiferum suadens anticipare diem.

Metamorph. sic de Salmacidis & Hermaphroditi coïtu canit:

Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo sunt, sed forma duplex: nec femina dici
Nec puer ut possit, neutrumque & utrumque videtur.

Vide & Epigr. XCVIII Ausonii, ut & Epigr. XCIX. *Salmacis* est Nympha, & fons Cariæ, de quo Vitruvius lib. II, c. VIII. *Vinetus.*

1. *traxit rutilum* &c.] Dictum jam ad Pervig. Veneris. *Gabbema.*

2. *portaque evadit eburna*] Dixit Virgilius lib. VI admirandi operis:

Sunt geminæ Somni portæ: quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris:
Altera candenti perfecta nitens elephantô:
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.
His ubi tum natum Anchises, unáque Sibyllam
Prosequitur dictis: portâque emittit eburna.

Adi quoque Ausonium in extrema Ephemeride; Muret. lib. XI, c. VII: Macrob. lib. I in Somn. Scip. c. III. De *porta eburna* quoque Horat. lib. III Od. XXVII. De *Cornea*, Propert. lib. IV Eleg. VII. *Idem.*

Erra-

Errabam riguis per quadrua compita in hortis,
Maturo cupiens me vegetare die.
Vidi concretas per gramina flexa pruinas
Pendere, aut olerum stare cacuminibus.
Caulibus & patulis teretes colludere guttas,
Et cœlestis aquæ pondere tunc gravidas.
Vidi Pæstano candere rosaria cultu,
Exoriente novo roscida Lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis,
Ad primi radios interitura die.
Ambigeres, raperet ne ROSIS *Aurora ruborem,*
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, & unum mane duorum:
Sideris & floris nam domina una Venus.
Forsan & unus odor; sed celsior ille per auras
Difflatur: spirat proximus iste magis.
Communis Paphie dea sideris, & dea floris,
Præcipit unius muricis esse habitum.
Momentum intererat, quo se nascentia florum
Germina comparibus dividerent spatiis
Hæc viret angusto foliorum tecta galero:
Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hæc aperit primi fastigia celsa obelisci,
Mucronem absolvens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exsinuabat amictus,
Iam meditans foliis se numerare suis.
Nec mora; ridentis calathi patefecit honorem,
Prodens inclusi semina densa croci:
Ac modò quæ toto rutilaverat igne comarum,
Pallida collapsis deseritur foliis.
Mirabar celerem fugitivâ ætate rapinam;
Et dum nascuntur, consenuisse ROSAS.
Ecce & defluxit rutili coma punica floris,
Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.
Tot species, tantosque ortus, variosque novatus,

Vna dies aperit; conficit una dies.
Conquerimur, Natura, brevis quod gratia florum eſt.
Oſtentata oculis illico dona rapis.
Quam longa una dies, ætas tam longa ROSARVM;
Quas pubeſcentes juncta ſenecta premit.
Quam modo naſcentem rutilus conſpexit Eous,
Hanc rediens ſero veſpere vidit anum.
Sed bene, quod, paucis licet interitura diebus,
Succedens ævum prorogat ipſa ſuum.
Collige, virgo, roſas, dum flos novus, & nova pubes;
Et memor eſto, ævum ſic properare tuum.

DE PRIAPISMO SEV PROPVDIOSA LIBIDINE CLEOPATRÆ REGINÆ, Ejuſque Remediis EPISTOLÆ;

In lucem prolatæ ex Bibliotheca MELCHIORIS HAMINSFELDII GOLDASTI.

Typographus Patavinus

Lectori benevolo S. D.

PRÆSENTAVI tibi, *Lector humaniſſime*, fidem membranei codicis, cujus mihi copiam ex feſtiva ſua Bibliotheca & omnis generis librorum referta fecit vir nobilis & Clariſſimus Melchior Haiminsfeldius Goldaſtus, cùm hîc aliquan-

quandiu ſubſiſteret. Ejus autem vetuſtatem tum characterum elegantia, tum ipſa membrana ſatis commendat. An vero ipſorum, quorum nomina præ ſe ferunt, genuini partus ſint, an ab aliis ſuppoſiti, quæſtionis eſſe videtur. Equidem dum orationis filum & contextum conſidero, qui non propiùs à venuſtate Ciceroniani ævi abire quam cœlum terra poteſt, videntur non eſſe, ſed unius cujuſdam multis ſeculis poſterioris, qui ne Latinè quidem admodum doctus erat. Eam conjecturam ex ipſis epiſtolis capio. Nam Soranus in ea ad Cleopatram ita ſcribit: *Dabo tibi commentarios Theodotæ & aliorum & de vitiis & de curatione mulierum, in quibus poteris addiſcere & diverſa vitia & curationes earum.* Vbi non dubitat nobiliſſimus ſimul & doctiſſimus Goldaſtus, quin pro *Theodotæ* legendum ſit, *Theodori*, intelliganturque commentarii Theodori Priſciani, quos ipſe *Gynæcea ad Salvinam* inſcripſit, editi Baſileæ operâ Sigiſmundi Gelenii. Deinde quod ait, *& aliorum*, annon innuit Erotis Medici, liberti Iuliæ, *de Vitiis muliebribus librum:* qui eadem, qua Cleopatra & Soranus, ætate floruit? Præterea Moſchionis ſive (ut nonnulli ſcribunt) Muſchionis περὶ γυναικείων παθῶν à Conrado Geſnero ſeculi noſtri Varrone Græce Latinéque editum cum notis? Atqui iſte multo poſt Cleopatram tempore vixit. Vt nunc ponam ad compendium, Trotilæ *librum Matricis*, & Albucaſis Arabis *morbis muliebribus*, quos primus collegit Caſpar Wolfius Medicus & Profeſſor Tigurinus, & in Gynæceorum libris recenſuit Iſraël Spachius Argentinenſis. quippe qui videntur poſteriores harum epiſtolarum auctore fuiſſe. Ait porro Soranus, *in quibus poteris addiſcere*, &c.

Vnde exſtitit alius quiſpiam, qui non minori audacia librum *De vitiis & curatione mulierum* hujus ipſius Cleopatræ Reginæ nomine proſcriberet, quem iidem illi, quos dixi, Wolfius & Spachius edidere. Et ſanè decantata

eſt ab antiquis ſcriptoribus inſatiabilis Cleopatræ libido, quam verò nemo clarius & evidentiùs expreſſit iſto noſtro Antonio. Ex ſe ne an veteri quopiam ſcriptore qui nobis perierit, incertum. Nobis quidem hæ epiſtolæ non minus dignæ viſæ, quæ ad plurium manus perveniant, quam vel ille Cleopatræ liber ab eis viris editus qui & judicio valent & auctoritate; aut etiam ipſius Sorani *Iſagoge in artem medendi*, quam Albanus Torinus Medicus Vitudurenſis apud Helvetios in lucem protulit. Nam fictitiorum licet ſint auctorum, multum tamen facere ad veterum quorundam loca intelligenda, Petronii Arbitri, Martialis, & aliorum, domi doctus didici. Quod autem ad remedia attinet, certa & indubitata eſſe, vel ipſa eorum præſcripta materies argumento eſſe poteſt. Nec perdidere uſum ſuum hodie ad vitioſam mulierum tentiginem ſedandam, quæ nonnullis ſolet eſſe abortus, pleriſque ſterilitatis cauſa. Sed & viri non pauci reperiuntur faſcinati & veneficio tacti, ſive, ut Iurisconſultorum verbis utar, maleficiati & ſortilegiati, quibus perſanandis remedio hujuſcemodi opus. Hæc volui neſcius ne eſſes. Vale, lector, & utitor, ſed more modoque honeſto; obſcænitatem Deo inviſam, Angelis cogita abominabilem.

FRANCISCVS PHILELPHVS

Lib. 6 Epiſt. ad

PHILIPPVM MEDIVM

Philoſophum ac Medicum cujuſdam codicis meminit, quo comprehenſæ videntur fuiſſe & hæ epiſtolæ. Sic autem ſcribit:

Meminit cum nuper eſſes Mediolani, vidiſſe apud te vetuſtiſſimum quendam codicem, qui Medicorum plurium ſcripta complecteretur, ut Corn. Celſi, & utriuſque Sorani, & Apuleji,

Apuleji, & Democriti, & quarundam etiam mulierum. Rogo igitur te majorem in modum, ut aut illum codicem ad me mittas, tantisper apud me futurum, donec exscribatur, quod factum iri curabo quam primum; aut isthic ipse mihi cures exscribendum. Nam quod mea causa impenderis, id omne pecuniarum brevi ad te ibit. Medicos verò istos lectitare volo, non ut eorum mihi præceptis utendum cupiam, qui sum, ut nosti, corpore bene composito & valetudine prospera, sed doctrinæ duntaxat gratia. Mediolano pridie Non. Iannarias, M. CCCC XLIX.

EPISTOLA
HERACLII IMPERATORIS

Ad [1] Sophoclem Philosophum pro expositione libri inventi ad caput Cleopatræ Reginæ in suo sepulchro.

HEraclius Imperator, Parthicus, Persicus, & Babylonicus, Triumphator semper Augustus, [2] Sophocli, viro sapienti & amico suo. Remeanti mihi à Persico bello, quod & magna virtute susceptum, & insigni victoria per Christi gratiam sumptum est, visum est, ut Alexandriam [3] contenderem, quædam ibi, quæ agenda erant, de utilitate Reipublicæ disponere. Vbi dum per aliquot dies permanerem, placuit ut quædam sepulchra veterum Regum aperirentur, in quibus, ut fama erat, multæ gazæ inclusæ latuerant, ut malè ibi ingesta pecunia, si fortassis inveniretur, multorum utilitatibus deserviret. Itemque apertum est Cleopatræ sepulchrum illius famosissimæ Reginæ, quæ cum Antonio imperium totius penè Orientis tenuerat: ubi & corpus ejus juxta Antonium collocatum aromatibus conditum illæsum usque ad nostra tempora per centum viginti quinque Olympiades permanserat. Ad cujus Reginæ

1. *Sophoclem*] Mſ. *Saphoclum.*
2. *Sophocli*] Mſ. *Saphocli.*
3. *contenderem*] Mſ. *concenderem.*

ginæ caput inventus liber eſt per ignotos characteres in æneis tabulis inſcriptus, nobiſque delatus: de quo dubium non erat, quin in eo aliquid magnæ utilitatis contineretur, quod tanta diligentia ad caput tantæ Reginæ reconditus jaceret, cœpimus quærere anxiè diligenter, ſi fortè eſſet aliquis, qui ejus libri nobis ſcientiam aperiret & ſcriptum. Quod cum jam ignorantia multorum, qui ſapientes eſſe videbantur, deſperatione capti impoſſibile putaremus, tandem ad te recurrere decrevimus, quem in omni genere diſciplinæ ſapientem fore non dubitamus. Quamobrem eundem librum tibi dirigimus, ut nobis ſcripturam & intelligentiam ejus exponas. Vale.

EPISTOLA
SOPHOCLIS SOPHISTÆ

Ad Heraclium Imperatorem de expoſitione & intelligentia præfati libri ſcripti in tabulis æneis.

HEraclio Imperatori Divo, Magnifico Viro ac Triumphatori ſemper Auguſto, Sophocles Sophiſta. Litteras Excellentiæ tuæ continentes petitionem tuam legi, atque in perquirendo ſcripturas & intelligentiam libri, quem miſiſti, plures dies conſumpſi. Tandem ut per quædam ſecreta artis noſtræ revelata mihi ejuſdem libri characterum ignotorum profunditas & intelligentiæ veritas, in primis quidem feliciſſimum te hominem eſſe cenſeo, cujus temporibus revelatum eſt arcanum multis ante ſeculis abſconſum, omnique tuo auro pretioſius. Cùm enim omnia, quæ [1] ab uſu humano ſunt, propter hominem tantummodò ſint pretioſa, quanto [2] plus pretioſius illud eſt, per quod humana natura conſtringitur, & quod in ea depravatum eſt, ad ſtatum proprium

1. *ab uſu humano*] Mſ. *ad uſum humanum.*

2. *plus pretioſius illud eſt, per*] Mſ. *pietas pr. illudque per.*

1. *cujus*

prium reformatur? Quantos equidem fuiſſe exiſtimas Reges ſeculique potentes, quibus Fortuna dederat hereditatem, ſed vacua natura negaverat heredem qui inæſtimabili pretio illud comparaſſent, ſi ſe adipiſci poſſe, quod te adeptum eſſe conſtat, ullo modo credidiſſent? Habes ergo theſaurum caſu quidem tibi oblatum, ſed noſtra diligentia repertum: quem ſummopere tibi cuſtodiendum eſſe ipſa ſui magnitudo commendat. Expoſitionem ſanè ſcripturæ in ejuſdem libri intelligentiæ quoque ſubtilitatem noſtris characteribus conſignatam magnificentiæ tuæ transmiſi. Quod moneo diligenter recondi facias, nec umquam procedat in publicum: [1] *cujus tamen ſummæ utilitatis* [2] *tu ipſe poteris habere uſum. Vale.*

EPISTOLA
C. ANTONII COS.

Ad [3] *Q. Soranum de incontinentia libidinis Cleopatræ Reginæ.*

ANtonius ter conſul ſalutem dicit [4] Q. Sorano. Veteris amicitiæ memor, ſimul & ſapientiæ tuæ virtute fideique conſtantia delectatus, quoddam meum privatum infortunium jam tibi declarare ſatago, ſpem mihi de tua egregia fide promittens, & quod commiſſum celatum habebis, & ad ſublevandum adjutor & ad diſponendum, ſi poteris, devotus exiſtes. Amore Cleopatræ comprehenſus atque formæ ipſius ſupra modum pulchritudine delectatus, ultra quam oporteret virilem animum, ejus blanditiis delinitus, tamen ei de maritali fræno relaxavi, quod me contempto legumque timore, adulterio ſe commaculaverit. nec hoc mediocriter, ſed animo poſtpoſita muliebri verecundia ad tantam impatientiam

1. *cujus*] Mſ. *qua.*
2. *tu ipſe*] Mſ. *ſicuti nunc.* quod tamen eadem manu correctum.
3. *Q. Soranum*] Mſ. *Quintianum.*
4. *Q. Sorano*] Mſ. *Quintiano.*

tientiam flagitia prorupit, quod ſub una nocte ſumpto cucullo in lupanari proſtibulo centum & ſex virorum concubitus pertulit. In tantum enim, ut profeſſa eſt, in tentigine rigidæ vulvæ erat accenſa, quod à lupanari quidem, ſed non ſatiata receſſit. & licet occultiſſimè actum eſſet, me tamen non latuit. tandemque hujus nefariæ offenſæ ab ea ſub interminatione vitæ ſciſcitatus, impatientiam gemini caloris & fervorem inveni. Quod per quoſdam Philoſophicæ artis peritos verum eſſe deprehendens, qui dicunt quarumdam mulierum tam ferventem eſſe naturam, ut ſi ſine veretro pene aſſiduo & continuo virili amplexu infra tertium decimum [1] expertes fuerint, nec vivere quidem poſſint: & attendens etiam, ne ſi palam fieret ejus delictum, ad perpetuæ mihi infamiæ injuriam redundaret: fateor quidem, diſſimulavi rem, ſimul etiam miſeratus formæ ejus venuſtatem floremque juventutis, & naturæ conditionem ingeniique ejus modeſtiam, quo multis mulieribus ſuperior eſſet, niſi hoc ſolo vitio laboraret, interminatus quidem mortem, niſi de cætero careret. Hoc quidem timore territa continere ſe cœpit. Vnde in gravem infirmitatem decidit, atque advocatis & deſperantibus Medicis vitam ejus niſi repentino concubitu ſatisfaceret naturæ, tandem ceſſit atque mortis metum voti feſtinatione ſolvit. Moxque reverentibus nobis non verita eſt vitium naturæ ſuæ profiteri ſibi reſtitiſſe pene uſque ad mortem, * ſub atteſtatione Medicorum fidelium protegebatur. Hac igitur miſeranda ſorte commoti in magnum mortis dolorem incidimus, quid facto opus eſſet omnibus modis ambigentes. Demum nobis nihil melius exiſtimavimus, quam in hac re ſpem conſilii in te ponere, quem ingenio præſtare omnique ſapientia multis documentis probatum eſt. Nam

1. *expertes*] Mſ. *expertæ.* & ſuprà, *expertæ.*

1. *Q. Sora-*

Nam & talem eam habere, ut nunc eſt, quaſi mortuam nihil eſt: item ea carere difficillimum ex toto tenore voluntatis meæ manifeſte facillimum eſt mihi talem pati, quam talem perdere: tamen ne talem habeam, tuo opere, tuo auxilio promereri inceſſanter expoſtulo. Age igitur totum ad quæ volueris habiturus: & ſi quis medendi illius infirmitatis locus in tua ſcientia eſt, omni virtute exerce. Redde eam mihi, & ex hoc me totum adquire tibi. Vale.

EPISTOLA
Q. SORANI
Ad Antonium Cos. De modo medendi ardorem libidinis Cleopatræ Reginæ.

ANtonio Conſuli [1] Q. Soranus. Prudenter ſemper & fideliter amicis ſervatum eſt, ut amicorum cauſam ſuam deputent, & eorum infortuniis æquè, ac ſi ipſi patiantur, condoleant, & ubi adjuvandi eos remedia deſunt, benevolentiæ munere conſolationis fomenta adhibeant. Excellentia magnitudinis tuæ ſatis compertum habet, humanam felicitatem multis animi incommodis laborare, & hoc vel eſſe fallacis Fortunæ proprium, ut quibus aliquando blanditur læta fronte, hos aliquando rugoſa fronte deterreat. Inde eſt, quod te dominum gentium & Romanæ Reipub. quæ omnium divitiarum copia habundare facit, vitio ſaltem domeſtico & privato incommodo perſtringi faciat, ut quam vertibilis ſit, evidenter oſtendat. Sed quoniam adverſa fortuna ſuperior eſt amicitiæ benevolentia, quæ & ſecundas res ſplendiores, & adverſas patiens leviores facit, mœſtitiæ tuæ ut verè amicus admodum compaſſus diu quæſivi, quo modo hanc quam pateris anxietatem vel minuendo levigarem, vel omnino auferrem. Perlectis igitur pluribus libris, ac perſcrutatis naturæ ſecretis

1. *Q. Soranus*] Mſ. *Quintius.*

2. *quo*

tis tam in genere animalium quam lapidum, arborum & herbarum, quanquam multa remedia ad refrigerandum libidinis ardorem invenerim, ſummam tamen evincendæ libidinis non attinui, donec per quendam æditum in templo Veneris edoctus in Chio inſula inveni librum continentem modum & vim hujus veri unguenti, quod tibi mitto, aliarumque rerum quæ ad uſum fœmineum deputantur, quod ita validiſſimum eſt, ſicut & noſtra narratione & tua probitate cognoſcere poteris. Vis ſane hujus unguenti talis eſt, per quod unaquæque mulier ad amorem illius viri, qui cum ea concubuerit, ita attrahitur, ut omnium amoris obliviſcatur. [1] *quo inprimis ita uti debebis. Obſervate per novem dies à Venerio opere, ita ut nullus fluxus ſeminis de te exeat: & utere cibis calidis, ovis quoque & caſeo, & vino forti, & pipere. Quod ſi tu vel ſenex vel frigidæ naturæ eſſes, medicinalia tibi poſſem adhibere fomenta, quibus, quia opus non habes, communes cibos ſumere valebis. Deinde hoc tibi maxime eſt obſervandum, ut cum poſt novem dies ad fruendum concubitum accedes, virile membrum non minus in extenſione ſua quàm decem uncias habeas. Quod ſi non habes per naturam, debes habere per medicinas.*

Tolle ſiquidem [2] lac caprifici, & radicem herbæ, quæ dicitur [3] tellina, & tere diligenter, & illines veretrum, & confricabis manibus & ſic ad prædictam magnitudinem conſurget. Poſthæc ſtatim ut concubitum perficere volueris, totum veretrum præfato unguento inunges, & ſic mitte infra vulvam mulieris quanto expeditius poteris. Mox enim jacto ſemine & liquefacto unguento, tanto amore tantaque dulcedine attrahit infra ſe matrix, quod illico concipit mulier. Nam in tanto amore ex eo mulier adducitur, quod neque cum devirginatur ille amor huic poteſt æquari. Non tibi verendum

1. *quo*] Mſ. *quod.*

2. *lac caprifici*] Id eſt, *lac fici ſilveſtris, cujus fructus non maturat.* Mſ. in marg.

3. *tellina*] *Telina dicitur laureola minor, & eſt citrina, & Arabicè dicitur Allabena Azagera. id eſt, laureola minor. Allabena Alkuira, id eſt, laureola major.* Mſ. in marg. Mſ. ſuprà, *ſicce.*

1. *Altero*

dum erit, eam alii viro velle commiſceri, niſi qui ſimiliter ei poſſit facere.

Temperatio verò hujus unguenti tribus modis fit, & hoc tanto frequentius, quanto majori libidine concitatur. Nam ſæpè in ipſo opere Venereo, dum veretrum infra cunnum agitatur, fervente ipſo motu libidinis ante jactum ſeminis virilis frequenter ſemina mittunt. [1] *Altero, concepto ſemine præ nimio amore extra ſemetipſam ferè per tres continuas horas ita in amore liquefacta, ſicut in ipſo puncto cum* [2] *curculio in vulvam ſemen infundit. Tertio, cum illo ultra decimum concubitum delectatur. Hoc medicamine naturali ad concubitum dilectæ Cleopatræ utere, quam deinceps ita ſecurus poſſidebis, ut nullius alterius concubitu fruatur. Vale.*

EPISTOLA CLEOPATRÆ REGINÆ AD Q. SORANVM.

Cleopatra Regina [3] Q. Sorano. Quantas gratiarum actiones magnitudini bonitatis debitrix ſim, teſtis eſt conſcientia mea, quæ manifeſtè ſentit à quanto periculo quantaque infamia tua ſapientia liberata ſim. Teſtis etenim eſt Antonius, quem te nunc operante unicum diligo. Sublata namque fœminea verecundia, aperiam tibi fragilitatem meam & quaſi nudam me tibi totam exponam: cum ſciam, me etiam tacente fœmineam fragilitatem te ex toto agnoſcere, & fervidæ naturæ meæ cauſam tuo ſalubri remedio temperare. Ab annis namque pubertatis, ex quo in viriles amplexus deveni, & quærerem Veneris gaudia, perſenſi gemi-

1. *Altero*] *Sc. modo.* Mſ. in marg.
2. *curculio*] Mſ. in marg. *gurgulio, id eſt, veretrum.*
3. *Q. Sorano*] Mſ. *Quintio Sorono.*

1. *ſum*

geminum calorem. Postea mulier ita alienata [1] sum, ut omnium laborum atque rerum oblivifcerer. ***. Val.

EPISTOLA
Q. SORANI
ad Cleopatram Reginam de medendo ardore libidinis.

GRandis quidem, ô Regina, res est in multis temporibus absconsa, quam tibi demonstrari postulas. Sed quia Excellentiæ tuæ nihil denegare fas est, quem summo honore consulendum esse decrevisti, aperiam tibi consequenter omnia, quæ proposuisti, & de unguento quidem & de quibusdam aliis à te non propositis, quæ ad usus fœmineos privatos congruunt per seriem temporum, & à quibus auctoribus inventum, & à quibus etiam Reginis, quo modo, & quo ordine probata sint, sub hac conditione exponam, ut nunquam in publicum prodeant præcaveas, hocque tam tibi quam posteritati tuæ. De natura autem mulierum, & vitiis & curationibus earum pauca tibi breviter perstringam. Nam dabo tibi commentarios [2] Theodoti & aliorum & de vitiis & de curatione mulierum, in quibus poteris addiscere & diversa vitia & curationes eorum. Perlecta sane epistola, quam mihi pro te direxit Antonius, ex eo diligenter cœpi quærere, si quid possem pro eo æstu libidinis, quo tu laborabas, probatum invenire remedium. Cumque perlectis pluribus libris & rimatis naturæ secretis tam in genere animalium quam lapidum, arborum, & herbarum, nec mihi ex toto accurreret ut volebam, tandem per quendam æditum Veneris edoctus sum in templo ejus, quod in Chio insula situm est, multos antiquissimos libros Apollinis contineri, in quibus mox suspicatus sum fortassis me aliquid posse invenire, quod ad id, quod quærebam, proficuum esset. Animabat enim me ad id quærendum, quod & ipse [3] medicæ artis

1. *sum, ut omnium laborum atque rerum oblivifcerer*] Mf. *est, quæ om. lab. atque rer. oblivifcitur.*

2. *Theodoti*] Mf. *Theodotæ.*

3. *medicæ*] Mf. *Medicinæ.*

1. *appel-*

artis esset repertor, & sollertissimus naturæ scrutator. Moxque iter arripiens ad Chion insulam deveni, & introgressus adytum templi omnes libros Apollinis, & Æsculapii filii ejus, & aliorum, quorum multa copia erat, perlegi, atque quod quærebam inveni, tibique ex memoria quod in ipsis continebatur edicam. Et primùm quidem, quod propter hominem medicina inventa est, & tractatur ibi de formatione viri & mulieris. Deinde de omnibus vitiis, quibus humana natura corrumpitur, eorumque remediis. Et quoniam eam partem tibi declarare suscepimus, secundum id quod supra proposuimus, quæ propriè pertinet ad naturam mulieris, omissis cæteris hoc tibi patefacere operam damus, quod proprie pertinet ad naturam mulierum. Inter viri namque & mulieris naturam sexus, & quæ ad sexum pertinent, diversitatem faciunt, ac per hoc & diversa vitia fiunt, & diversæ curationes. Inde ab ea parte, unde discrepat, exordiendum est. Et inprimis quidem est matrix, *quæ & semen recipit, & conceptum fovet, de quo diversæ & validæ infirmitates in corpore mulieris oriuntur. Quæ quidem principaliter tribus modis vocatur: primùm sanè* matrix, *ab eo quod mulieres partu suo matres efficiuntur. Tunc autem* stare *tunc* [1] *appellatur, hoc est novissima in intestinis jaceat, aut quod usque ad annos* XIV. *unciæ sint apud virgines. Post mutationem vero ætatis effectus suos per partum mulieribus repræsentat. Dicit* [2] *Aristoteles, quod fratres efficiat, qui ex una nascatur. Constat ex duabus tunicis. Una exterior, quæ levior est alba: altera est durior & nervosa & pulposa. Quibus rebus in se continet omnia. cui etiam inhærent tunicæ tenues, ut ex membranis & nervis. Formata enim est sicut cucurbita medicinalis. Positio vero est ejus, quæ ab inferiori parte vulvæ inter duas protendens usque ad manum, habens super se* vesicam. *Cujus partes duæ sunt: una* [3] orificium *dicitur, quod est ante partum pulposum & molle, post verò callosum & spanosum: Secunda verò est* collum: *Tertia verò est* cervix *horum, ubi concursus causa dicitur. Ubi verò post angustias dilatari incipit,* humerichir, *post hos* littera; *ubi vero rotunditas conclu-*

1. *appellatur, hoc*] Sequentia videntur esse corrupta, & nonnulla deesse.

2. *Aristoteles*] Ms. *Aristo* † *adolis.*

3. *orificium*] Ms. *Porificum.*

1. *immisſa*

concluditur, fundus *vocatur: inferius verò* basis *dicitur. Omnis namque unitas illa quæ in medio ventris est,* sinus *appellatur. Medius autem sinus mulieris ex membranis nervosis constat, & majoris intestini simul. Intus autem spatiosissimus, fons verò angustus, in quo coitus virorum & usus Veneris efficitur, quem vulgus* cunnum *vocat. Cujus fons vel labra Græcè* eptyrogomata, *vel* pimiacula *dicuntur. Intus verò quod à superiore parte descendit in medio dicta est* Landica, *motum sæpe titillationis habens ex libidine. Ipsa verò à diminiculis retrò est, & in omnibus quidem mulieribus æqualiter, sed per differentiam ætatis vel naturæ. Verumtamen quinque vel sex digiti forma ejus est quando conclusum est & necdum apertum in corruptione veretri, sicut* afforis *est novissima pars auriculæ. Prope cervicem verò matricis in utramque partem sunt* testiculi *positi, & sunt rotundi, & aliquantulum latiores & graciliores quam hominum, & spuunt semen per meatus, per quos mulieres semen excludunt: sicque distenti juxta matricis latera ad vesicæ collum junguntur. In longitudine verò habet matrix* I. ß. *uncias, angulos tres, foramina quinque: & horum alia sunt, per quæ intrat semen ad concipiendum, alia unde purgatio fit menstrui, & alia per quæ ad jactum seminis viri, testiculi mulieris semen suum contrà emittunt. Quoniam, sicut ex ipsa* [1] *immissione comprehensum est, novem uncias superat amor mulieris amorem viri, ideò omnes mulieres impatientes essent libidinis, nisi quædam valitudines essent, quas loco suo dicemus intervenire. Quæ quidem in quibusdam mulieribus plus, in quibusdam minus habundant secundum fervorem corporis vel temperantiam. Ad libidinem commovent & prosunt etiam extrinsecus medicinalia remedia, quibus ut ipsa es experta natura evincatur, &* [2] *quidem illo unguento per quod natura tua temperata est: & hoc tanto frequentius, quanto majori libidine concitantur, vel in ipso tempore Venerio, dum veretrum infra cunnum agitatur, fervente ipso motu libidinis ante jactum virilis seminis frequenter semina emittunt.*

Pulvis, quo masculus utatur, Ermodactyli. 31. Saty-

1. *immissione*] Mſ. *nisi jussione.* | 2. *quidem illo*] Mſ. *quoniam de il.*

rion

rion & Satureja ana ʒ & ſemis, pavacæ radix, piperis ana ʒ1. cum vino fac trochiſcos ʒ1. Da cum vino puro pro elect.

Ad idem, pene ſcilicet III. lib. ana ʒ1. piperis IX. pulegii, nepite, ſatureja ana ʒIII. pireti ʒ piri vel quod ſufficit.

Vnguentum ad idem. Camomillæ lib. V. rutæ lib. & ſemis, artemiſiæ ʒIII. abrotoni ʒIII. raphani ʒ & ſemis. Bulliat in oleo. Poſtquam ibi putrefactæ ſunt per tres dies, faciat cum cera unguentum, & ungat maſculum à genu uſque ad umbilicum, quando debet concumbere.

Diæta, qua utatur femina. Pane levi facto de ſpelta, & portulacis, lactucis & quinquefoliis, cum aceto & pauco ſale & vino bruſco, & omnibus carnibus & frigidis rebus. Maſculus verò calidis omnibus, ſed non calidiſſimis. Ita femina utatur cucurbita, melonibus: Vir porris, cepis, raphanis, macedonis, & aliis calidis herbis, & ſerò non ſaturetur, ſed ſobrius fit. *Hæc verò medicamenta viris & mulieribus congruentia, in Hypocratis & Æſculapii codicibus inveni in templo Apollinis, Reginis & Regibus ab eis ſuadentibus compoſita, quorum nomina, ut promiſimus, alias latius in loco ſuo dicemus.*

Y.

[1] PER ANGVSTA AD AVGVSTA, TOBIÆ GVTBERLETH.

VEr juventæ florulentum quiſquis inſtar Herculis
Tranſigit, callemque dextrum literæ biverticis
Rupium ſeptum ſalebris, ſenticetis horridum,
Carduiſque aculeatis pullulantem perpetim
Calcat indefeſſus heros; & ſiniſtrum tramitem.

 Liliis

1. PER ANGVSTA] Attexuit Gabbema.

Liliis amaracoque, ſeſamo & papavere,
Et marini roris umbrâ blandientem; gemmeis
Venulis paſſim pavitum, & huberantem nectaris
Fonte, lactis flore, mellis rore, dote ſacchari,
Spernit, execratur, odit pejus aſpide & cane:
Hunc beat triumphus olim, Lerna cedit centiceps;
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Qui voluptatum latebras ſordidas lactantium,
Atque Sirenum doloſas cantilenas præterit,
Ac Vlyſſes alter aures cereo repagulo
Obſtruit, Circeſque pocla toxico manantia
Spectat, & ſpectando ridet irretorto lumine:
Huic canore, & tibiarum non nocet poppyſmatis
Blanda Siren, fœda Circes pocla non inebriant;
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Læta qui Colonus arva ſulcat, occat, paſtinat,
Et laborato novali ſparſa jactat ſemina:
Poſt ſcreatus, Siſyphique ſaxeas moleſtias
Demetitque, colligitque mergites uberrimos,
Et catenato labore fructibus fruiſcitur
Comparatis, in ſinuque gaudet, atque ſubſilit:
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Qui relicta illiberalis ſordidique pegmatis
Subula, ligone, ſtiva malleo, mortario,
Atque pano verminoſo, & forficis porrigine,
Se theatro Apollinari dedicatum conſecrat;
More apiſque (quæ liquore cellulas Hymettio
Stipat, & fucos nocentes arcet à præſepibus,
A faviſque) bombilando jugiter circumvolat
Per vireta, per roſeta, prata per ridentia,
Floreoſque per mæandros. areaſque fertiles
Phocidos, Parnaſiique collis, atque pallidæ
Ora poculis refertis Hippocrenes proluit:
Huic merum, rigente fuco, mel faviqne ſuppetunt;
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Paginam viam Salutis qui ſacrati Codicis,

Phoſphoro

Phosphoro surgente mane lucis alma nuntio,
Ingruente prodromoque noctis hesperugine,
Volvit ardens & revolvit sedulo conamine;
Et Creatoris secundum jussa sancta criminis
Purus, integerque vitæ vivit usque, & ambulat,
Fundit hymnos atque Psalmos, gratiasque debitas,
Evehitque ad astra cœli Conditorem laudibus,
Et rudes commilitones fraudis expers edocet
Veritatis & Salutis æviternæ semitam:
Hic in his terris Olympum luculentum possidet.
Et monarcha Μακροκόσμῳ μικρόκοσμος *imperat;*
Bis beatus, ter beatus, millies beatus est.
Cui Themis severa curæ est, & senatus legifer,
Cuique Aristides, Lycurgus, Vlpianus, Bartholus
Azo, Baldus cæterique Cæsaris satellites
Examussim dedolarunt corda juris ascia:
Qui clientium medetur Advocatus questubus,
Et parentibus carentum luctuosas lacrumas,
Et tori threnos amaros destituti compare
Masurii docta rubrica tollit atque obliterat;
Imo ubique justum & æquum strenue defensitat:
Hunc Dice famæ quadrigis celsa ad astra subvehit;
Huic honores; huic secureis Imperator destinat:
Bis beatus, ter beatus, millies beatus est.
Quisquis instrumenta Coi callet Æsculapii,
Atque alumni Pergameni miscet aptè pharmaca;
Aut adusti mysta Gebri, & Candidatus clibani
Æris aurum in potulentum transfigurat pulverem,
Efficacibusque succis, & metalli robore,
Et catenula trilice MercurI spirabilis,
Sulphuris, salisque fretus, nunc phthisin, nunc tormina,
Nunc podagræ, nunc cheragræ, nunc furores febrium,
Nunc lupos, cancrosque edaces, nunc abyssos ulcerum,
Herniasque polyposque, calculique tetrici
Glaream, gravedinemque & fascinum præfiscine.
Sistit, atque frenat, atque stringit, atque perdomat:

Nunc ſagace purulenta dextera ſymptomata,
Peſtiumque mille monſtra lenit, arcet, enecat:
Hunc manet perenne nomen, horrea huic ſuperfluæ
Copiæ cornu flagellat, merx inaurat Indica:
Bis beatus, ter beatus, millies beatus eſt.
Orbitas humaniorum quiſquis ardet artium,
Et fideliter novenis perlitat ſororibus;
Fontibus nunc ex Pelaſgis, nunc Latinis in ſuum
Ducit hortulanus hortum rivulos argenteos.
Nunc Panætii frequentat, nunc Platonis porticum,
Et Sami, Stoæ & Stagiræ literata pulpita.
Excutit, libat, coërcet, limat atque limitat.
Nunc in hortis, Ramuliſque mala Veromanduis
Aurei carpit liquoris, & ſaporis muſtei,
Queis petat picas loquaces, futileſque pſittacos,
Queis ſupercili ſupini corda fermento tument.
Nunc Lycéi Lulliani circulos in circulis
Arte ſubtili volutat, circinat triangulos,
Rite combinationes literarum colligit,
Et cate vocabulorum barbarorum interpolans
Mira monſtrat, mundiore veſte nævos obtegit.
Nunc laborat univerſi ſcire mundi machinam
Et Dei formata quondam dextera miracula;
Spiritus quid ſit caduco ſeparatus corpore,
Quidque homo ſit, cur creatus, quotque conſtet partibus;
Quæ feræ ſylvis; pecuſve paſcuis inambulet,
Quæque pennarum volatu præpete ales aëra,
Quique pinnarum natatu piſcis æquor permeet;
Quas ſinu patente tellus bruta gignat arbores,
Herbulaſque dædaléa fulgurantes iride;
Quæ metalla eviſceratis deliteſcant fertilis
Montibus Peruviæ, quas margaritas alveo
Indus eructet profundo, lucidaſve gemmulas.
Nunc pares, nunc impareſque calculos Logiſtices
Supputat, tortoſque griphos dividens, multiplicans,
Subtrahens, addenſque ſolvit, & latentes temporum

Scru-

Scrupulos enodat; Æris detrahit caliginem,
Et jubet constantiore lustra talo currere.
Nunc cylindros angulosque, nunc globos & circulos;
Et soli salique tractus dissitos delineat.
Nunc poli ruspatur orbes, & nivosas Plejadas,
Et labores & meatus lampadis Phœbeïæ,
Et vicissitudines, quas sphæra lunæ parturit,
Linguâ & aure nunc sonores Musices; nunc schemata
Optices miranda ocello curioso examinat.
Nunc bases Vitruvianas & columnas erigit.
Cum Renato castra pingit, fabricat testudines,
Arietes cuniculosque; tela, gesa suggerit,
Atque Achillis Hectorisque jura dat nepotibus.
Nunc penatibus redonat patriis Thucydidem;
Nunc statuta Cyrus alter Atticæ Musæ arripit.
Nunc tua, Plutarche, merce cordis ornat scrinium;
Nunc coarctat in minutis copiosum pellibus
Livium, nunc providentem consulit Cornelium:
Nunc Manu pugnace Rhenum tranatans cum Cæsare
Ariovistum lacessit, Ambiorigem fugat,
Et cruore decolorat bellicoso flumina.
Nunc lepore Curtiano mentis aras imbuit;
Nunc tabellarum Sisennæ naufragarum fragmina,
Laminasve bracteatas eruit Sallustii
E situ ævitatis hoste, liberat, recolligit,
Erutasque & liberatas in phalanges diribet.
Nunc amat suävitate Tullii facundiam
Marmoratam, fulmen acris nunc stupet Demosthenis.
Nunc serente cum Catone rusticatur rusticus,
Et maritat amputando vitium propagines;
Mox oves macras saginat pascuis Bœotiis,
Et Theocriti Menalcam, Tityrumque fistulâ
Accubans fagi sub umbra provocat septemplice.
Mox pedissequus Dianæ tesqua per silentia
Vi canum latrante cinctus Oppiani & Gratii
Arma vibrat & ferarum lustra lustrat devia.

Nunc tubam late boantem Mœonii inflat Nestoris:
Nunc inerrat saltuosis Statii recessibus;
Thessalisve gesta campis machinatur prœlia.
Nunc Canopi civis audit, nunc protervæ Bilbilis,
Nunc Catullum, nunc Tibullum, nunc Propertium asciat,
Cypridis Cupidinisque vinnulos Triumviros,
Passerisque Lesbiani pipulantes nidulos
Thessali liquore Pindi lactat: aut threnodia
Fata lugubri dolenda plorat, atque funeris
Victimas æternitatis consecrat larario:
Deliamve Cynthiamve penicillo vividi
Ingenî pingit, redonans Gratiarum pergulis
Et capillos, & genarum, luminumque fulgura,
Et manus albore Cygni provocantes plumulam;
Mox cato sororiantum collium tubercula
(Mome rides? Mome carpis, & labores ludicros
Viperino dente rodis? Pura puris omnia,)
Peplo honestatis revelat, providéque obnubilat.
Nunc olorem Mantuanum populi sub tegmine
Ad Padi fugacis nudas æmulatur; Appuli
Nunc cygni laboriosum suavè motat barbitum.
Nunc Bathyllum cantilena Tela sufflaminat,
Pindarive dithyrambos rore Dirces irrigat.
Nunc cothurni syrmatisque granditatem ruminat,
Æschyloque, Euripidique, Corduæque subvenit.
Nunc pedes Thrasonis Afro socculo statuminat,
Et Chremeta tussientem & litigantem Demeam,
Pamphilosque Pamphilasque ducit in proscenium;
Nunc & orchestram jocosi Sarsinatis ventilat,
Et machæra fulminante gloriosum militem
Cingit, Euclionis aulam defodit, nutu Iovis
Alcumenam, Amphitruonem, Sosiamque decipit.
Nunc toga decentiore vestiens Podalyrium.
Ausonem vorace blatta vinculisque liberat:
In theatro Celsiore *collocat superstitem,*
Et monetam adulterinam curiosa indagine

Dexteræ

Dexteræ Clementioris *ſacrat undis Tartari.*
Nunc alit gyratque tygres & triumphantem eſſedo
Indiæ oſtentat Lyæum, penduloſque pampinos.
Nunc per ærumnas trecentas Appulejus Lucium
Ducit ac reducit audax cantibus Mileſiis,
Plumbeum pecuſque mutat artifex in aureum.
Arte nunc ſeſe figuras vertit in mirabiles
Protëus Pelignus omnes, inſciumque Actæonem
Cornuum ramis ſtupendis armat, & molaribus
Lælapis ſævi propinat, mox lupi Lycaonem
Induit villis cruentum, mox Arachne araneæ
Dat manus textricis, alas Tereo, aures quercubus.
Nunc oleto ex Enniano nobile aurum colligit,
Vniones & ſmaragdos & jubar ſapphirinum;
Mente mundus, falce cenſor, & vafer puriſſimam
Arbiter Petronianam fœditatem temperat,
Et reformat fellis amnes in fluores melleos,
Roſcidis faviſque farcit myſtica alvearia.
Nunc recentes, quos dedere ſecla noſtra literis
Soſpitatores ſepultis, atque Atlantes bajulos
Heinſios, Burdenioſque, Lipſios, Caſaubonos,
Voſſios, Salmaſioſque, compariſque commatis:
Haud viros ſubſellii imi, nec minorum gentium
Conſulit mutos Coloſſos, ac eis ſe mancipat
Quid loquor? quod longiore tædiorum macero
Ambitu lectoris aures? terra, cœlumque audiant:
Quisquis his & quisquis illis, à tenellis unguibus,
Artibus, ſcientiiſque liberalioribus
Applicat ſe mente tota, fervidiſque viribus,
Atque nocturnus labores & diurnus imbibit:
Hic cluit mortalitatis hujus exlex; ocior
Icaro non uſitatis aſtra pennis tranſvolat,
Ac petit mundi remoti viſa paucis climata,
Qua Tagus, Tigris, Garumna, Nilus, Iſter, Albula
Large inundant, & feraci rura limo ſtercorant.
Huic amœnum cana bruma gaudiis pleniſſimis

Affluens ver fundit olim, pascitur favoniis
Sortis albæ, & aurei imbris gutta larga depluit,
Ac beatitatis aura sempiterna recreat,
Et laris tholos coronat invidenda gloria :
Bis beatus, ter beatus, millies beatus est.
Heus Ephebe, tiro Phœbi, quisquis alta pectore.
Et nihil mortale spiras ; quique aves relinquere
Nescium perire nomen posterorum posteris,
Et tibi creare famam literis superstitem,
Atque dictis atque factis adjuvare patriam
Consilî tui indigentem : si cupis contingere
Strenuus currendo metam cursor optatissimam,
Et scopi libare laurum, & præmiis potirier
Cursitanti destinatis, flagitasque cernere
Ver amicum horrente bruma ; si juventam marcidæ
In senecta purpurantem, in morte vitam, & dicier
Bis beatus, ter beatus, & beatus millies.
Numen ora ; dein labora (cuncta DI laboribus
Improbis vendunt ephebo, & impigro molimini)
Perfer æstum, nudus alge, sperne thyrsum Liberi,
Et duella cirnearum, fortiumque amystidum,
Et sacri peti atque Zythi fœtidum connubium.
Commatis mali sodales pelle contubernio,
Temporum furesque vita Murciæ nepotulos.
Cypridis titillat œstrum ? castitati te vove,
Crasque ama, si nunquam amâsti, sique amâsti cras ama.
Vere primo, vere adulto, vere tabescentéque
Callidus, laboriosus, dædala, imperterritus,
Sis Vlysses, sis arator, sis apis, sis Hercules.

I N-

INDEX IN PRIAPEIA,

Pervigilium Veneris, Floridi de Qualitate, & alia quæ acceſſere.

Numerô per ſe, textum, a, b, columnam (1, 2) Commentarii deſignante.

Effut.

Mere-

Q.

Q.

Retia-

Legenda pro excusis.

pag. ✝.
75. 4. Priapejis.
56. 16. a. μηλοβολεῖν, id est.
109. 10. *sordent*.

F I N I S.

INTEGRVM TITI PETRONII ARBITRI FRAGMENTVM,

Ex antiquo codice TRAGVRIENSI Romæ exſcriptum ;

cum

APOLOGIA

MARINI STATILII I. V. D.

EDITIO SECVNDA,

quod ad Apologiam auctior & curatior.

AMSTELODAMI,
Apud IOANNEM BLAEV.
M DC LXXI.

SERENISSIMO

PRINCIPI

LVDOVICO BORBONIO,

PRINCIPI

CONDÆO, &c.

SErenissime Princeps,

Cùm fragmentum Petronii Arbitri superioribus annis apud Tragurium Dalmatiæ civitatem repertum, acceptaque Patavii publicâ luce Parisios advectum studia doctorum virorum in partes non leviter distraxisset, aliis illud Scriptum pro legitimo & genuino sui auctoris fœtu agnoscentibus, aliis adulterinum & suppositititium quovis pignore esse certantibus; accidit illi perhonorificè, ut nequaquam indigna res videretur, quæ tuum, Princeps Serenissime, adspectum subiret, tuumque judicium experiretur: summa namque humanitate (ut rumor est) codicem Patavio

allatum in tuam Bibliothecam admisisti, & ad gravissimarum curarum, quæ cœlestem mentem tuam assiduè intentam & exercitam habent, laxamentum, lectionem & cognitionem ejus adhibere non semel dignatus es. Ne autem temere de illius statu pronuntiares, viros doctrinâ & eruditione præstantes in consilium advocasti, qui propositis in utramque partem rationibus & argumentis hanc literariam causam coram te diligenter ac seriò disceptarent. Huic ego rumori, summo cum plausu atque approbatione doctissimi cujusque excepto, quin fidem haberem, minimè, Princeps Serenissime, dubitavi. Veniebat enim in mentem divini ingenii tui, cujus immenso captu non solùm administrandæ Reip. & rei Militaris exercendæ & copiarum ducendarum rationes, quas Viris tui fastigii convenientes etiam vulgus putat, sed etiam hæc amœniora Musarum studia complecteris, & inter cæteras regias artes recensendas existimas. nec injuria; earum namque beneficium est ne animus humanus ferendo seriarum cogitationum continenter oneri impar ad otia ignava respiciat, sed consultiùs ad vires reficiendas in curarum varietate, quàm in supino torpore, momentum positum esse ducat. Cùm autem ea disceptatio manca quodammodo videri possit ob nondum inspectum à viris doctis codicem manuscriptum quo fragmen-

tum

tum continebatur, à quo præcipuè petendæ erant necessariæ ad instruendum judicium conjecturæ, nec multum temporis intercessisset ut is codex adnitentibus summis viris Antonio Grimano Veneto ad Pont. Max. Legato, & Antonio Priolo Dalmatiæ Præfecto Romam mitteretur, & publicè visendus & examinandus proponeretur, essentque mihi sub prælo omnes hujus Auctoris reliquiæ, cum notis & commentariis paulò quàm aliàs editi instructiores, ornatioresque: mearum partium esse putavi codicem ipsum Tragurio allatum, sicut est mendosum & à veterum librariorum imperitiâ malè mulctatum meis typis publicè legendum proponere, unáque novam Marini Statilii ejus domini Apologiam, quò haberent literarum studiosi collectum in unum veluti corpus totum hujus causæ conspectum, & quid cuique de ea pronunciandum esset faciliùs apud se quisque statuere posset. Et quoniam te, Serenissime Princeps, arbitro & quasi consilii Præside quæstio hæc verbis exerceri cœpta est, absurdum prorsus & à judiciorum consuetudine alienum fuerit, si eundem te cæteræ quoque ejusdem judicii partes, quæ scripto consignatæ sunt, disceptatorem non haberent. Prodit itaque liber tuo potissimùm inscriptus nomine tuæque summæ dignitatis splendore conspicuus, quo illum frui & in luce fulgentissima literarum gloriosum incedere, quæ

tua humanitas eſt & in literas & bonas artes ſtudium, facilè patiere, Sereniſſime Princeps; minimè detrectaturum fortunam quam huic cauſæ graviſſimus judicii tui calculus eſſe volet.

SERENISSIMÆ

TVÆ

CELSITVDINIS

Devotiſſimus

I. BLAEV.

D. D.

D.D. GVLIELMO & PETRO
Fratribus BLAEV
IOANNES LVCIVS Salutem.

CVm præteritis hisce annis allatum esset in Vrbem fragmentum T. Petronii Arbitri, integram cœnæ Trimalchionis fabulam continens, quæ trunca, & mutila hactenus legebatur, exscriptum à vetusto codice Traguriensi Bibliothecæ Cippicorum, in quo plurima alia Petroniani Satyrici cum jam editis congruentia descripta sunt: cúmque res visa esset eruditorum oculis & cognitione non indigna, exemplum ejus ad vos, viri Clarissimi, ut perveniret conatus sum, quorum operâ publicam lucem acciperet. Sed intervenit casus, ut aliò, quàm quò erat destinatus litterarum mearum fasciculus abiret; qui tamen post varios errores incidit commodum in manus (ut audio) Viri summæ dignitatis summæque doctrinæ apud Parisios, ejusque cura doctorum hominum judiciis commissa est. Nata extemplò nobilis inter ejus Lectores controversia germanúsne parentis, quem præferebat fœtus, an spurius & supposititius videretur. Et quando codex antiquus, quem dixi, nusquam comparebat, nullique satis idonei testes proferebantur, qui scripturam vidissent, deque ea judicare possent, si qui ejus causæ favebant (quos quidem plurimos, & ferè doctissimum quemque fuisse accepi) non nisi cunctanter & timidè tanta de re pronunciare visi sunt. Quamvis autem ipse hunc codicem, cùm essem Tragurii, sæpe inspexissem ac perlegissem, & cum exemplo typis vestris impresso, quod apud me est, contulissem, & utriusque locos, tum congruentes, tum discrepantes in margine ejusdem editi adnotassem, vobisque dum in Vrbe eratis ostendissem, ætatemque manuscripti saltem ducentorum annorum productiorem esse indicassem: tamen testimonium hac de re meum, nec apud me ipsum tanti feci, nec in aliorum animis tanto in pretio futurum judicavi, ut prolato ipso codice & in loco celebri palàm inspecto ad fidem ejus antiquitatis asserendam opus non esset. eóque magis quòd idem fragmentum Patavii interim editum est, nequaquam satis accuratè, & dimissa passim ejus exemplaria & studia & stilum hominum eruditorum excivere in utramque controversiæ partem prolixè disputandi. Itaque & ipse quantum in me fuit, & plerique alii, quibus abstersâ à Provinciæ nostræ nomine hac tam fœdâ maculâ opus erat, summâ ope contendimus ne Marinus Statilius codicis possessor in suo proposito hujus scripti occultè habendi perseveraret, sed Romæ conspici & judicari pateretur:

 donec

donec summorum virorum interventu Antonii Priuli Dalmatiæ Præsidis, *&* Antonii Grimani Veneti apud Vrbem Legati *confecta res est. eóque facultas summa fuit codicis per otium legendi, & pertractandi; agnitáque est ab amicis meis in hoc codice cum Amstelodamensi, quam dixi, collatio; & sicubi ab illo discrepabat, aut cum illo congruebat adnotatio ductis lineis & appositis numeris paginarum designata: simul autem totum scriptum describi commodè potuit. Quod quidem ut fieret curatum diligenter est, summo adhibito studio, ut editio ejus prodire posset quàm fidelissima, unà cum adnotationibus marginalibus eádem manu quâ contextus exaratus est appositis (aliæ verò quæ recentiores visæ sunt consultò omissæ fuerunt): item cum suis mendis quantumvis enormibus, & manifestis. Nam non solùm corruptæ plurimæ voces, sed etiam peccata Orthographiæ in diphthongis tum omittendis tum perperam collocandis, in litteris majusculis non adhibendis, in negligendis interpunctionibus, & si quæ alia vitiosam scriptionem faciunt, intacta relicta sunt. Quâ quidem in re diversum consilium meum fuit ab editoris Patavini diligentia, quæ nequaquam (ut mea fert opinio) satis opportunè, & sine dubio multò quàm opus erat remissiùs in adornanda ejus correctione versata est.*

Hoc itaque exemplum, ut quàm exactissimè typis vestris expressum appareat magni interest proposito hujus editionis, & rationibus causæ à Statilio susceptæ: cujus Defensionem ad vos mitto unà cum hoc exemplo imprimendam. Eruditis autem doctorum virorum laboribus, si quis hac de re scribere præterea volet, aliâ editione opus erit, vel si placet hac ipsâ uti poterit: Ita tamen, ut quæ quis de suo his scriptionibus adjicienda putaverit omnino separatim adjiciat, quò ipsæ integræ & propria cum specie visendæ & judicandæ legentium oculis subjiciantur.

Romæ die decimaquarta Novembris anno Domini M DC LXVIII.

PETRO-

PETRONII ARBITRI
SATYRI

Fragmenta ex libro quinto decimo & ſexto decimo.

CVm alio genere furiarum declamatores inquietantur qui clamant hec uulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro uobis impendi. date mihi Ducem qui me ducat ad liberos meos, nam ſuccifi poplites membra non ſubſtinent. nec ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris uiam facerent, nunc & rerum humore ſententiarum uaniſſimo ſtrepitu hoc tantum proficiunt ut cum in forum uenerint, putent ſe in alium terrarum Orbem delatos. & ideo ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcolis ſtultiſſimos fieri, quia . . . nihil iis que in vſu habemus aut audiunt, aut uident, ſed piratas cum cathenis in littore ſtantes, & tirannos edicta ſcribentes, quibus † increpent filiis ut patrum ſuorum capita precidant, ſed † imperent reſponſa in peſtilentia, data, ut Virgines tres aut plures imolentur, ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quaſi pauere? & ſe ſanxo ſparſa. qui inter hec nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam bene olere qui in culina habitant. Pace ueſtra liceat dixiſſe, primitus omnium elloquentiam perdidiſtis, Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quedam excitando effeciſtis ut corpus orationis eneruaretur & caderet. Nundum iuuenes declamationibus continebantur, cum Sophocles aut Euripides inuenerunt uerba quibus deberent loqui. nundum vmbraticus doctor ingenia deleuerat, cum pindarus nouemque lirici homericis uerſibus canere timuerunt. & ne poetas quidem ad teſtimonium citem, certe neque platona, neque demoſtenem ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe? & ideo grandis & uelut ut ita dicam pudica oratio non eſt maculoſa nec turgida. ſed naturali pulchritudine exurgit. nuper uentoſa & enormis loquacitas athenas ex aſia commigravit, animos iuvenum ad magna ſurgentes ueluti peſtilenti quodam ſidere afflauit. ſemelque corrupta elloquen-

quentie regula ſtetit, & obmutuit qui poſtea ad ſummam tuchididis, quis hyperidis ad famam proceſſit, ac ne carmen quod ſani coloris enituit. Sed omnia quaſi eodem cibo paſta non potuere uſque ad ſenectutem caneſcere. Pictura quoque non alium exitum fecit poſtquam egiptiorum audacia tum magne artis compendiariarum inuenit. Non paſſus Agamenon me diutius declamare in porticu quam ipſe in ſcola ſudauerat. ſed adoleſcens inquit quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, & quod rariſſimum eſt amas bonam mentem non fraudabo te arte ſecreta. nimirum in his exercitationibus doctores peccant qui neceſſe habent cum inſanientibus furere, nam qui dixerunt que adoleſcentuli probent, ut ait Cicero ſoli in ſcolis relinquentur, ſicut ficti adulatores, cum cenas diuitum captant, nihil prius meditantur quam id quod putent gratiſſimum auditoribus fore. nec enim aliter impetrabunt quod petunt niſi quaſdam inſidias auribus fecerint, ſic elloquentie magiſter niſi tanquam piſcator eam impoſuerit hamis eſcam quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prede morabitur in ſcopulo. quid ergo eſt? parentes objurgatione digni qui nolunt liberos ſuos ſeuera lege proficere. primum enim ſicut omnia ſpes quoque ſuas ambitione donant. deinde cum ad uota properant, cruda adhuc ſtudia in forum impellunt qua nihil eſſe magis confitentur pueris induunt adhuc naſcentibus. quod ſi paterentur laborum gradus fieri ut ſtudioſi juuenes lectione ſeuera irrigarentur; ut ſapientie preceptis animos componerent, ut uerba atroci ſtilo effoderent, ut quod uellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſe magnificum quod pueris placeret, jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſue pondus. Nunc pueri in Scolis ludunt, juuenes ridentur in foro, & quod utroque turpius eſt, quod quiſque perperam didicit in ſenectute confiteri non uult. Sed ne me putes improbaſſe ſtudium Luciliane improbitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam.

Artis ſeuere ſi quis amat effectus
Mentemque magis applicat prius more
Frugalitatis lege polleat exacta.
Ne aure alto regiam trucem uultu
Clienſque cenas impotentum captet.
Nec perdictis abditis obruat uino
Mentis calorem, necue plauſor in ſcena
Sedeat redemptus hiſtrionei addictus

Sed

Sed siue armigere rident tritonidis artes
Seu Lacedemonio tellus habitata colono
Sirenumque domos, det primos versibus annos
Meoniumque bibat felici pectore fontem
Mox & Socratico plenus grege mutet habenas
Liber & ingentis quatiat demosthenis artes
Huic Romana manus circumfluat & modo graio
Exonerata sono mutet suffusa saporem.
Interdum subducta foro det pagina cursum
Et fortuna sonet celeri distincta meatu.
Dent epulas & bella truci memorata canore.
Grandiaque in domiti Ciceronis verba minentur.
His animum succinge bonis, sic flumine largo
Plenus pyerio diffundens pectore verba

Versus XXII

Cum homo diligentius audio non notaui mihi ascylti fugam, & dum in hoc dictorum estu in ortis incedo, ingens scolasticorum turba in porticum uenit ut apparebat ab extemporali declamatione, nescio cur qui Agamenonis suasoriam excepit. Dum ergo iuuenes sententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportune subduxi me, & cursim ascylton persequi cepi. Sed nec uiam diligenter tenebam, quia nec quo stabulum esset sciebam. itaque quocunque ieram, eodem reuertebar, donec & cursu fatigatus & sudore jam madens, accedo aniculam quandam que olus uendebat. & ego inquam mater nunquid scis ubi ego habitem? delectata illa urbanitate tam stulta, & quidni sciam inquit. consurrexitque, & cepit me precedere. duci, nam ego putabam. & subinde ut in locum secretum uenimus centonem anus urbana rejecit. & hic inquit debes habitare. cum ego negarem me cognoscere domum, uideo quosdam inter titulos nudasque meretrices furtim conspatiantes: tarde ymo iam sero intellexi me in fornicem esse deductum. execratus itaque anicule insidias operui caput, & per medium lupanar fugere cepi in aliam partem, cum ecce in ipso aditu occurrit mihi eque lapsus ac moriens, a scylta putares ab eadem anicula esse deductum, itaque ut ridens eum consultaui, quid in loco tam deformi faceret quesiui, sudorem ille manibus detersit. & si scires inquit que mihi acciderunt. quid noui inquam ego. at ille deficiens, cum errarem inquit per totam ciuitatem,

tatem, nec inuenirem quo loco ſtabulum reliquiſſem acceſſit ad me pater familie & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit, per anfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus in hunc locum me perduxit prolatoque peculio cepit rogare ſtruprum. jam ille mihi injecerat manum, & niſi ualentior fuiſſem dediſſem penas. cum ego proclamarem, ſtrinxit, & ſi Lucrecia es inquit, Tarquinium inueniſti.

Quid faciunt leges ubi ſola pecunia regnat?
Aut ubi paupertas uiuere nulla poteſt?
Ipſi qui cinica traducunt tempora cena
Nonnunquam nummis uerba ſolent emere
Ergo iudicium nihil eſt niſi publica merces
Atque eques in cauſa qui ſedet empta probat

Verſus V I

SEd ut primum gythonis preparata nos impleuimus cena hoſtium non ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit, cum & ipſi ergo palladi rogaremus quis eſſet? aperi inquit jam ſcies. dumque loquimur, ſera ſua ſponte delapſa cecidit. remiſſeque ſubito fores admiſerunt intrantem. mulier erat autem operto capite, illa ſcilicet que paulo ante cum ruſtico ſteterat, ex .... me deriſiſſe inquit, uos putabatis. ego ſum ancilla quartille cur uos ſacram ante criptam turbaſtis? ecce ipſa uenit ad ſtabulum, petitque ut uobiſcum loqui liceat, nolite perturbari, nec accuſat errorem veſtrum, nec punit. ymo potius miratur quis Deus juuenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit. Tacentibus adhuc autem nobis, & ad neutram partem aſſentationem flectentibus intravit ipſa, vna comitata virgine. ſedenſque ſuper thorum meum diu fleuit. ac ne tunc quidem, nos ullum adiecimus uerbum, ſed attoniti expectauimus lacrimas ad oſtenſionem doloris paratas; ut ergo tam ambitioſus detonuit imber retexit ſuperbum pallio caput, & manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum ſtrictis, quenam eſt inqnit audacia, aut ubi fabulas & anteceſſura latrocinia didiciſtis? miſereor medius fidius ueſtri, neque enim impune quiſquam quod non licuit aſpexit. utique noſtra regio tam preſentibus plena numinibus, ut facilius poſſis deum, quam hominem inuenire. ac ne me puteris ultionis cauſa huc ueniſſe. etate magis ueſtra commoueor quam iniuria mea. imprudentes enim ut adhuc puto admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidem illa nocte uexata tam periculoſo inhor-

inhorrui frigore, ut terciane etiam impetum timebam, & ideo medicinam fompno petij. Iuffaque fum uos perquirere atque impetum morbi monftrata fubtilitate lenire. Sed de remedio non tam ualde laboro. maior enim in precordiis dolor feuit. qui me ufque ad neceffitatem mortis deducit nec fcilicet iuuenilli impulfu licentiam quam in facello priapi uidiftis, uulgetis. deique confilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua ueftra fupinas manus, petoque & oro ne nocturnas religiones, iocum rifumque neue traducem uelitis tot annorum confilia fecreta que uix mille homines nouerunt. fecundum hanc deprecationem lacrimas rurfus effudit, gemitibufque largis, concuffa tota facie, ac pectore thorum meum preffit. Ego eodem tempore, & mifericordia turbatus & metu, bonum animum habere eam iuffi, & de utroque effe fecuram. nam neque facra quenquam uulgaturum, & fi quod prӕterea aliud remedium ad tercianam Deus illi monftraffet, adjuuaturos nos diuinam prudentiam uel periculo noftro. Illarior poft hanc pollicitationem facta mulier, bafiauit me fpiffius, & ex lacrimis in rifum mota, defcendentes ab aure capillos meos tentata manu duxit. Si inquit non adiuuifetis de hac medicina quam peto, jam parata erat turba in craftinum, que & iniuriam uindicaret & dignitatem

Contemni turpe eft. legem donare fuperbum.
Hoc amo quod poffum qualibet ire via.
Nam fane & fapiens contemptus iurgia flectit
Et qui non † uigulat uictor abire folet. † *uigilat*

Verfus, IIII.

COmplofis denique manibus in tantum repente rifum effufa eft ut timeremus. idem ex altera parte ancilla fecit que prior uenerat. idem uirguncula que una intrauerat. Omnia nimio rifu exfonuerant. cum inter in nos que tam repentina effet mutatio animorum facta ignoraremus, ac modo nofmetipfos, modo mulieres intueremur. ac ne gython quidem ultimus rifum tenuit. utique poftquam uirguncula ceruicem ejus inuafit, & non repugnanti puero innumerabilia ofcula dedit, ftabat inter hec gython, & rifu difoluebat ilia fua. itaque confpicata eum quartilla, cujus effet puer diligentiffima fcifcitatione quefiuit. cum ego fratrem meum effe dixiffem. quare ergo inquit, me non bafiauit? uocatumque ad fe in ofculum applicuit. mox

manum

manum demisit in sinum & protracto uasculo tam rudi hoc inquit belle cras in promulside libidinis nostre militabit. hodie enim post asellum diaria non summo. cum hec diceret ad aurem ejus ψυχὴ † ridens accessit, & cum dixisset nescio ita ita inquit quartilla bene monuisti, cur non, quia bellissima est occasio deuirginatur panichidis nostra? continueque producta est puella satis bella, & que non plus quam septem annos habere uidebatur, & ea ipsa que cum quartilla uenerat in nostram cellam. plaudentibus ergo uniuersis & postulantibus nuptias fecerunt. obstupui ego & nec gythona uerecundissimum puerum sufficere huic petulantie affirmaui. nec puellam ejus etatis esse, ut muliebris patientie legem posset accipere. Itaque inquit quartilla minor est quam ego fui cum uirum passa sum. Iunonem meam irritam habeam si unquam meminerim uirginem fuisse, nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis majoribus me pueris applicui donec ad hanc etatem perueni. Hinc & natum puto prouerbium illud, dicatur ut posse taurum tollere que uitulum sustulerit: Igitur ne majorem injuriam in secreto frater acciperet consurrexi ad officium nuptiale ψυχὴ † puelle caput inuoluerat flammeo iam embasico etas preferebat facem, iam ebrie mulieris longum agmen plaudentes fecerunt. talamumque incesta exornauerunt ueste. tum quartilla iocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque gythona in cubiculum traxit. sine dubio non repugnaverat puer. ac ne puella quidem tristis, expauerat nomen nuptiarum. itaque cum inclusi iacerent consedimus ante limen talami, & imprimis quartilla per rimam improbe applicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosa speculabatur, diligentia me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit. & quia considerantium heserant uultus quicquid à spectaculo uacabat commouebat obiter labra, me tamquam furtiuis subinde. oculis uerberabat. comprobamus factum, uarioque sermone garrimus, & poetarum cepit esse mentio, diuque summa carminis penes mopsum trachem memorata est, donec Trimalchio rogo inquit Magister, quid putes inter Ciceronem, & publium interesse. Ego alterum puto disertiorem esse alterum honestiorem quid enim his melius dici potest?

† anima pfichi

† pfichi anima

Luxurie ritu martis marcent mœnia
Tuo pallato clausus pauo nascitur

Pluma-

Plumato amictus auro babilonico
Gallina tibi numida. tibi gallus ſpado
Ciconica etiam grata peregrina hoſpita
Pietatis cultrix gracilis pes & tota liſtria
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo
Quo Margarita cara tribaca Indica
An ut Matrona ornata faleris pelagus
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo
Smaragdum ad quam rei viridem precioſum vitrum
Quo Carchedonios optas ignes lapideos
Niſi ut ſcintillet probitas eſt carbunculos
Equum eſt inducere nuptam ventum textillem
Palam proſtrare nudam in nebula lune

Verſus XVI.

Nomen amicitie ſi quatenus expedit heret
Calculus in tabulam nobile ducit opus
Cum fortuna manet uultum ſeruatis amici
Cum cecidit turpi uertitis ora fuga
Grex ait in cena mimum pater ille vocatur
Filius hic nomen diuitis ille tenet.
Mox ubi ridendas incluſit incluſi pagina partes
Vera redit facies diſſimulata perit.

Verſus VIII.

NEc diu tum lacrimis indulſi. ſed ueritus ne Menelaus etiam aut ſcolanius inter cetera mala ſolum me in diuerſorio inueniret, collegi ſarcinulas locumque ſecretum, & proximum littori meſtus conduxi. ibi triduo incluſa redeunte in animum ſolitudine atque contemptu verberabam egrum planctibus pectus

Qui pelago credit magno ſe fenore tollit.
Qui pugnas & caſtra petit, precingitur auro.
Vilis adulator picto iacet ebrius oſtro
Et qui ſolicitat nuptas ad premium peccat.
Sola pruinoſis heret facundia pannis
Atque inopi lingua diſertas inuocat artes.

Verſus VI.

NOn dubie ita eſt. ſed quis viciorum omnium inimicus, rectum iter uite cepit inſpicere primum propter morum differentiam odium habet, quis enim poteſt probare

bare diuisa. deinde qui solas extruere diuitias curant, nihil uolunt inter homines melius credi quam ipsi tenent. Iactantur itaque quacunque ratione possunt, litterarum amatores ut uideantur illi quoque infra pecuniam positi.

Priscis enim temporibus, cum adhuc nuda uirtus placeret, uigebant artes ingenuissimumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diu lateret. Itaque genera herbarum omnium succos Democritus expressit & ne lapidum, uirgultorumque uis lateret etatem inter experimenta consumpsit. Eudoxus quidem in cacumine excellissimi montis consenuit, ut astrorum celi motus deprehenderet. Et Crisipus ut ad inuentionem sufficeret ter e laboro animum detersit, Verum ut ad plastas reuertar statue unius liniamentis inherentem inopia extinxit. & Miron qui penè hominum animas ferarumque ere comprehendit, non inuenit heredem. At nos uino scortisque demersi, ne paratas quidem artes audemus cognoscere sed accusatores iniquitatis uicia tantum docemus & discimus : Vbi est dialetica? ubi astronomia? ubi sapientia consultissima uia. quis inquam uenit in templum, & uotum fecit si ad elloquentiam peruenisset? quis, si philosophye fontem attigisset? ac ne bonam quidem ualetudinem petunt, sed statim ante limen capitolii alius domum promittit, si propinquum diuitem extulerit, alius si thesaurum efoderit, alius si ad trecenties sextercium saluus peruenerit. Ipse Senatus rectique hominisque preceptor mille pondo auri capitolio promittere solet. & nequis dubitet pecuniam concupiscere iouem quoque peculio exorat. Noli ergo mirari si pictura deficit. cum omnibus diis hominibusque formosior uideatur massa auri quam quicquid apelles phidiasque, greculi delirantes fecerunt. Sed uideo te totum in illa herere tabula, que troie anolosim † ostendit. itaque conabor opus uersibus pandere.

† analosim i. destructionem

Iam decima mestos inter ancipites metus
Frigas obsidebat messis. & uotis fides
Calcantes à tuo dubia pandebat metu
Cum delio presante ferro cesi uertices
Ide trahuntur scissaque in molem cadunt
Robora, minacemque figurabat equum
Aperitur ingens castrum. & obducti specus
Qui castra caperint. huc decenni prelio
Irata uirtus abditur stipant graues

Re-

Recessus danai, & in uoto latent
O Patria pulsas mille credidimus rates
Solumque bello liberum hoc titulus ferro
Intus hec ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens
Iam turbata portis libera ac bello carens
In uota properant. fletibus manant gene
Mentisque pauide gaudium lacrimas habet,
Quas metus abegit, namque neptuno sacer
Crinem solutus omen Lacoon replet
Clamore uulgus. mox reducta cuspide
Vteri notauit fata. sed tradunt manus,
Letusque resilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat inualidam manum.
Altaque bipenni latera pertentat. fremit
Captiua pubes intus. & dum murmurat
Robora moles spirat alieno metu.
Ibat iuuentus cepta dum troiam capit
Bellumque totum fraude ducebat noua.
Ecce alia monstra. celsa qua tenedos mare
Dorso repleuit tumida consurgunt freta
Vndaque resultat scissa tranquillo minor
Qualis resilienti nocte remorum sonus
Longe refertur, cum premunt classes mare,
Pulsumque marmor abiete imposita gemit
Respicimus angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus. tumida quorum pectora
Rates ut alie lateribus spumas agunt.
Dat cauda sonitum libere pontum iube
Consentiunt, luminibus fulmineum iubar
Incendit equor. sibilisque unde tremunt.
Stupuere mentes infulis stabant sacri
Phrigioque cultu gemini nati pignora
Lacoonti, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci. paruulas illi manus
Ad ora referunt, neuter auxilio sibi.
Vterque fratri transtulit pietas uices
Morsque ipsa miseros mutuo perdat metu
Accumulat ecce liberum funus parens
Infirmus auxiliator inuadunt uirum
In morte pasci, membraque ad terram trahunt.
Iacet sacerdos inter aras uictima.

Terramque plangit. Sic profanatis sacris
Peritura troia perdidit primum Deos.
Iam plena phebe candidum extulerat iubar
Minora ducens astra radianti face
Cur inter sepultos priamidas nocte & mero
Danai relaxant claustra, & effundunt uires.
Tentant in armis se Duces ceu ubi solent
Nudo remiss..s thesali quadrupedes iungi
Ceruicem & altas quatere ad excussum iubas
Gladios retractant. commouent orbes manus
Bellumque sumunt. hic graues alius mero
Obtruncat & continuat in mortem ultimam
Somnos auaris alius accendit faces
Contraque troas inuocat troie sacra.

Versus L X V.

O felicem inquit matrem que te talem peperit. macte uirtute esto. raram fecit mixturam cum sapientia forma. itaque ne putes tot uerba perdidisse, amatorem inuenisti. ego laudes tuas carminibus implebo. ego pedagogus & custos, etiam quo non iusseris sequar. nec iniuriam eiclopius accipit, alius amat profuit etiam eumolpus miles iste qui mihi abstulit gladium alioquin quoque animum quem aduersus ascylton sumpseram in eumolpi sanguinem exercuissem. nec fefellit hoc gythona. itaque extra cellam processit tamquam aquam peteret. iram itaque meam prudenti absentia extinxit. paululum ergo intepescente seuitia, eumolpe inquam iam malo uel carminibus loquaris quam eius nomini tibi uota proponas, & ego iracundus sum tu libidinosus. uide quam non conueniat his moribus, putas igitur me furiosum esse. cedo insanie. idem ocius foras exi. Dum hec fabula inter amantes ludit diuersitor cum parte cenule interuenit contemplatusque fidissimam uolutationem iacentium, rogo inquit ebrij estis, an fugitiui, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid sibi tam furtiua molitio? uos me hercules ne mercedem celle daretis fugere nocte in publicum uoluistis. sed non impune. iam enim faxo sciatis non uidue hanc insulam esse, sed marci mannicii. exclamat eumolphus, etiam minaris. simulque os hominis palma excussissima pulsat. ille tot hostium potionibus liber urceolum fictilem in eumolphi caput iaculatus est. soluitque clamantis fron-

frontem, & de cella ſe proripuit. eumolpus contumelie impatiens rapit igneum candelabrum, ſequiturque abeuntem & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum uendicat. fit concurſus familie, hoſpitumque ebriorum frequentia. ego autem nactus occaſionem uindicte eumolpii excludo, redditaque ſcordalo uice ſine emulo ſcilicet & cena utor & nocte. interim coctores inſulariique mulctant excluſum. & alius ueru eſtis ſtridentibus plenum in oculos eius intentant. alius furca de carnario rapta ſtatum preliantis componit. Anus precipue lipa ſordidiſſimo precincta linteo ſoleis imparibus impoſita canem ingentis magnitudinis cathena trahit, inſtigatque in eumolpum, ſed ille candelabro ab omni periculo defendebat. Videbamus nos omnia per foramen ualue quod paulo ante anſa oſtiali rupta laxauerant. fauebam ego uapulanti. gython autem non oblitus miſericordie ſue reſerandum eſſe hoſtium, ſuccurrendumque periclitanti cenſebat. ego durante adhuc iracundia non continui manus, ſed caput miſerantis ſtricto acuto articulo percuſſi. & ille quidem flens conſedit in lecto. ego autem alternos opponebam foramini oculos, incuriam eumolpi aduocationemque commendabam. cum procurator inſule Bargates à cena excitatus à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur nam etiam erat pedibus eger. is ut rabioſa barbaraque uoce in ebrios fugitiuoſque diu perorauit reſpiciens ad eumolpum, o poetarum inquit diſertiſſime eras? & non diſcedunt ocius nequiſſimi ſerui. manuſque continet à rixa, ſtante ergo utraque acie cum appareret futurum bellum, egre expugnauit gubernator ut caduceatoris more triphena inducias faceret, data acceptaque ex more patrio fide, protendit ramum oliue à tutela nauigii raptum atque in colloquium uenire auſa.

Quis furor exclamat. pacem conuertis in arma.
Quid noſtre meruere manus? non troius heros
Hac in claſſe uenit decepti pignus atride.
Nec medea furens fraterno ſanguine pugnat.
Sed contentus amor uires habet. & mihi fata
Hoc inter fluctus quis raptis euocat armis?
Cui non eſt mors una ſatis uos uincite potum
Gurgitibuſque feris alios imponite fluctus

Verſus VIII.

HEc ut turbato clamore mulier effudit, hesitque paulisper acies, reuocateque ad pacem manus intermisere bellum, utitur penitentie occasione Dux eumolpus, & castigato ante uehementissime † Liebha tabulas federis signat, quis hec formula erat. ex tui animi sententia ubi trifena neque iniuriam tibi factam a gythone quereris, neque si quid ante hunc diem factum est obijcies, iudicabis ue ut aut ullo alio genere persequendum curabis ut tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coitum uenere constrictum nisi pro quare presentes numeraueris C. denarios. Item Licha ex tui animi sententia ut tu eucolpion nec verbo contumelioso insequeris, nec uultu, neque queres ubi nocte dormiat, aut si quesieris pro singulis iniuriis numerabis presentes denarios ducentos. In hec uerba federibus compositis arma deponimus. Exonat ergo cantibus totum nauigium, & quia repentina tranquillitas intermiserat cursum, alius exultans querebat fuscinas, alius pisces hamis blandientibus compellebat predam repugnantem. ecce etiam per antennam pelagie consedere uolucres quas textis harundinibus peritus artifex tetigit. ille viscatis illigate uiminibus deferebantur ad manus. tollebat plnmas dura uolitantes, pennasque per maria inani spuma torquebat. Iam Lichas redire mecum in gratiam ceperat. Iam gythona triphena extrema parte potionis spargebat, cum eumolpus & ipse uino solutus dicta uoluerit in caluos stiginos esque iaculari donec consumpta frigidissima urbanitate rediit ad carmina sua, cepitque capillorum ellegidarion dicere.

† Licha

Quod forme solum decus est cecidere capilli.
Vernantesque comas tristis abegit hiems.
Nunc vmbra nudata sua iam tempora merent
Aeraque atristis ridet adusta pilis
O fallax natura Deum que prima dedisti
Etati nostre gaudia prima rapis.

Versus V I.

Infelix modo crinibus nitebas
At nunc aere uel rotundo leuior
Ridentes fugis & times puellas
Phebo pulchrior & sorore phebi
Horti tubere quod creauit in uda

Vt

Vt mortem cicius uenire credas
Scito iam capitis perijsse partem.

Versus VII.

PLura uolebat proferre credo, & ineptiora preteritis, cum ancilla triphene gythona in partem nauis inferiorem ducit, corimbioque Domine pueri adornat caput. ymo supercilia etiam profert de pissíde, sciteque † iacture liniamenta secuta totam illi formam suam redidit. Agnouit triphena uerum gythona, lacrimisque turbata tunc primum bona fide puero basium dedit. Ceterum Eumolpus & periclitantium aduocatus & presentis concordie auctor, ne sileret sine fabulis hilaritas multa in muliebrem levitatem cepit iactare, quam facile adamarent quam cito etiam filiorum obliuiscerentur, nullamque esse feminam tam pudicam que non peregrina libidine usque ad furorem auerteretur, nec se tragedias ueteres curare, aut nomina seculis nota, sed rem sua memoria factam, quam expositurum se esse si uellemus audire. conuersis omnium in se uultibus auribusque, sic exorsus est. Matrona quedam ephesi tam note erat pudicicie ut uicinarum quoque gentium feminas ad spectaculum sui euocaret. Hec ergo cum uirum extulisset, non contenta uulgari more fumus sparsis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentie plangere, in conditorium etiam persecuta est defunctum, positumque in † ippogio greco more, corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cepit. Sic afflictantem se ac mortem inedia persequentem, non parentes potuerunt abducere, non propinqui, magistratus ultimo repulsi abierunt. complorataque singularis exempli femina ab omnibus quintum iam diem se alimento trahebat. Assidebat egre fidissima ancilla simulque & lacrimas commendabat lugenti, & positum in monumento lumen renouabat. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat, solum videl. affluxisse uerum pudicitie amorisque exemplum omnis ordinis confitebantur. cum interim imperator prouincie latrones iussit crucibus affigi secundum illam casulam in qua recens cadauer matrona defiebat. proxima ergo nocte cum miles qui crucem seruabat, neque ad sepulturam detraheret, notasset sibi, & lumen inter monumenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audisset, uicio gentis humane concupijt scire, quis aut

† natura

† ypogeo

quid faceret. descendit igitur in conditorium uisaque pulcherrima muliere primo quasi quodam monstro infernisque imaginibus turbatus substitit? deinde ut & corpus iacentis conspexit, & lacrimas considerauit, faciemque unguibus sectam, ratus scilicet id quod erat desiderium extincti non posse feminam pati, attulit in monumentum cenulam suam, cepitque hortari lugentem ne perseueraret in dolore superuacuo, ac nihil profuturo gemitu pectus diduceret, omnium eundem esse exitum, & idem domicilium, & cetera quibus exulcerate mentes ad sanitatem reuocantur. At illa ignota consolatione percussa, lacerauit uehementius pectus, ruptosque omnes super pectus iacentis imposuit. non recessit tum miles sed eadem exhortatione tentauit dare muliercule cibum, donec ancilla, uini certe ab eo odore corrupta, primum porrexit ad humanitatem inuitantis uictam manum. Deinde refecta potione & cibo expugnare cepit Domine pertinatiam. & quid proderit inquit hoc tibi, si soluta inedia fueris? si te uiuam sepelieris, si antequam fata poscant indemnatum spiritum effuderis? id cineres aut manes sepultos credis sentire? uis tu reuiuiscere? uis tu discusso muliebri errore quam diu licuerit lucis commodis frui? ipsum te iacentis corpus commouere debet ut uiuas. nemo inuitus audit dum cogitur aut cibum sumere aut uiuere. itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi pertinaciam suam, nec minus auide se repleuit cibo quam ancilla que prior uicta est. Ceterum scitis quid plerumque soleat tentare humanam societatem quibus blanditiis impetrauit miles ut matrona uellet uiuere, iisdem etiam pudiciciam eius agressus est. nec deformis aut infacundus iuuenis caste uidebatur, conciliante gratiam ancilla, ac subinde dicente, placidone etiam pugnabis amori, nec uenit in mentem. quorum consederis aruis? quid diutius moror, ne hanc quidem partem corporis mulier abstinuit, uictorque miles utrumque persuasit. † Latuerunt ergo una non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tercio die preclusis videlicet conditorii foribus ut si quis ex ignotis cognitisque ad monumentum uenisset putasset expirasse super corpus uiri pudicissimam uxorem. Ceterum delectatus miles & forma & secreto quicquid boni per facultates poterat coemebat & prima statim nocte in monumentum ferebat. itaque ‡ cruciarii unius parentes, ut uiderunt laxatam

† iacuerunt

‡ cruciati

laxatam custodiam detraxere nocte pendentem, supremoque mandauerunt officio. At miles circumscriptus dum residet, ut uidit postero die unam sine cadauere crucem ueritus suppliciu..., mulieri quod accidisset exponit, nec se expectaturum Iudicis sententiam, sed gladio ius dicturum ignauie sue commendaret ergo illa perituro locum, & fatale conditorium familiari ac uiro faceret. Mulier non minus misericors quam pudica, nec istud Dii sinant ut eodem tempore duorum mihi charissimorum hominum duo funera spectem. malo mortuum impendere quam uiuum occidere. Sed hanc orationem iubet ex arca corpus mariti sui tolli & illi cruci que uacabat affigi. Vsus est miles ingenio prudentissime femine. Posteroque die populus miratus est qua ratione mortuus esset ad crucem, risu excepere fabule naute, & erubescente non mediocriter triphena, uultum suum super ceruicem gythonis amabiliter posuit. At non Lichas risit. Sed iratum commouens caput. si justus inquit imperator fuisset debuit patris familie corpus in monumentum referre, mulierem affigere cruci. non dubie redierat in animum edile expilatumque libidines migratione nauigium, sed nec federis uerba permittebant meminisse, nec ilaritas qua preoccupauerat mentes dabat iracundie locum. Ceterum triphena in gremio gythonis posita modo implebat osculis pectus, interdum concinnabat spoliatum crinibus uultum, multos inquit eumolpus iuuenes carmen decepit, nam, ut quisque uersum pedibus instruxit, sensumque teneriorem uerborum ambitu intexuit, putauit se continuo in eliconem uenisse. sic forensibus ministeriis exercitati frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt credentes facilius poema extrui posse quam controuersiam umbrantibus sentenciolis pictam. Ceterum neque generosior spiritus sanitatem amat, neque conspici, aut edere partum mens potest nisi ingenti flumine litterarum mundetur. effugiendum est, ut ita dicam, ab omni uerborum uilitate, & sumende uoces à plebe summote, ut fiat odi profanum uulgus, & arceo. Preterea curandum est ne sententie emineant extra rationis expresse, sed intexto uestibus colore niteant. Homerus testis & Lirici, Romanusque Virgilius & Oratii curiosa felicitas. Ceteri autem aut non uiderunt uiam qua iretur ad carmen, aut versum timuerunt calcare. Ecce belli ciuilis ingens opus quisquis attigerit

nisi plenus litteris sub onere labetur. non enim res geste uersibus comprehendende sunt quod longe melius historici faciunt. sed per ambages deorumque ministeria & fabulosum sententiarum tormentum precipitandus est liber spiritus, ut potius furentis uaticinatio appareat quam religiose orationis sub testibus fides. tam que si placet hic impetus etiam si nondum recipit ultimam manum.

Orbem iam totum victor Romanus habebat
Qua mare, qua terre, qua sidus currit utrumque
Nec saciatus erat grauidis freta pressa carinis
Iam peragebantur, si quis sinus abditus ultra
Si qua foret tellus que fuluum mitteret aurum
Hostis erat fatisque in tristia bella paratis
Querebantur opes. Non vulgo nota placebant
Gaudia, non usu plebeia tricta voluptas
Aes pireum cum laudabat miles in unda
Quesitus tellure nitor certauerat ostro.
Hinc Numide accusatus, illinc noua uellera Seres,
Atque Arabum populus sua despoliauerat arua.
Ecce alie clades & lese uulnera pacis
Queritur in siluis a reo fera & ultimus hamo
Afrorum excutitur ne desit belua dente
Admortes preciosa fames, premit aduena Classes
Tigris & aurata gradiens nectatur in aula
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem
Heu pudet affari. perituraque prodere fata
Persarum ritu male pubescentibus annis
Subripuere uiros. exactaque uiscera ferro
In Venerem fregere. atque ut fuga nobilis euo
Circumscripta mora properantes differat annos
Quare se natam non inuenit. omnibus ergo
Scorta placent, factique enerui corpore gressus
Et lassi crines & tot noua nomina uestis
Queque iure querit ecce afris eruta terris
Antea mensa greges servorum ostrumque reuidens
Ponitur ac maculis mutatur uilibus aurum.
Que sensum turbant hostiale ac male nobile lignum
Turba sepulta mero circumuenit, omniaque Orbis
Premia correptis miles uagus extruit armis
Ingeniosa gula est, Sciculo scarus equore mersus
Ad mensam uiuus perducitur, atque Lucimis
Eruta littoribus uendunt conchilia ceas

Vt remouent per damna famem, iam phasidos unda
Orbata est auibus, mutoque in littore tantum
Sole desertis aspirant frondibus aure.
Nec minor in campo furor est, emptique quirites,
Ad predam strepitumque lucri suffragia uertunt
Venalis populus uenalis curia patrum.
Est fauor in precio, senibus quoque libera uirtus
Exciderat. sparsisque opibus conuersa potestas
Ipsaque maiestas auro corrupta iacebat
Pellitur a populo uictus Cato. tristior ille est
Qui uicit. fascesque pudet rapuisse Catoni.
Namque hoc dedecoris populo, morumque ruina.
Non homo pulsus erat, sed in vno victa potestas?
Romanumque decus, quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine uindice preda.
Preterea geminam deprensam gurgite predam
Fenoris illuuiens, vsusque exciderat eris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus
Sed ueluti tabes tacitis concepta medullis
Infra membra furens curis latrantibus errant
Arma placent miseris, detrictaque commoda luxu
Vulneribus reparantur, inops audatia tuta est.
Hoc mersant ceno Romam somnoque iacentem
Que poterant artes sana ratione mouere.
Ne furor & bellum ferroque excisa libido.
Tres tulerat fortuna duces, quos obruit omnes
Armorum strue diversa feralis Erinis
Crassum parthus habet. Libico iacet equore magnus.
Iulius ingratam perfudit sanguine Romam
Et quasi non posset tot tellus ferre sepulcra
Diuisit cineres, hos gloria reddit honores.
Est locus exciso penitus dimersus hiatu.
Parthenopen inter magne elichartidos arua
Cocithia perfusus aqua. nam spiritus extra
Qui furit efusus funesto spargitur estu.
Non hec autumpno tellus uiret, aut alit herbas
Cespite letus ager, non uerno persona cantu
Mollia discordi strepitu uirgulta loquuntur
Sed chaos & nigro squalentia pumice saxa
Gaudent ferali circum tumulata cupressu.
Has inter sedes ditis pater extulit ora
Bustorum flammis & cana sparsa fauilla

Ac tali uolucrem fortunam uoce lacessit
Rex humanarum divinarumque potestas
Que noua semper amas, & mox possessa relinquis,
Et qui Romano sentis te pondere uictam
Nec posse ulterius perituram extollere molem.
Ipsa suas uires odit Romana iuventus,
Et quas struxit opes male substinet; aspice late
Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem
Edificant auro, sedesque ad sidera mittunt.
Expelluntur aque saxis. mare nascitur aruis.
Et permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea regna petunt, perfossa dehiscit
Mollibus insanis tellus, jam montibus austris
Antra gemunt. & dum uanus lapis inuenit usum
Inferni manes celum sperare fatentur
Quare age fors muta paccatum in prelia uultum.
Romanosque cie. ac nostris da funera regnis
Iam pridem nulla perfundimus ora cruore.
Nec mea tesiphone sitientes perluit artus.
Ex quo sillanus bibit ensis, & horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges
Hec ubi dicta dedit, dextre coniungere dextram
Conatus rupto tellurem soluit hiatu.
Tunc fortuna leui defudit pectore uoces.
O! genitor cui Cociti penetralia parent
Si modo fas est mihi uera impune probari
Vota mihi credent, nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, leuiorque exurit flamma medullas.
Omnia que tribui Romanis artibus odi.
Muneribusque meis irascor. dextruet istas
Idem qui posuit molles Deus. & mihi cordi
Quippe cremare uiros. & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem gemina iam strictos morte philippos.
Tesalieque rogos, & funera gentis hibere.
Iam fragor armorum trepidantes personat aures.
Et Libie cerno tua uille gementia castra.
Acthiacosque sinus. & Apollinis arma timentes
Pande age terrarum sitientia regna tuarum
Atque animas accerse nouas. uix nauita protheus
Sufficit ad simulacra uirum traducere cimba.
Classe opus est. tuque ingenti satiare ruina
Pallida thesiphone. consissaque uulnera mande.

Ad

Ad stigios manes laceratus dicitur orbis.
Vix dum finierat cum fulgure rupta corusco
Intremuit nubes, elisosque abscidit ignes.
Subsedit pater umbrarum gremioque reducto
Telluris pauitans, fraternos polluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auspiciis patuere deum. namque ore cruento
Deformis titubans uultus caligine texit
Civiles acies iam cum spirare putares
Parte alia plenos extinxit Cinthia uultus
Et lucem celeri subduxit. rupta tonabant
Verticibus lassis montis iuga? nec uaga passim
Flumina per notas ibant morientia ripas
Armorum strepitu celum furit. & tuba mortem
Sideribus trinis acta ciet. iamque ethna uocatur
Ignibus insolitis & in ethera fulmina mittit
Ecce inter tumulos atque ossa arentia bustis
Vmbrarum facies diro stridore minatur
Fax stellis comitata nouis incendia ducit
Sanguineoque recens descendit Iupiter igne
Hec ostensa breui soluit Deus. exuit omnes
Quippe moras Cesar. uindicte que actus amore
Gallica proiecit, ciuilia sustulit arma
Alpibus aereis ubi graio nomine pulso
Descendunt rupes, & se patiuntur adiri.
Est locus herculeis aris sacer. hunc niue dura
Claudit hiems? canoque ad sidera uertice tollit.
Celum illic cecidisse putes, non solis adusti
Mansuescunt radiis nam uerni temporis aura.
Sed glacie concreta rigens hiemisque pruinis
Totum ferre potest humeris minitantibus Orbem.
Hec ubi calcavit Cesar iuga milite leto
Orauitque locum summo de uertice montis
Hesperie campos late prospexit & ambas
Intendens cum uoce manus ad sidera dixit.
Iupiter omnipotens & tu saturnia tellus
Armis leta meis olimque onerata triumphis
Testor ad has acies inuitum arcescere martem.
Inuitas me ferre manus. sed uulnere cogor
Pulsus ab urbe mea, dum Rhenum sanguine uinco!
Dum Gallos iterum capitolia nostra petentes
Alpibus excludo uincendo certior exul

Sanguine

Sanguine germano ſexagintaque triumphis
Eſſe nocens cepi. quanquam quos gloria terret
Aut qui ſunt qui bella uident. mercedibus empte
Ac uiles opere quorum eſt mea Roma nouerca
Vt reor haud impune. nec hanc ſine uindice dextram
Vinciet ignauus. Victores ite furentes
Ite mei comites. & cauſam dicite ferro
Namque vnum crimen omnes uocat. omnibus una
Impendet clades. reddenda eſt gratia nobis.
Non ſolus uici. quare? quia pena tropheis
Imminet. & ſordes meruit victoria noſtra.
Iudice fortuna cadat alea. ſummite bellum
Tentate manus. certe mea cauſa peracta eſt
Inter tot fortes, armatus neſcio uinci.
Hec ubi perſonuit. de celo delphicus ales
Omina leta dedit. pepulitque e mentibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte ſiniſtra
Inſolite uoces flamma ſonuere ſequenti.
Ipſe nitor phebi uulgato latior orbe
Creuit. & aurato precinxit fulgure uultus.
Fortior ominibus mouit mauortia ſigna,
Ceſar. & inſolito greſſus prior occupat auſtus
Prima quidem glacies & cana uineta pruina
Non pugnauit humus. mitique honore quieuit
Sed poſtquam turme nimbos fregere ligatos
Et pauidus quadrupes vndarum vincula rupit
Incaluere niues. mox flumina montibus altis
Vndabant modo natu. ſed hec quoque iuſſa putares
Stabat iuncta fluctus ſtupuere pruina
Et paulo ante lues iam concidenda iacebat
Tum uero maleſida prius ueſtigia luſit
Decepitque pedes, partem turmeque uirique.
Armaque congeſta ſtrue deplorata iacebant.
Ecce etiam rigido concuſſe flamine nubes.
Exonerabantur, nec rupti turbine uenti,
Deerant. ac tumida confractum grandine celum
Ipſe iam nubes rupte ſuper arma cadebant.
Et concreta gelu ponti uelut vmbra ruebat.
Victa erat ingenti tellus niue. Victaque celi
Sidera, uicta ſuis herentia flumina ripis
Nundum Ceſar erat, ſed magnam nixus in haſtam
Horrida ſecuris frangebat greſſibus arua

Qualis

Qualis caucasea decurrens arduus arce
Amphitrioniades ? aut toruo Iupiter ore
Cum se verticibus magni demisit Olimpi
Et periturorum deiecit tella gigantium
Dum Cesar tumidas iratus deprimit arces.
Interea volucer, motis conterrita pennis
Fama volat, sumique petit iuga celsa palaci
Atque hec Romano tonitrui ferit omnia signa
Iam Classes fluitare mari. totasque per alpes
Feruere germano perfusas sanguine turmas
Arma, cruor, cedes, incendia, totaque bella
Ante oculos uolitant. ergo pulsata tumultu
Pectora perque duas scinduntur territa causas.
Huic fuga per terras, illi magis unda probatur
Et patria est pontus. & iam timor est magis arma
Qui tentata uelit fatisque iubentibus icti
Quantum quisque timet tantum fugit, ocior ipse
Hos inter motus populus miserabile uisu
Quo mens icta iubet deserta ducitur urbe.
Gaudet Roma fuga. debellatique quirites
Rumoris sonitu merentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet. ille penates
Occulta gremio. deploratumque reliquit
imen. & absentem notis interficit hostem.
Sunt qui coniugibus merentia pectora iungant.
Grandeuosque patres. oneris ignara iuuentus
Id pro quo metuit tantum trahit. omnia secum
Hinc uehit imprudens. predamque in prelia ducit.
Ac uelut ex alto cum magnus inhorruit hauster
Et pulsat & uertit aquas. non arma ministris
Non regimen prodest. ligat alter pondera pinus.
Alter tuta sinu tranquillaque littora querit.
Hic dat uela fuge. fortuneque omnia credit
Quid tam parua queror ? gemino cum consule magnus
Ille tremor ponti, seuique repertor hidaspis
Et piratarum scopulus, modo quem ter ouantem
Iupiter horruerat. quem fracto gurgite pontus
Et uneratus erat submissa bosforus unda
Proh pudor imperii deserto nomine fugit,
Vt fortuna leuis magni quoque terga uideret.
Ergo tanta lues diuum quoque numina uidit
Consensitque fuge celi timor. ecce per orbem

Mitis

Mitis turba Deum, terras exosa furentis
Deserit. atque hominum damnatum auertitur agmen
Pax prima ante alias niveos pulsata lacertos
Abscondit galea uictum caput. atque relicto
Orbe fugax ditis petit implacabile regnum
Huic comes it sum ma fides. & crure soluto
Iusticia : ac merens lacera concordia palla.
At contra sedes herebi qua rupta dehiscit
Emergit late ditis chonis horrida crinis
Et bellona minax facibus armata megera
Letumque insidieque & lurida mortis imago
Quas inter furor abruptis ceu liber habenis
Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confossa cruenta classide uelant
*Heret * deterritus leue mavortius umbo* * detritus
Innumerabilibus tellis grauis atque flagranti
Stipite dextra minax, terris incendia portat.
Sentit terra deos mutataque sidera pontus
Quesiuere suum. namque omnis regia celi
In parte deducta ruit. primumque dione
Cesaris acta sui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens mauortius hastam
Magnaque cum Phebo soror, & cilenia proles
Excipit, ac totis similis tirinthius actis ;
Intremuere tube. ac scisso discordia crine
Extulit ad superos stigium caput. huiuus in ore
Concretus sanguis. contusaque lumina flebant
Stabant irati scabra rubigine dentes.
Tabo lingua fluens. obsessa draconibus ora
Atque inter toto lacerata pectore uestem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextram ,
Hec ut cocia tenebras & tartara liquit
Alta petit gradiens iuga nobilis apenini ,
Vnde omnes terras, atque omnia littora posset
Aspicere, ac, toto fluitantes orbe cateruas
Atque has effudit furibundo pectore uoces.
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma
Sumite. & in medias immictite lampadas vrbes.
Vincetur quicumque latet. non femina cessat ,
Non puer, aut euo iam desolata senectus.
Ipsa tremat tellus lacerataque tecta rebellent.
Tu legem marcelle tene, tu concate plebem

Curio.

Curio. tu fortem neu supprime lentule martem.
Quid porro tu diue tuis canta: is in armis
Non frangis portas, non mu: is oppida soluis?
Tesaurosque rapis. nescis tu magne tueri
Romanasque acies. epidauria nomina quere
Thesalicosque sinus humano sanguine tinge.
Factum est in terris quicquid † iusticia iussit. † *discordia.*

Versus CCLXXXXIIII.

CUm hec eumolpus ingenti uerborum uolubilitate effudisset tandem Crathona uitauimus. vbi quidem paruo dulsorio refecti postero die ampliori fortitudine domum querentes incidimus in turbam hertpeditarum sciscitantium quod genus hominum aut unde ueniremus. ex prescripto ergo consilii communis exaggerata verborum uolubilitate, vnde aut qui essemus haud dubie credentibus indicauimus procedentibus deinde longius rogaui ancillam ut in platea noua duceret dominam. placuit ancillæ consilium. itaque collegit altius tunicam, flexitque se in cadophena qui ambulationi herebat. nec diu morata producit dominam e latebris laterique meo applicat mulierem omnibus simulacris emendatiorem. nulla uox est que formam ejus possit comprehendere. nam quicquid dixero minus erit. crines ingenio suo flexi per totos se humeros effuderant. frons minima & que radices capillorum retroflexerat, & supercilia usque ad malorum scripturam currentia, & rursus confinio luminum pene permixta. Oculi clariores stellis extra lunam fulgentibus. narres paululum inflexe, & osculum quale praxiteles habere dianam credidit. Iam mentum iam ceruix, iam manus, iam pedum candor, intra auri gracile vinculum positus parui marmor extinxerat, itaque tunc primum doxida uetus amator contempsi.

Quid factum est quod tu proiectis Iupiter armis
Inter celicolas fabula muta taces?
Nunc erat, atorua summittere cornua fronte,
Nunc pluma canos dissimulare tuos.
Hec uera est damne. tenta modo tangere corpus
Iam tua flammifero membra calore fluent.

Versus VI.

DElectata illa risit tam blandum, ut uideretur mihi plenum os extra nubem luna proferre. mox digitis guber-

gubernantibus uocem ſi non faſtidis inquit feminam ornatam, & hec primum anno uirum expertam, concilio tibi ô iuvenis ſororem habes tu quidem fratrem. neque enim me piguit querere. ſed quid prohibet & ſororem adoptare. eodem gradu uenio. tu tamen dignare & meum oſculum cum libuerit cognoſcere. ymo inquam ego per formam tuam te rogo ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere iuuenem religioſum, ſi te adorari permiſeris, ac ne me iudices ad hoc templum gratis accedere dono tibi fratrem meum. quid ne inquit illa donas mihi eum ſine quo non potes uiuere ex cuius oſculo pendes, quem ſic tu amas quemadmodum ego te uolo. hec ipſa cum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis tam dulcis ſonus pertentabat aera, ut putares inter aures canere ſirenum concordiam. itaque miranti & toto mihi clarius celo neſcio quid reducente, libuit nomen dee querere. ita inquit non dixit tibi ancilla mea circen me uocari, non ſum quidem ſolis progenies, nec mea mater dum placet labentis mundi curſum detinuit, habeo tamen quod celo imputem ſi nos fata coniunxerunt. ymo jam neſcio quid tacitis cogitationibus deus agit, nec ſine cauſa belieno nece amat. Sed inter hec nomina magna fax ſurgit. ſumme ergo amplexum ſi placet, neque eſt quod curioſum aliquem extimeſcas. Longe ab hoc loco frater eſt. dixit hec circe, implicitumque brachiis molioribus pluma deduxit in terram uario gramine indutam

Ideo quales fundit de uertice flores
Terra parens cum ſe confeſſo iunxit amori
Iupiter & toto concepit pectore flammas
Emicuere roſe, uioleque & molle ciperon.
Albaque de uiridi riſerunt lilia prato.
Talis humus Venerem molles clamauit in herbas

Verſus VI

IN hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis querentes uoluptatem robuſtam.

Nocte ſoporifera ueluti cum ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum
In lucem tellus, uerſat manus improba furtum
Theſauroſque rapit, ſudor quoque proluit ora.
Candidiorque dies ſecreto fauit amori.
Et mentem timor altus habet. ne forte grauatum

Excu-

Excutiat gremium secreti conscius auri.
Mox ubi fugerunt elusam gaudia mentem
Veraque forma redit, animus quod perdidit optat.
Atque in preteritu se totus imagine uersat.

Versus X.

CVbiculum autem meum crisis intrauit, codicillosque mihi domine sue reddidit in quibus hec erant scripta. Libidinosa essem quererer decepta, nunc etiam gratias langori ago. in umbra voluptatis diutius lusi. quid tamen agas quero. & an tuis pedibus perueneris domum. negant enim medici sine pedibus posse ire. narrabo tibi adolescens. paralisim caue. nunquam egrum tam magno periculo uidi. mediusfidius iam perijsti, quod si frigus idem genua manusque tentauerit tuas licet ad tubicines mittes. quid ergo est? etiam si gravem, iniuriam excepit homini tam misero non invenio medicinam. si uis sanus esse gythona roga. recipies inquam neruos tuos si triduo sine fratre dormieris, nam quod ad me attinet, non timeo nequis inueniatur, cui minus placeam. nec speculum mihi nec fama mentitur. Et intellexit chrisis me perlegisse totum conuicium. solent inquit fieri, & precipue in hac civitate in qua mulieres etiam deducunt luriam. itaque huius quoque rei cura agitur, rescribemus blandius domine, animumque candida humanitate restitue. uerum enim fatendum, ex qua hora iniuriam accepit, apud se non est. libenter quidem parui ancille, uerbaque codicellis talia imposui. Olienos Circe salutem, fateor domina me sepe peccasse. nam & homo sum, & adhuc iuuenis nunquam tamen ante hunc diem usque ad mortem deliqui. habes inquam confitentem reum, quicquid iusseris merui. proditionem feci. hominem occidi. templum uiolaui. in hec facinora quere supplicium siue occidere placet ferro meo uenio: siue uerberibus contenta es curro nudus ad dominam. id tantum memento, non me sed instrumenta peccasse. paratus miles arma non habui. quis hec turbauerit nescio. forsitan animus antecesserit moram corporis, forsitan dum omnia concupisco uoluptatem tempore consumpsi, non inuenio quod feci. Pralissim tamen cauere iubes, tamquam iam maior fieri possit, que abstulit mihi, quod etiam te habere potui. summa tamen excusationis mee hec est. placebo tibi si me culpam emendare dimiseris

Nobilis estiuas platanus diffuderat umbras
Et baccis redimita clamne tremuleque cupressus
Et circumtonse trepidanti vertice pinus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus & querulo vexabat rore capillos.
Dignus amore locus. testis siluester hiasdon :
Atque vrbana progne. que circum gramina fuse
Ac molles violas cantu sua rura colebant

Versus VIII

TRemebat illa resoluta marmoreis ceruicibus aureum tortum, mirtoque florenti quietum uerberabat. itaque ut me uidit paululum erubuit hesterne scilicet iniurie memor, deinde ut remotis omnibus secundum inuitantem consedi. ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interiecto audacior facta. quid est inquit paralitice? ecquid hodie totus uenisti? rogas? inquam ego potius quam tentas. totoque corpore in amplexum eius immissus non precantis usque ad satietatem osculis fruor. quod solum igitur saluo pudore poteram contingere languorem putaui, conditusque lecticulo totum ignem furoris in eam converti, que mihi omnium malorum causa fuerat

Ter corripui terribilem manu pennem.
Ter languidior celicoli repente tirso
Ferrum timui quod trepido male dabat usum.
Nec iam poteram quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma
Confugerat in uiscera mille operta rugis.
Ita non potui supplicio caput operire.
Sed furtifer mortifero timore lusis
Aduerba magis que poterant nocere fugit

Versus IX

ERectus igitur in cubitum hac fere oratione uexaui contumacem. quid dicis inquam omnium hominum deorumque pudor. nau ne nominare quidem te inter res serias fas est. hoc de te merui ut me in celo positum ad inferos traheres.

Illa solo fixos oculos auersa tenebat.
Nec magis incepto uultus sermone mouetur,
Quam lente salices, lassoue papauera collo.

Versus, III

Nec

NEc minus ego tam feda obiurgatione finita penitentiam agere, ſermonis mei cepi. ſecretoque rubore perfundi, quod oblitus uerecundie mee cum eam parte corporis uerba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere ſeuerioris, note homines ſolent. mox perfricata diutius fronte, quid autem ego inquam mali feci, ſi dolorem meum naturali conuicio exoneraui? aut quid eſt quod in corpore humano, uentri maledicere ſolemus? aut gule? capitique etiam cum ſepius dolet. quid num ut ulixes cum corde litigat ſuo?

Quid me ſpectatis conſtricta fronte Catones?
Damnatisque noue ſimplicitatis opus?
Sermonis puri non triſtis gratia ridet.
Quodque facit populus candida lingua refert.
Nam quis concubitus Veneris, quis gaudia neſcit?
Quis petit in tepido membra calore thoro?
Ipſe patet ueri Doctus epicurus in arte
Iuſſit. & hano, uitam dixit habere deos.

Verſus VIII

HAc declamatione finita gythona uoco. & narra mihi inquam frater ſed tam ſi de ea nocte qua te mihi aſcyltos ſubduxit, uſque iniuriam uigilauit, an contentus fuit uidua pudicaque nocte? tetigit puer oculos ſuos, conceptisque iurauit uerbis ſibi ab aſcylto nullam uim factam, poſitoque in limine genu ſic deprecatur ſua numina uerſu.

Nepharum bachique comes quem pulchra Dione
Diuitibus ſiluis numen dedit. inclita paret
Cui Leſcos, uiridesque thaſos, quem Lidus adorat
Septifluus. templumque tuis imponit hipeblis.
Huc ades. & bachi tutor, driadumque uoluptas.
Sed timidas admitte preces. non ſanguine triſti
Perfuſus uenio. non templis impius hoſtis
Admoui dextram. ſed inops & rebus egenus
Attrictus. facinus non toto corpore feci.
Quisquis inops peccat, minor eſt reus. hac prece queſo
Exonera mentem. culpeque ignoſce minori.
Et quandoque mihi fortune arriſerit hora
Non ſine honore tuum patiar decus. ibit ad aras
Corniger, & querule feſtus Tuis hoſtia lactaris.

Spumabit pateris hornus liquor. & ter ouantem
Circha delubrum gressum feret ebria pubes.

Versus XVI

CVm hec ago, solertique cura deposito meo caveo intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veste deformis. extraque uestibulum me iniecta manu duxit. ac me iterum in cellam sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitque super lectum. & arundinem rapuit hostio. iterumque nihil respondentem mulctavit; ac nisi primo quassata arundo impetum verberantis minuisset, forsitan etiam brachia mea caputque fregisset. Ingenui ego utique propter marscarpionem, lacrimisque vbertim manantibus obscuratum dextra caput super puluinar inclinaui. nec minus illa fletu confusa altera parte lectuli sedit. etatisque longe moram tremulis uocibus cepit accusare. interuenit sacerdos. quid vos inquit in cellam meam tanquam ante recens bustum uenistis? ô inquit genothea hunc adolescentem quem uides malo astronatus est. namque neque puero puelle bona sua uendere potest. ad summam qualem putas esse qui de Circes thoro sine uoluptate surrexit?

Quicquid in Orbe vides paret mihi, florida tellus
Cum uolo spissatis arescit languida succis.
Cum uolo fundit opes, scopulis atque horrida saxa
Niliades iaculatur aquas. mihi pontus inertes
Summittit fluctus. zephirique tacentia ponunt.
Ante meos sua flabra pedes. mihi flumina parent.
Hircaneque tigres. & iussi stare dracones.
Quid leuiora loquor? lune descendit imago
Carminibus deducta meis. trepidusque furentes
Flectere Phebus equos reuoluto cogitur orbe.
Tantum dicta ualent. taurorum flamma quiescit.
Virgineis extincta sacris. phebeia circe
Carminibus magicis socios mutauit Vlixis.
Protheus esse solet quicquid libet. his ego callens
Artibus ideos frutices in gurgite sistam.
Et rursus fluuios in summo uertice ponam.

Versus, XVI

INhorrui ego tali fabulatione conterritus, anumque diligentius inspicere incepi. ergo ò genothea exclamat imperio parcite. mox incincta quatrato pallio cacuma ingentem foco apposuit! detersisque curiose manibus inclinauit

nauit se in lectum. ac me semel iterumque basiauit. simulque pannum de carnario detulit furca in quo faba erat ad usum reposita. ut soluit ergo licio pannum partem leguminis super mensam effudit. iussitque me diligenter purgare. seruio ego imperio; granaque sordidissimis putaminibus uestita curiosa manu segrego. at illa inertiam meam accusans improba tollit. dentibusque foliculos pariter spoliat. atque in terram ueluti muscarum imagines despuit mirabile quidem paupertatis ingenium, singularumque rerum quasdam artes.

Indum fulgebat ebur quod inheserat auro.
Nec iam falcato radiabat marmore terra
Muneribus delusa suis sed crate saligna
Impositum ceteris uacue nemus. & nova terre
Pocula que facili uilis nota finxerat hasta
Hinc molli scille latus, & de candice lento
Vimineo lances, maculataque testa lieo
Et paries circha palea saciatus inani.
Fortuitoque luto clauus numerabat agrestes
Et uiridi iunco gracilis pendebat arundo
Preterea que fumoso suspensa tigillo
Conseruabat opes humilis casa, mitia seruo
Inter odoratas pendebat texta coronas
Et tinibre ueteres & passis vna racemis
Qualis in acthea quondam fuit hospita terra.
Digna sacris hecates, quam musa loquentibus annis
Baccineas ueteres mirando tradidit euo

Versus XVII

TVm illa carnis etiam paululum dilibat. & dum coequale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit fracta est putris sella que stature altitudinem adiecerat? anumque pondere suo deiectam super focum mittit. frangitur ergo ceruix cacume! ignemque conualescentem restinguit. atque totam faciem excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus anumque non sine risu erexi. Itaque ad case hostiolum processi & ecce anseres sacri impetum in me faciunt! fedoque ac ueluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem. atque alius tunicam meam lacerat! alius uincula calciamentorum resoluit, ac trahit. unus etiam dux ac magister seuitie non dubitavit crus meum serrato usare morsu. oblitus itaque nugarum

pedem menſule extorſi. cepique pugnaciſſimum animal armata elidere manu, nec ſaciatus defunctorio ictu morte me anſeris uindicaui.

Tales herculea ſtimphalidas arce coactas
Ad celum fugiſſe reor, peneque fluentes
Arpias cum fineo maduere ueneno
Fallaces epule tremuit perterritus ether
Plantibus inſolitis, confuſaque regia celi.

Verſus, V

CVm protuli anſerem, anus ut uidit, tam magnum eque ſubſtulit clamorem ut putares iterum anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque & novitate facinoris attonitus querebam quid excanduiſſet. aut quare potius anſeris quam mei miſereretur. at illa comploſis manibus ſcelerate inquit & loqueris neſcius quam magnum flagitium admiſeris? ò occidiſti priapi delicias anſerem. omnibus matronis acceptiſſimum. itaque ne te putes nihil egiſſe. ſi magiſtratus hoc ſcierit ibis in crucem. polluiſti ſanguine domicilium meum inuolatum feciſti ut me quisquis uoluerit inimicus ſacerdotio pellat.

Quisquis habet nummos ſecura nauigat aura
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat dannen. ipſumque licebit
Accriſium iubeat credere quod damnem.
Carmina componat, declamet, concrepet omnes.
Et peragat cauſas ſitque catone prior.
Iuriſconſultus paret non paret habente.
Atque eſto quicquid ſeruius & labeo.
Multa loquor. quiduis nummis preſentibus opta
Et ueniet. clauſum poſſidet arca iouem.

Verſus X.

PETR. ARBITRI SATYRI Fragmenta expliciunt ex libro quintodecimo & ſextodecimo

Vene-

VEnerat iam tercius dies id est expectatio libere cene sed tot uulneribus confossis fuga magis placebat quam quies. itaque cum mesti deliberaremus quonam genere presentem euitaremus pro cellam, unus seruus agamenonis interpellavit trepidantes, & quid uos inquit, nescitis hodie apud quem fiat? trimalchio lautissimus homo horologium in triclinio & bucinatorem habet subornatum, ut subinde sciat quantum de uita perdiderit. amicimur ergo diligenter obliti omnium malorum. & githona libentissime seruile officium tuentem, usque hoc jubemus in balneo sequi. nos interin uestiti errare cepimus. ymo iocari magis & circulis ludentem accedere, cum subito uidemus senem caluum tunica vestitum russea inter pueros capillatos ludentem pila. nec tam pueri nos, quamquam erat opere precium ad spectaculum duxerant, quam ipse pater familie, qui soleatus pila prasina exercebatur. nec amplius eam repetebat, que terram contigerat. Sed folem plenum habebat servus, sufficiebatque ludentibus. notauimus etiam res nouas, nam duo spadones in diuersa parte circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas que inter manus, usu expellente uibrabat, sed eas que in terram decidebant. cum has ergo miramur lauticias, accurrit menelaus,& hic est inquit apud quem cubitum ponitis. & quid iam principium cene uidetis? & iam non loquebatur menelaus cum trimalchio digitos concrepuit,ad quod signum matellam spado ludenti subiecit. exonerata ille uescica aquam poposcit ad manus digitosque adsperos paululum in capite pueri tersit. longum erat singula excipere. itaque intrauimus balneum,& sudore calfacti momento temporis, ad frigidam eximmus. iam trimalchio vnguento perfusus tergebatur. non linteis, sed palliis ex lana mollissima factis. tres interimi atraliptæ in conspectu ejus falernum potabant. & cum plurimum rixantes effunderent, trimalchio hoc suum propinasse dicebat. hinc inuolutus coccina causa palectice impositus est, precedentibus faleratis cursoribus quatuor, & chiramasio, in quo delicie ejus uehebantur, puer uetulus lippus domino trimalchione deformior. Cum ergo auferetur ad caput ejus, cum minimis symphoniacus tibiis accessit. & tamquam in aurem aliquid secreto diceret toto itinere cantavit. sequimur nos admiratione jam saturi, & cum agamenone ad januam peruenimus

m

mus, in cuius poſte libellus erat cum hac inſcriptione fixus. Quiſquis ſeruus ſine Dominico iuſſu foras exierit, accipiet plagas centum. in aditu autem ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus ceraſino ſuccinctus cingulo, atque in argentea piſum purgabat. ſuper limen autem cauea pendebat aurea in qua pica uaria intrantes ſalutabat. Ceterum ego dum omnia ſtupeo pene reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus non longe ab oſtiarij cella, canis ingens cathena uinctus in pariete erat pinctus. ſuperque quadrata littera ſcriptum, caue canem, & college, mei quidem riſerunt. ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. erat aut uenalicium titulis pictum. & ipſe trimalchio capillatus caduceum tenebat. mineruaque ducente romam intrabat. hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, deinque diſpenſator factus eſſet omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. in deficiente uero iam porticule uatum mento in tribunal excelſum mercurius rapiebat. preſto erat fortuna cornu habundanti copioſa. & tres parce aurea penſa torquentes notaui. etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. preterea grande armarium in angulo uidi, in cujus edicula erant lares argentei poſiti, veneriſque ſignum marmoreum poſitum & piſſis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant Interrogare ergo atrienſem cepi, quas in medio picturas haberent. Iliada & odixeam, inquit. ac lenatis gladiatorium munus non licebat multaciam conſiderare. nos iam ad triclinium perueneramus, in cujus parte prima procurator rationes accipiebat. & quod precipue miratus ſum in poſtibus triclinii faſſes erant cum ſecuribus fixi, quorum unam partem quaſi embulum nauis treum finiebat, in quo erat ſcriptum, C. N. pompeio trimalchioni ſeuiro auguſtali. cinamus diſpenſator ſub eodem titulo & lucerna bilynchis de camera pendebat & due tabule in utroque poſte defixe: quarum altera ſi bene memini hoc habebat inſcriptum. III. & pridie Kalendas Ianuarias, cum noſter foras cenat. altera lune curſum ſtellarumque ſeptem imagines pictas, & qui dies boni quique incommodi eſſent diſtinguente bulla notabantur. His repleti uolutatibus cum conaremur in triclinium intrare, exclamauit unus ex pueris qui ſuper hoc officium erat poſitus dextro pede. ſine dubio paulisper trepidauimus, ne contra preceptum aliquis noſtrum

tran-

transciret. Ceterum ut pariter mouimus dextros gressus seruus nobis despoliatus, procubuit ad pedes, ac rogare cepit, ut se pene eriperemus, nec magnum esse peccatum suum propter quod periclitaretur. subducta enim sibi uestimenta dispensatoris in balneo, que uix fuissent decem sexterciorum. Retulimus ergo dextros pedes, dispensatoremque in precario aureos mirantem deprecati sumus ut seruo remitteret penam. Superbus ille sustulit uultum. & non tam iactura me mouet inquit, quam negligentia nequissimi serui. uestimenta mea cubitoria perdidit. que mihi natali meo cliens quidam donauerat tyria sine dubio. sed iam semel lota. quid ergo est dono uobis eum. Obligati tam grandi beneficio, cum intrassemus triclinium, occurrit nobis ille idem seruus pro quo rogaueramus, & stupentibus spississima basia impegit, gratias agens humanitati nostre. ad summam statim scietis ait, cui dederitis beneficium. vinum Dominicum ministratoris gratia est. Tandem ergo discubuimus, pueris alexandrinis aquam in manus uiuatam infundentibus, aliisque insequentibus ad ped ad paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. ac ne in hoc quidem tam molesto tacebat officio, sed obiter cantabat. ego experiri uolui an tota familia cantaret. itaque potionem posti parati sumus puer non minus me acido cantico excepit. & quisquis aliquid rogatus erat ut daret panthomimichorum non patris familie triclinium crederes, altera est tamen gustatio ualde lauta. nam iam omnes iam discubuerant preter vnum trimalchionem cui locus nouo more primus seruabatur. Ceterum in promulsidari asellus erat Corinthius cum bisactio positus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. tegebant asellum due lances in quarum marginibus nomen trimalchionis inscriptum erat, & argenti pondus ponticuli etiam ferruminati sustinebant glires. melle ac papauere sparsos fuerunt, & thumatula super craticulam feruentia argenteam posita, & infra craticulam Syriaca pruna cum granis punici mali. in his eramus lauticiis cum ipse trimalchio ad simphoniam allatus est. positusque inter ceruicalia munitissima expressit imprudentibus risum, pallio enim coccineo ad rasum excluserat caput, circhaque oneratas ueste ceruices laticlauia in eis erat mappam fimbriis hinc atque illinc pendentibus habebat. etiam in minimo digito sinistre manus anulum grandem sub auratum. extremo

uero articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi uidebatur, totum aureum, ſed plane ferreis ueluti ſtellis ferruminatum, & ne has tantum oſtenderet divitias dextrum nudavit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum ut deinde pinna argentea dentes perfodit. amici inquit nundum mihi ſuaue erat in triclinium abſens more uobis uenire ſed ne diutius abſenti uos eſſem, uoluptatem mihi negaui. permititis tamen finiri luſum. ſequebatur puer cum tabula terebintina & criſtallinis teſſeris notauique rem omnium delicatiſſimam, pro calculis enim ac nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium textorum dicta inter luſum conſummit, guſtantibus adhuc nobis repoſitorum allatum eſt cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales que incubant oua. acceſſere continuo duo ſerui, & ſimphonya ſtrepente ſcrutari paleam ceperunt. erutaque ſubinde pauonina oua diuiſere conuiuis. conuertit ad hanc ſcenam trimalchio uultum. & amici ait, pauonis ova galline iuſſi ſupponi. & me hercules timeo, ne iam concepti ſint? tentemus tamen, ſi adhuc ſorbilia ſunt, ſorberi poſſunt. accipimus nos nochlearia non minus ſe libras pendentia, ouaque ex farina pingui figurata pertundimus. ego quidem pene proieci partem meam, nam uidebatur, iam in pullum coiſſe. deinde ut audiui ueterem conuiuam, hic neſcio quid boni debet eſſe. perſecutus putamen manu pinguiſſimam ficedulam inueni piperato uitello circumdatam. Iam trimalchio eadem omnia luſu intermiſſio popoſcerat. feceratque poteſtatem clara uoce ſi quis noſtrum iterum uellet mulſum ſumere, cum ſubito ſignum ſimphonia datur. & guſtatoria pariter a choro cantante rapiuntur. Ceterum inter tumultum cum forte paraſſis excidiſſet, & puer iacentem ſuſtuliſſet animadvertit trimalchio, colaphisque obiurgari puerum, ac proiicere † prorſus paraſidem iuſſit. inſecutus eſt lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis cepit uertere. Subinde intrauerunt duo etiopes capillati cum puſillis ut tribus, quales ſolent eſſe qui harenam in amphitheatro ſpargunt. uinumque dedere in manus. aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, equum inquit mars amat. itaque iuſſit ſuam cuique menſam aſſignari. obiter & pudiſſimi ſerui minorem nobis eſtum frequentia ſua facient. ſtatim allate ſunt amphore uitree diligenter

† rurſus

gipſate,

gipſate, quarum in cervicibus † pittratia erant affixa, cum hoc titulo. falernum opimianum annorum centum. dum titulos perlegimus complosit trimalchio manus, & he heu inquit ergo diutius uiuit uinum quam homuncio, quare tangomenas faciamus. vita vinum eſt, uerum opimianum preſto. heri non tam bonum poſui & multo honeſtiores cenabant. Potantibus ergo & curatiſſime nobis lauticias mirantibus, laruam argenteam attulit ſervus ſic aptatam ut articuli ejus, uertebreque laxate in omnem partem uerterentur. hanc cum ſuper menſam ſemel iterumque abieciſſent, & cathenatio mobilis aliquot figuras exprimeret trimalchio adiecit

† pittracia

He Heu nos miſeros quam totus homuncio nil eſt
Sic erimus cuncti poſtquam nos auferet Orchus.

Ergo uiuamus dum licet eſſe. bene laudationem ferculum eſt inſecutum, plane non pro expectatione magnum, nouitas tamen omnium conuertit oculos. Rotundum enim repoſitorium duodecim habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſuper que proprium conuententem que materie ſtructor impoſuerat cibum. ſuper arietem cicer aretinum, ſuper taurum bubule fruſtrum, ſuper geminos teſticulos, acrienes, ſuper cancrum coronam, ſuper leonem ficum africanum, ſuper uirginem ſteriliculam, ſuper libram ſtateram, in cuius altera parte ſciribillita erat in altera placenta, ſuper ſcorpionem piſciculum marinum, ſuper ſagitarium oclopetam, ſuper capricornum in quo cornua erant, locuſta marina, ſuper aquarium anſerem, ſuper piſces duos mullos, in medio autem ceſpes cum herbis exciſus fauum ſuſtinebat. circumferebat egyptius puer clibano argenteo panem atque ipſe etiam teterrima uoce dela ſerpiciariomino canticum extorſit. nos ut triſtiores ad tam uiles acceſſimus cibos. ſuadeo inquit trimalchio cenemus. hoc eſt in cene. hec ut dixit ad ſimphoniam quatuor tripudiantes procurrerunt. ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt quo facto uidemus infra ſcilicet, in altero fercula altilia & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut pegaſus uideretur. notauimus etiam circha angulos repoſitorii Marſyas quatuor, ex quorum utriculis garum piperatum currebat. ſuper piſces quicunque euripo natabat. damus omnes plauſum à familia inceptum. & res electiſſimas ridentes agredimur. non minus & trimalchio eiuſmodi methodio letus carpe inquit. proceſſit

ſtatim

ſtatim ſciſſor & ad ſymphoniam geſticulatus ita lacerauit obſonium ut putares eſſe darium hidruale cantante pugnare ingerebat. Nihilominus trimalchio lentiſſima uoce, carpe carpe. Ego ſuſpicatus aliquam urbanitatem, tociens iteratam uocem pertinere non erubui eum qui ſupra me accumbebat hoc ipſum interrogare. at ille qui ſepius eiusmodi ludos ſpectauerat, uides illum inquit, qui obſonium carpit, carpus uocatur. Ita quotiescunque dicit carpe, eodem uerbo, & uocat & imperat. Non potui amplius quicquam guſtare? ſed conuerſus ad eum ut quam plurima exciperem longe accerſere fabulas cœpi ſciſcitari, que eſſet mulier illa, que huc atque illuc diſcurreret. Vxor inquit trimalchionis? fortunata appellatur, que nummos modio metitur. & modo modo quid fuit ignoſcet mihi genius tuus. noluiſſes de manu illius panem accipere. nunc nec quid nec quare in caelum abiit. & trimalchionis topanta eſt ad ſummam mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe credet. ipſe neſcit quid habeat adeo ſaplutus eſt. ſed hec Lupatria prouidet omnia. & ubi non putes eſt ſicca ſobria bonorum conſiliorum. tantum auri uides, eſt tamen malae linguae? pica puluinaris quem amat, amat. quem non amat, non amat. ipſe trimalchio fundos habet qua milui uolant. nummorum nummos argentum in oſtiarij illius cella plus iacet, quam quisquam in fortunis habet. familia uero babae babae, non me hercules puto decumam partem eſſe que dominum ſuum nouit ad ſummam quemuis ex iſtis babaecalis in rute folium coniiciet. nec eſt quod putes illum quicquam emere. omnia domi naſcuntur. lana. credrae. piper lacte gallinaceum ſi queſieris inuenies ad ſummam parum illi bona lana naſcebatur. arietes à tarento emit. & eos culauit in gregem. mel atticum ut domi naſceretur, apes ab athenis juſſit afferri obiter. & uernaculae que ſunt meliuſcule à greculis fient. ecce intra hos dies ſcripſit ut illi ex india ſemen boletorum mitteretur. nam mulam quidem nullam habet que non ex onagro nata ſit. uides tot culcitras. nulla non aut conchiliatum, aut coccineum tomentum habet. tanta eſt animi beatitudo. Reliquos autem collibertos eius caue contemnas. ualde ſuccoſi ſunt, uides illum quia in immo immus recumbit hodie ſua octingenta poſſidet. de nihilo creuit. ſolebat collo modo ſuo ligna portare. ſed quomodo dicunt ego nihil ſcio, ſed audiui quomodo incuboni pilleum rapuiſſet.

& theſaurum inuenit. ego nemini inuideo ſi quo Deus dedit. eſt tamen ſub alapa. & non uult ſibi male. itaque proxime cum hoc titulo proſcripſit. C. pompeius diogenes ex Kalendis iuliis cenaculum loca ipſe enim domum emit. Quid illi qui libertini loco iacet? quam bene ſe habuit? non impropero illi. ſextercium ſuum uidit decies. ſed male uacillauit. non puto illum capillos liberos habere. nec mehercules ſua culpa. † ipſe enim homo melior non eſt. ſed liberti ſcelerati qui omnia ad ſe fecerunt. ſcito autem ſociorum olla male feruet. & ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio. & quam honeſtam negociationem exercuit. quod illum ſic uides exe libitinarius fuit. ſolebat ſic cenare quomodo rex apros gauſapatos, opera piſtoria, uiſcouos piſtores. plus uini ſub menſa effundebatur, quam aliquis in cella habet † fantaſia, non homo inclinatis quoque rebus ſuis, cum timeret ne creditores illum conturbare exiſtimarent, hoc titulo caucionem proſcripſit. Iulius proculus auctionem faciet rerum ſuperuacuarum. interpellauit tam dulces fabulas trimalchio. nam iam ſublatum erat ferculum. hilaresque conuiue, uino ſermonibusque publicatis operam coeperant dare. Is ergo reclinatus incubitum, hoc uinum inquit uos oportet ſuaue faciatis. piſces natare oportet. rogo me putatis illa cena eſſe contemptum, quam in teca repoſitorij uideratis. ſic notus Vlixes? quid ergo eſt. oportet etiam inter cenandum philologiam noſſe. patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me hominem inter homines uoluit eſſe. nam mihi nihil noui poteſt afferri, ſicut ille fericuluſta mel habuit praxim †. Caelus hic in quo duodecim dij habitant, in totidem ſe figuras conuertit. & modo fit aries. itaque quiſquis naſcitur illo ſigno multa peccora habet, multum lanae. caput preterea durum. frontem expuduratam cornum acutum. plurimi hoc ſigno ſcolaſtici naſcuntur. & arieti illi laudamus urbanitatem mathematici. itaque adiecit. deinde totus caelus taurulus fit. itaque tunc calcitroſi naſcuntur, & bubulci, & qui ſe ipſi paſcunt. In geminis autem naſcuntur bigae, & boues & colei & qui utroſque parietes linunt. In cancro ego natus ſum, ideo multis pedibus ſto. & in mari, & in terra multa poſſideo. nam cancer & hoc & illoc quadrat. & ideo jam dudum nihil ſuper illum poſui. ne geniſim † meam premerem. In leone cataphage naſcuntur & imperioſi. In Virgine mulieres & fugitiui, & com-

† ipſo

† phantaſia

† praxim. i. operationem

† geneſim. i. nativitatem

compediti. In libra laniones & vnguentarij & quicunque aliquid expediunt. In ſcorpione uenenarii & percuſſores. In ſagitario ſtrabones qui holera ſpectant lardum tollunt. In capricorno erumpnoſi quibus premala ſua cornua naſcuntur. In aquario copones & cucurbitae. in piſcibus obſonatores & rethores. Sic orbis vertitur tanquam mola & ſemper aliquid mali facit ut homines aut naſcuntur aut pereant.quod autem in medio ceſpite uidetis. & ſuper ceſpitem fauum, nihil ſine ratione facto. terra mater eſt in medio quaſi ouum corrotundata, & omnia bona in ſe habet tanquam fauus. Sophos uniuerſi clamamus,& ſublatis manibus ad camaram iuramus iparchum aratumque comparandos illi homines non fuiſſe. donec. aduenerunt miniſtri, ac tolaria propoſuerunt toris in quibus retia erant picta ſubſeſſoresque cum uenerabilis, & totus uenationis apparatus.nec dum ſciebamus mitteremus ſuſpiciones noſtras,cum extra triclinium clamor ſublatus eſt ingens. & ecce canes laconici etiam circha menſam diſcurrere ceperunt. ſecutum eſt hos repoſitorium in quo poſitus erat prime magnitudinis aper, & quidem pilleatus, e cuius dentibus ſportelle dependebant due, palmulis textae. altera careotis altera tebaicis repleta. circha autem minores porcelli, ex copto placentis facti, quaſi uberibus imminerent ſcrofam eſſe poſitam ſignificabant. & hi quidem apophoreti fuerunt. ceterum ad ſcindendum aprum non ille carpus acceſſit, qui altilia lacerauerat, ſed barbatus ingens faſceis cruralibus alligatus & alicula ſubornatus,polimita ſtricto que uenatorio cultro latus apri uehementer percuſſit, ex cuius plaga turdi euolauerunt. parati aucupes cum harundinibus fuerunt. & eos circha triclinium uolitantes momento exceperunt. inde cum ſuum cuique iuſſiſſet referri trimalchio adiecit. etiam uidete quam porcus ille ſiluaticus totam comederit glandem. ſtatim pueri ad ſportellos acceſſerunt quae pendebant e dentibus, thebaycaſque & cariotas ad numerum diuiſere cenantibus. Interim ego qui priuatum habebam ſeceſſum in multas cogitationes diductus ſum. quare aper pilleatus intraſſet. poſtquam itaque omnis bacaluſias conſumpſi duraui interrogare illum interpretem meum,quid me torqueret. at ille plane etiam hoc ſeruus tuus indicare poteſt. Non enim enigma eſt. ſed res aperta. hic aper cum heri ſumma cenam uindicaſſet à conuiuijs dimiſſus. Itaque hodie tamquam libertus in conuiuium reuer-

reuertitur. damnavi ego ſtuporem meum. & nihil amplius interrogaui ne uiderer nunquam inter honeſtos cenaſſe. dum hec loquimur puer ſpecioſus, uitibus ederisque redimitus, modo bromium, interdum liaeum, euchiumque confeſſus, calatiſcouas circumtulit. & poemata Domini ſui acutiſſima uoce traduxit. ad quem ſonum conuerſus trimalchio, dyoniſe inquit liber eſto. puer detraxit pilleum apro, capitique ſuo impoſuit. tum trimalchio rurſus adjecit, non negabitis me inquit habere liberum patrem. laudauimus dictum trimalchionis, & circumeuntem puerum ſane perbaſiamus. ab hoc ferculo trimalchio ad laſammum ſurrexit. nos libertatem ſine tyranno nacti cepimus inuitare conuiuorum ſermones clamet itaque primus cum pataracina popoſciſſet. dies inquit nihil eſt. dum uerſas te nox fit. itaque nihil eſt melius quam de cubiculo recta in triclinium ire, & mundum frigus habuimus. uix me balneus calfecit tamen calda potio ueſtiarius eſt, ſtaminatas duxi. & plane matus ſum. uinus mihi in cerebrum abiit. excepit ſeliucus fabule partem. & ego inquit non cotidie lauor. baliſcus enim fullo eſt aqua dentes habet. & cor noſtrum cotidie liqueſcit. ſed cum mulſi pultarium obduxi frigori laecaſim dico. nec ſane lauare potui. fui enim hodie infumus homo bellus tam bonus, Criſantus animam ebullijt. modo modo me appellauit. uideor mihi cum illo loqui. hey eſt hey. utres inflati ambulamus minores quam muſce † ſuus. tamen aliquam uirtutem habent. nos non pluris ſumus quam bulle & quid ſi non abſtinax fuiſſet. quinque dies aquam in os ſuum non coniecit. non micam panis. tamen abijt. at plures medici illum perdiderunt. immo magis malus fatus. medicus enim nihil aliud eſt quam animi conſolatio. tamen bene elatus eſt uitali lecto ſtagulis bonis plautus eſt optime manum miſit aliquod, etiam ſi maligne illum plorauit vxor. quid ſi non illam optime accepiſſet. ſed mulier que mulier miluinum genus. neminem nihil boni facere oportet. eque eſt enim ac ſi in puteum coniicias. ſed antiquus amor cancer eſt. Moleſtus fuit phileros qui proclamauit. uiuorum meminerimus. ille habet quod ſibi debebatur honeſte uixit honeſte obijt. Quid habet quod queratur. abbas ſecreuit. & paratus fuit quadrantem de ſtercore mordicus tollere. itaque creuit. quit quit creuit tamquam fauus. puto me hercules illum reliquiſſe ſolida centum. & omnia in nummis habuit.

† ſumus

de re tamen ego uerum dicam, qui linguam caninam comedi. dure bucce fuit. linguoſus diſcordia non homo frater eius fortis fuit amicus amico. manu uncta plena menſa, & inter inicia malam parram pilauit. ſed recorrexit coſtas illius prima uindemia. uendidit enim uinum quantum ipſe uoluit. & quod illius mentum ſuſtulit hereditatem accepit. ex qua plus inuolauit quam illi relictum eſt. & ille ſtips dum fratri ſuo iraſcitur, neſcio cui terre filio patrimonium elegauit. longe fuit. quisquis ſuos fugit. habuit autem oracularios ſeruos, qui illum peſſum dederunt. nunquam autem recte faciet qui cito credit. utique hommo negocians, tamen uerum quod frunitus eſt, quam diu uixit cui datum eſt, non cui deſtinatum, plane fortune filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. facile eſt autem ubi omnia quadrata currunt. & quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra. ſed corneolus fuit. aetatem bene ferebat niger tanquam coruus. noueram hominem olim oliorum. & adhuc ſalax erat. Non me hercules illum puto in domo canem reliquiſſe. immo etiam puellarius erat. omnis minerue homo. nec improbo. hoc ſolum enim ſecum tulit. hec phileros dixit. illa ganimedes narrat, is quod nec ad celum nec ad terram pertinet. cum interim nemo curat quid annona mordet. Non me hecules hodie bucam panis inuenire potui. & quomodo ſiccitas perſeuerat. iam annum eſurio. fuit. aediles male eueniat qui cum piſtoribus colludunt ſerua me. ſeruabo te. itaque populus minutus laborat. nam iſti maiores maxille ſemper ſaturnalia agunt. ò ſi haberemus illos leones quos ego hic inueni cum primum ex aſia ueni. illud erat uiuere. ſimilia ſicilia interiores & laruas ſic iſtos percolopabant. ut illis iupiter iratus eſſet ſed memini ſafinium. tunc habitabat ad arcum ueterem me puero. piper non homo. is quacunque ibat terram adurebat. ſed rectus, ſed certus amicus amico cum quo audacter poſſes in tenebris micare. in curia autem quomodo ſingulos uel pilabat tractabat. nec ſcemas loquebatur ſed dilectum cum ageret porro in foro ſic illius uox creſcebat tanquam tuba. nec ſudauit unquam, nec expuit. Puto enim neſcio quid aſia dis habuiſſe. & quam benignus reſalutare, nomina omnium reddere, tanquam unus de nobis. itaque illo tempore annona pro luto erat. aſſe panem quem emiſſes, non potuiſſes cum altero deuorare. nunc oculum bublum uidi maiorem.

hey hey quotidie peius hec colonia, retrouerſus creſcit tanquam coda uituli. Sed quare non habemus aedilem trium cauniarum. qui ſibi mauult aſſem quam uitam noſtram. itaque domi gaudet, plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Iam ſcio unde acceperit denarios mille aureos. ſed ſi nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret. Nunc populus eſt domi leones. foras uulpes. quod ad me attinet iam pannos meos comedi. & ſi perſeuerat hec annona caſulas meas uendam. Quid enim futurum eſt ſi nec dij nec homines eius colonie miſerentur. ita meos fruniſcar ut ego puto omnia illa aedilibus fleri. nemo enim celum celum putat. nemo ieiunium ſeruat. nemo iouem pili facit. ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. antea ſtolate ibant nudis pedibus in cliuum. paſſis capillis, mentibus puris. & jouem aquam exorabant, itaque ſtatim urceatim plouebat, aut tunc. aut nunquam. & omnes ridebant. ut dij tanquam mures. itaque dii pedes lanatos habent, quia nos religioſi non ſumus. agri iacent. Oro te inquit echion centonarius melius loquere. modo ſic modo ſic inquit. Ruſticus uarium porcum perdiderat. quod hodie non eſt cras erit. ſic uita truditur. non me hercules patria melior dici poteſt, ſi homines haberet. ſed laborat hoc tempore. nec hec ſua. non debemus delicati eſſe. ubique medius caelus eſt. tu ſi alicubi fueris dices hic porcos coctos ambulare. & ecce habituri ſumus munus excellente inter duo die feſta, familia non laniſticia ſed plurimi liberti. & titus noſter magnum animum habet & eſt caldicer ebrius aut hoc aut illud erit quod utique. nam illi domeſticus ſum, non eſt mixcix. ferrum optimum daturus eſt ſine fuca carnarium in medio ut ampliteatrum uideat. & habet unde, relictum eſtilli ſextercium tricencies, deceſſit illius pater male, ut quadringenta impendat, non ſentiet patrimonium illius. & ſempiterno nominabitur. iam manios aliquot habet, & mulierem eſedariam, & diſpenſatorem gliconis qui deprehenſus eſt cum dominam ſuam delectaretur. uidebis populi rixam inter zelotipos & amaaſiunculos, Glico autem ſerterciarius homo diſpenſatorem ad beſtias dedit. hoc eſt ſe ipſum traducere. quid ſeruus peccauit qui coactus eſt facere? magis illa matella digna fuit, quam taurus iactaret. ſed quia ſinum non poteſt ſtratum cedit. quid autem glicon putabat hermogenis filicem unquam bonum exitum facturam. ille

miluo uolanti poterat ungues reſecare. colubra reſtem non parit Glico glico dedit ſuas. itaque quamdiu uixerit habebit ſtigmam. nec illam niſi orcus delebit. ſed ſibi quiſque peccat. ſed ſubolfacio quod nobis epulum daturus eſt mammea, binos denarios mihi & meis, quod ſi hoc fecerit erripiat norbano totum fauorem. Scias oportet plenis uelis hunc uinciturum. & reuera quid ille nobis boni fecit? dedit gladiatores ſeſterciarios iam decrepitos, quos ſi ſufflaſſes cecidiſſent. Iam meliores Beſtiarios uidi. occidit de lucerna equites. putares eos gallos gallinaceos, alter burdubaſta, alter loripes terciarius mortuus pro mortuo, qui habet neruia preciſa. unus alicujus flature fuit traex qui & ipſe ad dictata pugnauit. ad ſummam omnes poſtea ſecti ſunt adeo de magna turba adhebete acceperant plane fuge mere. munus tamen inquit tibi dedi. & ego tibi plodo computa, & tibi plus do quam accepi. manus manum lauat. Videris mihi agamenon dicere. quid iſte argutat moleſtus. quia tu qui potes loquere non loqui? non es noſtre faſcie. & ideo paupererum verba derides ſcimus te prelitteras fatuum eſſe. quid ergo eſt. aliqua die te perſuadeam, ut ad uillam uenias, & uideas caſulas noſtras. inueniemus quod manducemus. pullum, ova, belle erit. etiamſi omnia hoc anno tempeſtas diſpare pallauit. inueniemus ergo unde ſaturi fiamus. etiam tibi diſcipulus creſcit cicaro meus iam quatuor parti dicit ſi uixerit habebis ad latus ſeruulum. Nam quicquid illi uacat caput de tabula non tollit. ingenioſus eſt. & bono filo etiamſi in naues morboſus eſt. ego illi iam tres cardeles occidi, & dixi quod muſtella comedit. inuenit tamen alias neruas, & libentiſſime pingit. ceterum jam greculis calcem impingit & latinas cepit non male appetere. etiam ſi Magiſter eius ſibi placens ſit. Nec uno loco conſiſtit. ſed uenit dem litteras. ſed non uult laborare. eſt & alter non quidem doctus, ſed curioſus qui plus docet quam ſcit. itaque feriatis diebus ſolet domum uenire. & quicquid dederis contentus eſt. Emi ergo nunc puero aliquot libra rubricata quia uolo illum ad domus ionem aliquid de jure guſtare. habet hec res panem. Nam litteris ſatis inquinatus eſt. quod ſi reſilierit, deſtinaui illum artificii docere, aut conſtreinum, aut preconem, aut certe cauſidicum, quod illi auferre non poſſit niſi orchus, Ideo illi cotidie clamo, primigeni crede mihi quicquid diſcis tibi diſcis. Vides phileronem cauſidicum, ſi non didiciſ-

didicisset hodie famem a labris non abigeret. modo modo collo suo circumferebat onera uenalia. Nunc etiam aduersus norbanum se extendit. littere tesaurum est. & artificium nunquam moritur. eiusmodi fabule uibrabant cum trimalchio intrauit & detersa fronte unguento manus lauit. spacioque minimo interposito, ignoscite mihi inquit amici, multis iam diebus uenter mihi non respondit. nec medici se inueniunt. profuit mihi tamen maleicorum & taeda ex aceto. spero tamen iam uentrem. pudorem sibi imponit. Alioquin circa stomacum mihi sonat putes taurum. itaque si quis uestrum uoluerit sua re causa facere. non est quod illum pudeatur. Nemo nostrum solide natus est. ego nullum puto tam magnum tormentum esse quam continere. hoc solum uetare ne iouis potest. rides fortunata que soles me nocte desomnem facere. nec tamen in triclinio ullum uetui facere quod se iuuet. & medici uetant continere. uel si quid plus uenit omnia foras parata sunt a qua lassant & cetera minutalia. credite mihi anathimias is si in cerebrum it in toto corpore fluctum facit. multos scio sic perijsse, dum nolunt sibi uerum dicere. gracias agimus libera liberalitati, indulgentieque eius, & sub inde castigamus crebris potiunculis risum. Nec adhuc sciebamus nos in medio lauticiarum quo aiunt cliuo laborare, nam cum mundatis ad sinphoniam mensis trres albi sues in triclinium adducti sunt capistris, & tintinabulis culti, quorum unum bimum nomenculator esse dicebat, alter trimum, tertium uero iam senem. ego putabam petauristarios intrasse, & porcos sicut in circulis mos est portenta aliqua facturos, sed trimalchio expectatione discussa, quem inquit ex eis uultis in cenam statim fieri? gallum enim gallinaceum, penthiacum & eiusmodi nenias rustici faciunt. mei coci etiam uitulos eno cocto solent facere. Continuoque cocum uocari iussit: & non expectata electione nostra maximum natu iussit occidi,& clara uoce ex quota decuria es? cum ille se ex quadragesima respondisset. emptitius an inquit domi natus es? Neutrum inquit cocus, sed testamento panse tibi relictus sum. uide ergo ait ut diligenter ponas. si non. te iubebo in decuriam uiatorum coniici. & quidem cocum potentia admonitum in culinam obsonium duxit. trimalchio autem miti ad nos uultu respexit. & uinum inquit si non placet mutabo. uos illud opportet bonum faciatis.deorum beneficio non emo.sed nunc quicquid

ad ſaliuam facit in ſuburbano naſcitur. eo quod ego adhuc non noui. dicitur confine eſſe Tarracimenſibus, & tarentinis, nunc coniungere agellis Siciliam uolo. ut cum Affnicam libuerit ire per meos fines nauigem. ſed narra tu mihi agamenon quam controuerſiam hodie declamaſti. ego autem ſi cauſas non ago in diuiſione tamen literas didici. & ne me putes ſtudia faſtiditum tres bibliotecas habeo. unam grecam, alteram latinam dic ergo ſi me amas periſtaſim † declamationis tue. cum dixiſſet agamenon pauper & diues inimici erant, ait trimalchio quid eſt pauper? urbane inquit agamenon, & neſcio quam controuerſiam expoſuit. ſtatim trimalchio hoc inquit ſi factum eſt, controuerſia non eſt. ſi factum non eſt, nihil eſt. hec aliaque cum effuſiſſimis proſequeremur laudationibus, rogo inquit agamenon mihi cariſſime nunquid duodecim erumpnas herculis tenes, aut de Vlixe fabulam, quemadmodum illi ciclops pollicem poricino extorſit? ſolebam hec ego puer apud homerum legere. Nam ſibillam quidem cummis ego ipſe oculis meis uidi in ampolla pendere. & cum illi pueri dicerent, ſibilla te thilis †, reſpondebat illa, apo than in helo ‡. Nundum effluerat omnia, cum repoſitorium cum ſue ingenti menſam occupauit. mirari nos celeritatem cepimus, & iurare ne gallum quidem gallinacium tam cito percoqui potuiſſe tanto quidem magis quod longe maior nobis porcus uidebatur eſſe quam paulo ante aper fuerat. deinde magis magiſque trimalchio intuens eum quid quid inquit porcus hic non eſt exinteratus. non me hercules eſt. uoca uoca cocum in medio. cum conſtitiſſet ad menſam cocus triſtis & diceret ſe oblitum eſſe exinterare. quid oblitus trimalchio exclamat putes illum piper & cuminum non conieciſſe deſpolia. non fit mora deſpoliatur cocus, atque inter duos tortores meſtus conſiſtit, deprecari tamen omnes ceperunt, & dicere ſolet fieri rogamus, mittes poſtea ſi fecerit, nemo noſtrum pro illo rogabit. Ego crudeliſſime ſeueritatis non potui me tenere, ſed inclinatus ad aures agamenonis, plane inquam hic debet ſeruus eſſe nequiſſimus; aliquis obliuiſceretur porcum exinterare? non me hercules illi ignoſcerem ſi piſcem pretiſſet. at non trimalchio, qui relaxato in ilaritatem uultu. ergo inquit quia tam male memorie es, palam nobis illum exintera. Recepta cocus tunica cultrum arripuit, porcique uentrem hinc atque illinc timida manu ſecuit. nec mora ex plagis ponderis inclinatione creſcen-

† i. circumſtantiam

† ti thelis. i. quid uis

‡ apo thani thelo. i. moriar

creſcentibus thumatula cum botulcus effuſa ſunt. plauſum poſt hoc automatum familia dedit, & gaio feliciter conclamauit,nec non cocus potione oneratus eſt. etiam argentea corona poculumque in lance accepit corinthia. quam cum agamenon propius conſideraret, ait trimalchio ſolus ſum, qui uera corinthea habeam. expectabam, ut pro reliqua inſolentia diceret ſibi uaſa corintho afferri, ſed ille melius, & forſitan inquit, queris quare ſolus corinthea uera poſſideam, quia ſcilicet erarius a quo emo corinthus uocatur, quid eſt autem corintheum niſi quis corinthum habeat? & ne me putetis neſapium eſſe. ualde bene ſcio unde primum corinthea nata ſint. cum ilium captum eſt anibal homo uafer & magnus ſcelio omnes ſtatuas aeneas, & aureas, & argenteas in unum rogum congeſſit, & eas incendit facte ſunt in unum era muſcillanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, & paropſides ſtatuncula ſic corinthea nata ſunt ex omnibus in unum nec hoc, nec illud ignoſcetis mihi quid dixero. ego malo mihi uitrea, certe nolunt quod ſi non frangerentur mallem mihi quam aurum; nunc autem uilia ſunt. fuit tamen faber qui fecit fialam uitream que non frangebatur. admiſſus ergo Ceſarem eſt cum ſuo munere. deinde fecit reporrigere ceſari, & illam in pauimentum proiecit. ceſar non pote ualidius quam expauerit. at ille ſuſtulit fialam de terra. colliſa erat tamquam uaſum aeneum. deinde martiolum de ſinu protulit. & fialam otio belle correxit. hoc facto putabat ſe celum iouis tenere. utique poſtquam illi dixit nunquid alius ſcit hanc condituram uitreorum? uide modo. poſtquam negauit iuſſit illum Ceſar decollari, quia enim ſi ſcitum eſſet, aurum pro luto haberemus.in argento plane ſtudioſus ſum. habeo ſcyphos urnales plus minus, quemadmodum caſſandra occidit filios ſuos; & pueri mortui iacent ſicut uere putes. habeo capidem quas reliquit patronorum meus, ubi dedalus nyobam in equum troianum includit.nam hemerotis pugnaſſet petranctis in poculis. habeo omnia ponderoſa, meum enim intelligere nulla pecunia uendo. Hec dum refert puer calicem proiecit. ad quem reſpiciens trimalchio. cito inquit te ipſam cede quia nugax es. ſtatim puer demiſſo labrore. at ille quid me inquit rogas,tamquam ego tibi moleſtus ſim.ſuadeo a te impetres ne ſis nugax.tandem ergo exoratus a nobis miſſionem dedit puero. ille dimiſſus circha menſam percucurrit & aquam foras uinum intro

clamauit. excipimus urbanitatem iocantis, & ante omnes agamenon, qui ſciebat quibus meritis reuocaretur ad cenam. ceterum laudatus trimalchio ilarius bibit etiam ebrio proximus. nemo inquit ueſtrum rogat fortunatam meam ut ſaltet. credite mihi. cordacem nemo melius ducit, atque ipſe erectis ſupra frontem manibus ſirum hiſtrionem exhibebat concinente tota familia madeia perimadeia: & prodiſſet in medium niſi fortunata ad aurem acceſſiſſet, & credo dixerit, non decere grauitatem ejus tam humiles ineptias. nihil autem tam inequale erat. nam modo fortunatam ſuam reuertebatur modo ad naturam, & plane interpellauit ſaltationis libidinem actuarius, qui tanquam urbis acta recitauit. VII° Kalendas ſextiles in predio Cumano quod eſt trimalchionis. nati ſunt pueri XXX[ta]. puelle XL. ſublata in orreum ex area tritici millia modium quingenta. boues domiti quingenti. eodem die mitridate ſeruus in crucem actus eſt, quia gai noſtri genio maledixerat. eodem die in arcam relatum eſt, quod collocari non potuit ſextercium centies. eodem die incendium factum eſt in ortis pompeianis, ortum ex edibus naſte uillici. quid inquit trimalchio quando mihi pompeiani orti empti ſunt? anno priore inquit actuarius, & ideo in rationem nundum uenerunt. excanduit trimalchio, & quicunque inquit mihi fundi empti fuerint, niſi intra ſextum menſem ſciero in rationes meas inferri uetuo; jam etiam edicta edilium recitabantur, & ſaltuariorum teſtamenta, quibus trimalchio cum elegio exerdebatur. jam nomina uillicorum, & repudiata a circumitore. liberta in balneatoris contubernio deprehenſa, & atrienſis baias relegatus, iam reus factus diſpenſator, & iudicium inter cubicularios actum. petauriſtarij autem tandem uenerunt, baro inſulſiſſimus cum ſcalis conſtitit puerumque juſſit per gradus, & in ſumma parte odaria ſaltare, circulos deinde ardentes tranſire, & dentibus anphoram ſuſtinere. mirabatur hec ſolus trimalchio, dicebatque ingratum artificium eſſe. ceterum duo eſſe in rebus humanis, que libentiſſime ſpectaret, petauriſtarios, & cornices. reliqua animalia Cromataricas meras eſſe. nam & comedos inquit emeram, & malui illos atellam facere, & choraulem meum juſſi latine cantare, cum maxime hec dicente gaio puer trimalchionis delapſus eſt conclamavit familia. nec minus

† putidum conuiue, non propter hominem tam † puditum cuius, &

çervi-

ceruices fractas libenter uidiſſent; ſed propter malum exitum cene, ne neceſſe haberent alienum mortuum plorare. ipſe trimalchio cum grauiter ingemuiſſet, ſuperque brachium tanquam leſum incubuiſſet, concurere medici, & inter primos fortunata crinibus paſſis, cum ſcypho miſeramque ſe atque infelicem proclamauit, nam puer quidem qui ceciderat, circumibat iamdudum pedes noſtros, & miſſionem rogabat. peſſime mihi erat ne his precibus periculo aliquid cataſtropha quereretur. nec enim adhuc exciderat cocus ille qui oblitus fuerat porcum exinterare, itaque totum circumſpicere triclinium cepi, ne per parietem automatum aliquod exiret. utique poſtquam ſeruus uerberari cepit, qui brachium domini contuſum, alba potius quam conchiliata inuoluerat lana; nec longe aberrauit ſuſpicio mea. in uicem enim cene uenit decretum trimalchionis, quo puerum iuſſit liberum eſſe ne quis poſſet dicere tantum uirum eſſe a ſeruo liberatum. comprobamus nos factum & quam in precipiti res humane eſſent uario ſermone garrimus, ita inquit trimalchio non oportet hunc caſum ſine inſcriptione tranſire, ſtatimque codicillos popoſcit. & non diu cogitatione diſtorta hec recitauit

Quod non expectes ex transuerſo fit
Et ſuper nos fortuna negotia curat,

(Diſticon trimalchionis eſt cum elego ſuo)

Quare da nobis uina falerna puer.

Sub hoc epigramate cepit poetarum eſſe mentio. diuque ſumma carminis penes mopſum trachem memorata eſt, donec Trimalchio rogo inquit magiſter. quid putas inter Ciceronem & publium intereſſe. ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem. quid enim his melius dici poteſt.

Luxurie ritu martis marcent menia
Tuo palato clauſus pauo naſcitur
Plumato amictus auro babilonico
Gallina tibi numidica, tibi gallus ſpado
Ciconia etiam grata peregrina hoſpita
Pietatis cultrix gracilis pes crotaliſtria
Auis exul hiemis titulus tepidi temporis
Nequicie nidum in cacabo fecit meo
Quo margarita cara tribaca indaca
An ut matrona ornata phaleris pelagus
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo

Smaragdum ad aquam rem uiridem pretiosum uitrum
Quo carchedonios optas ignes lapideos
Nisi ut scintillet probitas est carbunculus
Equum est inducere nuptam uentrem textilem
Palam prostrare nudam in nebula lune.

Quod autem inquit putamus secundum literas difficilimum esse artificium, ego puto medicum & numularium medicus qui scit quid homunciones intra precordia sua habeant, & quando febris ueniat, etiam si illos odi pessime, qui mihi iubent sepe anatinam parari. nummularius qui per argentum es uidet, nam mute bestie laboriosissime boues, & oues. boues quorum beneficio panem manducamus, oues quod lana ille nos gloriosos faciunt, & facinus indignum aliquis ouillam esset tunicam habet. Apes enim ego diuinas bestias puto, que mel uomunt etiam si dicitur illud a Ioue afferre. ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce est, ibi & acidum inuenies. Iam etiam philosophos de negocio deiciebat. cum pitracia in scypho circumferri ceperunt. Puerque super hoc positus officium apophoreta recitauit †. argentum sceleratum. allata est perna supra quam accitabula erant posita, ceruical, offla colaris, allata est serisapia & contumelia aecrophagie saeldate sunt. & centus cum malo. porri & persica flagellum & cultrum accepit passeres. & muscarium uuam passam, & mel atticum cenatoria, & forensia offlam & tabulas accepit. canalem & pedalem lepus, & solea est allata murenam, & litteram murem cum rana alligatam. fascemque bete diu risimus. Sexcenta huiusmodi fuerunt, que iam ceciderunt memorie mee. ceterum ascyltos intemperantis licentie cum omnia sublatis manibus eluderet, & usque ad lacrimas rideret, unus ex conlibertis trimalchionis excanduit, is ipse qui supra me discumbebat. & quid rides inquit † berbex? an tibi non placent lauticie domini mei? tu enim beatior es, & conuiuare melius soles. Ita tutelam huius loci habeam propiciam ut ego si secundum illum discumberem iam illi balatum duxissem. bellum pomum qui rideatur. alios larifuga nescio quis nocturnus qui non valet lotium suum ad summam si circumminxero illum, nesciet qua fugiat. non me herculem soleo orto feruere, sed in molle carne uermes nascuntur. ridet. quid habet, quod rideat? numquid pater faetum emit? lana † eques romanus es: & ego regis filius. quare ergo seruiuisti quia ipse me

† i.refutata

† uervex

† uel leua

me dedi in seruitutem. & malui ciuis romanus esse quam tribũtarius. & nunc spero me sic uiuere, ut nemini iocus sim: homo inter homines suos, capite aperto ambulo. assem erarium nemini debeo. constitutum habui nunquam nemo mihi in foro dixit redde quod debes. glebulas emi. lamellulas paraui. uiginti uentres pasco, & canem contubernalem meam redemi, ne, quis in illius manus tergeret. mille denarios pro capite solui. seuir gratis factus sum. spero sic moriar ut mortuus non erubescam. tu autem tam laboriosus es ut post te non respicias. In alio peduclum uides. in te ricium non uides. tibi soli ridiclei uidemur, ecce magister tuus homo maior natus. placemus illi. tu laeticulosus nec munecma arguta suasus fictilis immo locus in aqua lentior, non melior, tu beatior es, bis prande bis cena. ego fidem meam malo quam tesauros, ad summam quisquam me bis poposcit. annis quadraginta seruiui. nemo tamen scit utrum seruus essem an liber. & puer capillatus in hanc coloniam ueni. adhuc basilica non erat facta dedi tamen operam, ut domino satisfacerem homini mali isto & dignitosso cuius pluris erat unguis, quam tu totus es & habebam in domo qui mihi pedem opponerent. hac illac tamen (genio illius gratias) enataui. hec est uera. athlanam in ingenuum nasci tam facile est, quam accede istoc. Quid nunc stupes tamquam hircus ineruilia?

Post hoc dictum giton qui ad pedes stabat risum iam diu compressum etiam indecenter effudit; quod cum animaduertisset aduersarius ascylti, flexit conuitium in puerum, & tu autem inquit etiam turdes, cepa, pirrata, o saturnalia rogo mensis december est, quando uicesimam numerasti quid faciat crucis offla. coruorum cibaria. curabo iam ubi iouis iratus sit†. & isti qui tibi non imperat ita satur pane fiam, ut ego istud cum liberto meo dono, alioquin iam tibi de presentiarum reddidissem bene nos habemus aut isti geuge qui tibi non imperant, plane qualis dominus talis & seruus. uix me teneo, & sum natura caldus cicer eius cum cepi matrem meam dupundij non facio recte. uidebo te in publicum mus ymo terre tuber, nec sursum nec deorsum non cresco nisi dominum tuum in rutae folium non coniecit. nec tibi par ero. licet me hercules iouem Olimpium clames, curabo longe tibi sit comula ista belalis & dominus duponduarius. recte uenies sub dentem, aut ego non me noui, aut non deridebis licet barbam

† youis nominatiui catis

 auream

auream habeas. Sathana tibi irata ſit curabo, & qui te primus decuro defecit. non didici geometrias cretica & alogias menias. ſed lipidarias literas ſcio. partes centum dico ad aes, ad pondus: ad nummum ad ſummam ſi quid uis ego,& tu ſponſiunculam exi de fero lanna. Iam ſcies patrem tuum mercedes perdidiſſe.quamuis & rethoricam ſcio.ecce quidem nobis longe nemo. late uenio. ſolue me. dicam tibi qui de nobis currit, & de loco non mouetur. qui de nobis creſcit, & minor fit. curris,ſtupes,ſatagis,tamquam mus in matella. ergo aut tace, aut meliorem noli moleſtare, qui te natum non putat, niſi ſi me iudicas anulos buxeos curare quos amice tue inuolaſti. occuponem propicium eamus in forum, & pecunias mutuemur. iam ſcies hoc ferrum fidem habere. uah bella res eſt uol piſuda, ita lucrum faciam & ita bene moriar, aut populus per exitum meum iuret, niſi te toga ubique peruerſa fuero perſecutus. bella res, & iſte qui te hec docet mufrius non magiſter didicimus: dicebat enim, magiſter. ſunt ueſtra ſalua recta: domum caue. circumſpicias. caue mo iorem maledicas. aut numera mappalia. nemo dupondum euadit. ego quod me ſic uides propter artificium meum dijs gratias ago. ceperat aſcylto reſpondere conuicio,ſed trimalchio delectatus colliberti eloquentia agite inquit ſcordalias de medio. ſuauiter ſit. potius & tu hermeros parce aduleſcentulo. ſanguen illi feruet. tu melior eſto ſemper. in hac re qui uincitur uincit. & tu cum eſſes capo coco coco atque cor non habeas. ſimus ergo quod melius eſt. a primitis hilares,& homeriſtas ſperemus. intrauit factio ſtatim. haſtiſque ſcuta concrepuit. ipſe trimalchio in puluino conſedit. & cum homeriſte grecis uerſibus colloquerentur, ut inſolenter ſolent ille canora uoce latine legebat librum. mox ſilentio facto, ſcitis inquit quam fabulam agant. diomedes, & ganimedes duo fratres fuerunt, horum ſoror erat helena. agamenon illam rapuit. & diane ceruam ſubiecit, ita nunc homeros dicit quemadmodum inter ſe pugnent troiani & parentini, uicit ſilicet, & Efigeniam filiam ſuam achilli dedit uxorem. ob eam rem aiax inſanit,& ſtatim argumentum explicabit. Hec ut dixit trimalchio clamorem homeriſte ſuſtulerunt,interque familiam diſcurrentem uitulus in lance dunaria elixus allatus eſt, & quidem galeatus ſecutus eſt aiax, ſtrictoque gladio tanquam inſaniret concidit, ac modo uerſa modo ſpuma geſticulatus mucrone fruſtra collegit. mirantibuſque

uitulum partitus eſt. Nec diu mirari licuit tam elegantes ſcrophas, nam repente lacunaria ſonare ceperunt. totumque triclinium intremuit. conſternatus ego exſurrexi; & timui ne per tectum peteucriſtarius aliquis deſcenderet, nec minus reliqui conuiue mirantes erexere uultus expectantes quid noui de celo nunciaretur. Ecce autem deductus lacunaribus ſubito circulus ingens de cupa uidelicet grandi excuſſus demittitur. cujus per totum orbem corone aureee cum alabaſtris unguenti pendebant. dum hec apophoreta jubemur ſumere, reſpiciens ad menſam. iam illic repoſitorium cum placentis aliquod erat poſitum, quod medium priapus a piſtore factus tenebat, gremioque ſatis amplo omnis generis poma. & uuas ſuſtinebat more uulgato, auidius ad pompam manus porreximus, & repente noua ludorum remiſſio hilaritatem hic refecit. omnes enim placente omniaque poma etiam minima uexatione contacta ceperunt effundere crocum, & uſque ad nos moleſtus humor accedere. rati ergo ſacrum eſſe periculum tam religioſo apparatu perfuſum conſurreximus altius, & auguſto patri patrie feliciter diximus, quibuſdam tamen etiam poſt hanc uenationem poma rapientibus, & ipſius mappas impleuimus. ego precipue qui nullo ſatis amplo munere putabam me onerare gytonis unum. inter hec tres pueri candidas ſuccinti tunicas intrauerunt, quorum duo lares bullatos ſuper menſam poſuerunt. unus pateram uini circumferens dij propitij clamabat. aiebat autem unum cerdonem alterum felicionem, tertium lucionem uocari, nos etiam ueram imaginem ipſius trimalchionis cum jam omnes baſiarent erubuimus preterire.

Poſtquam ergo omnes bonam mentem bonamque ualetudinem ſibi optarunt, trimalchio ad nicerotem reſpexit & ſolebas inquit ſuauius eſſe in conuictu neſcio quid nec taces, nec mutes. oro te ſic felicem me uideas. narra illud quod tibi uſu uenit. niceros delectatus affabilitate amici, omne me inquit lucrum tranſeat niſi jamdudum gaudimonio diſſileo quod te talem uideo. itaque hilaria mera ſint, & ſi timeo iſtos ſcholaſticos ne me derideant uiderit. narrabo tamen quid enim mihi aufert qui ridetur ſatius eſt rideri, quam derideri. Hec ubi dicta dedit talem fabulam exorſus eſt. cum adhuc ſeruirem habitabamus in uico anguſto (nunc gauille domus eſt) ibi quomodo dij uolunt, amare cepi uxorem terentij coponis. noueratis meliſſam

taren-

tarentinam, pulcherrimum bacciballum, ſed ego non mehercules corporaliter autem, aut propter res uenerarias curaui, ſed magis quod bene moriar fuit, ſi quid ab illa petij nunquam mihi negatum fecit. aſſem, ſemiſſem, habui in illius ſinum demandaui, nec unquam † fefellitus ſum, hujus contubernalis. Ad uillam ſupremum diem obiit. itaque per ſcutum per ocream egraginaui, quemadmodum ad illam peruenirem autem in anguſtiis amici apparent. forte dominus Capue exierat ad ſcruta ſcita expedienda. nactus ego occaſionem perſuadeo hoſpitem noſtrum ut mecum ad quintum miliarium ueniat. erat autem miles fortis tanquam Orchus apoculanius, nos circha gallicinia (luna lucebat tamquam meridie) uenimus inter monimenta: homo meus cepit ad ſtellas facere, ſed ego cantabundus, & ſtellas numero, deinde ut reſpexi ad comitem ille exuit ſe, & omnia ueſtimenta ſecundum iam poſuit mihi in animo in naſo eſſe. ſtabam tamquam mortuus, at ille circum minxit ueſtimenta ſua, & ſubito lupus factus eſt, nolite me iocari putare ut mentiar. nullius patrimonium tanti facio, ſed quod quod ceperam dicere poſtquam, lupus factus eſt ululare cepit, & in ſiluas fugit, ego primitus neſciebam ubi eſſem, deinde acceſſi ut ueſtimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta ſunt, qui mori timore niſi ego, gladium tamen ſtrinxi & matauita tau umbras cecidi, donec ad uillam amice mee peruenirem. In laruam intraui, pone animam ebuliui. ſudor mihi per bifurcum uolabat, oculi mortui. uix unquam refectus ſum. meliſſa mea mirari cepit, quod tam ſero ambularem, & ſi ante inquit ueniſſes, ſaltem nobis adiutaſſes. lupus enim uillam intrauit, & omnia pecora tamquam lanius ſanguinem illis miſit, nec tamen deriſit etiamſi fugit. ſeruus enim noſter lancea collum eius traiecit. hec ut audiui, operire oculos amplius non potui, ſed luce clara hac noſtri domum fugi. tamquam copo compilatus:& poſtquam ueni in illum locum in quo lapidea ueſtimenta erant facta nihil inueni niſi ſanguinem, ut uero domum ueni iacebat miles meus in lecto tamquam bouis †. & collum illius medicus curabat. intellexi illum uerſipellem eſſe, nec poſtea cum illo panem guſtare potui. non ſi me occidiſſes. uiderint qui hoc de alibi exopiniſſent, ego ſi mentior genios ueſtros iratos habeam.

† fefelitus

† bouis nominatini caſus

Attonitis admiratione uniuerſis, ſaluo inquit tuo ſermone trimalchio, ſi qua fides eſt ut mihi pili inhorruerunt,

quia

quia ſcio niceronem nihil nugarum narrare. immo certus eſt, & minime linguoſus. nam & ipſe uobis rem orribilem narrabo. Aſinus in tegulis cum adhuc capillatus eſſem, nam a puero uitam chiam geſſi i p i m moſtri delicatus deceſſit me hercules margaritum caccitus, & omnium numerum. cum ergo illum mater miſella plangeret, & nos tum plures in triſtimonio eſſemus, ſubito ſtrige ceperunt, putares canem leporem perſequi. habebamus tunc hominem cappadocem longum ualde audaculum & qui ualebat, poterat Iouem iratum tollere. hic audacter ſtricto gladio extra oſtium precucurrit inuoluta manu ſiniſtra curioſe, & mulierem tamquam hoc loco (ſaluum ſit, quod tango mediam traiecit, audimus gemitus, & plane non mentiar) ipſas non uidimus, baro autem noſter introuerſus ſe proiecit in lectum, & corpus totum liuidum habebat, quaſi flagellis ceſus, quod ſcilicet illum tetigerat mala manus. nos cluſo oſtio redimus iterum ad officium, ſed dum mater amplexaret corpus filij ſui, tangit, & uidet manuciolum de ſtramentis factum, non cor habebat. non inteſtina. non quicquam ſcilicet jam ſtrige puerum inuolauerant, & ſuppoſuerant ſtramentitium uauatonem. rogo uos opportet credatis. ſunt mulieres plus ſcie. ſunt nocturne, & quod ſurſum eſt, deorſum faciunt, ceterum baro ille longus poſt hoc factum nunquam coloris ſui fuit. ymo poſt paucos dies freneticus periit. miramur nos, & pariter credimus. oſculatique menſam rogamus nocturnas, ut ſuis ſe teneant dum redimus à cena, & ſane iam lucerne mihi plures uidebantur ardere totumque triclinium eſſe mutatum cum trimalchio tibi dico inquit plocrime nihil narras? nihil nos delectaris? & ſolebas ſuauis eſſe. canturire belle deuerbia, adicere melicam. heu heu ab iſtis dulcis carica. Iam inquit ille quadrige mee decucurrerunt ex quo podagricus factus ſum. alioquin cum eſſem aduleſcentulus cantando pene tiſicus factus ſum, quid ſaltare? quid deuerbia? quid tonſtinum? qñ parem habui niſi unum appelletem? oppoſitaque ad os manu neſcio quid tetrum exibilauit, quod poſtea grecum eſſe affirmabat. nec non trimalchio ipſe cum tubicines eſſet imitatus ad delicias ſuas reſpexit quem creſum appellabat. puer autem lippus ſordidiſſimus dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem praſina † inuoluebat faſcia panemque ſemiſſem ponebat ſupra torum atque hac nauſia recuſantem ſaginabat. quo admo-

† praſina i. uiridi

admonitus officio trimalchio ſcylacem iuſſit adduci preſidium domus familieque nec mora ingentis forme adductus eſt canis catena uinctus admonituſque oſtiarii calce ut cubaret ante menſam ſe poſuit : tum trimalchio iactans candidum panem, nemo inquit in domo mea me plus amat. indignatus puer quod ſcylacem tam effuſe laudaret catillam in terram depoſuit hortatuſque ut ad rixam properaret. ſcylax canino ſcilicet uſus ingenio teterrimo latratu triclinium impleuit. margaritamque creſi pene lacerauit, nec intra rixam tumultus conſtitit. ſed candelabrum etiam ſupra menſam euerſum, & uaſa omnia criſtallina comminuit. & oleo feruenti aliquot conuiuas reſpexit. trimalchio ne uideretur iactura motus', baſiauit puerum, ac iuſſit ſupra dorſum aſcendere ſuum. non moratus ille, uſus equo manuque plena ſcapulas eius ſubinde uerberauit. inter quam riſum preclamauit bucca bucca, quot ſunt hic. repreſſus ergo aliquandiu trimalchio camellam grandem iuſſit miſceri potiones diuidi omnibus ſeruis, qui ad pedes ſedebant, adiecta exceptione. ſi quis inquit noluerit accipere caput illi perfunde interdiu ſeuera nunc hilaria †.

† al. nunc ilaria

Hanc humanitatem inſecute ſunt matteae, quarum etiam recordatio me ſi qua eſt dicenti fides offendit. ſingule enim galline altiles pro turdis cir cumlate ſunt, & oua anſerina pilleata que ut comeſſemus ambitioſiſſime nobis trimalchio petiit dicens exoſſatas eſſe gallinas. inter hec triclinii ualuas litor per cuſſit, amcituſque ueſte alba cum ingenti frequentia commiſſator intrauit. ego maieſtate conterritus pretorem putabam ueniſſe, itaque tentaui aſſurgere, & nudos pedes in terram deferre, riſit hanc trepidationem agamenon; & contine te inquit homo ſtultiſſime. habinnas ſeuir eſt, idemque lapidarius qui uideretur monumenta optime facere.

Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum. habinamque intrantem cum admiratione ingenti ſpectabam. ille autem iam ebrius uxoris ſue humeris impoſuerat manus oneratuſque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente pretorio loco ſe poſuit continuoque uinum & caldam popoſcit. delectatus hac trimalchio hilaritate, & ipſe capaciorem popoſcit ſcyphum, queſiuitque quomodo acceptus eſſet? omnia inquit habuimus preter te. oculi enim mei hic erant, & me hercules bene fuit ſciſſa

laucum

laucum nouendialem ſeruo ſuo miſello faciebat, quem mortuum manumiſerat. & puto cum uicenſimariis magnam mantiſſam habet. quinquaginta enim millibus eſtimant mortuum, ſed tamen ſuauiter fuit, etiam ſi coacti ſumus dimidias potiones ſuper oſſiicula ejus effundere. Tamen inquit trimalchio quid habuiſtis in cenam. dicam inquit ſi potuero. nam tam bone memorie ſum ut frequenter nomen meum obliuiſcar. habuimus tamen in primo porcum poculo coronatum, & circa ſaucunculum & gizeria optime facta. & certe betam, & panem autopirum de ſuo ſibi, quem ego malo quam candidum. & uices facit, & cum mea re cauſa facio, non ploro. ſequens ferculum fuit ſciribilita frigida, & ſupra mel caldum infuſum excellente hiſpanum, itaque de ſciribilita quidem non minimum edi. de melle me uſque tetigi circa cicer & lupinum calue arbitratu & mala ſingula. ego tamen duo ſuſtuli, & ecce in mappa alligata habeo, nam ſi aliquid muneris meo uernule non tulero. habebo conuicium. bene me admonet domina mea. in proſpectu habuimus urſine fruſtrum, de quo cum imprudens ſintilla guſtaſſet, pene inteſtina ſua uomuit, ego contra plus libram comedi, nam ipſum aprum ſapiebat, & ſi inquam urſus homuncionem comeſt, quanto magis homuncio debet urſum comeſſe? In ſummo habuimus caſeum mollem & ſapa, & cocleas ſingulas & corde fruſta & epatia in catillis & oua pilleata & rapam & ſenape & catillum congagatum pax palamedes. etiam in alueo circumlata ſunt oxicomina, unde quidam etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt. nam perna emiſſionem dedimus: ſed narra mihi gai rogo, fortunata quare non recumbit? quomodo noſti inquit illam trimalchio, niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diuiſerit aquam in os ſuum non conijciet. atqui reſpondit habinnas niſi illa diſcumbit ego me apocalo. & ceperat ſurgere niſi ſigno dato fortunata quater amplius à tota familia eſſet uocata. uenit ergo galbino ſuccincta cingillo ita ut infra ceraſina appareret tunica, & periſcelide ſtortae. phecaſiaeque maurate. tunc ſudario manus tergens quod in collo habebat applicat ſe illi toro in quo ſcintilla habinne diſcumbebat uxor oſculataque plaudentem eſt. te inquit uidere. tō deinde peruentum eſt ut fortunata armillas ſuas craſſiſſimis detraheret lacertis. ſcintilleque miranti oſtenderat. ultimo & periſcelides reſoluit, & reticulum aureum quem ex ſobruſſa eſſe

dicebat

dicebat notauit. Hec trimalchio iuſſitque afferri omnia. & uidetis inquit mulieres compedes ſit nos barcalaede ſpoliamus ſex pondo & ſelibram debet habere, & ipſe nihilominus habeo decem pondo armillam ex milleſimis mercurij factam. ultimo etiam ne mentiri uideretur ſtateram iuſſit afferri & circulatum approbari pondus. Nec melior ſcintilla quae de ceruice ſua capſellam detraxit,aureolam,quam felicionem appellabat. Inde duo crotalia protulit.& fortunate inuicem conſideranda dedit. & domini inquit mei beneficio, nemo habet meliora. quid inquit habinnas † excatariſaſti me, ut tibi emerem fabam uitream. plane ſi filiam haberem auriculas illi preciderem. mulieres ſi non eſſent omnia pro luto haberemus. nunc hoc eſt caldum meiere, & frigidum potare. interim mulieres ſauciae inter ſe riſerunt. ebrieque iunxerunt oſcula, dum altera diligentiam matrifamilie iactat, altera delicias, & indiligentiam uiri, dumque ſic coherent habinnas furtim conſurrexit. pedesque fortunate correctos ſuper lectum immiſit. au au illa proclamauit aberrante tunica ſuper genua compoſita. ergo in gremio ſcintille indecens imam rubore faciem ſudario abſcondit. interpoſito deinde ſpatio cum ſecundas menſas trimalchio juſſiſſet afferri, ſuſtulerunt ſerui omnes menſas. & alias attulerunt. ſcrobemque croco & minio tinctam ſparſerunt & quod numquam ante uideram ex lapide ſpeculari puluerem tritum. ſtatim trimalchio. poteram quidem inquit hoc fericulo eſſe contentus. ſecundas enim habetis menſas. ſi quid belli habes, affer. interim puer alexandrinus qui caldam miniſtrabat luſcinias cepit imitari clamante trimalchione ſubinde muta, ecce alius ludus. ſeruus qui ad pedes habinne ſedebat, iuſſus credo a domino ſuo proclamauit ſubito canora uoce —— *Interea medium eneas iam claſſe tenebat.*

† excatarizalti

Nullus ſonus unquam acidior percuſſit aures meas. nam preter errantis barbarie aut abiectum aut diminutum clamorem miſcebat, attelanicos uerſus ut tunc primum me, & Virgilius offenderit, laſſus tamen cum aliquando dediſſet adiecit habinnas & nunquid didicit, ſed ego ad circulatores eum mittendo audiebatur. itaque parem non habet, ſiue muliones uolet, ſiue circulatores imitari deſperatus ualde ingenioſus eſt. idem ſutor eſt, idem cocus. idem piſtor omnis mus emancipium. duo tamen uina habet, que ſi non haberet eſſet omnium nummorum recutitus

eſt

eſt & ſtertit. nam quod ſtrabonus eſt non curo. ſicut uenus ſpectat, ideo nihil tacet, uix oculo mortuo unquam illum emit. retentis denariis interpellauit loquentem ſcintilla: & plane inquit non omnia artificia ſerui. nequam narras agaga eſt at curabo ſtigmam habeat. Riſit trimalchio. & adcognoſco inquit capadocem. nihil ſibi defraudit, & me hercules laudo illum. hoc enim nemo parentat. tu autem Scyntilla noli zelotipa eſſe. crede mihi & uos nouimus, ſic me ſaluum habeatis, ut ego ſic ſolebam ipſum ammeam debat tuere, ut etiam dominus ſuſpicaretur. & ideo me in uillicationem relegauit. ſed tace. linguam dabo panem. Tamquam laudatus eſſet nequiſſimus ſeruus, lucernam de ſinu fictilem protulit, & amplius ſimihora tubicines imitatus eſt, ſuccinente habina, & inferius labrum manu deprimente. ultimo & in medium proceſſit, & modo harundinibus quaſſis choraulas imitatus eſt. modo lacernatus cum flagello molionum fata egit donec uocatum ad ſe habinnas baſſiauit. potionemque illi porrexit. & tanto melior inquit maſſa dono tibi calligas. nec ullus tot malorum finis fuiſſet, niſi epidipnis eſſet allata, turdis iligine uuis paſſis micibuſque farſis. inſecuta ſunt cidonea, etiam mala ſpinis confixa, ut echinos efficerent. & hec quidem tollerabilia erant, ſi non fericulum longe monſtruoſius effeciſſet, ut uel fame perire malemus. nam cum poſitus eſſet, ut nos putabamus anſer altilis circhaque piſces & omnium genera auium, inquit trimalchio quicquid uidetis hic poſitum de uno corpore eſt factum. Ego ſcilicet homo prudentiſſimus ſtatim intellexi quid eſſet. & reſpiciens agamenonem mirabor inquam niſi omnia iſta defacta † ſunt, aut certe de luto uidi rome ſaturnalibus eiuſmodi cenarum imaginem fieri. necdum finieram ſermonem, cum trimalchio ait. ita creſcam patrimonio non corpore, ut iſta cocus meus de porco fecit. non poteſt eſſe precioſior homo. uolueris de bulla faciet piſcem, de lardo palumbum, de perna turturem, de colaepio gallinam; & ideo ingenio meo impoſitum eſt illi nomen belliſſimum. nam dedalus uocatur, & quia bonam mentem habet attulit illi romã unus cultros norico ferro, quos ſtatim iuſſit afferri. inſpectoſque miratus eſt. etiam nobis poteſtatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus. ſubito intrauerunt duo ſerui tanquam qui rixam ad lacum feciſſent. certe in loco adhuc amphoras habebant. cum ergo trimalchio ius inter litigantes diceret,

† defacta al. defuncta

neuter sententiam tulit, decernentis, sed alterius amphoram fuste percussit. consternati nos insolentia ebriorum intentauimus oculos in preliantes. notauimusque ostria. pectinesque e castris labentia, que collecta puer lance circumtulit. has lauticias equauit ingeniosus cocus. In craticula enim argentea cocleas attulit, & tremula teterrimaque uoce cantavit. pudet referre que secuntur. inaudita enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelue, pedesque recumbentium unxerunt. cum ante crura pedesque. talosque corolnis uinxissent. hinc ex eodem unguento in uinarium atque lucernam liquatum est infusum. Iam ceperat fortunata uelle saltare, iam scyntilla frequentius plaudebat quam loquebatur, cum trimalchio permitto inquit philargire & carrio, & si prasimanus es famosus, dic & minophile contubernali tue discumbat. quid multa pene de lectis deiecti sumus, adeo totum triclinium familia occupauerat. certe ego notaui super me positum cocum, qui de porco anserem fecerat muria condimentisque fetentem nec contentus fuit recumbere, sed continuo ephesum tragedum cepit imitari. & subinde dominum suum sponsione prouocare. si prasinus proximis circensibus primam palmam. diffusus hac contentione trimalchio. amici inquit & serui homines sunt. & eque unum lactem biberunt, etiam si illos malus fatus oppresserit. tamen me saluo cito aquam liberam gustabunt. ad summam omnes illos in testamento meo manumitto. philargiro, etiam fundum lego & contubernalem suam. carrioni quoque insulam & uicesimam & lectum stratum, nam fortunatam meam heredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis. & hec omnia publico, ideo ut familia mea iam nunc sic me amet tamquam mortuum. gratias agere omnes indulgentie ceperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar testamenti jussit afferri. & totum a primo ad ultimum ingemescente familia recitavit. Respiciens deinde habinnam, quid dicis inquit amice carissime? edificas monumentum meum, quemadmodum te jussi; ualde te rogo, ut secundum pedes statue mee catellam pingas, & coronas, & unguenta, & peraitis omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio post mortem uiuere. preterea ut sint in fronte pedes centum. in agrum pedes ducenti. omne genus enim pomorum uolo sint circha cineres meos, & uinearum largiter. Valde enim falsum est uiuo quidem

domos

domos cultas eſſe, non curari eas ubi diutius nobis habitandum eſt, & ideo ante omnia adijci uolo. Hoc monumentum heredem non ſequatur.

Ceterum erit mihi cure ut teſtamento caueam ne mortuus iniuriam accipiam. preponam enim unum ex libertis ſepulcro meo cuſtodie cauſa ne in monumentum meum populus cacatum currat. te rogo ut naues etiam monumenti mei facias plenis uelis euntes, & me in tribunali ſedentem pretextatum cum anulis aureis quinque & nummos in publico de ſacculo effundentem. ſcis enim quod epulum dedi binos denarios. faciatur ſi tibi uidetur & triclinia. facies & totum populum ſibi ſuauiter facientem. ad dexteram meam ponas ſtatuam fortunate mee. collumbam tenentem, & catellam cingulo alligatam ducat. & Cicaronem meum. & amphoras copioſas gypſadas ne effluant uinum. & unam licet fractam ſculpas. & ſuper eam puerum plorantem. horologium in medio ut quiſquis horas inſpiciet, uelit nolit nomen meum legat. Inſcriptio quoque uide diligenter ſi hec ſatis idonea tibi uidetur. C. Pompeius trimalchio mecenatianus hic requieſcit, huic ſeuiratus abſenti decretus eſt, cum poſſet in omnibus decuriis rome eſſe, tamen uoluit plus fortis fidelis ex paruo creuit. ſextercium reliquit trecenties, nec unquam philoſophum audivit. Vale & tu.

Hec ut dixit trimalchio flere cepit ubertim. flebat & fortunata, flebat & habinnas. tota denique familia tamquam in funus rogata lamentatione triclinium impleuit. immo iam ceperam, & ego plorare. cum trimalchio. ergo inquit cum ſciamus nos morituros eſſe, quare non uiuamus? ſic uos felices uideam coniiciamus nos in balneum. meo periculo non penitebit. ſic calet tamquam furnus. uero uero inquit habinnas, de una die duas facere nihil malo, nudiſque conſurrexit pedibus, & trimalchionem gaudentem ſubſequi. Ego reſpiciens ad aſcylton, quid cogitas inquam? ego enim ſi uidero balneum ſtatim expirabo. aſſentemur † ait ille, & dum illi balneum petunt nos in turba exeamus. Cum hec placuiſſent ducente per porticum gitone ad ianuam uenimus, ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut aſyltus, etiam in piſcinam ciciderit. nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timueram canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus ſum. ſeruauit nos tamen atrienſis, qui interuentu ſuo, & canem placauit, & nos trementes extra-

† aſſentem al. abſentem

extraxit in ſiccum. & giton quidem iamdudum ſeruatione acutiſſima redemerat a cane; quicquid enim a nobis acceperat de cena latranti ſparſerat. at ille auocatus cibo furorem ſuppreſſerat. ceterum cum algentes utique petiſſemus ab atrienſe, ut nos extra ianuam emitteret. erras inquit ſi putas te exire hac poſſe qua ueniſti. nemo unquam conuiuarum per eandem ianuam emiſſus eſt. alia intrant. alia exeunt. quid faciamus homines miſerrimi, & noui generis laberintho iucluſi, quibus lauari ian ceperat uotum eſſe. ultro ergo rogauimus ut nos ad balneum duceret, proiectisque ueſtimentis, que giton in aditu ſiccare cepit, balneum intrauimus anguſtum ſcilicet & ciſterne frigidarie ſimile, in qua trimalchio rectus ſtabat, ac ne ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit efugere. nam nihil melius eſſe dicebat, quam ſine turba lauari, & eo loco ipſo aliquando piſtrinum fuiſſe, deinde ut laſſatus conſedit inuitatus balnei ſono diduxit uſque ad cameram os ebrium. & cepit menetratis cantica lacerare ſicut illi dicebant, qui linguam eius inteligebant. ceteri conuiue circha labrum manibus nexis currebant, & gingilipho ingenti clamore exonabant. alij autem aut reſtrictis manibus anulos de pauimento conabatur tollere. aut poſito genu ceruices poſt terga flectere & pedum extremos pollices tangere. nos dum alij ſibi ludos faciunt, in ſolo quod trimalchioni periiapatur † deſcendimus. ergo ebrietate diſcuſſa in aliud triclinium deducti ſumus. ubi fortunata diſpoſuerat lauticias ſuas ita ut ſupra lucernas aeneoloſque piſcatores notauerim, & menſas totas argenteas caliceſque circa fictiles inauratos, & uinum in conſpectu ſacco defluens. Tunc trimalchio amici inquit hodie ſeruus meus babatoriam fecit homo prefiſcini frugi, & micarius. itaque tango menas faciamus & uſque in lucem cenemus. hec dicente eo gallus gallinaceus cantauit. qua uoce confuſus trimalchio uinum ſub menſa iuſſit efundi. lucernamque & mero ſpargi immo annulum traiecit in dexteram manum. & non ſine cauſa inquit hic bucinus ſignum dedit. nam aut incendium oportet fiat, aut aliquis in uicinia animam abiiciet. longe à nobis, itaque quiſquis hunc indicem attulerit corolarium accipiet. Dicto citius de uicinia gallus allatus eſt, quem trimalchio iuſſit, ut aeno coctus fieret laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco qui paulo ante aues piſceſque fecerat in cacabum eſt coniectus. dumque dedalus potionem ferventiſſimam

† periiapatur al. parabatur

tiſſimam haurit fortunata mola buxea piper triuit. ſumptis igitur matheis reſpiciens ad familiam trimalchio, quid uos inquit adhuc non cenaſtis? abite ut alij ueniant ad officium. ſubijt igitur alia claſſis, & ille quidem exclamauere uale gai. hi autem aue gai hinc primum hilaritas noſtra turbata eſt. nam cum puer non inſpecioſus inter nouos intraſſet miniſtros, inuaſit eum trimalchio & oſculari diutius cepit, itaque fortunata ut ex equo ius firmum approbaret, maledicere trimalchionem cepit. & purgamentum dedecuſque predicare qui non contineret libidinem ſuam. ultimo etiam adiecit, canis. trimalchio contra confuſus offenſus conuicio calicem in faciem fortunate immiſit. Illa tamquam oculum perdidiſſet, exclamauit, manuſque trementes ad faciem ſuam admouit.

Conſternata eſt etiam Scyntilla. trepidantemque ſinu ſuo texit. immo puer quoque officioſus, urceolum frigidum ad malum eius admouit. ſuper quem incumbens fortunata gemere, ac flere cepit. contra trimalchio, quid enim inquit ambubaia non me miſit ſede machillam illam ſuſtuli. hominem inter homines feci? at inflat ſe tamquam rana, & in ſinum ſuum conſpuit. codex non mulier, ſed hic qui in pergula natus eſt, edes non ſomniatur, ita genium meum propicium habeam. curabo domata ſi Caſſandra caligaria. & ego homo depondiarius ſextercium centies accipere potui ſcis tu me non mentiri. agato unguentarius here proxime ſeduxit me, & ſuadeo inquit non patiaris genus tuum interire. At ego dum bonatus ago & nolo uideri leuis ipſe mihi assiam in crus impegi. recte curabo me unguibus queras. & ut de preſentiarum intelligas quid tibi feceris habinna nolo ſtatuam eius in monumento meo ponas ne mortuus quidem lites habeam. imo ut ſciat me poſſe malum dare nolo me mortuum baſiet. Poſt hoc fulmen habinnas rogare cepit, ut iam deſineret iraſci. & nemo inquit non noſtrum peccat. homines ſumus non dei. Idem & ſcyntilla flens dixit, ac per genium eius gaium appellando rogare cepit, ut effrangeret. non tenuit ultra lacrimas trimalchio. & rogo inquit habinna, ſic peculium tuum frunis canis. ſi quid perperam feci, in faciem meam inſpue. puerum baſiaui frugaliſſimum non propter formam, ſed quia frugi eſt. decem partes dicit. librum ab oculo legit. thretium ſibi de diarijs fecit. artiſſelium de ſuo parauit. & duas trullas. non eſt dignus quem in oculis

feram? ſed fortunata uetat. ita tibi uidetur fulcipedia. ſuadeo bonum tuum concoquas milua. & me non facies ringentem amaſiuncula, aliquando experieris cerebrum meum, noſti me quod ſemel deſtinaui clauo tabulari fixum eſt, ſed uiuorum meminerimus, uos rogo amici, ut uobis ſuauiter ſit. nam ego quoque tam fui quam uos eſtis; ſed uirtute mea ad hoc perueni. coricillum eſt quod homines facit, cetera quiſquilia omnia bene emo. bene uendo. alius alia uobis dicet. felicitate diſſilio. Tu autem ſterteia etiam num ploras? iam curabo fatum tuum plores. Sed ut ceperam dicere ad hanc me fortunam frugalitas mea perduxit. tam magnus ex aſia ueni quam hic candelabrus eſt. ad ſumma quotidie me ſolebam ad illum me uri, & ut celerius roſtrum barbatum haberem labra de lucerna ungebam. tamen ad delicias femina ipſi mi domini annos quatuordecim fui. nec turpe eſt, quod dominus iubet. ego tamen & ipſi meae domine ſatisfaciebam. Scitis quid dicam. taceo quia non ſum de glorioſis. ceterum quemadmodum di uolunt, dominus in domo factus ſum. & ecce cepi ipſi mi cerebellum. quid multa coheredem me Ceſari fecit & accepit patrimonium laticlauium. nemini tamen nihil ſatis eſt. concupiui negotiari, ne multis uos morer, quinque naues edificaui. oneraui uineam. & tunc erat contra aurum miſi romam, putares me hoc iuſſiſſe. omnes naues naufragarunt. factum non fabula uno die neptuno trecenties ſextercium deuorauit. putatis me defeciſſe? non me hercules mi hec iactura guſti fuit. tanquam nihil facti. alteras feci maiores & meliores. & feliciores, ut nemo non me uirum fortem diceret. ſcis magna nauis, magnam fortitudinem habet. oneraui rurſus uinum, lardum, fabam. ſeplaſium, mancipia. hoc loco fortunata rem piam fecit. omne enim aurum ſuum omnia ueſtimenta uendidit. & mi centum aureos in manu poſuit. hoc fuit peculij mei fermentum. Cito fio quod dij uolunt. uno curſu centies ſextercium corrotundaui. ſtatim redemi fundos. omnes qui patroni mei † fuerant. edifico domum. venalicia coemo iumenta. quicquid tangebam creſcebat tanquam fauus. Poſtquam cepi plus habere quam tota patria mea habet manum de tabula ſuſtuli me de negociatione. & cepi libertos fenerare. & ſane nolente me negocium meum agere, exoravit † mathematicus qui uenerat forte in coloniam noſtram greculio, ſerapa nomine conſiliator deorum hic

† patroni mei. patrimonij

† exorauit al. exortauit

mihi

mihi dixit etiam ea, que oblitus eram abacia & acumi omnia expoſcit. inteſtinas meas nouerat, tantumque non † dixerat quid pridie cenaueram putaſſes illum ſemper mecum habitaſſe. rogo habinna puto interfuiſti tu dominam tuam de rebus illis feciſti. tu parum felix in amicos es. nemo unquam tibi parem gratiam refert. tu latifundia poſſides. tu uiperam ſub ala nutricas. & quod uobis non dixerim & nunc mi reſtare uite annos triginta, & menſes quatuor & dies duos. preterea cito accipiam hereditatem. hoc mihi dicit fatus meus, quod ſi contigerit fundos apulie iungere. ſatis uiuus peruenero. interim dum mercurius uigilat edificaui hanc domum, ut ſcitis c u ſ u c erat. nunc templum eſt. habet quatuor cenationes, cubicula uiginti, porticus marmoratis duos ſuſum cellationem, cubiculum in quo ipſe dormio. Vipere huius ſeſſorium, hoſtiarij cellam perbonam, hoſpicium hoſpites capit. ad ſumma Scaurus cum huc uenit nuſquam mauoluit hoſpitari. & habet ad mare paternum hoſpicium. & multa alia ſunt que ſtatim uobis oſtendam. credite mihi aſſem habeas. aſſem ualeas. habes haberis. ſic amicus ueſter, qui fuit rana nunc eſt rex. Interim Stiche profer uitalia in quibus uolo me eferri. profer & ungentum. & ex illa amphora guſtum ex qua iubeo lauari oſſa mea. non eſt moratus Stichus ſed & ſtragulam albam & pretextum in triclinium attulit, iuſſitque nos tentare an bonis lanis eſſent confecta. tum ſubridens. Vide tu inquit Stiche, ne iſta mures tangant, aut tinee, alioquin te uiuum comburam. ego glorioſus uolo eferri, ut totus mihi populus bene imprecetur. Statim ampollam nardi aperuit, omneſque nos unxit & ſpero inquit futurum ut eque me mortuum iuuet tanquam uiuum. nam uinum quidem in uinarium iuſſit infundi. & putate uos ait ad parentalia mea inuitatos eſſe. Ibat res ad ſummam nauſeam cum trimalchio ebrietate turpiſſima grauis nouum acroama, cornicipes in triclinium iuſſit adduci. fultuſque ceruicalibus multis extendit ſe ſupra thorum extremum. & fingite me inquit mortuum eſſe. dicite aliquid belli. Conſonuere cornices funebri ſtrepitu. unus precipue ſeruus libertinarij illius qui inter hos honeſtiſſimus erat, tam ualde intonuit, ut totam concitaret uiciniam. Itaque uigiles, qui cuſtodiebant uicinam regionem rati ardere trimalchionis domum, efregerunt ianuam ſubito: & cum aqua ſecuribuſque tumultuari ſuo iure ceperunt. nos occaſionem oportuniſſimam nacti agamenoni uerba dedimus. raptimque tam plane quam ex incendio fugimus.

† non mihi

COLLATIO

præmissi fragmenti Venerat iam tercius dies *&c. cum editione principe Patavina anni* 1664, *iteratò Romæ juxta Traguriensè autographon instituta A.*1668,69.

Pag. 31.		*Patav.*
vers. 1	tercius - -	tertius.
	libere cene - -	liberæ cœnæ.
		eodem modo in cæter. diphth.
4	agamenonis - -	Agamemnonis (*ita & alibi*).
6	trimalchio - -	Trimalcio (*ita ubique*).
7	bucinatorem - -	buccinat.
8	amicimur - - -	Amicum.
9	githona - - -	Gytona.
11	interin - - -	interim.
	ymo - - -	imo.
17	folem - -	follem.
27	uescica - -	vesica.
33	interimi - - -	interim.
	atraliptae - -	iatraliptæ.
36	causa palectice - -	gausapa, lecticæ.
	faleratis - -	phaler.
37	chiramasio - -	Chiramaxio.
40	symphoniacus - -	simphoniacis.
42	agamenone - -	Agamemnone (*sic alibi*).
Pag. 32.		
vers. 3	cathena - - -	catena.
4	pinctus - - -	pictus.
30	vnam - - -	imam.
31	treum - - -	æneum.
36	cum noster - - -	Cn. Nost.
39	uolutatibus - -	uoluptatibus.
Pag. 33.		
vers. 2	despoliatus - -	dispoliatus.
7	mirantem - - -	numerantem.
12	quid ergo - - -	Quicquid ergo.
13	uobis eum. Obligati - -	uobis. Obligati.
19	uiuatam - -	niuatam.
20	ped ad - - -	pedes ac.
21	tacebat - - -	tacebant.
22	cantabat - - -	cantabant.
23	posti - - -	poposci.
	parati sumus - -	paratissimus.
25	panthomimichorum -	pantomimorum.
26	altera - - -	Allata.
	est tamen - -	est tum.
29	bisactio - -	bisaccio.
34	thumatula - -	tomacula.

laticla-

		Patav.
Pag. 33.		
verſ. 40	laticlauia - -	laticlauiam.
	in eis erat - -	immiſerat.
Pag. 34.		
verſ. 6	nundum - -	nondum.
7	abſenti uos - -	abſentivus.
8	permititis - -	Permittis.
11	enim ac - -	enim albis, ac.
20	ſunt, ſorberi poſſunt. accipimus nos nochlearia -	ſunt. accipimus nos cochlearia.
28	intermiſſio - -	intermiſſo.
33	obiurgari - -	obiurgare.
35	uertere - -	verrere.
41	pudiſſimi - -	pædiſſimi.
Pag. 35.		
verſ. 1	pittratia — - -	pittacia.
10, 11	abieciſſent - -	abieciſſet.
14	Orchus - -	Orcus.
20	aretinum - -	arietinum.
21	fruſtrum - -	fruſtum.
	acrienes - - -	renes.
24	ſciribillita - -	ſcriblita.
27	locuſta marina - -	locuſtam marinam.
31	mino - - -	mimo.
33	in - - -	ius.
36	fercula - - -	ferculo.
37	circha - -	circa.
40	quicunque euripo natabat	qui in Euripo natabant.
Pag. 36.		
verſ. 2	eſle darium - -	eſſem Dar.
4, 5	tociens - - -	totiens.
11	ſciſcitari, que eſſet -	ſciſcitarique quæ eſſet.
16	nunc nec quid - -	nunc, quid.
21	linguae - -	linguæ.
25	babae babae, - -	babæ! babæ!
	decumam - -	decimam.
27	babaecalis - -	babæcalis.
29	credrae. lacte - -	credræ. lac.
31	culauit - -	curauit.
32	uernaculae - -	vernaculæ.
39	quia - -	qui.
Pag. 37.		
verſ. 1	quo - -	qua.
3	C. *majuſc. cum virgula ſuperne, ſic* c̄.	C.
4	cenaculum loca - -	Coen Locat.
5	illi - -	ille.
6	illi	ille.
	ſextercium - -	ſextert.

Pag. 37.		*Pat̃iv.*
verſ. 13	cenare - -	cœnare.
17	caucionem - -	cautiõn.
24	contemptum - -	contentum.
29	Caelus - -	Cælus.
31	peccora - - -	pecora.
	lanae - - -	lanæ.
32	expuduratam - -	expudoratam.
	cornum - -	cornu.
35	caelus - - -	cœlus.
37	bigae - -	bigæ.
Pag. 38.		
verſ. 4	erumpnoſi - -	erumnoſi.
5	cucurbitae - -	cucurbitæ.
7	naſcuntur - -	naſcantur.
12	iparchum - -	Hipparchum.
	aratumque - -	Arat.
21	careotis - -	Caryotis.
22	tebaicis - -	Theb.
26	faſceis - - -	faſciis.
27	polimita - -	polymita.
34	thebaycaſque - -	Thebaicaſque.
	cariotas - -	Caryotas.
41	ſumma - - -	ſummam.
Pag. 39.		
verſ. 3	ederiſque - -	heder.
4	liaeum - -	Lyæum.
5	calatiſco - -	calathiſco.
18	uinus - - -	uinum.
23	fumus - -	funus.
	Criſantus - -	Chryſant.
25	hey eſt hey -	Hei eſt Hei.
26	muſce - -	muſcæ.
32	ſtagulis - -	ſtragulis.
	plautus - -	planctus.
	manum miſit - -	manumiſit.
34	ſed mulier que mulier miluinum - -	ſed mulier, miluin.
36	cancer - - -	carcer.
41	quit quit - -	quid quid.
42	nummis - -	numis.
Pag. 40.		
verſ. 2	dure - - -	Duræ.
	bucce - - -	buccæ.
9	elegauit - - -	legauit.
	fuit - - -	fugit.
19	immo - - -	Imo.
20	minerue - - -	Mineruæ.
21	hec - - -	Hæc.

gani-

Pag. 40.		*Patav.*
verf. 21	ganimedes	Ganymedes.
22	celum	cœlum.
24	hecules	hercules.
	bucam	buceum.
25	efurio. fuit. aediles	efurio. Aedilibus.
30	percolopabant	peridopabant.
31	iupiter	Iuppiter.
42	bublum	bubulum.
Pag. 41.		
verf. 18	lanatos	lauatos.
19	centonarius	centenarius.
24	caelus	cœlus.
30	ampliteatrum	amphitheatrum.
31	tricencies	trecenties.
35	gliconis	Glyconis.
36	dominam fuam	domina fua.
37	zelotipos	zelotypos.
	amaafiunculos	amafiunculos.
	ferterciarius	feftertiarius.
41	glicon	Glycon.
42	filicem	filiam.
Pag. 42.		
verf. 2	Glico glico	Glyco, Glyco.
3	ftigmam	ftigma.
8	fefterciarios	feftert.
12	traex	Thrax.
23	difpare pallauit	diffipare paravit.
27	in naues	tum nau.
37	ionem	rationem.
40	orchus	Orcus.
Pag. 43.		
verf. 10	ftomacum	ftomach.
21	libera liberalitati	liberalitati.
24	finphoniam	fymphon.
35	emptitius an inquit domi	Emptitius, inquit, an domi.
37	ait ut diligenter	ait, diligenter.
Pag. 44.		
verf. 2	Tarracimenfibus	Tarracinenfibus.
3	Affaicam	Africam.
7	bibliotecas	Bibliothecas.
13	hec	Hæc.
15	erumpnas	ærumnas.
16	Vlixe	Vliffe.
	ciclops	Cyclops.
17	aput	apud.
19	ampolla	ampulla.
21	Nundum	Nondum.
23	gallinacium	-ceum.

		Patav.
Pag. 44.		
verf. 29	exinteratus	exenteratus (*& alibi.*)
Pag. 45.		
verf. 1	thumatula	tomacula.
	botulcus	betulcus.
2	automatum	--ton.
6	corinthea	Corinthia (*& alibi.*)
15	mufcillanea	mifcellanea.
20, 21	fialam	phialam.
33	quas. patronorum	quam. patronus.
34	nyobam	Nioben.
35	pugnaffet	pugnaffent.
39	labrore	labrare.
42	circha	circa.
Pag. 46.		
verf. 3	ilarius	hilarius.
6	firum	Syrum.
15	orreum	horreum.
17	mitridate	Mithridates.
19	fextercium	-tium.
20	ortis	hortis.
21	nafte	nocte.
23	nundum	nondum.
25	uetuo	veto.
27	elegio	elogio.
	exerdebatur	exheredabatur.
42	puditum	perditum.
Pag. 47.		
verf. 5	concurere	concurrere.
11	exinterare	exent.
25	(Difticon trimalch. e. c. e. fuo)	Diftic. Trimalcion. eft, c. e. fuo: *citra* ( ).
26	epigramate	epigramm.
28	trachem	Thracem.
35	babilonico	Babyl.
38	gracilis pes	gracilipes.
40	nequicie	Nequitiæ.
41	tribaca	tribacca.
42	pelagus	pelagijs.
Pag. 48.		
verf. 1	ad aquam	ad quam.
3	carbunculus	carbunculos.
5	proftrare	proftare.
6	literas difficilimúm	litteras difficillimum.
10	nummularius	numularius.
18	deiciebat	deijciebat.
22	aecrophagie	aecrophragiæ.
	centus	cenfus.
29	memorie mee	memoria mea.

pro-

		Patav.
Pag. 48.		
verſ. 35	propiciam	propitiam.
37	rideatur	rideat.
39	herculem	hercule.
	molle	molli.
41	faetum	fœtum.
Pag. 49.		
verſ. 10	peduclum	pedicellum.
11	ridiclei	ridiculi.
12	natus	natu.
13	immo	imo.
15	teſauros	theſ.
21,22	(genio illius gratias)	genio illius gratias.
23	eſt	ſunt.
24	ineruilia	merculia.
25	giton	Gyton.
27	conuitium	conuicium.
29	turdes	tu rides.
31	ubi	tibi.
34	genge	genge.
37	te in publicum	te ſtu . . . . publ.
39	Olimpium	Olympum.
41	beſalis	betalis.
	duponduarius	dupondiarius.
Pag. 50.		
verſ. 1	Sathana	Satana.
2	decuro	decero.
	geometrias	geometras.
3	lipidarias	lapidarias.
	literas	litteras.
4	nummum	numum.
5	lanna	lana.
12	propicium	propit.
20	aſcylto	Aſcyltos.
32	ganimedes	Ganym.
36	Efigeniam	Iphigeniam.
39	dunaria	clunaria.
42	fruſtra	fruſta.
Pag. 51.		
verſ. 2	ſcrophas	ſtrophas.
4	peteucriſtarius	petauriſtarius.
11	aliquod	aliquot.
22	ipſus	ipſas.
24	unum	ſinum.
25	ſuper	ſupra.
36	diſſileo	diſſilio.
37	me. uiderit	ne. Viderint.
Pag. 52.		
verſ. 1	bacciballum	baci ballum.

hercules

Pag. 52.	*Patav.*
vers. 2 hercules corporaliter autem, aut	hercule corporaliter, aut.
4 fecit	fuit.
11 miliarium	mill.
12 Orchus. circha	orcus. circa.
20 quod quod ceperam	quod cœperam.
24 matauita tau	mataritata.
Pag. 53.	
vers. 1 immo	Imo.
5 caccitus	cacritus.
9,10 ualebat, poterat Iouem	valebat Iouem.
11 precucurrit	percucurrit.
12,13 (saluum -- *usq;* mentiar)	( ) *deest.*
21 uauatonem	vaccatonem.
24 ymo	imo.
33 adulescentulus	adol.
34 tisicus	phtisicus.
35 qn̄	quem.
42 nausia	nausea.
Pag. 54.	
vers. 7 terram	terra.
8 scilicet	subiret.
16,17 preclamauit	proclamauit.
ergo aliquandiu trimalchio	ergo Trimalcio.
24 cir cumlate	circulatæ.
27 litor	Lictor.
31 habinnas	Habinna.
Pag. 55.	
vers. 1 laucum	lacuum.
3 mantissam	mantissam.
estimant	existimant.
5 super ossiicula	supra officula.
14 sciribilita	scriblita.
19 frustrum	frustum.
26,27 etiam. circumlata	&. circulata.
33 apocalo	apoculo.
36 periscelide stortae. phecasiae	periscelides tortæ, phæcasiæ.
39 tō	Eo.
Pag. 56.	
vers. 10,11. excatarissasti	excattar.
16 indiligentiam	indulgentiam.
17 au au	An, an.
24 nūquam	numquam.
25 trictum	tritum.
26 fericulo	ferculo.
41 mus emancipium	musæ mancip.
uina	vitia.

nam

Pag. 57. *Patav.*

vers. 1	nam quod	namque.
8	Scyntilla	Scint.
	zelotipa	zelotyp.
16	fata	fato.
18	baſſiauit.	baſiauit.
19	calligas	caligas.
21	farſis	fartis.
24	fericulum	ferculum.
25	circhaque	circaque.
28,29	mirabor	Mirabar.
29	defacta	defricta.
35	colaepio	colæpio.
39	etiam	&.
41	lacum	locum.

Pag. 58.

vers. 3	oſtria	oſtrea.
6	cocleas	cochleas.
7	ſecuntur	ſequuntur.
	inaudita	inaudito.
9	pelue	pelui.
10	corolnis uinxiſſent	coronis iunxiſſent.
12, 13	ſcyntilla	Scint.
15	tue	tuo.
27	etiam fundum	& f.
39	peraitis	petractis.
41	ſint circha	ſit circa.

Pag. 59.

vers. 9	nummos	numos.
11	faciatur	facias.
13	collumbam	columbam.
15	gypſadas. effluant	gypſatas. effluat.
21	uoluit	NOLVIT.
22	ſextercium	SESTERT.
26	immo	Imo.
37	gitone	Gyt.
38	aſyltus	Aſcyltos.
39	etiam	&.

Pag. 60.

vers. 3	auocatus	euocatus.
6	laberintho. ian	labyrintho. iam.
	uotum	notum.
10	rogauimus	rogamus.
18	menetratis	Menecratis.
19	circha	circa.
27	aeneoloſque	æneol.
30	fecit	facit.
35	annulum	anulum.
40	corolarium	corollar.

aneo

		Patav.
Pag. 60.		
verſ. 40	aeno	æno.
Pag. 61.		
verſ. 8	equo	ex quo.
15	Scyntilla	Scintill.
16	immo	imo.
23	propicium	propitium.
	ſi	ſit.
24	depondiarius ſextercium	dipondiarius ſeſtertium.
25	agato unguentarius	Agato vnguentaria.
28	leuis assiam	lenis. aſciam.
34	non noſtrum	noſtrum non.
	dei	Dij.
36	effrangeret	effrangeretur.
37	frunis canis	fruniſcaris.
38, 39	formam, ſed	formam eius, ſed.
Pag. 62.		
verſ. 9	ſterteia	ſtertera.
15	domini	domino.
17	meae domine	meæ dominæ.
25	neptuno	Neptunus.
26	ſextercium	ſeſtertium (*& paſſim*).
42	greculio	Græculus.
	conſiliator	conciliator.
Pag. 63.		
verſ. 2	inteſtinas meas	inteſtina mea;
7	quod	cur.
9	hoc	Hæc.
12	cuſuc	caſa.
13, 14	marmoratis duos	marmoratas duas.
16	hoſpicium	hoſpitium.
25	confecta	confectæ.
28	ampollam	ampullam.
29	unxit & ſpero	vnxit: Spero.
33	cornicipes	cornicines.
35	thorum	torum.
36	cornices	cornicines.
40	efregerunt	effregerunt.
41	ſecuribuſque	& ſecuribus.
42	oportuniſſimam	opport.

Marginales & interlineares lectiones nullæ, titulusque in frontiſpicio PETRONII ARBITRI FRAGMENTVM *extra ſeriem Autographi.*

APOLO-

APOLOGIA STATILII.

CVm multa mihi in vita, P. C. inter varios, ut res humanæ ſe habent, adverſæ fortunæ caſus proſperè & feliciter evenere; tum haud ſcio an quidquam lætius, optatius & unde liquidiore meus animus voluptate perfunderetur aut acciderit unquam aut accidere poſſit, quàm quòd hodie in auguſtiſſimum conſpectum veſtrum prodire, atque in tam nobili frequentia de mea mediocritate, reique veſtræ publicæ non mediocri de negotio verba facere coactus ſum: quod certè ſi mea ſponte feciſſem, non ſine gravi temeritatis & arrogantiæ nota facere potuiſſem. Nam cùm præteritis hiſce annis novum Satyrarum T. Petronii Arbitri fragmentum de Cœna Trimalchionis, operâ typographi Patavini in publicum prodiiſſet, delatumque eſſet Pariſios; Io. Chriſtophorus Vagenſeilius inſignis levitatis & confidentiæ adoleſcens, recens illuc advectus, quòd plauſu Doctorum Virorum, quos ſibi colendos homo peregrinus deſumpſerat, plùs nimiò delectaretur, talemque ſe re ipſa eſſe crederet qualis ab amicorum urbanitate & blanditiis audiebat: cepit conſilium plenum vanitatis, atque ætati ſuæ quàm collectæ recens proſperæ opinioni convenientius, inſectandi hujus operis & pro falſo & adulterino inſimulandi. Cùm autem præcipuam in hac editione mei mentionem fieri animadverteret, & ſcriptum ipſum à mea potiſſimùm Bibliotheca prolatum audiret, me unum, antè quàm ſciret albus an ater homo eſſem, die ad vos dicta nominatim in judicium vocavit; imò quaſi veſtris jam ſententiis condemnatum, & Legis Corneliæ, quæ de Falſis eſt, conſtrictum & irretitum pœnis, non tam ad cauſam dicendam quàm ad crimen jam deprehenſum ultro confitendum, juſtamque ea de cauſa animadverſionem à veſtra lenitate & miſericordia deprecandam hortatus eſt. Satis autem prolixam ad hoc ſuum dictum probandum diſputationem contexuit, quam his potiſſimùm verbis concluſit:

„ *Si poſſem in aurem Statilei inſuſurrarem, videri mihi totum Ar-*
„ *bitri fragmentum ex ſeſe finxiſſe tanquam araneum, & bene factu-*
„ *rum, ſi grave crimen, quo ſe commaculavit, apud* REIP. LIT-
„ TERARIÆ PATRES CONSCRIPTOS *deprecaretur.*

Adſcivit ſibi tam præclaræ actionis ſocium Adrianum Valeſium, virum alioquin doctum & gravem, & quem hoc ſuo

tam fœdo luto inficeret prorſus indignum, qui altera diſputatione hoc idem argumentum, ſed aliquantò modeſtiùs & verecundiùs executus eſt. His ego geminis contra me actionibus ſine mora cenſui reſpondendum, eóque miſi ſtatim ad ſummum virum M. Mocenicum accuratam hac de re Diſſertationem, quam etiam typis editam eſſe audio: atque in ea, quantum ingenio & induſtriâ conniti potui, cum utriusque diſputationis argumentis pugnavi. ſolam autem exequi tunc viſum eſt partem controverſiæ quæ juris quodammodo eſſe videbatur, iis duntaxat argumentis & rationibus adhibitis, quæ ad aſſerendam ejus germanitatem ex ipſius verbis ac ſententiis duci poterant: cùm fretus abundantiâ, ut ita dicam, mearum virium, experiri conſtituiſſem, ecquid ea ſola ad cauſam obtinendam ſatis eſſent, omiſſis adjumentis quæ codex ipſe autographus in medium prolatus afferre poſſet. Nunc verò repudiato, ut audietis, hoc conſilio, & accedente ex codicis inſpectione magna copia alterius partis controverſiæ exercendæ, quæ magis facti eſt, rurſus ad hanc cauſam integram, non jam privatim & cum amicis, ſed in judicio diſceptandam me confero, vosque oro, & obteſtor P. C. ut, ſi quæ dicturus hodie ſum probavero, non ſolùm de mea ipſius ſed etiam de hujus ſcripti innocentia, & meorum accuſatorum vanitate ſine dubitatione pronuncietis. Interim dum mei facti in hoc toto negotio verſati rationem vobis expono, ut jam facere incepiſtis, quæſo diligenter attendite.

LOngè mihi alia mens eſt, P. C. cùm de proferendis in publicum ingenii mei monumentis delibero quàm accuſatori meo fuit, cùm criminibus priùs apud vos pronunciatis quàm apud ſe cogitatis in famam nomenque meum graſſatus eſt. adeò enim tantâ in re nihil inexploratò nihilque temere mihi ſuſcipiendum exiſtimo, ut gratiam celeritatis, quam illum ſecutum video, rem pueris modò, ad indolem ingenii probandam in Ludo certantibus, utcunque laudabilem, cæterùm ubi quid ſeriò ſcribendum eſt, inanem & futilem, atque ad abolendam ab ineptorum Scriptorum fama ſtultitiæ notam, infirmam eſſe ſtatuam. Quanquam enim de fragmento Petroniano & mea ſponte optimè ſentiebam, & viros doctiſſimos hujus mei judicii auctores & ſuffragatores habebam; ejus tamen vulgandi conſilium & meis animadverſionibus illuſtrandi, non modò ultra præſcriptos à prudentiſſimo Poëtarum novem annos apud me preſſi, ſed tantùm non prorſus abjeci. veritus quippe ſum, id quod evênit, ne quis litterator inſulſus, & hujus ſimilis exiſteret, qui mei facti

repre-

reprehensione ad captandam eruditionis gloriam abuteretur. Multò namque satius duco ignotum me esse quàm per opprobria & maledicta, etiam falsò jactata, inferi famæ & eruditorum sermonibus celebrari; quippe qui satis intelligam etiam vitæ per silentium actæ, & procul à magnarum curarum turbis habitæ, suam inesse dignitatem, nec illum malè vixisse judicari qui natus juxtà moriensque fefellit. Hujus autem mei propositi, & quàm in eo constantem obfirmatumque me præbuerim, testes sunt optimi & gravissimi viri qui codicem, quo fragmentum hujusmodi continebatur, vetustum illum quidem, & Catulli Tibullique ac Propertii exemplaribus nobilem, auferre à me & in vulgus dare quotidiano multorum annorum convitio frustra conati sunt: testis vir sapientissimus Venetus ad Pontif. Max. Legatus, cujus auctoritas apud me omnium gravissima, non tamen ultrà valuit quàm ut hujus scripturæ capita hactenus majore ex parte inedita describi curaret, & me invito & reclamante typis excudi permitteret: testis omnis antiquitatis consultissimus Octavius Ferrarius, meritò ab adversario meo laudatus, in cujus amantissimo sinu expostulationes hac de re meas, cùm liber à Strambotto Typographo edebatur, multâ cum molestiæ significatione deponebam. Causæ autem erant hujus molestiæ non solùm vetus meum de hac editione omittenda consilium, sed plurima eaque fœdissima ipsius editionis vitia: quibus mederi, ne auctor facti à me improbati ulla ex parte viderer, omnino non sustinebam. Siquidem in ipsa præfatione nonnulla cum de fragmento, tum de me ipso aliter ac res habet affirmantur; neque enim Horatii ulla carmina in codice hoc leguntur, sed poëtarum quos dixi; nec mihi in mentem unquam venit testem citare in hac causa Ioannem Rhodium: propterea quòd neque Rhodius unquam codicem hunc oculis usurpavit, & hominis mortui testimonium quantò locupletius tantò suspectius futurum erat. Nam quid ego de ipso fragmenti contextu dicam, imperitè atque oscitanter exscripto, & à fide sui exemplaris multis in partibus abhorrente. offensus scilicet ejus editionis Curator, quicunque ille fuit, multitudine mendorum ac fœditate, & vocabulorum quæ in illo passim occurrunt insolentiâ, correctionem adornavit, ut sibi videbatur, intimæ cujusdam eruditionis, re verò ineptam & absurdam; nihil enim tam operæ pretium fuerat quàm ut scriptio illa subjiceretur oculis eruditorum sicut erat inculta & rudis, quò decoris ingeniis materiam exercendæ industriæ in locis corruptis restituendis integram præberet, ac ipsâ sui deformitate crimen à se removeret suppositionis, &

impoſturæ, cujus cogitatio, ut mox audietis, à ſui ſæculi genio & ſtudiorum ejus temporis ratione magnopere abhorrebat. Quod certè ſi feciſſet, nec potiùs primas fragmenti paginas ex libris pridem editis, cætera verò ex ingenio emendaſſet, hoc ſaltem habuiſſet minus loci adverſarii iniquitas ad me criminandum, quaſi quæ de meo finxiſſem de induſtria corrupta, quæ verò ex aliis deſcripſiſſem emendata, ut acceperam, protuliſſem: eoque duplicem hujus ſcripti auctorem deprehendendum præbuiſſem. quæ alioquin ratio quàm ſit à propoſito impoſtoris aliena, quàm rurſus ad ſinceri editoris rationes accommodata nemo non videt; cùm illi vel univerſâ ſcriptione eodem luto fœdatâ, vel undequaque ejuſdem limæ beneficio caſtigatâ opus eſſet, hujus verò induſtriæ qualemcunque conatum ipſa operis varietas commendaret: Quid multa? non ſolùm ego hujus editionis auctor non ſum, ſed nec alius quiſquam cui ego ſaltem de nomine notus eſſem, cùm in illa pro Statilio, vetere ſcilicet meæ familiæ vocabulo, Statileus appeller.

Habetis, P. C. rem geſtam quantum ad me attinet in cauſa fragmenti Petroniani, cujus confícti & ſuppoſiti reus apud vos factus ſum. Sed maculam tam deformem ſatis ſuperque, opinor, à vita & factis meis detergunt quæ à me, ut dixi, privatim ad optimum Mocenicum hac de re ſcripta ſunt. Multò verò prolixius hoc ipſum præſtitit, & omnem penitus adverſariorum calumniam nudavit & refutavit res ipſa, poſt codicem hunc Romam transmiſſum, & doctorum hominum oculis ſubjectum, ejusque ſcripturæ non ambiguam antiquitatem ad ccc. annos omnium judicio porrectam; ſpatio, ut videtis, integri ſæculi, quàm quod Patavinus typographus profiteri auſus eſt, ampliorem. Expugnari namque tandem aliquando paſſus ſum conſtantiam meam, non tam auctoritate ſummi viri Antonii Priuli Dalmatiæ Præfecti, cui librum in Vrbem mittendum tradidi, quàm adverſarii conviciis & maledictis; quorum vanitatem revinci ac patefieri non meâ ſolùm ſed rei litterariæ univerſæ intererat, ne monumentum elegantiſſimi Scriptoris, cui tot ſæculorum, ut ita dicam, ingluvies in veteres libros fœdè bacchata pepercíſſet, leviſſimi hominis livore ac malevolentiâ oppreſſum atque enecatum interiret. Quid enim jam eſt quod hoc prolato codice ad tuam, Vagenſeili, tuendam ſententiam afferre audes? An verum illum, an vetuſtum negabis? ſed habes adverſarios huic tantæ pertinaciæ viros doctiſſimos, & in omnis antiquitatis cognitione apprimè verſatos, quorum magna eſt in Vrbe copia, nec modò Italos, verùm etiam

etiam omnium transalpinarum transmarinarumque gentium, ac præcipuè curiosæ hujusmodi elegantiarum Gallicæ Nationis, qui codicem in loco celebri ad hoc ipsum propositum inspexere, qui singulas ejus paginas, singulas lineas per otium contemplati sunt, qui in ejus apices, qui in chartas, qui in literas diligentissimè inquisivere, & quo sæculo editus, qua manu exaratus sit integris à studio partium animis arbitrati sunt: quorum ego testimonium præsens &, ut sic dixerim, oculatum non vereor ne quisquam sanus non anteponat tuis inanissimis suspicionibus & conjecturis.

Iam verò constituta hac tanta codicis antiquitate, quæ jam reliqua potest esse in hoc negotio fraudis & imposturæ suspicio? Quem, oro, tanti criminis reum facis, cui diem dicis, cujus nomen defers? Illius, opinor, qui librum descripsit aut describendum curavit. At hic ne facti quidem ipsius utcunque admissi, cui fraudem inesse contendis, auctor est. Siquidem novissimam hanc fragmenti partem, quantum in illo est, abjudicat à Petronio, tantum abest ut falsò illi tribuat. Inspice, si placet, ejus exemplum, non quale à Patavinæ editionis Curatore prolatum est corruptum & mutilum, sed quale nunc demum prodit sincerum & integrum. Occurret in fronte titulus operis parti fragmentorum jam vulgatæ præfixus conceptus his verbis, & rubris litteris exaratus,

Petronii Arbitri Satyri fragmenta ex libro XV. *&* XVI.

Occurrent summæ paginæ hanc partem continentes hoc eodem titulo & colore notatæ, quas ubi omnes evolveris & congruentes cum omnibus manuscriptis & impressis exemplaribus inveneris, offendes ad calcem sollemnem illam veterum manuscriptorum codicum clausulam,

Petronii Arbitri Satyri fragmenta expliciunt ex libro XV. *&* XVI.

Hactenus, ut vides, ille, nec ultrà quicquam Petronio tribuit: quæ si germana & legitima non sunt, planum licet illum, & impostorem, & si quæ fœdiora in buccam veniunt, vocabulis appella. Sequitur exemplum hujus novi fragmenti, cujus scripturam nullo titulo insignitam reperies. nihil in fronte, nihil ad calcem, nihil in summis aut infimis chartis adnotatum est ex quo possit elici mens scriptoris, quid de illius sentiat auctore; quæ quidem res inscitiam fortasse hominis atque stuporem, non fraudem ullam coarguit: ut qui ex materia, ex genere dictionis, ex personis quæ loquentes inducuntur, conjecturam facere de auctore nequiverit. Ego verò idipsum can-

dori ejus acceptum fero & ingenuæ cuidam animi ſimplicitati, quòd fortè fidei ſuæ minimè eſſe putaverit ut de ſuo quidquam adſcriberet cùm aliena deſcribebat, quia fortè vetuſtiore aliquo exemplo pariter acephalo & anonymo uſus eſt. Quod ſine dubio immunem illum à tuo crimine facit, & planè extra calumniæ tuæ jactum conſtituit; quandoquidem infectum prorſus eſſe vides quod illum feciſſe inſimulas: ut, ſi quempiam lege Cornelia De Sicariis interrogares, quis te ferret in accuſatione perſeverantem ubi non modò nullam cædem factam doceres, ſed ipſe quem interfectum eſſe contenderes extemplo vivus ac valens in Iudicum conſpectum ſe daret. Nec verò hoc à me ejus ſtudio & gratiæ cauſâ dictum puta: quid enim ille in ſe habet quod quemquam ad ſui amorem alliciat? qui vel ex hoc ipſo infelici ſuo labore ſe prodit hominem planè rudem, omniſque expertem elegantiæ, & prorſus barbarum & ruſticanum; certè nullo modo ad eruditas hujuſmodi fraudes concipiendas idoneum, adeò deformibus mendis, tam ineptâ Orthographiæ ratione hoc ſuum opus inquinavit: ut, cui pro Agamemnone *Agamenon* eſt, *cornicipes* pro cornicinibus, *cauſa palectice* pro gauſapa lecticæ, *ampliteatrum* pro amphitheatro, *volutates* pro voluptatibus: cujus denique errata penè plura quàm verba ſunt, neque ſolùm in hoc novo fragmento, ſed per omnem vulgati pridem Petronii ſcripturam, cujus ipſo initio turpiſſimè labitur, dum ait: *Cum alio genere furiarum declamatores inquietantur*, &c. quorum verborum ſententia frigida, elumbis & propemodum nulla eſt. Mitto enim peccatum in titulo, dum pro Satyrico Petronii Arbitri, *Petronium Arbitrum Satyrum* nobis obtrudit; id namque vetuſtioris illius exempli ſcriptoris peccatum eſſe potuit, imò ſæculi potius: nam & Dantes ille Aligherius, illo ævo doctiſſimus judicatus, hac eadem ratione Horatium Flaccum Satyrarum Scriptorem, *Horatium Satyrum* vocat: & apud ſequioris ævi Græcos D. Gregorius Rom. Pont. ſuorum Dialogorum opere, quo maximè apud illos notus eſt, *Gregorii Dialogi* vocabulum eſt aſſecutus.

At enim hoc ipſum de induſtria fecit, quò fidem adſtrueret mendacio quod adornabat. Quia credo alia exempla Petronii, quæ doctorum tunc manibus terebantur integra erant, & caſtigata & Criticorum limâ perfecta, à quorum adeò nitore diverſum hoc noſtrum affectata hac ſui deformitate perſuadere potuerit ut ſincerum & legitimum judicaretur. Ecquid intelligis, cenſor inſulſe, quo in ſæculo, quibus in moribus, inter quæ hominum ſtudia tua verſatur oratio? In hæc noſtra demum, &

patrum avorumque nostrorum tempora astutum hujusmodi consilium cadere fortasse poterat, post reversam scilicet litterarum lucem adeoque minùs frequentem in hoc genere peccandi morem, & postquam beneficio præclari Typographiæ inventi restituta passim per viros eruditos sua veteribus libris integritas statim latissimè patuit, eaque re constitutæ ac stabilitæ videri poterant veræ ac germanæ librorum lectiones; ut meritò corruptissimæ quæque scripturæ antiquitatem sapere existimentur, integræ autem & castigatæ novitatis suspectæ sint. Contrà verò ætate descripti hujus codicis, cùm adhuc ingeniis hominum situs ille à diuturna Musarum negligentia contractus hæreret, vetera juxta ac nova litterarum monumenta eodem, ut ita dicam, cibo pasta cernimus, eodem affecta morbo, eodem luto fœdata, rusticitatis atque inelegantiæ in verbis, in sententiis, in omni denique dicendi & scribendi ratione.

Mirè ingenia illius sæculi ab omni genere litterarum, præter Theologiam & Iurisprudentiam ac Medicinam, abhorrebant; cùm cætera omnia doctrinæ studia, atque in his ipsis omnem cultum, omnemque orationis ornatum, morbos animi morumque corruptelam passim appellarent; secumque præclarè agi arbitrarentur humanioris doctrinæ viri, si pro magis & maleficis ab hominum cœtu non arcerentur: id quod memoriæ Silvestri Secundi Rom. Pont. propemodum usu venit, cùm propterea quòd Astronomiæ & numerorum scientiæ intelligens est habitus, quamquam erat egregiè pius ac sanctus, sinistris ab imperita posteritate necromantiæ, & impiorum sacrorum rumoribus laboravit.

Sed quid ego de incommodis rei litterariæ illorum temporum tam multa disputo? Quasi verò sit opus argumentis & conjecturis in re omnium liquidissima, quamque non solùm mente & cogitatione comprehendimus, sed ipsis oculis subjectam & expositam habemus. Adspicite quæso, P. C. & contemplamini tabulas, ac statuas illius ætatis artificum in veterum templorum parietibus adhuc hærentes; quicquamne vobis in eo genere rudius aut impolitius potest occurrere? Ego verò si vel Giottum illum tanto in honore (& quidem meritò) à suis æqualibus habitum casus aliquis in officinam artificum nostrorum quamlibet mediocrium deferat, ac ille de pictura disserere ac judicare instituat, propè est ut existimem auditurum quod olim ab Apelle Alexander audivit, Facesseret illinc properè, nec pueris colores miscentibus risui esse perseveraret. Hoc eodem squalore eademque rubigine cæteras vos humaniores doctrinas infectas ac deformatas, eâdem operâ intueri

putate, propter arctiſſimum ſocietatis vinculum quo inter ſe (ſi Platoni credimus) connexæ colligatæque ſunt, ut nunquam ſingulæ floruiſſe viſæ ſint quin floruerint univerſæ. Vnum, non inficior, ætas illa tulit Franciſcum Petrarcham, Scriptorem ſua lauro digniſſimum; qui & ipſe, quòd Virgilii lectione delectabatur, magus eſt habitus, non vulgi ille quidem, ſed ſummi tunc hominum Innocentii Rom. Pont. judicio. Hic tamen, ut rerum copiâ valuit & robore quodam ac pondere ſententiarum, ita ornamentis quæ à dictionis elegantia ſcriptis accedunt, & puro illo qui poſtea in pretio fuit Romani ſermonis candore nec omnino caruit nec multùm aut paſſim abundavit, non ſolùm in ſoluta numeris oratione, ſed etiam in verſibus; certè illum negligentiorem hujuſmodi loquendi munditiarum, & hebetioris ad earum guſtum palati fuiſſe ſcripta ejus, alioquin laudatiſſima, declarant. atque hanc eandem conjecturam de omnibus ejus æqualibus licet facere, ac de genio illius ſæculi in univerſum.

Verùm, ſi non defuit illis temporibus qui tam eleganter Latinè ſcribere poſſet, eoque ſcribendi genere tam effusè delectaretur, quid ita non ſcripſit accepto alio argumento, in cujus tractatione profiteri ſuum nomen potuiſſet, & laboris fructum ferre ſincerum, & liquidum nominis & gloriæ non contemnendæ? Qui enim ſcribere potuit quo ſtilo pleraque hujus fragmenti ſcripta ſunt, ubi ſeſe ad ſcribendum quacunque de re contuliſſet, facilè & Petrarcham & alios etiam melioris ævi Scriptores hac dicendi laude ſuperaſſet: Quî ergo factum eſt ut hoc uno abortu veriùs quàm fœtu, clariſſimi ingenii ſui fœcunditatem terminandam judicaverit, aut ſi quid ſcripſit hoc unum ad nos pervenerit, cùm præſertim haberet liberum decurrendi per omne genus argumenti ſpatium, nemine illa ætate ad occupandam clareſcendi per hujuſmodi ſcripta materiam admodum ſollicito? Sed nemo mihi credite fuit; neque enim eſſet quòd tantopere admiraremur, totque in cœlum extolleremus laudibus ſecutos longo pòſt intervallo doctiſſimos homines, qui exciſam in ſuis ſedibus Barbarorum crudelitate Græciam unà cum ſuis artibus in nos invexerunt, apertiſque totâ Italiâ bonarum artium veluti fontibus Petroniano illo litterarum flumine Occidentem univerſum inundavere. Quid enim attinet illos auctores laudare reverſæ in orbem terrarum humanioris doctrinæ, quæ jam pluſquam integro ſæculo illorum exortum præverterat? Quid Bembus & Sadoletus & alii hujus notæ ſummi viri aliud præſtitiſſe viſi ſunt, quàm quòd inter Principes hujus rationis conſtituendæ fuere? Quid ipſe Leo X. Pontifex,

Dulcia

Dulcia qui profugas revocavit ad otia Musas:
ſi gratiam ejus facti proavorum ætas jam abſtulerat omnem. Cujus certè ætatis palato ſi adeò ſubtiliter ſapiebat Petronius; ſi ejus tunc ſcripta quæ exſtabant tam curiosè manibus terebantur; ſi quæ non comparebant tam impotenti deſiderio conquirebantur, ut viris doctis in mentem venirent extrema ejus fingendi & ſupponendi conſilia: id verò non incipientis & recens adamatæ litterarum elegantiæ argumentum eſt, ſed jam provectæ & ad ſatietatem uſque ac faſtidium inter eruditos verſatæ. Vt enim oſtrea, & boleti, & jubæ mullorum apud rudes voluptatum convivas non magno in pretio ſunt, quippe quos hædus, & pullus, & placentæ magis delectant: ſic elegantiæ genere qua Petronius valet, hominum ingenia inter primos ad eloquentiam impetus non magnopere capiuntur, ſed præclarè ſecum agi putant ſi cum Cicerone & Livio & Saluſtio verſari cum fructu liceat. Quod autem de hominibus dico, idem de temporibus dictum accipite, quibus ſua indoles, ſui mores, ſua ſtudia ſunt.

In his ergo ac talibus Scriptoribus conquirendis & ab interitu vindicandis, ſatis erat ſuperque tunc occupata doctorum virorum induſtria, & maximè hujus, quem dixi, Franciſci Petrarchæ, cæterorum omnium qui in hac parte rei litterariæ curanda cum laude verſati ſunt primi auctoris ac ducis. Qui tamen veterum librorum cladi, illa ætate cùm maximè gliſcenti, nequaquam ſuo illo intentiſſimo ſtudio tantum opis afferre potuit quin pleraque ex fatali illo naufragio erepta & in ſicco jam poſita à refluente rurſus veluti æſtu illius vorticis abſorberentur; quod ſibi vir ille ſummus uſu veniſſe queritur in duobus Ciceronis libris qui De gloria ſcripti ſunt: quodque etiam Quintiliano, ævo Petrarchæ incolumi, ut fama eſt, accidiſſet, niſi Poggium illum Florentinum ad cujuſdam ſalſamentarii tabernam ſors detuliſſet, à qua erutus, & centum poſt annos iterum luci reſtitutus eſt. Ergo turbo ille veterum monumentorum devorator, illa temporis procella qua omnem penè antiquitatem abſumptam dolemus, nondum adeò remiſerat ut viris doctis cum illa luctantibus ſatis vacaret cogitare de nugis Petronianis; toto animo totiſque ingenii viribus in clariores, quos dixi, Scriptores, quaſi in majoris precii merces ſervandas intentis.

Iam ſi Petronius illa ætate tanti non fuit, quæ ſatis digna cauſa eſſe poterat ut tam eſſet diligens in eo ſupponendo cujuſquam induſtria? Neque enim quicquam aliud tuos quos appellas ineptos ſycophantas ad hujuſmodi fraudes induxit

quàm auctorum quos ſupponebant nobilitas, & crebræ hominum eruditorum de eorum ſcriptis deperditis querelæ. Sic Annium Viterbienſem ad ſuas ineptias Beroſi Chaldæi nomine illuſtrandas, deſperata vetuſtiſſimi Scriptoris inventio; ſic Sigonium ad confingendam Ciceronis De Conſolatione diſputationem, diu fruſtra deſideratus elegantiſſimus liber adduxit; ſic alia hujusmodi alios plurimos, quorum indicem texere verboſum prorſus & ſupervacaneum eſſe judico.

Quid porrò, ſi inter eruditos illius temporis nondum planè conſtabat quæ pars hujus auctoris integra, quæ mutila, quæ amiſſa prorſus eſſet, quem tandem locum habere potuit abſurda hujusmodi de eo ſupponendo cogitatio? Hanc certè perſuaſionem non magnopere certam & pervulgatam fuiſſe, argumento eſt, primò quòd neque de aliis auctoribus exploratum id erat, multò quàm Petronius clarioribus, qui tunc, cùm maximè à cœnobiorum angulis eruebantur; quoſque adeò latêre potiùs quam interiiſſe viri docti exiſtimabant. Deinde quòd fragmentorum Petronii collectiones aliæ aliis cumulatiores ferebantur, necdum ullum extabat Typographiæ artificium, cujus ope quaſi ſtatui poſſet quid extaret ex illo opere, quid interiiſſet, & minutæ hujus naufragii tabulæ in conſpectum omnium dari; cujuſmodi ſunt illæ interruptæ ſententiæ, & clauſulæ nulli parti cæteri operis cohærentes,

In hac re qui vincitur vincit.
Non rectè facit qui citò credit.
Nemo cœlum putat, nemo jusjurandum ſervat.
Nemo Iovem pluris facit, ſed omnes opertis oculis bona ſua computant.
Quod hodie non eſt cras erit, ſic vita truditur.
Apes ideo pungunt, quia ubicunque dulce eſt ibi acidum invenies.
Quod non expectas ex tranſverſo fit, & ſuper nos fortuna negotia curat.
Nemo noſtrum non peccat, homines ſumus non Dii.

& tamen arguere me audes, quòd hæc ipſa, ut aptata ſuis locis apparerent, verba, & ſententias intermedias, & univerſam rei geſtæ ſeriem ex ingenio commentus ſim. Quid autem minùs probabile, imò quid magis alienum à ratione, quàm non modò mihi, qui ſcripturæ ante trecentos annos conflatæ non interfui, ſed ulli omnino hominum in mentem veniſſe tam frigida, tam jejuna, tam abſurda? Præſertim ſi cogites illa, quæ dixi, tempora, quorum ingeniis & moribus hæc atque talia tribuere nihil aliud eſt quàm

Delphinum ſilvis appingere, fluctibus aprum.

Vt non omnem frugem, neque omnem arborem in omni agro

agro reperire possis, sic non omne facinus in omni vita nascitur, summus ille non sentiendi minùs quàm dicendi magister verissimè dixit. In magna quadam litterarum & hominum litteratorum abundantia, & ex assiduo humanioris doctrinæ cultu, &, ut ita dicam, attritu facilè satietas oritur, & ex satietate fastidium; indè eorum quæ in hoc genère rara & paratu difficilia sunt, intemperans appetitio,& rerum quæ non extant desiderium. Hinc deinde pretium existit hujusmodi fraudum, sine quo friget omnis malitia; nemo enim gratuitò malus est, nec tam infelici conditione virtus agit, ut, si par utrinque spes affulgeat, nec dispar ea quæ speres assequendi facultas, non quisquam vir bonus & innocens quàm pravus & improbus esse malit.

Sed ego, P.C. vestrâ in me audiendo humanitate nimis abutor intemperanter, & in re minimè dubia testes profero non necessarios. Quidquid de cæteris Petroniani operis partibus statuetis, hæc sine dubio quæ Cœnam Trimalchionis exequitur, non multò ante conscriptum hunc codicem incolumis fuit. Adite, quæso, Ioannem Sarisberiensem decimitertii propè sæculi Scriptorem, quem in suo De nugis curialium opere, non minùs sermonibus hujus convivii quàm epulis effusè delectatum invenietis, ex eoque & porcum trojanum & ductilem ex vitro phialam, tamquam apophoreta quæpiam secum abstulisse, ut his ad illustranda ingenii sui monumenta uteretur. Atqui structura hujus fragmenti (seu germanum illud sive suppositium dicere placet) multò quàm hoc ejus exemplum vetustius est. Clamat hoc mendorum deformitas & multitudo: clamant Orthographiæ peccata, aliaque scripturæ vitia, quæ neque à vero auctore profecta sunt, neque impostori, homini (si quidem fraus ulla in hoc negotio versata est) minimè rudi neque indocto conveniunt. Vero autem propius est librariorum imperitiâ, dum alia ex aliis transferendo mendosè scripta mendosiùs exscribunt, tanta clade codicem affectum esse. Quæ quidem si meus accusator admittit, & patitur secum iniri Chronologiæ rationem; jam conflatum hoc ab illo crimen incidet in tempus quo committi omnino non potuit. non enim magis imposturâ aliquâ opus tunc erat ad proferendum hoc Trimalchionianæ Cœnæ fragmentum ac sit hoc tempore ad carmina Virgilii & Livii Historiam & Tullii Orationes, propterea quòd hæc omnia vera & germana supersunt; quomodo Petronius hac sui parte, ut videtis, supererat, legebaturque & laudabatur: vel, si jam interierat, nondum adeò certa & explorata ejus amissio esse potuit, nec tam anxia inquisitio,

tio, nec inventio tam desperata ut extremo huic suppositionis consilio locus ullus esset. Certè hoc Petronii Satyrarum caput maximè omnium cum temporis injuria pugnasse, ejusque expugnationem & quasi absumptionem in illo communi veterum litterarum incendio nullo modo certam tunc exploratamque fuisse, argumento sunt, super disertam ejus in scriptis, ut dixi, Sarisberiensis mentionem, minuta hujus Cœnæ veluti frusta, & semesa fercula, per impressos hactenus codices dispersa & vaga: quæ nunc, ut Patavinus Typographus verissimè prædicat, Scripti hujus beneficio suæ integritati restituta, & velut suæ mensæ iterum apposita cernuntur.

Vides jam, inepte critice, quam in irritum ceciderint insani illi tui conatus; Quid enim nunc illi tuæ primæ legioni facies, quam prosperè mecum pugnasse confidentissimè gloriaris? quò te vertes cum cæteris tuis ridiculis copiis, quem locum capies, in quo consistere tutò, Thraso magnifice, possis? cùm omnes conclusas & circumventas videas ab hac una rationum cohorte, ex hujus codicis prolatione conflata; ut vereri jam subeat, ne consultò ac de industria librum occuluisse videar & quasi in insidiis collocasse, ut incautos & sibi nimiùm fidentes, & tui similes ad ineptias effutiendas & risum præbendum elicerem. quomodo rideri videmus

In triviis fixum qui se declinat ad assem.

Quid enim tam ineptum ac tam ridiculum quàm omnis ille tuorum argumentorum apparatus, præsertim cùm recentissimum hunc esse ais inepti homuncionis abortum; propterea quòd verum Petronii textum tam castigatum restitutumque exhibuit ex conjecturis novissimorum Criticorum? Eos autem nominatim commemoras, quos viros, dii boni! Tornæsios, Dousas, Casaubonos, Scaligeros. Cùm verò adhuc meliores alias castigationes in hoc scripto agnoscas, ad hanc diem inauditas, easque ultro probes & magni facias, tecumque hac in re sentiat doctissimus Schefferus, nullaque dubitatio reliqua de codicis antiquitate jam sit, alterum fatearis necesse est aut in hac machina ordinanda versatam fuisse mentem aliquam inusitatæ cujusdam in Criticæ studio sagacitatis, & tot ac talibus ingeniis præstantiorem; aut verum & genuinum sui Scriptoris fœtum hunc esse, certè à probris & contumeliis, quibus à te passim accipitur, longissimè remotum: ac nisi ex livore & malignitate totus factus es, sine cunctatione fatebere, cùm primùm novam hanc fragmentorum Petronii editionem adspicies, & lectionum varietatem ad corrigenda vetera hujus auctoris exemplaria per

otium

otium confiderabis: nimifque præceps tuum judicium *de meo censu hoc uno fragmento instructo* damnabis.

Quid nunc, P. C. pluribus jam attinet immorari in verbis, & formulis, & reliqua fcripti hujus dictione, unde fuas conjecturas præclarus antiquitatis magifter ad me traducendum deducit? Præfertim verò quòd hanc partem meæ defenfionis executi egregiè funt viri doctiffimi populares ejus, qui ingenium induftriamque fuam tot editis operibus nobilem, in vocibus quas ille barbaras & monftrofas & ne humanas quidem appellat, partim corrigendis & reftituendis, partim afferendis, & excuffo diligenter Latinæ linguæ univerfo penu fuæ notioni reddendis feliciffimè collocavere. Nec omnino nihil meritus effe hac de re vifus eft fubfcriptor illius Valefius; qui fuam *barbatoria* interpretationem, vocabuli ab aliis pro barbaro & abfurdo repudiati, fic amplectitur, fic tamquam unicam filiam exofculatur & in finu habet, ut fcriptori ante fe C C C. ampliùs annos nato furti litterarii litem intendat: quafi quæ ab eo didiciffet pro fuo venditaret: quem etiam profeciffe contendit à clariffimo viro fratre fuo, cùm epulas illas Trimalchionis *cœnam liberam* nominavit. Sed, ut jam dixi, hanc meæ caufæ partem fatis idoneis defenforibus curandam relinquo, nec vereor, P. C. ne illorum adducti auctoritate fine dubitatione apud vos non ftatuatis, nihil aliud effe caufæ quòd conjecturæ talium ingeniorum tam bellè cum hoc fragmento conveniant, quàm ipfam veritatem, quam certè nifi fcriptor illius illiteratus & barbarus fecum facientem habuiffet, nullis veftigiis ad tam recondita Latinitatis arcana pervenire potuiffet.

Nequeo tamen mihi temperare quin ad ea quæ de loquendi quibufdam formulis petulanter & abfurdè jactari video paucis refpondeam, nec iis contentus fim quæ jam de hoc toto genere in meam ad Mocenicum epiftolam congeffi.

Non placent critico illa verba *unus fervus Agamemnonis interpellavit trepidantes*. Credo, elegantius futurum fuiffe putat, fi dixiffet, quidam fervus Agamemnonis nos interpellavit. At placent Tacito, qui fe fatis Latinè locutum exiftimat, cùm dixit, *eodem anno, ni maturè fubventum foret, mancipii unius audacia difcordiis armifque civilibus Remp. perculiffet*. Placet Ciceroni, qui in difputatione De Oratore Craffum *unum patrem familias*, in Philippicis M. Antonium *unum gladiatorem nequiffimum* appellat, eoque loquendi genere non neceffitatis, fed elegantiæ caufâ multis aliis in locis libenter utitur. Etiam Catullo placet, cui novus hic

Suffenus unus caprimulgus, ac foffor

vide-

videtur. Denique placet eruditissimo Scheffero, cujus unguis pluris est, quàm ipse totus, politamque hanc dictionem doctam & elegantem vocat.

Requirit censor noster puritatem Romani sermonis cùm audit, *tamquam unum ex nobis*, & orationem quasi magis Christianam quàm Latinam, auctorem verò tamquam compilati sacri Mosaici Scrinii manifestum reprehendit; hæc tamen eadem verba in hanc eandem sententiam securus ejus supercilii usurpat Plinius, nec veretur ne se quisquam inelegantem, & barbarum judicet. Audi, si molestum non est, quàm id ille maximè probat quod tu improbas: *Vnum se ille è nobis, & hoc magis excellit quòd unum è nobis putat.* Minùs veretur ne ab illo vapulet Cicero, cùm ait, *Rufio, me Diusfidius, ita desideratur ut si esset unus è nobis.* Quòd si Plinio, si Ciceroni licuit, uti genere orationis in Sacris litteris usitato sine suspicione furti in illo sacrario facti, quidni liceat Petronio? adversus quem adeò injustum ac rigidum te præbes, ut status idcirco illi, si Diis placet, controversiam moveas, & ut se ipsum ejuret ac repudiet cogis.

Vide autem, quantum in hoc à te dissentiam. Quæ tibi validissima argumenta videntur abjudicandi à Petronio hujus fragmenti, in iis ego argumentis vel maxima hujus causæ præsidia posita esse censeo. Qua de re antequam dicere incipio, aliam quandam, quæ mihi tecum est, controversiam paucis aperiam; nec sanè erit quòd molestè id feras: quandoquidem hac eadem in re à me ipso dissentio, adductus scilicet vi veritatis, cujus mihi studium omnibus meis studiis & rationibus antiquius est. Nam cùm hactenus vulgatam de Petronii ætate opinionem, quæ illum Neroni æqualem statuit, probare solitus essem; nuper accuratà eruditi hominis disputatione coactus sum ut multò recentiorem hunc Scriptorem existimem, & paulò ante Constantini Augusti tempora, certè longè infra Severum collocem. Quod quidem eò feci libentiùs quòd eâdem operâ à viro doctissimo Valesio, tuo subscriptore, mecum hac in re sentiente profecisse videri possum. Primò hoc mihi persuadet altissimum de illo silentium in scriptis vetustiorum auctorum, Quintiliani, Suetonij, Plinii, qui ingenijs sui temporis recensendis & prædicandis diligentissimi fuere. Nisi putas Lege majestatis deterritos ob Neronis Principis vitia in hisce libris notata; præsertim rarâ illâ Trajani temporum felicitate, ubi sentire quæ velis quæque sentias dicere liberum solutumque fuit; nec ulla tritior habita via est exequendi laudes Principum tunc florentium quàm insectando vitia supe-

ſuperiorum: ut vel hoc ipſo nomine acceptos vulgi palato Petronii ſales, certè minimè neglectos & famæ incognitos eſſe oporteret. quomodò minimè ignota fuiſſe conſtat *dicta factaque* C. illius Petronii Tacito celebrati; inter quæ *ſcripta* etiam diligens Hiſtoricus utique commemoraſſet, ſi quid memoratu dignum ab illo ſcriptum putaſſet. Nam codicillos qui Neroni miſſi ab illo morti proximo ſunt (ut idem tradit) obſignati, veriſimile eſt aut ſuppreſſos continuò fuiſſe à Principe, ut faciendis ſceleribus prompto, ità audiendi ea quæ fecerat inſolente; aut ſi mox prodiere, materiam potiùs ſermonibus garrientis in circulis vulgi quàm ſeriis ſcribentium lucubrationibus præbuiſſe. Quî autem factum eſt, ut Petronius hic noſter ævo ſuperiore, ut videtis, obſcurus & ignotus, viris eruditis qui aliquantò ſeriùs floruere notiſſimus eſſet, & in præcipuis recti & emendati ſermonis auctoribus laudaretur, interque illos qui familiam in hoc genere ducunt recenſeretur Priſciano, Diomedi, Victorino; ipſi quin etiam D. Hieronymo tanti ſit, ut ne tum quidem cùm ad fœminam & Virginem ſcriberet quicquam offenderetur argumenti obſcœnitate, quin ejus nomen, ejuſque ſententias ſuo ſtilo uſurpandas putaret, interque illa ſevera caſtitatis præcepta infereret? quod ſine dubio ſummæ cujuſdam Scriptoris auctoritatis, & ſupra ſuæ materiæ invidiam poſitæ, indicium eſt. qui certè ſplendor in ipſo ſui fonte atque origine tam tenuis, ut nuſquam appareret, eſſe omnino non potuit. Niſi fortè Giges ille cum ſuo fabuloſo anulo præſtò fuit, qui opus illud ſuis æqualibus & proximæ poſteritati tantiſper occuluit, aut Maroniana illa quæ mox *circumfuſa repentè*

Scindit ſe nubes, & in æthera purgat apertum;

ex eaque, tamquam ex machina emerſit

claraque in luce refulſit

Titus Petronius Arbiter, non ille cum exiguis codicillis, Neronianarum noctium indicibus, quos Tacitus commemoravit; ſed ſexdecim ampliùs voluminibus Satyrico ſale refertis onuſtus: quæ ſtatim excepta cum plauſu, & ad exemplar omnis elegantiæ propoſita ſunt. Atqui hoc automaton planè factum negat auctor perantiquus Lutatius Placidus, qui Statio Papirio ſuo poſteriorem hunc Petronium facit, quem etiam à ſuo Poëta profeciſſe affirmat, cùm dixit,

Primus in orbe Deos fecit timor.

nec verò ſpernendum ullo pacto videtur teſtimonium in hac re Scriptoris qui propter antiquitatem plurima ætatis Petronianæ indicia ex ejus operibus, ſine dubio tunc integris, de-

prehen-

prehendere potuit. Quid multa? ipſe Petronius de hac controverſia diſertè pronunciat in illa elegantiſſima de ſui temporis vitiis querela, ac de ruina bonarum artium: inter quas picturæ ne minimum quidem veſtigium relictum eſſe dolet. Huic ego ſæculo Neronis nullum omnino locum reperio; cùm aduſque Commodi Principatum ſtatuas egregio artificio perfectas adhuc exſtare in Vrbe audiam; nec verò propter arctiſſimam duarum artium ſocietatem fieri poſſe arbitror, ut diverſo à ſtatuaria fato uſa pictura ſit. Sed utcunque potuerit, teſtimonia certè non dubia florentis tunc etiam pictorum induſtriæ habemus ex parietibus nuper, ut accepi, repertis in ruderibus thermarum Titi. eorum autem parietum cruſtas diligenter excēptas ajunt, & in pinacotheca viri primarii collocatas ad ſpecimen hujus artis longê clariſſimum, nec minùs ad ſæculi quo proditum eſt dignitatem & laudem: ne quis illud notatæ à Petronio inelegantiæ audeat accuſare. His ego non argumentis, aut conjecturis, ſed ipſius rei pro ſe manifeſtè loquentis fidei haud quaquam gravatè me dedidi, & à mea priſtina opinione diſceſſi; nec verò, quò minùs conſtanter in hac nova permaneam, tuæ me repertæ nuper inter Neronem ac Trimalchionem comparationes commovebunt, quibus nihil quicquam in omni litterarum memoria ineptius legi, nihil ab re magis, nihil cum ratione pugnantius.

Sed ut jam ad propoſitum redeam: Quo tu ore, qua lingua locutos putas primos illos Sacrarum litterarum Latinos interpretes qui deſignatis hîc à me temporibus floruere? Non opinor purâ illâ & exquiſitâ & doctiſſimo cuique vix uſurpatâ dictione, ſed humili, plebeja & quam promiſcua multitudo uſurpabat. Tale enim orationis genus maximè conveniens futurum erat auctoribus ipſis quorum verſionem ſusceperant, ut qui non perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed nudâ & remotâ ab omni eloquentiæ fuco veritate pollerent. Quid igitur miraris, quid tantas excitas tragœdias, ſi uſitatas Sacro eloquio dicendi formulas in his fragmentis offendis? nec venit in mentem, quibus illæ perſonis, cui hominum generi tribuuntur? nempe cocis, piſtoribus, lapidariis, cæteriſque ex infima plebis fece petitis, quorum, uti à moribus longiſſimè diſtant altiſſimi Divinæ Scripturæ ſenſus; ità à ſermone non admodum oratio diſcrepat. Hi ſi tibi videntur inquinatè, ſi abjectè, ſi barbarè loqui, nîl miri, nîl novi accidit; hoc enim ipſum etiam Petronio videtur, nec riſui temperat cùm illos audit; ut *crebris interdum potiunculis* impotentiam ſplenis *caſtigare* neceſſe habeat, ne in cachinnos erumpat *& uſque ad lacrymas*

lacrymas rideat, unà cum doctis & elegantibus viris ad hanc cœnam adhibitis; nec enim magis ad res ipſas quæ gerebantur, irriſiones illæ, quàm ad verba pertinent. An alia mente hoc ſuum opus Satyræ titulo ab eo putas inſcriptum, quàm quòd omnigenæ varietatis plenum eſt? Quid igitur mirum, aut adverſum τῷ πρέποντι, ſi cui vitam hominum notare atque irridere propoſitum eſt, ſermonis vitia inſectetur, eamque materiam ſuſcepto argumento non alienam exiſtimet? Hinc illi affectati Archaiſmi, hinc importunus Græcarum dictionum uſus, & cætera quæ tu meritò barbara & ſtolida eſſe putas. ſed præcipuè illa quæ tibi videntur nova & hodiernum Italicum ſermonem redolentia. Quid autem inde colligis? an idcirco Scriptoris propoſito convenire negas? Quid? tu vulgarem hunc Latini ſermonis uſum, diverſis quaſi rivis in Italos, Galloſque ac Hiſpanos, adde etiam Vallachos derivatum, ſubitò credis tanquam ranas pluvias exſtitiſſe, nec potiùs paulatim & valeſcentibus per intervalla corruptelis ab uſque vetere Latio cœptis? in quo etiam illi unius Vrbis cives & modici agri coloni aliter tamen vulgò, aliter inter honeſtiores loquebantur. cujus rei licet aliquantò hac ætate poſterius, diſertum tamen & luculentum teſtimonium habemus à Marco Varrone veteris Academiæ inſtituta apud Tullium explicante. Vbi ſe unáque ſecum (ut ego interpretor) honeſtiſſimum quemque negat ſimilem eſſe poſſe Amafarii cujuſdam atque Rabirii, nulla arte adhibita de rebus ante oculos poſitis *vulgari ſermone* diſputantium. Quo quidem in dicto non modò rem ipſam vides, ſed etiam vocabulum ab uſque illa ætate ad hæc tempora perductum uſitatæ vulgò & abhorrentis à doctorum conſuetudine dictionis, qua mox eò magis populus eſt inquinatus

Poſtquam cœpit agros extendere victor, & Vrbem
Latior amplecti murus.

Nec verò dubia res eſt. alioquin enim quæ tanta laus fuiſſet aut Corneliæ Gracchorum matris, aut Aureliæ Cæſaris, multorumque præterea illuſtrium Matronarum quòd liberos ſuos inter alias honeſtas artes ad nitorem Romani ſermonis inſtituiſſent? quidve opus foret exquiſitis illis educationis præceptis, quæ ne nutrices quidem quarum vitioſus eſſet ſermo ad puerorum conſuetudinem admittunt? Multò latiùs deinde patêre cœpit hæc loquendi in uno eodemque populo diverſitas poſt infuſam Vrbi, ut ait Cicero, peregrinitatem & refertam colluvie omnium nationum Italiam. Cujus rei exempla litteris conſignata proferre magni & moleſti laboris res eſt. quem enim

tunc cùm pulcherrima & elegantiſſima quæque tam fœdè negligerentur, hujuſmodi quiſquilias ſuâ curâ dignaturum fuiſſe putamus, ut communi litterarum calamitati ſubtraherentur? Illud ſatis exploratum videtur ex paucis & obſcuris, quæ utcunque ſuperſunt, veſtigiis hujus vitii, aliam atque aliam ejus faciem fuiſſe pro temporum, in quæ incidit, varietate; aliter namque humiles perſonæ in Plauti ſcenam inductæ hoc morbo ſermonis laborant; aliter alicubi Vitruvius, & ſi alius eo tempore ſtilum ſuum hac fece orationis inquinavit; aliter longo pòſt intervallo Scriptor hiſtoriæ Romanorum Pontificum quæ nomine Anaſtaſii Bibliothecarii circumfertur. Quibus ego adjicio, ut ad noſtra tempora propiùs accedam, Dantis comœdiam;ejus enim dictio adeò popularis eſt (quemadmodum æquali ejus Franciſco Petrarchæ placuit) ut cauponibus & fullonibus & laniſtis in deliciis fuerit: quæ tamen hac noſtra ætate, niſi viris doctis & eruditis, neque intelligitur nec omnino quicquam ſapit. Quod certè ſummo Poetæ, & elegantiſſimo Scriptori vitio verti non debet; nam quod antea erat linguæ Latinæ corruptela, jam proprium & juſtum novi in Italia idiomatis corpus,ſuis regulis conſtrictum,ſuo cultu ornatum, ſuo nitore conſpicuum eſſe cœpit: neque enim illic Danti Latinè loqui propoſitum fuit, nec verò ſi fuiſſet, non elegantisſimè, & pro cætera ſua doctrina & eruditione loqui potuiſſet.

Iam verò ſuam vulgaris & plebejæ orationis faciem defuiſſe credibile non eſt etiam Petronii ætate: cujus ego cùm expreſſiſſima veſtigia in hoc fragmento cernam, nec alia in chartis occurrant cum quibus illa conferam, & ſic rem eſſe tibi perſuadeam; ad ea litterarum monumenta in quæ temporis inclementiæ minus licuit reſpiciam oportet; ad lapides,inquam,priſcis inſcriptionibus inſignes. Hæc mecum, quæſo, recognoſce, imò cum Salmaſio,ſimilem hujus noſtræ de lingua Helleniſtica controverſiam agitante: & Grutterum, alioſque monumentorum hujus generis collectores conſule,& perſuade tibi ſi potes, quidquam te ad hanc cauſam boni conſilii, quidquam recti judicii, denique ſanæ mentis aut rationis attuliſſe. Certè mihi aliquando peccata illa perpetua in genere nominum, quibus hoc fragmentum ſcatet, reputanti adeò gravia viſa ſunt ut librarii illa negligentiæ potiùs, quàm auctoris propoſito tribuenda cenſerem, quamvis invita ratione; donec admonitus à pariete, quem dixi, apud thermas Titi reperto, me collegi: nam duas areas inter cæteras ejus hiſtorias ſpectari ajunt, his appoſitis inſcriptionibus,

FORVS

FORVS OLITORIVS --- FORVS BOARIVS.
qua re accepta ſtuporem illico damnavi meum, ut jam nec *cælus*, nec *fatus*, neque *candelabrus*, nec *vinus*, nec *lorus* diſplicerent, quibus verborum ſordibus fragmentum refertum eſt. Imò verſare ſtatim animo cœpi, an hoc proprium valeſcentis plebeji ſermonis inelegantiæ, & veteris linguæ probitatem ſuperantis vitium eſſe putarem: cùm etiam apud Grutterum depravationes hujuſmodi generum multis in vocibus animadverterem, cúmque *lutus* pro lutum, *vaſe ſua* pro vaſe ſuo, *hic monumentus* pro hoc monumentum ſcriptum viderem. Nec verò ulteriùs quin ita factum eſſet dubitavi, ubi primùm à Bembo didici, nullum generis neutri nec in Italicæ, nec in aliarum vulgarium linguarum nominibus uſum eſſe. Eam igitur corruptelam ſermonis, ut omnes alias, paulatim irrepſiſſe veriſimile eſt. quod ſine dubio fieri non potuit, niſi multis antea adeóque prioribus ſæculis incepiſſet, donec in ſermone qui nunc in uſu eſt omne penitus exoleviſſet neutri generis vocabulum. Vides profectò neque phraſes S. Scripturæ, neque idiotiſmos hodierni Italici ſermonis huic fragmento quicquam eſſe fraudi, quò minùs probum & germanum & antiquum cenſeatur. Adde veras corruptiones vocum, ab imperitia librariorum profectas; adde ſciolorum interpolationes, & ex margine in contextum irreptiones, & cætera ſcripturæ fragmenti peccata: in quæ, ſi quidquam accuſatori meo cordis eſſet, non excandeſceret, nec ſcriptum hoc temere ſuppoſititium pronunciaret, nec tam induſtriam ſuam operi calumniando quàm caſtigando & reſtituendo collocaret.

Actum erat de pulcherrimis antiquitatis monumentis, ſi quæ illi in hoc genere mens eſt, primis illis litterarum aſſertoribus ſuperiore ſæculo fuiſſet: Quid enim Plinio corruptius, quid Fabio Quintiliano, quid libris & fragmentis Livii poſteriùs inventis mendoſius aut deformius fuit, cùm primùm ad manus eruditorum pervenere? quorum tamen vitia doctiſſimi homines nequaquam elato, ut facit hic cenſor, ſupercilio excepere; nec modo corvorum & vulturum ad laceranda ea corpora, quaſi vulneribus confecta, ſed inſtar officioſi Medici, cùm ex parte, quam integram cernebant, vitâ ac ſpiritu prædita intelligerent ad cæteras ſeſe ſanandas ac reſtituendas accinxere.

At enim hujus fragmenti deformitas inſignis eſt, nimiſque frequens per totum ejus contextum barbaries. Quaſi verò terminus in hac re aliquis præſcriptus eſſet, aut modus ſtatui potuerit injuriæ temporis intra quem ſævire in libros deberet.

An verò idcirco præcipites nos esse convenit in ferenda contra veritatem manuscriptorum codicum sententia, propterea quòd paulò quàm cætera duriùs habiti sunt, nec potiùs diligenter in utramque partem negotium examinare, plusne momenti esse videatur in vitiis ad librum repudiandum, quàm in iis quæ integra & genuina sunt ad agnoscendum. Hoc ipsum, P. C. vobis hodie diligenter in hac causa faciendum est. nec timere debetis ne nimis prolixa oratione fatigemini, cùm alteram hujus propositi partem executi jam simus: satis enim liquet ex iis quæ hactenus disputavimus, quanti sit ad sententiam de hujus fragmenti statu ferendam, quod mendis & barbarismis & cæteris sermonis vitiis inquinatum ac deformatum est; cùm partim ea vitia de industria adhibita partim fortuitò illapsa ostendimus.

Age vicissim, quæ integra hîc videmus, quæ castigata, quæ urbanitatis & elegantiæ plena & ad Petroniani palati saporem perfecta num à barbaro aliquo & inconcinno Scriptore, qualia erant æqualium hujus codicis ingenia, excogitari & fingi potuerint. quorum, si placet, nonnulla insigniora in medium proferam.

Auspicari autem libet ab iis quæ doctissimus Schefferus recensuit de *arenæ sparsione in Theatris*, de *vitali lecto*, de *jejunio* tempore siccitatis, de *lanatis Deorum pedibus*, de *gladiatore tertiario*, de *exhæredatione cum elogio*, de *Venere strabone*; de *puero hederis redimito, & modo Bromium, interdum Lyæum Euhyumque confesso*; de *Priapo cum frugibus in sinu more vulgato*. His adde *cœnam liberam & Barbatoriam* cum Valesiis; præterea *pueros capillatos, canes Laconicos, ferrum Noricum, titulum auctionis, cisternam frigidariam; sponsionis provocationem, si prasinus proximis circensibus primus palmam; Monumentum, quod hæredes non sequeretur, in fronte pedes centum, in agro pedes CC.* porrectum. Adde morem ultimo supplicio in servos animadvertendi; & quòd *genio domini maledicere* capitale fuerit.

Quid illæ notiones vocum ex intimo Latinitatis penu depromptæ? *familia* pro servis, *contubernalis* pro uxore servi; *malignè* pro parum; *pro reliqua sua insolentia*, nec potiùs, ut vulgus scribentium diceret, juxta reliquam suam insolentiam; *duravi interrogare*, pro sustinui, cum Tacito ubi ait Augustum, *in nullius unquam suorum necem durasse. præconis artificium* pro re quæstuosa, cum Martiale:

> *Artes* (enim, ait ille) *discere vult pecuniosas;*
> *Præconem facito vel architectum.*

fortunæ

fortunæ filius pro fortunato, cum Horatio; *imperare* pro exercere cum Virgilio, ubi ille

Exercetque frequens tellurem atque imperat arvis.

in signo Piscium natos obsonatores futuros: qua conjectura notum videtur, huic Scriptori, quod eruditionem non vulgarem sapit, *obsonium* pro *piscibus* quasi per Antonomasiam usurpari. Iam *proscribere*, id est, venum exponere; jam *castigare crebris potiunculis risum*, & non potiùs coercere; & *interpellare* pro impedire; *subornatus* pro instructus; *supremum diem obire* pro mori, ad summum enim barbarus obire simpliciter dixisset; *offendere* pro displicere. quid illa? *secundum litteras*, *secundum statuam*, *ab hoc epigrammate poetarum cœpit esse mentio*, *ab hoc ferculo Trimalchio ad lasanum surrexit*, nonne in medio Latio videntur nata? &, *odi pessimè*, non potiùs odi maximè. Quid illæ aliæ formulæ minimè vulgares? *Et facinus indignum! aliquis ovillam est, & tunicam habet?* ubi notabilis est antiquorum lanæ frequentior quàm lini usus, & ipse vulgò non admodum notus. Item ubi Trimalchio in coquum excandescit, *oblivisceretur*, inquit, *aliquis porcum exenterare*. In quibus ego formulis Maronianam musam elegantissimè hunc ipsum affectum exequentem agnosco, cùm ait

Tunc pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad limina surgere vitæ.

Iam illæ transitiones lepidissimæ: *quid multa? ne multis vos morer.* item ubi convivas oscitantiam coci damnantes inducit quòd porcum non exenteraverit, & dicentes, Non, mehercules, illi ignoscerem si piscem præterisset, statim subijcit, *At non Trimalchio, qui relaxato ad hilaritatem vultu, Ergo, inquit, quia tam malæ memoriæ es, palàm nobis illum exentera.* Affine huic illud Virgilii,

Hæc Proteus, & se jactu dedit æquor in altum,
Quamque dedit spumantem undam sub vertice torsit.
At non Cyrene: namque ultro affata timentem.

Audite reliqua hujus narrationis, & nisi lepidissima sunt & verè Petroniana, me licet impostorem & planum, & hoc fragmentum suppositiitium & adulterinum judicate: *receptâ coquus tunicâ cultrum arripuit, porcique ventrem timida manu secuit; nec mora, ex plagis ponderis inclinatione crescentibus tomacula cum botulis effusa sunt. Plausum post hoc automaton familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit.* Quid elegantius, quid expressius, quid magis lepidissimo Scriptori convenientius? Sexcenta sunt hujusmodi, P.C. quæ si velim enumerare singula & laudare pro merito nullum dicendi finem faciam. Vos ea, cùm librum legetis, tacita vobis cogitatione, quæso, subjicite. Quod cùm feceritis,

 Fingite,

Fingite,ſi placet, adductam ad vos aliquam ex illis mulierculis quæ ſeſe à malis geniis obſeſſas & agitatas mentiri ſolent; Has certè,cùm de rebus ſupra captum ſuum audimus diſſerere,cùm de Philoſophia diſputare, cùm Latinè, cùm Græcè memoriter & expeditè loqui,omni illas impoſturæ ſuſpicione liberare ſolemus. Non aliter hunc & ſua ſponte & ſæculi ſui fato rudem,indoctum,inelegantem deſcriptorem, cùm doctè, eruditè,atque eleganter loquentem auditis,à falſo conficti & ex ingenio ſuppoſiti hujus fragmenti crimine liberũ & prorſus innoxium pronunciare debetis. Niſi fortè imprudenti illi, caſu aliquo, verba tam ornata,tamque exquiſitas dicendi formulas excidiſſe putamus. Hoc qui exiſtimat fieri poſſe, non intelligo, cur non idem putet,ſi innumerabiles unius & viginti formæ litterarum aliquò conjiciantur, poſſe ex iis in terram excuſſis Annales Ennii, ut deinceps legi poſſint, effici: quomodo diſputabat Balbus ille Tullianus adverſus inſanam Democriti & Epicuri Philoſophiam de mundo ex fortuito atomorum concurſu fabricato.

Sed ut maximè caſum interveniſſe dicamus in illa parte fragmenti, quæ conſtat ex colloquiis, ut ſuprà dixi, hominum imperitorum, ubi dictio elegans rarior eſt, quid faciemus alteri parti, ubi perſonæ doctæ & auctoris periculo diſſerentes inducuntur? qua in parte ſermonis puritas & elegantia perpetua eſt, nihilque oratio diſcrepat à reliqua fragmentorum, quæ olim edita ſunt, oratione, nec omnino quicquam habet quod auctor hic lepidiſſimus velit eſſe non ſuum.

Hoc autem, ut eo manifeſtius deprehendatis, ſigno aliquo ad marginem appoſito hanc, quam dixi, fragmenti portionem à reliquis diſtinguite, &, quod non ſemel à me factum eſt, ſeparatim legite,ac judicate. aut ego nullum unquam librum Latinum attigi, aut vos ſcriptionem totam probam, germanam, antiquam & optimo ſæculo natam ſine dubitatione pronunciabitis, & mirari deſinetis tantam in hoc fragmento ſtili varietatem, eamque adeò non exſcriptoris ctimini, ſed auctoris conſilio tribuetis, non ſolùm vitia hominum, ut antè dixi, ſed etiam ſermonis & linguæ irridentis. Vnum excipio, ſi alicubi vitioſum aliquid offendetis, in quo librarii culpa verſata ſit, quæ auctori fraudi eſſe non debet: & eſt, quod minimè ignoratis, omnium veterum monumentorum cùm primùm ab interitu vindicantur communis hæc calamitas.

Sed jam ſatis, ac etiam nimis multa dicta ſunt de argumentis quæ ducit meus accuſator ex hujus ſcripti verbis ac tota loquendi ratione:ad res veniamus. Offendit cenſorem noſtrum Tri-

Trimalchionis inurbanitas, illiberales joci, ſordes convivarum, indoctique & inſulſi ſermones, & univerſus cœnæ apparatus nequaquam ſatis exactus ad normam illius Petronii Neronianarum elegantiarum Arbitri à Tacito commemorati, quem cum Arbitro noſtro confundit.

Piget hic, P. C. iterum ad partes vocare ineptiſſimum nugatoris de Nerone Trimalchione commentum, ſatis, ut arbitror, à Valeſio ſuo & à me ipſo confutatum; quanquam non ſtomachari non poſſum, eſſe aliquem vel mediocriter in Romanæ hiſtoriæ cognitione verſatum, qui pro Neronis imagine agnoſcat orationem nullo veſtigio crudelitatis impreſſam: quo vitio (cui, quemadmodum Tacitus ait, *cætera ejus libidines cedebant*) tamquam præcipuâ quâdam notâ inſignis eſt vita illius Principis, cætera minimè inepti, nec indocti, nec rudis: undè etiam ſatis ampla peti poterat non objurgandi ſolùm ſed etiam deridendi & amariſſimo ſale perfricandi materies, certè ſine his notis & quaſi proprio, ut ita dicam, charactere non magis ad verum pingi potuit Nero, quàm ſine barba Iuppiter, ſine crinibus Apollo, ſine haſta Pallas, ſine tridente Neptunus.

Alia omnia in animo habuit Petronius noſter cùm hunc Trimalchionem in ſcenam induxit, quàm Principem ullum Romanum, aut omnino quemquam notæ paulò honeſtioris mortalem. ecquid intelligitis, rem illi tunc fuiſſe cum genere hominum humili, abjecto, impuro, quibus nulla à natalibus, nulla ab educatione, nulla à ſtudiis honeſtis commendatio: cùm tamen divites ſe factos vident, & litteras admirari ſerò incipiunt, inter ſuas opes inopes, inter ſtudia doctrinarum indoctiſſimos ſe produnt. Quod plerumque uſu venit iis qui repentè diteſcunt accepto non ab Iove & Superis, ſed à Dite atque ab Inferis beneficio: præſertim ſi malæ artes accedant, qualis fuit ille domini ſui hæres, à Luciano memoratus, *καταπύγων οἰκέτης ἐκ παιδικῶν τίμιος ὑπεξυρημένος ἔτι τὴν γνάθον, ἀντὶ ποικίλων καὶ παντοδαπῶν ἡδονῶν, ἃς ἤδη ὑπηρέτης ἔξωρος ὢν ὑπηρέτησεν αὐτῷ, μέγα τὸ μίσθωμα ὁ γενναῖος ἀπολαβών·* quibus fortunæ gradibus ſeſe ad ſuam felicitatem proceſſiſſe Trimalchio non gravatè fatetur. Nec improbabile omnino eſt, ejus perſonam Petronium ab hoc ipſo Luciani loco petiſſe: quod certè nemo Scriptor qui trecentos abhinc annos vixerit facere potuit, cùm eo ſæculo neq; Luciani nec omnino Græci cujusquam auctoris ulla eſſet inter Latinos cognitio, ita ut homines doctos, quoties conſulto Ariſtotele aut Platone cæterisque inſignioribus Græciæ luminibus opus eſſet, ad interpretes Arabas, &

horum verſiones ſæculo ſuperiore à Latinis factas ſe conferre oporteret. id quod D. Thomam feciſſe memorant ad illuſtrandas ſuas illas admirabiles de Philoſophia Morali, & rerum natura diſputationes.

Sed, ut unde digreſſi ſumus redeamus, hæc univerſa ſtultorum hominum natio uno verbo à Græcis νεόπλουτοι appellantur, vocabulo non fortunæ modò novitati impoſito, ſed etiam ingenio & vitiis, quæ plerúmque hanc mutationem ſequi ſolent: indeque uſu receptum eſt, ut cùm quid ineptum, importunum, ſui impotens dicere volumus νεόπλουτον dicamus. Ita in cœna, quam Plutarchus paulò hac noſtra apparatiorem ſeptem priſcis Sapientibus inſtruxit, ſermones convivarum in perſequendis vini ſaporibus & unguentorũ odoribus juſto plùs occupati, φορτικόν τι καὶ νεόπλουτον judicatur: ita nimis exquiſitam in vitæ cultu magnificentiam Dio ille Syracuſanus, acceptâ à magiſtro ſuo Platone doctrinâ, νεόπλουτον τρυφὴν appellavit: Ita Cicero, cùm de Campanis ſui temporis verba ad Quirites faceret, *Imò*, inquit, *hoc etiam magis quàm illi veteres germanique Campani, quòd in vetere fortuna illos natos nimiæ tamen rerum copiæ depravabant; hi ex ſumma egeſtate in eandem rerum abundantiam traducti, non ſolùm copiâ, ſed etiam inſolentiâ commovebuntur.*

Hujus autem fecis tanta copia in vita eſt ut Ariſtoteles, cùm ſua illa divina de tractandis affectibus & permovendis animis præcepta formaret, genusque humanum in quasdam veluti claſſes partiri inſtituiſſet & ſuos cuique mores, ſua ſtudia aſſignaret, unam inter cæteras repentinorum hujusmodi divitum poſuerit, διαφέρει δὲ (ait ille) τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις, καὶ τοῖς πάλαι τὸ ἤθη τῷ ἅπαντα μᾶλλον, καὶ φαυλότερα κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι· quaſi divitem eſſe, ratio quædam atque doctrina, non merum fortunæ beneficium ſit, quam Tacitus *luxum eruditum*, quam Flaccus *artem fruendi* nominavit.

Hanc tantam tam uberem jocandi ridendique materiem, quid, oro, mirum eſt à Satyrico lepidiſſimo delectam eſſe, & tam obviam tamque latè patentem in hoc vitio hominum intemperantiam ad notandum ſuſceptam: quomodo Rhetorum vanitatem, & Grammaticorum ineptias, & juvenum amores, & fœminarum impudicitiam notavit.

Iam, ſi placet, videamus recténe, an ſecus hoc ſuum deſcribendi ac traducendi neoplutos propoſitum hic Petronius exequatur, & an ipſe Trimalchio impoſitam ſibi ad hoc præſtandum divitis inepti perſonam ſatis cum dignitate ſuſtineat.

Illum

Illum autem ex ea parte qua jam pridem notus eſt & minimè controverſus æſtimemus; ex veteribus, inquam, & pridem editis fragmentis, ut ejus mox priora lineamenta, vultumque, atque inceſſum cum his novis & recens cognitis conferamus.

Iam primùm omnium luſus ille pilæ cum pueris capillatis quàm ineptus in ſene deliro ſit, quàm indecorus videtis: quàm deinde ſordidæ atque intempeſtivæ deliciæ, matellam argenteam paratam habentis, & exonerantis in propatulo veſicam, mox lavantis & ad manus abſtergendas pueri capillos pro mappa adhibentis. Quantum verò arrogantiæ in novo more primum in convivio locum occupandi, inque ſollemni illo ad epulas, quaſi ad ſacrificium, acceſſu: in illo ambitioſo curſorum phaleratorum comitatu, & chiramaxio, quo veheretur vetulus, lippus & deformiſſimo domino deformior catamitus: in procaci ſervorum ad ſymphoniam miniſtrantium choro. Iam repoſitorium illud operoſum quo convivas ſuos cœlo inferre & Iovis epulis admovere ſibi viſus eſt: jam fercula ſuis quæque cœli Signis attributa nulla cum elegantia, eaque vilia & ad quæ ipſi convivæ triſtes & nauſeantes accedunt. Quid ille ſciſſor, qui unius vocabuli compendio & nomen audiret & imperium acciperet, quàm proximus & planè germanus eſt illi in hoc novo fragmento commemorato vaſorum Corinthiorum artifici? quorum utriusque nominibus ad frigidiſſimos ſuos jocos effutiendos nugator abutitur. Quid ficedulæ, quas omnino præſtabat nudas, aut pipere, ut Martiali placet, adſperſas menſæ apponere quàm accerſitâ putrium ovorum imagine conſpurcare? Quod idem deinde facit botulis ac tomaculis, quæ præclarus hic cœnarum magiſter nequaquam ſatis conciliari potuiſſe convivarum palato exiſtimavit, niſi fœdâ ſtercoris porcini opinione condiviſſet? Adde jactantiam opulentiæ, & armillarum, annulorumque vaniſſimam oſtentationem, qualem prorſus legimus apud Lucianum in ſimili convivatore, qui diu ſordidus, repentè divitem ſe & ex Simone Simoniden factum ſomniavit. adde ſermones inconditos & plebejos, & inſulſa atque invito Apolline profuſa carmina: adde longam illam de moribus Fortunatæ, & de ſodalibus Trimalchionis, unius convivarum narrationem, cujus dictio non minùs rudis & inelegans eſt in paucis illis clauſulis quæ in calce veteris hujus Cœnæ fragmenti leguntur, quàm in reliquo ejus progreſſu quem hujus noſtri codicis beneficio debemus.

Hæc omnia ex veteris cœnæ fragmento prolata, aliaque permulta quæ adhuc proferri poſſunt, ruris & inficetiarum ple-

pleniſſima, ſi cum iis quæ in hoc novo legimus diligenter attentéque conferantur, non puto tam aquam aquæ, non ovum tam ovo ſimile viſum iri. Quod quidem, ſi tu Vagenſeili, ut faceres ab iſta animi tui levitate impetrare potuiſſes, ſi ſeriò potiùs & conſideratè quàm petaſatus & longinquo intentus itineri oſcitanter & perfunctoriè ad judicandum te contuliſſes, quamlibet obtuſus tardusque ſis, aliter omnino ac feciſti de re, quam vides minimè dubiam, pronunciaſſes: non temere objeciſſes novitatis crimen nunquam tibi viſo codici, quod unica ejus inſpectione dilui & in ventos abire poſſe ſuſpicari debueras: non accuſaſſes nullis adductus inimicitiis, nullâ violatus injuriâ hominem prorſus ignotum: nec idcirco, dum fragili dentem illidere credis, tam ſolidum quàm nunc experiris, offendiſſes. Sed omittamus, P. C. adoleſcentem inconſideratum & improvidum, jam, ut arbitror, adeò hac tanta veritatis luce adverſus ſe oppoſitæ obſtupefactum, ut mutire aut hiſcere contrà ampliùs omnino non audeat. Vnum tamen adjiciam, quod ſalva fide prætermittere non poſſum, adverſari nonnihil vetuſtati hujus codicis adſcripta illi Catulli carmina, quem aliquantò ſeriùs inventum ajunt. Verùm, ſi Ioſepho Scaligero hujus Poëtæ commentatori credimus, non integri 50. anni à ſumma quam ejus ætati aſſignavimus detrahentur, quo certè diſpendio nihil deperit virium argumentis inductis pro veritate fragmenti; quandoquidem vis eorum omnis poſita eſt in ſæculi quo ſcriptum hoc prodiit ruſticitate, quæ ſine dubio hoc addito ſpatio in immenſum crevit, Petrarchâ ſcilicet, quaſi duce bonarum artium extincto: quo tempore (ut idem Scaliger ait) litteras ſcire barbaries erat.

Venio nunc ad alterum accuſatorem, Hadrianum, inquam, Valeſium, cum quo, quia nullas mihi nominatim inimicitias denunciat, ſed litterarium duntaxat certamen nullo certo ſibi deſumpto adverſario ingreſſus eſt, leniùs & civiliùs agendum puto. ſimul rationem habebo hominis dignitatis, propter laudatos ejus in augenda re litteraria conatus, & quòd Henrico Valeſio ejus fratri noviſſimâ Euſebianæ Hiſtoriæ editione, multiſque aliis ingenii monumentis clariſſimo plurimum tribuo. Itaque amicè adverſus illum, non accuſatoriè, nec jurgiis, aut maledictis, ſed querelis & expoſtulationibus certabo: nec tam de cauſa, quam ſuperioribus argumentis optimè conſtitutam & in tuto jam poſitam arbitror, quàm de me ipſo privatim, & de nonnullis meis civibus, ac ipſa de Patria pauca dicam.

Et primò quidem, quòd me ignotum appellat, facilè ignoſco homini

homini in amplissimo doctrinarum omnium theatro versanti, & magno conatu (an etiam viâ & ratione, ipse viderit) ad famam ac nominis æternitatem niteni; Monere tamen non omittam, ut cautè agat, & quantum in se negotii suscipiat etiam atque etiam consideret: nec verò se utcunque notum & celebrem esse, rem admodum præclaram & viro sapienti expetibilem putet. id quod sine dubio Scriptorem rerum gestarum (inter quos ille nomen suum, ut audio, professus est) propter effusa hominum omnis ordinis in hoc genus litterarum studia, extemplò sequitur: neque enim sine fama, incertum bona an mala, cæterùm ampla & perpetua esse potest. Non ergo de magna atque æterna ei fama, quæ invitum etiam manet, sed de bona & prospera laborandum est: ad eam porrò, nisi in sua historia conscribenda haud paulò majore diligentia consilioque utetur, quàm in hac agenda causa usus est, nullo pacto perveniet. Nec minùs libenter errori illius de mea ætate veniam tribuo, cùm hominem quinquaginta ampliùs annos natum, credo juvenilium studiorum meorum commemoratione deceptus, juvenem vocat. &

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos!

cùm hæc audio, interdum exclamo. Illud animo satis æquo ferre non possum quòd in patriam meam, non id exigentibus causæ suæ rationibus gratuitò injurius est, cùm eam Vrbem Dalmatiæ ignobilem vocat.

Sed priusquam ad agendam publicam civitatis causam descendo, adhuc pauca tecum privatim expostulare animus est. Inclementer omnino facere videris, ne dicam inurbanè, quòd Cippicos, cives meos, homines ignotos & obscuros nominas, quorum familiæ à majorum & opibus & honoribus & ab artium doctrinæque cultu abunde superest, quo se ab hac tua contumelia tueantur; sed ut ea quæ fortunæ sunt missa faciam, Nihilne movet animum tuum Coriolani Cippici commemoratio à Typographo Patavino cum laude facta? cui sine dubio egregiè respondere comperimus opusculum illud non inelegans De rebus in Asia gestis; nisi tuam unam historiam lectu & cognitu dignam existimas. sed accipe aliud ingenii monumentum hujus ipsius Coriolani in Vaticana Bibliotheca, ubi inter alios clarorum Poetarum lusus carmen hoc reperiri accipio,

Qualem fons suus, & ruina disci,
Et dens fulminei peremit apri:
Qualem sustulit armiger Tonantis,
Et flerunt Berecynthii Leones,

Et

Et frustrà miser Hercules vocavit :
Hoc Quaterius, heu ! jacet sepulchro ,
Jam laus, nunc dolor urbis universæ.
Sed fles : hoc satis est. abi Viator.

Hunc non vulgaris impetum spiritus & ingenii non mediocriter eruditi fœtum apud te , quæso , diligenter expende , & imprudentem homini tantâ doctrinæ elegantiâ , quantam in eo fuisse vel ex hac parva verborum clausula necesse est , maledixisse pœniteat. Sed vereor ne hac ipsa veteris hujus codicis domini eruditione ad causam fragmenti premendam abutare , &, Quid ita factum sit, exclames , ut solus tanto thesauro , cujus pretium non ignorasset , incubuerit , non eo se reperto sit gloriatus , non protulerit , non vulgaverit ? expectabam ut adderes , non impresserit , non typis edi curaverit ; cùm nondum ullus typorum , nullus in scribendo formarum usus esset. Pergitisne omnium temporum , omniumque morum rationem confundere , & quid cuique conveniens , quid proprium sit aut negligere , aut ignorare , & qua facie rem litterariam hodie cernitis eâdem semper fuisse judicare ?

Sed jam ad publicum patriæ meæ negotium accedam. Qua in re , quoniam turpe est patritio , ut ait ille , viro jus in quo versatur ignorare, ne, quæso , molestè feras si te officii tui tantisper admoneam, & in rerum, quodq; historiam scribere professo non minori curæ esse debet in locorum cognitione non admodum esse versatum ostendam. Tragurio meo , si nescis, quæ summa sapientum judicio urbibus esse solet nobilitas est. Primùm ob vetustatem originis , quæ ab usque anno bis millesimo repetatur ; quo tempore Syracusii Dionysio tyranno post porrectas ad vicinam Italiam opes Adriatici maris imperium animo agitante , Issum urbem, insulæ , quam ad sedes figendas delegerant , cognominem condidere : à quibus mox , abundante sobolis copia , in vicina Illyrici continente , Tragurium & Epetium coloniæ deductæ sunt. hoc autem apud Polybium & Strabonem vetustissimos & gravissimos auctores , si voles, invenies. Deinde ob conditorum gloriam , qui per ea tempora & opum magnitudine & rebus gestis clarissimi habiti sunt. Quanti autem adversus lutum quo tu hanc civitatem involvis , est , principem illam fuisse inferendæ in oram Illyricam illius tractus humanitatis & litterarum ? quod illi bonum ex monstrato erudito vitæ cultu & mansuetis Græcorum moribus accidisse necesse est : quandoquidem ad temperandam & veluti cicurandam ejus viciniæ barbariem hoc Tragurium

nostrum

noſtrùm illi parti Illyrici præſtitit, quod veteri Sicaniæ Syracuſæ, quod Cumæ Campaniæ, quod Thraciæ Byzantium, quod Maſſilia Galliæ tuæ: unde Druidas illos veteres plurima hauſiſſe tum ad religiones ordinandas tum ad gubernandam Rempublicam, argumento eſt uſus ab iis linguæ Græcæ multis in rebus, teſte Cæſare, deinde adhibitus. Hoc, inquam, idem veteres cives mei finitimos Barbaros beneficio affecere; neque enim aliter fieri potuit ut homines antea feri, rudes, inhoſpitales bellicam ſuam virtutem unâ piraticâ & latrociniis exercitam juſtis militaris diſciplinæ præceptis & inſtitutis temperari & caſtigari ſuſtinuiſſent; nec ſine ſumma ratione, hinc potiſſimùm accepta, vicini Dalminienſes aut initia ſumere aut nomen opeſque ſuas, non amplitudine illi terrarum, ſed hominum frequentiâ & militaris diſciplinæ laude propagare potuerunt, ut conſimili Achæorum, qui & ipſi circa eadem tempora floruere, inſtituto plures civitates in commune conſulerent & in unum veluti corpus coaleſcerent, eoque conſenſu & ſibi præſidio, & hoſtibus terrori, & univerſæ genti ornamento eſſent: ad quos idcirco debellandos & ſibi adjungendos non minus negotii Populo Romano, quàm uſquam alibi terrarum fuit. Hinc illa Dalmatici triumphi laurus nobili Flacci carmine celebrata, & ſplendidum Salonini cognomen: unde non minus honoris Pollionum familiæ quàm Metellis à Creta, ab Africa Scipionibus, à Germania Neronibus & Druſis acceſſit. Succubuit mox ſine dubio unà cum reliquo terrarum orbe, prævalentibus Populi Romani viribus, etiam Dalmatia atque Illyricum univerſum; cui tamen ea calamitas incremento potiùs quàm incommodo fuit, ut fines ſuos antea modicos ad Iſtrum latiſſimè extenderet: quo tempore civitas noſtra ſplendidæ inter cæteras civium Romanorum Coloniæ dignitatem obtinuit, communibuſque deinde tum periculis tum cladibus à Gothorum, cæterorumque Barbarorum immanitate profectis defuncta, uſque ad Sclavorum adventum incolumis fuit. Hujus gentis inſanis viribus, quanquam everſa & confecta, ut Salonæ & reliquæ ejuſdem tractus civitates, obſtitit tamen, & in eodem veſtigio, quantum afflictæ & perditæ licuit, vetus ſuum nomen tueri & patrias leges colere atque obſervare perſeveravit; vitam, quam fructibus agri non licebat, maritimis quæſtibus & mercaturæ induſtriâ tolerando; eò majore quàm aliæ eodem uſæ fato Dalmatiæ civitates, quòd non ſolùm veteres mores, vetuſque ergà Principes Romanos obſequium, ſed etiam locum ipſum retinuit, & quoad

potuit

potuit sibique & Reipub. & nomini Christiano summâ cum fortitudinis atque constantiæ laude conservavit.

Alteram deinde cladem à Saracenis est passa direptionis atque incendii, & quamvis se funditus excisam vidisset, non tamen obniti contra fortunam desiit quin iterum resurgeret, & reflorescеret, & fidem suam integram atque constantem tum Vngarico tum Veneto Imperio egregiè approbaret, & priscos Romanos mores & leges & linguam nullis admixtis vicinorum Barbarorum corruptelis ad hæc usque tempora tueretur.

Hanc, tu Valesi, civitatem tam splendidis ortam initiis, talibus fundatam institutis, tam illustri in utramque partem fortuna exercitam ne, oro, posthac ignobilem appelles. reverere, si quicquam humanitatis in te est, veterem ejus virtutem, reverere gloriam, & hanc ipsam, ut ait ille, senectutem: quæ in homine venerabilis, in urbibus sacrosancta est.

Quod si ad urbium nobilitatem non satis in vetust[ate] momenti esse putas, confer animum ad præsentes hujus [c]ivitatis unà cum cætera Dalmatia res, & si potes, aude contemnere quotidiana nostræ gentis cum hoste omnium validissimo certamina, ac perseverantem quatuor & viginti annorum luctam; in qua non solùm impetum illius tanta vi in nos effusum constantissimè sustinemus (id quod in altera belli parte quæ Cretam exercet, summa laudis est) sed etiam ultro in apertum prodire audemus, & abactionibus prædarum, vastationibus agrorum & oppidorum expugnationibus infestissimum illi ciere bellum. quantum autem in nobis est, adeò locum munitum tot obsidiones passi nullum amisimus ut potiùs Venetum hac ejus parte imperium latè propagaverimus.

Quòd si Principi nostro satis opum ac virium esset, ut quæ nostrâ potissimùm ope nostrisque sudoribus ac sanguine hactenus de hoste cepit retinere ac tueri posset, quamvis Cretæ possessione (quod Deus omen avertat) dejiceretur, nihil omnino esset quamobrem illum hujus belli fortunæ pœniteret. contrà autem quamobrem adversarius suam vicissim afflictam jam & perditam ducat, si quicquam in eo cordis est, abunde magnas gravesque causas habet: quòd super vastatas atque in solitudinem propè redactas latissimas regiones, hoc memorabili experimento apud nos facto, ignaviæ suæ sese convictum intelligit: quòd senescentem in mentibus hominum terrorem ejus virium videt, quo maxima adversus majores nostros illi genti confecta sunt bella, & clarissima illius Imperio regna provinciæque adjunctæ.

Quòd

Quòd si Clarissimo Regi vestro uti adversus hos barbaros sua virtute suisque viribus libebit; si, ut rumor validior in dies est, huc spectant ejus consilia & apparatus & revocati ab aula Ottomanica Legati propositum; si Deus propitius aderit, ut huic tanto inceptui fortuna respondeat: quam tu censes futuram tantarum rerum præcipuam causam, quem, oro, veluti auctorem expeditionum ac victoriarum facies quibus iterum in Oriente gens Christiana clarescet? nimirum eam gentem cujus virtute ac periculis factum est ut hoc iter ad laudem, quod hactenus arduum & inaccessum visum est, planum, facilè, expeditum esse constaret. Quomodo laudatus ille in vetere memoria Xenophontis cum parva Græcorum manu per infestas Persarum nationes in patriam reditus, eâque re periculum Barbaricæ ignaviæ factum, & mentes hominum à tanti hostis terrore liberatæ, prima victoriarum Alexandri & Macedonum causa, si Polybio credimus, fuit. Quòd si nihil à nobis aliud ad res tam præclaras tamque magnificas esset profectum, quàm ut locum sedemque ipsi otiosi cessantesque præberemus; non erat tamen, quod cuiquam obscura aut ingloria videri posset hominum natio, quorum caput in medium rerum omnium discrimen fortuna conjecerit, &,

--- *quorum actus uterque,*

non secus ac Sigæis olim in campis,

Europæ atque Asiæ terris concurrerit orbis.

libet enim in optima causa magnificè loqui: nec vereor, ne me quisquam idcirco tumidum potiùs & gloriosum, quàm justissimæ pietati laudabiliter indulgentem existimet. Hæc, atque talia assiduis hominum sermonibus celebrata, neque ignorare neque contemnere impunè potes: Quid ergo venit in mentem, importunam de nobilitate controversiam excitare? an quod omnia præ te contemnis, quia fortè animos facit præclarum istud cognomen cum priscis Francorum Regibus tibi commune? Quòd si mihi res esset cum quopiam alio, quem tanti non facerem quanti apud me ipse meritò es, propè esset ut exclamarem, sic:

Nanum cujusdam Atlanta vocamus,
Æthiopem Cycnum, parvam extortamque puellam
Europen; canibus nigris, scabieque vetusta
Lævibus, & siccæ lambentibus ora lucernæ
Nomen erit Tigris, Leo, Pardus, si quid adhuc est
Quod fremat in terris violentiùs.

Sed, ut dixi, summam tuæ dignitatis habeo rationem, tibique, & pro-

& propter tuam ipsius & propter doctissimi viri fratris tui virtutem, cujus ad te redundat gloria, tantum tribuo ut te unum clarissimum virum & nullo non præclaro nomine, nullis non splendidissimis titulis dignum existimem; idque libenter atque ingenuè præ me fero, nec sententiarum inter nos dissensionem ad animorum usque dissidium, quantum in me est, excrescere patiar: nihil enim homini docto & liberaliter instituto æquè conveniens esse statuo, quàm litterarias hujusmodi controversias modestè, verecundè, civiliter exercere.

Sed jam satis multa in causa, ac etiam plura fortasse quàm oportet, extra causam. Reliquum est, P. C. ut non jam rationibus & argumentis, sed precibus & obsecrationibus vobiscum agam, nec verò pro me, cujus ætatem extra aleam hujus quodcunque pericli est positam esse videtis; ac ne pro descriptore quidem hujus codicis, qui criminis à nemine commissi, & nusquam exstantis aut apparentis reus agitur; sed pro ipso Petronio: ne clarissimi Scriptoris commoda & rationes accusatorum meorum, alterius inconsideratæ malignitati, alterius præpropero judicio dedendas putetis: ne ejus miseræ, & multùm jactatæ fortunæ postremas hasce reliquias, quasi tempestate quadam in littus ejectas, mergi rursus & eruditorum fructui eripi & extorqueri patiamini. Satis superque discriminum adiit; satis dura & aspera perpessus est, vix exiguâ sui parte incolumis atque superstes. Nec vestræ videtur esse humanitatis ut cujusquam odium, & sævitiam cum blattis ac tineis, & cæteris temporis injuriis initam ad ejus perniciem conspirationem probasse videamini. Liceat illi vestro fretum præsidio resurgere paulatim à sua calamitate & convalescere, purgatumque à turpissimo crimine in clarissima litterarum luce cum dignitate versari. Statuite sententiis vestris exemplum, ad quod respiciendo homines adolèscentes modum adhibere condiscant ingeniorum libidini & gloriæ cupiditati: tutioremque à sua cuique virtute ad laudem ascensum, quàm per alterius ruinas esse putare. Denique in hoc toto negotio transigendo, quid veritas patiatur, quid ratio postulet, quid vestram deceat gravitatem, quid ex usu Reip. litterariæ maximè sit, pro vestra singulari fide ac sapientia considerate.

FINIS.